

שו"ת

גם ברוך יהיה

שאלות שנשאלתי ע"י

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א

מעיה"ת בני ברק ת"ו

בין השנים תשס"ג – תשפ"א

במקראות תורה נביאים וכתובים

ובמילי דאגדתא

חברתים בעזרת ה' החונן לאדם דעת

הצב"י כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מבשרת – ציון ת"ו

הוצאה מיוחדת להצלחת בני, אלראי נ"י, לרגל הגיעו למצוות, וה'

יפתח ליבו בתורה ויראת שמים טהורה!

תוכן העניינים

הסכמות	3	פרשת שמיני	318	נביאים וכתובים
הקדמת המחבר	10	פרשת תזריע	320	ספר יהושע
פרשת בראשית	15	פרשת מצורע	323	ספר שופטים
פרשת נח	25	פרשת אחרי	328	ספר שמואל
פרשת לך לך	53	פרשת אמור	329	ספר מלכים
פרשת וירא	65	פרשת בהר	335	ספר ירמיה
פרשת חיי שרה	97	פרשת בחקתי	340	ספר יחזקאל
פרשת תולדות	116	פרשת במדבר	346	ספר הושע
פרשת ויצא	145	פרשת נשא	355	ספר יונה
פרשת וישלח	159	פרשת שלח לך	358	ספר מלאכי
פרשת וישב	180	פרשת קרח	368	מגילת רות
פרשת מקץ	192	פרשת חקת	381	מגילת איכה
פרשת ויגש	197	פרשת בלק	388	מגילת אסתר
פרשת ויחי	203	פרשת פנחס	398	ספר תהלים
פרשת שמות	222	פרשת מטות	408	ספר משלי
פרשת וארא	249	פרשת מסעי	411	מילתא דאגדתא
פרשת בא	256	פרשת דברים	414	תפילה
פרשת בשלח	265	פרשת ואתחנן	415	ברכות
פרשת יתרו	284	פרשת עקב	417	חגים
פרשת משפטים	295	פרשת ראה	423	דרשות חז"ל
פרשת תרומה	298	פרשת שופטים	432	הלכות
פרשת תצוה	302	פרשת כי תצא	433	מנהגי ישראל
פרשת כי תשא	304	פרשת כי תבא	440	שמחות
פרשת ויקהל	311	פרשת האזינו	449	פיוטים
פרשת ויקרא	315	פ' וזאת הברכה	452	

Rabbi Eliyahu Abergel

Rabbinical Av Beit Din

& Rabbi Of Bak'ah Neighbourhood in Jerusalem
& Chief Rabbi of "Tzoof Devash" Yeshiva

הרב אליהו אברגל

אב בית הדין הרבני

רב שכונת בקעה, וראש ישיבת צוף דב"ש
מחבר שו"ת דברות אליהו

ב"ה י"ב אייר תשנ"ח

.. הסכמה ..

חתימת רב גסרני : הנגיד אליהו אברגל, למי בינך יביא, משה יוני והפאנל.
שם יביא וחביב איש ואילו החתום המופיע מתחת ידיו הינו מזהיר
ח"ב דלשיק באונייתו תביא הרב יוני בידו חתום בפני שליטת
וראית דלשיק בשליטת האור ושוקות אשם הענין האילו. להשיג בלען
ובהלכה. מתקבלות. ה"ס והקוסקים חזשים גם יבנים בטוב
שלם ופסח. שלם בקצרה, אפ"ס באיורה, כיד ה' הטובה עלינו, ומנן
יגביל שערך ה' בינו יצא חתום על האשמה בקרב ימים והבאנו
לאוננה תבנה עקבולתה. בלילנו דונדא. יורעם בל' ושלמורה. דקניאנו
לפלא ופננו מצינו. ויחזר עזר אחרות תבנה ארצנו. ויהי שמו
כשם תבדילת אשם באתר אב"י.

ברוכה ונקל באונייתו.

י"ג אשמו אבר

בס"ד, כ"א אדר, תשע"ג
18-1/313-2

דברי ברכה

היו למראה עיני גלימותה ועלים משורית "גם ברוך יהיה" על סדר השו"ע, מעשה ידי האבן
היוק השוקק באהלה של תורה, כשיח הרה"ג ר' כפיר ברוך מבורך דיון שלישי, אשר
העלה עלי גליון מאשר נשא ונתן במר"מ של הלכה, וראיתי אמרו כי נעמו, ואסף וסידר את
הדברים בטובות.

על כן הנני לברכו שיוכה לברך על המוגמר בקרב ימים, ויפוצו מעינותיו חוצה, סתוך רוב נתן
ושלוח וברכה וחיים עד העולם, אבי"ר.

בברכת התורה,

שלמה משה עמאר

שלמה משה עמאר

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

הסכמה מאת מו"ר הגאון הרב מאיר מאזוז ראש ישיבת כיסא רחמים

כה מנחם המשיח

לפי

כה זמר קבלתי את הספר הנחמד "לוי אהרן אור" על התורה,
וכן תפוצה משה"ל שאלות על ביה"ד למאיל הפסן
ריבנוסף לזה

י"ד כח איבולו מצינא

בכרפ רזה

למנח

ל.ב. דיברעה כה
כה למנח וארופ . (3)
וארורה כה

יוסף ליברמן

ראש ישיבת "כולל שומרי החומות"

ורב דקהל סדיגורא ירושלים ת"ו

מח"ס "משנת יוסף"

רח' אבינדב 3 ירושלים תובב"א

בס"ד, י"ז שבט תשע"ז פניה"ק ירושלים ת"ו

מה נכבד היום בהגלות נגלות הספר החדש גם אני אודך הכולל
בתוכו תשובות שכתב הרב הגאון המופלג, החר"ף ובקי, מו"ה
רבי ברוך דדון שליט"א, לידידי הרה"ג המפורסם בשערי הלכה
מיחוסו כהונה מו"ה גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, והוא
מלא וגדוש במשא ומתן בעינים שונים על התורה ועל הש"ס
והשו"ע, דברים עמוקים וברורים, בטוב טעם ודעת נאמרים,
וכמעין המתגבר בתורה, ירד לעומקה של הלכה, כיד ה'
הטובה עליו.

חיבור זה בודאי יתקבל ברצון אצל לומדי התורה, ויעלה על
שולחנם של מלכים, מאן מלכי רבנן, שיהנו ממנו ויברכו עליו
ברכת הנהנין.

כבר כתבתי בכמה מקומות שהוצאת ספרים בהלכה או באגדה
וכדו', הרי זה מרבה קדושה בישראל, והוא הכח הנגדי נגד
הסטי"א המתנכלת ללומדי ולאוחלי התורה, ואשרי מי שזוכה
להרבות כבוד שמים.

יהא רעוא שיפוצו מעיינותיהם חוצה, ויזכו להגדיל תורה
ולהאדירה, ולהרבות תורה וקדושה בישראל, מתוך בריות
גופא ונהורא מעליא יחד עכב"ב הי"ו, לאורך ימים ושנים
אכ"ר.

ובאעה"ח למען התורה הק' ולומדיה

בס"ד, כ"ז אדר ב תשע"ו
1061-4/ע"ו

דברי ברכה

ראיתי איש מהיר במלאכתו מלאכת שמים, זריז ונשכר, היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, משנתו סדורה וערוכה, חובר חיבורים מחוכם, יקר רוח ואיש תבונה, מזכה הרבים, תהלתו בקהל חסידים, חכו ממתקים וכולו מתמדים, יראת ה' היא אוצרו, טעמו ונימוקו עמו, שמן תורק שמו, כבוד שם תפארתו, הרה"ג ר' **גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א**.

בהמשך לסדרת ספריו החשובים שהוציא לאור "**גם אני אודך**", הנה כעת מוציא ספר על התנ"ך, פירושים ביאורים ודקדוקים, לפרש ולבאר באר היטב מה רצה הכתוב לומר, והם מתשובות שכתב לו, הרב הגדול מעוז ומגדול, הגאון רבי **כפיר ברוך מבורך דודן שליט"א**, מחבר ספרים חשובים ויקרים, פנינים יקרים, המתוקים מדבש ונופת צופים, חידושים נאים ויפים ממה שחננו השי"ת, אשריו ואשרי חלקו של העורך והמסדר שמזכה את הרבים בספרים חשובים, ולפעלא טבא אמינא, אישר חיליה לאורייתא.

והנה הארכנו בספר עין יצחק ח"א (עמ' ע"ג) שת"ח צריך שידע גם מקרא ומשנה וספרי מוסר וכמו שכתב מרן החיד"א בדבש לפי (מערכת ת' אות מא) דמכאן תוכחה לתלמידי חכמים שאינם רוצים ללמוד כי אם גמרא ופוסקים, ומבזים בלבם לת"ח שלומדים תנ"ך ומשניות וספרי מוסר, והן בעון לא ידעו ולא יבינו כי אף אמנם שלימוד הגמרא יקר מאד, ואין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה, וכתב רבינו תם שהתלמוד בלול בכל, מכל מקום כל זה היינו ללומד תורה לשמה בענוה, ונזהר בדקדוקי מצות כמו הראשונים, שהיו קדושים מאוד, ונשמתם ממקום עליון, אבל בדור יתום זה כי גברה סטרא, והוא בעקבות משיחא, והיציצה"ר רודף לתלמידי חכמים ביותר, ואלו התלמידי חכמים שאינם רוצים ללמוד מוסר על הרוב הם מתגאים בלימודם, וחושבים שהם חכמי גדולים, ומבזים הזקנים וגדולי דורם, ואינם מקפידים להתפלל כהוגן, ופוגמים ברית הלשון והראות, וכיוצא. ולכן אין תורתם רצויה, כי אינה לשמה וכו', ולכן כל ת"ח אשר נגע אלהים בלבו ימהר לשוב, וילמד מוסר ותיכף יכיר בגאותו, ומהות לימודם ואשר נכשלים בכמה ענינים, וישו בו אל ה', ואז לימוד הגמרא יעלה לרצון לפני ה', ונסלח להם. ע"כ. ועיין בשו"ע הרב (הלכות ת"ת פ"ב סי"ב) מה שכתב בשם הר"ן בע"ז יט. ובדרכי משה (י"ד סי' רמז אות ב), ובביאור הגר"א (י"ד שם סי' סו) דיש אומרים שלא ישלש זמן לימודו שלשלה חלקים שונים, שהרי המשנה צריכה זמן רב יותר מן המקרא, וכ"ש שהתלמוד צריך זמן רב יותר מן המשנה, אלא העיקר הוא שילמד שלשה לימודים אלו, ויחלק את זמנו לכל אחד ואחד כפי שיעור הזמן הראוי לו בכל יום, עד שיגמור את כולם בשוה, ויוכל להמשיך לסבור ולעיין. ואמנם כתבו הפוסקים שאין אנו רשאים לעסוק במקרא שליש מזמנינו, ולבטל מן המשנה והתלמוד, אלא עיקר הלימוד יהיה במשנה ותלמוד, ולמקרא די בגירסא דינקותא. ועיין בב"י (בדק הבית י"ד סימן רמז) בשם רבינו ירוחם והרמ"ה. וכ"כ בכנה"ג (י"ד סימן רמז אות ב), דמה שאמרו שצריכים לחלק הלימוד במקרא וכו', זה בדורות

הראשונים שהיה לבם כפתחו של אולם, ודי להם במשנה ולתלמוד שני שליש ימיהם, אבל לדין במקרא בגירסא דינקותא די, והלואי שיספיק לנו שאר ימינו למשנה ולתלמוד. בדק הבית: ואני אבא אחר הרב שלא אמרו זה רק בזמנם שלא היה להם תורה שבעל פה ארוכה, זולת משנה וברייתות ותוספתא ואגדת התלמוד, אבל בזמנינו שכל הרבנים הרחיבו גבול בתורה, וכל אחד אחד חיבר ספר או ספרים, ובודאי שהם ככלל תורה שבעל פה, הלואי שיספיק ימי חיינו לקוראן.

גם בכס"מ (פרק א' מת"ת הלכה יב) כתב, דדבר פשוט הוא שלגמרא צריך זמן רב יותר מלמקרא ומשנה, ועל כך סומכין העולם ואין משלשין. וראה בהליכות עולם ח"ח בהלכות תלמוד תורה.

ונודע כי מלאך המגיד היה אומר למרן הבית יוסף זיע"א שילמד בקביעות מוסר, וכמו שנתבאר בספר מגיד מישרים (סוף פרשת בהר): ותקרא מרגינתא דכי רב ככל יום וכו', וגם כן תקרא קריאה אחת מספר חובת הלבבות, להכניע את יצר הרע ולהשפילו מתוקפו. והגר"א באבן שלמה כתב, כי עיקר חיות האדם לעבוד תמיד בשכירת המדות, ואם לאו למה לי חיים.

ובספר אור ישראל (שער אור דף יג) כתב, והנה כל הקורא הדברים האלה מה שהזהיר המגיד למרן הבית יוסף, בשום לב יאחזהו רעד ורתת, ואם הארז אשר בלבנון החסיד הקדוש מרן הבית יוסף, אשר ידוע גדול חסידותו וקדושתו, ושלא פסק אף רגע אחר מלהרהר בדברי תורה, וכמבואר שם בספר מגיד מישרים בכמה מקומות, וגודל מעלתו כי מלאך ה' דובר בו, ובכל זאת ציוה לו המגיד לקרוא בכל יום מרגינתא דכי רב, אשר הם דברי מוסר פשוטים בעניני הפטירה והחשבון, וכן לקרוא בכל יום בספר חובת הלבבות להכניע היצר הרע ולהשפילו מתוקפו, מה יענו איזובי הקיר. מעתה היוכל שום גבר לזכות דרכו, יהיה מי שיהיה, ולפטור עצמו מלימוד המוסר בכל יום ממש. ע"כ. וכבר פירשו המפרשים, שמאמר חז"ל בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין היינו על לימוד המוסר. וכן מה שאמרו אם פגע בך מנוול זה מושכחו לבית המדרש, אם אבן הוא נימות, אם ברזל הוא מתפוצץ, הכל הוא על לימוד המוסר, כמובא בפלא יועץ (אות כ). וכתב שם: ועל הרוב מי שאינו מתמיד ללמוד מוסר, לא טעם טעם יראת חטא, ודרכו ישר בעיניו, ולבבו יבין אשר הוא יהודי כשר, ואף אם ישמע או ילמוד פעם ביובל, או ישמע דברי מוסר, אינו פועל לו ואינו מתעורר כלל, ואין בשר המת מרגיש באיזמל, כי טפש כחלב לבם וכו'. עש"ב ונודע מה שאמר הגאון החתם סופר על עצמו, כי ביום שאינו לומד מוסר היה מרגיש התקרות ח"ו באמונה. וכתב, שמעולם לא ביטל השיעור כמוסר בישיבתו, חוץ מתשעה באב ויום הכפורים וערב פסח.

והגאון ר' ישראל מסלנט כתב בספרו אור ישראל: שהאדם לומד מוסר ומתפעל בשעתו, ורגע לאחר מכן הכל נשכח, ושוב פעם לומד מוסר ומתפעל לרגע, וחוזר חלילה, אף על פי כן אל יפול לב האדם, ידע נאמנה כי רבבות העיתים בריבוי הלימוד, מתקבצות הרשימות ולאדם אחר יהפך. ע"ש.

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President Of the Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

ובספר דרך שיחה (עמוד חקלב) העיד על אביו הסטייפלר זצ"ל, שבנובהרדוק קיבלו על עצמם שלא יעבור יום בלא מוסר, חוץ מפורים ושמ"ת, וכנראה שחששו שמא לא יוכלו לקיים. וראיתי להחזו"א פעם אחת מחזיק ספר "שערי תשובה" וזה לא היה בימים נוראים. ע"כ.

והגני לברכו מקרב לב שחפץ ה' בידו יצלה, ועוד יפוצו מעיינותיו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה, ולהמשיך בספריו המלאים זיו ויקר, אשרי יולדתו, צינה וסוחרה אמתו, באשר ה' איתו, ירום ונישא וגבה מאוד, בבריאות גופא ונהורא מעליא וכל טוב.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

בעזה"י שלהי טבת התשע"ו

דברי המחבר, בשפה רפה מדבר

ישמחו השמים ותגל הארץ, אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו.

הנה ידוע ומקובל מצדיקי אמת שתפילה על ציון רבי שמעון בר יוחאי זי"ע במירון, מסוגלת לשידוכים, (כן הובא בספר דער אוצר פון שדוכים עמ' 473, בשם הרה"ק מבארניב). ומצאתי בס"ד סמך לסגולה, ממה שאמר רשב"י בגמרא בקדושין (ב:), רבי שמעון אומר, מפני מה אמרה תורה כי יקח איש אשה, מפני שדרכו של איש לחזור על אשה, ואין דרכה של אשה לחזור על איש, משל לאדם שאבדה לו אבידה, מי חוזר על מי, בעל אבידה מחזר על אבידתו. (וראה עוד בביאור אור החיים הקדוש פרשת כי תצא, על הפסוק "אשר תאבד ממנה").

וגם אנכי הדל, מצאתי "שידוך" בציון הקדוש של רשב"י, וכך היה המעשה: בשנת תשס"ג זכני ה' יתברך להוציא את פרי ביכורי, ספר "מכבדי אכבד", העוסק בכבוד הספרים, וכבכרה בטרם קיץ, בעודה בכפו יבלענה, ותהילות לאל התקבל הספר בכל מקום ואתר, ורבים קבלו על עצמם להזהר בכבודה של תורה. ובהיותי בקברי צדיקים בצפון הנחתי ספר אחד למשמרת בציון רשב"י למען יהנו ממנו רבים, ואחר זמן לא רב, ראה את הספר בציון רשב"י, הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס גם אני אודך, ושלח אלי מספר שאלות בנושא כבוד הספרים, והשבתי תשובה מאהבה, ושאלה הולידה תשובה, ותירוצים במדב'ר בערב'ה, הליכות והנהגה חשובה, בהלכה באגדה בנחת ושובה, בעניני היום וחגים בבחינת צוהר תעשה לתיבה.

ותהילות לאל משנת התשס"ג ועד הלום, נאספו תשובות מרובות, ערוכות וחצובות, למאות ורבות, ורבים מהן מודפסות וכתובות, בכתבי עת וירחוני ישיבות.

ומקובלני מרבתי, שכל מורה צדק אשר נשאל שאלה, קטנה או גדולה, ישרה או עקומה כמעגילה, אל יזלזל בעומד לפניו בחילה, אלא יכבדהו ויראה את שאלתו כשאלה גדולה ועצומה, עמוקה כעמקי ימה, יפה כלבנה וברה כחמה, כי שאלות קטנות יולידו גדולות העומדים ברומו של עולם, ולא יתבייש השואל להבא לשאלם. (וכך היה נוהג מו"ר הרב שמואל קידר זצ"ל, ר"מ בכולל מר"צ במבשרת ציון, ומח"ס שו"ת היכל שלמה, שכל שאלה שנשאל היה רושם בפנקסו ומברר אותה הדק היטב, מפוסקים ראשונים ואחרונים, והיה משיב לשואלו דבר, והרואה אומר ברקאי, והיה הרב אומר שכך ניתן לגדול בתורה, בבחינת ומתלמידי יותר מכולם).

וכך גם הובא בספר עומק הפשט (עמ' 9) בשם הרב שלמה פישר שליט"א, כששאלוהו האם לא מפריעים ברוב שאלות לרב, ענה: יש מימרא חסידית "לקושש קש לתבן" – כשמקשים קושיות – מבינים. (וראה עוד בזה באריכות בספר "שררה שהיא עבדות" פרק 5, העוסק בתפקיד רב הקהילה).

ובבוא עם הספר אברך את ה' אשר גמלני מעודי עד הלום ללמוד וללמד, ויהי רצון שיזכני להמשיך ולעסוק בתורתו הקדושה, ליראה ולאהבה אותו, ולעבדו בלבב שלם ובנפש חפצה, ועיננו תחזינה מישרים בשוב ה' ציון, וישראל ישכון לבטח על אדמתו, ולא ינטשו עוד מעל אדמתם. אכ"ר.

ואפריון נמטיה לידידי הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס "גם אני אודך", ועו"ס, אשר נטה ליבו להדפיס את התשובות בספר, כאשכול הכופר, הנותן אמרי שפר, ותהי משכורתו שלימה, זכות תורה תמימה, לו ולכל בני ביתו, באשר ה' איתו. ויזכה להוציא עוד חיבורים לאורה זו תורה, כאור המנורה, אמן ואמן.

וברכה שלוחה לרב המופלא, וכבוד ה' מלא, בנם של קדושים, אראלים ותרשישים, גזע ישישים, הרב רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א,

עורך קובץ "מרי"ח ניחוח", אשר בטובו מפרסם בכל שבוע בעלונו הנפלא מדברותי, הגיגי ומחשבותי, ישלם ה' פעלו, יברך חילו, וירחיב גבולו. אכי"ר.

עוד אברך לאכסניא של תורה, הישיבה הקדושה, אבן הראשה, ספיר יהלום ותרשישה, "כולל מר"צ" במבשרת-ציון. אשר הרב הגדול מעוז ומגדול הרב אורי כהן שליט"א עומד בראשה. וברכות לראש משביר, ליבו כלב האביר, כהן מקודש, מימיו מן המקדש, מו"ר הרב אורי כהן שליט"א, בצילו חמדתי וישבתי בכולל מר"צ, ועוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו להגדיל תורה בעוז וגבורה, ולהעמיד תלמידים הרבה.

והנה לקחתי ברך את מורי ורבי הרב גד מימרן שליט"א, ראש כולל "יורה דעה" בקרית גת ת"ו, אשר הנחני בדרך אמת מילדותי ועד הנה, ללמדני דרך ותורת ה' כהנה וכהנה, הנהגות ומוסר עין לא תשבענה, ויהי רצון וימשיך בכוחו זה כיפליים לתושיה להרביץ תורה בעדרים, זקנים צעירים, שבים עם נערים.

וברכה נאמנה, לידידי כאח לי איש אמונה, ה"ה אסף מילוא הי"ו, אשר טרח בהוצאה זו, בעשר אצבעותיו, בעיצוב ובהוצאת דבר מתוקן מתחת ידו, וישלם ה' שכרו כפול משמים באושר עושר וכל טוב סלה, לו ולכל בני ביתו. אכי"ר.

וזכרה לי אלהי לטובה נשמת מור אבי דוד בר מסעודה ז"ל, אשר גדלני וטפחני, בשמן שסכני, ומעדנים שהאכילני, והיה אוהב התורה ולומדיה, ומכבד הבריות באהבת חסד והכנסת אורחים, תנצב"ה, ולהבדיל לחיים, אמי מורתי תבורך בכט"ס.

ומנשים באוהל תבורך רעייתי, נוות ביתי, אושרת זיוון, יהי רצון ונזכה לגדל ילדינו על אדני התורה הקדושה והיראה, ויהיו כולם עובדי ויראי ה', ויתקיים בהם, ישראל אשר בך אתפאר, כל רואיהם כי הם זרע ברך ה'.

ואחרונים חביבים, כולם אהובים, נעימים ונאהבים, חברים מקשיבים, תלמידי היקרים, מאירים ומזהירים, אשר רבות מן השאלות הצגתים לפניהם בשיעורים, והוסיפו נופך כיהלומים יקרים, ואזכירם לטובה כי יקרו בעיני, קהילת קודש "מגן אברהם" בשכונת גליקסון בקרית גת ת"ו. וקהילות קודש "ישמח משה", "ומבשר שלום" במבשרת ציון ת"ו. ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלימה מעם ה' אלהי ישראל.

ובצאתי את הקודש, אפרוש כפי למרום, ואתפלל לבורא עולם, שלא יארע דבר תקלה על ידי, ולא אכשל בדבר הלכה, וישמחו בי חברי, ולא אומר על טמא טהור, ולא על טהור טמא, ולא יכשלו חברי בדבר הלכה, ואשמח בהם (ברכות כח.).

ויהי רצון מלפניך ה' יתברך, שאזכה לחדש עוד חידושים בפרד"ס תורתך הקדושה, מתוך רפואה שלימה ונהורא מעליא, והכל לעשות נחת רוח לפניך.

החותם לכבוד התורה ולומדיה,

עבד לאל אדון,

כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת בראשית

בעזה"י טבת התשע"ג

כבוד ידידנו המרומם, גבוה ורם, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מעיה"ת בני- ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נכתב בתורה בפרשת בראשית (פרק א'
פסוק ט') "ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה
היבשה ויהי כן", והלא אם יקוו המים ודאי תראה היבשה.

הנה עמד בזה כבר בספר באר מים חיים (בשלח) וכתב "ותראה היבשה"
בעת שיצטרכו בני ישראל לעבור בתוך הים ביבשה, והתנה עם המים
הקב"ה מתחילת הבריאה, כדאיתא במדרש רבה (בראשית ה', ה'), ומשום
כן יתור הדברים "ותראה היבשה". עכ"ד.

ובאור החיים הקדוש (שם) פירש וז"ל: פירוש שתהיה היבשה חול גבול
לים, כשיראה המים ליבשה יקנו מקומם, על דרך אומרו אשר שמתי חול
גבול לים (ירמיה פרק ה' פסוק כ"ב), ועשה מוראו של היבשה על הים,
ופירוש ותראה מלשון יראה, והוא אומרו האותי לא תיראו וגו' אשר
שמתי חול גבול לים, וזה משונה מפירושינו, זה דרך דרש, ודרכינו דרך
פשט והכתוב יכוון לכל, ורמב"ן ז"ל פירש אומרו ותראה היבשה שהיה
העפר מעורב עם המים וגזר ה' שיבדלו זה מזה ותסמך בחינת העפר
ותהיה היבשה ע"כ. ולפירושו "וראה היבשה", היינו שהיבשה תהיה
גבול למים. וראה עוד בזה באורך בספר יערות דבש ח"ב (דרוש ו') מדוע
היבשה גבוהה יותר מן המים. יעו"ש.

ובספר מאור של תורה (עמ' ע"ג) כתב הטעם ליתור הדברים "ותראה
היבשה", הואיל ועד עתה הכל היה מים, ולפני כן לא נראו ראשי ההרים. ע"כ.

והנלענ"ד בס"ד להוסיף ולתרוץ, שכידוע עד היום הזה, נוצרים עדיין איים באמצע הים, וזה נעשה ע"י תנועה של לבה מתחת לפני הים שיוצרת מעין הר בתוך הים, אותו רואים מלמעלה כאי. ובדרך זה יש לבאר את יתור הדברים "ותראה היבשה", שלעיתים אף בתוך מים נראית יבשה.

והאל אשר אין בלתו, יגאל עמו ונחלתו, ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אב הרחמן התשס"ז

כבוד מעלת ידידי היקר, החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מעיה"ת בני-ברק.

רוב שלום טובה וברכה!

הנה הקשה כת"ר על אודות הנאמר בסוף פרשת בראשית (פרק ו' פסוק ז') "ויאמר ה' אמתה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים" וגו'. ופרש"י (שם ד"ה מאדם) הכל נברא בשביל האדם, וכיון שהוא כלה מה צורך באלו. עכ"ל. ומאידך גיסא בפרשת נח (פרק ז' פסוק כ"א) כתיב "ויגוע כל בשר הרומש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השורץ על הארץ וכל האדם". והקשה כת"ר למה הזכיר האדם בסוף אחר כל הבהמות והחיות, והרי כל מה שמתו הבהמות היה בגלל שמת האדם, שהרי הכל נברא בשביל האדם, והיה לה לתורה להזכיר תחילה מיתת האדם, ואף אם נאמר שהאדם מת אחרי כל הבהמות ולכן הזכירו בסוף הא גופא קשיא, למה מת בסוף ולא בתחילה, הא רק האדם חטא ולא הבהמה [כפירוש השני ברש"י]. ועוד הקשה כת"ר מפסוק כ"א "ויגוע כל בשר הרומש על הארץ" וכו' על פסוק כ"ג "וימח את כל היקום וכו' מאדם" וכו' דפעם אחת משמע שמתו הבהמות ואח"כ האדם ופעם אחת משמע שמת האדם ואח"כ הבהמה. ואמרתי אשיבו דבר בעזר השי"ת ובישועתו, וזה החלי. בעזר צור גואלי.

הנה רבינו בחיי בפירושו על התורה (פרק ז' פסוק יא') הביא שהמבול ירד בתחילה בנחת שאם יחזרו בתשובה יבטל גזרתו וישנה המים לטוב להיות גשמי ברכה, ואם לא, יהיה מבול, ומטעם זה נאבדו במבול כל שאר בעלי חיים תחילה ובני אדם באחרונה, שנאמר וכל האדם, כי כשם שהיה אדם אחרון בבריאתו של עולם כך היה אחרון בחרבנו. ע"כ. [נראה בהערות הרב חיים דב שעוועל (הוצאת מוסד הרב קוק) על ספר רבינו בחיי שכתב להסביר דברי הגמרא בברכות (סא.) שאדם קדם לפורענות, שהקב"ה אמר "אמחה את האדם" ק"כ שנה לפני המבול, ואף שגזר למחות את האדם תחילה, מ"מ מתו תחילה הבע"ח, והאדם קדם לפורענות במחשבתו של השי"ת]. וע"פ דברי רבינו בחיי מתורצים קושיות כת"ר שהקב"ה רצה למחות את הבע"ח בגלל שנבראו בשביל האדם, ומפני שהקב"ה ארך אפים הרג את האדם בסוף שאם ישוב בתשובה יבטל הגזרה, וישאיר האדם בחיים. ובזה גם מתורצת קושייתו השניה, שהן אמת האדם נאבד באחרונה במבול.

עוד מצאתי לאור החיים הקדוש בפירושו (פסוק כ"ג ד"ה "וימח את כל היקום") שכתב לבאר דברי הגמרא בברכות (סא.): (דאדם קדם לפורענות דכתיב "מאדם ועד בהמה", וקשה הלא מקרא מלא דבר הכתוב הקודם לזה "ויגוע כל בשר הרומש" וגו', ושם נאמר האדם באחרונה, וכתב שכשמחה ה' לכל היקום גולם צורתו היה ראשון, ובזה דייקה הגמרא בלשון צרתי שמדובר על הגוף כמ"ש "וייצר ה' וגו' עפר מן האדמה, אבל בענין הגויעה שהיא יציאת הנפש מהגוף, נפשו של האדם יצאה מאוחר לכל. ע"כ. ולפי דבריו מבואר שהקב"ה מחה קודם צורת הנבראים ואח"כ הוציא נפשם מן הגוף, ובזה מתורצות קושיותיו שקודם נמחה צורת האדם ואח"כ צורת הבהמה, וביציאת הנפש קודם יצאה נפש הבהמה ואח"כ נפש האדם, וזאת מטעם שהכל נברא בשביל האדם, ועל כן נמחתה צורתו קודם. ועוד יש לבאר דבריו שהקב"ה חילק סדר הריגת הברואים, מחיית צורתם ואח"כ הוצאת נפשם כסדר הבריאה שקודם כל הקב"ה הטביע צורת הנבראים ואח"כ הפיח בהם נפש ונשמה, ונלענ"ד הטעם לדבר כדי

להחזיר העולם למקורו בבריאת העולם לחזור לטהר העולם ולבנותו מתחילה, ועל כן לא הרג הברואים בפעם אחת הריגת גוף ונפש.

וגם הלום ראיתי להמלבי"ם בספרו התורה והמצוה (פרק ז' פסוק כ"א) שכתב שסדרה התורה עוף, בהמה, חיה, שרץ, אדם, כי העוף לחישותו גוע תחילה ע"י השטף הבא מלמעלה, ואח"כ מתו גם הבהמות, ואח"כ גם החיות, שיש מהם שמגורתם במערות צורים בראשי ההרים ששם מצאו סתר בין נגד הגשם שבא מלמעלה בין נגד שטיפת התהום, כי כשבאו המים עד ראשי ההרים גבעו גם המה, אח"כ מתו השרצים שבתוכם ימצאו מינים רבים החיים במים וביבשה והם האריכו ימים יותר, ואח"כ מת האדם, כי אין ספק שהאדם שהוא בעל תחבולות יותר מכולם עלה על ראשי ההרים והשתגב בצורים ומעונות עד שנמצאו יחידים נמלטים, או שעברו בספינות על פני ימים, אולם אחרי שעלו המים ט"ו אמה ממעל לראשי ההרים פסקו כל התחבולות שהגם שעלו לעצים הגבוהים שעל ראשי ההרים נהרגו מן השטף והספינות נשברו בלב ימים וספו תמו מאין מחיה עד שמין האדם גוע ואיננו. עכ"ל. ובפסוק כ"ג מבאר המלבי"ם שכאשר נמחו גופותיהם של הבע"ח בתחילה נמחו גופותיהם של בני האדם, כי מצד הרכבתו גופו חלוש יותר מגופי שאר הבע"ח, ואח"כ גוף הבהמה שחזק יותר, ואח"כ רמש ועוף שגופותיהם הקטנים נסתרו בקנים ובמערות ונתקיימו יותר. ע"ש. ומבואר א"כ מדבריו שבע"ח מתו לפני האדם כי האדם עשה תחבולות להמשיך ולשרוד, אך במחיה האדם נמחה קודם הבע"ח מצד שהרכבת גופו חלושה יותר מן גופי הבע"ח. ויש לשאול לפי דבריו וכי הקב"ה יכולים לברוח מפניו, והלא אם רוצה השי"ת יכול להרוג את האדם ראשון, אלא יש לומר שהשם יתברך רצה לתת לבני אדם לראות כיצד נמחים העופות והבהמות החיות והשרצים, אולי יתנו אל ליבם לשוב בתשובה, ושב ורפא לו, ומשלא שבו בתשובה הרג גם אותם. וכדברי המלבי"ם כ"כ הנצי"ב בביאורו העמק דבר (ז' כ"ג) שהמחיה היתה לפי טבע הבשר שנוח להמחות תחילה, ובשר האדם נמחה תחילה. ע"כ. וכן כתב בספר תורה תמימה (ז' כ"א) ע"פ הגמרא

בב"ג (ב.) דאדם אית ליה מזלא, ופירש רש"י שיש לו דעת לשמור את עצמו, והוי הזיקו קשה מהיזק שאר בעל חי, ולפי"ז הפסוק ויגוע דאיירי בשעת הטביעה בוודאי נטבעו הבהמות וחיות קודם האדם מפני שאין בהם דעת להשתדל ולהזדרז בהצלה כמו האדם, משא"כ במחיה בפעולה מצד הקב"ה כתיב אדם מקודם, כדמפורש בגמרא בברכות (סא.) שהאדם קודם לפורעניות. ע"כ. וכ"כ כתב גם בספרו תוספת ברכה (ז' כ"ג). ע"ש. וכ"כ גם בספר אגרא דכלה (פרק ז' פסוק כ"ג) דבגויעה שינה הסדר ואדם בסוף ואילו במחיה כתב האדם בראש, וי"ל דשם לענין הגויעה היינו המיתה, להיות הבני אדם הרבו לפשוע והם שהחטיאו את הבריות ע"כ היו יסוריהם ומכאוביהם ארוכים ונשתהו למוות יותר מכל הנבראים, משא"כ במחיתם נמחה האדם קודם, כי בצלם אלהים, וכבר הקפידה התורה על זה כי קללת אלהים תלוי, ולכך נמחה האדם תחילה. ע"כ. וכ"כ הרב זלמן סורוצקין זצ"ל בספרו אזנים לתורה (פרק ז' פסוק כ"א) שהאדם הוא היה החוטא העיקרי ומשך אחריו את כל הבע"ח ולפיכך עונשו גדול משלהם, וכמו שפרש"י על הפסוק "ירדו במצולות כמו אבן" (שמות ט"ו) שהרשעים טבעו כקש הלכים וטורפין עולין ויורדין, בינונים כאבן והכשרים כעופרת שנחו מיד. וכך במבול העופות שנבראו מן הרקק, וקרובים אל הדגים, שלא נגזרה עליהם גזרה כלל, מתו ראשונה, אחריהם באו הבהמות והחיות והשרצים כבינונים, והרשע העיקרי, האדם מת אחרונה, עלה וירד כקש. ע"כ. וע"פ דבריו מתורצת גם קושייתו הראשונה, שהאדם מת באחרונה כדי לענותו.

אולם בספר חשוקי כסף לרבי משה סילבר, רוח אחרת היתה עמו, וכתב לבאר (שם ז' כ"א) שבסדר הכתוב סדרן כסדר ברייתן והעוף היה ראשון ביצירה לכל החיות והבהמות, והאדם אחריהן, ואילו היה הסדר לפי חולשתן, כיש מפרשים שכל חלש מחברו גוע תחילה, לא היה חושב את העוף תחילה, להפך, הם היו מאחרים במיתתם אחר הבהמות והחיות, כי הללו כשבאו המים עד ראשי ההרים גועו כולם, אבל העוף יכל להמתין עד אשר עלו המים ט"ו אמה, ועד אשר כוסו העצים הגבוהים ביותר

שעליהם שכן העוף, והחסידה ברושים ביתה. ועוד כתב בפסוק כ"ג לחלוק על המלבי"ם בזה שכתב שנמחה קודם גוף האדם מצד הרכבתו החלושה וכו', שלפירושו היה לו להזכיר רמש ועוף תחילה שהם דקים וחלשים ביותר, אבל האמת תורה דרכה שבפסוק "ויגוע" הזכיר כסדר בריאת העולם, ובפסוק "וימח את כל היקום" שב אל הענין שבשלהי בראשית "אמחה את האדם אשר בראתי וגו' מאדם עד בהמה" שהכל נברא בשביל האדם, וכיון שהוא כלה מה צורך באלו. עכ"ד. וכ"כ בספר באר מים חיים (פסוק כ"ג) שלא בא לבאר על סדר הגויעה רק אמר אף שכבר גועו כל אלו חמתו לא שככה עד שנתן גבורה במים להתגבר עוד למעלה. ע"ש. וכ"כ הגאון רבי משה מלכה בספרו באר משה (עמ' 33) שבפסוק כ"א מדובר על אשר קברו המים מעל ההרים ט"ו אמה, והיה מקום לטעות שכל הבהמות והרמש הכל נמחה, פרט לאדם שהיה יודע לשחות מעל המים, או שנמלט להרים, לכן סיים "וכל האדם" לומר שגם האדם מת, והכל נמחה יחד מכח המים, ולכן הקדים האדם בהיות שהוא קדם לחטא, לכן קדם לפורענות. ע"כ.

ויהי רצון ונזכה לגאולה. השתא בעגלא. בב"א. בברכה רבה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מר חשון התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי לכת"ר שתירץ כמה תירוצים נפלאים מדוע נקנסה מיתה על הדגים והשרצים, והלא בפרשת בראשית (פרק ג' פסוק ו'), פרש"י ותתן גם לאשה. גם לרבות בהמה וחיה. ע"כ. שגם הם אכלו מעץ הדעת, ועל כן נקנסה גם עליהם מיתה, ולפ"ז דגים ושרצים אינם מוזכרים, ומדוע נקנסה

עליהם מיתה.

וראיתי בספר חמדת צבי (בראשית עמ' י"ד) בשם חידושי הרי"ם החדש על פרשת נח, שמשחטא האדם בעץ הדעת, נזדהם העולם כולו, והאריך לבאר שגם הדגים הושפעו בזה. יעוש"ב.

ובספר אוצר הידיעות ח"א (עמ' של"ב) כתב וז"ל: לכאורה הרי דגים לא אכלו מעץ הדעת, ולמה קיים אצלם מיתה, ואפשר לומר ע"פ דברי הרמב"ן שמצד הטבע דבר העשוי מארבע יסודות, צריך להתפרק מעצמו לולי נשמת חיים המדבקו, וממילא דגים שאין בהם נשמת חיים, ממילא יש בהם מיתה מצד הטבע, ומלבד זה אפשר שהרי דגים לא היו בכלל הפסוק "ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל רומש על הארץ אשר בו נפש חיה את כל ירק עשב לאכלה", אלא עצם אכילתו הוא דג גדול אוכל קטן ממנו, א"כ זהו מאכלם ולא מצד גזירת מיתה, וראיה לכך שהרי בבריאת דגים יש בהם מערכות כפולות של שיניים שאין בכל הבריות, וכך נוצרו בתחילה כדי לאכול דג אחר, הרי שבבריאה כבר נוצר שמאכלו יהיה דג אחר. עכ"ל.

והנלענ"ד לבאר, הואיל והרמשים גם הם עצמם נהנים מטעם עץ הדעת, כיון שהם אוכלים את האדם והבעלי חיים אחר מיתתם, והאדם והבעלי חיים עצמם אכלו מעץ הדעת, ועל כן הואיל ויש להם הנאה בכל שהוא מעץ הדעת, משום כך גם הם נקנסה עליהם מיתה. וכן הדבר בדגים, כי כידוע דרך עובדי העבודה זרה בשנים קדמוניות, אף טרם המבול, [וגם מעטים מהם עד ימינו אלו כך נוהגים], היתה להשליך את גופת הנפטרים למצולות ים, וטענו בסכלותם שזו כפרת המת, והיו הדגים נוגסים ואוכלים מן המת, וכן יתכן שבני אדם אשר טבעו בים והדגים אוכלים מבושרם, והואיל ואכלו מן האדם וטעמו בעקיפין מטעם עץ הדעת, וגם עליהם נקנסה מיתה.

וה' יתברך יאריך ימינו לטובה, עד בלי די וקצבה, לעובדו באהבה, עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מר חשון התש"פ

כבוד מעלת ידידנו היקר והנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע היתה צריכה חוה להבראות מן הצלע, ולא נבראה מן האדמה כמו האדם.

והנלענ"ד לבאר ע"פ מה שהובא ברשב"א מסכת כתובות (ח.) בשם הר"ח שהקב"ה ברא אשה לפני חוה, וברחה ממנו, ואח"כ ברא לו את חוה מצלעו. יעו"ש. ולפ"ז יש לומר, שעל כן ברא את חוה דווקא מצלעו, בכדי שירגיש "זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה", זאת ולא הקודמת...

ועל כן גם חוה האכילה את אדם מעץ הדעת, שלא תמות היא ויחיה הוא וישא אחרת, כמבואר בפרש"י (פרק ג' פסוק ו'), וראה עוד בזה בספר המסולאים בפז (עמ' כ"ו).

וועל דרך הצחות, אמרתי פעם, שהאשה הראשונה שנבראה ברחה ממנו, ולהיכן הלכה?, כנראה הלכה להקים מוסדות נשים פמיניסטיות הפועלות נגד גברים...].

ועוד יש לומר, שרצה הקב"ה להזכיר לאדם, שבזכות שנתן צלע, קיבל אשה, ומכך ילמד אדם את מעלת הנתינה, לתת כל חייו לאשתו, ולהעניק לה, ועל ידי כך יצליח לחיות עמה בשלום אהבה ואחוה. וכן ישמחנו כימות אדם וחוה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת נח

בעזה"י שלהי אדר הנהדר א' התשס"ח

כבוד מעלת ידידי היקר והמופלא. וכבוד ה' מלא. כתרי כהונה ותורה ושם טוב עולה. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מעיה"ת בני - ברק ת"ו. רוב שלום טובה וברכה,

נאמר בפרשת נח (פרק ז' פסוק כ"ג) "וישאר אך נח", ובמדרש תנחומא (נח אות ט') מובא לפי שאחר נח מזונו של הארי, הכישו הארי ויצא צולע. ע"ש. והביא מדרש זה רש"י (שם). והקשה כת"ר למה הגיע לנח עונש כזה שהכישו הארי, אחרי שהיה איש צדיק, וטרח כ"כ להאכיל את הבהמות והחיות ביום ובלילה, וכמבואר בסנהדרין (קח:), ואף שנסתרות דרכי ה', אך לפעמים מצאנו הסברים לכיו"ב לעורר אותנו.

הנה כבר כתבתי לכת"ר במקום אחר שמי יבוא לדרוש בחטאי האבות הקדושים, אלא כמו שביאר כת"ר בשאלתו, אין אנו באין אלא לעורר עצמנו לקדש דרכינו והליכותינו.

ומצאתי בחפיש'ה בספר שערי ישועה ח"א (עמ' קכ"א) שעמד בזה וביאר ע"פ הזוהר (בהשמטות לספר בראשית דף ס"ז:): שכשיצא נח מן התיבה, וראה את העולם חרב, התחיל לבכות לפניו ואמר: רבונו של עולם, נקראת רחום היה לך לרחם על בריותך, השיבו הקב"ה ואמר, רועה שוטה כעת אתה אומר זאת, למה לא אמרת בשעה שאמרתי לך "כי אותך ראיתי צדיק לפני" וגו', ע"ש. וא"כ לא יפה עשה נח שלא התפלל על בני דורו, וידוע שתפילה ראשונה היא תפילת שחרית, והאריה שבמרכבה העליונה מקבל תפילת שחרית, והתפילות מזון ומחיה לחיות שבמרכבה, ובזה פירש לפי שאחר מזונו של הארי שבמרכבה, דמזון הארי הוא התפילה לכך הכישו למטה בתיבה, שהיה לו להתפלל קודם המבול. ע"כ.

ואני עני נלענ"ד להסביר בזה שנח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבא המבול (רש"י פרק ז' פסוק ז'), וידוע שהאריה הוא מלא בבטחון ואינו דואג מכלום וכמ"ש בספר נחום (פרק ב' פסוק י"ב) "איה מעון אריות ומרעה הוא לכפירים אשר הלך אריה לביא שם גור אריה ואין מחריד", והיות ונח היה חסר באמונה ובטחון, לכן נענש ע"י האריה שהוא בוטח.

עוד יש לומר שידוע שקולו של האריה חזק מאוד ומעורר בלבבות פחד ומורא, וכמ"ש בספר עמוס (פרק ג' פסוק ח') "אריה שאג מי לא יירא", וכך היה לו לנח ללכת ולכתת רגליו ולעורר הלבבות לשוב בתשובה, טרם יבא מבול על הארץ, והואיל ולא עשה כן נענש ע"י הארי שמעורר הלבבות, שהכהו על רגליו, שהיה צריך לכתתם ממקום למקום להשיב האנשים בתשובה, מדה כנגד מדה.

וראיתי לכמה מספרי המוסר שהביאו דאף ונח כל אותם ימי המבול דאג למזונות בעלי החיים והיה רץ, מכל מקום בפעם אחת שנתעצל ואחר מזונו של הארי נענש, ללמדנו שתמיד צריכים את מידת הזריזות וההתמדה בעבודת ה' ובקיום המצוות, ובפעם אחת שאדם מרפה עצמו יכול להפסיד.

וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו לעשות רצונו כרצונו כל הימים. ידידו ומכבדו, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ב

כבוד ידידנו, כהן לאל עליון, לו נמטיה אפיריון, מבני ציון, חריף ובקי, משנתו קב ונקי, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א.

רוב שלום טובה וברכה,

הגמרא בסנהדרין (קח :) מספרת שנח לא ידע מה הזיקית אוכלת. יום אחד

ישב וקילף רימון, ואז יצאה מן הרימון תולעת, ואכלה אותה הזיקית. כך נח גילה שהזיקית אוכלת תולעים. והקשה כת"ר כיצד היו תולעים בתיבה, הלא נכרתה ברית עם נח מפי הקב"ה על הפירות שלא ירקבו ושלא יעפשו, וכמובא ברש"י (פרק ו' פסוק י"ח).

הנה תחילה וראש, המעיין היטב בדברי המדרש רבה (פרק ל"א), ובדברי רש"י (שם) ימצא שהברית על הפירות היתה שלא ירקבו ושלא יתעפשו ושלא ישתנו, אך לא מובא שם שלא יתליעו, שהרי לא יתכן כדבר הזה, שהלא גם הרמשים והתולעים נכנסו לתיבה, וגם הם צריכים לאכול.

ומה עוד שהואיל וזה היה מאכלה של הזיקית משום כך שלח ה' מזון לזיקית, והתליע הרמון כדי לתת לה מאכלה, וכמ"ש בספר באר יוסף (עמ' כ"ב) ללמוד מן הפסוק "מכל מאכל אשר יאכל", לכלול גם את האוכלים המתהווים מן האוכלים, כדוגמת הזיקית שאכלה רק תולעים. ע"כ. ועל כן הואיל וזה מאכלה של הזיקית היה צורך בהתלעת הפרי.

ועוד יש לתרץ ע"פ לשון המדרש רבה הנ"ל, "פירות שאתה כונס", דהיינו רק פירות שכינס נח לתיבה לצורך מאכלם במבול, ויתכן ורמון זה היה בתיבה בעת שבנה אותה והניחו על מנת לאכלו ונשאר שם והתליע, ועל כן לא התקיימה בו ברית שנאמרה בפירות, כי לא כנסו לצורך אכילה בימי המבול.

ועתה מצאתי בספר גנזי שעכטער (עמ' 400) שפירש "פאלי רמונא", דהיינו שהיה מחתך עץ רימון, וכנראה שחתך את העץ לצורך מאכל אחד החיות, וא"כ ע"פ פירושו לא מיירי כלל בפירות, אלא בעץ, ומשום כך לא קשיא מידי מדוע התליע הפרי, ובזה גם יש לבאר המשך דברי הגמרא כיצד היה מאכיל נח את הזיקית, "הוה גביל לה חיזרא, כי מתלע אכלה", דהיינו היה מתליע ענפים, ומדוע לא התליע נח פירות, אלא הואיל והתליע עץ הרימון, גילה נח שאילו התולעים היוצאים מן העץ זהו מאכלה של הזיקית ומשום כך התליע לה ענפים.

והאל הזן ומפרנס, יזכנו לפלא ונס, וירחיק כל מענה ונוגש, ומותנינו נשנס, ונפוצותינו יכנס, אכי"ר. כה דברי ידידו ומכבד"ו, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מר חשון התשע"ג

כבוד מעלת החכם המרומם, כאור יומם, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א. מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נכתב בפרשת נח "וכנען ילד את צידן בכור" (פרק י' פסוק ט"ו), ומה ראתה התורה לפרט שצידון היה בכורו. וזה החלי, בעזר צור גואלי.

הנה מובא במדרש לקח טוב (הובא בספר פשוטו של מקרא שם) שצידון נפסל היה בעיני כל האומות, חוץ מאביו, דכתיב בכורו, שלאביו היה בכור, ועל כן פרטה התורה שהיה בכור לאביו, הואיל ורק הוא בלבד החשיבו. ע"כ.

והרד"ק (שם) כתב וז"ל: לא מצאתי בו טעם נכון למה אמר בכורו, מה שלא זכר כן באחרים, כי ברוב הנזכר ראשון, הוא הבכור, אלא אם כן זכר אותו הראשון למעלתו. עכ"ל.

עוד עמד בזה בספר אגרא דכלה (שם) וכתב שהואיל והתיחס לאומה בפני עצמה, ועל אף שהמנהג היה ליחס הבכור אחר האב, כאן שינה המנהג ושאר הבנים התיחסו אחר האב והבכור לאומה בפני עצמה. ע"כ.

ובספר חשוקי כסף (שם) כתב שתיארו בכור משום שצידון יסד את המטרופולין צידון שהיתה גבול הכנעני. ע"כ.

ובספר הרחב דברים (דברי הימים עמ' י"ז) כתב שצידון מלשון צידה לדרך, שארץ ישראל נתנה לכנען רק בכדי לשמור עליה בבחינת צידה

לדרך עד שבני ישראל יקבלוה, ורמז בזה את הפסוק "צידון בכורו", שהכנעני שמר על הארץ בתור צידה עבור בכורו של ה' יתברך, הוא עם ישראל.

ובספר יקרא דאורייתא (עמ' קל"ט) כתב שכנען היה אבי כל הז' עממין ואיך נכנס שמו ביניהם, אלא שצידון בכורו של כנען, לקח את מקומו, והוא כנען, ועל כן אמר "צידון בכורו". ע"כ.

והרב שמואל אהרן יודלביץ בספר תפארת רפאל (עמ' שכ"ז) כתב צידון הוא אליעזר עבד אברהם, או ממנו יצא אליעזר, ומפני מעלת אליעזר אמר בכורו, ולא רצתה התורה לגלות יחס אליעזר שבא מכנען וכתבה בהעלם מפני מעלתו. ע"כ.

והמהר"ל דיסקין על התורה (שם) כתב שצידון היה בכור, והיה אמור לקבל פי שנים, אך הואיל ונתקלל בקללת נח לכנען, לא ירש, ועוד ללמדנו שלא נתבטלה משפחתו כשאר משפחות שהתבטלו, אלא הוא הבכור ומשפחתו נשארה. ע"כ.

והנלענ"ד לתרץ, הואיל וצידון היה בכור, משום כך קיבל ירושה ונחלה מכובדת, וכדי ללמדנו על נחלת שבט זבולון אשר היתה על ירך צידון, והיתה בחלק טוב, לשם כך פרטה התורה "את צידון בכורו".

עוד נלענ"ד, כידוע בזמנם היו הגוים מכבדים את הבכור ומייחדים אותו לעבודת ההקרבה למולך וכמ"ש המלבי"ם (יחזקאל פרק כ' פסוק כ"ו), ומשום כך מת כל בכור בארץ מצרים, הואיל והיו מקודשים לעבודה זרה, וה' יתברך עשה שפטים באלהיהם והמית בכוריהם (מלבי"ם שמות פרק י"א פסוק ה'). וכן מצאנו שמלך מואב הקריב בנו הבכור לעבודה זרה (מלכים ב' פרק ג' פסוק כ"ז). וכן מובא בתרגום יונתן ובזוהר הקדוש (פרשת ויצא בענין התרפים) שהמכשפים אשר היו בזמנם היו לוקחים בכור אדם שנשחט והוחנט, והניחו תחת לשונו שם טומאה והיה מגלה צפונות. ולפי זה מובן מדוע ספרה התורה שצידון היה בכור, וגם מובן

מדוע שייכו וקראו בכורו, הואיל וכנען היו ידועים בעבודה זרה לשם כך ציינה התורה שצידון הוקדש לעבודה זרה ע"י כנען אביו, ככל הבכורים שהוקדשו בזמנם לעבודה זרה.

והאל אשר ברחמים, יגאלנו גאולת עולמים, על ארצנו, ונחלת אבותינו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי תשרי התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' זצ"ל, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מספר שאלות בפרשת נח:

תחילה וראש, מדוע מספרת התורה "ויולד נח שלשה בנים", הלא בהמשך מפרטת את שמותם, ומכלל הן אתה שומע שהיו שלושה.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, כי באותה העת היתה דרך להוסיף ולקחת נשים פלגשים, ולהביא עמם ילדים, וכדרך שעשה למך, אבי נח, וכן עשה אברהם אבינו ויעקב אבינו, אך בני הפלגשים היו טפלים לבני הנשים העיקריות, שבניהם היו עיקר. וכפי שנהג אברהם אבינו עם בני הפלגשים, שנתן להם מתנות ושלחם.

ועל כן כתבה התורה את מספר בניו של נח, "ויולד נח שלשה בנים", ללמדך שהיתה לו אשה אחת בלבד, ורק ממנה הביא שלושה בנים. ולא הוסיף לו נשים פלגשים אשר מהם תולדנה לו בנים.

ואחר כותבי כל זאת מצאתי למדרש הגדול (נח), שכן כתב להדיא, וז"ל: "ויולד נח", מה ת"ל, והלא כבר נאמר "ויולד נח את שם את חם ואת יפת", אלא ללמדך, שלא היו לו בנים זולתן, ומשלושתן נבנה העולם. עכ"ל. וב"ה שכוונתי לדעתו, וא"כ, מפורש להדיא, דהאי רבותא בתיבת

"שלשה בנים", ללמדנו שאלו השלשה בנים בלבד אשר נולדו לנח, ולא היו לו אחרים על פניהם.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, מה באה התורה לרבות בתיבות "את שם את חם ואת יפת", כל פעם בתיבת "את".

והנה עמדו בזה כבר גדולי רבותינו, בספר בני שלמה דיין (עמ' כ"ח) כתב, לרבות נשותיהם, שבעת שנולדו שלושת בניו, באותו זמן נולדו גם נשותיהם.

ובספר ויגד יעקב גרינוולד (בראשית עמ' מ"ב) כתב שכל אחד מבני נח נולד והיה משובח בדבר מיוחד לו, שם נולד צדיק ומהול וכמ"ש רש"י. ע"כ.

ובספר חידושי נשמת צבי (נח) כתב שתיבת את באה לרבות קדושתו וצדיקותו של נח, אשר המשיך על בניו.

ובספר חיים שניים (עמ' ע"ו) כתב, שלכל אחד הוריש נח דבר מה, לשם את החכמה, לחם את הגבורה, וליפת את העושר, ובזה בא לרבות בכל אחד בתיבת "את".

והרבי מילובביץ' זצ"ל בספרו ביאורים לרש"י (בראשית פרק ד' פסוק א') כותב שעם שם חם ויפת, עם כל אחת נולדה תאומה, ותיבת "את", באה לרבות התאומה שנולדה עמו.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר, ע"פ המדרש תהילים (פרק א'), אמר רבי חייא בשם רבי אבא, כבש הקב"ה את מעינו של נח קודם לכן, ומשום כך כך הוליד בן חמש מאות שנה, שלא יוליד בן שיהא בן מאה בדור המבול ויאבד עמהם, שאין בית דין של מעלה עונשין בפחות ממאה. ע"כ. ולפי דברי המדרש מבואר, שלפני גיל חמש מאות שנה נכבשו מעיינותיו וכוחו של נח מלהוליד, ועל כן באה התורה לרבות כוחו של נח בתיבת "את", ועוד יש לומר שבגיל מבוגר כזה מי יכול לטפל בתינוקות ובעוללים, ובפרט שע"פ המדרש גם נעמה אשתו של לוט היתה בת תק"פ שנים, וגם

היא זקנה מלהוליד ולטפל בתינוקות, ועל כן בא לרבות בתיבת "את", את הכוחות שניתנו לו מאת ה' לטפל בתינוקות ובילדים שנולדו לו, הוא ואשתו.

וה' יתברך יתן לנו כח לעובדו, ויהי כזית הודו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מר חשון התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר כמה דיוקים בפסוקי פרשת נח. ואמרתי אשיבו דבר בעזרת ה' יתברך החונן לאדם דעת.

"נח איש צדיק תמים היה בדורותיו" (פרק ו' פסוק ט'), מדוע נכתב "היה", ומה בא לחדש.

והנלענ"ד שבא ללמד שבתחילתו היה צדיק תמים, ולאחר מכן בסופו הפך "לאיש האדמה", כמ"ש "ויחל נח איש האדמה" (פרק ט' פסוק כ'), ורש"י שם הביא בשם חז"ל ויחל, שעשה עצמו כחולין. ע"כ. ועל כן רמזה התורה, בתיבת "היה", שסופו להפוך מאיש צדיק תמים, לחולין ואיש האדמה.

"וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה, כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ" (פרק ו' פסוק י"ב), מדוע חזר וכפל "את דרכו על הארץ", הלא נאמר לפני כן "וירא אלהים את הארץ".

בספר הכתב והקבלה (שם) עמד בזה וכתב, על הארץ, מפני הארץ, שמרוב טובתה חטאו. ע"כ.

והנלענ"ד ע"פ מה שכתב בפירוש הרא"ש על התורה (פרשת וארא)

שהמכשף אינו יכול לעשות כשפים אלא כשעומד על הארץ ממש, כפי שמצינו במעשה בשמעון בן שטח (ירושלמי חגיגה) שתלה את המכשפות באשקלון, כי כל זמן שלא היו יכולים לעמוד על הארץ, לא יכלו לעשות כישוף. עכ"ד. וגם על המים לא יכול לשלוט כישוף, וכדאיתא בסנהדרין (סז:): במעשה דזעירי שקנה חמור, ובמים נמס הכישוף ונעשה דף של גשר.

וכידוע אנשי דור המבול מכשפים היו, וכמ"ש בילקו"ש (בראשית רמז מ"ב), וכן במעם לועז ח"א (עמ' קצ"ט), וביערות דבש (דרוש ד'), ועפ"ז יש לבאר "כי השחית כל דרכו על הארץ", שהיו עושים כישופים בהיותם על הארץ דווקא, ולא בשמים, ולא על המים.

עוד י"ל ע"פ הגמרא בזבחים (קי"ג). שם נחלקו האם היה מבול בארץ ישראל, ועל פי זה יש לבאר "הארץ" הראשונה מיירי בכל העולם כולו שנשחת, והארץ השניה מיירי על ארץ ישראל, ולמאן דאמר היה מבול בארץ ישראל, ראה הקב"ה שארץ ישראל הושפעה מן העולם כולו. ולמאן דאמר לא היה מבול בארץ ישראל חשש הקב"ה על הארץ שמא תהיה מושפעת ותשחת גם היא מפני העולם כולו.

עוד הקשה כת"ר על הפסוק "ולא יכרת כל בשר עוד מימי המבול", ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ" (פרק ט' פסוק י"א). מדוע חזר וכפל תיבת המבול פעמיים.

הנה עמד בזה כבר הספורנו (שם). יעו"ש.

וראיתי לספר נחל קדומים לובצקי (עמ' מ"ו) שכתב שנשתיירו איזהו מעיינות עוד מימי המבול, וכרת עמו הקב"ה ברית שלא יתגברו עוד הפעם וישטפו את העולם. וזהו "ולא יכרת כל בשר עוד מימי המבול", והיינו המבול שעבר, ואח"כ אמר "ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ", היינו שלא יבא מבול חדש.

ובספר נחלת זאב (עמ' נ"א) כתב, שבתחילה אמר על המבול שלא יכרתו

הבעלי חיים, והוסיף שלא יהיה מבול לשחת הארץ.

ובספר פשוטו של מקרא (עמ' קי"ד) הביא בשם עמנואל הרומי כת"י, שלא יכרת כל בשר עוד מימי המבול, והיינו מבינים שאם יבא מבול, ימלט אותם שלא יכרתו, ולכן אמר, ולא יהיה עוד מבול כלל. עכ"ד.

וראיתי לשני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, גם להגאון סבא דמשפטים, רבי יוסף משאש זצ"ל, בספרו נחלת אבות ח"ה (כרך א' עמ' רע"ה), וגם להגאון רבי שמואל שמעלקה (הובא בקובץ עלים לתרופה התשס"ג), שאחר שיבשה הארץ ומי המבול פסקו, עדיין נשאר האויר מקולקל מחמת הגפרית ופגרי אדם, ובצאת נח מן התיבה ובהריחו אותם ריחות רעים, חשש שמא יחלה, ועל כך הבטיחו "ולא יכרת עוד מימי המבול, שעברו מעפוש האויר והסרחון, ולא יהיה עוד מבול, כלל מכאן ואילך. עכ"ד.

והנלענ"ד שהזכיר המבול פעמיים על שם מה שאמרו בגמרא בראש השנה (יא.) נטל הקב"ה ב' כוכבים מכימה והביא מבול לעולם. והואיל והצרה באה ע"י שני כוכבים, משום כך הזכיר המבול פעמיים, שלא תקום פעמיים צרה.

עוד נלענ"ד ע"פ מה שאמרו בירושלמי שקלים (פרק ו' הלכה ב') ובמדרש רבה (בראשית פרשה כ"ג סימן ז'), שתי פעמים צף הים אחר מעשה בראשית, כשחטא דור אנוש, היה צף עד כיפי ברבריה. ובדור הפלגה עד יפו ועכו. ע"כ. והואיל ופעמיים צף הים, על כן חזר וכפל תיבת המבול פעמיים, ללמד שאין זה מבול, אלא הצפת הים בלבד.

עוד י"ל ע"פ מש"כ הרד"ק (מלכים ב' פרק ד' פסוק י"ט) דרך הכואבים לחזור על כאבם פעמיים, כמו שנאמר אצל בן השונמית "ראשי ראשי", וכן אצל ירמיה (פרק ד' פסוק י"ט) "מעזי מעזי אוחילה". ולפ"ז חזר הקב"ה על תיבת "מבול" פעמיים מפני כאבו על חורבן העולם.

וה' יתברך יאריך ימינו לטובה, עד בלי די וקצבה, לעובדו באהבה, עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מר חשון התשע"ו

כבוד מעלת חסיד שבכהונה, מור ולבונה, יהלום ופנינה, שבח ורננה,
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע לא מצאנו מכל חמישים וארבע פרשיות,
פרשה שנקראת על שם אברהם אבינו או משה רבינו ע"ה.

הנלענ"ד בס"ד לבאר שיש שבע פרשיות בתורה הנקראות על שם אנשים
והם: נח, חיי שרה, ויחי יעקב, יתרו, קרח, בלק, ופנחס. והטעם לדבר כדי
לשתף את כלל ישראל והעולם בתורה.

פנחס- כהן. קרח- לוי. ויחי יעקב- יעקב נקרא בשם ישראל. חיי שרה-
אשה. יתרו- גוי שנתגייר ונהפך לישראל, נח- גוי שקבל עליו ז' מצוות בני
נח. בלק- גוי. וכך יש חלק לכל העולם בתורה. ובזה גם יובן מדוע מצאנו
דווקא שמות פרשיות אלו בשם אנשים.

והטעם שלא נקראת פרשה על שם משה רבינו, הואיל והתורה כולה
נקראת על שם משה רבינו שנאמר "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי ג').
וזכות התורה תגן בעדנו, ונזכה מהרה לבנין מקדשינו ותפארתנו, עבד
לא אל אדון, כפר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי תשרי התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה, מיחידי סגולה, בחיבורים
מאירים בארץ ובגולה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס פרדס יוסף החדש.
רוב שלום טובה וברכה,

בספרו הבהיר פרדס יוסף החדש על ראש השנה, (עמ' תרכ"ט), הביא

כת"ר, את הקושיא מדוע לא נזכר בכתוב שהקב"ה זכר את העופות שבתוכה, שהרי נאמר "ויזכור אלוהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה" (בראשית פרק ח' פסוק א'). והביא, בשם הרב זוננפלד, תירוצו ע"פ הגמרא בסנהדרין (ק"ח), ששלשה שימשו בתיבה, כלב עורב וחם, ולכך לא הזכיר בני נח, מפני חם, ולא הזכיר החיות בכלל בהמות, מפני הכלב, וכן לא הזכיר העופות. עכ"ד.

והנה כבר עמדו על שאלה זו רבים מהפרשנים, ואוסיפה לך עוד כהנה וכהנה:

א', הרמב"ן הראב"ע הרקנטי ורבינו בחיי כתבו, שלא הזכיר העופות והשרצים, כי החיות והבהמות בכללם, והזכיר דווקא החיה והבהמה שנבראו עם האדם ביום שישי, ע"כ. וכיו"ב כתב הרוקח "ואת כל החיה", ואת לרבות שרצים, "ואת כל הבהמה", לרבות עוף השמים. ע"כ.

ב', כתב הרמב"ן על הפסוק "ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה" (שם פרק ח' פסוק ט'), שאין מנהג העופות לנוח בראשי ההרים, כשאין אילן שם. ע"כ. וכ"כ הספורנו שם, שההרים היו ספוגים מים באופן שגם שם לא מצאה היונה מנוח. ע"כ. ועפ"ז י"ל, שלכך לא הזכיר העופות ורמשים כי עדיין לא היתה שייכת יציאתם מן התיבה, כי עדיין לא היה להם מקום לשהות מחוץ לתיבה.

ג', ובחפיש'ה מצאתי, לקדוש ישראל, רבינו מסעוד אלפסי זי"ע, בספרו משחא דרבותא (פרשת נח), שעמד על שאלה זו, וכתב לבאר ע"פ הגמרא בסנהדרין (קח), שהעוף תושלמי עדיין אוחז בתרבות רעה להזדווג מין שלא במינו, ועם שאר בריות. ועל כן לא הזכיר העופות, כי יש בהם מין אחד רע, שלא חזר בתשובה, ולא יעלה זכרונו לפניו יתברך. עכ"ד ע"פ המצוי בזכרוני.

ד', עוד י"ל בס"ד, עופות נבראו מן הרקק, שהם מים רדודים ובוץ כמבואר בגמרא בחולין (כז:), וכן אמרו שם ששרצים נבראו מן המים, ועל כן לא

הזכירם, כדי שלא להזכיר מים ותוצרתם בעת המבול, שהרי אין קטיגור נעשה סניגור. [ואמנם האדם גם נוצר מן המים, אך מים מעורבים בעפר ולא ביסוד המים כמו העופות, שהמים עיקר ובוץ טפל להם].

ה', עוד י"ל בס"ד, שהיונה היתה שותפה במעשה היציאה מהתיבה, וזכרונה היה בפני עצמו, כדי להציל את כל העופות ולהעלות זכרונם לפניו יתברך.

ו', וגם הלום הרואה ימצא כי כתב הרד"ק (שם), שזכרון ה' היה על הסבל והצער שסבלו בתיבה, והחליט כי די להם, ולפ"ז י"ל שהזכיר בעלי חיים שסבלו ביותר שהם החיות והבהמות, כי שרצים ועופות יכלו להסתדר זמן רב בתיבה, ולאכול מן המצוי בידם, ואילו בהמות וחיות הצטערו יותר.

ז', עוד י"ל מדוע לא הזכיר שרצים, ע"פ מה שהביא רש"י, על הפסוק, "מכל אשר בחרבה מתו" (פרק ז' פסוק כ"ב), שדגים לא מתו במבול. ע"כ. ובכלל דגים גם מזונם שבמים לא נמחה, שהרי יש שרצים שבמים, ועל כן לא היו השרצים בכלל הזכרון.

ואסיים בברכתו, אשר נזכרה בספרתו, וכשם שזכר ה' את נח באהבה ופקדו בדבר ישועה ורחמים, כן יזכרנו ויפקדנו בישועה ורחמים, בשנת גאולה ונירש טובה וברכה לשני ימות המשיח, ותשבי יבשר גאולה. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מוצאי שמחת תורה התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת נח נאמר "ויזכר אלוקים את נח, ואת

כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה" (פרק ח' פסוק א'). ומדוע הקדים חיה לבהמה. וכן מעי"ז בספר תהילים (פרק קמ"ח פסוק י'), שם נאמר "החיה וכל בהמה", וגם כאן הקדים החיה לבהמה. ובשאר מקומות מצאנו שהקדם בהמה לחיה.

תחילה וראש, הנלענ"ד לבאר בס"ד, שהחיה נכנסה לתבה לפני הבהמה, (כמבואר בפרק ז' פסוק י"ד), ועל כן הזכיר את החיה לפני הבהמה.

ועוד יש לומר, שדרך הבהמה להמצא יחד עם בני אדם לצרכי רכיבה ומלאכה וכדומה, והבהמה משתעבדת לבני אדם. ואילו החיות, נמצאות בשדה, במקומות שאין שם ישוב, וחיה איננה משתעבדת לאדם (ראה בפירוש אבן עזרא, העמק דבר ורש"ר הירש, בראשית פרק א' פסוק כ"ד). ועל אף שדרך החיות לברוח מבני אדם, אף על פי כן, כאשר באו אל התיבה, שינו טבעם לטבע בהמה, ומפחד מי המבול נתקבצו אל התיבה. (ראה העמק דבר פרק ז' שם). ולפ"ז יש לומר, שהיה צורך לחיות לחזור לטבעם אל השדות, ולהתרחק מבני אדם, יותר מכל שאר המינים, ולכך הזכירם בראשונה.

ועפ"ז יש גם לתרץ את הפסוק הנזכר בתהילים, שבכדי להלל את שם ה', החיה תשנה מטבעה להתרחק מדרכי בני אדם, ולהיות בשדות, ותתקבץ יחד עם כל הבריא, ואף יחד עם בני אדם, וכדרך ששנתה טבעה מפני מי המבול, ולכך גם כאן הזכירה בראש, כי דבר זה הוא נגד טבעה, והכל לכבוד ה' יתברך.

בברכת והשיאנו את ברכת המועדים לחיים מעם שוכן ערבות, ותזכה לשנים רבות נעימות וטובות, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י חשון התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת נח נאמר: "ונח בן שש מאות שנה והמבול היה וכו'", (פרק ז' פסוק ו'), ומיד לאחר מכן שוב מוזכר גילו: "בשנת שש מאות שנה לחיי נח" (פרק י"א). ואם כן מדוע חזרה שוב התורה על גילו.

הנה כבר הובא בזה"ק (נח דף סה:), שהזכיר גילו להורות שנשלמה מדרגתו כראוי, והיה צדיק שלם, ואז נכנס לתיבה. יעו"ש. והאברבנאל שם ביאר, להורות שכפי שאמר ה' כך היה בדיוק באותו יום. יעו"ש. והרד"ק ביאר שבא להזכיר החודש. ובספר חשב האפוד (עמ' קע"ג, וכן דיוקי רש"י עמ' י"ב), ביארו, שהעונות נשתבשו ממה שהיה לפני המבול ואחרי המבול, ולשם כך חזר והזכיר גילו. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד שרצתה התורה להזכיר גילו, שהן לפני המבול, על אף גילו המופלג, עסק בעשיית התיבה, וכן גם בעת כניסתו לתיבה, על אף שנותיו המופלגות, עסק בימי המבול בטיפול בחיות ובבהמות.

ועוד יש לומר על דרך הצחות, שכשיש אדם שנכנס לבדיקות ב"מ בחדר מיון, מיד שואלים לגילו, וכשנכנס לטיפול רפואי שוב שואלים לגילו, ואם ישאל, למה שואלים כל הזמן לגילו, יענו לו: שם בחדר מיון, רוצים לברר פרטים בכדי להסדיר טפסים, ואילו בעת הטיפול רפואי, שוב שואלים לגילו, בכדי להתאים תרופה מתאימה לגיל, וגם כאן, לפני שנכנס לתיבה, היה צריך נח טיפול רפואי מתאים כנגד בני דורו, לבל יפריעוהו וינקיטוהו ולבל יקלקלו מעשיו, וכשנכנס לתיבה, הוצרך לטיפול רפואי מיוחד לבל יזיק לו המבול וטורח הטיפול בחיות ובבהמות.

ועוד יש לומר בצחות, ע"פ מה שידוע שילד מתחת לגיל חמש, נוסע באוטובוס בחינם, ומספרים העולם, על אמא שקרנית שאמרה לבנה, שיאמר לנהג האוטובוס כשישאל לגילו, שהוא בן ארבע, בכדי שלא ישלם, וכשעלו לאוטובוס, שאל הנהג את הילד: בן כמה אתה?, והילד

ענה: בן ארבע, ושוב שאל הנהג: ומתי תהיה בן חמש?, ענה הילד: כשארד מן האוטובוס... ועל פי זה יש לומר, שדור המבול היו שקרנים וגזלנים, ולא מספרים את גילם האמיתי, בכדי לקבל טובות הנאה ועבודה ותאוות עולם, ועל כן חזרה התורה וכפלה את גילו, לפני המבול ולפני כניסתו לתיבה, להורות שזה גילו האמיתי.

ועוד יש לומר, ע"פ מה שהובא בגמרא בחגיגה (ד:), שמלאך המוות גילה לרב ביבי בר אביי, שתלמיד חכם, המעביר על מידותיו, נוטלים מחייהם של אלו שמתו בקיצור ימים ושנים קודם זמנם, ומעניקים ומוסיפים לחיי התלמיד חכם, ולפ"ז יש לומר, שנח התבזה ע"י דור המבול, והעביר על מידותיו, ועל כן פרסמה התורה את גילו פעמיים, להורות שנטלו את חייהם, והעבירו לנח.

וכן בהפטרת נח נזכר "כימי נח זאת לי", כמו ימי נח זאת לי, שימיו היו בעלי משמעות גדולה. וכן יזכנו לימות המשיח ולגאולה, ולבניין בית מקדשו כקדם וכבתחילה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מר חשון התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, כמה שאלות בפרשת נח, וזה החלי, בעזר צור גואלי:

א', כידוע בפורענות מתחילים מן הצדיקים (כמבואר במסכת בבא קמא (ס.)), ולפ"ז מדוע לא התחילו מן הצדיקים במבול.

הנה כבר הובא בגמרא בסנהדרין (קח:) ששבעה ימים קודם המבול מת מתושלח, בכדי שישוכו בתשובה. ולפ"ז התחילה הפורענות מן הצדיק.

ויש עוד לומר ע"פ מה שהובא בתנחומא (פרשת ראה אות ג'), שהרבה כשרים היו בדור המבול, אך נמחו בעוון הדור. יעו"ש. ויש לומר שאותם כשרים נמחו ראשונה.

ב', עוד נשאלתי ע"י כת"ר, ברש"י (פרק ז' פסוק ט"ז), מובא שהקיפו את התיבה דובים ואריות ששמרו על התיבה מפני אנשים והיו הורגים בהם. ולכאורה מה שכרם של אותם דובים ואריות, ששמרו על התיבה.

הנה תחילה וראש שכרם היה שהרגו את אותם אנשים ואכלום. ולפ"ז שכרם היה שקבלו מנת בשר דשנה. ויש עוד לומר שהיו אלו מלאכים בדמות דובים ואריות, וכפי שמתבאר מן הפסוק המובא במדרש תנחומא (נ"ח), כענין שנאמר "אלהא שלח מלאכא וסגר פום אריותא. ע"כ. וע"כ לא קבלו הדובים ואריות שכר. ויש עוד לומר ע"פ המובא ברש"י ביחזקאל (פרק י"ד פסוק י"ג), שהאריות והדובים הללו באו להכנס לתיבה, ונענשו, ארי בא ליכנס והיו שיניו כהות, דוב בא ליכנס והיו רגליו מתערסלות. יעו"ש. ולפ"ז נענשו ולא קבלו שכרם, כי עשו מצוות ה', אך בקשו גם להכנס שלא ברצון ה'. וראה עוד בזה באגרות מוהר"ש שניאורסון (עמ' צ"ז), בשכר החיות. יעו"ש.

ג', עוד נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע שלח נח את העורב והיונה לראות אם אפשר לצאת מן התיבה, ולא חיכה לציווי ה'.

יש לומר, ע"פ מה שהובא בספר הישר (פרשת נח), שבעת המבול היו החיות והבהמות בצער גדול והיו נוהמות, והגיעו עד שערי מוות. יעו"ש. ולפי זה נח ידע שהוא ומשפחתו יצאו מן התיבה רק ע"פ ציווי ה', אך אולי לגבי החיות כשם שבאו מאליהם, אולי ניתן כבר לשלחם ויוכלו לצאת מחוץ לתיבה כי כבר יבשה הארץ, ועל ידי כך לא יצטערו הרבה. וראה עוד בספר על התלמוד סילברשטיין ח"ג (עמ' 133), שהביא כמה תירוצים בדבר.

ד', במדרש רבה (פרשה ל') הובא נח צריך סעד לתמכו, אבל אברהם

היה מתהלך בצדקו. והובא בפירוש רש"י (פרק ו' פסוק ט'), על הפסוק "את האלוקים התהלך נח", והקשה כת"ר, והלא כולם צריכים סייעתא דשמיא.

הנלענ"ד לבאר על דרך המשל, בתינוק שמתחיל ללכת, שתחילה וראש נותנים לו יד לתמוך בו ואח"כ ממשיך ללכת מאליו. ובשניהם צריך סייעתא דשמיא, גם כשמתחיל ללכת, וגם כשהולך לבד, אלא שכשמתחיל ללכת מאליו, דרוש יותר ויותר סייעתא דשמיא ועזרה, וגם כאן, נח התחיל מחדש את קיום העולם ופרסום שמו יתברך, כתינוק שמתחיל ללכת מחדש, ועל כן הוצרך עזרה יתירה, אך אברהם אבינו כבר היה העולם קיים, ובזמנו היה שם ועבר שהכירו אלהותו יתברך, ועל כן היה מתהלך בצדקתו. וה' יראנו במעונתו, ובית תפילתו, הדרו ותפארתו, כזהב ברפידתו, וישיב כהנים לעבודתו, ולויים לנגן אמרתו, ושם תנשא מלכותו, אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כ"ג באב ה'תש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת נח מובא שהתיבה נחה על הרי אררט (פרק ח' פסוק ד'), ולפי זה איך יצאו נח ומשפחתו והחיות ואיך ירדו ממקום גבוה שכזה.

ויש לומר בפשטות שירדו ממקום גבוה כפי שהיו מורגלים לרדת על גבי סוסים וחמורים וכדומה, ובפרט שהאדמה יבשה לגמרי (כמבואר שם פסוק י"ד), ומימלא היתה נוחה להליכה.

ומצאתי בחפיש'ה לנצי"ב בפירושו העמק דבר (בראשית פרק ו' פסוק

י"ט), שבימי המבול היו הרי אררט גבוהים ביותר בעולם, וע"י המבול קטן גבהם. יעו"ש. ולפ"ז יש לומר, דהואיל וקטנו מימלא יכלו לרדת מהם בקלות עם צאתם מהתיבה.

ועפ"ז יש לבאר את דברי הנביא ישעיה (פרק נ"ד פסוקים ט'–י') "כי מי נח זאת לי, אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצוף עליך מקצוף עליך ומגצור כך, כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה' ". והיינו כשם שאותם הרים וגבעות קטן גבהם בימי נח כך ירדו כל הקצף והגצרה, אך חסד ה' ובריתו לעולם ישארו.

בברכת אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך, ורוב שלומות לכל קהלך. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ל' תשרי התשפ"א

לכבוד ידידנו הנעלה, מיחידי סגולה, עוסק בתורת ה' העולה.
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי לכת"ר בספרו הבהיר, גם אני אודך (בראשית עמ' ו'), שעמד בשאלה, איך היה מותר לנח לשתות יין ערלה מן הכרם שנטע בו ביום, והלא נח קיים את התורה. ותירץ כת"ר תירוצים רבים ויפים.

ובאחד התירוצים כתב שנח הכניס לתוך התיבה זמורות ושורשים של גפן שכבר עברו עליהם ג' שנים יחד עם עפר בשיעור שיכולים לחיות, ומימלא לא חל עליהם דין ערלה. עכת"ד.

ויש להוסיף על תירוצו זה רמז וסמך לדבר ממה שנאמר בנח: "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם" (פרק ט' פסוק כ'), ומדוע הוסיפה התורה תיבות "איש האדמה", וע"פ תירוצו יתבאר הדבר היטב, להורות על "האדמה"

שהכניס עמו לתיבה להניח הזמורות, ואתי שפיר.

וכימי נח איש צדיק תמים, ה' יגאלנו גאולת עולמים, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י חשוון התשפ"א

כבוד הרב המופלג בתורה, ויראת שמים טהורה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בסוף הפרשיות בראשית ונח מופיע פעמים רבות "וילד בנים ובנות", ומדוע הזכיר רק את שם הבכור, ושאר שמות הבנים והבנות לא פרטה התורה את שמם.

הנה כבר עמד בזה בספר אזנים לתורה (פרק ו' פסוק ל"ב), וכתב שבכל הדורות נקרא בשם רק הנולד ראשון להנולד ראשון, או בכור בן בכור עד אדם הראשון ואת השאר כלל ב"וילד בנים ובנות", ובנח מנה את שלושת בניו מפני שמהם נפרדו הגוים בארץ אחרי המבול ונפלגו לשלושת משפחות עמים גדולות, הנקראות על שמם ומשלושתם נבנה העולם. עכ"ד.

ויש עוד לבאר ע"פ מה שהשכתי בעניותי לכת"ר [והובא בספר גם אני אודך על התורה עמ' ל"ח], שבזמנם היו מכבדים מאוד את הבכור. יעוש"ב. ולפ"ז יש לומר, שכבדו מאוד את הבן הראשון שנולד להם, ושאר הבנים והבנות שבאו אחריהם, היו טפלים להם.

ועוד יש לומר בדרך צחות, שהיו הם חוששים מעין הרע, שלא לספר כמה ילדים נולדו להם, ועל כן סיפרו רק על הבן הבכור, והשאר סתמו דבריהם "בבנים ובנות".

ועוד יש לומר בדרך הלצה שאותם "הבנים והבנות" הנזכרים היו תאום

ותאומה שנולדו, והיו כאלו שהתביישו לספר שנולדה להם בת, (וכפי שמצוי בכמה מקומות אנשים כאלו המתביישים בלידת בת, ובהבל כל אמרי פיהם), ועל כן הסתירו לידת התאום עם התאומה וכללו אותם יחד "וילד בנים ובנות"...

ומלתא אגב אורחא, יש לומר שהיו בזמנם רגילים גם גברים לשתות כוס עיקרים בכדי להראות יפה (ראה בראשית רבה פרשה כ"ג סימן י"ט, וראה עוד למרן החיד"א בספרו פני דוד פרשת ויחי), וכן היו כאלו שמיעטו בהולדת ילדים מסיבות שונות ומשונות, והסתפקו בילד אחד, ועל כן ציינה התורה שהוליד בן אחד, ולא הסתפק בזה הילד, אלא ילד עוד בנים ובנות ולא שתה כוס עיקרים, ולשבחם ציין הכתוב

וה' ירבה עמו ישראל כחול ימים, ויחזו עינינו בשוב ה' ציון ברחמים. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ניסן התשפ"א

כבוד הרב היקר כספיר ויהלום, מבני אהרון רודף שלום,
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום לכבודו, ולכל הסובבים הודו.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, הנה נאמר בסוף פרשת נח: "ויהיו ימי תרח חמש שנים ומאתים שנה וימת תרח בחרן" (פרק י"א פסוק ל"ב), ומדוע כפל שמו של תרח פעמיים בפסוק, וכן מדוע מוזכר שמת בחרן, והלא כבר נאמר בפסוק לפני כן "ויבואו עד חרן וישבו שם".

וראיתי לגר"נ דייין שליט"א, שעמד בזה בספרו שכל טוב (עמ' ל"ח), והואיל באר בזה להשיב לכת"ר כמה דברים בטוב טעם ודעת. ודפח"ח.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר ע"פ המובא בספר הישר (סוף פרשת נח), שתרח בן נחור היה שר צבאו של נמרוד וגדול מאוד בעיני המלך, ובעיני

כל עבדיו, ואהבוהו כולם ונשאוהו עד למאוד יעו"ש. ולפ"ז יש לומר שעל כן חזרה התורה וכפלה שמו פעמיים, להורות שעל אף ועזב את אור כשדים ועבר לחרן, לא ירד שמו וערכו בעיני הרבים, ונותר מכובד בשמו תרח גם בהיותו בחרן וגם אחר פטירתו. וכך הובא גם בסדר אליהו זוטא (פרק כ"ה), שזכה תרח לראות במלכות בנו. יעו"ש. וכאמור, נותר בכבוד גדול גם בחרן, למעלתו ולמעלת בנו.

ומה שציינה התורה "וימת תרח בחרן", יש לומר ע"פ דברי הרמב"ן (סוף פרשת נח), שארץ מולדתו של תרח בן נחור, היתה בחרן, ושם נולד לו הרן. יעו"ש. ולפ"ז יש לומר, שהיו לו לתרח אחוזות ואדמות באור כשדים למעלת עשרו כבודו ומעלתו, אך בכל זאת הוא בחר להשאר בחרן ולמות בקברי אבותיו, ולא להקבר באור כשדים במקום אחוזותיו, ועל כן הדגישה התורה "וימת תרח בחרן".

וה' דגול מרבבה צח ואדמון, יבנה לנו מקדש וארמון, זכות אברהם אב המון, ושם נעלה וניראה בהמון. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת לך לך

בעזה"י מר חשוון התשע"ד

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה, מיחידי סגולה.
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מעיה"ת בני ברק ת"ו
רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מה טעם ציוה הקב"ה לאברהם אבינו בתחילת פרשת לך לך "לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", והיה לו להתחיל מן הקרוב אליו שהוא בית אביו, ואח"כ מולדתו ואח"כ ארצו.

והנה כבר עמדו בזה גדולי הפרשנים, הרמב"ן ביאר, לפי סדר הקושי, כי

קשה לאדם לעזוב ארץ שיושב בה, וכל שכן כששם נולד, וכל שכן כשכל בית אביו שם. ע"ש. וכתירוצו כן כתב האור החיים הקדוש בפירושו על התורה שם.

ובפירוש בכור שור ביאר מארצך וממולדתך שאינך שם, שהרי כבר יצא ממנה, סלק דעתך מהם שלא לשוב לשם עוד, ומבית אביך שעכשיו אתה שם. ע"כ.

והכלי יקר ביאר, כיון שיהיה קשה עליו לקבל הכל בבת אחת, לכן מתחילה בקש שיעזוב ארצו, וזו בקשה קטנה, כי אין לאדם תועלת מארצו יותר מארצות אחרות, אח"כ מולדתו, פן תהא נפשו קשורה באנשי מולדתו, שיש לו קצת עזר מהם, אח"כ חשש פן תדבק נפשו בבית אביו שיש לו מהם תועלת ממון, ולבסוף בקש שיעזוב גם אותם. יעוש"ב.

והנלענ"ד לבאר ע"פ מש"כ הרד"ק בסוף פרשת נח, שתרח יצא מאור כשדים יחד עם אברהם שרה ולוט כדי ללכת לכנען, והגיעו עד חרן וישבו שם, כי תרח לא מלאו לבו לעזוב ארצו לגמרי, וכל יציאתו היתה רק מאהבת בנו ולא מפני עזיבת העבודה זרה. יעו"ש. ועוד הוסיף המלבי"ם (שם) שעל אף ותרח חי שישים שנה אחר שיצא אברהם לארץ כנען, לא התעורר לבקר את בנו, ועל כן נכתב "וימות תרח בחרן". יעו"ש.

ועל כן פתח הקב"ה בציווי לעזוב את ארצו, כנגד דעתו של תרח אביו, שלא רצה לעזוב את ארצו לגמרי, ונותר בחרן, ועל כן צוהו לעזוב את ארצו, ואח"כ אמר מולדתך, ובית אביך, כי אנשי מולדתו ובית אביו, לא רצו לבקרו יותר, והדבר היה קל עליו יותר, גם מצידם כי התנתקו ממנו ולא חפצו לראותו.

עוד נלענ"ד לבאר, שהסדר הולך ע"פ ריבוי העבודה זרה אשר היתה באותה העת, ופתח ב"ארצך", כי שם היה ריבוי עבודה זרה, ואח"כ "מולדתך", ששם כבר החלו להיות מושפעים מדרכו של אברהם והחלו להאמין בהקב"ה, ולהסיר האלילים מביתם, ואח"כ "מבית אביך", אשר

שם נותרו מעט עובדי אלילים. והקב"ה צוהו להתרחק מהם לבל יתקרב לעובדי אלילים.

וזכות אברהם אבינו, תגן בעדינו ובעד כל ישראל אחינו, ויחיש מהר לגאלנו, על ארצנו ונחלת אבותינו, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י סיון המוכתר בכתר תורה התשס"ח

לכבוד הרב גמליאל רבינוביץ הי"ו - בני ברק

רוב שלום וברכה !

כתיב (בראשית פרק י"ב פסוקים ד' - ה') "וילך אברם כאשר דיבר אלי ה' וילך איתו לוט ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן, ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו וגו', ויצאו ללכת ארצה כנען ויבואו ארצה כנען". והקשה כת"ר הרי כבר כתוב בפסוק ד' שאברהם הלך ויצא מחרן, ומדוע חזרה התורה וכפלה בפסוק ה' שאברהם לקח את שרי אשתו ואת לוט ויצאו ללכת ארצה כנען.

הנה עמדו בזה כבר הרא"ש ביבמות (פ"ו סימן י"ב) והקרבן נתנאל (שם אות ט') וכתבו שאברהם אבינו קיים את ציווי הקב"ה "לך לך מארצך" וכו' בהיותו בן 70, אלא שאז לקח איתו רק את לוט כדי לתור להם מקום מנוחה ולראות את עין הארץ, ולאחר מכן בהיותו בן 75 חזר לחרן ואז לקח את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו. ע"ש. וכדברי הרא"ש ודעימיה, כן ראיתי שהביא החזקוני (שם) בשם סדר עולם, וכ"כ התוס' בע"ז (ט. ד"ה וגמירי) דשתי יציאות הו. ע"ש. וכן פירש הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל בספרו אוצר המכתבים ח"א (סימן קמ"ט) איהו מדידה, וכיון בדבריו לדברי הרא"ש והקרבן נתנאל הנ"ל ודעימיה.

אולם ראיתי להמלבי"ם בבראשית (שם) כי רוח אחרת היתה עמו, ומבאר

שאין כפילות בין הפסוקים, והפסוק הראשון "וילך אברם" מכוון על ההליכה המחשבתית שזאת היתה תיכף שנפרד במחשבתו ולבבו מארצו, ועוד פירש "ויקח אברם" שלא עשה כאשר יעשה איש המבקש לו מקום אחר לשבת, שילך תחילה לבדו ואחר שימצא מקום טוב בעיניו יקח עמו בני ביתו וקנינו, כי הוא לקח תיכף בני ביתו. ע"ש. וזהו הפך דברי הרא"ש הקרבן נתנאל ואוצר המכתבים הנ"ל.

וגם הלום ראיתי לאור החיים הקדוש (שם) שעמד בזה וכתב שטעם שכפלה התורה "וילך אברם כאשר דיבר אליו ה'" אף שבסמוך אומר סדר הודעת ההליכה "ויקח אברם וגו' ויצאו ללכת" וגו', ופירש שכוונת הכתוב להודיע חיבתו של אברהם שלא נתעכב אפילו שעה אחת אלא בגמר דברי ה' "לך לך" תכף וילך אברם ולא נתעכב לשום סיבה, ועוד שאף והבטיח לו הקב"ה הבטחות הרבה כשילך לו מארצו, וכל אדם שהבטיחו לו הבטחות תועליות ימהר ליסע, לזה הודיע הכתוב צדקותו של אברהם שהלך "כאשר דיבר אליו ה'" ללא מחשבות ופניות, אלא אך ורק בגלל ציווי ה'. יעו"ש.

ואני הדל נראה לי להוסיף בעניי אחר פומא דאריותא, שבא הכתוב ללמדנו שאף והיה אברהם אבינו ע"ה בן 75 שנה, לא נתעצל ללכת אלא הלך בזריזות "כאשר דיבר אליו ה'" ולזה מודיענו הכתוב שגם לקח עמו לוט "וילך איתו לוט", שהלך עמו לסעדו ולעוזרו בגלל גילו המבוגר, ובזה נלמד דרך מוסר ותוכחות חיים לבל נתעצל בקיום תורה ומצוות, וגם עדי זקנה ושיבה אף שאדם בא בימים יהיה זריז לקיים תורה ומצוות. וה' יזכנו לקיים כל דברי התורה, בעז וגבורה, לתהילה שם ותפארה, בזריזות מהרה, ובלי עצלות מרה. ותחזינה עינינו בבית הבחירה. אכ"ר. בברכה רבה וברכת ה' עליך, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תמוז התשס"ח

כבוד מעלת ידידנו היקר, בנן של קדושים, אראלים ותרשישים, גזע ישישים, גבוהים כברושים, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נאמר בפרשת לך לך (בראשית פרק י"ד פסוק י"ד) "וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף עד דן", והקשה כת"ר איך הותר לאברהם להכניס עצמו לסכנה להילחם עם מלכים גדולים וגיבורים.

הנה הביא בספר תורה שלמה (שם אות ס"ג) בשם מדרש ילמדנו, "וישמע אברם כי נשבה אחיו", וכי היה אחיו, אלא שהיו קלסטריין שלו דומין לאברהם, וכיון ששבו אותו היו סבורין שכן אברהם הוא. ע"ש. ובפניני תורה (יהלומי) (פרשת לך לך עמ' כ"ה) עמד בזה והביא ששמע בשם ר' העשל בילדותו שמלחמה זו היתה המשך למלחמת אברהם נגד נמרוד הוא אמרפל, שאמר שהוא אלהים ואברהם הכחישו, וכאשר שמע שלוט נשבה ע"י חיילותיו של נמרוד, חשש שמכיון שלוט היה דומה לאברהם בקלסתר פניו, יכריחהו נמרוד שיגיד על עצמו שהוא אברהם, ויכריחהו להודות באלהותו של נמרוד, ועל כן החליט להלחם נגד נמרוד, ואם אברהם ינצח יווכח העולם בשקרו של נמרוד, ואם אברהם יהרג הרי יצא קול שאברהם נהרג ושוב לא יאמינו ללוט כשיגיד על עצמו שהוא אברהם, משום כך מלחמה זו לא היתה אישית אלא לקדש שם שמים, ומשום כך היה מותר לאברהם להסתכן בשביל מלחמה זו. ע"ש.

ובספר באר יוסף כתב שכל המלחמה שעשה אברהם היתה כדי לעמוד בדיבורו ולשמור הבטחתו ללוט כשאמר לו "הפרד נא מעלי אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה", ופרש"י ואעמוד לך למגן ולעזר, וסוף דבר הוצרך לו שנאמר וישמע אברם כי נשבה אחיו. ע"כ. וכיון שהבטיחו

רצה לעמוד בדיבורו, דאל"כ יהיה בזה חילול ה' שהוא אומר ואינו עושה, ולכן השליך נפשו מנגד לקיים מוצא פיו. ובזה הסביר מדוע מלחמת ד' המלכים אחד מעשרה נסיונות, שמן השמים ניסוהו האם יעמוד בדיבורו וישים נפשו בכפו ויכנס למלחמה כדי לקיים הבטחתו ולעמוד בדיבורו ולא יתחלל שם שמים על ידו. ע"ש.

וכל זה בא ללמדנו, כדי להדבק באברהם אבינו, ולשמור מוצאות פינו, דיבורנו ולשוננו, ומה שאדם מבטיח עליו לקיים, ומעשה בפוליטיקאי אחד כשנבחר להיות ראש ממשלת ישראל באו אנשים ותבעו ממנו דברים שהבטיח לפני הבחירות, ענה להם ראש הממשלה: הבטחתי אך לא הבטחתי לקיים... זו דרכם של הבורים, אך מי שדבק בדרכי אבות מבטיח ומקיים.

עוד יש לבאר בעזה"י שכל המלחמה הזו היתה כדי להרוג את אברהם אבינו, וכמובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק כ"ז) אמרו נתחיל ראשון בבן אחיו ואחר כך נתחיל בו. ובספר אמרי פי לרב יאשיהו יוסף פינטו שליט"א (עמ' רל"א) הואיל לבאר בטוב טעם ודעת מדוע עשו המלכים תחבולה להראות מלחמה למראית עין ולא יצאו נגד אברהם אבינו כולם, כי ידעו שאברהם גומל חסדים וטובות לבני אדם ולא יכלו בלא סיבה להרגו, משום שבכך היו ממרידים על עצמם את בני ארצם מדוע הורגים הטוב באדם על לא עוול בכפו, ועל כן רצו להרגו תוך כדי לחימה. יעו"ש. והואיל וידע אברהם אבינו שכל המלחמה היא בשלו כדי להרגו השכים להרגם, ובזה לימד אברהם אבינו לעם ישראל את הגבורה נגד אויביהם שטרם בואם להשמיד את עם ישראל יש להם להתגבר בעוז וגבורה ולהלחם נגדם.

עוד יש לבאר שאברהם אבינו בא ללמדנו חשיבות מצות פדיון שבויים שהיה מוכן לסכן עצמו למענה, ועוד בא ללמדנו חשיבות של כל נפש לכל נזלזל בה אלא יש למסור את הנפש כדי להצילה, ומידה זו הוטבעה בעם ישראל מאברהם אבינו, וכך נהגו עם ישראל כאשר הכנעני מלך ערד

שובה שפחה אחת יוצאים נגדו למלחמה (כמבואר ברש"י במדבר פרק כ"א פסוק א'), והכל מפני המסירות נפש על כל נפש ולמען מצות פדיון שבויים.

עוד בא ללמדנו אברהם אבינו מידת הויתור, שעל אף כל מה שאירע לו עם לוט ונפרדו אחד מהשני, כשאברהם אבינו שומע שנשבה לוט מוסר נפשו עליו כדי להצילו, ומשום כך קראה התורה "כי נשבה אחיו" להראות שמחל לו וסלח לו והיה כאחיו.

וה' יזכנו, להדבק במידות אברהם אבינו, ולתקן מידותינו, ובא לציון גואל במהרה בימינו, בברכה רבה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אב הרחמן התשס"ח

כבוד ידידי ורעי, החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

אברהם אבינו ע"ה אמר למלך סדום "אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם" (בראשית פרק ט"ו פסוק כ"ג), והקשה כת"ר וכי על שרוך נעל יאמר שהעשיר אותו.

הנה עמד בזה הכלי יקר (שם) וכתב, יש אומרים שאמר זה בניחותא, רצונו לומר אף שאני יודע שלא תאמר אני העשרתי את אברם, עם כל זה אין רצוני ליקח כלום. ע"ש. גם בספר שער בת רבים עמד בזה וכתב, ואם תאמר וכי בשביל לקחת חוט אחד או שרוך נעל שאינו שווה פרוטה יאמר שהעשיר את אברם. ויש לומר דאמרו חז"ל (ב"ב ט"ו:) כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך, ועל כן אמר אברם אם אקח ממך חוט או שרוך נעל אז תאמר שאתה היית סיבת עושרי משום שמזלך טוב מאוד, וכל הנוטל

פרוטה ממך מתברך ומתעשר. ע"ש.

עוד יש לומר, שמלך סדום היה גאותן, שזוהי אחת המידות של אנשי סדום שהיו אנשי גאווה, וכמו שאמר יחזקאל הנביא (פרק ט"ז פסוק מ"ט) "הנה זה היה עוון סדום אחותך גאון שבעת לחם" וכו', ומשום כך חשש אברהם אבינו שאם יקח חוט ועד שרוך נעל ממלך סדום, הוא יתגאה לומר שהוא העשיר את אברהם.

עוד יש לבאר על פי מעשה ששמעתי מפי האברך היקר ר' דוד יוסף ציטרין הי"ו, מירושלים שבתוך החומות, באחד מבני משפחתו שאחר מלחמת בעולם השניה ניצל מהשואה האיומה והיה עני ומחוסר כל והגיע לאמריקה, ושם ריחם עליו יהודי אחד והביא לו דולר אחד ובדולר הזה הוא קנה מיני סידקית ומכרם ברחוב לעובר ושב והרויח, ופתח חנויות, ומחנויות עבר לעסקים, והיום יש לבניו מלונות ועסקים באמריקה, וכולם מוצלחים ומבורכים בעושר וכבוד וגם קובעים עיתים לתורה.

ובזה יש לבאר מה שאמר אברהם אבינו למלך סדום שלא יקח ממנו מחוט ועד שרוך נעל, שלא תאמר שמכרתי אותם ומהם התעשרתי כדוגמת אותו יהודי, ובזה יש לבאר המשך הפסוק "ולא אקח מכל אשר לך" מדוע חזר ושנה "מחוט ועד שרוך נעל ולא אקח מכל אשר לך", ועל פי זה יש לבאר שאברהם אבינו אמר, אינני חפץ מכל אשר לך אפילו מעות שלך לא אקח, שלא תאמר שמהם הסתחרתי ומהם התעשרתי, שמכל דבר ששיך לך תוכל לומר שהתעשרתי.

וה' יעזרנו, להדבק במידות אברהם אבינו, על ארצנו ונחלת אבותינו, ובבנין בית מקדשנו ותפארתנו, בברכה רבה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשוון התשפ"א

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע גם אברהם אבינו, וגם יצחק אבינו, בקשו מנשותיהן לומר "אמרי נא אחותי את", והלא יכלו לבקש "אמרי נא בייתי את".

הנה כבר עמד בזה בספר חן טוב (עמ' ר"נ ועמ' רנ"ד), וכתב שאם יאמר בתו, לא יהיה לו פתח להשיב לאחר שידעו שהיא אשתו ויתבדה, וכמו שאמר לאבימלך (בראשית פרק כ' פסוק י"ב) "וגם אמנה אחותי בת אבי היא" וכו'. מה שאין כן אם קראה בת. ומה עוד שבאותם ימים נשאו אחיות, אך בתו היתה אסורה לבן נח, ואם יגלו שזו בתו, יוכלו להרגו מחשד שבא על בתו, אך באחותו לא יחשדו. יעו"ש. וכעין תירוץ זה האחרון, כן כתב רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל בספרו תפארת יהונתן (ד"ה למה אמרת אחותי), שכן נח מותר באחותו אך אסור בבתו, ואם יוודע אח"כ שזו אשתו, יאמר שלקחה בצנעה, ובביתו לא יכול לומר כן. יעו"ש.

ועוד יש לומר באברהם אבינו שהיה גדול משרה בעשר שנים, שכן כשנולד יצחק היה אברהם אבינו בן מאה, ושרה היתה בת תשעים, וכן כשנפטרה שרה בגיל מאה עשרים ושבע, היה אברהם אבינו בן מאה שלושים ושבע. ועל כן לא יכלו לטעון טענה שזו בתו, כי הכירו כולם שאין כמעט הבדלי גיל ביניהם, ויכלו לשאול האם נשאת בגיל עשר?

ומה עוד שיש שינוי בדמיון שיש בין אב לבתו, וזהו לא אותו דמיון בין אח לאחותו, כי באחותו יכול לטעון שהיא אחותו מאביו או מאימו ויש שינוי ביניהם, מה שאין כן בדמיון בין האב לבת שלא רחוקים כל כך זה מזה. ועל אברהם ושרה וכן יצחק ורבקה לא יכלו לטעון טענה שזו בתו, ועל כן אמרו "אחותי היא".

ועוד שמענו על הזקנים מהדור שעבר שידעו להתבונן על איש וכבר לדעת שהוא עקר, על פי סימנים שהיו להם, ויש לומר שגם המצרים ידעו חכמה זו, וכידוע האבות היו עקרים (בראשית רבה פרשה מ"ה סימן ה'), ומימלא אם היה אומר שזו בתו, מיד היו אומרים, והלא עקר הוא.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע אמר אברהם אבינו "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" (פרק י"ב פסוק י"א). ומדוע הוסיף תיבת "אשה".

וכבר עמד בזה בספר אגרא דכלה (שם), וכתב שזה מיופיה ממש, ולא מהשכינה החופפת אותה. יעו"ש. ובספר בית ישראל (בראשית שם), כתב, אברהם אבינו לא נסתכל בה מחמת צניעות, ומימלא ידעתי שאת יפה עוד מזמן שהיית אשה צעירה, וגם עתה כעת בזקנותך. יעו"ש.

ויש לומר שהיו רגילים הנשים ההולכות בדרך ללבוש בגדי גברים לבל יזיקום (ראה באלשיך רות פרק א' פסוק י"ט), אך שרה נשארה אשה בבגדיה הצנועים.

ועוד יש לומר שהיו המצרים מתועבים בעריות ועל כן היו מתחפשים בבגדי נשים בכדי לשבת ביניהם וגם נשים היו מחליפות בגדיהן לבגדי גברים (ראה נזיר נט.), וכשהגיעו אברהם ושרה למצרים, ראה צניעותה, שהיא תמיד לבושה בבגדי אשה, ועל כן הילל ושיבח אותה "אשה יפת מראה את", שנשארה אשה כפי שהיא בצניעותה.

וזכות אבות הקדושים, אראלים ותרשישים, נזכה לעבודת כהן גדול בבית קדש הקדשים, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת וירא

בעזה"י ח"י במר חשון התשס"ו

כבוד מעלת ידידי. הדר ותפארת. יהלום שבעטרת. הרב גמליאל רבינוביץ שליט"א מעיה"ת בני ברק.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע לא התרה הקב"ה על הפיכת סדום ועמורה, כאשר התרה בדור המבול מאה ועשרים שנה קודם המבול. (רש"י פרק ו' פסוק י"ד).

הנה עמד בזה כבר הגאון רבי אברהם חפוטא שליט"א, בשיחותיו על התורה (פרשת וירא) ותירץ שהואיל ואנשי סדום היו רעים וחטאים לה' מאוד, ומושחתים במידותיהם, אפילו אם היו מתרים בהם לא היה מועיל הדבר, וכן מוכח ממעשיהם כאשר באו המלאכים אל בית לוט, נאספו כל העיר מנער ועד זקן כל העם מקצה, ולמרות שהוכו בסנוורים, עוד טרחו למצא הפתח כדי לשבור הדלת, כאומרם ז"ל רשעים אפילו עומדים פתחו של גהינם אינם חוזרים בתשובה (ספורנו), וכך היה דרך חינוכם, ועל כן אין טעם בהתראה. עכ"ד.

ונלענ"ד בס"ד לבאר דהואיל וסדום ועמורה היו גרים בארץ ישראל, אשר היא פלטרין של מלך, לא דומה מי שחוטא בפלטרין של מלך למי שחוטא מחוץ לפלטרין של מלך, ומי שיבוא לארמון ויעשה מעשים אשר לא יעשו, מיד יענישוהו השומרים בלי אומר ודברים ובלא התראה, וכן הדבר גם בסדום ועמורה, דאין צורך בהתראה, הואיל ונמצאים בארץ ישראל, שהיא פלטרין של מלך. וכך כותב הרמב"ן (בראשית פרק י"ט) וז"ל: ודע כי משפט סדום היה למעלת ארץ ישראל, כי היא מכלל נחלת ה' ואינה סובלת אנשי תועבות, וכאשר תקיא את הגוי כלו מפני תועבותם הקדימה וקאתה את העם הזה שהיו רעים מכולם לשמים ולבריות. ושממו עליהם השמים והארץ והושחתה הארץ בלא רפואה לעולם, מפני שבעבור טובה נתגאו, וראה הקב"ה שיהיה לאות לבני מרי לישראל העתידים לירשה כאשר התרה בהן גפרית ומלח שרפה כל ארצה כמהפכת סדום ועמורה אדמה וצבויים אשר הפך ה' באפו ובחמתו (דברים כ"ט כ"ב), כי יש באומות רעים וחטאים מאד ולא עשה בהם ככה, אבל למעלת הארץ הזאת היה הכל, כי שם היכל ה'. ועוד אני עתיד לבאר זה בסדר אחרי מות (ויקרא י"ח כ"ד), אם יחיני הממית והמחיה. עכ"ל.

ובזה ניתן לתרץ גם מדוע הקב"ה הענישם, הרי הבטיח שלא להוסיף להכות את כל חי כאשר עשה במבול. והן אמת שעל כל העולם כולו נשבע, אך על אומה אחת נותן (רש"י שמות א' י'). ומ"מ ניתן לתרץ שעל כל העולם כולו נשבע, שהרי בכל העולם כולו היה מבול, אולם בארץ ישראל לא היה מבול (כמבואר במדרש רבה פרשה ל"ג פסקה ו', ובגמרא בזבחים קי"ג). ועל כן בארץ ישראל יכול להעניש במבול את הרשעים המטמאים את ארץ ישראל בחטאיהם.

ואחר כתבי כל זאת מצאתי לבעל המשך חכמה שביאר שמתוך שאמרו המלאכים אל לוט "וישלחנו ה' לשחתה" (פרק י"ט פסוק ג'), הבין לוט שזוהי התראה, ושלח את חתניו לעורר את בני העיר לשוב מדרכם הרעה, אך "ויהי כמצחק בעיני חתניו". ע"ש.

והאל אשר אין בלתו. יטע בליבנו אהבתו ויראתו. ויגאל עמו וצאן מרעיתו. בשיבתנו לבטח בארצו ונחלתו. ויבנה ביתו כראשיתו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י בשני בשבת אור לכ"ז במר חשון התשס"ו

כבוד מעלת ידידי הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א-ב"ב
רוב שלום וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר אודות מה שנאמר באברהם אבינו ע"ה, כשגירש את ישמעאל, "ויקה לחם וחמת מים" (פרק כ"א פסוק י"ד), ופירש"י שלא נתן לו כסף וזהב, לפי שהיה שונאו על שיצא לתרבות רעה. והקשה כת"ר, והלא בפרשת העקידה כשאמר הקב"ה לאברהם "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת" (פרק כ"ב פסוק ב'), השיב אברהם, את שניהם אני אוהב, והיינו גם את ישמעאל וכמבואר בפרש"י שם.

ומצאתי בספר טעם ודעת שהביא בפירושו בשם הגאון רבי חיים שמואלביץ

זצ"ל, שאברהם אבינו היה מושלם במידותיו, מחד גיסא שונא לישמעאל מצד הרע שבו, ולכן לא נתן לו כסף וזהב, ומאידך גיסא אוהבו שהוא בנו, ודווקא מתוך אהבתו אליו ובלי נגיעות אישיות, פסק שעליו לשלחו רק עם לחם וחמת מים. וכן ראינו שפנחס מחד אוהב שלום ורודף שלום, ומאידך קינא לה' והרג נשיא לבית שמעון, וכשכר לקנאתו, כרת ה' עמו ברית שלום. וזו דרך הגדולים שכובשים רגשותיהם, ומשליטים השכל לנהוג ע"פ דרך התורה. עכ"ל. ודבר זה אפשר לדייק מלשון רש"י שכתב "לפי שהיה שונאו על שיצא לתרבות רעה". דהיינו, שנאתו היתה רק על תרבות רעה שהיתה בו, אך אהבו מצד היותו בנו.

והנלע"ד בס"ד, דעוד יש לתרץ ע"פ מה שנאמר בלאה "כי שנואה לאה" (פרק כ"ט פסוק ל"א) שאין פירושו שהיתה לאה שנואה בעיני יעקב, אלא כנגד אהבתה של רחל אימנו, וכמו שפירש הרד"ק שם, ועל פי זה נראה דמה שכתוב בישמעאל שאברהם שנאו, פירושו שכנגד אהבת יצחק היה שנואי.

ועוד שאל כת"ר במה שנאמר שם בפרשת העקידה "ושני נעריו איתו" (פרק כ"ב פסוק ג'), ופירש"י ישמעאל ואליעזר, והקשה כת"ר והרי ישמעאל גורש מביתו, ואיך הגיע ללוות את אביו אברהם.

ראה בספר מעם לועז בראשית א' (עמ' תט"ז) המביא מדרש כיצד אברהם הלך לבקר את ישמעאל, וחזר בסופו הוא ומשפחתו לארץ פלישתים, וגר שם עם אביו משך כ"ו שנה. ע"ש באורך, ולפ"ז מתורץ כיצד הלך ישמעאל עם אביו ללוותו.

והאל ברוב רחמיו. ירחם על בניו. בני רחומיו. ויגרש מעל ארצו ונחלותיו. את ישמעאל ובניו. וישראל ישב שקט בעריו. ולא יאכלו זרים נחלותיו. איש תחת גפנו ותאנותיו. כהן בעבודותיו. לוי בשיריו. וישראל בדוכניו. אכ"ר.

כה דברי ידידו ומכבדו. עבד לאל אדון. כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ב

כבוד ידידנו, מאיר עינינו, הכהן הגדול, מעוז ומגדול, ותרב חכמתו כחול, מימין ומשמאל, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א מעיה"ת בני ברק. רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת וירא אחר שהקב"ה מודיע לאברהם אבינו על הפיכת סדום וארבע בנותיה, אברהם אבינו מבקש מהקב"ה להצילם, והקב"ה מבטיח לאברהם שאם ימצאו עשרה צדיקים בעיר, הוא לא ישחית אותה. ובשעת ההפיכה כאשר לוט מתחנן להגיע למקום קרוב יותר, אל העיר צוער "הִנֵּה נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרִיבָה, לָנוּס שָׁמָּה וְהוּא מַצְעֵר אִמְלָטָה נָא שָׁמָּה, הֲלֹא מַצְעֵר הוּא וְתַחִי נַפְשִׁי" (בראשית פרק י"ט פסוק כ') המלאך משיבו: "וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִשְׁתַּתִּי פָנֶיךָ גַּם לְדַבֵּר הַזֶּה לְבִלְתִּי הִפְכִּי אֶת-הָעִיר, אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ מֵהֵרָמָלֹט שָׁמָּה כִּי לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת דְּבָר עַד בֹּאֲךָ שָׁמָּה עַל-כֵּן קָרָא שֵׁם-הָעִיר צוּעֵר" (שם, פרק כ"א פסוק כ"ב), וכיצד יתכן שאברהם אבינו לא הצליח בתפילתו לבטל את גזרת הפיכת סדום, ואילו לוט כן נענה בתפילתו והצליח לבטל לפחות את הפיכת העיר צוער?

האברבנאל (שם) טוען שמה שהציל את צוער בסופו של דבר היתה גם תפילתו של אברהם, ולדעתו אילולא היה לוט מגיע לצוער היו בה רק תשעה צדיקים, אבל מאחר שלוט הגיע אליהם, היו בה עשרה צדיקים, והקב"ה הבטיח לאברהם שאם יהיו עשרה צדיקים בעיר העיר לא תיחרב. יעו"ש. וכיו"ב כתב בספר שיח שלום (עמ' פ') שאין תפילה שאינה מועילה באיזה מקום ובאיזה זמן, ובזכות תפילת אברהם אבינו על סדום, נצלה צוער, ולא עצם בקשת לוט מהמלאכים. ועוד הביא בשם המגיד מדובנא, שתפילת אברהם אבינו הועילה גם לזרעו אחריו, שבזכות הצלת צוער נולדו עמון ומואב מהם יצא מלך המשיח, וכן מדויק מן הפסוקים "וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום" (שם), דהיינו שע"י תפילותיו בזה יקויים שיהיה לגוי גדול ועצום. ע"ש. וכ"כ גם השפע חיים ח"ג (עמ' ד'), שכל הצלת העיר צוער

היתה בזכות תפילת אברהם אבינו. יעו"ש.

ועוד יש לתרץ ע"פ דברי בעל ההפלאה (בפירושו 'פנים יפות' בראשית פרק י"ט פסוק כ') הסבור שצוער נחרבה בסופו של דבר, והראיה היא שבנות לוט אמרו אחת לשניה "וְאִישׁ אֵין בְּאֶרֶץ לְבֹא עֲלֵינוּ כְּדֶרֶךְ כָּל הָאֶרֶץ". כלומר שכל ההצלה של צוער היתה זמנית בלבד, רק כל עוד לוט ישב שם, ואחר שירא לשבת בצוער, נחרבה גם היא. והגמרא (שבת דף י':) אומרת שהסיבה שצוער לא נחרבה ביחד עם סדום ועמורה היא מפני שהיא נבנתה שנה אחת אחרי סדום, וממילא תושביה הספיקו לעשות פחות חטאים מאשר אנשי סדום. אבל זמן מה אחר כך, גם צוער נחרבה. ויוצא א"כ ע"פ פירוש בעל ההפלאה שתפילת לוט נענתה אך ורק זמנית, ואילו אברהם אבינו התפלל על הצלה עולמית של סדום ועמורה.

וברכתי המרובה, לידידי הדגול מרבבה, שימשיך בכוחו זה, אשר מחזה שדי יחזה, להגדיל תורה ולהאדירה, בעוז וגבורה, לשם ותפארה, כפליים לתושיה, ויחזו עיניו בירושלים הבנויה, וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו. ידידו ומכבד"ו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מר חשון התשס"ט

לכבוד ידידי, זה רעי וזה דודי, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

הקשה כת"ר מאי דכתיב "וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים" (בראשית פרק י"ט פסוק כ"ד), לכאורה תיבות "מאת ה'", "מיותרות דהרי כבר נאמר קודם "וה' המטיר" וגו'.

הנה על שאלה זו כבר עמדו רבותינו במדרש רבה (פרשה נ"א) וז"ל: "וה' המטיר על סדום ועל עמורה גופרית ואש" ר' חלבו בן ר' חלפי בר סמקאי

בשם ר' יהודה בר ר' סימון, וה' המטיר על סדום זה גבריאלי, מאת ה' מן השמים זה הקב"ה, אמר רבי אלעזר כל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו [וה'] הוא ובית דינו גזרו כן, מאת ה' – שגם מידתו מידת הרחמים הרמוזה בשם ה' הסכימה למשפט זה בסדום. מדרש רבה המבואר]. עכ"ל.

וראיתי לרבי יעקב סלניק זצ"ל, בעל מחבר תשובות משאת בנימין, בספרו נחלת יעקב על התורה שכתב לבאר דברי המדרש "וה' המטיר" היינו שהסכים שראויין להמטיר עליהן, וכדי שלא תאמר חס ושלום שבית דינו סייעו להמטיר, וחס ושלום שהוא צריך לסיוע שלהן, לפיכך כתב "מאת ה' " להודיע שהוא המטיר לבדו. ע"ש.

וגם הלום ראיתי בזה לספורנו (שם) שכתב לבאר טעם חזרת הכתוב "מאת ה' מן השמים" ללמדנו שלא העלה נשיאים מקצה הארץ באופן שיתהלכו באוויר כמו שיקרה בברקים ואבני אש בטבע. ע"כ. ולטעמו בא הכתוב שבאה האש מן השמים, וכיו"ב כתב המלבי"ם (שם) וז"ל: ולא תאמר שהיה זה מן האדמה כמו שיקרה שיעלו אדים כאלה מן האדמה המלאה גופרית או ע"י הרים הפותחים את לועם ויריקו גופרית וזפת בוערה, כי וה' המטיר, שהיה מטר היורד מלמעלה למטה, ומזה מבואר שהיה מאת ה' מן השמים, שלא היה ענין טבעי רק השגחיי. עכ"ל. וכ"כ הרש"ר הירש בביאורו לתורה (שם) למען לא יאמרו הכופרים אשר הפיכת סדום היה ע"י רעידת האדמה, כתבה התורה בדיוק אשר הגופרית והאש בא מאת ה' מן השמים לא מבטן האדמה. יעו"ש.

ונלענ"ד עוד להוסיף, שהיינו חושבים לומר שה' המטיר על סדום גופרית ואש מן השמים והיא הלכה ולחכה את ירק השדה ואת הככר שהיתה כולה משקה וסדום ועמורה שהיו כגן ה' (בראשית פרק י"ג פסוקים י' – י"א), לכן חזרה התורה ואמרה שהאש היתה מאת ה' מן השמים, ולא ירדה אש מן השמים והיא שרפה בארץ, אלא האש היא עצמה היתה יורדת בלי הפסק מן השמים ושורפת.

ועוד יש להוסיף שאנשי סדום ועמורה כולם ראו עין בעין והבינו שאש

אוכלה זו היא מן השמים מהקב"ה, ולכן חזרה התורה "מאת ה' מן השמים" להורות שאין זו שריפה בעלמא אלא הכירו וידעו שזה מאת ה'. וברכתי לכת"ר שיזכה לברכה והצלחה בכל מעשי ידיו, לו ולכל ידידיו, כשבת אחים גם יחדיו, בברכה רבה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י חשון התשע"ג

כבוד הרב הגדול, מעוז ומגדול, ותרב חכמתו כחול, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

הקשה כת"ר אודות הנאמר בפרשת וירא "והנה שלושה אנשים נצבים עליו" (פרק י"ח פסוק ב'), ופרש"י אחד לבשר את שרה, ואחד להפוך את סדום, ואחד לרפאות את אברהם. ע"כ. והיה לו לרש"י לכתוב לפי סדר הדברים, כי הלא הפיכת סדום היתה בודאי אחר הבשורה לשרה והרפואה לאברהם.

הנה תחילה וראש בספר הגור (פרשת וירא) הביא דפוסים קדומים שם נזכר לפי סדר האירועים, ולפ"ז ליכא קושיא מעיקרא. אך לפי הדפוסים הנמצאים בידינו יש ליישב.

ובקודש חזיתי לרבי יוסף משאש זצ"ל בספרו אוצר המכתבים (סימן ע') שעמד על שאלה זו, והביא תירוץ שאף שנתרפא תחילה, לא נתחזק היטב עד אחר הבשורה, על דרך ושמועה טובה תדשן עצם, על כן הקדימו תחילה. אך כתב שתירוץ זה דחוק, שהרי כבר קודם הבשורה עמד ושירתם והגיש לפניהם לאכול, משום שכבר נתחזק ע"י רפואת המלאך. ותירץ הרב עצמו, שרש"י כתב לפי סדר גדולתם של המלאכים, שמיכאל הוא הגדול שבמלאכים, כמובא במדרש רבה שם, ובזה ישב גם דברי הגמרא

בבבא מציעא (פו:) מי הם שלושת האנשים, מיכאל, גבריאל, ורפאל, מיכאל שבא לבשר את שרה, רפאל שבא לרפאות את אברהם, גבריאל שהלך להפוך את סדום. וגם בגמרא סדרם מיכאל גבריאל ורפאל, ובסדר שליחותם סידר רפאל קודם גבריאל, אלא שמתחילה סדרם ע"פ מעלתם, מיכאל, גבריאל ורפאל, ואח"כ סדרם כסדר שליחותם, דשל גבריאל היתה לבסוף, ואך לגבי מיכאל שהוא הגדול, הקדימו מפני הכבוד. ועוד תירץ, שהקדים המבשר תחילה, להודיע שבשורת הזרע היתה חביבה אצלם יותר מהרפואה. עכ"ד. ודברי פי חכם חן.

והנלענ"ד לתרץ דברי רש"י, ע"פ המובא בגמרא ביומא (לז.) שלושה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע גדול בימינו וקטן משמאלו, וכן מצינו בשלושה מלאכי השרת שבאו אצל אברהם, מיכאל באמצע גבריאל בימינו ורפאל בשמאלו. ע"כ. ורש"י בא ללמדנו כיצד ראה אברהם אבינו את המלאכים בעת שנשא עיניו, כי כשנשא עיניו מיד ראה את מיכאל שעמד באמצע כי עמד ממול אברהם, ולאחר מכן ראה את גבריאל, ואחרון ראה את רפאל. ולפי סדר ראייתם כך סידר רש"י.

ומה שהקשה עוד כת"ר מדוע אמר "לבשר את שרה" ולא אמר "לבשר את אברהם", הנלענ"ד הואיל ולאברהם כבר היה את ישמעאל, וכבר זכה לברכה מפי הקב"ה "ולישמעאל שמעתוך הנה ברכתי אותו וכו'" (פרק י"ז פסוק כ'), על כן עיקר הבשורה היתה לשרה. ומה עוד שלשרה לא היה רחם, כמובא במדרש רבה (פרשה נ"ג סימן ה'), ולזה התבשרה שיהיה לה הריון, על אף שאין לה רחם.

ומיכאל שר ישראל, גבריאל ורפאל, יבשרו בנין אריאל, ובא לציון גואל. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י חשון התשע"ד

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לתפארת שם ותהילה. נטע נעמנים, ממלכת

הכהנים, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.
 רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו כמה תשובות מפרשת וירא, כמה שנשאלתי על ידו.
 "וישכם אבימלך בבקר ויקרא לכל עבדיו וידבר את כל הדברים האלה
 באזניהם" (פרק כ' פסוק ח'). מדוע דיבר באזניהם.

בספר אור עולם ואלי מתלמידי הרמח"ל (פרשת וירא) מבאר, באזניהם,
 לרמז שהאמינו לו ונכנסו דבריו באזניהם, כי יתכן ולא היו מאמינים
 ויחשבו שהכל אמתלאות לתמוך כבודו ועצירת הנקבים, מקרה הוא, ולא
 מפני הקלקול, אבל הקב"ה הכניס האמונה והמורא בלבם, כדי לתמוך
 כבודה של שרה שיסכימו עם המלך לשלחה. עכ"ד. [ומעין דבריו מובא
 בברייתא דל"ב מידות פרק ב', עד אותה העת לא יראו כל עיקר, מרגע
 ששמעו באזניהם היו יראים. ע"כ].

ובספר ים שמחה פריעד (עמ' ס"ה) הביא בשם האונקלוס שפירש
 "באזניהם", "קדמיהון", והיינו לפניהם, ועוד הביא בשם האור החיים
 הקדוש (פרשת ויגש) שהמלכים אינם מדברים ישירות, אלא ע"י משרת
 שמעביר הדברים לאזניהם. ע"כ. ועוד הוסיף לפרש בדרך צחות ע"פ רש"י
 והרמב"ן שנענשו ונסתמו אזניהם מלשמוע והתאמץ לצעוק באזניהם.
 עכ"ד.

והנלענ"ד שמחמת חוליו וחולשתו, היה מדבר אבימלך בלחש, והיה
 קורא לעבדיו בשמותם ואף אחד לא שמע, ועל כן הוצרך לקרא לכל
 עבדיו "ויקרא לכל עבדיו", כי אמר, אם פלוני לא שומע, אולי אלמוני
 ישמע, וכולם הגיעו לפניו, ומחמת חולשתו מלדבר דבר בלחש, ולא
 הבינו דבריו, והיו מתכופפים, והיה מדבר באזניהם.

"ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית" (פרק כ"א
 פסוק כ"ז). למה הוצרך לתת לאבימלך צאן ובקר להוכיח שהבאר שלו.

הספורנו כתב שכך היה המנהג לכרות ברית ע"י נתינת דבר מה, וזו היתה עדות הסכמת הבעלים והודאתם בדבר.

ובספר צרור המור (שם) כתב, אברהם אבינו קבל מאבימלך צאן ובקר, והביא לו גם צאן ובקר כדי להשוות מתנתם, ולחזק הברית. ע"כ.

בספר ואתה תחזה ח"ב (עמ' ח') כתב היות והיו בארץ כנען שבע אומות, לכן הציב אברהם שבע כבשות לבדנה, בכדי לקנות ולזכות בעלות על הבאר מכל שבע האומות. וכתירוצו הביאו רבים מהמפרשים.

והנלענ"ד שאברהם אבינו רצה לקיים כדברי שלמה המלך "אם רעב שונאך האכלהו לחם, ואם צמא השקהו מים" (משלי פרק כ"ה פסוקים כ"א כ"ב), שע"י שעוזר לשונאו, מיד הופך לבבו מאויב לאוהב.

"הנה האש והעצים ואיה השה לעלה" (פרק כ"ב פסוק ז'). מדוע לא שאל על המאכלת.

הרב קוק זי"ע בביאורו לפרשת העקידה בסידור עולת ראיה, כתב הטעם שלא הזכיר יצחק מאכלת, כי אינה מן עצם עבודת הקרבנות, כי השחיטה כשרה בזר, ורק נלקח בגלל ההכרח המעשי. ע"כ.

ובספר אור אברהם גורביץ (עמ' מ"ד) כתב שהמאכלת היתה טמונה עם העצים על החמור, ולא ראה אותה. ע"כ.

ובספר אמרות ה' (עמ' של"ו) כתב אברהם אבינו הסתיר את המאכלת פן יהיה נבעת, ועל כן שלח ידו לקחת את המאכלת ממקום רחוק, שלא יראה יצחק את הסכין, ולכן כתיב "ויקח", שלקחו ממקום שהיה קצת רחוק מהמזבח. ע"כ.

ובספר הרת עולם בעלזא (ראש השנה עמ' י"ד) הביא בשם חידושי מהרי"ל דיסקין על התורה, ראייה לדבר שהסתיר אברהם אבינו את המאכלת ממה שנפסק בפ"ת (יו"ד סימן ל"ו ס"ק י"ד ט"ז) דלא תראה הבהמה או העוף כיצד שוחטין, משום צער בעלי חיים, או משום שמא תצטמק הריאה.

והוא הדין סכין של שחיטה, ועל כן הסתירה אברהם. ועל כן שאל "איה
השה לעולה" שאתה מכסה הסכין מלפניה שלא תראה אותה. ע"כ.

ובספר ושמח בלבו חירארי (עמ' ע"ר) כתב לתרץ, הואיל ולא מוכרח
לשחוט דוקא בסכין, שכן נפסק בש"ע (יו"ד סימן ו'), בכל דבר תלוש
שוחטים, בין בסכין בין בצור בין בקרומית, וכו', ועל כן לא שאל, כי היו
דברים אלו מצויים. ע"כ.

ובספר עטרת זהב שטרן (פרשת וירא) כותב שיצחק ראה את המאכלת,
וכמ"ש "ויקח בידו את האש ואת המאכלת", ולא שאל, כי בזמנם היו
מעבירים את בניהם למולך באש בעודם חיים ללא שחיטה, וכשראה
את הסכין הבין מיד שאין זו עבודת המולך, ועל כן שאל "ואיה השה
לעולה". ע"כ.

ובספר קדושת הלוי (שם) כתב, שברית כרותה לשפתיים, ולא רצה
להוציא זאת בפיו. ע"כ.

והנלענ"ד לתרץ, ע"פ המבואר בגמרא בחולין (י:): וכן נפסק בש"ע (יו"ד
סימן א'), שהשוחט צריך להראות סכיניו לחכם, ואם היה שואל יצחק על
המאכלת, היה נראה הדבר כחסרון כבוד לאביו, כאילו רוצה לבדוק סכיניו
שמה יש בה פגימה.

וזכות יצחק נאזר בגבורה, ישלח לנו משיחו במהרה, ונזכה לבנין מקדשו
בתפארה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י חשון התשע"ג

כבוד ידידנו המופלא, פלג אלקים מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ'
שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו על כמה שאלות אשר נשאלתי על ידו בפרשת וירא. וזה

החלי בעזר צור גואלי.

על אברהם אבינו נאמר "והוא יושב פתח האוהל כחום היום" (פרק י"ח פסוק א'), ומיד לאחר מכן נכתב "וירא וירץ לקראתם מפתח האוהל" (שם פסוק ב'). והלא ידוע שהיה יושב פתח האוהל, ולמה נכתב, "מפתח האוהל".

בספר הגיונות הגרשוני (עמ' ק"כ) עמד בזה וכתב, אם היה נשאר יושב בפתח, היה נראה כאילו יושב בדרך לבלתי נתון לאיש לבא לתוך האוהל, לכן, "וירא וירץ לקראתם מפתח האהל, ועשה את האוהל חופשי לכניסתם, לפניהם לרווחה. ותירוצו נוסף תירץ, הואיל וכל בני ביתו אשר נימולו שכבו במטות חולים בתוך האוהל, היה שומר על פתח האוהל ולא יכל לעזבו, אך כעת כשנגלה אליו ה', וראה שהוטב לחולים, לא היה צריך לשמור יותר עליהם, ויעמוד וירוצו מפתח האוהל, כי לא היה צריך לשבת שם יותר. ע"כ.

ובספר משכיל לאסף אביטן (עמ' כ"א) ביאר שביתו היה מפולש, ולכן רץ מפתח לפתח, כי כאשר ראו אותו, ברחו ולא רצו להפריעו. ועוד תירץ שרץ מפתח האוהל ממש, ולא רק כאשר התקרב אליהם מרוב חביבות המצוה. ע"כ.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, על פי מה שידוע אצל הבדואים, הולכי המדברות, שהם בונים את האוהל שלהם לפי כללים. לדוגמא, הם בונים במדרון ולא על ההר, כדי שלא יעוף האוהל ברוח, ולא בונים בוואדי שלא ישטף עם שיטפונות המים. וכן פתח האוהל פתוח למזרח, כדי להנות מן השמש, הזורחת במזרח, ולקראת ערב פתוח האוהל לכיוון מערב, כדי להינות מן האור, עד זמן השקיעה. ובשעות הצהרים החמות, הם מצלים את הכניסה לאוהל, ע"י הטיית יריעות האוהל מעט. ובזה ניתן להבין כי אברהם אבינו ישב בפתח האוהל, אך לא בכניסה ממש, כי היה חם מאוד, וכדכתיב "כחום היום", והיינו שהואיל והיה חם, ישב בתוך האוהל בכניסה, ופתח האוהל היה נטוי מעט ע"י היריעות, וכשבאו המלאכים, כתוב "וירוצו

לקראתם מפתח האוהל", והיינו לא בפנים האוהל בכניסה, היכן שמוצל, אלא "מפתח האוהל" ממש. היכן שהיה חם, והכל למען הכנסת אורחים, ועל אף שהיה חם מאוד, והוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, והיה תוך יום שלישי למילתו, בהיותו כואב, ולא חש לחוס על עצמו, אלא רץ לקראתם, ועל כן גלתה התורה "מפתח האוהל", ללמד שהיה מהפתח ממש, וכדי להרבות שכרו על אף צערו לרוץ בחום ובכאב.

בתחילה נאמר "ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו" (פרק כ' פסוק ט'), פסוק אחריו מיד שוב נאמר "ויאמר אבימלך אל אברהם". מדוע פעמיים נאמר "ויאמר".

הנצי"ב בפירושו העמק דבר (שם) מבאר, שבתחילה בא אבימלך אל אברהם בכעס להפחידו בעונש מוות, וחשב שאברהם יבקש את מחילתו, ויתנה בכך שאברהם יתפלל בעבורו. אך לאחר שראה שאין אברהם משיב לו על כך, הבין אבימלך שאל לו להרע לאברהם, ולכן שאלו בנחת, לדעת סבתו. יעו"ש. וע"פ דבריו יש לדייק בפסוקים שמפני כך נכתב ויאמר פעמיים.

עוד י"ל שדיבר ע"י תורגמן, ומפני כך בכל פעם היה צריך לחזור על דבריו כדי להסבירם ולבארם, ומפני כך נכתב ויאמר פעמיים.

"וה' פקד את שרה" (פרק כ"א פסוק א'), מה באה לרבות תיבת "את". כבריתא דל"ב מדות מובא, אילו היה אומר "פקד שרה", הייתי אומר, שרה לבדה נפקדה, כשהוא אומר "את", מלמד שכל העקרות נפקדו עמה. והובא ברש"י (שם פסוק ו').

עוד נלענ"ד ע"פ דברי הספורנו, שסרה משרה קללת חוה בצער העיבור בלידה ובגידול. יעו"ש. ועפ"ז "את שרה", לרבות הדברים הנזכרים שזכתה בהם שרה.

"את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק" (פרק כ"ב פסוק א'), "מה באה לרבות תיבת "את".

בספר ויגד יעקב (עמ' ק') הביא בשם המדרש שאברהם בקש מהקב"ה שכשיבואו בניו לידי מדה זו שיתאפקו מלחטא וימסרו נפשם על קדושת ה' כיצחק. ובזה ביאר "את בנך", לרבות הדורות הבאים שתהיה להם מסירות נפש. ועוד ביאר "את יחידך", בשם הילקוט שהקב"ה בקש גם את נשמתו של אברהם אבינו. "את יצחק", לרבות מדת הדין של יצחק שנתמתקה. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר, ע"פ דברי המדרש, אשר הובא ברש"י, את בנך, אמר לו יש לי שני בנים, את יחידך, אמר לו, זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, אשר אהבת, את שניהם אני אוהב, אמר לו יצחק. ע"כ. ולפ"ז יש לבאר תיבת את, דאטייא על מחשבתו של אברהם, שאפילו עליה קבל שכר, כי בתחילה חשב שאולי צריך לעקוד שניהם. "את בנך", לרבות ישמעאל, "את יחידך", גם בזה חשב על ישמעאל. ותיבת "את יצחק". באה לרבות שרה אמנו שנפטרה מיד לאחר ששמעה על העקידה, וכמובא במדרש.

בפעם הראשונה נאמר "ולא חשכת את בנך את יחידך ממני" (פרק כ"ב פסוק י"ב), אך בפעם השניה מוזכר רק "ולא חשכת את בנך את יחידך" (שם פסוק ט"ז), ללא תיבת "ממני", מה החילוק ביניהם.

הספורנו מבאר שבפעם הראשונה דיבר המלאך, ועל כן אמר "ממני", כי הגדיל ה' אותך יותר ממלאכיו, אך בפעם השניה דיבר ה', ועל כן לא אמר ממני.

ובספר זכרון אפרים (עמ' נ"ז) ביאר בפעם הראשונה היה לאברהם סיוע מאת ה', ועל כן נאמר "ממני", אך בפעם השניה שהוא עצמו השתדל, במצוה, לא נכתב ממני.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר ע"פ מה שהאריך הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל בספרו מנחת יוסף (פרשת פנחס עמ' 114) כיצד אברהם אבינו מסר נפשו למען יחדלו ויפסיקו עובדי האלילים להקריב בניהם. יעו"ש. ואעפ"כ כאשר הקב"ה מצוהו להעלות את בנו, הוא איננו שואל שאלות ועושה

כמצוותו, ואף לא חשש מה יאמרו שאר העולם, הלא עד עתה לימד וחינך את כולם לבל יקריבו ילדיהם. ועל כן בפעם הראשונה אמר "ממני", כי היתה זו מסירות נפש למענו יתברך, ולכבודו ללכת כנגד כל העולם, שעד עתה שמע דבר אחר מפי אברהם. אך בפעם השנייה כאשר העלה את האיל, דבר זה כבר היה מקובל להקריב קרבנות ובזה לא היה ייחוד של אברהם או שוני על פני שאר העולם, ולכן בזה לא נכתב "ממני".

מדוע היה צריך לקחת את יצחק אבינו לרפאותו בגן עדן, והלא היה יכול להתרפאות בעולם הזה בלי לקחתו לגן עדן. וכן מדוע הוצרך שלוש שנים לרפאותו.

במדרשי חז"ל ובפרשנים מצאנו שיצחק אבינו היה בגן עדן כדי להתרפאות, ונחלקו אם היה ג' שנים או ב' שנים, ועוד נחלקו אם אברהם אבינו הטמינו, או מלאכי השרת לקחוהו (ראה בחיזקוני פרק כ"ב פסוק י"ט, ובפרק כ"ד פסוק י"ח. ובפירוש הטור על התורה, ובילקוט הראובני פרשת חיי שרה אות י"ג, ובעשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו אם כל חי ח"ג סימן כ"ט).

ובספר אור חדש ח"א (פרשת וירא) ביאר שמטרת הרפואה היתה כדי להכשירו לחזור לעולם לחיות ולהיות מעורב עם הבריות אחר שזכה למעלות גבוהות ורמות במעשה העקידה, ובזה ביאר מדוע היה צריך ללכת לגן עדן, והלא היה יכול להתרפאות בעולם הזה, ולשם מה נצרך כל כך הרבה שנים, והלא ברגע יכל להתרפאות, וביאר, שהכל היה במושגים רוחניים, כי לאחר העקידה הפך יצחק לקדוש ה' ומובדל כמלאך, ולא היה יכול לסבול את העולם הזה, וכפי שביאר רבינו האר"י ז"ל אצל אליהו הנביא וחנוך, שלא יכלו לסבול את העולם עד שנלקחו, ולשם כך נלקח לגן עדן מספר שנים כדי להכינו שיוכל לחיות בעולם הזה, ועוד רפאוהו ממידת הקנאה שלא יקנא בישמעאל. יעו"ש.

ובספר ישמח אב חירארי ח"ב (חיי שרה עמ' רס"א) ביאר שלאחר העקידה נכנסה ביצחק נשמה מסטרא דדכורא, ועדיין לא היתה לו בת זוג ולכן

נשאר בג"ע ששם אין לחוש להרהור עבירה, וגם שם פטור ממצות פריה ורביה. ע"כ.

והנלענ"ד לבאר ע"פ מ"ש בגמרא בסנהדרין (צג.) אמר רב מישאל חנניה ועזריה בעין הרע מתו, שהיו מסתכלין בהן על שהיו תמהין בהן. ע"כ. ועל כן היה צריך לרפאות את יצחק אבינו בגן עדן, כדי שלא תשלוט בו עין הרע, ולא יסתכלו בו העולם ויאמרו הזה יצחק אשר ניצל מן העקידה. ומעין זה הובא בילקוט שמעוני (סימן ק"ב) על הפסוק "וישב אברהם אל נעוריו" ויצחק היכן היה, ר' יוסי בר חנינא אמר, שלחו בלילה מפני עין הרע שלא ישלוט בו, שמשעה שעלו חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש, לא הוזכרו עוד להיכן הלכו. יעו"ש.

מדוע לא מוזכרת לידתו של לבן הרשע בסוף פרשת וירא

הנה עמד בזה הרמב"ן בסוף פרשת וירא, וכתב, לא הזכיר הכתוב את לבן, ואם הוא גדול מרבקה, כי לא בא להזכיר רק השמונה שילדה מלכה לנחור, אבל הזכיר רבקה להודיע יחוסה באה הפרשה. יעו"ש.

ובמדרש הגדול (שם) הובא, קמואל אבי ארם זה לבן, ולמה נקרא שמו קמואל, שקם על אומתו של אל. ע"כ. ובספר חמדת ימים התימני הובא, למה נקרא לבן, שכל אורח שיבא אצלו, הוא מלבין פניו ומביישו. ומדרשים אלו הביאם הרב כשר בתורה שלימה (בראשית פרק כ"ד הערה קכ"ב).

ובמדרש רבה (נשא פרשה י' סימן י"ד) רבי יצחק אומר אפרדוכוס היה, דהיינו מלובן ביותר, ורבי ברכיה אומר מלובן ברשע. וביאר העץ יוסף שם שאין שמו העצמי לבן, כי קמואל או בלעם, ומה שנקרא בפי הכל לבן, או מפני שהיה מלובן ביותר ומשונה מכולם, עד אשר רואיו ושומעיו יתמהו עליו ויקראו לו לבן, או שהיה מלובן ברשע. יעו"ש.

וע"פ דבריהם נלענ"ד לבאר בדרך מליצה, שהואיל והיה לבן, משונה במראהו מאוד, בעת לידתו התביישו הוריו בבנם, והחביאוהו מעיני כל,

ומפני כך לא נזכר שמו בפסוקים....

וברכתי לכת"ר הדגול מרבכה, שימשיך בכוחו עדי זקנה ושיבה, כבריאות איתנה ורוב טובה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מר חשוון התשע"ה

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, במה שנאמר בפרשתינו, פרשת וירא, כאשר אבימלך משביע את אברהם אבינו "ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקור לי ולניני ולנכדי" (פרק כ"א פסוק כ"ג), ופירוש ניני הוא בני, וכמו שהובא גם בתרגום. והקשה כת"ר מדוע שינה מלשון בני ללשון ניני.

וראיתי בספר הכתב והקבלה (שם) שכתב לפרש, נין הוא לשון שררה ושליטות, ובעבור שהבן קם תחת אביו לשלוט בנכסיו, לכן נקרא הבן נין. וכ"כ גם בפירוש העמק דבר (שם) נין משמעו הבן המנהג אחריו. יעו"ש. ולפ"ז מובן מדוע שינה ובמקום לומר בני אמר ניני, כי אין פירושו סתם בן, אלא יורש העצר.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, נין מלשון נון, דהיינו דג, כי רצה לפרות ולרבות כדג, כי עד עתה היה אבימלך עקר, וכמ"ש "כי עצור עצר ה' בעד כל רחם לבית אבימלך" (שם פרק כ' פסוק י"ח). ועוד י"ל שכינה את בנו בשם "נין" מלשון דג, כנגד עין הרע, כי לא שולטת עין הרע בדגים. וכדרך שהיו נוהגים בערי תוניס ג'רבא וטריפולי, לכנות בניהם בשמות שונים של דגים, כסגולה נגד עין הרע, וכמו שהעיד על המנהג הרב בוגיד סעדון זצ"ל, בספרו מגיד תשובה ח"ו (אהע"ז סימן א' עמ' רפ"ז), שכן נהגו רוב

אנשי העיר ג'רבא לקרא שם בניהם על שם דגים כדי שלא תשלוט בהם עין הרע. יעו"ש. וכן הביא בספר מעיל שמואל עידן (עמ' 72) שהיו נוהגים לקרא שמות רבים על שם דגים, כגון חויתה שמשמעו דג, קארוץ סוג של דג משובח. יעו"ש. וכן כתב בספר פרח שושן (עמ' שכ"ז). יעו"ש. וי"ל דכך נהג אבימלך לכנות בנו ניני, מלשון דג כנגד עין הרע.

ומילתא אגב אורחא, המילה "נין" בעברית המודרנית קיבלה פירוש לבן הנכד, אך זו טעות, כי פירושה בן. וכבר העיר בזה הרב שמעון חירארי בספרו שמחים בצאתם הגדה של פסח (עמ' תל"ה), שבבואו לארץ הקודש ראה שקוראים לבן הנכד בשם ניין, והעיד שאצלם בג'רבא היו מתרגמים את הפסוק "אם תשקור לי ולניני ולנכדי" – לולדי ולולד ולדי. דהיינו לי ולבני ולבן בני, וכתרגום אונקלוס ובכרי ובכרי ברי. יעו"ש.

וכן העיר בזה בספר דרך שיחה לגר"ח קנייבסקי (עמ' צ"א), מה שהעולם נוהג לומר ניין על בן נכד, אינו נכון, כי בכל מקום מתרגם התרגום ניין – ברי, ואיני יודע מאין מקור טעות זו. ואחד כתב שהוא ניין ונכד להגר"א, ואמרתי לו ששניהם שקר... יעו"ש.

ובלשונות עמים רבים משמש השורש ניין לבן או נכד, כגון, באנגלית נינה לילדה, ובספרדית נינו לילד, או נינט לילדה. וכן ניתן למצא דוגמאות רבות בשפות רבות, ומצאתי לאחד מחוקרי הלשונות, שטוען שמקור המילה ניין, היא בשם העיר נינוה, כי אשור בנה אותה לבניו. וכמובא בבראשית (פרק י' פסוק י"א).

ומצאתי לרבי משה ואלי זצ"ל, תלמיד הרמח"ל, שכבר כתב בספרו אור עולם (בראשית פרק י') נינוה מלשון ניין – ו"ה, כי היתה מושגחת כבן המושגח מאביו. יעו"ש.

וה' יאריך ימיכם ושנותיכם, כי היא חייכם ואורך ימיכם. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשון התשע"ה

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת העקידה נאמר "וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו" (פרק כ"ב פסוק י'), והקשה כת"ר מדוע ציינה התורה שאברהם אבינו שלח את ידו לקחת את המאכלת.

הנה כבר הובא במדרש רבה (פרשה נ"ו פסוק ז'), שמרוב פחד נפלה המאכלת, אך אברהם אבינו שלח את ידו לקחתה. ובמדרש תנחומא (שם) כתוב שבא השטן והדף ידו של אברהם ונפלה הסכין מידו, ושלח ידו לקחתה, יצאה בת קול ואמרה לו מן השמים "אל תשלח ידך אל הנער".

והאלשיך הקדוש (שם), ביאר, שהיד לא היה ברצונה לשחוט, דנודע שהאבות הקדושים קיימו את התורה ע"י שקדשו וטהרו את האברים עד שהאיבר נעשה קל למצוה, ומזה היה להם סימן אם היא מצוה או עבירה. וכאן למרות הקושי שבדבר שלח את ידו לקחת את המאכלת. יעו"ש.

ובספר שער בת רבים ח"ג (וקרא עמ' מ"ט) כתב, מדרך השחיטה לאחוז הסימנים ביד שמאל והסכין ביד ימין, וכן עשה אברהם, וישלח את ידו השמאלית לאחוז בסימנים, ויקח את המאכלת ביד מינו לשחוט את יצחק, ולכן אמר לו המלאך, "אל תשלח ידך אל הנער" לאחוז הסימנים, "ואל תעש לו מאומה" בסכין. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ המובא במדרש (פרקי דרבי אליעזר, ומדרש רבה פרשה מ"ט סימן ב'), והביאם בילקוט מעם לועז פרשת לך לך פרק י"ז פסוק כ"ג, וכן הביא רבי יוסף משאש זצ"ל בספרו נחלת אבות ח"ה – א' עמ' נ') בשעה שלקח אברהם אבינו את הסכין למול עצמו, רעדה ידו, והיה מירתת מפני זקנותו, וירא שמא לא תעלה בידו מילה יפה כדת

וכהלכה, והקב"ה עצמו החזיק בידו כדי לעודדו, ומל עצמו, ולכן אמר הכתוב "וכרות עמו הברית". יעו"ש. ולפי זה היה לו לאברהם אבינו גם כאן בעקידה לרעוד מחמת זקנותו, אך לא מצאנו שרעדה ידו, כלל, והטעם כי שלח את ידו כדי לחזקה ולחשלה לבל תרעד, כדי שלא יבא לידי דריסה או הגרמה בשחיטה. ומפני כך נאמר "וישלח אברהם את ידו". ובעת המילה רעדה ידו, כיון שחשש הואיל ונתברך בלידת יצחק, שמא ע"י מילה שלא כשורה, חס ושלום יפגע בעצמו, ולא יצליח ללדת. ועל כן רעדה ידו. מה שאין כן בעקידה שלא חשש לכל זה.

וזכות העקידה, תעמוד לישראל ויהודה, לגאלנו גאולה העתידה, לישועה לתורה ולתעודה. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי חשון התשע"ו

כבוד מעלת הרב הנעלה, לשם טוב ותהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, החונה בעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת וירא נאמר "וה' פקד את שרה כאשר אמר ויעש ה' לשרה כאשר דיבר" (פרק כ"א פסוק א'). ולכאורה הלא הפסוק מדבר בשרה, ומדוע חזר ואמר "לשרה כאשר דיבר", והיה לו לומר "לה כאשר דיבר".

והנלענ"ד לבאר ע"פ הידוע בספרי הרפואה, אשה שאין לה רחם, ניתן להוציא ביציות מן האשה ולהפרותם במבחנה עם תאי הזרע של הבעל, ולהשתיל את הביצית המופרית ברחמה של אשה זרה, [הנקראת בשם אם פונדקאית], ולאחר חודשי ההריון נמסר הילד לזוג להם שייכים הביצית והזרע. [וכבר מצאנו בזמן חז"ל סוגי עיבור בדרך נס, וכגון דינה שנתחלפה בבטן עם יוסף, ועברה מרחמה של לאה לרחמה של רחל, וכפי

שמובא בתרגום יונתן בראשית (פרק ל' פסוק כ"א), וכן עבור באמבטי (חגיגה טו.) ועוד].

ועל פי זה יש לבאר בס"ד, כי כידוע לשרה לא היה לה רחם (יבמות סד:), ולפ"ז היינו חושבים שנתעברה בדרך ניסית ע"י שהועבר העובר לאשה אחרת כמו באם פונדקאית, שהלא לשרה אין רחם, על כן הדגישה התורה "לשרה", שהקב"ה ברא לה רחם וגם ההריון היה ברחמה של שרה.

וה' יפקוד כל חשוכי בנים מעמו ישראל, ויזכו לבנין מקדש ואריאל. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשוון התשע"ח

כבוד מעלת החכם הבהיר, בתורתו מאיר ומזהיר, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע כשנולד יצחק התפעלו כל העולם כשנולד לאברהם בהיותו בן מאה שנה, ואילו אצל ישמעאל, לא מצאנו שהתפעלו, על אף שהיה אברהם אבינו בן שמונים ושש.

תחילה וראש, הנה יש לומר, שעיקר התפעלות העולם היתה על שרה שחדל להיות לה אורח כנשים והיתה עקרה ללא רחם, ועל אף כל זאת הצליחה ללדת, וכך אמרו "מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה", (פרק כ"א פסוק ז'), אך על אברהם לא התפעלו כל כך, כי מצוי הדבר שגבר יכול להוליד בגיל מופלג, ומה עוד שכבר מצוי היה הדבר במשפחת אברהם אבינו, שהרי שם הוליד את ארפכשד בגיל מאה, ותרח הוליד את אברהם בגיל שבעים, (כמבואר בפרק י' פסוקים י"א-כ"ו), אי לכך לא התפעלו כל כך, כשנולד ישמעאל, כי אמרו, אצל אברהם זה גנטי ומצוי במשפחה, והגר אשה צעירה, וכן כיו"ב נאמרו על ידם כל מיני דברי טעם. ולכך לא

התפעלו העולם מלידת ישמעאל.

ומעין זה כבר כתב הנצי"ב בפירושו העמק דבר (פרק כ"ה פסוק ב'), "ותלד לו את זמרן", אע"פ שנולדו כארבעים שנה אחר לידת צחק, לא היה זה נס משהשתנה גופו והוליד את יצחק. עכ"ד.

ועוד יש לומר, דהנה כידוע הפילה הגר לפני שילדה את ישמעאל, (ראה רש"י פרק ט"ז פסוק ה'), ולפ"ז כבר אז ידעו שאברהם מסוגל ללדת מהגר, וכשילדה את ישמעאל, לא היה הדבר חידוש בשבילם.

ומה עוד שע"פ המדרש רבה (פרשה נ"ג), בשעה שנפקדה שרה, הרבה עקרות נפקדו עמה, והרבה חרשים סומים ושוטים נתרפאו, כמבואר שם. ועל כן היה פלא וחידוש גדול בעולם, משא"כ אצל ישמעאל לא היה חידוש בעולם, ואדרבא התחרט הקב"ה שבראו (סוכה נב.), ומיום שנולד יצחק, ישמעאל לא נזכר בשמו (זוהר ויקרא דף תס"ג). ועל כן לא התפעלו מלידתו, כי היתה אורית נכאים בעולם, ואצל יצחק הכל צחקו ושמחו.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, כאשר באו המלאכים אל אברהם אבינו, ערב פסח היה, (כמבואר ברש"י ובמדרשים), ואצל לוט מצאנו שאפה מצות ואכלום (פרק י"ט פסוק ג'), אך מדוע אצל אברהם נאמר "ואקחה פת לחם" (פרק י"ח פסוק ה'), והיה לו לומר "ואקחה מצות".

הנה כבר עמד על שאלתו בפירוש שפתי חכמים עה"פ "ומצות אפה ויאכלו", וכתב, שביקש משרה שתעשה מצה עשירה, ואין זה ואקחה פת לחם, אלא עוגות, וזהו לכבודם של האורחים. עכ"ד.

ובספר תוספת ברכה אפשטיין (שם), כתב, שטבע העולם כשאוהבים אורח, רוצים שיתעכב, וישהה עוד במחיצת אוהבו, ועל כן אברהם אבינו רצה שהאורחים יתעכבו, מפני שהיה מוקיר ומחבב אורחים, ולכן הכין לחם שדורש זמן זמן הכנה רב, אבל לוט שרצה להפטר מוקדם מאורחיו, אפה מצות שדורשים זמן מועט. עכ"ד. (וגם לפירוש שפתי חכמים, מצה עשירה דורשת זמן הכנה רב יותר ממצה רגילה, ולזה נתכוון אברהם

לשהות זמן רב, מפני חביבות האורחים).

ויש להוסיף בס"ד שאין זה מכובד לומר לאורח בא ותאכל קרקר או מצות, אלא מזמינים אותו בלשון מכובדת, ועל כן אמר לשון "לחם", ולא הזמינם בלשון "מצות", שהוא לחם עוני.

וזכות האבות הקדושים, אראלים ותרשישים, נזכה לבנין בית מקדשינו בנוי כיהלומים לטושים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י חשוון תשפ"א

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, הנה נאמר באברהם אבינו "מהרי לושי ועשי עוגות", ולכאורה אם עושה עוגות, ודאי שתלוש.

ראה באלשיך הקדוש (שם) שכתב, את עצמך תלושי ולא תסמכי על השפחות והמשרתות. יעו"ש. ולפי זה הציווי "לושי", היה להורות לשרה שהיא עצמה תעשה, לגודל מעלת ההידור בהכנסת אורחים. ומעין זה כתב בספר למיסבר קראי (עמ' נ"ו), שהיה מן המוכן ובקש שתכין במיוחד לכבוד האורחים. יעו"ש.

ובספר נמכר יוסף בן נאים (עמ' נ"ח), כתב, עיסה שבלילתה רכה פטורה מן החלה (כמבואר בש"ע יו"ד שכ"ט סעיף ה'), ועל כן אמר אברהם אבינו לשרה ללוש עיסה שתתחייב בהפרשת חלה. יעו"ש. ולפ"ז הציווי "לושי", היה בכדי לחזר אחר מצוות הפרשת חלה.

ובספר אילה שלוחה (עמ' נ"ז), כתב, תלושי היטב שיהיה טעים, וכן הואיל וערב פסח היה, ועל כן זרזה ללוש במהירות לבל יחמיץ. יעו"ש. ולפ"ז י"ל שאברהם אבינו הידר במצוות הכנסת אורחים ורצה שירגישו

טעם טוב בפת, וכן שלא יחמיץ. ומעין זה כתב בספר דברים בעיתם (עמ' ס"ד) כתב בשם ספר תורת אהרון, לושי", בלי הפסק שלא יחמיץ, ועשי עוגות, ורק אחר כך תפרישי חלה לאחר האפיה כפי שנהוג באפיית מצות. יעו"ש.

ובספר שער בת רבים (שם) כתב, אברהם אבינו ראה שהאורחים ממהרים, ועל כן אמר לה להזדרז וללוש לבל תתעכב, ובינתיים ילכו האורחים לדרכם. יעו"ש. ולפ"ז אמרה לה למהר בלישה, והציווי "לושי", בא יחד עם תיבת "מהרי".

ויש לומר, שיש בלילה רכה שעושים ממנה עוגות (כדוגמת עוגת טורט), ויש בלילה עבה שעושים ממנה עוגות (כמו עוגת שמרים), והיא משביעה יותר. ואברהם אבינו לגודל מעלת הכנסת אורחים בקש משרה אשתו שתלוש ממש ולא תעשה בלילה רכה.

וה' אשר יצר את האדם בחכמה, ובירך אברהם אבינו מכל משפחות האדמה, יחיש לגאלנו ברוב עצמה, ויראנו בבנין מקדשו גבה קומה. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת חיי שרה

בעזה"י שלהי ניסן המלומד בניסים התשע"א

כבוד ילד השעשועים. טוב ונעים. מפרחים שבכהונה, ומוכתר בתורה נאמנה, ה"ה שלמה בן הרב גמליאל הכהן רבינוביץ יצ"ו, בן חכם ישמח אב, יקר מפנינים וזהב.

ראה ראיתי שאלתו המחכימה בעלון מרי"ח ניוחח (מצורע תשע"א),

כאשר סיפר אליעזר עבד אברהם את השתלשלות הדברים לבתואל וללבן (פרק כ"ד פסוק מ"ז), שינה הסדר, שהרי הוא נתן תחילה ואח"כ שאל, אלא כדי שלא יתפשוהו בדבריו ויאמרו האיך נתת לה ועדיין אינך יודע מי היא, וכפי שהביא רש"י שם. ושאל כת"ר כאשר רצה הנערה וספרה לאמה, לכאורה ספרה את השתלשלות הדברים כהוייתן, שקבלה התכשיטים ואח"כ שאל בת מי את, ואם כן כיצד לא תפסוהו בדברים על שינוי דבריו לאחר מכן כשסיפר הדברים לבתואל ולבן.

הנה כבר עמד בזה המעם לועז (פסוק כ"ח), וכתב בשם הריק"ש שרבקה היתה חריפה ולא ספרה כפי שהיו הדברים במציאות, היינו שבתחילה נתן לה המתנות ואח"כ שאלה בת מי את, שאילו ספרה כך היו חושדים אותו באיזה דבר רע, כי אין נותנים מתנה לפני שידועים מי המקבל, ולכן הפכה הדברים ואמרה ששאל תחילה בת מי את, ואחר כך נתן לה המתנות, וזהו שאמר הכתוב "ותגד לבית אמה כדברים האלה", דהיינו שספרה לאמה כדברים האלה בערך ולא בדיוק. עכ"ד, ודפח"ח.

ואני הדל נלענ"ד לתרץ בזה ג' תירוצים.

א', רבקה ואמה דברו בבית אחר, כמבואר ברש"י שם פסוק כ"ח, שדרך הנשים היתה להיות להן בית לישב בה למלאכתן, ואם כן לבן ובתואל לא שמעו כלל את דברי רבקה, שהרי הם היו בבית אחד, והן היו בבית אחר, ורק אחר כך אחרי כל דבריהם קראו לרבקה לשאול פיה, כמבואר בפסוק נ"ח, ולכאורה למה לקרא לה, אלא מוכח שכל הזמן הזה בעת דיברו לא היתה רבקה כלל נמצאת שם, אלא היתה בבית אמה, וגם אמה לא היתה שם כלל אלא היתה בביתה, ולא יכלה אפילו לומר סדר ההשתלשלות, אחרת מדברי העבד. (וידוע הדבר שכך המנהג אצל הערביים בני ישמעאל, שהנשים לא מתערבות כלל בשיחת הגברים, משום שזה נחשב חסרון כבוד אצלם שאשה תביע דעתה אחרת מן הגבר, או בפניו, או תוסיף על דבריו, כי האשה ודעתה נחשבת בזויה, וברוך שעשני יהודי, אשר תורתנו הקדושה מצוה לכבד את האשה ודעתה, ויתכן שכך נהגו בבית בתואל,

שהנשים לא נכחו כלל בעת שיחת גברים, ואף אם אמה של רבקה רצתה לומר אחרת לא יכלה).

ב', רבקה רצה לבית אמה וספרה "כדברים האלה", קאי על דבריו האחרונים, דהיינו שיש מקום לנו ללין גם תבן גם מספוא רב, ויבא אלינו ללין בביתנו עם גמליו, וא"כ ליכא קושיא כלל, שהיא לא ספרה על קבלת התכשיטים ועל שאלת בת מי את, אלא שיבא אלינו אורח.

ג', יתכן והאם כלל לא שמה לב לדברי רבקה ולסדר השתלשלות הדברים שהרי רבקה באה עם הנזם ועם הצמידים, והאם הסתכלה עליהם ולא נתנה ליבה לדברי ביתה, וכדרך שעשה לבן בראותו את הנזם והצמידים על ידי אחותו שרץ מיד, (פסוקים כ"ט ל'), וביארו רשי והאזה"ח הקדוש שם בשם רבותינו למה רץ אלא שראה את הנזם ואמר עשיר הוא זה, ונתן עיניו בממון. יעו"ש. ויתכן שכך נהגה גם האם שנתנה עיניה בממון ולא שמה לב כלל לדברי ביתה, ועל כן לא יחסה משמעות לסדר ההשתלשלות.

ואחר כותבי כל זאת, ראיתי בדעת מקרא (שם) שהביא בשם הרס"ג מה ראתה רבקה להגיד לבית אמה דווקא ולא לבית אביה, אלא מפני שבושה להודיע כזאת לגברים, ומפני שהנשים מבחינות תחילה בנזם ובצמידים ושואלות. ע"ש. וששתי מאוד שכוונתי בס"ד לדעתו הרמה בב' תשובותי הנזכרות.

וברכתי לכבודו שיזכה לגדול בתורה לגאון ולתפארת, בתורת ה' הנהדרת, והיה שמך כאחד הגדולים, אשר בתורת ה' עמלים.

עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשון התשע"ד

כבוד מעלת ידידי הנכבד ומאוד נעלה, לשם תפארת ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו

רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע בפטירת שרה נאמר "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה" (פרק כ"ג פסוק א'), ואילו אצל אברהם נאמר "מאת שנה" (פרק כ"ה פסוק ז'). ומה החילוק בין מאה למאת.

כתב בספר אגרא דכלה (פרשת וירא) על הפסוק "ואברהם בן מאה שנה בהולד לו", לא אמר "בן מאה", רק "מאת", לחיבור כל המאה שנה ביחד, להורות שכל המאה שנה מחוברים ליום זה, שכל ימיו היה משתוקק ומצפה שיהיה לו בן שיכנס בברית השי"ת, וכעת נשלמה תשוקתו כל המאה שנים ביום זה. ועוד הואיל וכל המאה שנה חשש שמא אחרי מותו יעברו בניו אחר עבודת אלילים או כסף וזהב וכעת בהולד לו, שראה שבנו כמותו בדמותו שמח. עכ"ד. וכן כאן יש לבאר "מאת שנה", שכל הימים ציפה להפטר מן העולם בשלמות ללא חטא.

והנלענ"ד לבאר ע"פ דברי האוה"ח הקדוש (שם), שדקדק בפסוק "אשר חי", הואיל וקצבו לו שנות חיים מאה ושמונים, כשנותיו של יצחק, ומת חמש שנים קודם, שלא יראה את עשיו יוצא לתרבות רעה (כמבואר ברש"י פרשת לך לך פרק ט"ו פסוק ט"ו). יעו"ש. ועפ"ז ניתן לבאר, הואיל וקצרו את חייו בחמש שנים, משום כך נכתב "מאת", ואילו אצל שרה שלא קצרו חייה נכתב "מאה".

עוד יש לומר ע"פ המובא במדרש, שבשעה ששמעה שרה על העקידה פרחה נשמתה, ויוצא אם כן שמיתתה היתה בפתע פתאום, ומשום כך נכתב בה "מאה", מה שאין כן אברהם אבינו, שנפטר בזקנותו, עליו נאמר "מאת".

וה' ימלא ימינו ושנותינו, בבריאות וטובה באחריתנו, ונזכה לראות בכל יוצאי חלצינו, כולם יראי ה' בדרכי אבותינו, חכמינו ורבותינו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשוון התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, במה שנאמר בשרה אמנו ע"ה, בתחילת פרשת חיי שרה "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה", והביא רש"י דברי המדרש, בת ק' כבת כ' ובת כ' כבת שבע וכו' ליופי. ע"כ. והקשה כת"ר, ומאי נפקא מינה לענין יופיה של שרה אמנו.

והנלענ"ד לבאר, ע"פ מה שהביא רש"י בשם המדרש, בפרשת לך לך, (פרק י"ב פסוק י"א), "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את". מנהג העולם שעל ידי טורח הדרך אדם מתבזה, וזאת עמדה ביופיה. עכ"ד. וזה היה רק בתחילת דרכיהם, כשעמדו ויצאו מאור כשדים לארץ ישראל, אך כל ימי שנות חייה, סבלה, כי הלא, פרעה מלך מצרים, ואבימלך מלך גרר לקחוה, והייתה מתייראת מפניהם, כמובא במדרשים, ופחד זה מכחיש את הגוף ומביא זקנה ושיבה על פני כל איש, אך אעפ"כ היא נשארה ביופיה. וכן כל ימי עקרותה בהיותה בצער, על כי לא זכתה להפקד, צער מתיש ומביא קמטים על כל פני איש ואישה, ואעפ"כ, שרה אמנו נשארה ביופיה. וכן הצער שהיה לה עם הגר, ועם ישמעאל, ועם מלחמת אברהם במלכים, וכן כל טרחתה להכניס אורחים, ולהחזיר בתשובה נשים, כל זה לא גרם לה להתכער, ונשארה שרה ביופיה.

וללמדנו שעבודת ה' בשמחה, אינה מכערת ומתישה את יופיו של אדם, אלא להיפך מאירה פניו של אדם, ושומרת על יופיו.

עוד הקשה כת"ר, מדוע בפרשת חיי שרה לא מוזכר שמו של אליעזר אלא רק "העבד".

בספר שם משמאל מסוכוטושוב (פרשת חיי שרה עמ' רי"ד), כותב שהטעם שלא נזכר שמו של אליעזר, אלא רק העבד, להורות שאליעזר

ביטל עצמו כלפי אברהם אבינו בבחינת יד עבד כיד רבו, ובכל פעולותיו הרגיש כאילו עושה אותם אברהם אדונו. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר, ע"פ דברי המדרש (בראשית רבה פרשה נ"ט סימן ח'), שם מובא שדמות דיוקנו של אליעזר היתה דומה לדמותו של אברהם אבינו, וכאשר ראה אותו לבן, חשב שזה אברהם אבינו. ע"כ. ולפי זה מובן מדוע לא הזכירו בשמו, כי בכל פעם שדיבר חשבו שאברהם הוא המדבר, אך נזכרו שהוא רק העבד ולא אברהם עצמו.

ועוד שמחמת דמיונו לאברהם אבינו ידעו והבינו שהוא דובר אמת ולא סתם "אליעזר" דאתא מן שוקא, ובא לרמות ולשקר, ולכן חזר בכל פעם "העבד", להורות שידעו והאמינו כי הוא העבד.

וה' יתברך יזכנו לחיים ארוכים, טובים ומבורכים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מר חשון התשע"ה

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת חיי שרה נאמר "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה" (פרק כ"ה פסוק א'), ובמדרש רבה (שם פרשה ס"א אות ד') אמרו קטורה, זו הגר בת פרעה. וכן הביא רש"י, והקשה כת"ר, מדוע נשתנה שמה לגמרי, והלא היו יכולים להוסיף לה גם את השם קטורה, ויקראו לה "הגר קטורה" ?

הנה כבר הובא בזה"ק ח"א (דף קלג:), שאחר שפירשה הגר מאברהם וטעתה אחרי גלולי בית אביה, נקשרה שוב במעשים כשרים, ולכן נשתנה שמה לקטורה, ושלח אברהם והתחתן עמה שוב. יעו"ש.

וראיתי לרבי אליהו כץ זצ"ל, רבה של באר שבע, בספרו אמור ואמרת (שם) שלא שינו את שמה, שכן מיד לקמן בפסוק י"ב חוזר וקורא לה הגר, אלא בעודה שפחה, וכשילדה את ישמעאל נקראת הגר, וכשנהייתה בת חורין נקראה בשם קטורה. יעו"ש.

והנלענ"ד כשחזרה הגר למצרים, הלכה לעיר בשם קטורה (כדרך שיש גם בימינו מדינה ועיר בשם קטאר), ועל כן כשחזרה נדבק בה השם קטורה, על שם העיר ממנה באה, והיינו הבאה מקטורה.

ואתה שלום, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשוון התשע"ו

כבוד מעלת הרב הגדול, מעוז ומגדול,

גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א,

מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, למאן דאמר שהגר זו קטורה, מדוע לא פרסמה התורה את הנס שאשה זקינה ילדה ששה ילדים.

הנה החת"ס בספרו תורת משה השלם (פרשת לך לך שיר מעון עמ' י"ג), כתב חשבון שנות קטורה, שכאשר ילדה הגר את ישמעאל, היתה הגר בת י"ג שנה לכל הפחות, ואז היה אברהם בן פ"ו שנים, וכשהיה יצחק בן מ' שנים היתה הגר לכל הפחות בת ס"ו שנים, והיה אברהם בן מאה וארבעים שנה והגר לערך בת שבעים, ותירץ שהנס היה על שרה, כיון שלא היה לה בית אב כל עיקר כמבואר ביבמות (סד:). ע"כ. ולפי דבריו לא פרסם הכתוב אלא נס שרה שלא היה לה רחם ובכל זאת ילדה בגיל תשעים.

וכן בקודש חזיתי לרבי מילוכביץ' צוק"ל שעמד על שאלה זו בליקוטי שיחות כרך ל"ה (חיי שרה שיחה ג'), ותירץ, שכשנפקדה שרה הרבה

עקרות נפקדו עמה, ולדת יצחק גרמה לעוד ניסים. ע"כ.

והנלענ"ד לתרץ בס"ד, שהואיל ונעשה נס אצל שרה, כבר לא התפעלו פעם שניה מנס שכזה, שנס זה נעשה כטבע. ועוד יש לומר הואיל ופעם אחת כבר הפילה הריונה הראשון (רש"י בראשית פרק ט"ז פסוק ה'), על כן מחשש עין הרע היתה מסתירה הריונה ולידתה, ורמז לדבר ממה שנאמר "ותלד לו" (פרק כ"ה פסוק ב'), שילדה לו בלבד ולא ספרה לאחרים. ויש עוד לומר שהקב"ה לא קפח שכרה של הגר, ובשכר ששירתה את אברהם ושרה, ובשכר בזיונה שהיפלה עוברה וגורשה מביתה, הקב"ה נפרע לה וזכתה להפקד].

עוד שאל כת"ר בפסוק "ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות" (שם פסוק ו'), מדוע חזר וכפל בשם אברהם ואמר "נתן אברהם".

הנה כבר כתב בספר חמדת ימים שבזי (פרשת תולדות), שאברהם נתן את כל אשר לו ליצחק, וכדי שלא נאמר שיצחק נתן להם מתנות ממה שקבל, על כן כפל ואמר "נתן אברהם", דהיינו שאברהם עצמו נתן משלו. עכ"ד.

והנלענ"ד לתרץ בס"ד, שאברהם אבינו נתן בחייו ולא קבלו בירושה אחר מותו, ועל כן הדגישה התורה שנתן אברהם אבינו עצמו, עוד יש לומר שאברהם אבינו נתן בעצמו לכל בן ובן ביחס כבוד ולא עשה כן ע"י שליח.

והאל רוכב ערבות, אשר בדברו מגן אבות, יזכנו לשנים רבות, נעימות וטובות. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מר חשוון התשע"ט

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת חיי שרה אומרים בני חת לאברהם

"במבחר קברנו את מתך", ומיד כופלים דבריהם ואומרים "איש ממנו את קברו לא יכלה ממך מקבור מתך", ולשם מה חזרו וכפלו דבריהם, והלא כבר אמרו "במבחר קברנו את מתך".

הנה עמד בזה האור החיים הקדוש, וכתב, שאמרו לאברהם לבחור את הקבר המובחר שבקברים, ולא יבקש רשות לומר מקום פלוני אני חפץ, ולא לתת שיווי, כי אף אחד לא ימנע ממך לקבור, והכל בכדי שלא יתעכב. יעו"ש. ולפ"ז הכפילות באה להורות שיבחר את הקבר המשובח, ואף אחד לא ימנע ממך לקבור ולא יעכב אותך.

וכתב המלבי"ם לבאר, אם רצונך לקבור בבית קברות של כלל העיר, תוכל לקבור, ואם תרצה בקבר פרטי של אחד מבני העיר, גם זה תוכל לקבור, ולא נמנע ממך. יעו"ש, ולפ"ז הכפילות באה להורות על קבר פרטי של איש שלא ימנעו ממך לקבור שם, אע"פ שהוא שייך למשהו אחר כבר.

ויש להוסיף בס"ד שהיה נהוג בזמנם אצל אומות העולם, לקבור את המת, ולאחר זמן להוציאו ולשרוף את הגוויה, ושוב היו חוזרים לקבור את האפר, ויחד עם האפר קוברים את חפציו היקרים של המת. וכן על זה הדרך עוד שאר כל מיני אמונות בטיפלותם. [נועד היום בצרפת נהוג לרכוש חלקת קבר לזמן קצוב בלבד, ולאחר מכן אם לא רכשו שוב בני המשפחה את הקבר, מיד מוציאים את הגופה מן הקבר ומניחים אותה בבזיון במחסנים, ולפי חוקיהם יכולים לשרוף את הגופה לאחר זמן. וברוך אשר בחר בנו, והבדילנו מן התועים]. ואצל עם ישראל הקדושים נזהרים בכבוד המת, וקוברים אותו בכבוד גדול, ובזמן הגמרא היה נהוג לקבור את הנפטר ולאחר שנה לאסוף את העצמות אל קברות אבותיו (ראה שמחות פרק י"ב), ואך משאירים את העצמות מפני כבוד המת, ונזהרים מאוד בכבוד המת.

ועל פי האמור, יש לומר שבני חת לא ידע מה נהוג אברהם אבינו בקבורה, ושמה נהוג כמנהגם לקבור תחילה, ואח"כ לקבור שוב את האפר עם שאר חפצי הנפטר, ועל כן כפלו דבריהם, שתוכל לקבור במבחר קברנו, ואם

תרצה אח"כ שוב לקבור את האפר או החפצים, איש ממנו לא ימנע ממך לעשות כפי שיצווה אותך ה', ואיש לא יכפה עליך לנהוג כמנהג עובדי האלילים. ואברהם השיבם ללא כפל דברים "לקבור את מתי מלפני", דהיינו קבורה אחת ללא תוספת. ואך כאשר נודע לעפרון הדבר שהוא נוהג כמנהג ישראל לקבור ולא לשוב ושוב לקבור האפר או החפצים, על כן השתמש בלשון אחת ללא כפילות "ואת מתך קבור", ובזה נתקדש שמו של אברהם אבינו שלא נמשך אחרי מנהג עובדי האלילים ועושה רצון ה'.

וזכות אברהם אבינו אשר קידש שם ה' ברבים, כן נזכה לגשמי ברכה טל ורביבים, ותשועת עולמים לאלפים רבים. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשוון התשע"ט

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר בפרשת חיי שרה מוזכר "ויאמר אחיה ואמה" (פרק כ"ד פסוק נ"ה), ופרש"י, ובתואל היכן היה, הוא היה רוצה לעכב, ובא מלאך והמיתו. ע"כ. ולכאורה והלא כבר לפני כן (פסוק נ"ג) נאמר "ומגדנות נתן לאחיה ולאמה", וממה שלא מופיע בתואל בפסוק, מימלא היה לו לפרש לפני כן שבתואל מת, ומדוע פירש רק אחר כך.

ואנכי הדל ראיתי שעמדו בזה גדולי הדורות בפירושיהם, ותירצו תירוצים שונים, עיונייהם כיונים. וראה בזה בספר בגדי אהרון לרבי אהרן פרץ מחכמי ג'רבא (שם), ובספר מלאכת הקודש טולידאנו (שם), ובספר פרפרת התורה רובינשטיין ח"א (עמ' צ'), ומצאת כי תדרשנו.

והנלענ"ד לבאר, לפי סדר הענין, כי בפסוק נ' נאמר: "ויען לבן ובתואל ויאמרו מה יצא הדבר", וא"כ היה עדיין בתואל בחיים, וכששמע זאת אליעזר הוציא כלי כסף וכלי זהב ובגדים ונתן לרבקה "ומגדנות נתן לאחיה ולאמה", והכל הוא ענין אחד. ולאחר שאכלו ושתו ולנו וקמו בבוקר, כאן מתחיל יום חדש, ולפתע בפסוק נ"ה מוזכר "ויאמר אחיה ואמה", והיכן בתואל נעלם והאם לא ישן עמהם, אלא לאחר שרצה לעכב, על כן המיתו המלאך, ע"י אכילתו את המאכל בו היה סם המוות, ומיתתו היתה לאחר שאכלו ושתו, ובשחרית מצאוהו מת (וכמבואר בתרגום יונתן) ויוצא א"כ שהקטעים מחולקים לשנים, פעם אחת דיבור עם בתואל ולבן, ונתינת מתנות, וכאן היה בתואל חי, וקטע שני לאחר שקמו בבוקר, וכבר בתואל מת. ועל כן פרש"י רק בפעם השניה כשנזכר "אחיה ואמה" שמת בתואל ולא לפני כן.

ועל דרך המליצה יש לומר, שאם היה מפרש לפני כן "ומגדנות נתן לאחיה ולאמה", היינו סוברים שמת בתואל והאכילם מאכל אבלים וכן סעדו כולם סעודת הבראה, ואיך שייך לתת מתנות בתוך סעודת הבראה כלי כסף וכלי זהב ובגדים, ולא שייך זה לענין זה, דמה ענין נתינת מתנות לכלה בתוך סעודת אבלים, ועל כן פירש דווקא בפעם השניה לאחר שמת "ויאמר אחיה ואמה" שמת בתואל.

וה' יאיר עינינו בתורתו, וישם בליבנו אהבתו ויראתו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ט

כבוד מעלת חכם חרשים, זרע קדושים, אראלים ותרשישים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת חיי שרה מוזכר "ויאמר אחיה ואמה"

(פרק כ"ד פסוק נ"ה), ופרש"י, ובתואל היכן היה, הוא היה רוצה לעכב, ובא מלאך והמיתו. ע"כ. ולכאורה איך יתכן שבתואל מת, ולא מצאנו שישבו עליו שבעה או הספידוהו, וכיצד רבקה הולכת אחרי אליעזר להנשא ליצחק, ולא נשארת להתאבל על אביה.

א', הנה תחילה וראש מצאנו במדרש רבה (פרשה ס' סימן י"ב), שבקשו מאליעזר "תשב הנערה אתנו ימים", אלו ימי אבלו של בתואל. ע"כ. וא"כ לפי דברי המדרש היו ימי אבל על בתואל.

ב', רבים מרבותינו תרצו דהואיל ובתואל היה רשע, ובאבוד רשעים רינה, ועל כן היתה פטורה מלשבת עליו שבעה (ראה חתם סופר על התורה (חיי שרה ד"ה וה').

ג', ובספר פנים יפות (חיי שרה שם), תירץ שרבקה היתה קטנה ועל כן היתה פטורה מהאבלות. יעו"ש.

ד', בספר כליל תפארת תורה (עמ' ל"ה) כתב, שרבקה התגיירה, ועל כן לא היה לה יחוס לאביה והותרה להתחתן שהרי אין לה אבלות. יעו"ש.

ה', ובספר דברי ירמיהו על התורה (עמ' צ"ג) כתב שבתואל לא מת ממש, אלא כאילו מת ובטל מן העולם, ושתק ולא התערב עוד, ועל כן לא היתה רבקה אבלה ממש, ומפני כך בקשו שתמתין עד שיתפייס אביה וישוב מחמתו. יעו"ש.

ו', יש לומר בס"ד, ע"פ המובא בילקוט שמעוני (חיי שרה אות נ"ד) שבתואל היה מלך בארם נהריים, וכל בתולה שהיתה נשאת היה בועל אותה בלילה הראשון, ואח"כ היתה הולכת לבעלה, ונתקבצו כל השרים ואמרו: אם עושה לבתו כשם שעשה לבנותינו מוטב, ואם לאו אנו הורגים אותו ואת בתו, לפיכך מת כדי שינצלו אליעזר ורבקה. עכ"ד. ובמדרש רבה (פרשה ס' אות י"ב) משמע שקבל נגף בלבד, ויש לומר שלא מת ממש, אלא קבל נגף ובטל ממנו כח גברא, ובזה הבינו כולם שבטלה גזירתו זו לבעול הבתולות והניחו לו (וכעין זה מצאנו בש"ע יו"ד סימן

קפ"ה סעיף ד' לשון מיתה לגבי איבר מת, וה"ה הכא שלא הוא עצמו מת, אלא מתה תאוותו וכח הגברא שלו).

ז', עוד יש לומר בס"ד, יתכן ומת בזקנה מופלגת, ואצלם היה מנהגם שמי שמת זקן אחר זקנה מופלגת, לא מתאבלים עליו. ועל כן רבקה לא התאבלה עליו, אלא הלכה עם אליעזר להנשא ליצחק.

והאל הזוכר זכות אבות, יראנו בגאולות קרובות, לקבץ נדחינו ולקרב הלבבות. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשוון התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

ראיתי לכת"ר שהקשה מדוע נאמר בפרשת חיי שרה "ויענו בני חת את אברהם לאמר לו" (פרק כ"ג), ולכאורה מדוע הוסיפה התורה את התיבות "לאמר לו".

וראיתי לגדולי המפרשים שעמדו בזה: הרד"ק כתב, שהסכימו ביניהם שיענו ויאמרו לו. ורבי מנחם פירש, "לאמר לו", בלשון ענוה. ובספר צרור המור פירש, רצו להשיב לו כפי דבריו מילה במילה תשובה ראויה והוגנת לו לפי מעלתו. והאזה"ח הקדוש ביאר, שלא רבים ידברו, אלא "לאמר לו", אחד ידבר בעד כולם. יעו"ש.

נז"ש להוסיף ע"פ מש"כ הרלב"ג (שם פרק כ"ג), שבני חת היו ידועים כרעים מאוד במנהגיהם. יעו"ש. ולפ"ז אתי שפיר פירוש רבי מנחם שפירש "לאמר לו" בענווה, כי היו רגילים לדבר בגאווה וכוז בטבעם הרע, אך כשדברו עם אברהם אבינו החליטו לדבר בענווה].

ויש עוד לומר, שבני חת היו ידועים כעובדי אלילים, והיו רגילים להניח

בצווארם שרשראות עם צורת גילוליהם, וגם מלבושם היה חסר צניעות, עד שנשות עשיו, היו למורת רוחם של יצחק ורבקה. ועל כן כאשר באו לדבר עם אברהם אבינו, לא רצה אברהם אבינו להביט בהם ובגילוליהם, והיו צרכים "לאמר לו", בלי שיסתכל בהם כלל.

ועוד יש לומר, שאברהם אבינו הבין שפת החיתים ולא הוצרך למתרגם כלל (ראה יחזקאל פרק ט"ז פסוק ג' וסנהדרין מד:), ועל כן גלתה התורה "לאמר לו", שלא ע"י מתווך או מתרגם, אלא הוא עצמו דיבר עמהם.

וזכות אבינו אברהם, יפדה ה' עם נדהם, מכאבו נהום ינהם, וכוכבים יאיר נוגהם, באור תרשיש ושוהם, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי חשוון התשפ"א

כבוד מעלת חכם יקר ונעלה, בעל סברא ודעה צלולה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת חיי שרה נאמר והיה הנערה (כ"ד י"ד) והיה העלמה (שם פסוק מ"ג). ולכאורה "והיה" לשון זכר ועלמה ונערה הוא לשון נקבה, והיה לו לומר "והיתה הנערה".

ראה בפירוש הטור הארוך על התורה (שם), שלשון והיה מוסב על המקרה, ומימלא "מקרה", הוא לשון זכר. ומעין זה הובא בפרש"י (פרשת לך לך פרק ט"ו פסוק י"ז), ד"ה ויהי השמש באה, כלומר ויהי דבר זה. עכ"ד. וביאורו, כי "ויהי" הוא לשון זכר ו"באה" לשון נקבה, ועל כן פירש שמדובר על הדבר הזה. וכן הוא ברמב"ן (פרק ל"ח פסוק ה'). וכן הוא בחזקוני ובבכור שור ומושב זקנים.

ובספר ויקרא אברהם לאחד מחכמי ג'רבא (עמ' קכ"א), כתב בשם ספר

ישמח משה, שנהגה במנהג זרים לצאת בחוץ. יעו"ש.

ויש לומר על דרך הצחות, שהיו שם נערים שהיו מגולי שיער ונראו כנערות ובפרט עם גלימתם הארוכה, והתלבט אם אלו נערים או נערות, ועל כן דיבר בלשון זכר "והיה הנערה", שאם אפנה לזכר, נקווה שזו תהיה נערה, ולא נער מגודל שיער...

ויש עוד לומר ע"פ מה שהובא באבות דרבי נתן (פרק כ'), מנהגו של עולם אנשים ממלאים מים, ונשים משקות. יעו"ש. וכן אמרו בגמרא בכתובות (סא:): אין אדם יכול לכופף את אשתו לתת מאכל לפני בהמתו זכר מצד הצניעות (וראה עוד בזה בתורה תמימה שם). וכאן שינה הדבר, כי רבקה גם מלאה וגם השקתה גמלים זכרים, ועל כן שינה הכתוב בין לשון זכר לנקבה.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, על רבקה נאמר "בתולה ואיש לא ידעה" (פרק כ"ד פסוק ט"ז), ופרש"י, שבנות גוים משמרות וכו', ומפקירות וכו', ורבקה העיד עליה הכתוב שנקיה מכל. עכת"ד. ומאידך במדרש במדבר רבה (פרשה ע'), אמרו על יעקב אבינו שבכה כי ראה אנשים מלחשים אלו עם אלו ואומרים, וכי בא זה עלינו לחדש עלינו דבר של ערווה. ע"כ. וכן הוא בפרש"י (פרק ל"ד פסוק ו'), שהאומות גדרו עצמן מן העריות לאחר המבול ואפילו מפנויות. ולפי זה, האם הגויים גדורים בעריות או מופקרים.

הנה יש מבארים שיש הבדל בין אנשי המזרח שגדרו עצמן, לבין בני מצרים וכנען שלא גדרו וכמפורש בפרשת אחרי מות "כמעשה ארץ מצרים". (ראה ספר אמור ואמרת בראשית שם).

ויש מבארים שיש הבדל בין בסתר לבגלוי, כי בסתר חטאו ועשו כל אותם דברים אסורים, אך בגלוי נזהרו מכך (ראה מלאכת הקודש טולידאנו עמ' שס"ג בהערה).

ובספר קול יעקב שכנזי (פרשת בלק), כתב לדייק שגדרו עצמם, ולא כתוב

שהיו צנועים, כי היה להם רק גדר וגבול עד כאן ותו לא, אך שאר הדברים עשו כתועבותם. יעו"ש.

ויש לומר עוד שלגויים היה הבדל בין פנויות לנשואות ובין רצון לאונס (ראה נחלת יעקב פרשת וישלח עמ' שמ"ג, ובספר לוית חן חאקו עמ' רל"ג).

וְכַךְ דַּרְכָּם שֶׁל הַגּוֹיִּים לַחֲטוֹא וּלַעֲשׂוֹת כָּל דָּבָר אִיסוּר וְזִימָה, וּבִד בְּבִד לְהוֹכִיחַ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל וּלְטַעוֹן כִּנְגְדָנוּ טַעֲנוֹת שְׂכָאֻלוֹ, וְכַךְ אִירַע אֲצִל יַעֲקֹב אֲבִינוּ, שֶׁהֵם חֲטָאוּ בַּעֲרִיּוֹת בַּסֵּתֶר, אֲךָ מִיד כִּשְׁפָגְשׁוּ בִיעֲקֹב מִיד הַתְּחִילוֹ לְהַתְּלַחֵשׁ לְהוֹכִיחַ וּלְדַבֵּר עַל כָּךְ, וְיִדּוּעַ שְׁמִי שְׂרׁוּאָה מוֹם רֹאשׁוֹן אֲצִל הַגּוֹיִּים סִימָן שֶׁהוּא עֲצָמוֹ נִגּוּעַ וּפְגוּעַ בַּדְּבָר, וְעַל כֵּן הִפְרִיעַ לָהֶם הַדְּבָר אֲךָ לֹא מִצְדָּקָתָם כֻּלָּל].

וְעוֹד יֵשׁ לִמְרָא שֶׁהִיָּה חִילוּק בְּאֶרֶם בֵּין בְּנוֹתֵיהֶם לְשָׂאֵר נָשִׁים, וְכָפִי שֶׁהוּבָא בְּסוּף מַסַּכַּת סוֹפְרִים (פֶּרֶק כ"א) "וְאִישׁ לֹא יִדְעָה", אֵין אִישׁ אֵלָא אֲבִיָּה, שְׂכַךְ הִיָּה מִנְהַגָם שֶׁל אֲרַמִּיִּים לְשַׁכֵּב עִם בְּנוֹתֵיהֶם בְּתוֹלוֹת, וְאֵחָ"כ מְשִׁיאֵין אוֹתָן. עכ"ד.

וְה' יַעֲרָה עֲלֵינוּ רוּחַ קְדוּשָׁה, וְנוֹכַח וְנִרְאָה בְּבִנְיָן אֲבִן הָרֹאשָׁה. אֲכִי"ר. עֲבַד לֹאֵל אֲדוֹן, כְּפִיר בְּרוּךְ מִבּוֹרֶךְ דְּדוֹן ס"ט.

פֶּרֶשׁת תּוֹלְדוֹת

בַּעֲזָה"י כִּיסְלוֹ הַתּשַׁע"ב

כְּבוֹד יִדִּידָנוּ, מֵאִיר עֵינֵינוּ, הַכֶּהֶן הַגְּדוֹל, מַעֲזוֹ וּמַגְדוֹל, וְתֹרֵב חֲכָמָתוֹ כַּחוֹל, מִיָּמִין וּמִשְׁמָאל, הָרֵב גְּמִלְיָאֵל הַכֶּהֶן רַב־נוֹבִיץ' שְׁלִיט"א מַעִיָּה"ת בְּנֵי בֶרֶק.

רֹב שְׁלוֹם טוֹבָה וּבִרְכָּה,

נִשְׁאֹל נִשְׁאֵלְתִי ע"י כַּת"ר, מָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּפֶרֶשׁת תּוֹלְדוֹת "וַיִּתְּרוּצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּה" (פֶּרֶק כ"ה פְּסוּק כ"ב), וְהִבִּיא רַש"י (שם) בְּשֵׁם הַמְדְּרָשׁ, שֶׁהִיָּתָה

רבקה עוברת על פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות, היה יעקב אבינו רוצה לצאת, וכשעוברת על פתחי בתי עבודה זרה, עשו רוצה לצאת, וכיצד לא חשש יעקב אבינו לצער את אמו רבקה במה שרצה לצאת כשעברה על פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות.

והנה ע"פ פירוש בעל האור החיים הקדוש זי"ע, ליכא קושיא כלל, דהוא מבאר את המילה "ויתרוצצו" מלשון ריצוץ, כלומר, צפיפות ודוחק (כמו "טומאה רצוצה", שאין מעליה טפח אויר). ורבקה אמנו כלל לא ידעה שיש לה תאומים בבטנה, ועם זאת הרגישה שהעובר נמצא בלחץ ובדוחק בלתי שגרתיים. לכן שאלה "אם כן למה זה אנוכי", כלומר, אם אין ברחמי מקום לעובר מדוע עשה ה' לי נס שאכנס להריון לאחר שנות עקרות?, ועל כך משיב לה ה', שהסיבה לצפיפות הגדולה שבבטנה אינה נובעת מעקרותה, אלא מהעובדה שיש לה תאומים. ולא זו בלבד, אלא שהם כלל וכלל לא זהים. אלא אדרבא, הם עתידים לריב כל ימיהם, ולפיכך כבר עכשיו דרוש לכל אחד מהם מרחב מחיה משלו. ולפי פירושו לא היה לה כל צער אלא שהרגישה צפיפות בבטנה.

אך ליישב פירושו של רש"י, שרצה יעקב אבינו לצאת, ונצטערה בהריונה, יש לבאר ע"פ מה שכתב הרמ"א בהגהתו לש"ע (או"ח סימן שמ"ג), דקטן שהכה את אביו או עבר שאר עבירות בקטנותו, אע"פ שאין צריך תשובה כשיגדל, מ"מ טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה וכפרה, אע"פ שעבר קודם שנעשה בר עונשין, ע"כ. וא"כ יעקב אבינו במה שסבל יסורים כבר תקן צער ההריון של אמו.

וגם הלום ראיתי למו"ר המקובל האלקי, הראש"ל הרב מרדכי אליהו זצוק"ל בשיעורו (אייר תשס"ו הופיע בעלון קול צופיך מספר 355) וז"ל: בי"ד של מעלה לא דנים את האדם עד גיל עשרים שנה, אבל אחרי גיל עשרים, אם הוא שמר תורה ומצוות כדין וכדת יקבל שכרו. אבל אם המשיך בדרכו הרעה דנין אותו גם על מה שעשה לפני גיל עשרים, ואפילו על מה שעשה כשהיה תינוק וכגון על כך שנשך את הדדים של אימו כשינק

חלב וציער את אימו. והאר"י הקדוש מביא כמה תיקונים קשים מאד למי שציער את אביו או אימו. עכ"ל. [נראה עוד בזה לרבי אהרן ראטה זצ"ל במאמר כניסה לתשובה שכתב לחלק בין העונשים שלפני גיל עשרים ועונשים שאחר גיל עשרים. יעו"ש בדברי קדשון], וא"כ לפ"ז יעקב אבינו הואיל וכיבד אמו כל ימי חייו, תיקן מה שציערה בהריון.

עוד יש לומר, במה שמתה רחל בלידתה, נתקן מה שציער יעקב אבינו לאמו רבקה בעת הריונה, וידוע מה שהובא בספר מאור ושמש (פרשת מסעי ד"ה וידבר ה' אל משה בערבות מואב) שרכינו הקדוש רבי אלימלך זצ"ל עשה תשובה ושרף את ידו על אשר הכה על שדי אמו בעת שינק ממנה. ע"ש. ונלענ"ד כך היה גם כאן שבעת לדתה מתה רחל ובזה נתקן צערה של רבקה אמו.

וברכתי המרובה, לידידי הדגול מרבבה, שימשיך בכוחו זה, אשר מחזה שדי יחזה, להגדיל תורה ולהאדירה, בעוז וגבורה, לשם ותפארה, כפליים לתושיה, ויחזו עיניו בירושלים הבנויה, וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו. ידידו ומכבד"ו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי שבט התשע"ב

כבוד ידידנו ויקירנו הנעלה, מיחידי סגולה, אור הנפלא, לשם ותהילה, הרב גמליאל הכהן הגדול מאחיו, בעיר בני ברק מגוריו, ושמו נודע בשעריו, מוכתר בכתריו, בחיבוריו וספריו.

רוב שלום לכבודו, ולכל הסובבים הודו !

נשאל נשאלתי מאת כת"ר אודות דברי המדרש בראשית רבה (פסקה ס"ה), שם דרשו את הפסוק "ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה את יהודית בת בארי החתי ואת בשמת בת אילן החתי" (פרק כ"ו פסוק ל"ד), עשו כל ארבעים שנה צד נשי אנשים ומענה אותן, וכיון שהגיע לארבעים שנה דימה עצמו לאביו, אמר מה אבא נשא אישה בן ארבעים אף אני

נושא אישה בן ארבעים שנה, ע"כ, והביא רש"י שם דברי המדרש.

והקשה כת"ר מדוע אמר המדרש "כל ארבעים שנה", והלא עד גיל שלוש עשרה עדיין היה תינוק וילד קטן, ומה מקום לו לצוד נשים.

והנלענ"ד לתרץ ע"פ מה שביאר רש"י בלידת עשו (בראשית פרק כ"ה פסוק כ"ה) שהשם עשו הוא לפי שהיה נעשה ונגמר בשער כבן שנים הרבה, ובתרגום יהונתן מוסיף ומפרט שעשו נולד כאדם גמור בשער הראש, הזקן והשיניים. יעו"ש. ולפי זה מבואר שעשו נולד כגדול, והיו לו גם תאוות כגדול, ומשום כך עוד בהיותו תינוק וילד קטן כבר החל לצוד נשי אנשים ולענותן.

ועוד נלענ"ד לתרץ ע"פ דברי מורינו ורבינו המקובל האלקי הראש"ל הרב מרדכי אליהו זצוק"ל בשיעורו (אייר תשס"ו הופיע בעלון קול צופיך מספר 355) וז"ל: בי"ד של מעלה לא דנים את האדם עד גיל עשרים שנה, אבל אחרי גיל עשרים, אם הוא שמר תורה ומצוות כדין וכדת יקבל שכרו. אבל אם המשיך בדרכו הרעה דנין אותו גם על מה שעשה לפני גיל עשרים, ואפילו על מה שעשה כשהיה תינוק וכגון על כך שנשך את הדדים של אימו כשינק חלב וציער את אימו. והאר"י הקדוש מביא כמה תיקונים קשים מאד למי שציער את אביו או אימו. עכ"ל. [נראה עוד בזה לרבי אהרן ראטה זצ"ל במאמר כניסה לתשובה שכתב לחלק בין העונשים שלפני גיל עשרים ועונשים שאחר גיל עשרים. יעו"ש בדברי קדש], וכבר הזכרנו דברי קדשם, בתשובה דלעיל, ולפי זה הואיל ועשו המשיך בדרכו הקלוקלת גם אחר גיל עשרים, נחשבים לו עוונותיו מרגע שנולד.

וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו, לפארו לגדלו ולרוממו, ויפקוד ארצו ועמו, כאיש אשר אביו ינחמו. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי חשוון התשע"ד

כבוד מעלת חכם לבב מלא מגדים, כפרים עם נרדים, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מספר שאלות בפרשת תולדות. וזה החלי, בעזר צור גואלי.

במדרש רבה (פרשה ס"ג) מובא, ויעתר יצחק לה', ריש לקיש אמר, שהיפך את הגזירה, ע"כ. והקשה כת"ר, כיצד היתה גזירה על יצחק שלא יוכל להביא ילדים, והלא ה' הבטיח לאברהם "כי ביצחק יקרא לך זרע", וממנה ימשיך עם ישראל.

התירוץ לדבר, הואיל וכל הגזירה היתה על רבקה שלא תוכל להוליד, אך יצחק אבינו עצמו, יכל לשאת עוד אשה אחרת, וממנה היתה ממשיכה השולשלת, אך התפלל עליה שיהיו לו ילדים ממנה ולא מאשה אחרת. וכבר הובא דבר זה במדרש שכל טוב (בראשית פרק כ"ה), אמר יצחק, רבש"ע יודע אני שגזירתך קיימת, ואתה אמרת לאברהם אבי, כי ביצחק יקרא לך זרע (בראשית פרק כ"א פסוק י"ב), ועכשיו כל בנים שאתה עתיד ליתן לי, תן לי מצדקת זו. ע"כ. וכ"כ האברבנאל (שם), לנוכח אשתו התפלל עליה שיהיו לו ילדים ממנה ולא מאשה אחרת.

"ויעתר ה' לו" (פרק כ"ה פסוק כ"א), פירש"י, הרבה והפציר בתפילה. ע"כ. ושאל כת"ר, מה פירוש הפציר.

ביאור הפציר, הוא לא רק שהרבה בתפילה, אלא הוסיף להתחנן ולחדד דבריו בטעמים וסיבות מדוע מגיע לו ולרבקה להפקד, וכבר מצאנו מילה דומה היא הפצירה (ספר שמואל א' פרק י"ג פסוק כ"א), וביאר שם הרד"ק, שכלי זה בו היו מחדדים כלי ברזל, ולטשו את כליהם, וכך היתה דרך ריבוי הדברים ותחנונים בליטוש דברים הלך ושוב. יעו"ש.

ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך" (פרק כ"ה פסוק כ"ג), מדוע הדגישה התורה שנאמר לה, והלא ידוע, כי הלא היא זו שהלכה לדרוש את ה'.

בספר שפת אמת (ליקוטים) כתב, אמר "לה" שלא תגלה לאחרים, ולכן לא גלתה ליצחק מעלת יעקב על עשיו. ע"כ.

ובספר כרם הצבי (עמ' צ"ה) פירש, מפני השלום נאמר לה ולא לו, שמא יאמר שבגלל אחיה יצא עשיו, כי הלא אמרו חז"ל, רוב בנים דומים לאחי האם. ע"כ.

ובדרך רמז אמרתי ל"ה נוטריקון, ל'שון ה'רע, כי חששה לגלות הדבר ליצחק, על מעשיו הרעים של עשיו, שמא יש בזה משום לשון הרע, ואע"פ שידעה דברי הנבואה שנאמרו לה אודותיו, עוד בהיותו בבטן.

לחם ונזיד עדשים" (פרק כ"ה פסוק ל"ד), מדוע נתן לו לחם, והלא לא בקש אלא נזיד בלבד.

הנה כבר בארו רבים מהפרשנים (הבן איש חי על התורה ועוד), כדי שלא יטען עשיו שהכל מקח טעות, והדבר נעשה מחמת רעבוננו ובולמוס שאחזו, משום כך האכילו קודם לחם, ואח"כ נתן לו את הנזיד עדשים.

והנלענ"ד לבאר ע"פ מה שידוע אצל דת הנצרות, ע"פ מה שהאגדה הנוצרית מספרת, שנביא השקר ישו (נוטריקון י'מח ש'מו ו'זכרו) טרם נלקח לצליבה, סעד עם תלמידיו ושתה יין, ואחר כך נתן להם מכוסו, ואמר להם, שתו כי זה דמי, ואחר כך אכל לחם, וחילק לתלמידיו ואמר להם, אכלו זה בשרי, והנוצרים עשו מלחם זה טכס דתי, והוא מסמל בשבילים את בשר ישו. והקתולים קוראים ללחם זה שהם אופים בשם "קרבן" ולפי אמונתם הוא הופך לגופו של ישו, ואת הלחם הם מניחים בכנסיה, ונוהגים בו קדושה. ומרוב ימים בו הוא מונח שם, מופיעות על הלחם שלפוחיות אדומות, והנוצרים בימי הבינים קבעו כי שלפוחיות אלו, הן הדקירות שדקרו היהודים בסכין, את "קרבנם" ודם ישו מגולם בלחם זה, ופעמים רבות העלילו על היהודים שהם גונבים את "הקרבן",

וכותשים אותו במכתשת עד זוב דם, ושולחים את הפרורים בכל קהילות ישראל, להינות את אחיהם בסעודה, ובשל עלילה שפלה זו, קהילות רבות מבני עמינו נשחטו נטבחו ונשמדו ע"י הנוצרים הפראיים, מדמיונם הפורה.

ובזה נלענ"ד לבאר, שנתן יעקב אבינו לחם ונזיד עדשים, כדי לרמז לו על אותם עלילות דם, על צבע אדום כביכול היוצא מן הלחם. ועל צאצאיו של עשיו שעתידים להרוג מבני יעקב בשל עלילה שפלה זו. בבחינת "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה", שהוא דם בני ישראל השפוך. וה' ירחמנו, ויראה בצרותינו, ויגאלנו מהרה קוממיות בארצנו.

"ויאמר כי עתה הרחיב ה' לנו" (פרק כ"ו פסוק כ"ב), מדוע רק בבאר הזו נאמר "ויאמר", ובשאר הבארות לא נאמר.

הנלענ"ד לומר, הואיל ובשאר הבארות היה גר שם, ולא רצה שישמע הדבר לפלישתים ויבואו ויריבו עמו, על כן אמר הדברים בשקט, אך כאן הואיל ומיד לאחר מכן, ויעל משם באר שבע", לא חשש עוד מהם, ואמר הדברים בקול גדול.

עוד הקשה בשם אמו, הרבנית צביה תחי', מדוע לא התייעצה רבקה עם יצחק בעניין הברכות והיתה צריכה לעשות כן במרמה.

כבר עמד בזה הרמב"ן שם, וכתב, כי אמרה רבקה שבאהבתו את עשיו, לא יברך את יעקב ויניח הכל בידי שמים. ע"כ.

ובדרשות הר"ן (דרוש חמישי) כתב, שאם היתה אומרת לו כן, היה מתעצב בזה, ויהיה עצבונו סיבה שלא תחול עליו רוח ה' יתברך. ע"כ.

ובספר העמק דבר (פרק כ"ז פסוק מ"ו) כתב, שרבקה פחדה מיצחק כאשר ראתה אותו בא מן השדה, ומיני אז לא היתה מדברת עמו כמו שרה עם אברהם ורחל עם יעקב. ע"כ, ולפ"ז מובן מדוע לא דברה עמו בעניין הברכות.

ובספר בזך לבונה (עמ' קל"ג) הוכיח שהתייעצו מקודם רבקה ויצחק על עניין הברכה. יעוש"ב, ודעתו יחידאה בזה.

והנלענ"ד לבאר ע"פ דברי הספורנו (פרק כ"ז פסוק ל"ה) ויקח ברכתך, אותה הברכה שהיתה ראויה לחול עליך, שהיתה בעניני העולם הזה. ע"כ. ולפ"ז מובן מדוע רצתה רבקה שיתברך יעקב ראשון, כי ידעה שבעניני העולם הבא ודאי יהיה מבורך, כי הדבר תלוי במעשיו ובתורתו, אך רצתה שיזכה גם בברכה על עניני העולם הזה וגם על עניני העולם הבא.

וכבר כתבנו לעיל, בשם השפת אמת, שנצטוה רבקה לא לגלות הנבואה, אודות עשיו, ולפ"ז לא יכלה לומר מאומה אודות עשיו. מטוב ועד רע. ולא יכלה לבאר דבריה מדוע מגיעה ליעקב הברכה.

והאל אשר אין בלתו, יגאל עמו וצאן נחלתו, על ארצו ונחלתו, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשון התשע"ה

כבוד מעלת החכם הנעים, תורתו כפרי טעים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מספר שאלות בפרשת תולדות, וזה החלי, בעזר צור גואלי:

א', "ותקח רבקה את בגדי עשיו בנה הגדול" וכו', (פרק כ"ז פסוק ט"ו). והלא ידוע שעשיו הגדול.

הנה עמד בזה האור החיים הקדוש (שם), וביאר אפילו שהיו הבגדים גדולים, התקינה אותם לפי מידת הקטן. יעו"ש.

ובפירוש העמק דבר (שם) ביאר מדוע נשארו רק חלק צואריו מגולים,

מאחר שעשיו היה גדול ויעקב קטן, ועל כן כיסו הבגדים כל גופו של יעקב ונשארו רק חלקת צואריו. ובשל פרט זה, תיארה התורה שעשיו גדול ויעקב קטן. יעו"ש.

ובספר הר צבי רייכמן (שם), וכתב שהבגדים עלו על יעקב, על אף שלא היו במידות שלו. יעו"ש.

והנלענ"ד, לבאר שילד גדול, אין צריך להלבישו כלל, כי יודע להתלבש לבד, אך אעפ"כ יעקב היה בעיניה כבן קטן מאהבתה אותו, עד שהוצרכה להלבישו, ואילו עשיו היה בעינה כבן גדול.

ב', יצחק אבינו ביקש מעשיו "הביאה לי ציד ועשה לי מטעמים" (פרק כ"ז פסוק ז'), ולאחר מכן נאמר "ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה" (שם י"ז). ולכאורה למה הבאה לחם, והלא לא ביקש לחם, אלא מטעמים.

הנה עמד בזה בספר ויחי יוסף גרינוואלד (שם) וכתב כיוון שהיה ליל פסח ומצוה לאכול מצות, על כן הביאה מצות. יעו"ש. וכ"כ לדייק בספר אוזנים לתורה (שם) "הלחם אשר עשתה", דהיינו עשתה בחפזון עוגות מצות, שהרי היה זה ליל פסח. יעו"ש. ובספר מגלה עמוקות (שם) כתב היא עשתה בעצמה את הלחם כי אסור לאכול חמץ ועשתה מצות. יעו"ש. ובספר בוך לבונה הכהן (שם) כתב, רבקה היתה תמיד אופה לחם לסעודה, ואף אילו הביא עשו ציד, היתה היא עורכת השלחן עם לחם. יעו"ש.

ובספר כרמי ישראל (שם), כתב, שרבקה עשתה גם לחם בכדי שיצחק יתחייב בברכת המזון, ואז מכח מצות עשה דאוריתא, ימשיך וישפיע שפע אל יעקב, מטל השמים ומשמני הארץ וכל הברכות מצויות בברכות אלו. יעו"ש.

ובספר שמן למאור (עמ' רכ"ח) ע"פ רש"י (אמור פרק כ"א פסוק כ"א), שכל מאכל קרוי לחם, ולפ"ז הכוונה לעוד מאכלים שבאו עם הבשר, ואין הכוונה ללחם ממש. יעו"ש.

ובספר תורת ה' (שם) כתב דאין מטעמים בלא לחם, וכמ"ש הרשב"ם בפסוק "ויקח חמאה וחלב" וגו', שלא הזכיר לחם מטעם זה. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, דידוע שמי שהוא סומא, חוש ריחו היה מפותח יתר על המידה משאר אדם, ועל כן כדי שיאכל יצחק לשבעה, אפתה לחם, והגישו יעקב לאביו בעודו עדיין נותן ריחו כמ"ש, "ואת הלחם אשר עשתה", דהיינו באותו יום עשתה, וכל זה כדי שיהיה יצחק תאב לאוכל, ובעודו שמח וטוב לב מאכילתו, וריח הלחם והתבשילים, יעוררוהו לברכו בכל לב.

ג', "עלי קללתך בני" (פרק כ"ז פסוק י"ג). תירגם אונקלוס, נאמר לי בנבואה שלא תבא עליך רעה, ולפ"ז למה היה לו להתחפש אם לא יקבל קללה.

הנה קללה לא יקבל, כמו שנאמר בנבואה, אך אם לא היה מתחפש, תכן, וגם ברכה לא היה מקבל, ולכך התחפש. ומעין זה ביאר המלבי"ם שם.

ד', "ותעש אמו מטעמים כאשר אהב אביו" (שם פסוק י"ד), למה פירט "אמו" והוסיף "כאשר אהב אביו".

הנלענ"ד לבאר כי כידוע כל אם עבריה בעלת לב טוב, דואגת להאכיל ילדיה במאכלים ערבים לחיכם, והואיל ולא ראי זה כראי זה, כי יש ילד שאוהב מאכל מסוים, ויש שאוהב מאכל אחר, על כן דואגת שכולם יאכלו ומבשלת לכל אחד מטעמים אשר אהב. ויש אשה שמאהבת בעלה, יודעת מה אוהב לאכול, ומה התבלנים הערבים לחיכו. ויש נשים שאינם דואגות כל כך לבעל, ואומרות, מה שיש לאכול בבית שימצא לאכול. לא כן רבקה אשר נאמר עליה, "ותעש אמו", היינו שמעת שנפטרה שרה אימנו, היתה רבקה מטפלת ביצחק כאם, ובישלה לבעלה כאהבת אם לבנה, ועל כן נאמר "ותעש אמו", ולאפוקי ממנהג הנשים האומרות לבעליהן שיאכל מה שימצא בבית, על כן אמרה התורה "כאשר אהב אביו".

ובזה גם יש לבאר בס"ד, בקשת יצחק לעשיו "כאשר אהבתי" (שם פסוק

ד'), דהיינו המטעמים אשר אהבתי לאכול בבית אימי, כי כל אדם אוהב את המטעמים מבית הוריו.

ויהי רצון ויבורך כבודו, וכל הסוכבים הודו, בברכות האמורות בתורה, מטל השמים ומשמני הארץ לאורה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כסליו התשע"ה

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

בפרשתנו נאמר "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת" (פרק כ"ז פסוק א'). ובגמרא במגילה (כח.) דאמר ר' יוחנן: אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע וכו', ר"א אמר: עיניו כהות, שנאמר "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות" משום דאסתכל בעשו הרשע. ע"כ. והקשה כת"ר, ולפ"ז מדוע לא כהו עיניו של אברהם אבינו, הלא גם בנו ישמעאל היה רשע.

הנה כבר כתב מרן החיד"א בספרו פני דוד (וירא), "וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודות בנו" (פרק כ"א פסוק י"א), מפני שראה את ישמעאל יוצא לתרבות רעה, הירע הדבר לעיניו, ומפני כך גירשו. יעו"ש. ועפ"ז ביאר בספר ימין יוסף שמעונוביץ' (עמ' ל"ז) שמפני כך אמר לו הקב"ה לאברהם "אל ירע בעיניך" (שם), דהיינו שלא יגרום לעיניך לכהות. יעו"ש.

וכתב הספורנו (שם), כהו עיניו של יצחק מפני שלא מיחה בבנו, וכמו שמצאנו בעלי (שמואל א' פרק ג' פסוק י"ג) "ולא כהה במ", ובסוף גם כהו עיניו, ומפני שלא כיהה על כן כהו עיניו. יעו"ש. ולפ"ז מתורצת

היטב קושייתו, כי אברהם מזה וכיהה בבנו ישמעאל, ועל כן לא כהו עיניו, ואילו יצחק לא מיחה וכיהה בבנו עשיו, ועל כן כהו עיניו. וכן הוא במדרש בראשית רבה (פרשה ס"ה אות י'), "ותכהינה עיניו מראות", אמר רבי אלעזר בן עזריה, מראות ברע, מראות ברעתו של רשע. ע"כ. ולפי המדרש מבואר שיצחק ראה ברעתו של עשיו.

עוד יש לתרץ, ע"פ מש"כ בגליון הש"ס (מגילה שם), בשם המג"א (סוף סימן רכ"ו), אסור להסתכל בצלם דמות אדם רשע, היינו להסתכל ולהתבונן בו ביותר, אך ראייה בעלמא שרי. יעו"ש, ולפ"ז י"ל דאברהם לא הסתכל ממש בפניו, כי הלא אפילו על שרה אשתו לא הסתכל, וכפי שדרשו רבותינו, על הפסוק "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" שלא הסתכל בה עד אותו יום. והובא ברש"י (שם), וכל שכן על בנו ישמעאל.

עוד י"ל, שיש חילוק בין ישמעאל, שלא היה נשוי ולא ראה אברהם אבינו כלל ברעת מעשי נשותיו, משא"כ עשיו אשר כבר היה נשוי ובנוסף למעשיו הרעים, נוספו גם מעשי נשותיו, ועל כן כהו עיניו. וכ"כ במדרש לקח טוב "ותכהין עיניו מראות", כעס על נשות עשיו, והכעס מסלק מאור העינים. ע"כ.

עוד י"ל, הואיל ועסק אברהם אבינו בקירוב רחוקים, והיה מגייר את האנשים, וגם עמד והתווכח עם נמרוד הרשע, וניצחו בדברים. מימלא היה רגיל להביט בפני רשעים, והואיל והיה שליח מצוה, לא ניזוק בהסתכלות ברשעים, ואף מבנו ישמעאל לא ניזוק.

וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו לקדש עיננו, ונזכה לגדל בנינו ובנותינו, בדרכה הקדושה של תורתנו, אבותינו ורבותינו, עטרת הם לראשנו. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשוון התשע"ו

כבוד החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבנוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו בס"ד על שאלותיו המחכימות בפרשת תולדות, וזה החל בעזר צור גואלי:

א', "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (פרק כ"ה פסוק י"ט) מדוע שינה בסדר.

הנה כבר כתבו רבים מן הפרשנים בזה, והנלענ"ד ע"פ מה שמספרים על רבי שלום שבזי זצ"ל, מחכמי תימן, שהיה לו בן בשם חכם וגאון בתורה בשם שמעון, וכשהיה עובר רבי שלום ברחוב, היו כולם אומרים "הנה האבא של שמעון", מרוב אהבתם לרבי שמעון, ויש לומר שכך היה הדבר אצל אברהם ויצחק, שמרוב חיבתם ליצחק החלו לקרא לאברהם אבינו "אבי יצחק".

ב', "ויקרא את עשיו בנו הגדול" (פרק כ"ז פסוק א'). מדוע נקרא בשם "הגדול".

במדרש תנחומא (תולדות אות ח') הובא, שהחניף לו הכתוב, שהעולם הזה בידו, כפי שמחניפים לרשעים בשעתם. ובספר ישא מדברותיך (סימן ה') כתב, שתלה הברכות בבנו מפני שהוא גדול, ובספר לחם אשי וינגוט (עמ' ק') כתב, "הגדול", ולא הבכור, כי ידע יצחק שעשיו הוא בנו הגדול מצד הלידה, ורצה שהבכורה תשאר ליעקב. ע"כ.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שיצחק אבינו לא התעוור לגמרי, אלא כהו עיניו כלשון הפסוק, והיה רואה דמויות, והיה מזהה את עשיו לפי שהיה מגושם ונראה בגודל רוחב גופו, ועל כן כנהו בשם "הגדול".

ג', "כי הקרה ה' אלהיך לפני" (שם פסוק כ'), מדוע לא אמר "ה' אלהינו".

בספר ושמח בלבו (עמ' תקנ"ד) כתב שמרוב ענוותנותו אמר כן, וכוונתו שבזכותך הצלחת, וכ"כ בספר חלק יעקב (עמ' 84) שאם היה אומר "אלהינו", היה משמע שבזכות שנינו עשה ה', ועל כן חלק לו כבוד. ובספר תירוש ויצהר (סימן קי"ד) כתב שידע שעשיו איננו מזכיר שם ה', ועל כן אמר "אלהיך", כי שם שמים היה שגור בפי יעקב, ונתן עצה בנפשו להזכיר ולא לכלול. יעו"ש. והנלענ"ד לבאר בס"ד, שעשיו היה עובד לעבודה זרה, כמבואר במדרש בראשית רבה (פרשה ס"ג אות י'), ואם היה אומר "אלהינו", שמא ח"ו כוונתו על ע"ז של עשיו, שהרי התחפש לעשיו, ועל כן שינה ואמר "אלהיך", ולא "אלהי", או "אלהינו".

ד', "קצתי בחיי מפני בנות חת, אם לוקח יעקב אשה מבנות חת כאלה, למא לי חיים (שם פסוק מ"ו), למא כפלה לשון חיים.

הנצי"ב בספרו העמק דבר (שם) כתב הק' זעירא במילה "קצתי", לרמז שלא זו הסיבה, כי הורגלה בבית בתואל, ומורת רוח נשות עשיו, מפני שלא אהבתו ואת דרכו. יעו"ש, ולפי דבריו יש לבאר הכפל "קצתי בחיי", היינו על העבר, מפני בית בתואל ולבן, ונשות עשיו, ולמה לי חיים כאלו בעתיד. והנלענ"ד לבאר בס"ד "קצתי בחיי", בעולם הזה מפני בנות חת, "ולמה לי חיים", בעולם הבא אם יקח יעקב אשה מבנות חת כאלה, וחס ושלום יעזוב דרך התורה והמצוות.

ה', למא הזכירה "מפני בנות חת", ושוב חזרה וכפלה "מבנות חת כאלה".

הנלענ"ד לבאר בס"ד, קצתי בחיי מפני בנות חת- באופן כללי, ומבנות חת כאלה על אחת כמה וכמה. ועוד, קצתי מפני בנות חת, כשאני רואה בנות חת כאלה.

וה' יאריך ימינו ושנותינו בטוב ובנעימים, ויראנו בבנין מקדשו וקטורת סמים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשוון התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה, מיחידי סגולה,
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, הנה בתחילת פרשת תולדות (פרק כ"ה,
פסוקים כ"ט - ל'), מסופר על יעקב אבינו שהכין נזיד עדשים, ופרש"י
שם, שאותו היום מת אברהם, כדי שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות
רעה, ולפיכך קיצר הקב"ה חמש שנים משנותיו, ובישל יעקב עדשים
להברות את האבל. ע"כ. והוא מדברי הגמרא בבא בתרא (מז:), וכן הוא
ברש"י פרשת לך לך (פרק ט"ו, פסוק ט"ו).

והקשה כת"ר, והלא יש עיצה אחרת, שיהיה אברהם אבינו ח"ו מצורע,
החשוב כמת, כדאיתא בנדרים (סד:), ויהיה כלוא בביתו, ולא ישמע
שעשיו נכדו יוצא לתרבות רעה, ויוכל לחיות עוד חמש שנים.

הנלענ"ד לתרץ בס"ד, ע"פ מה שאמרו בגמרא בתענית (ה:), וכן הוא
במו"ק (כח:), על שמואל הנביא כשמת בן נ"ב שנה היה, וזקנה קפצה
עליו, והטעם לדבר משום שלאחר מלחמת עמלק נמלך הקב"ה על
שהמליך את שאול למלך, ורצה להרגו, ובקש שמואל הנביא מהקב"ה,
שלא יתבטל מעשי ידיו בחייו בהמלכת שאול המלך. אמר הקב"ה, איך
אעשה, אם ימות שאול, לא מניח לי שמואל, אם ימות שמואל בצעירותו,
ירננו אחריו, לא ימות שאול ולא ימות שמואל, כבר הגיעה מלכות דוד,
ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא, מה עשה הקב"ה, הקפיץ
עליו הקב"ה זקנה, ובכך סתם פיות המקטרגים לבל ירננו כשיראו שקפצה
עליו זקנה. ע"כ.

והוא הדין הכא, אילו היה מקבל אברהם אבינו ע"ה צרעת ח"ו, היו
מרננים עליו הבריות, שמא בעוון זה או בעוון אחר, ולכך העדיף הקב"ה
להמיתו, ולבל ירננו הבריות על אברהם אוהבו של הקב"ה.

ועוד יש לומר, שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו ע"ה, "ואתה תבא אל אבותיך בשלום תקבר בשיבה טובה" (בראשית פרק ט"ו פסוק ט"ו), ובמה שהבטיחו "בשלום", דהיינו שגם גופו יהיה שלם בפטירתו (ראה לראש ישיבת המקובלים, בית אל תכב"ץ, רבי מסעוד הכהן אלחדאד בספרו כח מעשיו הגיד לעמו סוף דרוש ד'). ולפ"ז אילו היה מקבל צרעת ח"ו, לא היה גופו שלם שהרי הצרעת מכלה הבשר ב"מ. ואברהם אבינו נתברך בשלום.

ומה עוד שאברהם אבינו ע"ה בכח זיכוי הרבים, וקירוב ריחוקים והכנסת אורחים שעשה, לא היה מסוגל להיות ספון "וכלוא" חס ושלום בכיתו, ואף אילו היה מקבל צרעת, לא היה מסוגל להתרחק מדרכי בני אדם להחזירים ולהשיבם למוטב, ובודאי שבאופן כזה היה שומע על מעשי נכדו עשיו והיה מצטער.

ועוד יש לומר, שאין ראוי להעניש את אברהם אבינו בעונש בו נענשו אויביו ושונאיו, שהרי פרעה ובני ביתו נענשו בצרעת "על דבר שרי אשת אברהם" (פרק י"ב פסוק י"ז), ואילו היה נענש ח"ו אברהם אבינו, היה מתמעט קידוש ה' שנעשה ע"י עונש פרעה, שהרי היו אומרים העולם, שזו מחלה טבעית, ולא נענש פרעה, על דבר שרי.

וה' יאריך ימינו ושנותינו, בבריאות ושמחה כל ימי חיינו, ובתורת ה' כי היא אורך ימינו, ובתורה יהגו כל בנינו וזרע זרעינו, על ארצינו ונחלת אבותינו. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת תולדות נאמר "הקול קול יעקב והידים ידי עשו" (בראשית פרק כ"ז

פסוק כ"ב), והקשה כת"ר מדוע כפל הלשון "הקול קול", "והידיים ידי". הנה כבר עמד בזה בספר ילקוט ראובני (תולדות) וכתב: "הקול קול יעקב", אחד כנגד קול תורה ואחד כנגד קול תפילה. וכן כתב לבאר בזה המלאך רפאל בירדוגו בספרו מי מנוחות (תולדות), אחד כנגד קול תורה שבכתב, ואחד כנגד קול תורה שבעל פה. יעו"ש.

ובספר זמרת הארץ רבינוביץ (עמ' נ"ו), כתב, שכפל הקולות הם בכיים של יעקב ורחל, וכפל תיבות "והידיים ידי" הם כנגד ידי עשו ולבן, ובזכות בכיים של יעקב ורחל ניצל ממזימת עשו ולבן. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מה שידוע שכל איבר גשמי יש כנגדו איבר רוחני, ויצחק אבינו שמע את קולו של יעקב, וכנגדו את קולו הרוחני, וכן בידי עשו יש דבר רוחני, שהרי ידי עשו במלחמותיו, מעוררים את ישראל לתשובה ולהחזירם למוטב (ראה מש"כ בזה בספר אמרי משה אב"ד רימלוב פרשת תולדות), וגם כאן ראה יצחק דבר רוחני בידי עשו, ולכן כפל הדברים הן בקול והן בידים.

ועוד יש לומר שכפל קול יעקב, כנגד שרו של יעקב, וידי עשו, כנגד שרו של עשו. (וכעין זה כתב רבינו יוסף חיים בספרו בן יהוידע גיטין פרק ה' עמ' פ"ה).

וזכות קול יעקב תפילתו ולימוד תורתו, יעמוד לנו ולזרענו אחרינו, להצילנו מאויבינו, שונאינו ומבקשי רעתו, ולישב בבטחה על אדמתו, ונחלת אבותינו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ח

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה.

בעוברי על הספר גם אני אודך על התורה, מתשובות הרב רועי תמיר

שליט"א, ראה ראיתי לכת"ר בפרשת תולדות (סימן ט'), שהקשה כיצד הפסיד עשיו כתוצאה מכיבוד אב, בעת שהלך לצוד ציד להכין מטעמים לאביו, ובאותה העת מיד לקח לו יעקב את הברכות, והרי שלוחי מצוה אינן נזוקין כמבואר בפסחים (ח:). ושם תירץ ידידנו הרב רועי, מספר תירוצים כולם מאירים ונוצצים.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר בס"ד, ע"פ מה שהובא במדרש (בראשית רבה פרשה ס"ז אות ב'), שבשעה שהלך עשו לצוד, היה עשיו צד חיות וקושרם לעץ, ובא מלאך ומתירן, כדי להקשות עליו, ובכדי שבזמן הזה לבינתיים יקבל יעקב את הברכות. ובסופו של דבר מביא עשיו מטעמים לאביו "ויעש גם הוא מטעמים ויבא לאביו" (פרק כ"ז פסוק ל"א), ולאחר נסיונות כושלים של ציד, מהיכן הביא? התרגום יונתן (שם), מתרגם, עיכב הקב"ה ממנו ציד טהור, ומצא עשיו כלב אחד והרגו, ועשה ממנו תבשיל והביאו. וכאשר שמע יצחק את קול עשיו, וריח התבשילים עלה באפו כיקוד הגהינם, נחרד חרדה גדולה ומרה מריח המאכלים הטמאים, והקב"ה לא הביא תקלה על ידי צדיק, והצילו ממאכלי גיעולים אלו. יעוין שם.

ולפ"ז י"ל דהואיל ועשיו עשה עוולה לאביו במעשה חמור זה, לא עמדה לו זכות מצוות כיבוד אב, ואדרבא נהפוך הוא, אפילו מלכתחילה לא נחשבה לו כלל מצווה זו, כי זלזל באביו.

והאל אשר בירך את האבות, הוא ישמור עמו כאישון בבות, ונזכה לאליהו ומשיח חמדת לבבות. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי מר חשוון התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת חיי שרה אברהם אבינו מבקש לקנות את מערת המכפלה ואומר: "ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו, אשר בקצה שדהו" (פרק כ"ג פסוק ט'). ולכאורה מדוע חזר וכפל פעמיים "אשר", "ודי היה לומר "אשר לו בקצה שדהו".

הנה ידוע שבכתיבת מסמך מכירה, כל מילה ומילה עשויה להתפרש לכל כיוון ולכל ענין, ועל כן מדקדקים בכתיבת המסמך עד אשר דק, לבל יבואו מערערים ומהרהרים. ומשום כך דקדק אברהם אבינו בלשונו "מערת המכפלה אשר לו, אשר בקצה שדהו". ואברהם אבינו בקש רק את המערה ללא השדה, אך עפרון רימה ונתן לו גם את השדה, (ראה פירוש הרמב"ן), ועפרון נתן לו את השדה בכדי שיוכל לעבור, (ראה חזקוני), וכן אם היה נותן לו רק את המערה, לא היה השדה ראוי לדבר אחר, כי המערה מיועדת לקבורה. (ראה אוה"ח הקדוש).

וכן דייק רבי שמואל די אוזידא בדרשותיו (עמ' כ"ט), שאברהם אבינו התכוון למעט בחשיבות המערה, בכדי שיואיל עפרון למכרה לו, "מערת המכפלה אשר לו", שרק שמו נקרא עליה, אך אין לו ממנה שום תועלת כלל ועיקר, ואם תאמר שמא משהו יעבוד שם, את שדהו על כן אמר "אשר בקצה שדהו", ואין לו שום היזק כלל. יעו"ש.

והוסיף לבאר רבי אליהו הצרפתי אב"ד פאס בספרו אדרת אליהו (עמ' ל"ג), "אשר בקצה שדהו", שאין שם עוברים ושבים וכן אין מתקלקלת השדה מחמת דריסת עוברי רגל, ואין מתקלקלת השדה מחמת הקבורה. ועל כן הוסיף "אשר בקצה שדהו". יעו"ש.

ועוד יש לומר שכידוע ע"פ חוקי המדינות, לא ניתן להמיר שטח חקלאי לשטח מגורים או לקבורה, רק על ידי מושל או אישור מיוחד מן המדינה, ומה עוד אם שטח קבורה קרוב לשטחי מגורים, אנשים נרתעים מלגור שם וכבר אמרו במשנה ב"ב (פרק ב' משנה ט') שיש להרחיק בית הקברות חמישים אמה מן העיר. ועל כן כנגד החוק הראשון אמר "אשר לו", דהיינו שבידו להפוך שדה למקום קבורה, וכנגד ההרחקה על כן אמר

"אשר בקצה שדהו", שרחוק מן העיר.

ועוד יש לומר בדרך צחות ע"פ מש"כ בילקוט ראובני בשם שפתי כהן, שהיה שד במערת המכפלה, והיה רודף אחרי עפרון להרגו בכל פעם שרצה לבא אל המערה. יעו"ש. ולפ"ז יש לומר תיבת "אשר", מלשון אושר, כי עפרון היה מאושר למכרה ולהפטר מן השד, "מערת המכפלה אשר לו", אושר ראשון, שהמערה כבר לא תהיה שלו, ולא יפחד יותר... "אשר בקצה שדהו", אושר שני ששם בקצה השדה יש שד שרוצה להרגו, ומכאן ואילך יניח לו...

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע חזר וכפל "ויתן לי את מערת המכפלה", ומיד שוב אומר "בכסף מלא יתננה לי", והלא כבר אמר "ויתן".

ויש לומר בדרך צחות, כאשר אמר אברהם אבינו לבני חת שרוצה שעפרון יתן לו את מערת המכפלה, מיד פתחו עיניים ורצו לשאלו: "בחינם"? ועל כן מיד השיב בדיבורו: "בכסף מלא יתננה לי"... שלא תחשבו שאקבל מתנת חינם.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע אמר אליעזר עבד אברהם "ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי" (פרק כ"ד פסוק מ"א), והלא פתח להם פתח שיכולים לא לתת את רבקה.

ויש לבאר ע"פ דברי הראב"ע (שם), בתוספת נופך, שבתואל ולבן, היו מכשפים גדולים, והאמינו מאוד באברהם אבינו ובקדושתו, וידעו שברכותיו פועלות, ועל כן נזהרו בכבודו, ועל כן אליעזר אמר "אז תנקה מאלתי", ולא אמר "משבועתי", כי אני עצמי מפחד מקללתו, ואתם כל שכן שיש לכם לפחד. ובזה סתם וחתם שלא יסרבו, ומפני הפחד יזהרו בכבודו וישלחו את רבקה, ומה' אשה לאיש.

וכבר אירע מעשה באחת מבנות משפחתי במרוקו, ששידכוה לבחור ישיבה יתום, והיו חברותיה מזהירות אותה לבל תנשא לו, מחמת שבחורי ישיבה עניים, ובשמעו דברים אלו, לקחה לציון הצדיק "רבי אליהו"

הטמון בקזה בלנקה, ואמר לה בשבועה שלא תשמע לחברותיה ותנשא לו, וה' זן ומפרנס לכל. ומפני הפחד ומורא וכבוד חכמים נשאה לו... ותהילות לאל זכו להקים בית לתפארת בישראל בני חיי ומזוני רויחי... והכל בזכות אמונת חכמים....

עוד הובא בפרשה "ולרבקה אח ושמו לבן" (פרק כ"ד פסוק כ"ט), ונשאלתי ע"י כת"ר מדוע נקרא בשם "לבן הארמי", [על שם מקומו בארם, או על שם המרמה], והלא היה ראוי לקראו בשם "לבן הרוצח", שהרי בקש לעקור את הכל, ולהרוג את יעקב אבינו.

הנלענ"ד, שלבן רצה להרוג וגם לעשות כן במרמה, ודבר זה חמור יותר משאר רוצח, כי רוצח ואומר, לא הרגתי. וכן הוא בזוה"ק ח"א (דף קס"ז), על הפסוק "השמר לך פן תדבר", אמר רבי אבא, לבן לא רדף אחר יעקב בכח גיבורים להלחם בו, שהרי כח יעקב ובניו גדול ממנו, אלא בקש להרגו בפיו, ולכלות הכל. יעו"ש. וא"כ נמצאנו למדים שרצה להרגו בפיו ואח"כ לטעון במרמה שלא יודע מאומה. וה' הצילנו מידיו.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, בפרש"י (פרק כ"ה פסוק ו'), כתב, שאברהם אבינו נתן את כל המתנות שקיבל הוא עצמו מפרעה ומאבימלך, לבני הפלגשים, שלא רצה להינות מהן. יעו"ש. ולכאורה, הלא אברהם אבינו עצמו אמר "וייטב לי בעבורך", ופרש"י, שיתנו לי מתנות. ולפי זה היה צריך את המתנות הללו.

הנה כבר ביאר בספר אהלי יעקב פרידמן ח"א (עמ' ל"ג), שאברהם אבינו כשאמר ויטב לי בעבורך, נתכוון שיתנו לי מתנות ואתן אותם לאחרים, ובכך יחסוך מתנה... יעו"ש. וא"כ נהנה שחסך הוצאה נוספת...

ויש עוד לומר בדרך צחות, ששנים רבות עברו מאז שקיבל את המתנות מפרעה ומאבימלך, ושמר אותן בצד ולא נהנה מהן כלל, וכוון ליתנם לבני הפלגשים בבוא העת והזמן, ולא דומה מתנה חדשה, למתנה משומשת שקיבלה לפני שנים רבות.... וזו היתה הנאתו לתת להם מתנות

משומשות, בכדי לשלחם, שיבינו שאין מה לקבל אצלו, כי הכל כבר נתן ליצחק, ובכך יזכה להנחיל את הארץ ליצחק בנו...

וה' ינחילנו נחלת אבותינו בשובה ונחת, כשמש זורחת, ואת כל ונוכחת. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשפ"א

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בתחילת פרשת תולדות נאמר "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא, ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו" (פרק כ"ה פסוק כ"א), ולכאורה מדוע בתחילה מציינת התורה "אשתו", סתם ולא הזכירה את שמה, ואילו אח"כ ציינה התורה "רבקה אשתו".

וראיתי לגדולי המפרשים שעמדו על קושיה זו, ויש לומר בס"ד שיצחק התפלל על אשתו סתם, ולא הזכירה בשמה כדי שלא להזכיר שם אביה או אמה "רבקה בת בתואל", ושמה יגרום הדבר לקטרוג בתפילתו להזכיר שם רשעים, ורק אח"כ כשנפקדה הזכיר שמה.

ועוד יש לומר שיצחק אהב את אשתו, וכפי שהעידה התורה (פרק כ"ד פסוק ס"ז), "ותהי לו לאשה ויאהביה", וכשהיא היתה בצער כשלא נפקדה, התפלל עליה יותר ממה שהתפלל על עצמו, כי היה מכבדה יותר מגופו, ועל כן הדגישה התורה "אשתו", דהיינו שתפילתו היתה מצד שכבדה מהיותה אשתו. וכשנפקדה ציינה התורה גם את שמה להורות שהוסיף באהבתה.

ויש עוד לומר שיצחק אבינו המשיך בדרך אביו הקדוש, שלא התבונן באשתו מדרך צניעות (כמבואר ברש"י בראשית פרק י"ב פסוק י"א),

ועל כן כשעמד בתפילתו לנוכח אשתו, הזכיר "אשתו" סתם ללא שמה, וכשנתעברה הזכירה בשמה.

ועוד יש לומר בדרך צחות, שיצחק אבינו היה מרבה בתפילה על אנשים ונשים רבים שבקשו את ברכתו, מהיותו עולה תמימה ואיש אלוקים קדוש, ואולי היו שם עוד נשים שנקראו בשם "רבקה", וגם הן בקשו ברכה ותפילה, וכשהגיע הדבר לעניין אשתו, לא היה צריך פתק לרשום את שם הזקוק לברכה, כי ידע את שמה בהיותה אשתו, ועל כן אמרה התורה "אשתו" סתם, וכשנפקדה רבקה ציינה התורה את שמה להורות שנפקדה רבקה אשתו, ולא רבקה אחרת שבקשה תפילה אחרת לישועה וברכה...

ועוד נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע כתבה התורה "ויעתר יצחק לה' וכו' כי עקרה היא", ולכאורה היתה התורה צריכה לציין "ותהי רבקה עקרה" ורק אח"כ "ויעתר יצחק".

והנה יש לומר שיצחק היה מתפלל תמיד ואפילו כשפגשה אותו אותה רבקה מצאה אותו מתפלל, וכמו שדרשו רז"ל, "ויצא יצחק לשוח בשדה" (פרק כ"ד פסוק ס"ג), ואין שיחה אלא תפילה (ברכות כו:), ומימלא תמיד התפלל, ועתה כשהבין שרבקה עקרה, על כן העתיר בתפילה מעומקא דליבא, ובזה יובן הכתוב "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו", שתמיד התפלל להקב"ה על כל דבר ודבר ובפרט על אשתו, וכעת הרבה בתפילה "כי עקרה היא", שאז הוסיף בתפילה מרובה ובעתירה. וה' יזכנו להגדיל תורה ולהאדירה, לתהילה שם ותפארה, ויראנו בבנין בית הבחירה אכ"י"ר. בברכה רבה, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת ויצא

בעזה"י כסליו התשע"ב

לכבוד ידידנו, חריף ובקי, משנתו קב ונקי, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאלתי ע"י כת"ר, בנושאי יעקב אבינו עם לאה, לבן עושה משתה, כפי שנאמר בפסוק "ויאסף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה" (פרק כ"ט פסוק כ"ב), אך מדוע בנישואי רחל, לא מצאנו שעשה משתה.

תחילה וראש, הנה מצאנו שעמדו בזה כבר רבותינו בעלי התוספות בפירושם על התורה, דעת זקנים (שם), וכתבו שכל מטרת המשתה היתה כדי לשכר את יעקב ביין לרמותו לבל יבחין בין רחל ללאה, ועל כן אצל רחל לא עשה משתה כי אין עוד מה לרמות.

ועל ידו השנ"י, עמד בזה האברבנאל (שם) וכתב שמטרת המשתה היתה כדי לפרסם דבר הנשואין כדי שיעקב לא יוכל לחזור בו ולגרש את לאה, ובזה מובן שאצל רחל לא היה שייך טעם זה, כי לא יבא לגרשה, ומשום כך לא עשה משתה בנישואי רחל.

ושליש"י תעשנה, בספר מרפא ארכה (עמ' 6) אשר תירץ ע"פ דברי המגיד מדובנא, שדרך העולם לעשות משתה ולהכין את כל צרכי הסעודה, ואח"כ לקרא לאנשים, אך לבן היה רמאי ועשה משתה ממעות האנשים הקרואים אליו, ששאל אותם חידות, ומי שלא ידע היה צריך ליתן סכום כך וכך, ומכסף זה עשה משתה, וכן מדויק מן הפסוק, שקודם אסף לבן ואח"כ עשה משתה, ולפי זה בפעם הראשונה היה יכול להטעותם, אך בפעם השניה אצל נשואי רחל חסו על ממונם ולא באו, והוא בעצמו לא כלל ולא רצה לעשות משתה ממעותיו. יעו"ש.

ועל ארבע'ה אשיבנו, בספר זכר בנימין (עמ' נ"ד) תירץ ע"פ המדרש רבה (פרשה ע') שלבן הודיע לכל אנשי העיר הרמאות שרוצה לעשות ליעקב להחליף לו את לאה ברחל, ולקח משכון מכל אחד שלא יגלה הסוד ליעקב, וכל המשכונות שלח לבעלי החנויות ולקח מהם בשר ודגים וכל צרכי הסעודה, וביום המחרת דרשו את המשכונות, ושלח אותם לחנוני, והוצרכו כולם לשלם הוצאות המשתה, ומובן שבני העיר חרה אפם בלבן על מעשה זה, ומי ילך שוב אל המשתה, ועל כן לא עשה עוד משתה בנשואי רחל בידעו ששום איש לא יבא עוד. ע"ש.

וחמישית'ו יוסף עליו, בספר דברי יאיר (עמ' נ"א) כתב שלבן עשה משתה לכל אנשי מקומו כדי להאשים אותם שהם עצרו בעדו לתת את רחל ליעקב, ואמרו לו לתת את לאה, והעד כי בעת אשר נתנה לו באמת, לא עשה משתה ובדד ישב. ע"ש.

ונלענ"ד להוסיף עוד תירוצים מדילי, בעזר ה' החונן לאדם דעת, מדוע לא עשה לבן משתה בנישואי רחל, כי ידוע שדרך העולם, לבא לאירוע ולכבד את בעל השמחה, אך אם יעשה שמחה אחר שמחה בהפרש של שבוע, לא יבואו כולם לכבדו, כי טורח הדבר עליהם, ועל כן הואיל ושמחת רחל היתה שבוע אחר שמחת לאה, לא עשה לבן משתה, כי חשש שמא לא יבואו, מחמת סמיכות האירועים, ומצא תירוץ שלא לעשות משתה.

ויש עוד לתרץ, שלבן רצה להעניש את אנשי מקומו על שניסו לגלות דבר המרמה, להחליף את לאה ברחל, וכפי שמובא במדרש בראשית רבה (פרשה ע'), שהיו משבחים לפניו "הא ליא" לרמז לו זו לאה. ע"ש. והואיל וניסו לגלות דבר הרמאות, לבן הענישם ולא עשה להם משתה.

עוד יש לומר שלבן אמר ליעקב הואיל וכוונת במחשבתך לקדש את רחל, אע"פ שקדשת את לאה הסעודה עלתה לשתייהן.

עוד יש לומר, שלחתונה הראשונה היה זמן להתארגן למשתה שבע שנים, אך בחתונה השניה לבן עשה אותה בחפזון, ולא היתה יכולת לעשות

משתה.

עוד יש לומר שיעקב אבינו כאשר ראה את החתונה הראשונה כיצד נאספו כולם, בחתונה השניה רצה חתונה צנועה יותר, ומשום כך לא עשה משתה.

ועוד יש להוסיף על תירוץ זה, שייתכן ובחתונה הראשונה היתה שם הוללות ושכרות, דבר שלא היה לרוחו של יעקב אבינו, [וכפי שהבאנו לעיל בשם בעלי התוס', שזו היתה כל מטרת המשתה], ומשום כך בקש יעקב אבינו שלא לעשות משתה בנשואי רחל.

ויהי"ר ויתקבלו תירוצים אילו לרצון, ויערב נא שיחי לפניך.

והנני מברכו ברכת הדיוט קלה, מעומקא דליבא עולה, שחפץ ה' בידו יצלח, להגדיל תורה ולהאדירה ברבות הטובה וברכה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כסלו התשס"ט

כבוד מעלת ידידי היקר, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע בפרשת ויצא (פרק ל' פסוקים כ"ז - ל') לבן אומר ליעקב "נחשתי ויברכני ה' בגללך" ויעקב חוזר ואומר "ויברך ה' אותך לרגלי", ולמה הוצרך לחזור על דברי לבן אחר שהודה בפה מלא "ויברכני ה' בגללך".

הנה על קושיא זו כבר עמד הרמב"ן (שם פסוק כ"ז) וכתב שלא רצה לומר בגללי דרך ענוה, ואמר לרגלי, כי מעת שבא רגלי בבית היית מתברך. וביארו דבריו בשם הרב אבוהב שבגללך היא סיבה קרובה, ודברי יעקב הם על סיבה רחוקה, דרך מוסר וענוה.

והרה"ג רבי אברהם חפוטא שליט"א, ביאר בשיחותיו שיעקב אבינו ידע שלבן רמאי, ואם היה אומר לו שאינו ראוי לשבחים הללו, יאמר לו לבן אני רציתי לכבדך אך אתה בעצמך אמרת שאינך ראוי, ולכן יעקב אבינו ניצל את ההזדמנות ואמר ללבן לא היה לך כלום ומיום שבאתי אליך התברכת, וכל זה עשה כדי לחזק את דברי לבן שיבין שהברכה הגיעה בזכותו.

והרה"ג רבי אביגדור נבנצל שליט"א ביאר בשיחותיו ע"פ רבינו יונה בפירושו למשלי (כ"א, י"ב) שאצל רשע יש לחפש תמיד כוונות רעות, וא"כ חזקה על לבן שהיתה איזו כוונה רעה בדבריו, שלבן אמר "נחשתי ויברכני ה' בגללך", ראיתי בנחשים ובכשפים שלי, ולכן סבר שיעקב מסתמא לא ירצה להנות מעבודה זרה, ולא יבקש משכורת גדולה ממה שבא כתוצאה מניחוש בכשפים, אך יעקב חכם וענה "ויברך ה' אותך לרגלי" אינני זקוק לנחשיך ואני יודע בעצמי שה' ברך אותך לרגלי.

ונלענ"ד לבאר שהואיל ולבן סיפר ליעקב שניחש בכשפיו וראה שבגללו התברך, לכן מיד תיקן יעקב דבריו "ויברך ה' אותך לרגלי" להראות שאינו מאמין בשיתוף של ע"ז עם הקב"ה אלא בה' יתברך בלבד. בברכה רבה, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה, כשמש נסוכה ומשאת וארוכה.

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (פרק כ"ח פסוק י'), למה אמר "וילך", והיה לו לומר "ויצא יעקב מבאר שבע חרנה", בלי תיבת "וילך".

האלשיך הקדוש שם, עמד בזה וביאר, שיצא מבאר שבע, ללמוד בבית מדרשו של עבר י"ד שנה, ואח"כ הלך חרנה, ועל כן פירט. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר, הואיל והלך במצוות הוריו, קיבל שכר הליכה, על כל פסיעה ופסיעה.

עוד יש לומר, יעקב יצא עם רכוש רב ומתנות, אך בא לבן ולקח הכל ממנו, וכמבואר במדרש, ועל כן אמר "ויצא יעקב", שיצא עם רכוש רב. "וילך", שהלך לבדו ללא כל הרכוש בגלל גנבתו של אליפז.

וישכב במקום ההוא (פרק כ"ח פסוק י"א), פרש"י, י"ד שנים ששימש בבית עבר, לא שכב בלילה. ע"כ. מדוע לא הזכיר את שם בן נח, והלא תמיד מוזכרים יחד בית מדרש שם ועבר.

הנה ידוע כי בתחילה היה בית מדרשו של שם, וכמובא ברש"י (פרק כ"ה פסוק כ"ב) על הפסוק "ותלך לדרוש את האלהים", לבית מדרשו של שם. ע"כ. ואחר שנפטר שם, המשיך עבר את בית המדרש הזה, ובו למד יעקב אבינו, וכן הובא במדרש רבה (פרשה ס"ג סימן ט"ו), על הפסוק "ויעקב איש תם יושב אהלים", שני אהלים אהלו של שם ואהלו של עבר, והובא ברש"י (בראשית פרק כ"ה פסוק כ"ז). ובזה מובן מדוע ציין בית מדרש עבר, הואיל וכבר נפטר שם.

וכן הובא בתוס' (סוכה כד: ד"ה ע"מ) וכן בקידושין (ה. ד"ה על מנת שלא), שאביה של תמר היה שם בן נח, שנפטר לפני מעשה תמר, ומסיימים התוס' כדמוכחי קראי.

ולפי חשבון הפסוקים, שם חי שש מאות שנה, ולידת יעקב היתה בשנת חמש מאות וחמישים לחייו, ושם מת כשהיה יעקב בן חמישים שנה. ויעקב התחתן בן שמונים וארבע שנה (רש"י פרק כ"ט פסוק כ"א), וכשנפחית שבע שנים שעבד בשביל רחל ולאה, ועוד ארבע עשרה שנה שהיה בישיבה של עבר, יוצא א"כ שיעקב יצא מבאר שבע בגיל ששים ושלוש, וודאי אחר פטירת שם, ועל כן דייק רש"י בלשונו שהיה בבית עבר ולא בבית שם, שהרי כבר נפטר. ודברי התוס' מוכחי בקראי.

ובמדרש הובא ששם בן נח עלה בכח שמות לגן עדן, ואכל שם מעץ החיים

והלך למדבר, ועמד שם שנים רבות, עד שבא שלמה המלך והתפלל עליו וימות כדרך כל הארץ, ויביאהו לארץ הקודש לקברו שם. (ראה בספר זכרון שמואל לוינסון פרשת נח עמ' ל"ט). ולפי המדרש, שם כלל לא היה באותה עת בבית מדרשו.

ועתה מצאתי מפורש בפירוש הטור על התורה "וילך ארצה בני קדם" (פרק כ"ט פסוק א'), מדוע הלך ארצה בני קדם, אלא שהלך ללמוד תורה אצל שם בן נח שישב בהר הקדם. ע"כ. וא"כ מפורש להדיא, ששם בן נח לא היה באותה העת בבית מדרשו. ותהילות לאל שכיוונתי לדעתו הגדולה.

ובספר אור תורה להרב צמח צדק (פרשת תולדות ד"ה יושב אהלים) כתב, שבבית מדרשו של שם למד תורה שבכתב, דשם, מלשון שמותיו של הקב"ה, ובבית מדרשו של עבר למד תורה שבעל פה, מלשון והוא עבר לפניו. ע"ש. ולפ"ז יש לומר דמיירי בתורה שלמד בלילה, כי תורה שבכתב למד ביום, ותורה שבע"פ בלילה, והואיל ודיבר "בלילה ההוא", הזכיר את בית מדרשו של עבר, ולא הזכיר שם כי אצלו למד ביום.

ויגל את האבן מעל פי הבאר (פרק כ"ט פסוק י'), כיצד הצליח יעקב אבינו לגלול את האבן בקלות, והלא תורה מכחשת כוחו של אדם.

בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ב) מובא, כשיצא יעקב מאת פני יצחק אביו, ירד עליו טל מן השמים, ונדשנו עצמותיו, ונעשה גיבור חיל וכח, ובפירוש הרד"ל (אות נ"ד) ביאר שמטל זה יכל לגלול את האבן מעל פי הבאר. יעו"ש.

ובספר צרור המור (שם) ביאר שממה שראה יעקב את רחל, נעשה בו כח לגלול את האבן. יעו"ש.

וכתב הרמב"ן שם שאף שהגיע עיף מן הדרך, ותורה שלמד אצל שם ועבר התישה כחו, קוי ה' חליפו כח, וגלל האבן לבדו, מה שלא יכלו כל הרועים לעשות. ע"כ.

מדוע בכה יעקב אבינו על שלא הביא מתנות, והלא דבר זה אינו מתאים לאדם גדול

בספר כרם טוביה (עמ' קל"ג) כתב, שמתנות שמביא החתן, נחשבות כחלק ממצוות נישואין, וכמבואר בפסחים (מט.) ועל כן בכה, על שלא יכול לקיים מצווה זו. יעו"ש.

ובספר אודה את השם (עמוד ט') כתב, שיעקב אבינו בכה מדוע אינו יכול לעשות השתדלות בזיווגו כדרך שעשה אליעזר עבד אברהם, שהביא מתנות לרבקה, ובכה, ובכי זה, היה לא בכי של חולשה אלא תפילה על זיווגו, שה' יעזרו. יעו"ש.

וי"ל שיעקב בכה לא על עצמו, אלא על אשתו, כיצד כלה צריכה להכנס בעוני ובדוחק, ללא כל מתנות לחופתה, והבכי לא היה על עצמו, אלא מדאגתו וצערו על הזולת.

רחל גלתה את הסימנים לאחותה, כדי שלא תתבייש, אך מצד שני ציערה את יעקב.

הנה עמד בזה בספר ברכת אברהם ארלנגר (מגילה יג:) וכתב שרחל חששה שאם תתבייש אחותה ויעזבנה, לבן יגרשו מביתו, ולא יתן לו גם כן את רחל, ויבא גם לידי בושה, וגם לריבוי צער שהפסיד את זיווגו, משא"כ בצער זה, שרימוהו, ושמסרה הסימנים, ברוב צדקותו יסכים ליקח את שניהם, וכמו שהיה באמת. עכ"ד.

ובספר דרך שיחה מתשובות רבי חיים קניבסקי (עמ' קנ"ט) מובא בשם הרב רפאל שפירא זצ"ל, שיעקב אבינו חשב לשאת שתיהן, ורק רצה לשאת קודם רחל, ואח"כ לאה. וכ"כ בספר סוכת דוד קוויאט (פרשת ויצא).

עוד י"ל, שרחל ידעה שיעקב ימחל לה על מעשיה, ומפני כבוד אחותה, גלתה את הסימנים. וראה עוד בזה בספר חומת אנך למרן החיד"א (פרשת ויצא).

מדוע בכל הפרשה כולה מזכיר הכתוב גבי רחל ולאה, גדולה וקטנה, "ושם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל" "אעבדך שבע שנים ברחל בתך

הקטנה" אך כשלבן מדבר הוא קורא "צעירה ובכירה" "לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה".

והנלענ"ד לתרץ שלבן רצה לעקצו בדברים, על שגנב את הבכורה. ואח"כ מצאתי שכ"כ התוספות על התורה (פרשת ויצא פרק ל', פסוק ט'), כשהתרעם יעקב על לבן, ואמר "מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני", השיבו לבן עד שאתה מתרעם עלי, אדרבה אני הוא שראוי להתרעם עליך ולהאשימך, כי אמרתי עשו אחיך הוא הבכור, ואתה הוא הקטן, ועתה ידעתי כי אחיך מכר לך את בכורתו, ואתה הוא היום הבכור, ולכן הסכמתי בתחלה לתת לך את רחל בתי הקטנה, אמנם עתה ידעתי כי אתה הוא הבכור, וכדין וכשורה עשיתי לתת לך את בתי הגדולה, "ואף גם זאת מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת". עכ"ד. וב"ה שכוונתי לדעתם הגדולה.

וזכות יעקב איש תמים, יגאלנו האל גאולת עולמים, ויחינו כנהר שלומים. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מספר שאלות בפרשת ויצא, והנני להשיבו בעזה"י החונן לאדם דעת: תחילה וראש, מדוע עושה יעקב אבינו תנאי כביכול עם הקב"ה "אם יהיה אלוהים עמדי" וכו' (פרק כ"ח פסוק כ'). והלא לא כך ראוי לנהוג ולעשות כלפי המקום ב"ה.

הנה כבר עמדו בזה גדולי הראשונים והאחרונים, ואציגה נא עמך מעט מזער, לדעת הרא"ש על התורה אין מדובר כלל בתנאי אלא בלשון

שבועה, ופירושו "כה יהיה ה' עמדי וכה ישמרני". ע"כ. ולדעת הרמב"ן, חשש יעקב אבינו שמא יגרום החטא. והטור ושפתי חכמים פירשו, שהיה סבור יעקב אבינו שרק חלום הוא, ואין חלום בלא דברים בטלים. ע"כ. והכלי יקר ביאר, שיעקב אבינו הובטח על שמירת הגוף, וביקש גם על שמירת הנפש. יעו"ש. ועוד תרוצים רבים נכתבו על ידי גדולי הדורות, וכל אחד מזהיר כאור המאורות.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שיעקב אבינו בקש על הנבואה, שימשיך להתנבאות אע"פ שיוצא מא"י לחו"ל, והרי אין השראת שכינה בחו"ל, ואין הנבואה חלה אלא בארץ ישראל, ומי שהתחיל להתנבא כבר בארץ ישראל ממשיכה נבואתו גם בחו"ל (ראה מו"ק כה.), או ששורה בדרך עראי (מכילתא דרשב"י פרשת בא). ולכך בקש "אם יהיה אלוהם עמדי", שיזכה להמשיך ולהתנבאות, ותשרה בדרך קבע.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נאמר "ויעקב הלך לדרכו" (פרק ל"ב פסוק א'), ולא אמר "לביתו", או לארצו", ומה פרוש תיבת "לדרכו".

הנה כבר ביארו גדולי המוסר והחסידות, "לדרכו", היינו דרכו המיוחדת לו שסלל בעבודת ה', והנחיל לבניו, ולא בדרכם של עשו הרשע, ולבן הארמי. אלא בנתיב ובמסילה העולה בית אל.

ועוד י"ל בס"ד, שבהליכתו בדרך קידש את הדרכים כדי לכבוש הדרך לבניו, ועל כן לא קפצה לו הדרך בחזרתו. (וראה עוד בזה בספר שמן אפרסמון פרשת לך לך).

ועוד י"ל בס"ד, יעקב אבינו טען לפני עשיו "ואני אתנהלה לאיטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים" (פרק ל"ג פסוק י"ד), ופירש"י, ולרגל הילדים, לפי רגליהם שהם יכולים לילך. ע"כ, והיינו, לפי כוח המהירות שברגליהם. ועפ"ז י"ל, שיעקב אבינו הלך לדרכו, היינו לאט לאט, לפי כח המהירות של בניו, ולא מיהר בהליכתו.

וזכות יעקב איש תמים, נזכה להחיות נפשות נעלמים, מצער הגלות

כואבים ודוממים, וליישוב אדמת טרשים שוממים, ולשמחם בטוב הארץ דגן וכרמים, ולהעמיד לנו בנין עולמים, שם נקריב קרבנות ועולות וקטורת סמים. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשפ"א

כבוד מעלת ידידנו לתורה ולתעודה, הוא הדרה זיוה והודה, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו רוב שלום לכבודו, ולכל הסובבים הודו,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר בשם הגאון רבי משה פרלשטיין שליט"א, כאשר נולד יהודה, אמרה לאה "הפעם אודה את ה'", (פרק כ"ט פסוק ל"ה), ולכאורה מדוע רק עכשיו היה לה להודות, והלא יש הרבה דברים שיכלה להודות עליהם עוד מקודם, כגון שהיתה אמורה להנשא לעשו וזכתה להנשא וליפול בחלקו של יעקב אבינו, קדוש ה' ובחיר האבות, וזכתה להוליד ממנו ילדים. ועוד.

וראיתי לרבים מגדולי המפרשים והמחברים שעמדו בשאלה זו, והנלענ"ד לבאר בדרך צחות, ע"פ מה שהובא במדרש החפץ (שם פסוק ל"ד), כשנולד לוי הקב"ה בכבודו ובעצמו קרא לו בשמו, ושלח הקב"ה את המלאך גבריאאל לקרא לו בשם לוי, והעלהו לפני כסא הכבוד, ועל כן נאמר "קרא שמו לוי", ולא "ותקרא את שמו", כי הקב"ה קרא לו בשמו. יעו"ש. והובא ברש"י (שם).

ויש לומר כשנשאה לאה חששה להודות שמא הדבר נעשה בדרך מרמה, ובוצע בך ניאץ ה', וכן כשנולדו ילדיה הראשונים חששה שמא לקחה את בעלה מאחותה ואולי גם כאן אין כל כך שייך להודות. אך כשנולד לוי, וקבלה את שמו מהקב"ה, הבינה שהכל נעשה בחסדי ה' ואם שם הילד נקרא מאת ה', סימן שהכל נעשה באישור וכשרות ללא מרמה וללא גניבת הבעל וכדומה, ועל כן כשנולד יהודה אמרה "הפעם אודה את ה'",

כי כעת אפשר לברך בשלימות ללא חשש ופקפוק של בוצע ברוך ניאץ ה' חלילה.

וזכות האבות הקדושים, נזכה להקריב קרבנות ואישים, ולראות כהן בעבודת קודש קדשים, וכל אשר עושה ה' מצליח בידו, כה עתירת ידידו ומכבדו, כערכו הרב וכהודו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת וישלח

בעזה"י טבת התשע"ב

כבוד החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב הכולל, בישראל להלל, הרב גמליאל, הכהן רבינוביץ', מעיה"ת בני ברק.
רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת וישלח (פרק ל"ג פסוק י"ח) נאמר "ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען". והקשה כת"ר מדוע כתבה התורה "אשר בארץ כנען", הלא הדבר ידוע ששכם נמצאת בארץ כנען.

ומצאתי בחפיש'ה בספר תורה שלימה ח"ב (עמ' תתתקי"ד) שהביא בשם מדרש לקח טוב, אשר בארץ כנען, כנענים שטופי זימה היו. ע"כ. ולפי זה התורה באה לרמז שאותם תושבי המקום הכנענים שטופי הזימה, הם הרקע והגורם למעשה דינה המובא בהמשך, ומשום כך כתבה התורה "אשר בארץ כנען".

וחמותי ראיתי לרשב"ם שם שמבאר ששם העיר היה שלם, ושכם היה שם האיש. ועל פי זה כתב הרב יוסף שוארץ זצ"ל בספרו דברי יוסף (פרי תבואה ערך שלם), שהתורה פרטה שלם עיר שכם כדי שלא נחשוב שהכונה לירושלים הנקראת בשם שלם, אלא לשלם אחרת, ונתן דוגמאות רבות לדבר, יעו"ש. וכך כתב גם בדעת מקרא (בראשית פרק י"ד, ובפרק ל"ג) שהיו שתי ערים בשם שלם, אחת ממנה בא מלכי צדק מלך שלם,

והשניה שלם עיר שכם. ע"ש. ולפ"ז מבואר מדוע כתבה התורה "בארץ כנען" להבדיל מעיר שלם הנמצאת שלא במחוז יושבי כנען, אלא במחוז יושבי היבוסים.

ויש עוד לאל מילין, כי אנכי הדל, התגוררתי וגדלתי בילדותי ובחרותי בעיר התורה קרית גת ת"ו, וידוע שסמוך לעיר קרית גת לפני מלחמת העצמאות היה שם כפר ערבי, בשם עיראק אלמנשיא, שם שכנו ערביים יושבי המדברות פולשים פורעים וצמאי דם, ותהילות לאל כאשר יד ה' גברה עלינו, וגבר ישראל, גרשום למצרים, ויתקעום ימה סוף, והוקמה שם העיר קרית גת ת"ו, ואם כן מצאנו בשם הכפר הזה "עיראק אל מנשיה" שנקרא בשם עיראק, על אף שיש כבר מדינה בשם עיראק. ויש לומר שיתכן והיתה עיר בחוץ לארץ באותם ימים בשם שכם או בשם שלם. ולאפוקי משם אותה העיר הנמצאת בחוץ לארץ, על כן כתבה התורה "אשר בארץ כנען".

וגם בימינו אנו, ידוע שהעיר שכם נקראת בלשון הערבים "נאבלוס", ושמה נגזר מהשם היווני "ניאפוליס", שפירושו "עיר חדשה", וגם באיטליה יש עיר בשם "נאפולי", ושמה גם הוא ניתן לה ע"י היוונים באותה משמעות שם "עיר חדשה", ולפי זה יש לבאר הפסוק שמשום כך הדגישה התורה "בארץ כנען", משום שיש שכם הנמצאת בארץ כנען, ויש שכם הנמצאת באיטליה...

עוד יש לתרץ בס"ד ע"פ מש"כ הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל בספרו אוצר המכתבים (סימן צ"ו) על הפסוק "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען", למה הוצרך להודיענו בארץ כנען, אלא שבחר יעקב אבינו לישב בארץ מגורי אביו, מפני שהיא בארץ כנען, אך אם היה אביו דר בארץ אחרת, לא היה דר עמו, אלא הולך רק לארץ כנען בה בחר ה', ועתה בצדקתו זכה גם לכיבוד אב ואם ומצות ארץ כנען. ע"ש. וע"פ דבריו ניתן לבאר גם כאן שפרסם הכתוב מצות ישיבת ארץ ישראל בה היה דבק יעקב אבינו, שעל אף שהיה קשה לישב במקום שאנשיו שטופים בזימה,

לכבודה של ארץ ישראל התיישב שם. וכיו"ב כתב הראב"ע שם לבאר אריכות התורה בסיפור קניית חלקת השדה ממי קנאו וכמה שלם, להודיע כי מעלה גדולה יש לארץ ישראל, ומי שיש לו בה חלק, חשוב הוא כעולם הבא. יעו"ש.

וצור ישראל וגואלו, ברעש ישמע קולו, ויגאל עמו בחילו, ויראנו בבנין היכלו, והמלוכה היתה לו, וישכון לבטח ישראל אשר לו. עבד לאל אדון. כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי ניסן התשע"ב

כבוד ידיד וחביבי, ליש ולביא, חכם עדיף מנביא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א מעיה"ת בני-ברק ת"ו
שלום שלום בכפלים, ורוב ברכות שמים.

נשאל נשאלתי מעם כת"ר על הפסוק בפרשת וישלח (פרק ל"ה פסוק כ"ז) "ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע", מדוע נכתב "קרית הארבע", בה"א הידיעה. וזה החלי, בעזר צור גואלי.

הנה כבר רש"י שם עמד בזה וכתב, שכן דרך המקרא בכל דבר ששמו כפול, וכגון: בית לחם, אבי עזר, בית אל, אם הוצרך להטיל בו ה"א נותנה בראש התיבה השניה, בית הלחמי (שמואל א' פרק ט"ז פסוק א'), בעפרת אבי העזרי (שופטים פרק ו' פסוק כ"ד), בנה חיאל בית האלי (מלכים א' פרק ט"ז פסוק ל"ד). עכ"ד.

ובספר תורה שלימה (שם הערה ק"ד) הביא בשם רמז ר"י, ממרא קרית הארבע, למה הוסיף ה"א של הארבע, רמז כי ד' נשים נקברו שם שסוף שמותיהן ה"א, חוה, שרה, רבקה ולאה. עכ"ל.

ובספר צרור המור לרבי אברהם סבאע (פרשת וישלח) כתב וז"ל, נקראת קרית הארבע כי עתיד דוד המלך להתחבר עם האבות להיות רגל רביעית

מהמרכבה, ולפיכך מלך דוד המלך בחברון ז' שנים לפי שנתחבר עם האבות, קרית ארבע היא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק ועכשיו בא יעקב להתחבר עמהם. עכ"ד.

וראה עוד במהרש"א (עירובין נג.) שחברון נקראת על שם שחוברו בה ארבעה אנשים מפורסמים, אברהם ענר אשכול וממרא, ומאברהם עד יעקב נתפרסמה חברתם של אלו יותר עד שנעשתה העיר לקרית הארבע, ואף לאחר פטירת אברהם נמשכה החברות עם יצחק ונשאר שמה קרית הארבע. ע"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מה שכתב רש"י בתחילת פרשת חיי שרה, "קרית ארבע", על שם ארבעת הענקים שגרו שם אחימן ששי ותלמי ואביהם הענק, ע"ש. והוסיף כאן ה"א, להורות שאע"פ וגרו שם אותם הענקים, לא הזיקו ליצחק שהתגורר שם, ואף עתה כשבא יעקב להתגורר שם לא הפריעו לו. ולכך הוסיף ה"א לאותם ארבעה, לומר שעל אף היותם ענקים וגיבורים, לא הזיקום בבאם לגור לידם. וי"ל שלכך בתרגום א"י מתורגם כאן קרתהון דגבריא, ובמקומות אחרים פירש על דרך המדרש בקרתהון דארבעתי אבהתא. והובא בדעת מקרא (שם), שכאן רימז על אותם הארבעת ענקים גיבורים.

עוד נלענ"ד להוסיף ולבאר "קרית הארבע", הואיל וכעת יעקב בא אל יצחק אביו לגור לידו ולכבדו, ורימז "הארבע" כנגד מה שאמרו במדרש אגדה (הובא בתורה שלימה יתרו עמ' צ"ד), ארבעה דברים נאמרו בכיבוד אב ואם, צדיק בן צדיק מאריכין לו ימיו ושנותיו, בין בעולם הזה בין בעולם הבא, צדיק בן רשע אינו מקבל עליו שכר בעולם הזה. רשע בן צדיק נותנים לו בעולם הזה ולא לעולם הבא. רשע בן רשע אין לו שכר לא בעולם הזה ולא לעולם הבא. ע"כ. והואיל ובא לכבדו והוא צדיק בן צדיק זכה לאריכות ימים בעולם הזה ובעולם הבא, ולכך כתבה התורה "הארבע", לרמז על אותם ארבעה סוגי בני אדם.

והאל רוכב ערכות, בזכות ארבעה אבות, ירחיקנו מחטאים וחובות,

וישמח נפשות עצובות, ויקבץ נדחות עזובות, נדכאות ועלובות, אל ערים חלב ודבש זכות, וישלח משיחו אהוב כבבות, ויבנה מקדש חמדת לבבות, מתוך אש להבות, ויזכנו לרוב טובות. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ד

כבוד מעלת החכם המפואר, ישראל אשר בך אתפאר.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו על כמה שאלות מפרשת וישלח, וזה החלי, בעזר צור
גואלי:

המלאך הנלחם עם יעקב אבינו ממהר כדי לומר שירה (רש"י), אך לאחר
מכן יש לו פנאי לברכו, ושואלו לשמו, כיצד מסתדרים הדברים.

כבר כתבו הפרשנים שהמלאך היה חייב לבקש רשות מיעקב שישלחו,
ולפי רבינו בחיי, המלאך חשש מפולסא דנורא. וכתב רבינו חיים בן עטר
בפירושו האור החיים הקדוש, שאחר שנצחו מימלא היה מושל עליו, ולא
היה יכול ללכת בלי רשותו. והוסיף בעל הרוקח, שאף השביעו שלא יזוז
ממקומו.

ולפי הפרשנים הנזכרים, לא היתה למלאך אפשרות אחרת, אלא להיות
ממושמע ליעקב אבינו.

ובספר ימין יוסף שמענוביץ (וישלח עמ' ע"ב), כתב, שיעקב אבינו
אמר למלאך, שהשמש זרחה שלא בעונתה בשבילו, ועדיין לא הגיע
זמן השירה, והמלאך לא ידע זאת, וזהו שאמר לו "לא אשלחך כי אם
ברכתיני". יעו"ש. ולפ"ז, היה למלאך עוד פנאי לשאול לשמו ולברכו.

ובספר דביר המוצנע (וישלח) הביא שהמלאך אינו אומר שירה עד אחר

שעושה שליחותו, וכאן לא סיים שליחותו. יעו"ש, ולפי ביאורו, מפני כך התעכב המלאך, כדי לסיים השליחות ולומר שירה.

ובספר תוספות השלם (וישלח), הובא בשם בעלי התוספות, "לא אשלחך כי אם ברכתני", ברכתני, מלשון ברך, והיינו שיעקב אבינו בקש שיחזיר את הברך שלו למקומו, יעו"ש. ומפני כך עכבו כדי שיטפל בברך שלו, והואיל והדבר תלוי ברפואה, משום כך התעכב המלאך.

והנלענ"ד לבאר ע"פ דברי המעם לועז (וישלח שם) שלאחר המאבק עם המלאך, וברכתו ליעקב אבינו, נהפך מלאך זה להיות מיכאל שר ישראל, וללמד זכות על עם ישראל. (וראה עוד בזה במדרש תנחומא הקדום וישלח" סימן ו', ובמדרש שוחר טוב סימן כ' אות ג'). ולפי זה, העדיף המלאך להמתין, כדי לומר שירה בתור המלאך מיכאל, ולא בתור שרו של עשיו.

"ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי ויאמר למצא חן בעיני אדני" (פרק ל"ג פסוק ח'), רש"י הביא בשם המדרש, היו המלאכים מכים אותו, ואף שאמר שהוא בנו של יצחק, המשיכו להכות בו, ואמר שהוא נכדו של אברהם, והמשיכו להכות, ורק כשאמר שהוא אחיו של יעקב עזבוהו. ע"ש. ולפי זה מה ימצא חן במכות.

הנה עמד על שאלה זו, האלשיך הקדוש (שם), וכתב, לא היתה עיקר כוונתם להכותך, רק למען אמצא חן במה שיניחוך באמריך כי אחי אתה. יעו"ש. והיינו שישמע שאחיו יעקב חשוב הוא בעיניהם ויניחוהו, בזה ימצא חן בעיניו, שבזכותו הניחוהו.

והיפה תואר ומהרז"ו במדרש הנזכר (מדרש רבה פרשה ע"ח סימן י"א), כתבו, שיעקב לא ידע שהרביצו לו המלאכים, ולפ"ז ליכא קושיא כלל.

ובספר אוצרות דוד פנטו (וישלח) ביאר, שימצא חן במה שיעקב אבינו שולט על מלאכים, והם נכנעים לו. יעו"ש.

והנלענ"ד לתרץ, ע"פ מעשה אשר אירע באחד מבני משפחתי, שעבד

לפרנסתו אצל בעל עסק אחד, והיה המעסיק מלין שכרו, ואומר לו לך ושוב ומחר אתן, וכך אירע זה זמן רב, ופעם אחת, לקח עמו ברכב, מישוהו נוסף מבני משפחתו, ועל הדרך עבר שם באותו עסק, ואותו בן משפחה טרמפיסט, היה גבוה וחסון ובעל בשר, וכשראהו בעל העסק, מיד אמר: "כן, אל דאגה, תחזור עוד שעה ומיד אשלם כל שכרך". ואחר שלקח את הטרמפיסט למקומו, הלך שוב לעסק לקבל שכרו, ובא אליו בעל העסק ואמר לו, "קח את כספך, ואל תשוב, ככה אתה מבין, בעסק של עולם תחתון?" ואותו בן משפחה לא הבין על מה מדבר מעסיקו. והמשיך בעל העסק לצעוק: "למה אתה מביא לי בריונים, שיכו אותי, בשביל הכסף שלך? קח ולך!". ובן משפחתי צחק לצעקותיו, כי אותו טרמפיסט היה נדמה לו כבריון, אך בזכות הטרמפ קיבל את שכרו...

וע"פ מעשה זה יובנו דברי רבים מהמפרשים שכתבו לבאר את הפסוק "למצא חן בעיני אדוני", בדרך מליצה, כי עשיו הבין רק בשפת מכות ואלימות, והמלאכים באו ודברו בשפתו, היא שפת המכות, ובזה מצא חן בעיניו. כי רק בזה הבין. ודפח"ת.

ויהי רצון ויתקיים בך ברכת המלאך ליעקב אבינו "ויברך אותו שם", מה בירכו, בירכו שיזכו בניו לעבוד בירושלים (לקח טוב). ואתה שלום, וביתך שלום, וכל אשר לך שלום. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ה

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת וישלח נאמר "וישמעו אל חמור ואל שכם בנו כל יוצאי שער עירו, וימולו כל זכר כל יוצאי שער עירו" (בראשית פרק ל"ד פסוק ט"ו),

ונשאול נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע חזרה התורה וכפלה "כל יוצאי שער עירו", פעמיים.

הנה בפירוש עץ יוסף על מדרש רבה (פרשה ל"ד) ביאר את דברי המדרש וכתב לבאר הכפילות, בראשונה נזכרו היושבים בעיר שנמצאו בעיצה, ואח"כ דיבר על הבאים לעיר הטעונים משא לפי תומם, שלא ידעו בהסכמה על המילה, והיו מסבירים להם טעם המילה. יעו"ש.

ובספר אozנים לתורה (שם), הוסיף לבאר דברי המדרש, שהיושבים בשער העיר היו הלוחמים ויוצאי צבא, ומפני שהיה הדבר גם ענין צבאי, שהרי בני יעקב היו גיבורים, לכן התייעצו חמור ושכם עם אנשי החיל היוצאים למלחמה היושבים ראשונה בשער, כי הם לוקחים ראשונה מן השלל, והם הסכימו ומלו ראשונה, ומלו בכח את כל זכר אשר בעיר, "וימולו כל זכר", ומי המוהלים, "כל יוצאי שער עירו", הם עצמם או ע"י עושי דברם, וכמובא במדרש שכל מי שבא לעיר היו אומרים לו בא ונמול אותך. ועליהם שוב חזר ואמר "כל יוצאי שער עירו". יעו"ש.

ובספר דברי מהרי"א (עמ' ס"ג) לרבי יהודה אסאד זצ"ל, ביאר הכפילות, כי בסיפא מפרש מי היו המוהלים, לבל נחשוב שמלו בני יעקב, אלא "כל יוצאי שער עירו", דהיינו הם עצמם. יעו"ש.

והנלענ"ד בס"ד לבאר "וישמעו אל חמור ואל שכם בנו כל יוצאי שער עירו", היינו ששמעו מחמור ושכם איך וכיצד מלים, והיו יוצאים מן העיר לשאול גם את בני יעקב כיצד סדר המילה. וגם אחרי שמלו, שוב יצאו מן העיר להראות המילה לבני יעקב, ולשאלם אם מלו כהוגן וכשורה.

ויהי רצון ויתקיים בנו כפי שנאמר בפרשה לאחר מעשה שמעון ולוי "ויהי חיתת אלוהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב" (פרק ל"ה פסוק ה'). תיפול עליהם אימתה ופחד. ומחיילינו לא נעדר עד אחד. ושבטי ישראל יטו שכם כאחד. לעבוד ה' אל יחיד ומיוחד. אכי"ר. עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כסלו התשע"ה

כבוד מעלת החכם המפואר בכתרי כהונה ותורה, ושם טוב לתהילה ותפארה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלת ע"י כת"ר מספר שאלות בפרשת וישלח, וזה החלי, בעזר צור גואלי.

א', "ויקחו את דינה מבית שכם ויצאו" (פרק ל"ד פסוק כ"ו), והקשה כת"ר, מדוע הדגישה התורה "מבית שכם".

בילקוט שמעוני (שם) כתוב שלא רצתה לצאת מביתו, כי איך תשא את חרפתה, עד ששמעון הבטיח שישאנה. יעו"ש. ובמדרש בראשית רבה (פרשה פ' אות י"א), הובא שהיו צריכם לגררה מבית שכם, כי הנבעלת לערל, קשה לפרוש. יעו"ש.

והנראה לעניות דעתי, לבאר בס"ד, שסביב בית שכם היו שומרים, כי הוא היה נכבד מכל אנשי העיר, ועל אחת כמה וכמה, כשלקחו את דינה הוסיפו עוד שמירה, וכאשר נמולו הוספו עוד שמירה, ולכך הרגו שמעון ולוי את כל השומרים, ואח"כ את כל אנשי הבית, ואז יכלו להוציא את דינה מבית שכם. ולשם כך הדגישה התורה "מבית שכם".

ב', כאשר חזרו שמעון ולוי מהריגת העיר שכם, אומר להם יעקב אבינו "ונשמדתי אני וביתי" (פרק ל"ד פסוק ל'), והקשה כת"ר, והלא אמירה כזו היא פתיחת פה לשטן.

והן אמת שבספר ואתה תחזה אלבום (עמ' פ"ב) כתב, "ונשמדתי אני וביתי", היה כעין פתיחת פה, וכשגגה שיצאה מפי השליט, וגרם הדבר, ומלוי נפלו במדבר בעדת קרח, ומשמעון נפלו במדבר בחטא בעל פעור, וגם ביעקב נתקיים הלשון "ונשמדתי אני" – בזה שנשמד שמו מעל שמעון

ולוי באותם פרשיות, שלא הוזכר שמו של יעקב אבינו. יעו"ש.

והנלענ"ד בס"ד, שכוונת יעקב אבינו היתה על שמד רוחני, שכן הדרך לומר "משומד", על אדם שפרק עול תורה ועזב את הדת, וכמו שאמרו רבותינו: המומר נקרא משומד, משום שהשמיד ועזב את אמונתו (ירושלמי סוכה פ"ה, תו"כ ויקרא ב'). וכך אמר להם יעקב אבינו, מה שרציתם לצרף את אנשי שכם אלינו, לא טוב עשיתם, כי אם היו באים כל אותם גרים, היו מבאישים את דרכנו, דרך התורה, והיו מביאים את כל העבודה זרה שלהם אלינו, כי גרים קשים כספחת וחס ושלום, "ונשמדתי אני וביתי", כי כולנו היו מתקלקלים בדרכם הנלוזה. ובנוסף לכל זה גם הרגתם אותם, ויכלתם לגרום למלחמה עם יושבי הארץ.

ואולי התכוון בדרך לשון תמיהה ושאלה, ובדרך שכזו אין פתיחת פה לשטן וכמ"ש בספר גביע הכסף (עמ' קע"ב).

וה' ישמור צאתנו ובואינו, להדרך ולחנך בנינו ובנותינו, בדרך התורה היא דרך רבותינו, ויבנה לנו מהרה בית מקדשינו ותפארתנו. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי כיסלו התשע"ה

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

בגמרא בשבת (לג:), דרשו את הפסוק "ויבא יעקב שלם" (בראשית פרק ל"ג פסוק י"ח), שלם בגופו, שלם בממונו שלם בתורתו, והקשה כת"ר, מדוע הקדימה התורה גופו וממונו לתורתו.

הנה עמד בזה כבר הגאון רבינו יוסף חיים זצ"ל, בספרו בן יהוידע (שם), וכתב שמי שיש לו מיחושים ומכאובים בגופו, אינו יכול להיות שלם

בתורתו, כי יסורי גופו יעשו לו ביטול תורה, וכן מי שאינו עשיר, או עשיר ומפסיד מכך, אין לו דיעה צלולה, ולכן הקדים גופו וממונו, להורות שאין לו שום מיחוש ומכאוב, וגם היה עשיר, ולא היה לו הפסד בממונו, ועוד ביאר שהיה שלם בגופו ובריא, ולא מחמת שפיזר הרבה ממון על עצמו באכילה ושתייה חשובה ומלבושים, ולכן אמר שלם בממונו שלא פיזר ממון. עכ"ד.

ובספר כוכב מיעקב (עמ' קס"ב) ביאר דאחרון אחרון חביב, ולכן דרשו חז"ל גופו בתחילה ואח"כ ממונו ולבסוף תורתו. ע"כ.

ובספר מבית עבדים (עמ' שע"ח) כתב דהסדר לפי שיעור הנס, מן הקטן עד הגדול, והביא ממדרש הגדול (וישלח) שם הסדר שלם בתלמודו שלם בממונו שלם בגופו. יעו"ש.

ובספר שמח ליבו חירארי (עמ' רמ"ב) כתב לתרץ ע"פ דברי רבי יוחנן הלב תלוי בכיס, נאבד הכיס, נאבד עמו הלב, ולכן הקדים שניהם על התורה, כי בהם תלוי הדבר. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר, כי רבותינו דיברו לפי סדר הדברים, כי כשבא אליפז בשליחות אביו עשיו, ביקש להורגו ולאבד גופו וניצל, אך איבד ממונו שלקח ממנו, אך מ"מ נשאר שלם בגופו, ואח"כ בא לו עושר ע"י עבודתו אצל לבן, ואף שרימהו מ"מ נשאר שלם בממונו, ואח"כ בא מלאכו של עשיו, ופגע בכף ירכו, וכוונתו התה לפגוע בתומכ התורה, כמובא בזוהר (וישלח דף קעא.). ואעפ"כ נמצא יעקב שלם בתורתו, ולא נפגע מכך, וכל הצרות הללו, לא גרמו לו להפסיד מתורתו, ונשאר שלם בתורתו. והאל אשר אין בלתו, יגאל עמו וצאן מרעיתו. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כסלו התשע"ז

כבוד מעלת החכם הנעלה, לשם ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת וישלח נאמר, "עד גשתו עד אחיו"
(בראשית פרק ל"ג פסוק א'), והקשה כת"ר, מדוע כפל פעמיים תיבת
"עד", והיה לו לומר "עד גשתו לאחיו".

הנה עמד על שאלה זו בספר אלופי יהודה וישלח (עמ' קל"א), וכתב
לתרץ ע"פ מה שכתב בש"ע יו"ד (סימן ק"נ סעיף ג'), בהגה, שאסור
להשתחוות לפני שר שיש ע"ז בבגדו, אלא ישתחוה קודם שבא השר.
ומדוקדק היטב שהשתחוה עד גשתו דייקא עד אחיו, מפני שעשו החזיק
עצמו לע"ז, כמבואר בזה"ק. עכ"ד.

ובספר ויחי יוסף גרינוואלד (עמ' רמ"ז), כתב, כפל הלשון "עד", לרמז
עד, ולא עד בכלל, כי השכינה איננה שורה בתוך ד' אמות של רשע, ועל
כן לא התקרב אל תוך ד' אמותיו. ע"כ.

ובספר עצי לבנון רובין ח"ב (עמ' ל"ט), כתב שבכל השתחויה ביטל
יעקב אבינו מידה אחת של הס"א, ועד שהגיע אליו נעשה אחיו כמו אח
טוב. ע"כ.

והנלענ"ד שכשבא יעקב, היו עם עשו אותם ארבע מאות איש שעמו,
וכלשון הפסוק "והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש" (שם), אך לבסוף
כולם נשמטו ממנו, כמבואר ברש"י (שם פסוק י"ז), וא"כ לפ"ז יש לומר,
כאשר בא יעקב לגשת אל עשו, בכל פעם נשמט עוד איש מאנשי עשו,
ועברו כנגד יעקב, וכך נשמטו מאצלו אחד אחד, עד שהגיע יעקב אל
עשו, ועל כן עד שהגיע לעשו היו עיכובים, ולכן חזר וכפל "עד גשתו עד
אחיו".

והאל אשר הבטיח ליעקב "ושמרתיו בך כל אשר תלך", כך ישמור עמו בני המלך, בארץ נחלתינו לתושב ולהלך, לעני ולעשיר ומושך בפלך, ויוליכנו קוממיות בארצינו אנה ואילך. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ח

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבנוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"כ כת"ר, מדוע נאמר "ויותר יעקב לבדו" (פרק ל"ב פסוק כ"ה), והלא כבר נאמר לפני כן "ויעבר את אשר לו", ומימלא, מובן שאם העביר את כולם נותר יעקב אבינו לבדו.

הנה במדרש ילמדנו (הובא בספר תורה שלימה שם), כתב, לבדו במערה עם האבות. ע"כ. והיינו, שאומנם יעקב אבינו נותר לבדו מבניו וכל אשר לו, אך זכות אבותיו עדיין עמדה איתו.

והאלשיך הקדוש (שם), עמד על שאלה זו וכתב, שכאשר עבר יעקב אבינו את מעבר יבוק, וגם העביר את אשר לו, מימלא עבר גם מחנה אלוקים איתם, ואז נותר יעקב אבינו לבדו בלי מחנה אלוקים. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, דהנה ליעקב אבינו היה עושר רב, צאן, גמלים חמורים עבדים ושפחות (כמבואר בפרק ל' פסוק מ"ג), וכל אדם עשיר לוקח עימו מלווה ושומר ראש, כאשר הוא נותר לבד. אך כאן ספרה התורה גדולתו וענוותנותו של יעקב אבינו שלא השאיר עימו לא מלווים ולא עבד שישמור עליו, אלא התנהג בפשטות ונותר לבדו.

והאל אשר אין בלתו, יגאל עמו וחבל נחלתו, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשפ"א

כבוד הרב המופלג בתורה, ויראת שמים טהורה,
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בתחילת פרשת חיי שרה מאריכה התורה לספר
על קניית מערת המכפלה, ואילו כאשר קנה יעקב אבינו את שכם הדבר
מופיע בקצרה "ויבא יעקב שלם עיר שכם וגו', ויקן את חלקת השדה"
(בראשית פרק ל"ג פסוקים י"ח-י"ט). ומה טעם לדבר?

הנה כבר כתב הראב"ע בפרשת חיי שרה (פסוק י"ט), שהתורה האריכה
ברכישת מערת המכפלה, כיון שהיא ראשית האחזותנו בארץ הקודש.
יעו"ש. והרמב"ן (שם), כתב, שהאריכה התורה בסיפור רכישת מערת
המכפלה, להראות חסדי ה' עם אברהם שהיה נשיא אלוקים, והקב"ה
ברכו "ואגדלה שמך". יעו"ש. ולפי טעמים אלו, הדבר שיך דווקא
באברהם אבינו שאחז לראשונה בארץ הקודש, וכן שנתברך בברכת
"ואגדלה שמך". ולא שייכים ביעקב אבינו, ומפני כך האריכה התורה
בסיפור רכישת מערת המכפלה.

ובפירוש תורה אור על המלבי"ם (בראשית פרק כ"ג פסוק כ'), כתב,
שאברהם אבינו השתדל להחדיר לאומות העולם את האמונה בתחיית
המתים, ומפני כך האריכה התורה בסיפור רכישת מערת המכפלה.
יעו"ש"ב.

ועוד יש לומר, ע"פ מה שאמרו רז"ל על העיר שכם שהוא מקום המוכן
לפורענות (סנהדרין קב.), שהרי משם יצא קלקול דינה בת לאה ומשם
נמכר יוסף, ושם נחלקה מלכות דוד. ואילו מחברון החלה מלכות בית
דוד. ועל כן האריכה התורה בסיפור רכישת מערת המכפלה וקצרה
בקניית שכם.

ועוד יש לומר, שאמנם שכם נקנתה, אך לאחר מעשה שמעון ולוי עמד יעקב אבינו עם חרבו וקשתו בפתח העיר שכם לשמרה שלא יפגעו האומות בו ובבניו וכמבואר במדרש בראשית רבה פרשה י', והובא ברש"י על הפסוק "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" (שם פרק מ"ח פסוק כ"ב), ולפי זה יש לומר שעל כן קצרה התורה, כי הקנין לא נעשה שלם, והיה צריך עוד שמירה מעליא של יעקב אבינו בחרבו ובקשתו בתפילתו ובבקשתו (כלשון התרגום).

והאל אשר אין בלתו, וענה ליעקב בתפילתו ובקשתו, כן יראנו בשמחתו, כימי קדם באהבתו, ויביאנו אל מקדש נחלתו, ויראנו כהן בעבודתו, ולוי בשירתו וזמרתו, וישראל קהל עדתו. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י חנוכה תשפ"א

כבוד החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מאיזה טעם הצליח המלאך לפגוע בכף ירכו של יעקב אבינו בחיר האבות וגרם לו להיות צולע על ירכו.

הנה תחילה וראש אין אנו יכולים לדרוש ולחקור בחטאי האבות הקדושים והעצומים, וכגמדים לפני ענקים אנו קמים, ואולי נוכל להוסיף נופך בסיבות וטעמים, רק לפי מיעוט ערכינו על פי דברי חכמים, וה' הטוב יכפר על חטאים ואשמים, ונזכה להתחזק בדברים אלו מדרכו של יעקב איש תמים.

הנה עמד בזה הרד"ק (בראשית פרק ל"ב), וכתב, שיעקב אבינו קבל הבטחות מהקב"ה ולא היה צריך לפשוע במחשבתו, להרהר ולחוש ולקרא לעשו אחיו, ולתת לו מנחה, ולפי שהיה פושע במחשבתו, נעשה

פוסח בגופו מידה כנגד מידה. יעו"ש.

וכן עמד בזה הרב הנצי"ב בספרו העמק דבר (בראשית פרק ל"ב פסוק כ"ו), וכתב, שהמלאך נאבק עם יעקב אבינו ורצה למשוך את ידו ממנו, אך יעקב אבינו חזר ונאבק איתו, ויעקב אבינו היה איש שלום והיה לו להמשיך בדרכו מהמלאך ולעצור מהמאבק והואיל ועבר על מדתו נענש. יעו"ש.

ובספר תפארת יהונתן (שם) כתב, יעקב אבינו נתעצל לשוב מבית לבן אל בית אביו, וביטל כבוד אב, והואיל ונתעצל ברגליו, על כן היה צולע על ירכו. יעו"ש.

ובספר בר פחתי (עמ' ס"ה) כתב, שלא עסק עם אנשי הדור ועזב אותם למכמורת עשו, ועל כן יכל לגוע בכף ירכו. יעו"ש.

ובספר זכרון משה (עמ' קע"ג), כתב, שיעקב אבינו, לא חניך יוצאי ירכו ללוות את אביהם, ועל כן "ותקע כף ירך יעקב". יעו"ש.

ובספר בחצרות החיים מצאנו חי"ט (עמ' י"ט) הובא, הואיל ויעקב אבינו לא הסתפק במה שהיה לו, וחזר גם על פכים קטנים על כן נענש. יעו"ש.

ובספר קול מנחם קאליב ח"ז (עמ' ק"א), כתב, על שמנע את דינה מעשו, נענש מדה כנגד מדה, הוא מנע יוצאת ירכו מעשו אחיו, ולכן נגע המלאך בכף ירכו. יעו"ש.

ויש לומר, שיעקב אבינו לן במקום המזבח של העקידה (ראה זוהר חדש ויצא דף כ"ז, ואברבנאל בראשית פרק כ"ח פסוק י'), ומקום המזבח וירושלים נקראים ירך, כמ"ש "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה" (ויקרא פרק א'), וכן "הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב" (תהילים פרק מ"ח פסוק ג'). ואולי מפני שישן שם במקום קדוש, הנקרא ירך, על כן נפגע בירכו.

וזכות יעקב איש תמים, נזכה לבנין מקדש רם על כל רמים, ומשיח צדק ולו יקהת עמים. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת וישב

בעזה"י כיסלו התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ', שליט"א,

מעיה"ת בני- ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו על כמה משאלותיו המחכימות על פרשת וישב:

והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו" (פרק ל"ז פסוק ב'), מדוע אמרה התורה "נשי אביו".

הרמב"ן (שם) עמד בזה וכתב, כשהזכירן יחד עם רחל ולאה קראן שפחות, ואילו כשמזכירן בפני עצמן קוראן נשים. ויתכן כי בחיי רחל ולאה יקרא אותם שפחות ופלגשים, ועתה מתו ולקחם לנשים.

ובאור החיים הקדוש כתב, שיוסף החשיבם כנשי אביו ללא הפרש ממנו.

ומרן החיד"א בספרו נחל קדומים (וישב), כתב בשם ספר פענח רזא, עד עכשיו קרא אותן שפחות, ועתה נשי אביו, אלא בעוד שהיתה רחל קיימת, לא היה מחשיבן מאהבת רחל, כיון שנפטרה רחל, היה מחבבן וקורא להם נשים.

ובספר אוזנים לתורה (שם) כתב, היה יוסף אומר להם נשי אביו, מה שאין כן שאר האחים שהיו קוראים להם בני השפחות.

והנלענ"ד בס"ד לבאר, ע"פ מש"כ בספר דעת מקרא (פרק כ"ט פסוק כ"ד ופסוק כ"ט) שבלהה וזלפה נקראו על שם העיר בה נולדו בסביבות חרן. יעו"ש, ולפ"ז י"ל שנשים רבות נקראו בשמות אלו, הואיל ונולדו בערים הנזכרות. נוכפי שיש בדורינו בנות הנקראות בשמות ערים וישובים, כגון

אפרת, ירדן, ועוד] ועל כן הואיל ושם זה היה מצוי באותו הזמן, בין הנשים, על כן הדגישה התורה בני בלהה ובני זלפה נשי יעקב, לאפוקי מבלהה וזלפה דעלמא.

ומה עוד שלאחר פטירת אמו, היו בלהה וזלפה מגדלות אותו ואת אחיו בנימין, ועל כן החשיבם לנשי אביו.

"ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם" (שם), מדוע אמר "אל אביהם", ולא "אל אביו".

הנלענ"ד שבא לדייק ולומר, "אל אביהם" ולא "אל אביו", כי החינוך שהיה יעקב אבינו מחנכם, היה שווה בשווה. ולכל בניו דאג שימשיכו בדרך האבות ולא דווקא ליוסף.

"את דבתם" (שם), תיבת "את" מה באה לרבות.

הנלענ"ד לרבות שלא דנם לכף זכות, ואח"כ ראיתי שכ"כ הרש"ר הירש בפירושו לתורה (שם), ויבא יוסף, שהביא אל אביהם מה ששמע שמספרים עליהם בחוץ, וחטאו היה שלא דנם לכף זכות, יעו"ש. ולפ"ז נוסף להוצאת דיבה, גם עבר על "בצדק תשפוט עמיתך", לדון לכף זכות.

"וישראל אהב את יוסף" (שם פרק ג'), תיבת "את" מה באה לרבות.

בספר חידושי תורה מהר"א טב (עמ' ס"ב) כתב, לרבות שהיה ת"ח, וכמ"ש התרגום, ארי בר חכים, ולרבות כבוד שנהג בו על תורתו. ע"כ.

והנלענ"ד לרבות אהבתו לרחל, אהב גם את יוסף שהיה בנה. או אפשר "את" לרבות אהבת יעקב לשאר האחים, אלא שאת יוסף אהב יותר "כי בן זקונים הוא לו".

למה יוסף מוסיף לספר עוד על חלומותיו לאחים, לאחר שראה כבר בחלום הראשון ששונאים אותו.

הנה כבר עמד בזה בפירוש מושב זקנים וכתב, מכון שהיה רואה ברוח הקודש, ידע שחלומו כנבואה, ואסור לנביא לכבוש נבואתו שקבל מן השמים.

וכ"כ גם האוה"ח הקדוש, שרצה להודיעם שגדולתו נגזרה מן השמים, ויחדלו מלשנאו, מכיון שגזירה היא.

והנלענ"ד לבאר ע"פ דברי האוה"ח הקדוש, שבפעם הראשונה שנאוהו ובפעם השניה קנאו בו, מפני שבפעם הראשונה עדיין היה ספק בלבם, שמא מהרהורי לבו חלם, ובפעם השניה שחלם על אביו שמשתחוה לו, הבינו שאין כוונתו להשתרר על אביו, ואם כן ודאי מן השמים עתיד למלוך, ולכן קנאו בו. ע"כ. ולפ"ז מובן מדוע סיפר בפעם השניה, כי רצה להוציא מלבותיהם כאילו מתכוון להשתרר עליהם.

ועוד הלענ"ד לבאר ע"פ שינויי הלשון, שבחלום הראשון כתוב "ויגד לאחיו", ואילו בחלום השני כתוב "ויספר אתו לאחיו". שבחלום הראשון, היו כל דבריו קשים כגידים, ומפני כך נכתב "ויגד", וכך הביא במדרש לקח טוב על הפסוק "שמעו נא", שהיה מספר להם ולא היו מקשיבים. ולכך בחלום הראשון דבר איתם קשות. ולאחר מכן כבר נתרככו, וכאן כבר סיפר להם, בצורה עדינה יותר. ומפני כך בחר לספר להם שוב, כי שלא כבפעם הראשונה, הפעם השניה שכבר נתרכך לבם לשמוע.

"וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור" (שם פסוק כ"ט) מדוע חזר פעמיים על תיבת בור.

הנראה לבאר על פי מה שכתב בספר פענח רזא, על דברי ראובן "השליכו אותו אל הבור הזה אשר במדבר", לשם מה הוסיף "אשר במדבר", משום ששני בורות היו לפנייהם ובאחד היו נחשים ועקרבים, ורצה שישליכו בבור השני, ולכן אמר להם "הבור הזה", כי אמנם אין מזיקים, אבל מכל מקום הוא במדבר, במקום ציה וצמאון וימות. יעו"ש. ולפי דבריו יש לבאר, "וישב ראובן אל הבור", שהלך לבור הראשון, מקום הנחשים והעקרבים, "והנה אין יוסף בבור", אינו בבור השני הריק מנחשים ועקרבים. ולא מצאו לא בבור הראשון, ולא בבור השני. ומפני כך חזר על תיבת "בור" פעמיים.

"ואני אנה אני בא", מדוע פעמיים אמר אני.

הראב"ע כתב כך דרך הלשון.

ובתוספות השלם על התורה כתבו, אני בלכלתי מצע אבי, ונתנה הבכורה ליוסף, ואבי יעקב, יחשדני שמא אני הרגתי אותו בקנאה. ועוד אני אנה אני בעולם הזה, ואני אנה אני לעולם הבא.

ובספרים רבים כתבו לבאר ע"פ התרגום יונתן, שע"י הצלת יוסף ממכירתו, חשב לתקן מעשה בלהה, ואביו ישא לו פנים, וכעת אנה אברח מצערו של אבא על יוסף, ועל מעשה בלהה, ועל כן אמר פעמיים אני.

והנלענ"ד לתרץ, ע"פ מה שאמרו חז"ל "כבוד את אביך", את לרבות אחיך הגדול (כתובות דף ק"ג.), ועל כן אמר ראובן, "ואני", אני חייב בכבודו של אבא, וגם אחי חייבים בכבודי, שהרי אני הבכור. ומדוע צערו את אבא, וגם לי לא הקשיבו, ועל כן פעמיים אמר תיבת אני, אחד כנגד כבוד אביו ואחד כנגד כבודו, כי הוא הבכור.

"ויקרא את בגדיו" (שם). מה באה לרבות תיבת "את".

בספר ויגד יעקב גרינוולד (שם), כתב שיעקב הצטער גם על עצמו, כי היה סבור ראובן שנדחה מכח אותו מעשה, וע"י חלוש יוסף, הבין שנמנה עם אחיו, וסבר שנתקבלה תשובתו, וראה שעתה נדחה, ועל כן קרע בגדיו על ב' הענינים. יעו"ש.

והנלענ"ד ע"פ המובא במדרשים, שבנוסף למה שקרע בגדיו, גם צעק, ובזה באה תיבת "את" לרבות צעקתו.

אם חיה רעה אכלתהו, מדוע הכתונת היתה שלימה.

הספורנו מבאר "וישלחו את כתונת הפסים" (שם פסוק ל"ב), העבירוה בשלח כדי שתהיה נראית קרועה ע"י חיות רעות. ע"כ. וכ"כ בפירוש דעת זקנים. יעו"ש. ולפ"ז הכתונת לא היתה שלימה.

ולפי שאר הפרשנים הסוברים ש"וישלחו", פירושו ששלחו את הכתונת לאביהם, י"ל שיסברו הואיל והיתה קלה מאוד, בדרך בריחתו נשמטה

ממנו, ועפה ברוח ונותרה שלימה.

אם חיה רעה אכלתהו, מדוע הוסיפו גם "טרוף טורף יוסף", ולמה הוסיפו תיבת "יוסף".

במדרש שכל טוב ביאר שנטרף הכל ולא נותר דבר לקבורה.

ובאור החיים הקדוש כתב, שטרפתו חיה והרגתו, וטרפה גופו למעונה.

ובפירוש העמק דבר כתב, שיעקב היה סבור שליוסף יש כח להנצל אפילו מבני אדם מבקשי רעתו, וקל וחומר מבעלי חיים, והנה לא רק שלא נצל, אלא נטרף ע"י חיה רעה. וע"פ דבריו מובן מדוע הוסיף תיבת "יוסף", להתפלא על כוחו של יוסף שלא עמד לו.

"ויתאבל על בנו ימים רבים" (פרק ל"ז פסוק ל"ד), "כי ארד אל בני אבל שאולה" (שם פסוק ל"ה). למה הוסיף תיבת "בנו" ותיבת "בני".

הנלענ"ד לתרץ ע"פ מה שכתב בפירוש המהרי"ק על התורה (בראשית פרק ל"ה), שלאה מתה באבלו של יוסף, ולפיכך לא נתפרסמה מיתתה כי הוקשה לו ליעקב אבלו של יוסף, מאבלה של לאה. יעו"ש. ולפ"ז מובן מדוע הזכיר בנו, משום שמיתתה של לאה היתה טפילה בעיניו לעומת אבל יוסף.

ורועה כצאן יוסף, יגאל עמו הכוסף, ולעיר ציון אסוף יאסף. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי כיסלו התשע"ה

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני - ברק ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, לשם מה הראו האחים ליעקב אביהם את

הכתונת טבולה בדם.

הנה עמד בזה בספר ליקוטי שי בארפאס במדבר (עמ' קל"ח) כתב, שאם לא היו מביאים את הכתונת, היה יעקב אבינו אומר להם ללכת ולחפש את יוסף, ואף הוא עצמו היה הולך ומחפש מעיר לעיר, ואם היה מוצאו היה נודע הדבר ליעקב אבינו שמכרו את יוסף, והיה מקפיד על בניו לרעה. יעו"ש. וכן הביא בספר מתוקים מדבש אמסלם (עמ' ע"ט) שאם לא היו מביאים את הכתונת היה חוקר את בניו ומגלה ששיקרו עליו. יעו"ש.

ובספר שערי אהרן (פרשת וישב), הבא בשם הראשונים, שיעקב אבינו סבר, שאם היה יוסף נהרג ע"י לסטים וכדומה, ודאי היו לוקחים את כתונת הפסים לשלל. יעו"ש. ולפ"ז מובן מדוע הביאו את הכתונת כדי שיחשוב שחיה רעה אכלתהו. וראה עוד בזה באור החיים הקדוש.

ויש להוסיף עוד ע"פ מה שכתב האור החיים הקדוש (פרשת וישב), שהאחים רצו רק להפשיט את יוסף מכותנת הפסים, שבה קנאו, ומרוב הכעס והשנאה הסירו באכזריות עד שהסירו עמה גם את הכתונת שהיתה תחת כתונת הפסים. יעו"ש. ולפ"ז יש לבאר מדוע הביאו ליעקב אבינו גם את כתונת הפסים, כיוון שקנאו בה ורצו להראות לאביהם מה גרמה אותה כתונת פסים לעין רעה, עד כדי כך שחיה רעה אכלתה את אחיהם. ובזה גם רצו כבכול להוכיח אביהם על אותה כתונת פסים, שבה העדיף את יוסף על פניהם באהבתו.

ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום. עבד לאל אדון, כפר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ו

כבוד מעלת הרב הגדול, מעוז ומיגדול.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו בעזה"י על שאלותיו המחכימות בפרשת וישב:

רש"י בריש הפרשה כותב בשם המדרש "קפץ עליו רוגזו של יוסף", ולכאורה כל הצרות הם רוגז, ומדוע דווקא כאן קרא צרה זו בשם רוגז.

בספר באר יוסף סלנט ח"א (עמ' קכ"ו) ביאר, רוגז מלשון פחד ורעדה, כי יעקב אבינו פחד מגהינם, שהיה מובטח לו שאם לא מות אחד מבניו בחייו, מובטח שאינו רואה פני גהינם. עכ"ד.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שרוגז פירושו הקפדה וכעס גלויים, ובכל צרותיו של יעקב, לא מצאנו הקפדה כעס ושנאה גלויים, כי בצרתו עם עשיו, היה עשיו שונאו בליבו ולא בגלוי, וכמבואר להדיא בסוף פרשת תולדות "וישטום עשיו את יעקב וכו', ויאמר עשיו בלבו" (פרק כ"ז פסוק מ"א), וכן בצרת לבן, הכל נעשה מנטירת השנאה בלב, ופניו לא היו כתמול שלשום, אך לא בגלוי, אך בצרה זו של יוסף, היו האחים כועסים ושונאים אותו בגלוי, ולכן אמר לשון "רוגזו של יוסף"

"לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו אל תהי בו" (פרק ל"ז פסוק כ"ז), אם מוכרים אותו לישמעאלים מימלא ידיהם לא תהי בו.

הנלענ"ד דעד אותו רגע נגעו בו האחים ביוסף בידיהם כאשר הפשיט את כותנתו, ולקחוהו בחוזקה והשליכוהו לבור, והמדרש מספר, כיון שנתנוהו בתוך הבור, היה שמעון מצוה והיו משליכים אבנים כדי להורגו (ילקוט שמעוני וישב סימן קמ"ב). ועל כן עתה החליטו שדי להם מלהרים ידיים עליו, והישמעאלים הם אלו שיטפלו בו.

מדוע חזר וכפל "מאז הפקיד אותו בביתו" (פרק ל"ט פסוק ה'), והלא

לפני כן כבר אמר "ויפקידהו על ביתו".

הנה עמד בזה רבי משה כלפון הכהן זצ"ל, בספרו יד משה (פרשת וישב), וביאר שבתחילה פוטיפר לא שעבדו לשום דבר, ורק הניחו לחקרו ולדרשו ולעמוד על מידותיו, ורק אח"כ כשראה הצלחתו מנהו על נכסיו בבית ובשדה, ולכן אמר בתחילה "ויהי בבית אדוניו המצרי", ואח"כ "וישרת אותו". יעו"ש.

והנלענ"ד שבתחילה הפקידו "וכל יש לו נתן בידו", ואח"כ כשראה שהוא נאמן "הפקיד אותו בביתו ועל כל אשר יש לו", והוסיף תיבת "אשר" לומר שנתן לו אישור להשתמש בכל מה שחפץ, וכך הוא אומר לאשת פוטיפר "ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך באשר את אשתו".

מדוע חזר וכפל "ויהי שם בבית הסוהר" (פרק ל"ט פסוק כ'), והלא כבר אמר לפני כן "ויתנהו אל בית הסוהר".

רבינו בחיי מבאר, שהסמיך הענין להצלחת יוסף, כדי ללמד שאף בבית הסוהר היתה שכינה עמו.

והמלבי"ם פירש שלא היה אסור ורק היה שם.

ובספר ויבינו במקרא קארפ (עמ' קע"ט) ביאר, שבית הסוהר היה בבית אדוני יוסף, ולכן חזר ואמר ויהי שם, דהיינו שנשאר בבית פוטיפר בבית הסוהר. יעו"ש.

ובספר הר צבי על התורה (פרשת וישב) פירש, שנגזר עליו מאסר עולם. ויש לבאר בס"ד, שאע"פ שהיו שם אסירי המלך וגם שם קבלו גינוני כבוד מפני ששרתו את המלך, אעפ"כ הוא יוסף היה שם בבית הסוהר, ולא קיבל שום כבוד או הטבה.

ועוד י"ל "ויהי שם בבית הסוהר", "שם" שהיה לו שם טוב בעיני כל רואיו. ובדרך מליצה, יש לומר כי באנגלית "שם" פירושו העמדת פנים, כי הכל ידעו שיוסף נכנס לבית הסוהר בזיוף ובשקר של אשת פוטיפר.

ועוד יש להליץ ע"פ דברי המדרש תהילים (פרק פ"א) על הפסוק "כפיו מדוד תעבורנה", שהיה יוסף משרת לשר הטבחים ודוד מלשון סיר בו מבשלים, שהיה יוסף מבשל אוכל, וגם בבית הסוהר עסק בזה, ובדרך רמז יש לומר "ויהי שם בבת הסוהר", ש"ם נוטריקון מ'אסטר ש"ף, שפירושו באנגלית מומחה בבישול.

וה' יגאל עמו כצאן יוסף, וכן ירבה ויוסף, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי שאלתו בפרשת וישב, מדוע נאמר "וישב ראובן אל הבור, והנה אין יוסף בבור, ויקרע את בגדיו" (פרק ל"ז פסוק כ"ט), ולהלן נאמר "ויקרע יעקב שמלותיו" (שם פסוק כ"ד), ומה חילוק בין בגדיו לשמלותיו.

וראיתי לרש"ר הירש (שם) ששמלה הוא הלבוש המכסה מערומי הגוף כמו "שמלתו לעורו", ויעקב קרע את בגדיו עד לעורו. יעו"ש. ויש מבארים, בגד הוא בגד עליון על כל המלבושים, ושמלה מה שלובש על הבשר ממש (ראה נחלת חמשה עמ' ס"ה). ויש מבארים, בגד, אחד מן הבגדים שלובש, ושמלה, בגד עליון חשוב (חשב האפוד פרשת וישב). ויש מבארים, שמלותיו, בגדים חשובים, כמ"ש "שמלה לך קצין תהיה לנו" (ישעיה פרק ג'), וראובן לא היה לבוש בגדים חשובים, כי היה בתשובה על שבלבל יצועי אביו, ולבש בגדים פשוטים, או בכלל לא נהג ללבוש בגדים חשובים כמו אבי המשפחה (אזנים לתורה שם).

והנלענ"ד להוסיף ולבאר, ע"פ מה שראינו בחכמי המערב, מדורות שעברו, שכאשר התהלכו ברחובות, היו לבושים במלבושי חכמים, עם כובע לראשם וגלימת חכמים, בהוד והדר, ואילו בביתם היה להם בגד אחר מעין שמלה לעורם, ובו ישבו וגם לנו ועשו בו כל צרכי הבית, נוכך היה נוהג להתלבש מו"ר סבא דמשפט'ים, רבה של ירושלים, רבי שלום משאש זצ"ל, ומספרים שכאשר נבחר לכהן כרב העיר ירושלים, ועבר להתגורר ברחביה, פנה אליו אחד החכמים ואמר לו, שכעת עליו ללבוש חליפת "פראק", ארוכה כדרך הרבנים המכובדים, וסימנך פרא"ק נוטריקון פ'ה ר'ק א'ני ק'ובע, ונענה הרב כדרכו בבדיחותא בצחות לשונו: "אמשיך ללבוש חליפה קצרה, ומי שרוצה שאתהלך בחליפה ארוכה, אתכופף מעט לכבודו, ואכרע ברך, ומימלא החליפה תיראה כארוכה.... וכך ברח הרב מכל גינוני כבוד....(מפי נאמן ביתו הרב שלמה לוי שליט"א), וכן הובאה עדות בספר רב רבנן מפי מרן בעל שבט הלוי (עמ' ד"ש) על החזו"א שהלך בלי נעליים ובלי מלבוש עליון בביתו, כי בני ברק מקום חם מאוד, ובפרט בימים ההם. יעו"ש. ואין בזה חלילה משום פחיתות כבוד לאותם חכמים, כי מלבושו בביתו, לא כמלבושו בבית מדרשו או ברחובות קריה, והדברים נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת]. וכן הכא יש לומר שהיו בגדים המיועדים להליכה בחוץ, ואותם קרע ראובן, ולעומתם, היו בגדים המיועדים ללבישה בבית שנקראו בשם "שמלות", ואותם קרע יעקב אבינו בהיותו בביתו.

וה' יצילנו מכל צרה וצוקה, ילבישנו בגדי ישע ומעיל צדקה, ויאיר עינינו בתורתו כאור אבוקה, ותערב לנו כמיני מגדים ומתיקה, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת מקץ

בעזה"י כיסלו התשע"ד

כבוד מעלת הכהן שדעתו יפה, כחתן יוצא מחופה, תורתו מנופה, ביי"ג נפה, פריו למאכל ועלהו לתרופה, וכחא דתורה עדיפא. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א.

מח"ס פרדס יוסף על המועדים.

רוב שלום טובה וברכה,

שאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נכתב בפרשת מקץ "ועל השנות החלום אל פרעה פעמיים" (פרק מ"א פסוק ל"ב), והלא השנות הוא פעמיים, ולמה הכפילות.

והנה בספר מושב זקנים מבעלי התוס' (פרשת וישב), כתבו, ששני החלומות היו בלילה אחד, ובלא הבדל ימים. יעו"ש.

והרד"ק (סה"ש ש' שנה) כתב, שזוהי תוספת ביאור, או לפי שלשון השנות אפשר יותר משני פעמים, לפיכך פירש פעמים. יעו"ש.

ובאוה"ח הקדוש (שם) ביאר, השנות הוא מלשון שינוי, שהחלום הראשון לא היה כחלום השני.

ובספר ערבי נחל (שם) כתב שהחלום בא ע"י שני מלאכים, ע"י מיכאל וגבריאל. יעו"ש.

ובספר דרישת שבת בורשטיין (מקץ) כתב פעמיים, בתכיפות. יעו"ש.

והנלענ"ד לרמז לשון "השנות", הוא מלשון שינה, כי פעמיים נאמר בפרעה "ויקץ פרעה" ושנתו הופסקה, מחמת שנבהל מהחלום.

ואתה, שלום וביתך שלום, וכל אשר לך שלום, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי כסלו התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא שליט"א.

עורך קובץ מרי"ח ניחוח

רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו על שאלותיו המחכימות בפרשת מקץ:

בתחילת הפרשה נאמר "ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם וכו', שבע פרות יפות מראה".

מדוע נכתב סיום השנה בלשון "מקץ"

הנלענ"ד לבאר לשון "מקץ", מלשון "קוץ", כי באותן שנים היה יוסף בצער בבית הסוהר, יותר משאר השנים, כי הוסיפו לו עוד שנתיים על העשר שנים שנגזרו עליו, וכמובא במדרש תנחומא (סוף וישב), ובראשית רבה (פרשה פ"ט סוף סימן ג'). ואח"כ מצאתי שכ"כ בספר באר רחובות על רש"י (שם), שמקץ מלשון קוץ, וכן הוא לשון קצתי. יעו"ש.

מדוע נכתב לשון "חולם", בהווה ולא בעבר.

הנה עמד על זה כבר האבן עזרא, וכתב, חולם יכול להיות גם בלשון עבר, היה חולם.

והאור החיים הקדוש כתב, כיון שפרעה חלם חלום זה במשך שנתיים ימים, רק לא היה זוכר שחלם. ולסוף שנתיים חלם ולא שכח. יעו"ש.

והנלענ"ד הואיל וגם ביום היה החלום מטרידו, ומה שחלם בלילה, היה רואהו ביום, ועל כן נכתב בלשון חולם, דהיינו שהחלום ליווהו גם בהווה במשך היום.

מדוע חלם על פרות ולא על שוורים.

הנלענ"ד הואיל והיה פרעה בעל נשים ומחשבותיו היו בהן, מפני כך גם

באו פרות ולא שוורים בחלום.

האם יוסף הראשון שלקח מס.

לפי ההיסטוריונים המלכות הראשונה שלקחה מיסים היא מצרים, וע"פ התעודות והארכיאולוגיה שבידם, זו תקופתו של יוסף. ולפי זה הראשון שלקח מס הוא יוסף. והנראה להביא ראיה לדבר, שכשבאים האחים למצרים, וכשחוזרים לכנען, לא מצאנו שלקחו מהם מכס כלל. אלא כפי שביארנו תחילת המס היתה ע"י יוסף, שלקח על התבואה, ובהמשך המשיכו לקחת גם מכס, ושאר ירקות.

ואתה שלום וביתך שלום, וכל אשר לך שלום. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התשפ"א

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, כשהגיעו האחים למצרים מדוע לא היה משהו שיספר להם שהמושל בכל ארץ מצרים היה פעם עבד עברי, ואולי מכך יוכלו לדעת ולהבין שהוא יוסף אחיהם.

והנה אנכי הרואה, ראה ראיתי להגר"ש אבינר שליט"א, בספרו ספר בראשית עם פירוש ח"ג (עמ' 222), שכתב, שהיו במצרים עוד הרבה עבדים כנעניים שבאו מעבר הנהר למצרים, ואין הוכחה שזה אחיהם יוסף, ומה עוד שאף אחד לא קישר את הדברים ולא שם לב לכך ולא העלו על דעת שזה יוסף אחיהם. יעוש"ב.

יש עוד לומר שהמצרים, לא הבינו בשפת העברים, ועל כן לא כל כך היה שייך לנהל איתם שיחה, ובשל כך אף הוצרכו למתורגמן (ראה רשב"ם

פרק מ"ב פסוק ח'), ומימלא אף אחד לא יכל לספר זאת לאחים.

ועוד יש לומר, שהמצרים היו רעבים ולא היה להם פנאי לדבר ולספר מאומה מן העבר ומן ההווה, וכן כל הבאים למצרים היו מהלכים ללא אומר ודברים מחמת רעבונם, וסמך לדבר ממה שנאמר "ויבואו בני ישראל לשכור בתוך הבאים, כי היה הרעב בארץ כנען" (שם פסוק ה'), דהיינו כל הבאים היו רעבים, ובתוכם היו מהלכים האחים ללא פנאי לדבר עם איש, כי היה הרעב בארץ כנען, ובעת הרעב כולם מהלכים ללא דיבור כלל, כי חשבו רק על רעבונם...

ועוד יש לומר, שאחד מגינוני מלכות היה איסור מרידה במלכות, ואסור היה לדבר כלל שמץ סרך גנאי על המלך ומושליו, ומי שיספר שהמושל הוא עבד עברי לשעבר, מיד היה עלול להיאסר, ועל כן לא דברו מאומה על יוסף.

וכבר ספרו מעין זה, שבימי רוסיה האיומה, מי שחמד לצון על סטאלין שר"י, מיד קבל עשר שנות מאסר וגלות, ובספר יהדות הדממה ח"ב (עמ' 32) מסופר על חייט אחד, אשר גזר לו מידה של בד לפי גיזרת נייר אותה הכין מעתון ישן, ולרוע מזלו לא הבחין החייט כי באותו עתון מודפסת תמונתו של אותו רשע, ותוך כדי עבודתו תחב את המחט בפיסת העתון בדיוק במקום בו מופיע אישון עינו של הרודן העריץ, ומשהבחין בכך אחד מאנשי המפלגה הנאמנים, הלך וסיפר זאת לשלטונות ואותו חייט מסכן נשפט כמובן ומיד הוגלה לשנות עבודת פרך במחנות ריכוז. ע"כ.

ועוד יש לומר שהעם אהב את יוסף, מחמת שהצילם מרעב והעשיר את מצרים ועל כן לא דברו מאומה מעברו.

וזכות יוסף אשר יצא מבית האסורים, כן קרן עמו ישראל ירים, ובית מקדש יבנה בראש ההרים, שם נקריב לפניו אילים ופרים, בעבודת כהנים ולויים מזמרים, וישראל עומדים במעמדם מאושרים. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת ויגש

בעזה"י כיסלו התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א.

רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו על כמה משאלותיו בפרשת ויגש:

ויגש אליו יהודה " (פרק מ"ד פסוק י"ח), הובא במדרש בראשית רבה (פרשה צ"ג סימן ו'), נגש למלחמה לפיוס ותפילה. מדוע לא נגש גם לדורון כמו יעקב אבינו, ומדוע יעקב אבינו במפגש עם עשו לא נגש לפיוס.

הנה גבי דורון, כבר שלחו בני יעקב מנחה, "מעט צורי וכו'", והדורון כבר ניתן. ומפני כך, לא הכין דורון.

וגבי יעקב אבינו, מדוע לא הכין פיוס, הואיל וידע את טבעיו של עשו, וידע שמתנחם להרגו, ולא יועיל פיוס בו, מפני כך ידע שעמו שיירק רק שלושה דברים, דורון תפילה ומלחמה.

ב, והיה כראותו כי אין הנער ומת", (שם פסוק ל"א), חז"ל אומרים, אין והיה אלא לשון שמחה, (בראשית רבה פרשה מ"ב סימן ד'). ומה שמחה שייכת כאן.

בספר גדולי הדורות (עמ' 829) הביא תירוצו בשם בעל ספר נטע שורק, שכשיראה שאין הנער, אז בשמחה "ומת", דהיינו יהיה מוכן למות ב"מ בשמחה, משום שאינו חפץ יותר בחיים כי "נפשו קשורה בנפשו".

ובספר ליקוטי יהודה (שם) כתב בשם הרבי מגור ע"פ המשנה בברכות (נד.) שחייב אדם לברך על הרעה, כשם שמברך על הטובה, ופירושו לקבלם בשמחה, ויעקב אבינו יקבל בשמחה, אך "ומת", כי לא יוכל

לסבול זאת.

ובספר אור הדעה (עמ' 103) תירץ ששמחתו של יעקב אבינו היתה לראות את בנימין, כי בזה התנחם על יוסף, ועתה לא יהיה לו במה להתנחם. ובזה ביאר בספר שלמי שמחה (ויגש), את המשך הפסוק "ונפשו קשורה בנפשו", שהואיל ונפשם קשורה באהבה, משום כך היתה לו שמחה גדולה בראותו.

ובספר מדרש אריאל (ויגש) כתב, שמחתם תהיה כאשר יראוהו מת, מאשר יתענה על חסרון בנימין, וכ"כ גם בספר שמר ליבי חירארי (פרשת מקץ) שלטובת יעקב, היה שמח אילו ימות, מאשר יסבול עוד איבוד בן שני של יעקב.

והנלענ"ד לבאר, שיהודה דיבר עם יוסף, המשנה למלך מצרים, ואמר לו בודאי "והיה כראותו כי אין הנער ומת", הגויים ישמחו אם ימות יעקב אבינו, כי זה דרכם לשמוח כאשר אחד מגדולי ישראל נפטר. וא"כ והיה, הולך על הגויים שהם ישמחו במיתתו.

ג', העוד אבי חי" (פרק מ"ה פסוק ג'), מדוע אמר אבי, ולא אבינו.

הכלי יקר (שם) כותב שלא התייחסו אל יעקב כאל אביהם אחרי שצערורו כל כך במכירת יוסף.

ובספר מטעמי יצחק (שם) כתב, הואיל ויעקב אהב את יוסף מכל בניו על כן שאל "אבי".

והנלענ"ד דבא להוכיחם על שלא החשיבוהו והתייחסו אליו כבן יעקב, על כן אמר "אבי", שהוא גם אבא שלי. ועוד שכל אותם שנים הייתי זקוק לחום ואהבה של אבא שלי, "אבי", וכל אותם שנים התגעגעתי אליו, ואתם הייתם סמוכים לשולחנו, ועל כן הזכיר לשון "אבי".

ד', פעם אחת נאמר "אעלה ואגידה לפרעה אחי ובית אבי" (פרק מ"ו פסוק ל"א), ואח"כ כשבאו אל פרעה נאמר "אבי ואחי באו" (פרק מ"ז

פסוק א'). מדוע פעם אחת הקדים את אחיו, ופעם אחת הקדים את אביו. בספר באר מים חיים (דברים כתבי קודש ויחי), כתב, הואיל ובתחילה אמר, "והאנשים רועי צאן", על כן אין זה מדרך המוסר לומר על אביו שהוא מלך, לשון רועה צאן, ואף שלפני ה' רועה צאן נחשב כעבד ה', מ"מ יעקב בתחילה היה גם כן בן מלך. ואך כשעמד לפני פרעה, אמר "אבי ואחי", כי כאן פרעה שאלם, מה מעשיהם, והם השיבו רועי צאן, והוא עצמו לא אמר, אלא הם מעצמם. ע"כ.

ובספר זמר ארזים (עמ' קי"ז) כתב לדייק "אלי", שלא באו בעיקר מפני הרעב, אלא כדי שיעקב אבינו יראה את יוסף, כי יכלו לשלוח שליחים להביא אוכל ממצרים, משום כך הוסיף יוסף שלא רק "אחי", אלא "בית אבי", באו אליו, אך המצריים היו עושים את אבותיהם לעבודה זרה, ומנציחים זכרונם בפרמידות על קברם, ועל כן הקדים "אבי ואחי". יעו"ש.

והנלענ"ד לתרץ, בפעם הראשונה יוסף מדבר עם אחיו, ועל כן מקדימם, משום שהם קשורים בעניין למצא להם פרנסה. אך בפעם השניה רצה יוסף שיעקב יברך את פרעה ובין היתר ימליץ על אחיו, למצא להם פרנסה, ועל כן הקדים את אביו.

והאל אשר אין בלתו, יגאל עמו וצאן נחלתו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התשע"ה

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת ויגש נאמר: "וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו" (פרק מ"ה פסוק כ"ז), ולאחר מכן נאמר שנשאו

את יעקב אבינו "בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אותו" (פרק מ"ו פסוק ה'), ואם כן מי שלח את העגלות?

הנה כבר הובא בילקוט (רמז קנ"ב) ועגלות ששלח פרעה היכן היו, אלא אותן העגלות של פרעה, היתה עבודה זרה חקוקה עליהן, עמד הודה ושרפן. וכן הוא בבראשית רבה (פרשה צ"ד סימן ג'). ולפי המדרש מובן היטב, שיוסף שלח עגלות נוספות לבל ירגיש בעגלות ששלח ששרפן יהודה. ובזהר ח"א (דף רי"א.) הובא ששש עגלות היו. ע"כ.

וגם הראשונים עמדו בזה, וכמ"ש הרשב"ם, עה"פ, אשר שלח יוסף, על פי פרעה שלח. ובתוספות השלם כתב, פרעה נתן עגלות לשאת את הנשים והטף, ואת יעקב ישאוהו כדרך שנושאים את הזקנים, ועל כן שלח יוסף עגלות משלו.

וגם בספרי האחרונים, הובאו מספר תירוצים, בספר דברי יוסף שוארץ (שם), כתב, יוסף שלח לאביו עגלות, אשר בהן ירד מצרימה, ורכב בהן מחברון עד באר שבע, וכשהגיע שמה, באו לקראתו עגלות ששלח פרעה, והוצרך לשבת שם מדרך כבוד. ע"כ. ובספר חזן יוסף (עמ' קל"א) הביא בשם הרב ניסים כהן, היות ואמרו ליעקב שיוסף מושל בארץ מצרים, ולכן אמרו לו ששלח יוסף ולא ששלחם פרעה, כדי להראות לו את גדולת יוסף, אך האחים ידעו שהיה ברשות פרעה. וסיים וקשה קצת כי לפ"ז שקרו. ע"כ.

והנלענ"ד בס"ד לבאר ע"פ המעשה שמספרים על סידנא בבא סאלי זי"ע, שפעם אחת נצרך לרכב, ומיד אחד האנשים שהיה שם, חבר כנסת דתי, אמר לרב, שהוא מוכן לנדב את הרכב שלו, אך הבבא סאלי סירב, משום שאינו נוסע ברכב שחילל שבת, תמה אותו ח"כ, וכי הוא חס ושלום נוסע בשבת?, אולם לאחר מכן נזכר שפעם אחת הוא מסר את הרכב לחבירו, שאנו שומר תורה ומצוות, ואכן הוא נסע בשבת. (ספר ואביו שמר ח"ב עמ' שע"א). ולפ"ז, יש לומר שיעקב אבינו לא רצה ליסוע בעגלות ששלח פרעה שמא חיללו שבת, אך כשאמרו לו שעגלות אלו עברו תחת ידו של

יוסף, והוא שלחן, וודאי בדק שלא חיללו שבת, רק אז היה מוכן ליסוע בהם. ובזה ידויק גם לשון הפסוק "וירא את העגלות", ראה שאין בהן חילול שבת.

עוד יש לומר "בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אותו", "אותו", היינו את יוסף, כי בעגלות אלו שלח פרעה לשאת את יוסף ולהוציאו מן הבור, ולהעמידו לפניו. ובאותם עגלות השתמש יוסף לשאת את אביו למצרים, לזכור את הנס, ומתוך שנעשה בו נס היה מעמיד העגלות הללו לפניו לזכור את אותו מעמד בו הוצא מן הבור ועלה לגדולה.

וכן יעלנו ה' יתברך מבור גלות לאורה וגדולה, בבנין עיר המהוללה, ובבנין מקדש אריאל, בבא לציון גואל. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת ויחי

בעזה"י אלול המרוצה התשע"ב

כבוד ידידינו הנכבד והנעלה, לשם טוב ותהילה,

מיחידי סגולה, תוך עדה כלולה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני-ברק.

שלום שלום בכיפלים, ונחת מלא חופנים, וברכות בעדי עדיים !

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע העלימה התורה פטירתה של לאה ורק בדרך אגב מספר יעקב אבינו "ושמה קברתי את לאה" (בראשית פרק מ"ט פסוק ל"א).

ראש וראשון, עמד בזה הזוהר הקדוש (פרשת ויצא דף קנח.) וביאר שכל מעשיה של לאה היו בכיסוי, ומשום כך לא נזכרה מיתתה כמיתתה של רחל. יעו"ש.

ועל ידו השני, המהרי"ק בחידושיו על התורה (בראשית פרק ל"ה), כותב וז"ל: ושמעתי שלאה מתה באבלו של יוסף שעשה יעקב ממנו כשנמכר, ולפיכך לא נתפרסמה מיתתה, דהוקשה ליה ליעקב אבלו של יוסף מאבלה של לאה. עכ"ל. [מענין כי לשמועתו של המהרי"ק יש מקור מספר יובלים, שהוא אחד מן הספרים החיצוניים אשר לא נכנסו לתנ"ך, ושם מופיע שמכירת יוסף היתה ביום כיפורים, אשר הוא סוף הקיץ, ומשום כך נאמר שהבור היה ריק ממים, כי נגמרו המים בימות הקיץ. ועוד מופיע שם שמועתו של המהרי"ק אך קצת בשינוי, ושם מובא שבעקבות הצער על שמועה זו שטרופ טורף יוסף, מתו באבלם בלה ודינה, ע"כ. ואם נחבר שני הדברים יחד נמצאנו למדים שלאה נפטרה ביום הכיפורים, דבר שלא מצאנו בכל מדרשי חז"ל כלל וכלל, וצ"ע].

ושלישים תעשנה, ע"פ מש"כ החיזקוני (פרשת חיי שרה) שאין דרכו של מקרא לכתוב מיתת אשה, אע"פ שהיא צדקת, אם לא ע"י מעשיה, כגון, שרה, רחל, דבורה ומרים. שרה, בשביל שהוציא אברהם דמים יקרים לקברה וכו'. יעו"ש. ולפ"ז מבואר מדוע לא פרסם הכתוב מיתתה של לאה, כי לא מפרסם הכתוב מיתת אשה, והואיל ולא היה מעשה הקשור בפטירתה, לא פרסם זאת הכתוב.

ובארבעה אשיבנו, ע"פ הנלענ"ד, לפי מה שהביא באריכות, בספר מעם לועז (סוף פרשת וישלח), שבני יעקב ערכו מלחמה עם העמים מסביב, ובתחילת פרשת וישב מספר המעם לועז שכעבור שנה מאותה המלחמה, עבר יעקב לחברון ושם נפטרה לאה. ולפ"ז יש לומר שיעקב ובניו, ערכו את הלוויית לאה בצינעה, ולא בפרהסיא כדי שהעמים לא ינצלו הזדמנות זו שעסוקים באבלם לבא ולהלחם נגדם, וכפי שבשעה שבאו לקבור את יעקב, בא עשו והתווכח על מקום הקבורה. וכמבואר בגמרא בסוטה (יג.), ועוד חששו שמא יתעללו בגופה הקדוש להתנקם במעשי שני בניה שמעון ולוי, אשר הרגו את העיר שכם, וכפי שידוע וכתוב אצל הגויים שנוקמים בגופות המתים כדי לינקום מן החיים קרובי המת, ועל

כן הסתירו והעלימו פטירתה, וגם התורה העלימה פטירתה.
והאל אשר ממשלתו בכל מולכת, יחדש עלינו שנה טובה ומבורכת, אשר
אורה עלינו נוסכת, וברכות ממעל עלינו שופכת, עבד לאל אדון, כפיר
ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי כיסליו התשע"ד

כבוד מעלת ידידננו הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א.

מח"ס פרדס יוסף על המועדים

רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו על שאלותיו המחכימות בפרשת ויחי:

א' "ועשית עמדי חסד ואמת" (פרק מ"ז פסוק כ"ט), ביאר רש"י, חסד
שעושים עם המתים, הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמול.
ע"כ. והלא לכאורה, ידוע שנשמת המתים עושה חסד עם החיים.

הנה המתבונן בלשון הזוהר (בלק דף קצ"ו ע"ב) שם מובא שהנשמות
מתפללות על החיים, וכן הלשון בספר קב הישר (פרק מ"ה). יעו"ש. ואך
חסד ממש גשמי, כתשלום גמול, אין הן עושות, אלא חסד רוחני.

וכ"כ בספר נחלת אברהם (פרשת ויחי) הנשמה נותנת גמול, אך מה
שגומלים חסד עם הגוף, נקרא אמת, שאינו מצפה לשום תשלום גמול.
יעו"ש.

ב' "קברו אותי אל אבתי אל המערה אשר בשדה עפרון החיתי, במערה
אשר בשדה המכפלה אשר על פני ממרא בארץ כנען, אשר קנה אברהם
את השדה מאת עפרון החיתי לאחוזת קבר" (פרק מ"ט פסוקים כ"ט -
ל"א). מדוע פירט פירוט גדול על מערת המכפלה.

הנה עמדו בזה הרשב"ם והחזקוני שם, וכתבו שלא יוכלו לערער מלקברני. יעו"ש. וכן כתב בספר בכור שור, שציין כל הפירוט הזה, להורות שעשה חזקה בקרקע ע"י שקבר שם את לאה. יעו"ש.

ובספר הגיונות הגרשוני (עמ' רפ"ב) ביאר, ללמד דרך ארץ לדורות כשאדם מצוה צוואה, פרט הכל, לבל יגרמו מחלוקות וחילוקי דיעות בפירוש צוואתו. יעו"ש.

והנלענ"ד בס"ד לבאר, שלא יבא מאן דהוא מן האומות אשר מסביב, או מבני עשיו לומר ולטעון, לא היתה כאן שום אחוזת קבר או מערה [וכפי שעושים לדאבון כל לב יהודי, בני ישמעאל על הר הבית, אשר טוענים שלא היה שם כלל בית המקדש, וזו "המצאה יהודית ציונית", ועיני עיני יורדה מים, על ערבים אשר יושבים בתוכה, ורומסים חצרות בית ה', והשי"ת מהרה יעקור בית תיפלותם, ויבנה בית תפארתו] ומפני כך פרט כל דבר ודבר לפרטי פרטים, להוכיח שהמקום נקנה ובבעלות יהודית, והינו חי וקיים.

(ג') "וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו וכל העולים אתו לקבור את אביו אחרי קברו את אביו" (פרק נ' פסוק י"ד). מדוע כפל "אחרי קברו את אביו".

בספר אהל רחל סופר (עמ' 657) כתב, שהתורה רצתה לספר לנו שכולם הלכו ללוות את יעקב ממצרים לארץ כנען והלכו לכבוד יעקב, ובל נחשוב שאלו העולים בלאו הכי היה להם ללכת ממצרים לארץ כנען. יעו"ש.

ורבינו חיים בן עטר זצ"ל בספרו אור החיים הקדוש, ביאר, שנתעכבו עד שסיים לקברו. יעו"ש.

והרב יוסף רוזין זצ"ל, בספר צפנת פענח על התורה ביאר ע"פ הירושלמי, שכשקברו את יעקב היו צריכים לפנות את קברו של צחק, כי היה צריך לשים את יעקב. ובזה ביאר "לקבור את אביו" – את יעקב. "אחרי קברו את אביו" – את יצחק. יעו"ש.

וכתב הרב משה דוד וואלי מתלמידי הרמח"ל (בראשית שם), שאע"פ

שהבטיח יוסף אל המצרים לחזור מיד אחרי קברו את אביו, לא עשה כן בפחזות כדי להזדרז, אלא נתעכב כל זמן ההספד והקבורה. ע"כ.

והנלענ"ד שהואיל ובאו עם יוסף עוד אנשים רבים שהיו ממשמר המלוכה המצרית, היינו חושבים שלא היה להם כל צער בהלוויה ובקבורה, כי באו לעשות מלאכת שמירה על המשנה למלך, אך אעפ"כ מתארת התורה "אחרי קברו את אביו", שכולם הרגישו בצער הקבורה כאילו היה זה אביו ממש.

עוד יש לומר שלא עשו מעין הלוויה, בארץ ישראל, והשאירו את גופו הטהור של יעקב אבינו במצרים, על כן הדגישה התורה ואמרה: "אחרי קברו את אביו".

וה' יתברך יתן לנו חיים טובים וארוכים, ברוכים ומבורכים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התשע"ד

כבוד החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, נודע שמו בשערים, נרדים עם כפרים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום לכבודו ולכל הסובבים הודו.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר כמה שאלות בפרשת ויחי, וזה החלי, בעזר צור גואלי.

מדוע בירך יעקב אבינו את מנשה ואפרים "בך יברך ישראל" (פרק מ"ח פסוק כ'), ולא אמר "בכם יברך ישראל".

הנה עמד בזה התרגום יונתן (שם) וכתב, בך בני יוסף יברכו בית ישראל ביום המילה לאמור ישימך וכו'. וכ"כ בספר באר יוסף (עמ' קל"ד) וכן בספר אמרי אליעזר (עמ' שכ"ט), ש"בך" מיירי על יוסף שזכה להעמיד

בנים גדולים כל כך כאפרים וכמנשה על אף שהיה במצרים, ארץ הטומאה, והיה משנה למלך מצרים בין שרים גויים, וכן יזכו כל ישראל לבנים שיעלו מעלה מעלה. יעו"ש. ובספר תוספת ברכה (עמ' 380) כתב לדייק מן הפסוקים שהברכה מכוונת כלפי יוסף, שהרי פתח ביוסף "ויברך את יוסף", וסיים בברכה לנערים, משום שכשהבנים מתברכים הברכה גם לאבות, וזהו ההמשך לברכת יוסף, ומשום כך אמר "בך יברך ישראל", בלשון יחיד. יעו"ש.

והרד"ק כתב שעיקר ברכתו של יעקב אבינו היתה מכוונת כנגד אפרים, אלא שהטפיל עמו את מנשה. יעו"ש.

ובספר אשי ישראל (עמ' קמ"ז) וכן בספר אזנים לתורה (שם) כתבו ש"בך" לשון אחדות, כי הברכה תחול רק כשהיו באחדות. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר ע"פ מה שכתבו רבינו תם והבכור שור על הפסוק "ועיני ישראל כבדו מזוקן" (שם פסוק י'), והלא בפסוק ח' נאמר "וירא ישראל", אלא שראה דמות אדם, ולא ראה בבירור. יעו"ש. ולפי זה ראה יעקב אבינו את מנשה ואפרים כדמות אחת, ועל כן אמר "בך" בלשון יחיד.

"על כן קרא שמה אבל מצרים" (פרק נ' פסוק י"א), מדוע קראו בשם זה. הנה במדרש שכל טוב כתב שתמהו יושבי הארץ הכנעני מדוע המצרים בעברם בעבר הירדן מספידים, והלא אין זה מקום מיתה ולא מקום קבורה, אלא מכך הסיקו שההאבל למצרים על שלא זכו שיקבר בארצם, וזכותו היתה מגינה עליהם. יעו"ש. ובזה מובן מדוע נקרא בשם "אבל מצרים", כי האבל היה למצרים.

והנלענ"ד ע"פ הגמרא בסוטה (י"ג.) והמהרש"א שם, שאפילו הסוסים והחמורים ספדו, שהלבישו אותם שחורים, ונראה כאילו בוכים. יעו"ש. והנראה שאף הדרכים היו בוכות וכדרך שנאמר באיכה גבי ירושלים "דרכי ציון אבלות". ועל כן נקרא המקום "אבל מצרים", כי אפילו המקום היה אבל ובכה על יעקב אבינו יחד עם מצרים.

ואל עליון, יגאל עם עני ואביון, לנוה אפיריון, בשוב ה' את שיבת ציון, אמנן כן יהי רצון, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י טבת התשע"ה

כבוד מעלת הרב הגדול, מעוז ומיגדול, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר בפרשת ויחי (פרק מ"ז פסוק כ"ט) נאמר: "ויקרא לבנו ליוסף", והקשה כת"ר מדוע פרטה התורה "לבנו ליוסף", הלא ידוע שבנו הוא יוסף.

הנה כבר עמד בזה האור החיים הקדוש (שם), וביאר, איך יקרא הדיוט למלך, והלא כבוד מלכות עדיף מכבוד רבו, כדאיתא בקידושין (ל"ג:) אלא בהיותו בנו, ובהיותו יוסף אשר ידוע בצדקותו ובאהבתו לאביו, ובאהבת אביו לו. עכ"ד.

ובספר קרן לדוד חדאד (פרשת ויחי), ביאר, קרא לבנו, היינו קרא לאחד מבניו שנזדמן לפניו לקרא אותו הבן ליוסף, כי הוא ובניו היו בגושן, ויוסף היה במצרים, וזה שאמר הכתוב "ויקרא לבנו", לצורך יוסף לקרא לו לבא לפניו. ע"כ.

ובספר פרפרת משה רובינשטיין (ויחי) ביאר, שליעקב אבינו היו שתי בקשות, האחת מצד שהוא בנו, והשניה מצד שהוא יוסף המלך, את הבקשה שיעקב בקש לא לקברו במצרים, היה יוסף יכול לקיים גם כבנו של יעקב, אע"פ שהוא לא מלך, אבל את הבקשה שבקש לקברו מד בארץ כנען, היה יכול יוסף לקיים רק כמלך מצרים ולא כבנו של יעקב. יעו"ש.

והנלענ"ד בס"ד לתרץ, ע"פ מה שידוע אצל מלכי העבר, וגם היום מצוי בכמה מקומות, שמעמידים אנשים כפילים, אשר זהים בדמותם למלך,

בשביל בטחונם, שאם יבא משהו לפגוע במלך, נמצא שפגע בכפיל, ולא במלך עצמו, ועל כן אמר "לבנו", היינו לבנו ממש ולא לכפיל. והואיל והיו רגילים לקראו "צפנת פענח", ועל כן אמר "ליוסף". וכן ירבה וכן יוסף, בתורת ה' אשר כוסף. לחבר עוד חיבורים ולאסף. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י טבת התשע"ז

כבוד מעלת החכם משכיל לאיתן. פריו כפירות הבוסתן, בחכמת התורה משא ומתן.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה.

בפרשת ויחי (פרק מ"ח פסוק כ') נאמר: "ויברכם ביום ההוא לאמור, בך יברך ישראל לאמר". והקשה כת"ר, מדוע נאמר פעמיים "לאמר", ועוד הקשה, מדוע תיבת "לאמור", הראשונה מלאה אות ו', והשניה חסירה. הנה כבר עמדו על שאלות אלו גדולי ישראל, כל אחד לפי גודלו ומעלתו, בחכמתו ותבונתו.

וראשון לציון, כהן לאל עליון, רבינו הש"ך כתב בביאורו על התורה (שם): "לאמר", ב' פעמים, כנגד אפרים ומנשה, ולזה אמר הראשון מלא ו', שהוא כנגד אפרים, שיצא ממנו יהושע בן נון. ויעוש"ב.

ובספר ליקוטי שי (עמ' תר"ל), ביאר ע"פ האור החיים הקדוש, שבירכם ביום ההוא כל כך הרבה ברכות, עד שאין ברכה למעלה ממנה. ו"לאמר" הראשון הוא מלשון הרמה, כמו "האמירך היום" (כי תבא פרק כ"ו פסוק י"ז), וביאר הרמב"ן שקבלו התורה וה' רומם. וגם כאן "לאמר", הנאמר כאן בתחילת הכתוב הוא מלשון הרמה, שבירכם ברכות עד רום המעלה. יעו"ש.

ובספר עטרת זהב שטרן (עמ' קכ"ז) ביאר, תיבת "לאמר", הינה ציווי, לאמר היום ולאמר לדורות, שברכת העתיד אינה אלא כעין ברכת ההווה. ע"כ.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מש"כ תרגום יונתן (שם), בך יברוך ישראל ביום הברית, את התינוק לומר, ישימך אלהים כאפרים וכמנשה. ועפ"ז י"ל, ב' פעמים נאמר "לאמר", לרמז על המוהל ואבי הבן ששניהם מברכים ביום הברית, המוהל מברך "על המילה", ואבי הבן מברך ברכת "להכניסו" וברכת "שהחיינו".

וגבי שאלתו השניה, הנה כבר הובא בזוה"ק (שם דף רל"ג.), שנכתב "לאמור" מלא, על שהיתה אמירה מלאה בכל מיני ברכות, יעו"ש, וראה עוד בזה בספר כתם פז לרבי שמעון לביא (שם), ביאור ארוך בדרך הסוד.

ובספר תוספות השלם (ויחי עמ' רצ"ב), הביא ביאור בשם בעלי התוס', "לאמור", מלא כנגד ו' ברכות שבברכת כהנים, כנגד ו' שירות שנאמרו ב"שיר למעלות", כנגד ו' ברכות שנאמרו "ברוך אתה בעיר" וכו', וכנגד שש כנפים שיש למלאכים, וכנגד ששה דורות שנתברכו מפי הקב"ה, אדם, נח, אברהם יצחק, יעקב, דוד ודוד המדבר. יעו"ש.

ובספר שיר מעון (הובא בספר ילקוט משיח וגאולה עמ' 147), כתב "לאמור", מלא, מכאן שהמברך צריך לברך בכל לבו וברצון מלא. ועוד הביא בשם מדרש ילקוט רות (רמז תר"ט), ששה דברים שנחסרו מאדם הראשון, יחזרו לישראל בימות המשיח, ועל זה רמז באות ו', שהברכה תהיה במלואה עם אותן ו' דברים שנחסרו. ע"כ.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר בס"ד, שתיבת "לאמור", מלאה ו', כנגד שלשה דורות שראה יוסף לאפרים (כמבואר במדרש במדבר רבה פי"ד סימן ה'), וכן שלשה דורות שראה יוסף למנשה (כמבואר במדרש במדבר רבה פי"ד אות ז'), ויחדיו ראה ששה דורות.

וברכת יעקב בחיר האבות, תעמוד לבניו לשנים טובות, מעם האל שוכן

ערבות, ישמרנו יחיינו וינצורנו כבבות, ולבנין בית מקדשו חמדת לבבות, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י באחד בשבת כ"ג לחודש אב ה'רחמן התשס"ה

כבוד מעלת ידידי, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיר התורה בני-ברק,

רוב שלום וברכה,

כת"ר שאל ממני אני עני אודות מאי דכתיב "בסודם אל תבוא נפשי בקהלם אל תחד כבודי", (בראשית פרק מ"ט פסוק ו') ופרש"י, זה מעשה זמרי, שבקש שלא יזכר שמו שם, שנאמר "זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני", ולא כתב בן יעקב. עכ"ד. ועוד פרש"י שם, בקהלם וכו' כשיקהיל קרח, שהוא משבטו של לוי את העדה, ושם נאמר "בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי" ולא נאמר "בן יעקב". עכ"ד. והקשה כת"ר, אצל קרח הדבר מובן שהרי נאמר שם, בן, בן, בן, ולא כתיב בן יעקב. אולם אצל זמרי נאמר רק נשיא בית אב לשמעוני, ולפ"ז צריך בירור מאי ס"ד שיכתבו כלל "לשמעוני בן יעקב"?

הנה כעין זה הקשה הרא"ם למה התפלל יעקב אבינו שלא יזכר שמו, והרי לא מצאנו שנזכר שמו אלא ראשי המשפחות עולים עד השבטים, ורק בדה"י נזכר שמו, וכן אצל זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני לא נזכר שמו, משום שראשי המשפחות עולות עד השבט. ובשפתי חכמים תרצו דיעקב אבינו ביקש שלא יזכר שמו אצל קרח, שהכי יחסו עד לוי, ויכל להמשיך ולומר בן יעקב, וכן אצל זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, יכל להמשיך ולומר בו יעקב, והפסיק משום תפילתו של יעקב. ע"כ.

והמהר"ל בגור אריה (פרשת ויחי) תירץ, שבכל מקום שבא לומר מי האיש מייחס על השבט, ואם בא לומר מעלתו וגדולתו מייחסו עד ישראל ראש הייחוס, וכמו בדברי הימים, וכן אצל זמרי היה לייחסו עד ישראל, כמו

שמצאנו בדה"י, ואף שאעפ"כ הוא בן יעקב, מ"מ גדולת יעקב גדולה והתולדות דומים אל האב, ואז היה קרח חולק יותר על משה רבינו ע"ה, וכן אצל זמרי, ועל זה התפלל יעקב שלא ירשו מגדולתו ומחשיבותי כלום עד שיהיה שם יעקב נקרא עליהם עכ"ד.

ובפרשת קרח כתב המהר"ל וזה לשונו: וכן רש"י שפירש בסודם אל תבוא נפשי זהו מעשה זמרי שלא כתב שם בן יעקב והיכן היה להזכיר בן יעקב, שהרי לא הזכיר רק זמרי בן סלוא, אבל הפירוש כמו שאמרנו כי עיקר תפילתו היתה שלא יהיה לו חלק בהם כי הרשע נולד מפסולת שיש בצדיק וביקש רחמים על הדבר שלא יהיה לו חלק בו. עכ"ל. ומבואר א"כ מדבריו שתפילת יעקב לא היתה שלא יזכר שמו, אלא שלא יקחו חלק ממנו.

והט"ז בפרושו לתורה דברי דוד (פרשת ויחי) כתב דהוה אמינא שיש להזכיר את יעקב אבינו אצל קרח ואצל זמרי כדי ללמד על גנותם, שאע"פ שהם מבני יעקב אבינו לא למדו ממנו, וכן אצל זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, שכוונת הפסוק לגנאי שלא השגיח שהיה חשוב ונשיא בית אב, והיה נמי להזכיר יעקב בזה אלא שהתפלל יעקב על זה, ע"כ. ומעין זה כתב בספר אוזנים לתורה (פרשת קרח), לפרש, היינו שלא ישתמש קרח בשמו לומר, שנאבק כנגד עשו לקחת ממנו העבודה. יעו"ש. ולפ"ז טענה זו שייכת גם אצל זמרי, שטען כלפי משה, מי התיר לך ציפורה, וכמו שיעקב אבינו נאבק לקחת העבודה מעשו, גם זמרי יכל להאבק במשה, ולהשתמש בשם יעקב, וללא קשר בהזכרת יחוס "בן", אלא להשתמש בטענה בשם יעקב אבינו.

והנלע"ד אנכי הדל להסביר, דהן אמת אצל קרח יכל להזכיר קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן יעקב, אך אצל זמרי בן סלוא לא שייך להזכיר בן יעקב, אך מובא בגמרא בסנהדרין (פא:) א"ר יוחנן חמישה שמות יש לו זמרי, ובן סלוא, ושואל בן הכנענית, ושלומיאל בן צורישי. זמרי על שנעשה כביצה המוזרת. בן סלוא על שהסליא עונות של משפחתו.

שאול על שהשאיל עצמו לדבר עבירה. בן הכנענית על שעשה מעשה כנען. ומה שמו שלומיאל בן צורישדי שמו. ע"כ. וטעם ששינתה התורה את שמו כאן במעשה זה לזמרי בן סלוא מפני תפילתו של יעקב אבינו ובכל שמותיו האמיתיים, שאול בן הכנענית, ושלומיאל בן צורישדי, יכל להזכיר בן שמעון בן יעקב, ובזכות תפילתו של יעקב שינתה התורה את שמו. ומה ראתה התורה לשנות שמו ולא שינתה שמות רשעים אחרים, משום שעשה מעשה כנען, שאינו שייך להזכירו בתור בן ישראל.

ועוד יש לומר, שבמעשה זמרי עצמו המופיע בפרשת בלק, לא מופיע שמו של הנשיא החוטא, אלא כתוב "איש מבני ישראל" (במדבר פרק כ"ה פסוק ו'), ורק אח"כ בפרשת פנחס, כתוב שמו "זמרי בן סלוא" (פרק כ"ה י"ד). וכבר עמדו על כך הראשונים והפרשנים, מדוע לא הזכיר שמו מתחילה. ולפ"ז יש לומר שהטעם שלא נזכר שמו של זמרי בעת המעשה ממש, מחמת תפילתו של יעקב אבינו, וכן יש לדייק מלשון קדשו של רש"י "זה מעשה זמרי", דהיינו בעת המעשה של זמרי. משא"כ אצל קרח לא כתב "זה מעשה קרח". ודו"ק.

והאל ברוב חסדו יפקוד עמו וצאן ידו. ויעזרנו בלב שלם לעבדו. ויתן עלינו מהודו. ידידו ומכבדו, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התשע"ח

כבוד מעלת החכם המעולה, בפז לא יסולה, מתורת רבותיו משקה ומדלה. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע אמר יוסף לאביו "לא כן אבי, כי זה הבכור" (בראשית פרק מ"ח פסוק י"ח), והלא אסור לסתור דברי אביו, כמבואר בגמרא בקידושין (לא:).

הנה רבים מחכמי ישראל עמדו בדבר ותירצו תירוצים חדשים גם ישנים, כלים מכלים שונים, ואחד התירוצים כתב בספר צפנת פענח על התורה (שם), דלא שייך דין סותר דבריו אלא דווקא בדברי תורה. יעו"ש. וראה עוד במה שדן בדבריו בספר יושר הורי (סימן י"ד).

והנלענ"ד שיוסף אמר כן בדרך תמיהה ושאלה: "לא כן אבי? ! כי זה הבכור?". ומימלא יסורו הרבה קושיות ותמיהות. ואח"כ מצאתי שכ"כ רבי ברוך טולידאנו בספרו אמרי ברוך (פרשת ויחי שם), ברוך הוא וברוך שמו, וברוך שכיוונתי לדעתו ולטעמו, לדברי תורתו ונאומו, וה' יברך את עמו, להחיש גאולתו ולהקימו, ומבור גלות להרימו, ולהשיב אפו מזעמו, להשיבו על ארצו ולמקומו, ולבנות בית אולמו, אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י טבת התשע"ט

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות
רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע לא מוזכר שהספידו את יוסף, כדרך שהספידו את יעקב אבינו, והלא יוסף היה משנה למלך מצרים, והחיה את כל העולם בשנות הרעב.

הנה תחילה וראש, כבר הובא במדרש שיוסף לא צוה את אחיו שיעלוהו ויקברוהו בארץ ישראל, כפי שצוה לו יעקב, שכן אמר יוסף: עלי הטיל אבא תפקיד זה, כי ידע שאני מלך ויש בידי לקיים, אבל לאחי לא יתנו המצרים רשות לצאת משם (והובא בילקוט מעם לועז ח"ב עמ' תת"מ, בשם רש"י, זוהר תרומה, הרמב"ן ובינה לעיתים).

ועוד יש לומר שמיד כאשר מת יוסף קם מלך חדש על מצרים אשר לא

ידע את יוסף, (ראה תוספתא סוטה פ"י, והובא בספר תורה שלימה ויחי פרק נ' סימן צ"ט), ולפי זה לא היה ניתן להספידו כי המלך לא הכיר בו כלל.

ועוד יש לומר, שהמצרים גזוהו ונתנוהו בארון בנילוס, בכדי שבני ישראל לא ימצאוהו כלל ולא יוכלו לעלות ממצרים (וכמבואר בספר ילקוט מעם לועז שם עמ' תת"מ, בשם רבינו בחיי וילקוט הראובני), ועל כן לא יכלו לערוך הלוייה והספד גדול כדרך שעשו ליעקב אבינו.

ועוד יש לומר שמים שנפטר יעקב אבינו לא היה יוסף באותה מעלה כאשר היה, ועל כן לא יכל להכנס לארמון פרעה כמקדם (ראה ילקוט מעם לועז שם עמ' תי"ח), ועל כן גם לא הספידוהו.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת ויחי נאמר: "ויקברו ימי ישראל למות" (פרק מ"ז פסוק כ"ט), ואמרו במדרש, כל מי שנאמר בו קריבה למות, לא הגיע לימי אבותיו (בראשית רבה פרשה צ"ו סימן ד', והובא ברש"י). ולפי זה, מדוע לא נאמר "ויקברו ימי יוסף למות", שהרי יוסף לא הגיע לימי אבותיו.

והנה כבר עמד על שאלה זו בספר מגלה עמוקות (עמ' קצ"ט), וכתב, שיוסף מת שלושים ושבע שנים פחות מיעקב, אלא שימי חיי יעקב בארץ ישראל, היו כמו של יוסף, מאה ועשר שנים, ואילו עשרים שנה שהיה בבית לבן, וי"ז שנה שהיה במצרים לא נחשבו חיים, כי הדר בחו"ל, דומה כמי שאין לו אלוה, ומימלא הרי הגיע לימי אבותיו. עכ"ד.

ועוד יש לומר ע"פ מה שהובא בספר תוספות השלם (ויחי), בשם ילקוט הראובני ור"א מגרמייזא, שאצל משה רבינו לא נאמר "ויקברו ימי", אלא "הן קברו", ועל אף שלא הגיע לימי אבותיו, כי יעקב ודוד, השלימו שליחותם, כי יעקב רגל שלישית למרכבה, ודוד רגל רביעית, אך משה רבינו לא נשלמה שליחותו, עד שיכניס את עם ישראל לארץ. עכ"ד. וי"ל דהוא הדין אצל יוסף שלא נשלמה שליחותו, שהרי ציוה לפני מותו,

להעלות את עצמותיו אל ארץ ישראל. ועל כן לא הוזכר "ויקברו ימי יוסף".

ועוד יש לומר, דהואיל ויוסף זכה לראות בני שילשים של אפרים, ואת בני מכיר בן מנשה, מימלא זכה לראות בני בנים, ולא ניכר כל כך שלא הגיע לימי אבותיו.

ובזכות יוסף אשר שמר בריתו, יגאל ה' צאן מרעיתו, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י טבת תש"פ

כבוד מעלת ידידי הנעלה, לשם ותהילה

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, יעקב אבינו ביקש מיוסף "ועשית עמדי חסד ואמת" (פרק מ"ז פסוק כ"ט), ומאידך מצאנו שקיבל שכרו, וכמ"ש "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך" (פרק מ"ח פסוק כ"א), ופרש"י, על שהטריחו להוליכו לקבורה בארץ ישראל, קיבל את שכם במתנה. עכ"ד. ואם כן משמע שיוסף קיבל שכר על התעסקותו בקבורה, ומדוע נקרא הדבר "חסד ואמת".

הנה ראיתי שעמדו בזה גדולי המפרשים הדרשנים ובעלי הרמז, והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מה שהובא ברבינו בחיי (סוף פרשת ויחי), וכן הוא בפסיקתא דרב כהנא (סוף ויהי בשלח בשם רבי מאיר), שכל שבט ושבט העלה עצמות אביהם, ראובן העלה עצמות ראובן אביהם, ושבט יהודה העלה עצמות יהודה אביהם, וכן כל שבט ושבט. יעו"ש. וכל שבט ושבט עסק הוא עצמו בקבורת אבי השבט, אך אצל יוסף מצאנו, שנתקבצו כל השבטים לקברו בשכם, מפני שכלכל את אחיו. (ספר חסידים תתצ"ד-

תתצ"ה).

ולפ"ז יש לומר, ששכרו של יוסף היה מן השמים, שקיבל מידה כנגד מידה, הואיל וטרח בקבורת אביו יעקב בארץ ישראל, על כן זכה וטרחו בקבורתו ונתקבצו כל השבטים יחד לכבדו בשכם. וזו היתה המתנה שקיבל, ודבר זה היתה ברכת יעקב אבינו ליוסף במתנה, שכשם שטרכת כך יבואו כולם לשכם לכבדך. ושכרו היה מן השמים, ולא שיעקב אבינו עצמו ציווה שיבואו כולם לכבדו. וראה עוד בספר שו"ת הפרשה שיינפלד (עמ' קט"ו).

וה' יאריך ימינו בטוב, ושנותינו בנעימים. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת שמות

בעזה"י טבת התשע"ד

כבוד ידידנו הנכבד, כהן הלובש מדו בד, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שלט"א, מעיה"ת בני - ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

הריני להשיבו על שאלתו בפרשת שמות:

"ויוסף היה במצרים" (פרק א' פסוק ה'), פירש"י, שעמד בצדקו גם כשנעשה מלך, יעו"ש, והקשה כת"ר והלא, יוסף היה רק משנה למלך, ולא מלך ממש.

בפרקי דרבי אליעזר (פרק י"א) מובא שיוסף משל מסוף העולם ועד סופו, ארבעים שנה היה יוסף משנה למלך במצרים, וארבעים שנה מלך לעצמו, שנאמר "ויקם מלך חדש על מצרים". יעו"ש. והביאו בספר תורה שלימה (מקץ פרק מ"ב אות קמ"ה, ושמות פרק א' אות פ"ה).

והמתבונן במלבי"ם (בראשית פרק מ"א פסוק מ"ד) יראה שפרעה אמר "אני פרעה", והיינו, לי יהיה את השם כבוד שאני פרעה, אבל ההנהגה נמסרה ליוסף לבדו. יעו"ש.

עוד יש לומר, שליוסף היה כבוד גדול כמו שהיה למלך פרעה, והיו מחשיבים אותו כמלך, וראיה לדבר ממה שאמר יהודה ליוסף בתחילת פרשת ויגש "כי כמוך כפרעה", ופירש הספורנו, חשוב אתה בעיני כמלך. יעו"ש.

והנה אלהינו זה, מהרה מלך ביופיו נחזה, עם אליהו הנביא וחוזה, עבד לאל אדון, כפר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשע"ב

כבוד ידידנו החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני ברק.

אחרי שים שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי מכת"ר מדוע בתחילת פרשת שמות מדבר פרעה על עם ישראל אך ורק בלשון יחיד "רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו, פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו, ונלחם בנו, ועלה מן הארץ". "וישימו עליו שרי מיסים, למען ענותו בסבלותם, ויבן ערי מסכנות, לפרעה את פיתום, ואת רעמסס. וכאשר יענו אותו, כן ירבה וכן יפרוץ".

והנלענ"ד דהואיל ועם ישראל היו מאוחדים כולם כאחד, וכפי שמוכא בתנא דבי אליהו (פרק כ"ג) וז"ל: כשהיו ישראל במצרים, נתקבצו כולם וישבו יחד משום שהיו כולם באגודה אחת, וכתרו ברית יחד שיעשו גמילות חסד זה עם זה. ע"כ. ומשום כך דיבר עליהם בלשון יחד.

והאל אשר אין בלתו, ישמור עמו וצאן מרעיתו, על ארצו ונחלתו, ויראנו בבנין ביתו. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אלול המרוצה לתשובה התשע"ב

לכבוד ידידנו החסיד, מעין בור סיד, אשר טיפה אינו מפסיד.
מבני אהרון וכהניו, דבר דבור על אופניו, בתורתו ובעניניו.
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.
רוב שלום לכבודו, ולכל הסוכבים הודו.

נשאל נשאלתי מעם כת"ר אודות מה שנאמר בתחילת פרשת שמות
"וימות יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא" (פרק א' פסוק ו'), ומה באה
התורה לרבות בתיבת "וכל" השניה, הלא די היה לומר "והדור ההוא".

תחילה וראש, הנה עמד בזה כבר הספורנו ופירש וכל הדור ההוא, כל
שבעים נפש, שלא בא הדור לקלקול גמור כל ימיהם. עכ"ל. ועל פי דבריו
יש לבאר בס"ד, שתיבת "וכל", באה לרבות את קדושת עם ישראל שגם
היא מתה עם כל הדור ההוא, וכפי שמובא בילקוט שמעוני (שמות פרק א')
על הפסוק, "ותמלא הארץ אותם". א"ר יוחנן מלאו את מצרים. דבר אחר
שנתמלאו בתי טרטיאות ובתי קרקסאות מהם. מיד גזרו עליהם שיפרשו
מהן. עכ"ל. וא"כ עם ישראל באותו הדור התקלקלו בהליכה לטאטראות
וקרקסאות, מה שעד עתה לא היו עושים, ועל כן באה התורה והוסיפה
תיבת "וכל", ללמד שגם קדושת עם ישראל מתה עם אותו הדור.

ועל ידו השני, הנה מבואר בתוספות השלם על התורה, "וכל הדור ההוא",
אין הכונה לכל הדור ממש, אלא לרוב הדור, שהרי נשארו יוכבד וסרח.
ע"כ. ובזה הוסיפה התורה את המילה "וכל" ללמדנו ענין זה.

ושלישים תעשנה, ע"פ מה שכתב החת"ם סופר בדרשותיו (עמ' 752)
כשמתו הצדיקים הללו היה נדמה בעיני הנשאים כאילו מת כל הדור
מרב צער והספד. ע"כ. ולפ"ז מובן מדוע הוסיפה התורה תיבת "וכל",
ללמד כמה גדול היה הצער.

ובארבעה אשיבנו, ע"פ מה שכתב רבי פנחס הורביץ בעל ההפלאה,

בספרו פנים יפות על התורה (שם) "וכל הדור ההוא", קאי על המצרים שבאותו הדור.

וחמישיתו יוסף עליו, הנלענ"ד לתרץ "וכל" בא לרבות את ישובם ומלאכתם של עם ישראל, שכלו עם הדור, כי בבואם למצרים התישבו בגושן, ואח"כ עברו למצרים, וכמ"ש הנצי"ב בביאורו העמק דבר על הפסוק "ותמלא הארץ אותם" (שמות פרק א' פסוק ז'), שעזבו את גושן כדי להתקרב למצריים. יעו"ש. ועוד, בבואם לארץ מצרים היו רועי צאן, ובאותה העת שעזבו את גושן הפכו לעוסקים בשאר מלאכות, וגם בעבודת הפרך עסקו בשאר מלאכות, בבניה ובשדה. ומשום כך הוסיף תיבת "וכל", לרבות דברים הנזכרים.

וכימי צאתנו ממצרים, יראנו בבנין ירושלים, ובית מקדשו בנוי משמים. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התשע"ד

כבוד ידידנו הנכבד והנעלה, לשם טוב ותהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי על ידי כת"ר, מדוע מסיימים לעולה השני, בפרשת שמות בשני בחמישי ובמנחה של שבת, בפסוק "ויקוצו מפני בני ישראל", והלא זה פסוק עם משמעות שלילית, ומקפידים לסיים בדבר טוב.

הנה המעיין בפירושי רבותינו יראה שאן מדובר רע על עם ישראל כלל, כי רש"י פירש, שהמצרים קצו בחייהם של עצמם, כשהיו מזכירים שם ישראל. וכן בספר מנחה כלולה ביאר שהמצרים היו מקיצים בלילה מפני טרדת מחשבותיהם על ישראל. יעו"ש. ולפ"ז לא מיירי כלל ברעת ישראל, אלא ברעת המצרים.

ועוד נלענ"ד שפסוק זה הוא בעל משמעות טובה, על פי המובא במדרש ילקוט שמעוני, על הפסוק "ותמלא הארץ אותם", שעם ישראל היו הולכים לתיאטרון ולקרקס יחד עם המצרים, והם התמלאו מעם ישראל. יעו"ש. ומה שקצו המצרים מעם ישראל והתרחקו מהם, זו ברכה בעבור ישראל, כי על ידי כך לא למדו ישראל ממעשי המצרים, ולא באו ליד התבוללות. ואל עלום, יברך את עמו בשלום, וירב עושרנו כספיר ויהלום, ובשוב ה' ציון היינו כחלום, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי שבט התשע"ד

כבוד מעלת ידידנו, יקירנו ומכובדנו, מאיר עיננו, ותפארת פארנו.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

שלום רב, וישע יקרב.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נאמר "ותרא את עני אבותינו במצרים ואת זעקתם שמעת על ים סוף" (נחמיה פרק ט'), ולכאורה הלא כבר במצרים זעקו, וכמ"ש "ויאנחו בני ישראל, ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה" (שמות פרק ב' פסוק כ"ג).

הנה כבר כתב האור החיים הקדוש בביאורו לתורה (שם), לא צעקו לאל שיושיעם, אלא צעקו מן הצער כאדם הצועק מכאבו, ומודיע הכתוב כי אותה צעקה עלתה לפני ה'. יעו"ש. ולפי דבריו מובן היטב שיש חילוק בין הצעקה במצרים לבין הצעקה על ים סוף.

וכן בספר שיח יצחק, עמד בזה וכתב, שאף שנשמעה זעקתם במצרים, מ"מ לא היה זה מכח התפילה עצמה, אלא רק מכח יסוריהם, ועל ים סוף כבר עלו דרגה ונשמעה תפילתם (הובא בסידור אישי ישראל, בפירוש ל"ויברך דוד").

והנלענ"ד לבאר ע"פ מה שכתב המלבי"ם (ישעיה פרק י"ט), והובא בספר

הכרמל ערך יאור) וז"ל: קדמוני מצרים היו מאמינים בהבליהם כי האליל המקודש אצלם המיוחס אל הנילוס, יש לו מלחמה עם האליל אשר הים מיוחס אליו, בנפול זה יקום השני, וועל כן היו בני מצרים הקדמונים נמנעים מעבור דרך ים באניות מפחד הים וזעפו. יעו"ש. ועד היום הזה יש גויים רבים מהמלחים ועוברי הים, המפחדים לשרוק ליד הים מפחדם שמא מעוררים את "אל" הים. וכל שכן המצרים הקדמונים שהיו מפחדים לצעוק ליד הים. וכשעם ישראל זעקו ליד הים, שברו את כל אמונתם הטיפלית וכל פחדם מ"אלי" הים, ובזעקתם הראו מה גדול כוחו של ה' יתברך מעל כל אמונת ועבודת האלילים.

וכימי צאתנו ממצרים, כן יראנו בבנין ירושלים, ובשמחת בנינו ובנותינו על האבנים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התשע"ה

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת, בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו בס"ד על כמה משאלותיו המחכימות בפרשת שמות, וזה החלי, בעזר צור גואלי.

א', "ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש" (שמות פרק א' פסוק ה'), מדוע חזר וכפל תיבת "נפש" פעמיים.

הנלענ"ד לבאר בס"ד, כי הנה ידוע שהיוונים היו נוהגים להרוג כל ילד שנולד בעל מום, או חלוש כח, כי לדעתם מי שצריך לחיות הוא היפה והחזק. ואצלם לא היתה חשיבות לכל נפש ונפש, וכך במצרים, אנו מוצאים שהרגו תינוקות הן של עם ישראל, והן של מצרים, בכדי שאותו רשע ירחץ בדמם, וכן השליכו ילדים ליאור, ועל כן הזכיר פעמיים תיבת

"נפש", להורות על החשיבות של כל נפש. וכן יש לבאר במה שנאמר בהמשך "ותיראן המילדות את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחין את הילדים (פסוק י"ז), ומיד אח"כ בפסוק הבא שוב אמר, "ותחין את הילדים", והטעם לכפילות כפי שביארנו, כי כל ילד היה בעינם דבר יקר ערך ועל כן חזר וכפל שוב תיבת "הילדים".

עוד יש לבאר בס"ד, שעם כל אחד מעם ישראל שירד למצרים, ירדו שני מלאכיו אשר מימינו ומשמאלו, ועל כן הזכיר פעמיים תיבת נפש.

ב', ותמלא הארץ אותם" (שם פסוק ז'), הול"ל "ותמלאם הארץ".

הנלענ"ד לבאר ע"פ המובא, במדרש תנחומא ישן (שמות ו'), "ותמלא הארץ אותם", שנתמלאו בתי טאטראות ובתי קרקסאות מהם. ע"כ. וי"ל שלא כולם הלכו למקומות אלו, ועל כן לא אמרה התורה "ותמלאם", אלא הוסיפה תבת "אותם", לרמז שחלק מהם הלכו.

ג', "הנה עם בני ישראל" (שם פסוק ט'), בכל הפרשה נאמר "בני ישראל", מדוע כאן נקרא "עם".

הנה עמד בזה בפירוש הכלי יקר, וביאר, בני ישראל נעשו לעם, ואין שני עמים יכולים לגור במדינה אחת. יעו"ש. ובפירוש העמק דבר ביאר, עם, היינו אנשי מלחמה, כי לבני ישראל יותר מידי אנשי מלחמה. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, כי פרעה מלך מצרים התלונן על כך שעד עכשיו היו בני ישראל שבטים ולפתע הפכו לעם, ומתרבים, וכל זה עשה בכדי להפחיד את עמו, כדרך שעושים כל היוצאים למלחמה שמדמיינים לעמם את האוייב כדבר גדול ומפחיד, על אף שבפועל הם מתי מעט.

ד', "ויקוצו מפני בני ישראל" (שם פסוק י"ב), הול"ל "מפניהם".

הנלענ"ד לבאר בס"ד שיש שונאי ישראל שטוענים שאינם נגד היהדות אלא נגד ישראל, והציונות וכו', ושאר בוקי סריקי אשר בפיהם, וכך היו המצרים טוענים שאינם נגד המעונינים להיות כמותם, ומי שהתנהג

כמיצרי אהבוהו, ועל כן התורה מדגישה ואומרת "מפני בני ישראל", דהיינו מהפנים של עם ישראל. אך מי שהחליף פניו להיות כמיצרי לא שנאוהו.

ה', "ותשלח את אמתה" (פרק ב' פסוק ה'), מה באה תיבת "את", לרבות. בתוספות השלם (שם) כתב, לרבות שנעשית אמתה באותה שעה בת שישים אמה.

והנלענ"ד, שכששלחה את אמתה, עדיין לא רחצה, והיתה עדיין לבושה בבגדי מלכות, ובזה רבתה תיבת "את", לרבות בגדי המלכות שהיתה לבושה בהם ולא חסה עליהם להרטיכם ולטנפם במי היאור, ובזה הוסיפה שכר על מעשה זה.

ו', "ויאנחו בני ישראל מן העבודה" (פרק ב' פסוק כ"ג), והובא ברש"י שהיה אותו רשע רוחץ בדם התנוקות של ישראל. ולכאורה מדוע הזכיר "מן העבודה", ולא נאנחו מצער התינוקות.

הנלענ"ד שהיה ראשם של עם ישראל עסוק בצער השעבוד עד כדי כך שלא חשבו כלל על התינוקות, ומעין זה לדאבון כל לב, כך שמענו מניצולי השואה הנוראה, אשר בהיותם במחנות העבודה לא חשבו כלל על בני משפחתם שנספו, אלא עסקו בעבודה ורק עליה היתה מחשבתם, ולתקפ"צ, וכך היה במצרים שמרוב שעבוד, לא היו עסוקים כלל במחשבתם על התינוקות, אלא על העבודה בלבד.

ז', "ומשה היה רועה את צאן יתרו חתנו כהן מדין וינהג את הצאן" (פרק ג' פסוק א'), מה באה לרבות תיבת "את", ומה בא לומר "הצאן", בה' הידיעא.

הנה עמד בזה כבר בספר חמדת ימים שבזי (שם) וכתב, שנתן לו יתרו חותנו צאן לעצמו, ולכך כתיב את הצאן, לרבות צאנו של משה. והביא בשם הזוהר, שמרוב ענוותנותו של משה רבינו היה מניח צאנו ורועה צאן יתרו. יעו"ש.

והנלענ"ד "את צאן יתרו", לרבות צאנו של הקב"ה שהם עם ישראל, שגם אותם רעה, "את הצאן", הצאן הידוע, הוא עם ישראל שגם אותם נהג אחר המדבר.

וכימי צאתנו ממצרים, כן יראנו בבנין ירושלים. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התשע"ו

כבוד מעלת הרב החכם משכיל לאיתן, כגנות בוסתן.

הרב גמליאל הכהן רבנוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת שמות מסופר על משה רבינו שברח מפני פרעה למדין, והקשה כת"ר איך יכל לברוח, והלא לא יכל לברוח אדם משם לעולם.

הנה תחילה וראש בס"ד אציגה נא עמך את דברי המדרש (מכילתא יתרו פרק י"ח סימן י"א) וז"ל: לא היה עבד יכול לברוח ממצרים, שהיתה סוגרת ומסוגרת שסתמוה בכל מיני כשפים, כדי שלא יצא שום אחד משראל. עכ"ל. וא"כ לפי דברי המדרש, משה רבינו לא היה בכלל עבד, כי היה בבית פרעה, ומשבט לוי שלא עבדו במצרים, ועל כן לא היה בכלל הכישוף, ועל כן יכל לצאת ממצרים ולברוח למדין. (וראה עוד בספר מעם לועז תחילת פרשת בשלח, על הפסוק "סגר עליהם המדבר", שהביא בשם פרקי דרבי אליעזר, שבני אפרים לא היו עבדים, כי צאצאי יוסף לא נשתעבדו כמו שבט לוי, יעו"ש, ועפ"ז מובן האיך יכלו לצאת בני אפרים ממצרים).

ובספר מדרש ילמדנו בביאור כתונת תשב"ץ (עמ' שכ"ח) הביא ראייה מן הגמרא בסנהדרין סה, שאין כשפים שולטים בשבת, ואותו יום שברח משה רבינו למדין, היה יו"ט של פסח, שאז לא שלט הכישוף. יעו"ש.

ויש עוד לאל מילין לומר, ע"פ מה שהובא בזוהר הקדוש (פרשת בלק דף רי"ב), שבלעם בהיותו במצרים היה קושר את ישראל בכשפים שלא יוכלו לצאת ממצרים, והקב"ה היה מבטל קשריו, וזהו מה שנאמר "אל מוציאם ממצרים", ולא הועילו כשפיו, כי לא נחש ביעקב, והם לא היו הולכים אחר כשפים, ולכן לא יכלו הכשפים לשלוט בהם. ע"כ. ויש לומר שגם כאן לא שלטו הכשפים במשה רבינו, כי הקב"ה התיר הכישוף ממנו, וכן הובא במדרש שמות רבה (פרשה א' סימן ל"א), בשעה שבקש פרעה להרוג את משה, נעשה צוארו שיש ולא הצליח לשחטו, וכל עבדי פרעה שהיו שם, נעשו חירשים אילמים וסומים. ובעזרת ה' יתברך גבר על פרעה וחכמיו וגם על כישופיו.

והנלענ"ד בס"ד להוסיף ולבאר, דדבר ידוע ומפורסם שמי שנולד בחודש אדר, אין הכישוף שולט בו, ודבר זה הובא ברבינו אפרים וברוקח על התורה, והזכירו מרן החיד"א בספרו דבש לפי (פרק כ' סימן ט"ז), והזכירוהו בספרים רבים, ועל כן י"ל שמשה רבינו יכל לצאת ממצרים ללא חשש כישוף.

וגם הלום ראיתי למה שהובא בספר ליקוטי יהודה (בשלח פרק ג'), בשם השפת אמת, שהמצרים כשפו את היוצאים ממצרים שינזקו בצאתם, ועל כן בני אפרים נהרגו בצאתם, ובצאת ישראל ממצרים ביטל הקב"ה את כל כוחותם, ויצאו ממצרים ביד רמה. ע"כ. ולפי דבריו עיקר הכישוף היה שמי שיוצא ממצרים ינזק בצאתו, ויש לומר שמפני כך מיד בבואו למדין ישב על הבאר, כי אם עובר על מקור מים חיים, מבטל הכישוף, (ראה ש"ך על התורה בראשית פרק ל"א פסוק כ"א, ומרן החיד"א בחיבורו ברית עולם ספר חסידים אות תע"ה).

וה' ישמור עמו ישראל ברחמים, וינחילנו נחלת עולמים, בבנין מקדשו על ההר רם מכל רמים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו היקר מהיושבים ראשונה, מלא בחכמה ותבונה, תורתו
כאור חמה ולבנה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו על שאלותיו המחכימות בפרשת שמות:

א', פרעה גזר "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון" (שמות
פרק א' פסוק כ"ב), ולכאורה, לשם מה כפל פרעה את דבריו, שאם כוונתו
היתה לומר שעל הבנות לא חלה גזירתו, הרי הדבר כבר הובן מדבריו
הראשונים "כל הבן הילוד".

הנה הובא במדרש (שמות רבה פ"א סימן י"ח), וכל הבת תחיון, מה צורך
לפרעה לקיים הנקבות, אלא כך היו אומרים נמית הזכרים ונקח הנקבות
לנשים לפי שהיו המצריים שטופי זימה. עכ"ד.

והרבי מילובביץ' זצ"ל כתב להוסיף שיש שינוי בלשון פרעה בציווי לעמו
"וכל הבת תחיון", ובין גזירתו למילדות "אם בן הוא והמיתן אותו, ואם
בת היא וחייה" (פרק א' פסוק ט"ז), וכאן לא אמר "תחיון", ובזה ביאר
שכוונת פרעה לא היתה רק להשאיר את הבנות בחיים, אלא לחנכן בדרך
המצרים ולהרגם רוחנית (ליקוטי שיחות ח"א שמות ס"א, ליקוטי טעמים
ומנהגים ח"א עמ' רס"ט). יעו"ש. ועפ"ז יש לומר "תחיון", תלמדו אותן
לעשות חיים", להחטיא אותן בהבלי החיים. ה' יצילנו.

ועוד יש לומר לשון "תחיון", הוא שתשתדלו להחיות אותן אף אם נולדו
חלושות וחסרות כח, שמא תמות ח"ו ויאמרו המצרים הרגוה. ועוד יש
לבאר שידוע שבנות ישראל לא יתנו עצמן להנשא למצרים, בני חם
העבדים וודאי יהיו מוכנות למות על קדושת ה', ולא להנשא, ועל כן
בקש פרעה לעשות כל שביכולתם שישארו בחיים.

ב', "ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" (שמות פרק א' פסוק כ"ד), והקשה כת"ר, מדוע הוסיפה התורה תיבת "לאמר".

הנה המהרי"ל דסקין על התורה (שם), כתב שפרעה גזר ע"י שומרים וממונים ללכת לבתי ישראל ולקחת את ילדיהם ולהשליכם ליאור, ופרעה גזר גם על שאר עמו לקחת מילדי העברים ולהשליכם ביאור. ע"כ. ולפ"ז י"ל שמפני כך הוסיפה התורה תיבת "לאמר", כי פרעה ציוה גזירה זו לשומרים וממונים, וגם אמר לכל העם לעשות כן לילדי היהודים. ותיבת "לאמר", באה להדגיש שגזירה זו חלה גם על שאר העם שעליהם להשליך ילדי היהודים. [נפירוש זה עולה יפה עם טעמי המקרא, "ויצו פרעה" זקף קטן שהוא טעם מפסיק, "לכל עמו לאמר" אתנח. כי היו שני ציוויים, אחד לשומרים וממונים, והשני שאמר לכל עמו].

ועוד יש לומר בס"ד, איך יתכן שתהיה אכזריות שכזו לעם שלם, לבא ולהשליך ילד עולל תינוק רך נחמד ונעים ליאור, וכן אותו רשע היה רוחץ בדם תינוקות, ואיך הצליח פרעה להביאם למעשי זוועה שכזו, אלא הוא השתמש בשיטת ההפחדות, שעם בני ישראל רב ועצום ממנו, והוא יכול להתגבר עלינו, ועוד שאר דברים רעים ובזה הצליח לשכות את ליבם. ותיבת "לאמר", באה להוסיף שאמר לכל עמו דברי הפחדות ואמר דברי הסתה כנגד עם בני ישראל.

ולדאבון כל לב מעין זה עבר העם היהודי בשואת אירופה, שהעם הגרמני, עם כל גדולתו נארותו נימוסיו ויחסו לזולת, הפך לחיית פרא צמאת דם, והם הרגו והשחיתו באכזריות רבה מתינוקות של בית רבן ועד זקני בת עמי, בצורות מזעזעות אשר תצלינה אוזניים משמוע, ואיך הצליח הצורר הנאצי לעשות כדבר הזה להשפיע על עם שלם להפוך את עורו ולהפוך ליבם לשנא עמו, לאותו צורר נאצי היה שר תעמולה ושמו יוזף גבלס שר"י, והוא שלט בתקשורת והסית כנגד יהודים, והשתמש בשביל זה בלוחמה פסיכולוגית בעיתונות ובסרטים עלילות ושקרים, וחזר עליהם שוב ושוב עד שהעם הגרמני השתכנע, והפחד הזה עבד אצלם, ורצחו

וטבחו ביהודים שש מליון נשמות טהורות. וכך אירע הדבר גם עם פרעה שאמר ואמר שוב ושוב דברי פחדים ותעמולה כנגד העם היהודי. ותהילות לאל, אשר לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב, ולולי ה' שהיה לנו, ומצילנו מידי אויבינו, ומבקשי רעתינו, ומרים קרנינו על כל שונאינו. ג', "אלכה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים ואראה העודם חיים" (שמות פרק ד' פסוק י"ח), למה לא אמר משה רבינו ליתרו חותנו שהקב"ה שלחו למצרים.

הנה במדרש הגדול (שם) מובא, אמר משה בינו לבין עצמו, אם אני אומר לו כך, שמא יתקשה הדבר בעיניו, ויחשוב כמה מחשבות, אלא אני אומר לו תחילה הדבר הקל, אם יתן לי רשות, מוטב, ואם לאו, אני אומר לו בשליחות המקום אני הולך. ולא הצריכו יתרו לדבר, אלא מיד אמר לו לך לשלום. ועוד אמר משה רבינו, לא אמר לי הקב"ה להוציא את ישראל אלא על תנאי, מתוך תשובה, ושמא חס ושלום לא יעשו תשובה, ויגרום החטא שלא יצאו, ונמצאתי משקר בדברי המקום, אלא יהיה הדבר סתום, וסוף מלתא עבידא לאגלווי. עכ"ד.

ובספר אור החיים הקדוש (שם), כתב, שלא גילה ליתרו דבר השליחות כי לא אמר לו ה' לאמר, ואמרו חז"ל, כל שלא אמר לו הקב"ה לאמר, הרי הוא בבל תאמר (ראה יומא ד:). עכ"ד.

ובספר יציאת מצרים שיינברגר (עמ' פ"ב), תירץ, שלא גילה משה רבינו שליחותו ליתרו מחמת שחשש שמא יקשה עליו, איך אפשר להוציאם ממצרים, והלא עדיין לא הגיע זמנם לצאת שהרי עדיין לא הושלמו ת' שנה שנגזרו עליהם. ע"כ.

והנלענ"ד בס"ד לתרץ, שיתרו היה מיועצי פרעה כמבואר בגמרא בסוטה (יא.), ויתרו ידע שבפתח פלטרין של פרעה היו עומדים על המשמר שומרים שלא יתנו לו להכנס, וגם היו דובים ואריות העשויים בכישוף, ושום אדם שבעולם לא היה יכול להכנס פנימה (וכמבואר בילקוט וארא

סימן קפ"א), ועל כן לא סיפר משה רבינו את הטעם, כי חשש שמא יניאו יתרו מללכת שמא לא יצליח לעמוד לפני פרעה.

ומכאן מובן היטב מדוע הגיע יתרו לאחר יציאת מצרים וקריעת הים, ושמח לעמוד לפני משה רבינו ועם ישראל, (כמבואר בריש פרשת יתרו), כי עתה הבין טעם יציאתו ממדין ושליחותו מאת ה' להוציא את עם ישראל ממצרים, ולגאלם מיד חזק ממנו, ודברים אלו יבואו על נכון.

והאל אשר הוציא עמו ממצרים, יביאנו לבית מקדשו בירושלים, בקול חליל תופים ומצילתיים, אכי"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו הנעלה והמורם, תפארת חכמים והדרם,

מקל כהונה לתפארה, כתר שם טוב ותורה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, הנה בפרשת שמות מסופר שמשה רבינו ע"ה קבל צרעת בידו (שמות פרק ד' פסוק ו'). ולכאורה מדוע לא הוסגר משה רבנו שבעת ימים, כדרך שנסתגרה מרים.

ועוד הוסיף לשאול כת"ר, לפי הדיעה המובאת בגמרא בשבת (צז.), שגם אהרן נצטרע, מדוע לא הוסגר אהרן שבעת ימים כדרך שהוסגרה מרים.

הנה במדרש הובא, בשעה שעמד משה רבינו להפטר מן העולם, קרא הקב"ה לנשמתו של משה רבינו ע"ה, ואמר לה, הגיע קיצך לצאת, אמרה לו, רבונו של עולם, נתתני בגופו של משה ק"כ שנים, ולא נראה בו צרעת מעולם, בשביל כך אני אוהב אותו ואיני רוצה לצאת ממנו. עכ"ד המדרש (הובא בלקוט שמעוני וילך סימן ל"א, ובילקוט ראובני פרשת תזריע),

ולפי המדרש הנזכר, משה רבינו כלל לא קבל צרעת, ותוספת קושיא על דבריו, והלא מופיע בפרשת שמות שנצטרעה ידו.

והנראה לבאר בס"ד מספר תירוצים.

א', המלבי"ם כותב שכאשר עמד משה רבינו בסנה, הוא היה בתחילת נבואתו, וראה הכל במחזה ודמיון (ראה בספריו ארץ חמדה שמות עמ' קי"ג, וכן בפירושו על ספרא התורה והמצוה ויקרא א'). ולפי זה, משה רבינו כלל לא נצטרע, והדבר היה רק במחזה.

ב', אף למאן דאמר שנצטרע ממש, והדבר לא היה בחזיון, מ"מ לא נצטרעה היד עד שיצאה מחיקו (שמות רבה פרשה ג' אות י"ח), ולא שלטה בו הצרעת, שהרי אע"פ שהיתה ידו מצורעת נתרפא מיד (פירוש זית רענן על ילקוט שמעוני שם). ולפ"ז לא נצטרע ממש שהרי מיד נתרפא, וטרם הוציא ידו מחיקו כבר שבה ידו כבשרו.

ג', עוד יש לומר שמין הצרעת שקיבל משה רבינו, זהו סוג חולי שלא מסגירים בו את המצורע, אלא הדבר היה כמו פצעים או תפרחת בעור, שמתרפא מאליו או ע"י רפואות, ולא הוי בכלל צרעת מסגרת. וכבר מצאנו שיש מיני צרעת ב"מ, שהם סוגי חולי (ראה בשאלות ורא"ש הוריות דף י.י, וכן ברמב"ן ויקרא פרק י"ג פסוק מ"ז).

ולגבי שאלתו השניה, הנה כבר הובא בגמרא בשבת שם ובפרש"י, שאהרן נתרפא מצרעתו מיד. וכתב המהרש"א (שם), שאהרן נתרפא מיד, ולא מרים לפי שהיא פתחה לדבר על משה. יעו"ש. ולפ"ז, לא היה שייך להסגיר את אהרן לפי שנתרפא מיד.

ובספר משנת חיים בהעלותך (עמ' רל"ד) כתב, שאהרן נרפא מיד כדי שלא יתבטל מן העבודה. יעו"ש.

ויש לומר בס"ד, בדרך רמז על לשון הגמרא "אף אהרן נצטרע", דהיינו שהאף של אהרן נצטרע, ובאופן כזה אם רק האף נצטרע, אין הנגע מטמא, שהרי הוי אחד מעשרים וארבעה ראשי איברים שבאדם שאין

הנגע מטמא בהם, הואיל ומשופעים. וכמבואר במשנה בנגעים (פרק ו' משנה ז'). וי"ל דמרים נצטרע כל גופה, הואיל ופתחה בדיבור, ואילו אהרן נצטרע רק אפו משום ששמע וגרם לחרון אף שנאמר "ויחר אף ה' בם וילך" (במדבר פרק י"ב פסוק ט').

והאל הנותן רפואות, אלהי כל צבאות, יעשה עמנו לטובה אות, ויראנו מתורתו נפלאות, בבנין בית מקדשו ותשואות, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אייר התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע בלידת משה רבינו נאמר "ותצפנו שלשה ירחים" (שמות פרק ב' פסוק ב'), ולא נכתב "שלושה חודשים".

הנה כבר עמד בזה רבינו בחיי שם, וביאר שהתורה רצתה להורות את חשבון החודשים שהם לפי חודשי הלבנה, שנים חסרים ואחד מלא, ויוצא שהונח משה רבינו על שפת היאור ביום ו' בסיון, וביום שנצטרע ביאור, בו נתעלה בשמים וקיבל תורה בסיני. יעו"ש.

ומצאתי בחפיש'ה, בספר תורה שלימה ח"ח (עמ' נ"ח), שם הביא בשם ספר מדרש חמדת ימים, למה לא אמר שלושה חודשים, אלא לרמז שעתיד להושיע את ישראל כמו שנאמר במשיח "לפני ירח דור דורים". ע"כ.

ועוד כתב לתרץ בספר זמר ארזים (עמ' קכ"ט), שכידוע, כל הבוכה בלילה, קולו נשמע למרחוק, ובדומיית הלילה נשמע קול התינוק יותר למרחוק, משא"כ ברעש של שעות היום, ובסוף כל לילה באנחת רווחה, מנתה יוכבד עוד לילה של דומיית הירח שעבר, ועל כן הזכיר "שלושה ירחים". יעו"ש.

ותבט עיני בשורי, בספר התורה והמסורה שטרן (עמ' ד'), שכתב דהנה בימי נח היו קוראים לזמן סיבוב הלבנה בשם חודש, על שם התחדשותה, אך במצרים היו קוראים ללבנה בשם ירח, וגם לחודש בשם ירח. ע"כ.

והנלענ"ד בעניותי, שמצרים כידוע היתה מלאה בכשפים, ובפרט שהיו מכשפים כנגד הירח (ראה בזוהר הקדוש ח"ג דף קפ"ד:), והיו ידועים כמצטגננים ומסתכלים בכוכבים, וביום שנולד משה רבינו, אמרו אצטגניני פרעה, היום נולד מושיעם, וכמבואר בשמות רבה (פ"א אות כ"ב), ויוצא אם כן שכל לילה מאותן לילות, מאז שנולד משה רבינו היו מחכים לירח וכוכבים שעמו, כדי לדעת מה אירע בילד הנולד, וכן לערוך כשפים לאור הירח, אך משה רבינו היה שמור ומוגן ע"י ה' יתברך שייעדו לגאול את ישראל ובכח תפילת אביו ואמו לה' יתברך, לא הצליחו אותם מכשפים לפגוע בשום אצטגנינות או כישוף ונתקיים בו "יומם השמש לא יכבה וירח בלילה (תהילים פרק קכ"א), שלא כישופים כנגד השמש ולא כנגד הירח הועילו להם, וניצל מושיען של ישראל, (וראה עוד בספר תורה שלימה שם, שהביא בשם המדרש את נוסח התפילה הארוך שהתפלל עמרם על בנו הנולד לו), ועל כן הזכירה התורה דווקא את השם "ירחים", ולא "חודשים", להורות על גודל הנס שהיה עמו לשמירה הגנה והצלה. וכן יגאל עם סגולה, כימות קדם וכבתחילה, בזרוע נטויה וכידו הגדולה, ויוליכנו להר ציון בשירה ובצהלה. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ר"ח שבט התש"פ

כבוד מעלת החכם הנעלה, לשם ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת שמות נאמר "ויעבדו מצרים את

בני ישראל בפרך, וכו', את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך" (פרק א' פסוקים י"ג-י"ד). ולכאורה מדוע חזר וכפל "ויעבידו מצרים", "את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך".

והנה עמדו בזה המפרשים ומחברי הספרים, וביארו, שהעבודה ששעבדו אותם היתה בפרך, וגם העבודות הקלות אשר שעבדו אותם, גם הם שעבדום המצרים בפרך (הגדת מהר"י שטייף עמ' קל"ח), ועבודה שכזו, אצל כל אדם, גם אם הורגל בכך, היתה בפרך, ולא רק אצל ישראל, (מנחת מרחשת עמ' פ"ב), ועוד ביארו שמדובר על עבודה גופנית ועבודת הנפש במיסים (הגדת שבח ושירה בנאי עמ' קי"א), ולדבריהם הכפילות נועדה לבאר ולפרש מהו הפרך בעבודתם.

ויש עוד לבאר על דרך הצחות במה שרגילים העולם לומר, שיש שני סוגי אנשים בעולם, יש אדם שעובד כראוי, ומשקיע בעבודתו, ויש אדם המתרשל בעבודה. וכלשון העולם: "יש אדם הבא לעבוד, ויש אדם הבא לעבודה". ועל כן הדגישה התורה שהמצרים העבידו את ישראל בפרך, אך ישראל לא התרשלו בעבודם אלא עבדו כראוי "את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך".

וכימי צאתנו ממצרים במוראות, כן יעשה עמנו לטובה אות, ויראנו מתורתו נפלאות. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התש"פ

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, רב יחוס ומעלה, כעטרת זהב גדולה.

כש"ת הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשואל נשאלתי ע"י כת"ר, ידוע שמשנה רבינו היה במאסר אצל יתרו, ומדוע נגזרה עליו גזירה זו.

הנה מובא במדרש (הובא בתרגום יונתן פרשת שמות, מדרש ויושע, בספר הישר ובילקוט שמעוני שמות פרק ב' רמז קס"ח), שכשהגיע משה רבינו ליתרו וסיפר לו שהוא מלך בכוש, ושלחו אותו משם. חשב יתרו שמשה ברח מכוש, ועל כן שם אותו בבית הסוהר על מנת להחזירו להם, והיתה ציפורה נותנת לו מזון, ולאחר עשר שנים פנתה אל אביה לשחררו, ומצאו שהוא חי וקיים ועומד ומתפלל לפני בוראו. ע"כ.

ומי יוכל לבוא ולעמוד בסוד קדושים, כמלאכים ותרשישים, ובגילוי עוונם. ואולם השיגה ידי יד כהה, מעט מיזער ממה שכתבו גדולי המפרשים.

בספר אגרא דכלה (בראשית עמ' קפ"ז), כתב, שיתרו היה גלגול קין, ומשה רבינו גלגול הבל. ובמה שעכבו ולא הרגו פתאום, תיקן את חטאו הקדום שהבל נתגבר על קין. יעו"ש.

ובספר מעלת הבר מצווה (עמ' ס"ג), ביאר, שמחמת גזירת בין הבתרים הוצרך משה רבינו להיות קודם במאסר. יעו"ש.

ובספר ברכת אליהו שמות א' (עמ' כ"ה), הביא הראש"ל רבי שלמה משה עמאר שליט"א, ע"פ הזוה"ק (ח"ב כ"א ב'), שבאותם שנים היה מודה משה רבינו לה' ומתייחד עם קונו. ע"כ. ולפ"ז מן השמים רצו שיתפלל ויתייחד עם קונו לפני גאולת ישראל ממצרים.

ויש לומר בס"ד, שמצרים נקראת בשם "בית אסורים", וכפי שמוכא במדרש רבה (פרשה ט"ו), הוציא ה' לישראל מבית האסורים שנאמר "מוציא אסירים בכושורות" (תהילים פרק ס"ח פסוק ז'). וכן אנו אומרים בברכת "עזרת אבותינו", שבקריאת שמע "מוציא אסירים. ולפ"ז יש לומר, שמן השמים רצו לתת למשה רבינו רעיא מהימנא, להרגיש מעט מצער מאסר ובית אסורים, למען ירגיש בצער עם ישראל, ויוכל להתפלל על צרת עם ישראל, ומימלא כשיבקש "שלח את עמי ויעבדוני", יהיה הדבר כמי שחש צער מאסר על בשרו.

וה' יחינו ויחננו, על אדמתינו ונחלת אבותינו, זכות משה רבינו, עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התשפ"א

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

שלום רב לאוהבי תורתך,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, נאמר בפרשתינו: "ויקח משה את אשתו בניו וירכיבם על החמור" (שמות פרק ד' פסוק כ'), ולכאורה מדוע לא לקח גמל או סוס, ועוד כיצד יכל החמור לשאת משא כבד של משה אשתו צפורה ושני בניו.

והנה במדרש חסרות ויתרות (וארא קנ"ד), מובא, שלא היה צריך כלל לחמור, ומעצמו היה מהלך בקפיצה, ועל כן נכתבה תיבת "החמור" סתם חסר. יעו"ש. ולפ"ז החמור כלל לא הרגיש במשא, שנעשה הכל בנס.

ובפירוש רבי יצחק אברבנאל כתב, החמור הוא שם המין, והולך חמורים הרבה, או שהספיק חמור אחד לשאת אשתו ובניו, כי צפורה אז ילדה את אליעזר והיתה מוליכה אותו בחיקה, וגרשום היה רוכב אחריה, וכך שבו למצרים. יעו"ש. וראה עוד בחזקוני. ולדבריו, היו כמה חמורים, או שהיו הבנים קטנים ומשאם לא הורגש.

ובספר דברי ירמיהו שמות (עמ' 80) כתב, שמשה רבינו רצה להשתתף בצרת העם ועל כן לקח חמור ולא גמל, ואותם הוא הושיב על החמור, אך הוא עצמו לא ישב אלא הלך ברגליו. יעו"ש. ובזה גם תתורץ קושייתו הנוספת, שמשה רבינו היה צנוע ורצה להרגיש צרת העם ועל כן לקח חמור, והוא עצמו הלך ברגל ולא רכב על החמור.

וכן בקודש חזיתי לרבי מחב"ד זי"ע, בספרו ליקוטי שיחות חלק ל"א (שמות ג'), שביאר ע"פ רש"י שחמור זה היה מיוחד, והוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק והוא שעתיד להגלות מלך המשיח עליו ומימלא חמור פלאי שכזה שכבר היה לפחות קרוב לארבע מאות שנה, אין פלא

שבכוחו לשאת משא כבד שאינו רגיל. יעו"ש בדב"ק, ולדבריו, החמור היה פלאי ונשאם בדרך נס.

ויש לומר בדרך מוסר, שמשה רבינו רצה ללמדנו, שכשיש אהבה ואחוה בין איש לאשתו ובין בני הבית, יכול להכיל חמור קטן את כולם ושום דבר לא כבד או צפוף, ועל כן נאמר לשון "ויקח" שעשה זאת בלקיחת דברי נועם אהבה ואחוה, וכששרתה האהבה ביניהם לא הורגשה צפיפות וגם החמור נשאם בשמחה.

ומעין זה אמרו בגמרא בסנהדרין (כ). בדורו של רבי יהודה בר עלאי היתה עניות גדולה, ולא יכלו לחמם את בית המדרש בימי הקור, וגם בגדים חמים להתלבש בהם, לא היו בנמצא, ולמרות הכל ישבו ועסקו בתורה בעניות, ובכדי לחמם עצמם, היו ששה תלמידים מתכסים בטלית אחת ועוסקים בתורה, ואותו דור היה חשוב לפני המקום ברוך הוא, ועליו נאמר "יראת ה' היא תתהלל".

ולכאורה, איך לא הפריעו לאותם תלמידים העניות והקור? מבאר מהרי"ץ חיות (שבת כה:), בדורות ההם, כל אחד היה שמח בחלקו, וכשלמדו תורה, לא הפריע להם כלום. ומוסיף לבאר הרב חיים שמואלביץ בספרו שיחות מוסר (תשל"א, כ"ב), בדרך הטבע אי אפשר לששה אנשים להתכסות בטלית אחת, כיון שכל אחד דואג לעצמו ומושך את הבגד אליו, ולא יתכן שששה יתכסו בטלית אחת. אך כשכל אחד דואג לחבירו שיתכסה, מימלא, כולם יתכסו, וכל מה שיכלו ששה אנשים להתכסות בטלית אחת, זה רק מפני שכל אחד דאג לשני...

וה' יתן שלום בינינו, ויבנה בית מקדשנו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת וארא

בעזה"י שבט התשע"ב

לכבוד ידידנו, החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב הכולל, בישראל להלל, רבי גמליאל, הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני ברק.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נאמר בפרשת וארא: "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל" (פרק ו' פסוק ה'), והיה לו לומר "נאקות" בלשון רבים, ולא "נאקה" בלשון יחידה.

הנה מובא בספר פרפראות לתורה (חלק שמות) מעשה בעשיר אחד שנכנס פעם ל"חתם סופר" זי"ע, ושפך לפניו את מר שיחו כי לאחרונה הגיעו עסקיו למבוכה והוא זקוק לברכתו של ה"חתם סופר". אמר לו החת"ס: גם אני שמעתי שאחיק הוא עני מרוד ומטופל במשפחה גדולה, ואתה אינך תומך בו כל עיקר, העשיר תמה ושאל את החת"ס: הן סיפרתי זה עתה עד כמה ירוד הוא מצבי ואיך אוכל עוד לתמוך באחרים? השיב לו החתם סופר, הנה בפרשה כתוב, "וגם" אני שמעתי את נאקת בני ישראל, ולכאורה מה בא "וגם" לרבות, אלא ללמדינו שבני ישראל נאנחו תחת עול מצרים, שמע כל אחד גם את אנחתו של אחיו, ובשכר זה גם השי"ת שמע את נאקתם והוציאם מעבדות לחירות.

הרב משה סופר (בעל החתם סופר) הצביע על זה שמילת "גם" היא מיותרת לכאורה. אבל כוונת הפסוק היא שלא רק הקב"ה, אלא גם בני ישראל שמעו ה"נאקת" זה את זה. למרות שלכל אחד היה הצרות שלו, זה לא מנע ממנו להרגיש את צרות חבירו, ועל פי זה מובן עוד מדוע נאמר "נאקת" בלשון יחידה.

עוד נלענ"ד להוסיף שהקב"ה שמע נאקת כל אחד ואחד מישראל, ומשום

כך אמר נאקת בלשון יחידה ולא נאקות בלשון רבים.

ועוד יש לומר שכל נאקות בני ישראל עלו יחד לפני כסא כבודו והפכו לנאקה אחת גדולה.

יהי רצון כשם שגאל את אבותינו ממצרים, כן יגאלנו בכפלים, ויראנו בטוב ירושלים. אכ"י"ר. בברכה רבה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי ניסן התשע"ב

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה, החכם המופלא, פלג אלהים מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני-ברק. שלום לכבודו, ולכל הסובבים הודו.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת וארא נאמר שמושה רבינו עמד לפני פרעה בן שמונים שנה, והמכות ארכו שנה, ואם כן אם נוסיף עוד מ' שנה ששהו במדבר, יוצא אם כן לסוף ארבעים שנה היה משה רבינו בן קכ"א שנה, והלא נאמר בפירוש שנפטר בן מאה ועשרים שנה.

והנה עמד עמד על שאלה זו החת"ם סופר (שו"ת ח"ו סימן כ"ט, ובדרשות קי"ז ב', ד"ה רמב"ן, עה"ת שמות פ"א א', ד"ה ומשה), ותירץ שמושה עמד לפני פרעה בתחילת שנת שנת השמונים, אולם עדיין לא הושלמה השנה, ולפי זה בסוף המ' שנות מדבר היה משה רבינו ע"ה בן ק"כ, ומוכיח החת"ם שהיכן שהתורה כותבת "ומעלה", הכוונה היא למנין שנים מיום ליום, אך אם כתוב בסתמא, יום אחד בשנה חשוב שנה, והואיל ונאמר אצל משה רבינו "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", ודרשו חז"ל היום מלאו, והוא כאילו נאמר ומעלה שהפירוש הוא מיום ליום, ומעתה ליכא קושיא כלל. יעו"ש.

ומה עוד דיש לתרץ שכל זה אליבא דהמשנה בעדויות (פרק ב' משנה י')

שעשרת המכות ארכו י"ב חודש, או לפי המדרש שמות רבה (פרשה ט' סימן י"ב) שכל מכה ארכה חודש ימים, אך לפי מדרש לקח טוב ופסיקתא זוטרותא (שמות פרק ח'), כל מכה ארכה שבוע ימים בלבד, כי מכת דם שבעת ימים בנין אב לכל המכות שכולן שבוע אחד, חוץ ממכת החושך שארכה רק שלושה ימים בלבד. יעו"ש. ולפי זה ליכא קושיא כלל כי כל המכות ארכו פחות משנה.

והאל אשר כבודו מלא, את מספר ימינו ימלא, בבריאות ונהורא מעליא, ורב שלמא מן שמיא. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י טבת התשע"ג

כבוד ידידנו החביב, ונוגה לו סביב,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. מעיר התורה בני ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר במה שנאמר בפרשתינו, פרשת וארא, על מכת הצפרדע "ועלו ובאו בביתך וכו'", ובבית עבדיך ובעמך" (פרק ז' פסוק כ"ח), מדוע מוזכר בית פרעה ובית עבדיו, ואילו אצל עמו לא מוזכר בית. והנה כבר עמד בשאלה זו בספר יציאת מצרים שינברגר, ח"א (עמ' נ"ט), ותירץ ע"פ דבר המדרש שמות רבה (פרשה י' סימן ד'), האיך לקו בתיהם של גדולים שהיו עשויים ומרוצפים בשיש, אלא היתה הצפרדע עולה מן התהום ואומרת לשיש עשה לי מקום שאעלה ואעשה רצון קוני, והיה נבקע השיש ועולה אל הבית, ובזה ביאר הכפילות "ועלו ובאו", שגם עלו הצפרדעים, וגם באו ובקעו את השיש. ובזה גם ביאר מדוע נאמר "בית" אצל פרעה ועבדיו, ואילו אצל שאר העם לא נאמר, ועל פי המבואר, מובן הטעם, הואיל ובתי פרעה ועבדיו היו גדולים וחזקים, והיו צריכים הצפרדעים לבקוע את השיש כדי להכנס לבית, מה שאין כן ב"בתי עמך"

שלא היו מרוצפים בשיש, מיד עלו מן התהום ונמצאו בבית, ועל כן לא היה צורך לכתוב "בבתי עמך". עכ"ד.

והנלענ"ד להוסיף טעם, בסייעתא דשמיא, הואיל ואדמת מצרים נמכרה ליוסף והועברה לפרעה, כמובא בפרשת ויגש (פרק מ"ז פסוק כ'), "ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה", ועל כן בתי העם לא היו שייכים להם, כי כל האדמות היו שייכות לפרעה, ורק לעבדיו הוא נתן בתים, ומשום כך נאמר בתים רק אצל פרעה ועבדיו, ולא בשאר העם.

עוד יש לבאר ע"פ המובא במדרש במדבר רבה (פרשה כ' סימן ג') כשירדו ישראל למצרים אחזו בה וקנו בתים, והיו משכירים אותם למצריים במצרים. ע"כ. ואם כן לשאר העם לא היה בית ששייך להם כי שכרו מעם ישראל בתים, ורק לפרעה ועבדיו היו בתים. ומשום כך לא נאמר בית בשאר העם.

וכימי צאתנו ממצרים, כן יראנו בבנין ירושלים, ובשמחת בנינו ובנותינו על האבנים. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אייר התשע"ה

כבוד מעלת החכם חובר חיבורים, כשבילי הרקיע מאירים. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר האם היה מותר ליהודי לשנות את דם היאור במכת דם שבמצרים.

א', דם זה נעשה בנס, וכבר נחלקו הפוסקים במעין זה בדין עגל שנוצר ע"י ספר יצירה, האם טעון שחיטה, דעת השל"ה (וישב דף ל') שאינו טעון שחיטה, והביאו בפתחי תשובה יו"ד (סימן ס"ב ס"ק ב'), ובספר צער בעלי חיים (עמ' 652), למד מכאן דאף אין איסור באכילת דמו. אך

בשו"ת רבבות אפרים ח"ז (סימן שפ"ה) הביא דעת רבי אבא אלבז בספר מילי דאבא (סנהדרין ס"ה) דטעון שחיטה ובדיקה מפני מראית העין, והוכיח בעל הרבבות אפרים דטעון שחיטה בברכה, ודינו כבהמה ממש. ע"כ.

וכן הובא במלבי"ם (בראשית פרק י"ח פסוק ז') שבן הבקר שעשה אברהם למלאכים היה ע"י ספר יצירה, ולכן הגישו לאורחיו עם חלב, כי אין לו דין בשר. יעו"ש. ולפי דבריו אין לו גם דין בדמו, ובספר בניהו בן יהוידע (סנהדרין סה:) כתב, בשר בהמה הנוצר ע"י ספר יצירה, אינו משובע ואינו עושה דם בגוף האוכלו. ע"כ. וזקנו הרה"צ רבי לוי הכהן רבינוביץ' זצ"ל שו"ת מעדני מלכים (סימן ס"ז) הביא שבשר זה הוא בלא דם, ואין מרגישים בו טעם. יעו"ש.

וכבר האריך בזה בספר שדי חמד מערכת חמץ ומצה (סימן ב' אות ג') בדין בהמה שנוצרה ע"י ספר יצירה, האם צריכה שחיטה, ואם יש בה איסור חלב ודם, וכן בדין בשר היורד בנס מן השמים. יעו"ש. ומחלוקת זו שייכת גם בנידון דידן, הואיל והדם הזה נעשה בנס מן השמים.

ב', בספר בחגוי הסלע (שמות ל"ט) הביא, שהיו כאלו במצרים שלא היה אכפת להם לאכול דם, והיו אוכלים על הדם כדי לעשות כישוף וכמ"ש הרמב"ן (ויקרא פרק י"ט פסוק כ"ו), אלא שלא יכלו לשתות מן היאור כי באש היאור מן הדגה, ומפני כך לא יכלו לשתות, ועל כן נכתב קודם "והדגה אשר ביאור מתה ויבאש היאור", ואח"כ "ולא יכלו לשתות מים". ע"כ. ולפ"ז היאור היה בואש, כך שאפילו המצרים שהורגלו בדם לא היו יכולים לשתותו.

ג', שאלה זו מלכתחילה כלל לא עמדה על הפרק, שהרי דם היאור נהפך בידי ישראל מיד למים כמבואר במדרש (שמות רבה פרשה ט' סימן י'), ומימלא בכל פעם שהרימו מהדם שביאור מיד נהפך למים ויכלו לשתות ללא כל פקפוק.

וכימי צאתנו ממצרים, כן נזכה לראות בבנין ירושלים, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת בא

בעזה"י י"ז באדר ב' הנאדר התשע"ד

כבוד מעלת ידידנו הנעים, חכם דעים, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס פרדס יוסף על המועדים וש"א"ס.

רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, האין ילדי ישראל צחקו על פרעה בליל מכת בכורות, והלא אסור היה להם לצאת מפתח הבית וכמובא בספר שמות (פרק י"ב פסוק כ"ב) "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר". וזה החלי, בעזר צור גואלי.

בתנחומא ישן (בא סימן י"ט) מובא, ויקרא למשה ולאהרן, היה הולך פרעה וקורא בלילה בכל שוק ושוק, ואומר היכן הוא משה והיכן הוא אהרן, והיו בניהם של ישראל משחקין בו ואומרים לו פרעה להיכן אתה הולך, והוא אומר להם למשה אני מבקש, והם אומרים לו כאן הוא דר ומשחקים בו עד שעמד עליו, א"ל פרעה קומו צאו מתוך עמי. ובמדרש ויושע בפסוק ימין ה', קרא למשה ואהרן, וצועק והולך בכל חוצות ישראל ואמר היכן משה ואהרן עומדים, ונערים קטנים של ישראל משחקין ואומרים לו, היכן אתה הולך ומי אתה מבקש, ואומר להם משה אוהבי אני מבקש, והם אומרים בכאן הוא עומד, ואחרים אומרים במקום אחר, עד שמצא את הבית. והובא בספר תורה שלימה פרק י"ב הערה תקל"ז).

והנראה לתרץ קושייתו, תחילה וראש, ע"פ דברי האבן עזרא (שמות פרק י"ב שם), וכן החזקוני (שם פרק ט"ו פסוק מ"א) שרוב עם ישראל היו בארץ גושן, ומשה ואהרן ומקצת מהעם נשארו ברעמסס, עי הבירה שבה היה פרעה נמצא. יעו"ש. [וראה עוד בדברי הרמב"ן שם, שהשיג על דבריהם]. ולפי דברי הראב"ע, נראה שהאיסור לצאת איש מפתח ביתו

היה דווקא ברעמסס, אך בארץ גושן יצאו מפתח ביתם, ועל כן גם הילדים יכלו לצאת ולדבר עם פרעה וללגלג עליו.

ואך לפי הרמב"ן, שאסור ממש היה לצאת מן פתח הבית, יש לומר שדברו עמו מן החלונות, ולא יצאו מפתח הבית ממש.

ועל ידו השנ"י, יש לבאר ע"פ דברי הרב העמק דבר (פרק י"ב פסוק י"ג), שאע"פ שהוזהרו שלא לצאת מפתח הבית, מ"מ אף אם עבר איש מישראל על אזהרה זו, גברו רחמי ה', ואע"ג שבמצרים היה נגף, בישראל לא אירע מאומה. יעו"ש. ואף כאן ילדי ישראל, עם כל זאת שיצאו ה' שמר צאתם ובואם.

ועל ידו השליש"י, ע"פ מה שמצאתי בפירושו מרכבת המשנה על המכילתא (שם) שהביא בשם הרא"ם, שדיבר על המשחית הבא לנגוף, שהוא מוזהר שלא לבא אל בתיהם, אך היו עוד משחיתים אחרים, ועליהם הזהיר שלא יצאו איש מפתח ביתו. יעו"ש. וע"פ דבריו הוכיח בספר אז ישיר (עמ' קפ"ג) שמי שיצא מפתח ביתו עם ליווי של חבירו, לא נפגע, כי שאר מזיקים אינם פוגעים אלא במי שמהלך יחידי. יעו"ש. ולפי זה הילדים לא יצאו יחידי אלא ביחד, ומפני כך לא יכל המשחית לפגוע בהם.

והוא בארבע, יש לבאר ע"פ דברי התרגום יונתן (שמות פרק י"ט פסוק ד'), על הפסוק "ואשא אתכם על כנפי נשרים", שהקב"ה הביא את עם ישראל ממצרים להר המוריה מקום המקדש, לעשות שם הפסח ושוב החזירם למצרים. ע"ש. ולפי זה מי היה במצרים באותה העת?, והלא כולם עלו לירושלים?, אלא יש לומר שמלאכים בדמות בני אדם, הם אלו ילדי ישראל ששחקו בפרעה, והם אלו שלגלגו עליו, וכפי שמובא בירושלמי (פאה פרק ג' הלכה ז'), שכשהיו ישראל עולים לרגל, היה הקב"ה עושה עמהם ניסים ומלאכים בדמות בני אדם שמרו על רכושם. ע"ש. וגם כאן כך היה במצרים שירדו מלאכים בדמות בני אדם, והם אלו שלגלגו על פרעה.

וכימי צאתנו ממצרים, כן נראה בגאולת ירושלים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשע"ה

כבוד מעלת הרב החשוב, כחיות הקודש רצוא ושוב.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת בא נאמר: "ויעל הארבה על כל ארץ מצרים וינח בכל גבול מצרים כבד מאד לפניו לא היה כן ארבה כמהו" (שמות פרק י' פסוק י"ד), והקשה כת"ר, מדוע כפל תיבת "ארבה" פעמיים.

וראיתי תירוצים רבים בדבר, והנלענ"ד, לתרץ בס"ד ע"פ מה שכתב רש"י על הפסוק "ואחריו לא יהיה כן", שארבה שבימי יואל היה כבד משל משה, ועל כן חזר וכפל תיבת "ארבה", לומר שלא היה ארבה כמותו בסוג הארבה, כי בכמות היה ארבה כבד יותר בימי יואל.

וכימי צאתנו ממצרים, כן יראנו בבנין ירושלים אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס גם אני אודך.
רוב שלום טובה וברכה.

בפרשת בא נאמר "ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים" (שמות פרק י"ב פסוק מ'), והקשה כת"ר, למה אמר "אשר ישבו במצרים", ותירץ,

שאם המניין מברית בין הבתרים, מימלא עוד לא נקראו בשם "בני ישראל", ועל כן אמר "אשר ישבו", עוד לפני שנקראו בשם בני ישראל, ועם שנות ישיבתם במצרים, כאשר כבר נקראו בשם "בני ישראל", יחד הכל שלושים שנה וארבע מאות שנה. ודפח"ח.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר ע"פ מה שנאמר "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה". (שמות פרק ב' פסוק כ"ג). וביאר המלבי"ם שם, שהמצרים לא הניחו לבני ישראל להפסיק מעבודתם לרגע, שמא יתפללו, ועל כן רק כשמת מלך מצרים, יכלו בני ישראל לזעוק, כי המצרים היו סבורים שבוכים על המלך, וזעקו תוך כדי עבודתם. יעו"ש. ומעין זה, כן הובא בילקוט תהילים (פרק קל"ז), "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו", מלמד שלא היתה להם ישיבה משיצאו מירושלים עד שהגיעו לפרת, אמרו, אלוהיהם של אלו רחמן הוא, שמא ישבו ויתפללו לפניו וירחם עליהם, לפיכך היו דוחקין ומריצין אותם. ע"כ. ועל כן נאמר "אשר ישבו במצרים", במצרים דייקא, שלא תחשוב שישבו בעבודה, כי לא הונח להם לרגע.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע פדיון הבן נעשה דווקא בכור מאמו, והלא במכת בכורות מתו גם בכור מאב וגם בכור מאם.

הנה כבר עמדו בזה חכמי הדורות, ויהיו למאורות, ותירצו איש לפי אכלו, במתק לשון ומהללו, וכבר ביאר הצדיק הירושלמי, רבי אריה לוי זצ"ל, בשם רעק"א, ובשם רבי חיים מברלין זצ"ל, שהפדיון נועד לזכור את הנס שנעשה לבכורי ישראל במצרים, שלא מתו כהמצרים, וזה שייך רק בבכורות מאם שנהרגו ע"י המשחית, והה חשש שיהרוג בטעות גם בכורי ישראל. אבל בכורות מאב שנהרגו ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, בודאי לא נעשה להם שום נס, שהרי הגזירה היתה רק על בכורי מצרים, ולא שייך שהקב"ה טעה בזה, ויהרוג גם בכורי ישראל. (הגדת חכמי ירושלים עמ' צ"ב).

והנלענ"ד לבאר בס"ד, דהנה כידוע המצרים היו עובדים לבכורים, (ראה

ירושלמי מגילה פ"א הי"א), ועל כן הכה הקב"ה את בכוריהם, וללא חילוק בין בכור מאב או בכור מאם, כדי לבטל כל שמץ של אמונה בבכורות, אך עיקר אמונתם ועבודתם לבכורות היתה דווקא בבכור מאם (כן הובא במכילתא דרבי ישמעאל תחילת פרשת יתרו, שבקש יתרו שיקדיש את בנו הבכור לשם ע"ז. ע"ש. וכן הובא בספר דברי נגידים ח"א עמ' פ"ב, שלבן היה עושה תרפים מבן בכור מאמו דווקא. יעו"ש), ועל כן כדי לבטל את אותה אמונה בעבודה זרה, משום כך מצוות פדיון הבן היא דווקא בבן בכור מאמו, להורות שאנו מקדשים את הבכורים מאם, לשם ה' יתברך שמו ויתעלה, ולהבדיל מחוקות הגויים, וברוך ה' שבחר בנו. (וראה עוד במש"כ בעניויותי לכת"ר בספר גם אני אודך על התורה פרשת נח סימן י"א, וצרף לכאן). וה' יגאל עמו בכורו ישראל, ויראנו בבנין אריאל, כבוא לציון גואל אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אדר א' התשע"ט

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת בא נאמר: "ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ" (שמות פרק י"ב פסוק ל"ג), והקשה כת"ר, מדוע נקטה התורה לשון "מן הארץ", והיה די לומר "למהר לשלחם".

והנה כבר עמד בזה האלשיך הקדוש (שם), וכתב לבאר, שהמצרים מיהרו לשלחם לא רק בשביל שלושת ימים, אלא לשלחם לגמרי "מן הארץ". יעו"ש.

ובספר אור התורה ח"א (עמ' קנ"ח), כתב לדייק בתיבות "מן הארץ", להורות שלא ישארו אפילו בגבול ארצם. עכ"ד.

ובספר חוט של חסד (עמ' רס"ג), כתב "מן הארץ", מפני יראתם מן הארץ שמא ימותו ויקברו בה, או מיראתם בראותם את אלו המתים מושלכים בארץ אחר מכת בכורות. עכ"ד.

ויש עוד לומר בס"ד, ע"פ מה שהובא בתרגום יונתן בן עוזיאל (שמות פרק י"ט פסוק ד'), שיוצאי מצרים הקב"ה נשאם בערב חג הפסח על עננים למקום המקדש, ושם עשו את הפסח, ואח"כ בלילה הובילם חזרה למצרים. יעו"ש. ולפ"ז י"ל, דעל כן אמרו "מן הארץ", כי היו כבר בשמים וחזרו לארץ, והמצרים בקשו שיצאו מן הארץ ממש ולא יחזרו עוד.

והאל אשר נשאנו על כנפי נשרים, והוצאנו מעבדות מענים אכזרים, כן יגאלנו בשמחה ובשירים, ויבנה לנו בית הבחירה על אחד ההרים, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התש"פ

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נאמר בסוף פרשת בא: "והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר" (שמות פרק י"ג פסוק י"ד), ומדוע הוסיפה התורה תיבת "לאמר".

הנה כבר עמד בזה האוה"ח הקדוש, וכיאר בדברי קדשו, לאמר, היינו שכששואל כוונתו שתאמר לו תשובה, ולא ששואל בדרך זלזול שלא לקבל תשובה. עכד"ק.

ויש לומר בדרך צחות "לאמר", היינו שיהיה לאב מה לומר, ולא כדרך אבות עמי הארץ שהילדים שואלים שאלות את אביהם, ועונים דברי סכלות, או דברי הבלים, או שלא עונים כלל, ועל כן מצווה התורה "לאמר", שיהיה לך מה לומר ולענות.

ובעניין זה מספרים בהלצה על יהודי שבא להבחן אצל הרב בהלכות שחיטה, תהה הרב על קנקנו ושאלו מה זה "אוגרת" שתי פגימות בסכין? השיב הנבחן: אוגרת פירושה בתולה שהגיעה לפרקה. אם כן שאל הרב, מה פירוש "בוגרת"? השיב הנבחן: תרנגולת הרובצת על ביציה. שוב שאל הרב, ומה זו "דוגרת"? ענה היהודי: דוגרת זו תאנה צמוקה. שאל הרב: "ואנדרוגינוס"? השיב היהודי: הים הגדול. שאל הרב: ומה פירוש אוקינוס"? לא ידע הנבחן להשיב. אמר לו הרב, מצטער מאוד, אך אינני יכול לתת לך תעודת סמיכה לשחיטה. תמה היהודי: רבי, בשביל שאיני יודע מה פירושו של אוקינוס, אתה פוסל אותי משחיטה... (ע"פ אוצר מרגליות עמ' של"ג). ועל צריך האב ללמוד הרבה תורה שידע מה לומר ולהשיב לבניו לכשישאלו.

ויהי רצון ונזכה ולא תמוש התורה מפינו ומפי זרעינו וזרע זרעינו עד עולם אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת בשלח

בעזה"י אלול המרוצה התשע"ב

כבוד ידידנו, החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

דורש כל אתים, הנותן בינה לעיתים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו

שלום שלום בכיפלים, ועליו יחולו ברכות שמים.

נשאל נשאלתי מעם כת"ר כמה שאלות בפרשת בשלח, וזה החלי, בעזר צור גואלי, להשיבו תשובה מאהבה.

א', כמה זמן התארכה קריעת ים סוף:

הנה עמד בזה הגר"מ כשר זצ"ל בספרו הבהיר תורה שלימה (פרשת שלח

עמ' ע"ח), והביא בשם הרס"ג שבאשמורת הבוקר השקיף ה' אל מחנה מצרים, היינו בד' שעות על היום, ובסוף היום, אחרי שעברו שמונה שעות נתקיים "וישוב הים לפנות בוקר", ולפ"ז לדעת רס"ג מוישקף עד וישוב הים, עברו ח' שעות. יעו"ש באורך.

ב', מדוע נאמר "ואין מים לשתות העם" (שמות פרק י"ז פסוק א'), לכאורה היה צריך להיות כתוב "מים לשתות לעם", או "לשתיית העם".

תחילה וראש, במדרש שמות רבה (פכ"ו סימן ב') מובא לעם לא היה, אך לצאן ולבקר היה, ולפי זה מובן השינוי, כי אם היה כותב "לעם לשתות", הוא אמינא לעם וכל שכן לצאן ולבקר, ולשם כך שינה, ללמדנו שלעם לא היה אך לצאן ולבקר היה. וכן כתב מדידה, הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל בספרו נחלת אבות ח"ה (כרך א' עמ' ע"ח) שמים זכים ונקיים לשתות העם לא היו שם כלל, ואך מעט מים עכורים ממי גשמים נשארו שם, הראויים לשתית בהמות ע"י הדחק. ע"כ

ועל ידו השני, הספורנו מבאר שבא כאן המקור במקום השם, וא"כ הל' של לשתות משמשת גם להעם, ופירושו ואין מים לשתית העם. וכמו שמצאנו "לשבת אברם" (בראשית פרק ט"ז פסוק ג'), שפירושו לשיבת אברם. ע"כ.

ואל השלישי, עוד עמד בזה רבי משה וואלי זצ"ל, מתלמידי הרמח"ל, בספרו ברית עולם (עמ' רנ"ו), וכתב, מה שאין מים לשתות, הגורם הוא העם בגלל שרפו ידיהם מן התורה ברפידים. ע"ש, והן אמת שדבר זה מבואר בתרגום יונתן, שהיו ברפידים מעיינות והתייבשו, הואיל ורפו ידיהם מן התורה. ובזה מבואר השינוי "ואין מים לשתות העם", כי הגורם הוא העם.

ובארבעה אשיבנו, כותב הנצי"ב מואלואז'ין זצ"ל בפירושו העמק דבר, כי באמת העם עוד לא צמאו כלל, אבל העם אמרו כי אין מים לשתות. יעו"ש.

וחמישיתו יוסף עליו, בספר עסק התורה (עמ' צ"ו) תירץ שבאמת לא חסרו מים, כי אחר אכילת המן, שהיה לחם רוחני, לא היו צריכים לשתות, ורק העם אמרו זאת כי התאוו לשתות ממש, ונתגברה תאוותם עד שהיה נדמה להם שאם לא ישתו ימותו הם ובהמתם, ועל כן כתב "ולא היה מים לשתות העם", משום שהעם דימיין זאת בדעתו. יעו"ש.

ושש אנכי על אמרתך, ע"פ מה שהובא בספר טהרת יום טוב (עמ' שי"ד) שכאשר באו עם ישראל לרפיידים נאמר שם "ויסעו כל עדת בני ישראל", שהיו כשרים, ולא רבו ולא התלוננו, אך "העם", אלו הערב רב, הם אלו שהתלוננו, כמ"ש, "וירב העם עם משה", ועל כן אמר "ואין מים לשתות העם", כי רק הערב רב התלונן, ולא שאר העם הכשרים. יעו"ש.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר ע"פ מה שאומרים חכמי וחוקרי המדבר, שבמקום זה מצויים גבים במדבר המלאים מים, וכן מים בנקיקי הסלע, והיה די במים אלו להשקיט צמאונם, אך אעפ"כ בחרו העם, שלא לאסוף ממים אלו, או שלא ראו אותם, או שחששו שמתאימים רק לבהמות, ולא לבני אדם, ובמקום לחפש אחר המים, או לברר אם המים טובים לשתיה, עשו מריבה. ועל כן אמר "ולא היה מים לשתות העם", דהיינו היו מים, בגבים ובנקיקי הסלע, ורק העם לא ראו אותם, ולא שתו מהם.

והאל השולח מים, יחיינו מיומים, וינחמנו בכפלים, ויאיר עינינו שבעתים, ויראנו בבנין ירושלים, אכי"ר.

עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשע"ג

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיר התורה בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, אודות הנאמר בתחילת פרשת בשלח (פרק י"ג

פסוק י"ז) "ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים, כי קרוב הוא, כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה", ולכאורה מדוע נתן ב' טעמים "כי קרוב הוא", ו"כי אמר" וכו'.

וראיתי רבים מהפרשנים אשר עמדו על שאלה זו, והנלענ"ד לתרץ שהקב"ה לעם ישראל נתן טעם "כי קרוב הוא", אך הוא עצמו היה לו טעם אחר "כי אמר אלהים פן ינחם העם" וכו', ועשה זאת כדי ליישב דעתם וליבם של עם ישראל בתירוץ המיישב את הדעת, וכמו שמספרים על הרבי מצאנז צוק"ל בעל ה"דברי חיים", שכאשר שהה בעיר מרפא, ראה אותו רב ליטאי, כשהוא עוסק בעצמו בחיתוך וריסוק ביצים ובצלים בשבת קודש, ושאלו מדוע טורח לעשות מלאכה השייכת למשרתת, ענה לו הרבי, כבודו יודע כי אם חותכים הבצלים דק דק, יש חשש של איסור טוחן, ובדבר זה הנוגע להלכה, איני יכול לסמוך על המשרתת.

בשבת הבאה שהה שם אורח חסיד, ושוב שאל את הרב לפשר מעשיו, ענה לו הרב, מאכלי השבת עולים בגימטריא קטנה לחשבון שבע, לאות כי השבת היא היום השביעי, והחל לפרט, דג, בשר, מרק, ורק בצל עולה בגימטריא קטנה, לארבע עשרה, ולכן צריך לחתוך אותו לשתיים, ואת זה אני צריך לעשות בעצמי, משום שאי אפשר להעביר כוונות אלה...

בשבת השלישית היה שם עם הארץ, וגם הוא שאל את הרב לפשר הדבר. ענה לו הרבי, המשרתת לא תוכל לדעת בדיוק מתי זמן הסעודה, כי פעמים אני מקדים, ופעמים אני מאחר, ולכן היא מכינה שעה ארוכה לפני הסעודה, ובודאי יודע אתה כי אם חותכים בצלים זמן רב קודם האכילה, הם נהיים למרים, לכן אני עושה זאת בעצמי.

אחד הגאונים אשר שהה שם בכל שלוש השבתות, אמר כי עתה הגיע למסקנה שאת טעמו האמיתי הרבי לא מגלה. בהתחלה הוא חשב כי יש לרבי טעם הלכתי, אחר כך חשב כי אולי יש לו טעם קבלי, אך כששמע על הבצלים המרים, הבין כי הרבי משיב לכל אחד לפי בחינתו ודעתו. (ספר פי צדיק עמ' רנ"ו, הובא בספר הליכות חיים עמ' קפ"ו). וכך גם נהג

הקב"ה עם עם ישראל לתת להם תירוץ המיישב דעתם.

ואלהי הצבאות, כימי צאתנו ממצרים נפלאות, כן יעשה עמנו לטובה אות, ישמח לבבות נכאות, וירוה נפשות צמאות. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשע"ד

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה. מיחידי סגולה. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעה"ת בני-ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע בשירת הים נאמר "מרכבות פרעה וחילו ירה בים וכו'", וברוח אפיך נערמו מים נצבו וכו'" (פרק ט"ו פסוק ד' ופסוק ח'), ולכאורה קודם נערמו מים, ואח"כ מרכבות פרעה ירה בים.

הנה כבר הובא במכילתא (שמות פרק ט"ו סימן ט'), "אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל", היה לו לאמרו בתחילת שירת הים ולא כאן, אלא שנכתב כאן משום שאין מוקדם ומאוחר בתורה. יעו"ש. והובא ברמב"ן (פסוק ט') עה"פ "אמר אויב", ועוד הוסיף לבאר בשם האונקלוס, שמתחילה טבעו המצרים בים, ואח"כ הביא את הסיבה, שכיון שנשף הקב"ה והקפיא תהומות, לכן נכנסו המצרים לים כדי לרדוף אחרי בני ישראל, וכשהיו בתוך הים הטביעם הקב"ה. יעו"ש. ולפי דבריו השירה בנויה כתוצאה וסיבה לדבר, ולפ"ז מרכבות פרעה וחילו טובעו בים סוף, ואיך נעשו, ע"י שברוח אפיך נערמו מים וכו'.

עוד נלענ"ד שהדבר הראשון שראו עם ישראל היה מות מצרים וכמ"ש "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים" (שם פסוק ל'), ופרש"י שפלטים אל היבשה, וכך ראום ישראל מתים על שפת הים, וכ"כ הרשב"ם. ומשום כך הדבר הראשון שראו, עליו שרו "סוס ורוכבו רמה בים וכו' מרכבות פרעה וחילו וכו'". ורק אח"כ שרו על "נערמו מים".

עוד יש לבאר ע"פ מש"כ האבן עזרא שלאחר שראום מתים, סר פחדם מעליהם. וכ"כ הספורנו. ועוד הוסיף האור החיים הקדוש, שישראל ראו במיתתן כדי שיכירו בהם ישראל בעודם בחיים, והם יראו בישראל ותכסם בוושה לפני מותם. יעו"ש. ולפ"ז לא היו יכולים ישראל לשורר מפני הפחד ממצרים, עד שראו אותם מתים, ואחר שראום מתים, יכלו לשורר, ומפני כך פתחו ב"מרכבות פרעה וחילו" ברישא, ואח"כ "וברוח אפיך נערמו מים".

עוד יש לבאר ע"פ דברי המלבי"ם שישראל לא ידעו כלל שמצרים רודפים אחריהם בים, כי עמוד הענן מנע אותם מלראות מה שמאחריהם, ורק כשיצאו על שפת הים, ראו את המצרים מתים. יעו"ש. ובזה מובן מדוע פתחו ב"מרכבות פרעה", כי דבר זה נודע להם רק אחר שעברו. ובשל כך מפני שהתפעלו מן הנס פתחו בו ראשון.

עוד יש לומר שמטביעת הסוסים ורוכביהם, התעשרו ישראל, כי היו המצרים מקשטים את סוסייהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות והיו ישראל מוצאין אותם בים (רש"י שם פסוק כ"ב). ועל כן פתחו בזה בראש מפני השמחה על ביזת מצרים שבה זכו.

וכימי צאתנו ממצרים, כן יגאלנו בכיפלים, בבנין ציון וירושלים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי שבט התשע"ה

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלת ע"י כת"ר האם עם ישראל בירכו ברכת "אשר יצר" במדבר, או הואיל ונתעכל המן באבריהם (יומא ע"ה:), פקעה מהם ברכה זו.

הנה בספר בנין שלום (עמ' כ"ג) כתב שבמדבר לא בירכו ברכת אשר יצר, כי המן היה לחם אבירים, ונבלע באבריהם, אמנם מים שתו, ועליהם בירכו ברכת אשר יצר. ע"כ. ואחר הקיד'ה חמש מאות, מש"כ שהמים לא נתעכלו במעיהם, עמו הסליחה, כי גם המים מבארה של מרים נתעכלו באבריהם כמן, וכמ"ש האוה"ח הקדוש (במדבר פרק ט"ו פסוק ל"ב), וכ"כ הרמ"ע מפאנו בספרו מאמר העיתים (סימן י"ז). יעו"ש, ולפ"ז גם על בארה של מרים לא בירכו אשר יצר.

וגם הלום ראיתי, לרב יעקב חיים סופר שליט"א, בספרו מנוחת שלום ח"ג (סימן ט'), שם הביא דעם ישראל אכלו גם ממה שאומות העולם הביאו להם, כמבואר בגמרא ביומא (שם), ואכלו פירות וצמחים שהעלתה להם בארה של מרים, כמו שדרשו רבותינו בשיר השירים רבה (פרשה ד' ס"ג), ולאחר שסרחו ואמרו נפשינו קצה בלחם הקלוקל, כבר לא נבלע באיברים, והחת"ס בחידושיו לתורה (שמות בשלח דף פ"ד), כתב, שמה שקנו מתגרי אומות העולם, לא נבלע באברים. יעויין בדבריו, באורך וברוחב. ולפ"ז, היו דברים שלא נבלעו באבריהם ועליהם בירכו ברכת אשר יצר, וכן יש להוסיף את השלווים, שלפי חלק מהפרשנים לא נבלע באבריהם.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מה שהובא בתנא דבי אליהו (פרק ט"ז), שלעתיד לבא יתבטלו הבתי כסאות, ויהיה האוכל נבלע באברים כמו המן. ולפ"ז לא יתכן לומר שתתבטל ברכת "אשר יצר" כליל, אלא יש לומר שיברכו אותה בכל בוקר אפילו בלא שנתחייבו, וכמו שפסק הרמ"א (סימן ד' סעיף א'), בשם האבודרהם, דיש לברכה בכל בוקר, גם אם לא עשה צרכיו, וראה בב"ח פרישה מג"א והלבוש (שם), שכתבו טעמים לדבר. ואע"פ שהיום המנהג כדעת רבינו האר"י בשער הכוונות (ברכת השחר), שאם לא נתחייב אין מברך, מכל מקום לעתיד לבא, תשתנה המציאות, ועמה תשאר ברכת אשר יצר כברכת השבח בבוקר אע"פ שלא נתחייב.

ובדרך רמז דרש בספר "הבה תמים" (אות צ"ב), את הפסוק ביואל (פרק

ב'– הפטרת שובה) "ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבושו עמי לעולם", שאע"פ שלעתיד לבא יבלע האוכל באברים, לא תבטל ברכת אשר יצר, שמסיימת "ומפלא לעשות", ולזה אמר הנביא גם אז "ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אלהיכם", ותוכלו לברך ולהלל את ה' אלהיכם, אשר עשה עמכם להפליא, להאכילכם באוכל הנבלע באברים להפליא. "ולא יבושו עמי לעולם", להתבייש מצואתם. יעו"ש.

ועל פי האמור, יש לומר, שכך נהגו גם במדבר, בהיות האוכל נבלע באבריהם, שהיו מברכים ברכת אשר יצר בכל בוקר, אף ללא שנתחייבו בה.

והאל יתברך אשר יצר את האדם בחכמה, יתמיד בריאותינו ברפואה שלימה, כל ימי שנותינו על האדמה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשע"ו

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

בתחילת פרשת בשלח נאמר: "ויהי בשלח פרעה את העם", והקשה כת"ר
מה באה תיבת "את" לרבות?

הנה כבר עמדו בזה הפרשנים:

החזקוני כתב, לרבות הערב רב. ובפירוש בעלי התוס' כתבו, לרבות
מלאכים שיצאו עימם, ע"ש.

ובספר ישמח ישראל (בשלח) לרבי יעקב חיים סופר זצ"ל, כתב, רשב"י
אומר כל מקום שגלו ישראל, שכינה עמהם (מגילה כט.), וכשיצאו מן

הגלות, שכינה עמהם, ולפ"ז ביאר, "את העם", לרבות אור השכינה שיצא עמהם. ע"כ.

ובספר חתן ישעיה (בשלח) כתב שהיו שליחים ששלח פרעה, והלכו ואמרו לפרעה שישראל לא חזרו, וכמ"ש רש"י על הפסוק "ויוגד למלך מצרים כי ברח העם", ולפ"ז ביאר "את העם", לרבות אותם שלוחים ששלח עם העם, ולכן כתוב לשון "ויהי", כי היה להם צער מהם. ע"כ.

והנלענ"ד לתרץ "את העם", לרבות הכלים שקבלו עם ישראל ממצרים, וכמו שאמרו חז"ל בגמרא בברכות (ט). "וישאלום", מלמד שהשאלום בעל כרחם, ולפ"ז נראה לבאר בס"ד "את העם", לרבות הכלים שקבלו ממצרים שעמהם שלח פרעה את העם.

וכימי צאתנו, כן יחננו ויברכנו, ומהרה קוממיות יוליכנו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי שבט התשע"ח

כבוד מעלת ידידנו היקר ונעלה, לשם ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בשם הגה"צ רבי יעקב שמואל ברגר שליט"א, בתחילת פרשת בשלח נאמר בתחילה "ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ", ואולם אח"כ נאמר "ויוגד למלך מצרים כי ברח העם", ומה שאמר בתחילה לא נאמר כלל בסוף, ובמקום זאת נאמר דבר אחר, ומדוע א"כ יש שינוי בדברים.

הנה כבר עמד בזה הרב פרדס, רבה של ירושלים בספרו פרדס התורה (עמ' ק"ל), וכתב בשם המפרשים, שקודם דיבר על בני ישראל, "לבני ישראל", ואמר שנבוכים הם בארץ. ואולם אח"כ דיבר על הערב רב "כי

ברח העם". עכ"ד. ולפ"ז ליכא קושיא כלל.

ויש עוד לומר, "ואמר פרעה", הוא אמר מעצמו, "ויוגד למלך מצרים", נאמר לו ע"י שליחים או מרגלים או עמלק אמר לו, וכמבואר בילקוט שמעוני (סימן ר"ל), או ע"י חכמיו מכשפיו שנתקבצו וכמבואר בזוהר בשלח. יעו"ש. והכל יבא על נכון ומקומו בשלום.

וה' יאיר עינינו בתורתו, וישים בליבנו אהבתו. עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אייר התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, לשם מה הוצרכו עם ישראל לבשל ולאפות את המן, אשר ירד להם מן השמים במדבר ארבעים שנה, והלא כל טעם שרצו יכלו לטעום בו, אף ללא צורך בישול או אפיה.

תחילה וראש, הנה כבר הובאה במכילתא דרבי ישמעאל (פרשת בשלח פרשה ד', ד"ה ויאמר אליהם), מחלוקת בין רבי יהושע ורבי אלעזר המודעי, דמי שרצה את המן אפוי או מבושל, האם היה נאפה או מתבשל לו ממש, או שרק טעם בו כל טעם בישולים שבעולם. יעו"ש. ועפ"ז הביא מרן החיד"א בספרו פני דוד (פרשת בשלח), שמעולם לא אפו או בשלו את המן אלא מי שהיה רוצה אפוי, היה נאפה לו, ומי שהיה רוצה מבושל, היה מתבשל לו במחשבה. יעו"ש.

ובנוסף, ביאר החזקוני (פרשת במדבר פרק י"א פסוק ח'), שהצדיקים היו אוכלים אותו כפי שהיה יורד, הבינונים טחנו או דכו, והרשעים בשלו אותו. ע"כ. וכן הביא המלבי"ם (שמות פרק ט"ו פסוק כ"ג). ולפ"ז רק

הרשעים הוצרכו לבשלו, אך הצדיקים אכלוהו כמות שהוא חי. וכמבואר. ויש לומר בדרך מליצה, שכידוע, עם המן ירד להם לישראל אבנים טובות ומרגליות (ראה יומא עה. וילקוט שמעוני רמז רס"א), והרשעים אשר לא הסתפקו במה שקבלו, אמרו אולי נטחן נבשל או נאפה את המן, ויצאו לנו עוד אבנים טובות ומרגליות, ושמא המן עצמו יהפוך לכסף וזהב, ואוהב כסף לא ישבע כסף, ולשם כך בשלוהו, אך לא עלה בידם...

ומצאתי בחפיש'ה, בספר שמן ראש ח"ט (עמ' קל"ו), שכתב, שבכל יום היה יורד מן לצדיקים, לחם אפוי, ולא הוצרך לשום תיקון, אך לכבוד שבת קודש, היה יורד לצדיקים כעין עוגות לפני אפייתן, כדי שיוכלו לבשל ולאפות לכבוד שבת, משום שההכנה לשבת מצוה. יעו"ש. וכ"כ בשו"ת חמדת צבי ח"ג (סימן י'), ובספר עשת שן (עמ' 104). יעו"ש. ולפ"ז יש חילוק בין שאר ימות השבוע ליום שישי, שכאן בדווקא הוצרכו לבשל ולאפות לכבוד שבת קודש.

ויש להוסיף, ע"פ מה שהובא בספרים הקדושים בשם צדיקי הדורות, שריח בישול ואפיה הנעשה לכבוד שבת קודש, יש בו מעין ריח ניחוח הנעשה לפני ה' בקרבנות ובקטורת הסמים, ובכוחו להרחיק נזק ודינים מאנשי הבית, וכן היה אומר הרה"ק רמ"מ מללוב זי"ע, שתבשיל של שבת ריחו נודף, דהיינו שבכחו להשפיע יראת שמים שענינו ריח, כמ"ש "והריחו ביראת ה'" (ישעיה פרק י"א פסוק ג'), וראה בזה בספר מאזני צדק (פרשת פנחס), וספר היכל התפילה (עמ' רי"ד), ותרווה נחת.

ולפ"ז יש לומר, שלפיכך הצריכם משה רבינו לטחון בריחיים לדוך לאפות ולבשל לכבוד שבת קודש, אע"פ שיכלו לאכול מן המן כמות שהוא חי, כדי לעוררם בכוח ריח תבשיל של שבת נודף, ליראת שמים ולעוררם להסיר מעליהם כל הדינים ולתקנם ביראת ה'.

[וכבר חזו עינינו באנשי אמת ויראת ה' טהורה, שבניהם בר מינן פרקו עול ועזבו דרך התורה, ואע"פ שנשאו והיו לבעלי בתים בנפש שוררה, היו

מזמינים אותם הוריהם בכל יום שישי, לאחר חצות היום, לבוא ולבקרם ולטעום ממטעמי השבת, והיו מצווים עליהם לקחת מעט מן המטעמים לביתם, למען ישוּבו בתשובה וטועמיה חיים זכו, ואע"פ ששנה ופירש, אולי יש תקווה לאחריתם, ולא יחסרו בביתם ממטעמי השבת, ורבים מהם שבו כבראשונה לעבדו כראוי, וודאי שאותו ריח תבשילים ומאכל הנעשה בתפילה מלב טהור בשמחה לכבוד שבת קודש, בכוחו היה לטהר ליבם ולהשיבם לאבינו שבשמים].

ועוד יש להוסיף, שכידוע המטבח היהודי, הינו המטבח המשופע ביותר בעולם, בבישול ואפיה, סלטים וארוחה טריה, והיהודים ידועים כטבחים ואופים הטובים ביותר בעולם, וכל זה הנחילנו ה' יתברך בכח המן ע"י בישולו ואפייתו, וממנו קבלו נסיון לדורי דורות ולזרעם אחריהם לדעת את מלאכת האפיה והבישול, והכל נעשה למען יענגו עם ישראל שבתות ומועדים וימים טובים, במאכלים ערבים, לנערים ושבים, ולהנעים תורתו באהבים, ולקרא עונג לעוברים ושבים, ולהשיב לבבות נכזבים, לעבודתו ויראתו בנתיבות השבים.

ואבינו אב הרחמן, אשר האכילנו במדבר את המן, כן ירחם על עם לא אלמן, וישלח משיחו מזרע מיומן, להלבישו שני ובגדי ארגמן, ויבנה בית מקדשו כמעשה אמן. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

כתב בעל הטורים בפרשת בשלח (פרק ט"ו פסוק כ"ו) "כי אני ה' רופאיך", הפ' רפויה כי רפואה שבאה מהקב"ה באה בקלות, ורפואה שבידי אדם

היא בקישוי ועל כן "ורפא ירפא", שבפרשת משפטים הפ' דגושה. עכ"ד. ונשאל נשאלתי ע"י כת"ר, לפי הכלל הנזכר מדוע נאמר בתהילים (פרק ל' פסוק ג') "ה' אלהי שועתי אליך ותרפאני" בדגש.

הנה הכלל הנזכר כן הוא ברבינו בחיי (פרשת משפטים שם), שכל שבאה הרפואה ע"י פעולת בשר ודם, הוא בא על ידי צער וטורח, שיסכול הסם או המשקה, המר, אבל רפואה של הקב"ה בנחת ואין שם צער כלל, כי ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה. עכ"ד. וכן כתב מהרח"ו בספרו עץ הדעת טוב (פרשת משפטים שם).

וכבר עמדו על שאלתו רבים מגדולי חכמי ישראל, (ראה מרן החיד"א דבש לפי מערכת ריש אות י"ח, צוארי שלל בחוקותי, כף הכהן פרשת משפטים ועוד). והוסיפו לשאול על עוד פסוקים בהן באה רפואה ע"י הקב"ה ומופיע דגש באות פ'. וכגון "וירפא אלוקים את אבימלך" (בראשית פרק כ' פסוק י"ז).

יש מבארים שהדגש בפסוקים "וירפא אלוקים", וכן "שועתי אליך ותרפאני", הוא על פי הדקדוק, ועל כן לא שייך בו כלל זה, כי ע"פ כללי הדקדוק יש שני מיני דגש, אחד דגש חזק, והשני דגש קל, שבא לחזק אותיות בג"ד כפ"ת לבל יהיו רפויות, וכוונת המפרשים איננה אלא על הדגש החזק, כמו דגש של "ורפא ירפא", שחוזק הדגש מורה על הצער שיש ברפואה הבאה על ידי בשר ודם, אך בשאר המקומות הנזכרים באה הפ' אחרי שווא נח, והוא גם כן נכלל עם הרפואות ברפה, כי הינו דגש קל, ומורה שאין בו צער. (ראה מעשה אברהם אשכנזי סימן נ"ה, ולב שומע עמ' קפ"ה).

ויש מבארים שאצל אבימלך דגוש כי היתה רפואתו קשה והוצרך אברהם אבינו להתפלל עליו ולשנות הטבע על דבר שרה הצדקת (פירוש הטיול על אגרת הטיול עמ' קכ"ז), וכן היתה רפואתו בצער משום שעניה את שרה, וכן מצאנו "ארפא משובתם" בדגש כי נעשה ע"י יסורים (מחנה דן נחמיאש פרשת משפטים).

ואחר הדברים האלה, הנלענ"ד לבאר בס"ד ע"פ מה שהובא באגדת בראשית (מהדורת בובר פרק ל"ח), ששלוש עשרה שנים עשה דוד עצמו חולה והיה מוטל במטה, ושבעה כרים היו מחליפים מתחתיו בכל יום מרוב אודם שהיה מוצץ מגופו, שנאמר "יגעתי באנחותי", ואותם י"ג שנים היה דוד מתיסר בשביל מעשה בת שבע, ובקש רחמים מהקב"ה שיעמידו בשביל שימסור מגילת בית המקדש, ושמע הקב"ה לתפילתו, ועמד מן המטה, ומסר להם מגילת הבית. עכ"ד.

ויש לומר שדוד המלך עצמו עשה עצמו כחולה, וקיבל על עצמו יסורים, בכדי לכפר על מעשה בת שבע, ומימלא, הואיל והיו אלו יסורים שהביא על עצמו לכפרת עוונות, מימלא היה צריך גם תפילה חזקה לבטלם וכפי שאמר "שיועתי אליך ותרפאני", ועל כן באה רפואתו בדגש, להורות שבאה על ידי תפילתו החזקה. וכן הואיל והיו מעשי ידי אדם הקשורים לרפואתו, שהרי היו מחליפים שבעה כרים מן הדם שהיה מוצץ מגופו וכמבואר במדרש הנזכר, ועל כן באה רפואתו בדגש. וכן הואיל והיתה רפואתו קשורה לבנין בית המקדש, למען ימסור מגילה זו בעמדו על רגליו, על כן שינה הקב"ה הטבע, ורפאהו, ומשום כך באה רפואה זו בדגש, להורות שבאה מעל הטבע.

וה' יתמיד בריאותינו כל הימים, ולעבדו בריאים ושלמים. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשפ"א

כבוד ידידנו הנעלה, לשם ותהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, שלוש פעמים מופיע שמשו רבינו אומר לפרעה "דרך שלושת ימים נלך וזבחנו" וכו', (שמות פרק ג' פסוק י"ח, פרק ה' פסוק ג', ופרק ח' פסוק כ"ג). ולכאורה מדוע לא אמר משה רבינו

את האמת, שבכוונתו לשחרר את עם ישראל לחירות עולם, והוצרך לשנות ולהזכיר "שלושה ימים".

וראיתי שעמדו בזה גדולי המפרשים וחכמי הדורות ותירצו תירוצים רבים ונאים כיד ה' הטובה עליהם.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ולתרץ קושייתו, שמשה רבינו שינה ואמר "שלושה ימים", בכדי להתלוצץ בעבודה זרה, כי כידוע, "פי החירות" היה מקום בו נצבו שני צוקים, כדמות עיניים, אחד נראה כזכר ואחד כנקבה (מכילתא בשלח פ"א, והובא ברש"י), ושם ניצב גם הפסל "בעל צפון", שהיה עבודה זרה שעשו חרטומי מצרים, והיתה מצויירת עליו דמות כלב זועם, ועשאוהו בכדי שלא יוכל עבד לברוח ממצרים ולעבור את הצורה הזו (ראה ראב"ע שמות י"ד, ב'). ובשעה שכל אלילי מצרים נמסו ונהרסו, הוא נשאר שלם בכדי להטעות את מצרים שיש בו כח כביכול (רש"י שם, וראה עוד באריכות בילקוט מעם לועז בשלח פרק י"ד), ושם גם החביאו כל אוצרות מצרים, כי האמינו שיש בו מזל להצלחתם, ובמדרש לקח טוב אמרו, שהיה מנהג במצרים שכל עבד שהצליח לברוח אל מקום זה, זכה לחירות, ועל כן נקרא שמו "פי החירות". וממצרים ועד מקום זה היה כשלושת ימי הליכה.

ויש לומר שמטעם זה הזכיר משה רבינו "שלושת ימים", כי מצווה להתלוצץ בעבודה זרה (ראה מגילה כה: וש"ע יו"ד סימן קמ"ז סעיף ה'), ומשום כך השתמש בכוונה ובדווקא בשיעור זה, כדי שפרעה יבין שעד שם יצליחו כביכול להגיע מפני העבודה זרה הנזכרת, ופרעה יחשוב שמשה רבינו מחשיב את יראתם, וברגע אחד יהפוך אותו אליל ללעג וקלס בעיני כולם כשיגלו שעם ישראל עברו ביד רמה ללא כל מורא, ובזה קיים מצווה להתלוצץ באליליהם אין במ' מועיל, וגם התקיים הציווי "ולמען תספר באזני בן ובן את אשר התעללתי במצרים" (פרק י' פסוק ב'), ופרש"י ששם אותם לשחוק וללעג, ובזה גם נגלה לעיני כולם שאין כמו ה' בכל הארץ, ונתקדש שמו בעולמו. וה' יגאל עמו, וישביענו מטוב טעמו, ונזכה לרוממה שמו, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת יתרו

בעזה"י שבט התשע"ג

כבוד החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי על ידו כמה שאלות בפרשת יתרו, וזה החלי, בעזר צור גואלי.

א', בפרשת יתרו (שמות פרק י"ח פסוקים ט' י') נאמר "ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל, אשר הצילו מיד מצרים, ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים". והקשה כת"ר מדוע כפל הדברים "אשר הצילו", "אשר הציל אתכם", "אשר הציל את העם".

הנה רבו הפירושים בזה, ואענה בס"ד על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון: "אשר הצילו מיד מצרים", המהרי"ל דסקין על התורה שם, כתב נתכוון יתרו על עצמו, שהרי ברח אחר גזירת "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", ובזכות זה ניצל ולא נענש עם המצרים, ועתה ששמע על מכותם, הודה לה' על שהצילו. ע"כ. ובספר חידושי תורה איטינגא (עמ' כ') כתב נתכוון על משה רבינו שהצילו מיד פרעה בעת שנטל כתרו ורצה להרגו. ע"כ.

וכל זה למאן דאמר בפרש"י הראשון ויחד יתרו ששמח, והנלענ"ד לבאר ע"פ מה שהביא רש"י בפירושו השני, ויחד יתרו, שנעשה בשרו חידודין חידודין על אבוד מצרים, ולפ"ז מה שהוסיף יתרו "אשר הצילו מיד מצרים", י"ל דנתכוון על פרעה, שהרי פרעה ניצל כמבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרשה מ"ג), ובזה שמח על פרעה שניצל, ואילו על אבוד מצרים

נתעצב ונעשה בשרו חידודין חידודין.

"אשר הציל אתכם" "אשר הציל את העם", האבן עזרא, הרשב"ם והספורנו מפרשים, אשר הציל אתכם, נתכוון על משה ואהרן. ובספר באר מים חיים (שם) ביאר אתכם ניתכוון על עם ישראל, "אשר הציל את העם", נתכוון על הערב רב.

ובשאלות ותשובות הלכות קטנות (ב' ס"א) כתב, הצלה ראשונה, "אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה", נתכוון למשה ולאהרן שלא פגעו בהם פרעה והמצרים, והצלה שניה נתכוון על עם ישראל שנצלו מתחת יד פרעה. ע"כ. ובספר ייטב לב פירש, נתכוון על שבט לוי שלא נשתעבדו שעבוד גשמי, אשר הציל את העם, שהציל את העם משעבוד רוחני.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר ע"פ המבואר לעיל "אשר הצילו מיד מצרים", שנתכוון על משה רבינו, ולפ"ז אשר הציל אתכם", נתכוון על בני משה, גרשום ואליעזר. שכל הזמן הזה שהו עמו במדין ונצלו. ובסוף הזכיר את הצלת העם.

ב', עוד הקשה כת"ר, על הנאמר (פרק י"ט פסוק ב') "ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחננו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר", ורבותינו דרשו ויחן, כאיש אחד בלב אחד, וכן הביא רש"י, והקשה כת"ר והלא גם נאמר "ויחננו במדבר" בלשון רבים.

והנה כבר עמדו בזה הפרשנים וכתבו על שינוי הלשון "ויחננו", ויחן", שבתחלה היו הלבבות נפרדים, ואח"כ התאחדו והפכו ללב אחד. (ראה כלי יקר ועוד). וא"כ ליכא קושיא כלל.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר ע"פ דברי הרמב"ן (שם), "ויחן שם ישראל", ישראל דוקא, כי עד מדבר סיני היה הערב רב בתוך המחנה, ובמעמד הר סיני נבדלו לעצמם, והבדילם משה ובני ישראל חנו לבדם לפני ההר, והערב רב אחריהם, כי לישראל יתן התורה. עכ"ד. ולפ"ז גם מה שנאמר "ויחננו במדבר", מיירי על הערב רב שחנו בפילוג לבבות, ואולם על

ישראל נאמר "ויחן", כאיש אחד בלב אחד.

עוד נלענ"ד לתרץ "ויחנו במדבר" דהיינו שהניחו את אהליהם ורכושם במדבר, אולם העם עצמו הגיעו לבדם רק עם הצאן והבקר אל מול ההר, וראיה לדבר מה שציוה הקב"ה אח"כ את משה רבינו "לך אמור להם שובו לכם לאהליכם" (דברים פרק ה' פסוק כ"ו), דהיינו האהלים היו רחוקים מעט מההר והיה צריך לשוב לשם. ולפ"ז מובן השינוי, ויחנו במדבר", שחנו שם את האוהלים והרכוש. "ויחן שם ישראל נגד ההר", היינו שהעם הגיע לבדו כאיש אחד בלב אחד.

והאל נותן התורה, יחזיר ליושנה העטרה, לפדות מחכי קץ מהרה, ולבנות בית תפארה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י" באב הרחמן התשע"ד

כבוד החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס גם אני אודך
רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת יתרו (פרק י"ח פסוק א') נאמר "יתרו כהן מדין", והקשה כת"ר מדוע הזכיר לו עוונותיו הראשונים, שהיה כומר לעבודה זרה.

הנה תחילה וראש דע ידידי שבמדרש תנחומא (פרק ס"ז סימן י"א), אמרו כהן מדין, רב וגדול שבמדין. ולפי מדרש זה לא הוזכר כלל כומר לע"ז, ואין בזה משום הזכרת עוונות ראשונים. אך לפי מי שסובר שכהן מדין מיירי בכומר לעבודה זרה, בזה יש להקשות.

והנה כבר עמד בזה הרב הגאון, רבי אהרן ליב שטיינמן שליט"א, בספרו אילת השחר (שם), שהזכיר "כהן מדין", כדי לשבחו מה היה ולהיכן הגיע, שנתגייר וזכה לחסות תחת כנפי השכינה, וכעין זה כתב באוה"ח, ועוד הביא בשם מושב זקנים מבעלי התוס', שחזר לסורו. יעו"ש.

ובספר מקדשי השם מייזליש (יתרו) ביאר, שאין מקבלים גרים לימות המשיח, וה"ה בצאתם ממצרים, ואיך קבלו את יתרו, אלא כוונתו היתה לטובה, ולא לטובת עצמו, כי הוא היה כומר, ולא חסר לו מאומה, ומה שבא היה לכבוד ה' יתברך. יעו"ש.

ובספר תפארת שמואל קופמאן (שם) ביאר, שבין אם כינוהו "כהן מדין", ובין אם כינוהו "חותן משה" – לא התרגש מכך כלל, בין לכבוד, ובין לביזיון. יעו"ש.

והנלענ"ד לתרץ, ע"פ מה שקרה עם יהדות אתיופיה בארץ ישראל, שבהיותם בגולה, כינו אותם בכינוי גנאי "זרים" והחשיבום כזרים, וגם כאן בארץ ישראל קראום זרים ודחאום ממקומות רבים, ומעין זה קרה ליתרו, אשר בכל מקום נרדף, אצל עמו, המדיינים, נידוהו על שנתגייר, ומפני כך שלח בנותיו לרעות צאנו כמובא בתנחומא (שמות י"א) וכן הוא בשמות רבה (פרשה א' סימן ל"ב). ואצל עמו המדיינים, כינוהו "חותן משה". ואילו בעם ישראל היו שביזוהו והזכירו מעשיו הראשונים שפיטם עגלים, וכפי שכינו את פנחס וביזוהו על אבי אימו שפיטם עגלים לעבודה זרה (במדבר רבה פרשה כ"א סימן ה' וסנהדרין דף פב:), והם כינוהו "כהן מדין". ולשם כך הזכירה התורה "יתרו כהן מדין חותן משה", להורות על גדלותו, שעל אף שדחאוהו, אעפ"כ בא והתקרב לישראל.

וברכתי ברכת הדיוט קלה, לכת"ר הנעלה, מיחידי סגולה, זאת התורה העולה, שיזכה לרוב טוב בשמחה וגילה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשע"ה

כבוד מעלת החכם הכולל, אין גומרין עליו את ההלל.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נאמר בתחילת פרשת יתרו "כי הוציא

ה' את ישראל ממצרים" (פרק י"ח פסוק א'), והלא כבר פתח בתחילת הפסוק ואמר: "ולישאל עמו".

האלשיך הקדוש (שם) כתב שה' הוציא את ישראל ממצרים, ואת האחרים, הם הערב רב, לא הוציאם הוא יתברך, אלא יצאו מעצמם, ועל כן אמר "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים".

והנלענ"ד, דיתרו מיועצי פרעה היה (סוטה יא.), והכיר את הערב רב שהיו עזי פנים שבדור (זוהר חדש פרשת יתרו), ועל כן לא התפעל כל כך מיציאתם יחד עם ישראל, כי ידע שעתידים לחטוא ולהחטיא את ישראל, ועל כן הזכיר ישראל דוקא, לאפוקי מהערב רב.

ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשע"ז

כבוד מעלת חכם לבב, מבני חובב.

חכם חרשים, ברזי תורה ודרושים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, פרשת יתרו (פרק י"ח פסוקים ג'–ד'), מסופר על שני בניו של משה רבינו, והטעם לשמותם, גרשום, "כי אמר גר הייתי בארץ נכריה", ואליעזר "כי אלה אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה". והקשה כת"ר, בפרשת שמות (פרק כ' פסוק כ"ב), מובא הטעם הנזכר לשמו של גרשם, ולפ"ז מדוע התורה חזרה שוב על טעם שמו גם כאן, ועוד מדוע רק כאן מספרת התורה את הטעם לשמו של אליעזר, ולא מיד כשנולד בפרשת שמות.

הנה בפשטות לא מוזכרת לידתו של אליעזר, אלא רק לידת גרשום, ועל

כן, הואיל והזכיר את אליעזר, מימלא הזכיר גם את גרשום, ואת הטעם לשמו. וכן מצאתי לרס"ג על התורה (פרשת שמות), בשם רבינו שמואל בן חופני גאון, שאליעזר נימול בדרך במלון, ועל כן לא נקרא שמו אלא רק לאחר שנמול ונקרא לו שם בעת המילה. ע"כ. [נמלתא אגב אורחא, כדברי הרס"ג כן הובא גם ברש"י (שמות פרק ד' פסוק כ"א), שהתינוק הנימול בדרך במלון היה אליעזר, ואולם בתרגום יונתן (שם), כתב, שהתינוק שנימול בדרך במלון היה גרשום, וכן הוא ברמב"ן (שם) וכן רבינו בחיי (יתרו שם), וז"ל: ושם האחד - היה ראוי לומר ושם השני, ועל דרך הפשט, זה מיוחד לאמו, וזה מיוחד לאביו, גרשם שהיה הבכור היה מיוחד לאמו, ועוד שהצילתו מן המיתה, ואליעזר היה מיוחד למשה, שקראו כן על שם הצלתו. עכ"ל, נמצאנו למדים שזו מחלוקת מי הילד הנימול].

וכבר עמד על שאלתו רבינו חיים בן עטר זי"ע בספרו אור החיים (פרשת יתרו שם), וכתב, שהוצרך לכתוב טעם השם גרשום פעם נוספת, אחר שכתב בפרשת שמות, כדי שנדע שהוא זה האמור בפרשת שמות, ולא אחר שנקרא על שמו. יעו"ש.

ובספר אמרות ה' ח"ג (יתרו שם), כתב, שמשה רבינו לא אמר הטעם לשמו של אליעזר בפני אנשים, מפני המלשינים, פן יודע שברח מפני פרעה, וידע היכן הוא, אך השם הראשון, "גרשום", היה מפורסם טעמו, כי היה גר בארץ נכריה. ובזה מדויק מדוע אצל גרשום אמר "כי אמר גר הייתי", ואילו אצל אליעזר לא נאמר כן. כי אצל אליעזר לא פרסם הטעם לשמו מחשש שיתפשוהו. וכמבואר. וכיו"ב ביאר בספר מי זהב וייס ח"א (עמ' קע"א), שכל זמן שפרעה חי וממשלתו קיימת, עדיין לא נתקיים לגמרי הנס של "ויצילנו מחרב פרעה", ועל כן לא גילה טעם שמו, ועתה כשיצאו ממצרים, ולפרעה לא היתה שליטה עליהם, נראה בעליל שמשה רבינו ניצל מחרב פרעה והכירו כולם הנס, ועל כן נזכר כאן שמו של אליעזר על שם הנס. ע"כ.

והנלענ"ד להוסיף בס"ד, כאשר בא יתרו עם צפורה ושני בניה עמה המדברה כדי לפגוש את משה רבינו, הציג משה רבינו את בניו לפני העם, ועל כן שוב חזר ונתן טעם לשמותיהם, ועל כן גם ציין תיבות "כי אמר", אצל גרשום משום שאמר את טעם שמו, לפני העם ומימלא גם אמר את סיבת שמו של אליעזר. ובזה יובן גם מדוע מוזכר כאן הטעם לשמו של אליעזר, כדי לפרסם את הנס לעיני העם "כי אלהי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה". וכן יש לדייק מן הפסוקים "אשר שם האחד גרשם", ואח"כ אמר "ושם האחד אליעזר", ולא אמר "ושם השני אליעזר", כי הציגם אחד אחד לפני העם. ובזה יתורצו כמה קושיות בבת אחת.

והאל אשר גאל עמו ברחמים, יבנה בית מקדשו לעולמים, בראש ההרים רם על כל רמים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי שבט התשע"ח

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה, מיחידי סגולה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה.

נשאלתי ע"י כת"ר מספר שאלות בפרשת יתרו:

א', "וישמע יתרו כהן מדין חותן משה" (פרק י"ח פסוק א'), פרש"י חותן משה, כאן היה יתרו מתכבד במשה, אני חותן המלך וכו'. והקשה כת"ר, ולפ"ז מדוע בכל מקום שהזכיר שמו של יתרו, מצרף גם את התואר "חותן משה", ודי להזכיר כן, רק בפעם הראשונה.

והנלענ"ד שיתרו בא ממדין, ושם היו מבזים אותו על שעזב את עבודת האלילים ושב בתשובה, וכמבואר במדרש (שמות רבה פרשה א' סימן ל"ח), ולכך, בכל פעם שמזכירים את שמו, משבחים אותו בחתן שזכה, על מנת לפצותו על הבזיונות שקיבל, ולקרבו לעם ישראל, ולה' יתברך

ולבל יפול ברוחו חלילה.

ב', "וישתחו וישק לו" (שם פסוק ז'), פירש"י, איני יודע מי השתחוה למי, כשהוא אומר "איש לרעהו", מי הקרוי איש, זה משה. ע"כ. והקשה כת"ר, והלא פסוק זה "וישאלו איש לרעהו", מדובר בשאילת שלום, ולא בהשתחוויה.

והנלענ"ד בס"ד, דמי שהקדים בשלום, מימלא הקדים להשתחוות, וכן השבתיך על אתר, ואח"כ ראיתי שכן עמד בזה בארוכה בשו"ת בצל החכמה ח"ה (סימן מ"ח), וכן תירץ, ותהילות לאל שכיוונתי לדעתו הגדולה. ויהי רצון ונזכה לגאולה, בתוך עם סגולה, ולבנין בית מקדשו אמן סלה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התש"פ

כבוד הרב המוכתר בשלושה כתרים, כתרי תורה ושם טוב מאירים, וכתר כהונה לדור דורים, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת יתרו (שמות פרק י"ח פסוק כ"ג), נאמר: "וצוך אלקים ויכלת עמוד", ופרש"י: הימלך בגבורה, אם יצוה אותך לעשות כן, וכו'. ונשאלתי ע"י כת"ר, משה רבינו העמיד דיינים, אך לא מצאנו שנמלך בגבורה.

הנה כבר הובא בספרי (דברים) "ואומר אליכם בעת ההיא לאמר", אמר להם משה, לא מעצמי אני אומר לכם, אלא מפי הגבורה אני אומר. ע"כ. והובא בספר ביאורים ושיחות פיינשטיין דברים (עמ' א'). וא"כ נמצאנו למדים שנמלך בגבורה.

ובספר יקרא דאורייתא ח"ב (עמ' תמ"ב), הוכיח ממה שנאמר "וישמע משה לקול חותנו, ויעש כל אשר אמר", מן תוספת תיבת "לקול", שלא

שאל, כי כבר שמע את רוח הקודש מיתרו, ובספרי (בהעלותך י', כ"ט), הובא, שמשה רבינו שמע בסיני שיש למנות שרי אלפים ושרי מאות וכו', ושכח, ויתרו הזכירו, וכן הביא בשם הנצי"ב בפירושו שאף שיתרו אמר למשה רבינו "וצוך אלוקים", לא מצינו ששאל את הקב"ה, כיון שמשה רבינו באמת נזכר שהקב"ה אמר לו בסיני כך לעשות, ולכן לא היה צריך לשאול את הקב"ה. יעו"ש.

ויש עוד לתרץ בס"ד, ע"פ מה שנאמר "ואתה תחזה מכל העם" (שם פרק י"ח פסוק כ"א), ופרש"י ברוח הקודש. ומצאנו שכך עשה משה רבינו, שהיו ישראל בוחרים את הדיינים בתחילה, וכל שהיתה רוח הקודש מסכימה עימו, היה בוחר בו. (ראה גור אריה דברים א'), ונמצאנו למדים שאכן נמלך בגבורה.

והאל אשר נאזר בגבורה, יראנו בבנין בית הבחירה, ובבית מקדשו בנוי לתפארה. אכ"י"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת משפטים

בעזה"י שבט התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת משפטים (פרק כ"א פסוק ה') נאמר "אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני". מדוע בכולם נאמר "את", "את אדוני" "את אשתי". ורק אצל הבנים נאמר "ואת בני" בתוספת ו'.

הנה פשט הדברים, ע"פ תורת הדקדוק, שתמיד מוספים ו' בתיבה האחרונה, כמו אברהם יצחק ויעקב, שם חס ויפת. וגם כאן אמר "את אדוני את אשתי ואת בני". וכן הובא בספר פרדס יוסף בשם רבי ברוך

עפשטיין מח"ס תורה תמימה (ראה אוצר אפרים ח"ג ויקהל א' תק"נ). והנלענ"ד בס"ד, להוסיף שתיבות "ואת בני", דבוק לתיבות "את אשתי", כי לא יתכן להשאיר את הבנים ללא האשה, או את האשה ללא הבנים, כי אי אפשר לאשה ללא בנים, ואי אפשר לבנים ללא אשה. אי אפשר לאשה בלא בנים, כי איזה חיים אלו, וכפי שאמרה רחל (בראשית פרק ל' פסוק א'). "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי". ואי אפשר לבנים ללא אשה כי מי יטפל בבנים.

ומה עוד שהוסיף תיבת ו' "ואת בני", כי הוא עבד ואשתו שפחה, ושניהם נשאו בהיותם עבדים, ומתוך עבדות זו זכו וצמחה להם ישועה בהבאת בנים לעולם, ועל כן שִׁמַּח בהם, ולכך הוסיף "ואת", בתוספת ו', להורות על אותן שש שנות עבדות, שהביאו גם דבר טוב בכנפיהן, הם הילדים שזכו להוליד.

והאל הנותן אדונים ורוזנים, יגאל עמו מתחת יד מענים, ישלחנו לחופשי כעבדים ובנים, ויבנה לנו בית הבחירה לכפר עוונם, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי שבט התשפ"א

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מספר שאלות בפרשת משפטים:

התורה צותה לרצוע את אוזן העבד במרצע, משום אוזן ששמעה על הר סיני, וכו', (והובא ברש"י פרק כ"א פסוק ו'), ולכאורה גם העין ראתה בהר סיני, ומדוע לא מענישים אותו בעיניו.

הנה בספר משנת חיים (פרשת יתרו סימן נ"ו), כתב לתרץ, שמה שראו

במעמד הר סיני, היה בכדי שיבינו מה שומעים, ומימלא אין להעניש את העין. יעו"ש.

והנלענ"ד שהתורה לא רצתה שיהיו עם ישראל בעלי מומים, כי חור באוזן, הרי הוא קטן ומוסתר, ויכול להסתדר עמו, אך עם חור בעין יהיה לקוי ראייה חס ושלום.

ומה עוד שבמעמד הר סיני נפתחו עיניהם לראות מראות אלוקים (ראה פס"ר סוף פ"כ, ופרש"י דברים פרק ד' פסוק ל"ה), ומימלא אין ראייה כל כל ממראה עינים, שהיתה ראייה רוחנית, ואין לקנוס את עיני העבד בשל כך.

עוד הקשה כת"ר, הנה נאמר "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" (פרק כ"ב פסוק כ"ד), ולכאורה היתה צריכה התורה לומר, "את עני עמך", ומה באה התורה להוסיף בה' הידיעא.

וראיתי שהשיבוהו הגר"נ דיין שליט"א בספרו חמאה ודבש (עמ' ק"ב), וכן בספר גם אני אודך מתשובות הרב משה חלויה שליט"א חי"ג (עמ' צ"ד). תשובות נאות ומחכימות.

ואענה חלקי גם אני בס"ד, ויש לומר "העני", היינו "העני" הידוע לך, שתזכור אתה עצמך את ימי ענייך, כשהיית אתה עצמך זקוק, ותלמד מכך לעזור לאחר, ומעין זה יש להעמיס בדברי פרש"י (שם) הוי מסתכל בעצמך כאילו אתה עני. יעו"ש.

ועוד יש לומר העני, היינו העני הידוע, שתדע למי הלוות כסף, ולמי תוכל לפנות בעת הצורך, כי יש לעשות הלוואה בעדים, וכמבואר בגמרא בבא מציעא (עה:), וכן פסק הרמב"ם (פ"ב מהלכות לווה ומלוה ה"ז), וכן נפסק בטוש"ע חו"מ (סימן ע' סעיף א').

ועוד יש לומר בדרך רמז, ע"פ המובא בדעת זקנים מבעלי התוספות (דברים פרק כ"א פסוק ז'), שחייב בעל הבית לעשות חמישה דברים לאורח, אכילה ושתייה (שהם דבר אחד), לינה, לווה מזון לדרך ומתנה.

יעו"ש. ומפני כך הוסיפה התורה את האות ה' לשם "עני", להורות, שאם בא אליך אורח עני ונמצא עמך, על אף שעשית עמו את כל אותם חמישה דברים, נוסף לכל אם מבקש ממך הלואה, מצוה לתת לו.

והאל הטוב דגול מרבבה, יזכרנו לברכה ולטובה, בחן בחסד ובחיבה, ויתן לנו מידו הרחבה, מתוך עושר והרחבה, בשמחה וברוח נדיבה, על נחלת אבותינו לא תחסר כל בה, ונשמע בבית מקדשו שירה עריבה אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת תרומה

בעזה"י אדר הנאדר התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה,

מיחידי סגולה, ובמקום אחד תורה וגדולה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע מופיעה תיבת "את" פעמים רבות במלאכת המשכן וכליו, וכגון "את המשכן", "את השולחן", "את הפרוכת", ועוד. ומה בא הדבר לרבות.

הנלענ"ד לבאר בס"ד ע"פ מה שאמרו במדרש (שמות רבה פרשה מ' אות ב'), כשעלה משה רבינו למרום, הראה לו הקב"ה כל כלי המשכן ואמר לו, כמותן עשה. וכן במדרש תנחומא נשא (סימן י"ח), א"ר סימון, בשעה שאמר הקב"ה לישראל לעשות משכן, רמז למלאכים שיעשו אף הם משכן למעלה, וביום שהוקם המשכן למטה, הוקם משכן למעלה. ע"כ. ויש לומר דעל כן הוסיף תיבת "את", לרמז ולרבות על כלי משכן עליון שכבר היה מוכנים ועשויים, וכן לרמז ולרבות על משכן העליון שהיה נבנה ע"י המלאכים, ובכל פעולת בנין או עשיה למטה היו בונים

ועושים למעלה כנגד ישראל.

עוד יש לומר ע"פ מש"כ מרן החיד"א בספרו עבודת הקודש (סוף ציפורן שמיר), שישתדל האדם, שכלי המקדש יהיו בו בעצמו. מזבח, שיזבח את יצרו. מנורה, שיאיר באור תורה. ארון, שירדוף אחר התורה. שולחן, שאכילתו תהיה בקדושה. וכן על זה הדרך. ומו"ר סבא דמשפטים, רבי שלום משאש זצ"ל, בספרו וחס השמש ח"א (עמ' רצ"ב), כותב שהמשכן הרוחני הוא כנגד הבית הגשמי של האדם, שולחן כנגד שולחנו של אדם, שיהיה כשר ובקדושה כדת תורה. מנורה כנגד מנורה, וכן על זה הדרך, והכל להדמות למקדש ה'. יעו"ש.

ועפ"ז יש לומר שלכך הוסיפה התורה תיבת "את", ללמד ולרבות שהכל מכוון כנגד האדם וכנגד ביתו, שיעשה מהם מקדש לכבוד ה' יתברך. ומהרה יראו עינינו, וישמח ליבנו, בבנין בית מקדשינו ותפארתינו, על ארצנו ונחלת אבותינו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אדר הנאדר התשפ"א

כבוד מעלת הרב החשוב, בתשובותיו רצוא ושוב.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס גם אני אודך רוב שלום, וברכות עצומות לנישואי ביתו, בת כהן לכהן, בסדר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", ויזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו. אכ"ר. בתחילת פרשתנו נאמר "ויקחו לי תרומה" (שמות פרק כ"ה פסוק ב'), ומיד לאחר מכן הוסיפה התורה "תקחו את תרומתי". והקשה כת"ר, והלא די היה במה שנאמר "ויקחו לי תרומה", ומדוע הוסיפה התורה "תקחו את תרומתי".

וראיתי בזה תירוצים רבים יפים ונעימים לשומעיהם, ובס"ד הנראה לענ"ד הדלה להוסיף, שלעיתים מקבלי התרומה מזלזלים בנותן, כי אומרים, מה

יושיענו זה, ולמה נתת חפץ זה, והלא אין לנו צורך בו, או למה לא נתת סכום גדול יותר, וכן על זה הדרך תלונות מענות והלנות... וכן הובא מע"ז במדרש ויקרא רבה (פ"ג סימן ה'), מעשה באשה שהביאה קומץ של סולת, והיה כהן מבזה עליה ואומר, ראו מה הן מקריבות, מה בזה לאכול, מה בזה להקריב, ונראה לכהן בחלום: אל תבזה עליה, כי נפשה הקריבה. (ובדרך הלצה, ידוע שבשנים קדמוניות היו העניים שמחים לקבל תרנגול כפרות, והיה זה להם לאכלה ולמחיה, וכיום השתנו העיתים, ועני שיקבל את התרנגול, מיד יצווה ככרוכיא במקום התרנגול, ויקרא בקול גדול: מה אעשה עמו, ומי יבשלו בטעמו, ומי יאכל ממנו, ומי ינקה קורקבנו... ונמצאנו שהמקבל מסרב לנותן... וכן אירע עימי בכהן שרציתי לכבדו בזרוע לחיים וקיבה, ועמד על נפשו "להנצל" ממצוה זו, כי אשתו איננה יודעת לבשלם, ותקיים בו עצמו מצוות זרוע לחיים וקיבה, זרוע להכותו, ולחיים לסטרו, והקיבה, לבל יקיא חלילה...), ואשרי זרע הכהונה שעדיני נפש הם!).

ועל כן הזהירה התורה לכבד כל נדיב לב שבא לתרום לקבל ממנו התרומה ולקחת ממנו התרומה בלב טוב ושמח.

עוד הקשה כת"ר, הנה נאמר "וראה ועשה בתבניתם אשר אשר אתה מראה בהר" (פרק כ"ה פסוק מ'), ופרש"י שנתקשה במעשה המנורה עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש. ע"כ. והקשה כת"ר למה לא נתקשה בעשיית הכפורת שגם הוצרך לעשותה מקשה אחת הכפורת עם הכרובים.

והנלענ"ד, שמשה רבנו ידע שיצליח לעשות הכלים הנזכרים מקשה אחת ללא כל מניעה עם סייעתא דשמיא של הקב"ה, ורק נתקשה בעשיית המנורה מקשה אחת, כי המנורה נצבת בקודש ורואים אותה הכהנים משרתי ה', ומימלא אם יראו שמץ פסול או מלאכה לא מושלמת בעשייתה, יהיו כאלו שיעירו הערות ויבואו להשיג על מלאכתו, שמא חלילה לא מלאכה מושלמת היא, אך לעומת זאת הארון מיקומו בקודש הקדשים מעבר לפרוכת, ורק הכהן הגדול נכנס שם ביום הכפורים לפני ולפנים,

ומימלא לא יבואו כלל להעיר או להשיג על עשיית הכפורת, כי איננה נראית לרבים, ומשה רבנו רצה לקיים "והייתם נקיים מה" ומישראל", ועל כן במנורה נתקשה, אך בכפורת לא נתקשה, כי רצה לרצות עם קודש משרתי ה'.

וה' יחדש בנין בית הבחירה, ונעלה לפניו בשירה, אכי"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת תצוה

בעזה"י אדר הנאדר התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת תצוה וכן בעוד מקומות, מופיע צירוף התיבות "אהרן אחיך", ולשם מה פירטה התורה "אחיך", והלא ברור שאהרן אחיו.

הנה כבר עמדו בזה מפרשי התורה לדורותיהם, ואציגה נא עמך מעט מדבריהם:

כותב הש"ך בפירושו על התורה (פרשת שמות) שלא נתבא אהרן, אלא מעת שנולד משה רבינו, וממנו נאצלה לו הנבואה. ולכך הזכירו בלשון "אהרן אחיך", שנבואתו בזכות שנולד לו משה לאח. יעו"ש.

ור"ש הכהן בעל תפארת שלמה מפרש (פרשת תצוה) "הקרב אליך את אהרן אחיך", שתקרב אל עצמך את מדתו של אהרן אחיך. ע"כ.

בספר אשדות הפסגה (פרשת אחרי מות), תירץ אחר שמתו שני בני אהרן, ל"ע, חזר להיות אחיך, וכדרך שאמרו במסכת מכות (כג.), "ונקלה אחיך

לעיניך", משלקה נחשב כאחיק. ועוד, אף שאהרן שקול כמשה, שבכל זמן שחפץ יכול לבא אל אוהל מועד, מ"מ אהרן יזהר שלא לבא אל הקודש. ע"כ.

ובספר לדעת חכמה ומוסר עטיה (פרשת אחרי מות), כתב על אף שאהרן הוא אחיק, לא עמדה לו הזכות בזה, ומתו ל"ע שני בניו, ב"מ. ע"כ.

ובספר ותאמר ציון (אחרי מות) כתב, אף שהוא אחיק ואתה חייב בכבודו, תזהירו על דברים אלו. ע"כ.

ועוד יש לומר, שבכל תפקידי הכהונה שמסר משה רבינו לאהרן אחיו, הוא לא נתקנה בו, מדוע דווקא הוא קיבל, אלא אדרכא נהפוך הוא, נהג בו כאח אוהב ולכך רמזה התורה בלשון "אהרן אחיק", להורות על האחוה שהיתה ביניהם.

ועוד יש לומר ע"פ מה שהובא בכלה רבתי (פרק ג' הלכה א'), שאהרן הכהן היה מרבה שלום בין איש לאשתו, ולאחר שהשלימו, היה נולד להם בן והיו קוראים אותו בשם אהרן על שמו של אהרן הכהן. ושמונים אלף בחורים שנקרא בשם אהרן, נשאו את מטתו בעת פטירתו. ע"כ.

ולפ"ז היו ילדים רבים שנקראו בשם אהרן, ועל כן הדגישה התורה שיאמר "אל אהרן אחיק", ולא לאחד מאותם "אהרונים" שנקראו בשם זה.

ואת ימי הפורים, תחוגו בשמחה ובשירים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת כי תשא

בעזה"י אדר הנאדר התשע"ה

כבוד מעלת הרב המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע בפרשת כי תשא, מובא שבחרו בעגל כמנהיג, ולא בחרו באהרן.

הנה עמד בזה בספר פנים יפות (פרשת כי תשא), וכתב שהשטן הראה לישראל שמשה מת, ושוכב במטה, ולכן עשו את העגל ולא בחרו באהרון, כי רצו מנהיג שלא ימות, ויהיה קיים לעולם, ולכן עשאוהו מזהב, שאינו מעלה חלודה ונרקב, ומשה לקח את העגל וטחנו היטב להראות להם שגם הזהב נשחק. ע"כ.

והרב זקס בספרו מנחם ציון (עמ' שי"ח), כתב שזה טבע האנשים למצא סיפוק ולבכר בבריאה חדשה, ואפילו בעגל מאשר למצא סיפוק באהרון שהוא אחד משלהם. ע"כ.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מעשה שהיה ברב אחד, אשר התקבל לכהן בקהילה בארה"ב, הקהל ערך לכבודו סעודה חגיגית בהשתתפות כל בני הקהילה ובסיום הערב, הגיש נשיא הקהילה שי לרב, והרב פתח את האריזה המהודרת ומצא בתוכה קופסת טבק מכסף. שאל הרב את נשיא הקהילה מדוע בחרו במתנה זו, ונשיא הקהילה השיב, "אצלנו נותנים לכל רב הבא לכהן כאן קופסת טבק, ואומרים לו, כבודו ידחוף את האף שלו רק לפה". וכך העם העדיף לבחור בעגל שלא יחייבם במצוות ויוכיחם לעבוד את ה', על פני אהרון אשר יצוים לקיים את מצוות התורה.

ואת חג הפורים, תחוגו בשמחה ובשירים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תשרי התשע"ז

כבוד מעלת ידידינו הנעלה בחכמה, תורתו תורה תמימה, לשם שבו ואחלמה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע קורא משה רבינו לחטא העגל "חטאה גדולה", (פרק ל"ב פסוק כ"א), ואף כשעומד לפני הקב"ה ומליץ יושר על עם ישראל, שוב הוא קורא "חטאה גדולה" (פסוק ל"א), ולכאורה היה לו להמעיט בחטא כדי ללמד זכות עליהם.

הנה עמדו בזה גדולי הדורות ראשונים וגם אחרונים, ופירשו פירושים נאמנים, כלים מכלים שונים. והנלענ"ד לבאר בזה, על פי מה שתירגם יונתן (שם פסוק א'), וז"ל: ואזל סטנא ואטעינן, והדר לבהון זחוחין ואמרו ליה קום עבד לנא דחלן. עכ"ל. [ופירושו שהלך השטן והטעה אותם והיה ליבם זחוח עליהם, ואמרו קום עשה לנו אלהים]. ולפ"ז י"ל, "חטאה גדולה", ה"גדולה", היינו מידת הגאווה שהיתה בהם, שהיה ליבם זחוח, וכנראה שהגיעו למידת הגאווה אחר מתן תורה כאשר זכו בכל הגילויים הגדולים, וזכו למעלות רבות, ובפרט כאשר ראו את השטן ודיבר עמהם, חשבו שהם במעלות רמות שזוכים לגילויים, והיה לבם זחוח עליהם. ובזה יש לבאר גם את דברי משה רבינו ע"ה להקב"ה, "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה" (שם), דהיינו חטא הגאווה, וזהו לימוד זכות על עם ישראל, שלא חטאו באמת, אלא מחמת זחיחות ליבם חטאו. וכשם שמחל ה' לעמו ישראל ביום הכיפורים, כן יכתבו ויחתמו בספר

צדיקים ובורים, בברכת גמר חתימה טובה לישרים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אדר הנאדר התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, אמרו רז"ל, כל הכועס, אם חכם הוא חכמתו
מסתלקת ממנו (פסחים סו:), ולכאורה משה רבינו שבר את הלוחות,
ומדוע לא שכח דבר מה בעקבות זאת?

הנה כבר הובא בספר שמן ראש כץ ח"ב (עמ' שט"ז), שנשכחו משה
רבינו אלף ושבע מאות, וחמישה ושבעים שקל שעשה מהן ווים לעמודים,
והאיר הקב"ה עיניו (וכמבואר במדרש תנחומא פקודי ז'), וכתב ששכחה
זו באה למשה רבינו בעקבות שבירת הלוחות. יעו"ש.

ובספר אמרי איש ביטון (עמ' ק"ו), כתב שמשנה רבינו התכוון לשם שמים,
ועל כן לא נענש בסילוק חכמה. יעו"ש.

והנלענ"ד בס"ד לבאר, ע"פ מ"ש בגמרא בעירובין (נד.), שבעקבות
שבירת הלוחות ירדה שכחה לעולם, ומימלא הואיל וירדה שכחה לעולם
לכלל הבריות, גם משה רבינו היה בכללם, ועל כן לא הוצרך להיענש
בשכחה בעקבות כעסו.

וה' יבטל ממנו כל כעס אף וחרון, ויבנה לנו בנין מקדשו האחרון, ונחזה
בעבודת בני אהרון. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ר"ח אב הרחמן התש"פ הילולת אהרן הכהן ע"ה
 כבוד מעלת הרב החסיד ידין אמונה, מבני אהרן ומשבט הכהונה.
 ה"ה גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
 שלום וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, במעשה העגל "וירא אהרן ויבן מזבח לפניו,
 ויקרא אהרן ויאמר חג לה' מחר" (שמות פרק ל"ב פסוק ה'). ומדוע חזרה
 התורה וכפלה את שמו של אהרן פעמיים.

והנלענ"ד לבאר ע"פ דברי המדרש (ויקרא רבה פרשה י' סימן ג'), וירא
 אהרן, מה ראה, אמר, אם יבנו, זה מביא צרור, וזה אבן, ונמצאת מלאכתם
 כלה בבת אחת, מתוך שאני בונה אותו, אני מתעצל במלאכתי, ורבינו
 משה יורד, ומעבירה לעבודה זרה, ומתוך שאני בונה אותו בשמו של
 הקב"ה. ועוד אמרו שם (ויקרא פרשה ו', והובא ברש"י שמות פרק ל"ב
 פסוק ו'), אמר אהרן, אם בונים אותו הן, הסרחון נתלה בהן, מוטב שיתלה
 הסרחון בי. ע"כ.

ולפ"ז יש לומר, שעל כן חזרה התורה וכפלה את שמו של אהרן פעמיים,
 להורות שהוא עצמו בנה, בכדי להתעכב במעשה העגל, ועוד שהוא עצמו
 היה מוכן למסור עצמו למען עם ישראל, שיתלה הסרחון בו ולא בהם.

ועוד יש לומר, שעל אף ואהרן עזר לאותם עובדי העגל, הכל היה משפה
 ולחץ, והוא עצמו נשאר "אהרן", גם בעת שבנה את המזבח, וגם בעת
 שקרא לפני העם חג לה' מחר.

וזכות אהרון, עם ישראל רון ירון, ישמח ויפרח כשרון, אכי"ר. עבד לאל
 אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אדר הנאדר התשפ"א

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות יע"א

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מספר שאלות בפרשת כי תשא, וזה החלי בעזר צור גואלי:

"כי זה משה האיש" (פרק ל"ב פסוק כ"ג), מדוע הזכירו תיבת "זה", ומדוע קראוהו "האיש".

הנה ידועים דברי רבותינו (שבת פט.), שהראה להם השטן דמות מטתו של משה רבינו שנושאים אותו באויר רקיע השמים, והובא ברש"י בפרשתנו, ולפי זה יש לומר שמשום כך אמרו "זה", כי הצביעו על דמותו של משה רבינו שנראתה להם בשמים. (וראה עוד בספר שיח פינו עמ' רצ"ד).

והטעם שקראוהו "האיש", יש לומר ע"פ מה שאמרו רבותינו על הפסוק "והביטו אחרי משה" (שמות פרק ל"ג פסוק ח'), שהסתכלו עליו בעין רעה והיו מסתכלים על שוקיו וצוארו כמה שמן (ירושלמי ביכורים ג', ג'), וכן ידוע שהיה גובהו עשר אמות (ברכות נד:), ומימלא הראה להם השטן את דמותו בגובהו והבליט את משקלו בכוונה על מנת שיתבזה בעיניהם ויראוהו במקום איש האלוקים, איש גבוה ושמן חלילה, והכל עשה בכדי להחטיאם, ומפני כך קראוהו "האיש משה".

מדוע אהרון מצטט דבריהם, כשמספר זאת למשה רבינו, והרי יכול יותר להכעיסו בדבריו.

הנה עמד בזה בספר קסת יהונתן חן (עמ' שמ"א), וכתב שאהרון רצה ליישב דעתו של משה רבינו, כאשר ישמע שהעם זוכרים למשה את הטובה שהעלם מארץ מצרים, ואם כן עשו זאת לא במרד, אלא מתוך עצת היצר ובזה ישוב חרון אפו. יעו"ש.

ויש עוד לומר שמצוה להתלוצץ בעבודה זרה (מגילה כה:), ועל כן חזר על דבריהם בגיחוך בלגלוג והלצה להתלוצץ על העבודה זרה, ומימלא גם ליישב דעתו של משה רבינו, ולהסיר כעסו בכוח ההלצה והצחוק.

"ומשה יקח את האוהל, וכו' הרחק מן המחנה" (פרק ל"ג פסוק ז'), והרי כבר אמר מחוץ למחנה, ומדוע חזר שוב לבאר.

הנה הרס"ג ביאר שדבר רחוק, הוא נראה וגלוי לעין כל, ועל כן בכדי שיהיה האוהל גלוי לכל הרחיקו. יעו"ש. ולפ"ז יש לומר שמשום כך חזר והרחיקו למקום גבוה, למען יראוהו כל העם. ולפ"ז יש גם לומר שעל כן מספרת לנו התורה שמשה רבינו קרא לו "אוהל מועד", וחזרה התורה ואמרה "והיה כל מבקש ה' יצא אל אוהל מועד אשר מחוץ למחנה", והלא אנו יודעים שקוראים לו אוהל מועד וגם יודעים שמחוץ למחנה, אלא על מנת לעשות לו פרסום למקום בית מדרש, ולמען ישמעו שמו ויטרחו לבקש תורה בבחינת הוי גולה למקום תורה (אבות פרק ד' משנה י"ד), אע"פ שהרחק מן המחנה, על כן חזרה התורה על הדברים.

ויש עוד לומר, ע"פ משמעות דברי הזוה"ק ח"ג (דף רל"ז סע"א), שהיו עוד מהערב רב שנשארו בחיים לאחר חטא העגל ומתו בעוון בעל פעור. יעו"ש. (וראה עוד בזה באורך בספר תורת יעקב סופר במדבר עמ' רמ"א), ולפ"ז יש לומר, שהערב רב היו מחוץ למחנה, (ראה זוהר שמות קצ"א:), ומימלא משה רבינו התרחק עוד יותר מחוץ למחנה, הרחק מהערב רב שבגללם נעשה העגל, ועל כן חזרה התורה ואמרה "הרחק מן המחנה" להרחיק מן הכיעור ומן הדומה לו ולהתקרב לעובדי ה'.

וה' יגאלנו בישועה וברחמים, וישפיע עלינו שפע משמי מרומים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת ויקהל

בעזה"י שלהי אדר התשע"ב

כבוד ידידי החכם המפואר, ישראל אשר בך אתפאר, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני - ברק.

רוב שלומים, וברכות ממרומים.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נאמר בתחילת פרשת ויקהל "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" (שמות פרק ל"ה פסוק א'), לכאורה מה באה התורה לרבות במילה "את", ומה היא ההווא אמינא שלא יאסוף את כל עדת בני ישראל שהוצרכה התורה לומר "כל".

הנה הרמב"ן (שם ד"ה כל עדת בני ישראל), כתב, יכלול כל עדת בני ישראל האנשים והנשים, כי כלם התנדבו במלאכת המשכן. עכ"ד. ויש לומר שבזה ריבה במילה "את", את הנשים, והווא אמינא הואיל ואין זו מדרך הצניעות לכנס גברים ונשים יחד, משום כך לא יכנסם יחד, קמ"ל שכינסם כולם יחד כדי לעודדם ולשבחם על מלאכת המשכן. אך כדי שתהיה צניעות ביניהם משום כך קראם "עדת בני ישראל", והיינו ששמרו על גדרי הצניעות וכל עדה היתה לבדה ללא תערובת, גברים בנפרד ונשים בנפרד.

ומה עוד הואיל והזהירם על מלאכות שבת משום כך הקהיל האנשים והנשים להורות שהכל חייבים בשמירת שבת.

עוד יש לומר ע"פ ילקוט שמעוני (ריש פרשת ויקהל והובא בבעל הטורים שם) "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל". בכל התורה לא מצינו פסוק כזה שנאמר בו "ויקהל", אלא זה, על שבת בלבד. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, עשה לך קהלות ודרוש בפניהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולהכנס

לבית המדרש ללמד ולהורות לבני ישראל דברי תורה, כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני. ע"כ. ויש לומר שמשום כך אמרה התורה "את", לרבות את הנשים שגם הן תקבענה עיתים לתורה ביום שבת, ומה שאמרה התורה "כל עדת", דהו"א שנשים תהינה פטורות מקביעת עיתים לתורה בשבת, ובמקום זה תבטלנה זמנן לריק, משום כך אמרה התורה "כל". שגם הן בכלל קביעות עיתים בשבת.

ואחר כתבי כל זאת ראיתי לראב"ע (שם פסוק י"ט ד"ה ויצאו למדנו מזה שכל עדת בני ישראל באו אל אוהל מועד כת אחר כת. עכ"ל. ולפי זה מה שנאמר "את כל", בא ללמדנו שלא כולם נקבצו ובאו יחד, ולכך "את" בא לרבות כת אחר כת, "כל", ללמדנו שכולם נקבצו יחד בסופו של דבר. עוד יש לומר "את" לרבות הנשיאים, שאע"פ שהביאו אחרונים והתעצלו, מ"מ גם הם נקהלו, והו"א שאולי לא יוזמנו מאחר שהתעצלו (כמבואר ברש"י שמות פרק ל"ה פסוק כ"ז) משום כך אמר "כל".

עד כאן נראה לדעתי הדלה, וברכתי ברכת הדיוט קלה, כברכת התורה לעם סגולה, שחפץ ה' בידו מעלה מעלה, להגדיל תורה לעילא, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אדר הנאדר התשע"ה

כבוד מעלת הרב החשוב, כמלאך רצוא ושוב, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת ויקהל מסופר, שהנשים טוו את העיזים (שמות פרק ל"ה פסוק כ"ו), וביאר רש"י, אומנות יתירה היתה לטוות את העיזים על גביהם. והקשה כת"ר, לשם מה הוצרכו לטוות את העיזים על גבם.

הנה כבר האריכו רבים מן המפרשים לתרץ תירוצים רבים בדבר:

הספורנו כתב, כדי שלא תתמעט איכותם כשיעקרו ממקום גידולם. ובמשך חכמה כתב שלא יטמאום נידות שביניהן, שאין טומאה במחובר. ואמרתי אענה חלקי גם אני בס"ד, כי הנה ידוע מה שאמרו חז"ל, עזים שבבהמות עזים (ביצה כח:), וידוע לכל מגדל צאן, שלעזים יש תכונה לציית רק לרועה שלהם ולהתנגד ולנהוג בעקשנות עם שאר אדם, וכבר כתב הרש"ר הירש שעל כן נקרא שמם עזים, על שם העוז וגבורה שבהם, וכבר אמרו במליצה על העיזה שכשמה כן היא "עיזה פזיזה", ואעפ"כ במלאכת המשכן נעשה נס ונתן ה' חכמה בבהמה שתדע לכך ויטו את הצמר על גבה, וכמ"ש הכתב סופר (שמות פרק ל"ו פסוק א'). יעו"ש. ויש לומר, שלפיכך ספרה התורה מעשה זה, כדי ללמד את הנשים סבלנות, שאל להם לחשוש מעזות או פזיזות שיש לילדים, כי אם עיזה שהיא קשה הצליחו לטוות בחכמה ובסבלנות, ואף העזים היו מוכנות לכך, גם ילד שובב יש לקרבו בעבותות אהבה ובשמחה, ולטוות על גבו תורה ויראת שמים טהורה.

ויהי רצון ונזכה לחנך ילדינו על אדני התורה, ויראת שמים טהורה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת ויקרא

בעזה"י אייר זיו התשס"ט

כבוד מעלת ידידי ורעי היקר הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
רוב שלום טובה וברכה,

נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נקרא קרבן חטאת בשם זה ולא נקרא בשם סליחה ומחילה.

תחילה וראש כתב הרמב"ן (ויקרא פרק ה' פסוק ט"ו) שהשם חטאת מורה על דבר בו נטה מן הדרך, מלשון "קלע באבן אל השערה ולא יחטא"

(שופטים פרק כ' פסוק ט"ז).

והראב"ע (שמות פרק כ"ט פסוק י"ד) כתב לפי שהיא קרבה לכפר על החטא מלשון וחטאו את המזבח (יחזקאל פרק מ"ג פסוק כ"ב), שפירושו יסירו חטאו מעליו.

והרס"ג (ויקרא פרק ד' פסוק ג') כתב, לחטאת ד'כוה, וכתב על דבריו בחומש תורת חיים (הערה 19) שכך תרגם כל קרבן חטאת שבמקרא, וענינו טיהור וניקוי, כמו "תחטאני באזוב ואטהר" (תהילים פרק נ"א פסוק ט') ששם תרגם ד'כיתני, ונקרא קרבן זה כן כי על ידו מתנקה המקריבו משגגתו. ע"ש.

ונלענ"ד להוסיף שקרבן חטאת נקרא בשם זה ולא בשם קרבן סליחה ומחילה, משום שבקרבן חטאת מלבד שצריך לחשוב לשם קרבן חטאת צריך גם שתהיה מחשבתו לשם חטאו שהוא מביאו עליו, וצריך לכוון לכפר על החטא כמו שנאמר "על חטאתו" (ויקרא פרק ד' פסוקים כ"ח - ל"ה) שתיעשה לשם אותו החטא, וכמ"ש הרמב"ם (פסוה"מ פט"ו ה"ג), ועל כן נקרא שמה חטאת כדי להזכירו שקודם ההקרבה יכוון לשם אותו חטא.

עוד נלענ"ד שאף בזמן הזה שאין ביהמ"ק קיים מי שעבר עבירה שחייב עליה קרבן חטאת, כשיבנה ביהמ"ק בימיו יש עליו חיוב להקריב קרבן חטאת, וכמו שמסופר על רבי ישמעאל שקרא לאור הנר וכתב על פנקסו לכשיבנה ביהמ"ק אביא חטאת שמינה (שבת י"ב:), ויש לומר שמשום כך נקרא בשם חטאת, מלשון חטאת בעבר, וכמו שמצאנו בארמית על לשון עבר על דאטפת וכיו"ב, וגם כאן נקרא בשם קרבן חטאת בלשון עבר, שעל מה שחטאת בעבר תזכור להביא קרבן חטאת בעתיד, ומשום כך נקרא בשם חטאת ולא בשם סליחה ומחילה.

עוד נלענ"ד שקרבן חטאת נקרא בלשון נקבה, חטאת, ולא נקרא בשם קרבן חטא בלשון זכר, משום שנקבה מולידה וזכר אינו מוליד, וכשאדם

חוטא בשוגג יכול להתרגל בעבירה ותיעשה לו כהיתר ועבירה גוררת עבירה, ומשום כך נקרא קרבן זה קרבן חטאת בלשון נקבה להזהירו מן החטא שלא יגרום להביא עמו עוד חטאים, ומשום זהירות זו לא נקרא בשם קרבן סליחה ומחילה, מה שאין כן בקרבן אשם שהוא לשון זכר ואינו מוליד עוד חטאים משום שעל עבירות הבאות במזיד אדם נזהר בפעם הבאה מלשוב ולחטוא בהן.

וברכתי המרובה. לידידי הדגול מרבבה. רב אהב'ה ומר חביבא. שיזכה לברכה רבה. וחפץ ה' בידו יצלח. בברכה רבה, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אדר א' הנאדר התשע"ד

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

רוב שלום טובה וברכה,

ידוע כי הזפק והמעים אינם מוקרבים על גבי המזבח, אלא נזרקים, הואיל וניזונו מן הגזל (רש"י ויקרא פרק א' פסוק ט"ז), והקשה כת"ר מדוע רק הם נזרקים, הלא לכאורה אם העוף כולו גזל, כולו היה אסור.

הנה כבר עמד בזה האברכנאל (שם) וכתב שמשליכים את הזפק ובני המעיים, כי שם לא נשתנתה הגניבה, אך שאר האברים שבהם נשתנה הגזל, לא צוה להשליך. יעו"ש. וכ"כ רבינו בחיי (שם) לפי שהוא כלי הגזל. ע"ש.

והנלענ"ד לתרץ בדרך צחות, בדרך משל, אומרים העולם כי מי שפיו נודף ריח רע ובנוסף מוציא מפיו גם מילים בוטות קללות ונאצות, הסובבים אותו מתרחקים ממנו, הואיל ומוסיף חטא על פשע, כי לא די בזה שריח פיו רע, גם מוציא מהפה מילים אשר לא יאמרו. וכך גם הזפק

ובני המעיים, לא די בזה שגזלו גם ריחם רע. ומהגזל עושים סירחון, מפני כך אמר הקב"ה להתרחק מהם.

וה' יעזרנו להתרחק מן הגזל, ונזכה לצינה וסוחרה כאבן האזל, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת שמיני

בעזה"י שלהי אדר ב' הנאדר התשע"ד

כבוד מעלת ידידנו הנעים, חכם דעים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס פרדס יוסף על המועדים. רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו בס"ד על שאלותיו המחכימות בפרשת שמיני:

"ויהי ביום השמיני (פרק ט' פסוק א')", לשון צער על שלא שרתה שכינה, ולפי זה היה לו לומר לשון ויהי עוד מהיום הראשון ולא ביום השמיני.

הנה ביאור זה הובא באלשיך הקדוש שם, בשם הירושלמי, ש"ויהי" הוא צער שכל שבעת ימים לא שרתה שכינה ע"י משה. יעו"ש.

והטעם שדווקא ביום השמיני נאמר ויהי ולא ביום הראשון, הואיל ונצטוה משה רבינו על שבעת המילואים, וכמ"ש "שבעת ימים תכפר על המזבח" (שמות פרק כ"ט פסוק ל"ז), וכן "כי שבעת ימים ימלא את ידכם" (ויקרא פרק ח' פסוק ל"ג). ומרגע שעברו שבעת הימים ועוד לא שרתה שכינה, כאן החל הצער.

ועוד יש לומר, שהדבר דומה לאשה ובעל המצפים לפרי בטן, והצער שיש להם בשנה הראשונה אינו דומה לצער בשנה השניה. וכן אצל המשכן, שצער השראת השכינה אחר שעברו שבעת ימים, הוא גדול מן הצער ביום הראשון, ולכך נאמר ביום השמיני לשון "ויהי", כי בעת שנאמר

לשון "ויהי" טרם שרתה שכינה.

אצל אהרן נאמר "וידום" ואילו אצל יעקב "החריש", מה ההבדל ביניהם. הנלענ"ד שלשון החריש, הוא עושה עצמו כלא שומע, שעל אף שכבר נודע לו ליעקב אבינו ששכם טימא את דינה ביתו, עשה עצמו כחרש וכלא שומע והמתין עד לבואם של בניו, ועד אותו העת המשיך במלאכתו. ואילו אצל אהרן על אף ששמע את השמועה הקשה, נדם ושתק ולא עשה מאומה.

מדוע "דרש דרש משה והנה שורף" (ויקרא פרק י' פסוק ט"ז), זה חצי התורה בתיבות ומה רמז יש בדבר.

הנה רמזים רבים נאמרו בזה, וראי זה לא כראי זה, ואמרתי בס"ד החונן לאדם דעת, אענה חלקי גם אני.

בגמרא בחגיגה (י"ד:) אמרו, יש נאה דורש ואינו נאה מקיים, והנה ידוע שמשה הוא בבחינת תמיד חכם, (ראה רש"י ביצה לח: משה שפיר קאמרת, שתלמיד חכם נקרא משה), ותלמיד חכם כזה שרק דורש ואינו מקיים, תמצא שתורתו היא רק חצי, שחצויה ושסועה, ויש יותר מכך שאם דורש ורואים אותו שעושה ההפך ממה שדרש, נמצא מחלל שם שמים "והנה שורף", שתורתו הרי היא כשרופה וחרוכה. ולכך נאה דורש ונאה מקיים.

וה' יתברך יאריך ימינו ושנותינו בטוב ובנעימים, לחזות בבנין עולמים, ולו יקתה עמים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת תזריע

בעזה"י אלול המרוצה התשע"ה

כבוד החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב אליעזר רבינוביץ' שליט"א,
רוב שלום טובה וברכה,

שמוע שמעתי ע"י אחיו היקר, ידידנו עוז הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, שכבודו עורך אסופת מערכות בענין "בדד יושב מחוץ למחנה מושבו" (ויקרא פרק י"ג פסוק מ"ו), האם מותר למצורע לשבת עם שאר מצורעים, ואישר חיליה דמר, וברכת כפליים לתושיה.

ואמרתי אוסיפה לכת"ר, הגיג אחד, גרגיר בראש אמיר, דע"פ המבואר ברש"י (שם), שכתב לפרש בדד יושב, שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. ע"כ. משמע שדווקא עם שאר טמאים לא יושב, אך עם מצורעים אחרים, רשאי לשבת, וכן מצאנו בארבעת המצורעים שישבו יחד כמבואר במלכים ב' (פרק ז' פסוק ג'), וכבר האריכו בזה הרב אהרון שטיימן שליט"א, בספרו אילת השחר ח"ג (עמ' צ"ב), ובספר אמרי שמאי ח"ה (עמ' נ"ח).

ובספר משאת ישראל כרמל (עמ' 252), הוכיח דמותר למצורע לשבת בצוותא עם שאר מצורעים, מן הלשון "בדד יושב", דבודד הוא אדם המבודד משאר בני אדם, אך איננו מובדל כלל, ואילו גלמוד הוא יחידי ממש, כדוגמת "ואני שכולה וגלמודה" (ישעיה פרק מ"ט פסוק כ"א). ולפ"ז המצורע רשאי לשבת עם שאר מצורעים. יעו"ש.

גם מצאנו אצל עוזיהו המלך אשר נצטרע והלך וישב ב"בית החופשית", שע"פ חלק מן הפרשנים היה בית מושב מצורעים. ולפ"ז המצורע היה אסור לשבת עם שאר טמאים, ומותר לשבת עם מצורעים כמותו.

ובתר החתימה הנני מברכו בברכת שנה טובה, ופרנסה מידו הרחבה, כברכת כהן באהבה, גדושה ברוח נדיבה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אייר התשע"ז

כבוד מעלת החכם הנעלה, לשם ותהילה, מיחידי סגולה.
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע הקדימה התורה נגעי אדם לנגעי בגדים ובתים, והלא מבואר במדרש ויקרא רבה (פרשה י"ח סימן ד'), שמתחילה באים הנגעים על ביתו, ואם לא שב בתשובה על בגדיו, ורק אח"כ על גופו.

הנה כבר עמד על שאלה זו רבי חיים משאש זי"ע, בספרו נשמת חיים (פרשת מצורע), וכתב, שהתורה הקדימה נגעי אדם, כיוון שהוא דבר השווה לכל נפש, כי נגעי בתים, שייכים רק בארץ ישראל, ונגעי בגדים, הם בבגדים לבנים, אך נגעי אדם, הם הן בחו"ל, והן בארץ ישראל. יעו"ש. ובספר ואתה תחזה אלבום ח"א (עמ' י"ח) כתב, שע"י הלימוד בתורת המצורע יבוא לשוב בתשובה, ולמנוע שלא יגיע לידי צרעת בכשרו, ולכן הקדימה התורה נגעי אדם. ע"כ.

ובספר קיץ המזבח כסאר (עמ' ס"ז), כתב, הקדימה התורה נגעי אדם להודיע שהוא הגורם לכל מה שיש לו. ע"כ. [וראה עוד במש"כ רבינו חיים בן עטר זי"ע, בפירושו אור החיים (ריש פרשת מצורע), שרפואת הצרעת היא הרחקת העצבון וענינים המרחיבים לבו של אדם ומשמחים אותו, ולכך מונעים ממנו חברה ובדיו קרועים וראשו פרוע שיבין שהכל מחמת עוונותיו].

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שהתורה הקדימה נגעי אדם, שהיו ידועים לעם ישראל עוד ממצרים, שהרי פרעה לקה בצרעת, ומשה רבינו נצטרעה ידו, וכן המצרים לקחו במכת שחין בעורם, אך נגעי בגדים ובתים לא היו ידועים, ועל כן פתחה התורה בדבר הידוע, למען ישמעו ולמען ילמדו.

והאל הנותן חכמה בינה ודעת, ורופא חולי ומכאוב הצרעת, יגאלנו גאולת עולמים נושעת, ויבנה בית מקדשו עם כהנים בראשם מגבעת. אכ"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת מצורע

בעזה"י אייר זיו התשע"ג. טו"ב למטמוני"ם

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א,

מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע פרשת מצורע נקראת בשם זה ולא בשם טהרות, ועל אתר השבתיך כי אכן היא נקראת בשם טהרות, ורק אין השם נפוץ ומפורסם. והן אמת שכבר האריך בזה הרב טוביה פרשל בקובץ סיני (כרכים קכ"ג קכ"ד), במאמרו "שמותיה של פרשת מצורע", והביא שרבים מחכמי ישראל קראו לפרשה זו בשם טהרות, כך נהג מרן החיד"א בספריו על התורה לכנותה בשם טהרה, כך נהגו רבי אליהו הכהן האיתמרי, בעל שבט מוסר, כך נהג רבי חיים פלאג"י, כך נהגו חכמי חאלב, כך נהג רבינו יוסף חיים בספרו בן איש חי שם מכנה את פרשת מצורע בשם טהרות, ועוד. ואך התימנים קוראים לפרשת מצורע בשם "זאת תהיה", וכמ"ש הרב קפאח בתנ"ך מהדורת ברויאר סוף כרך של תורה. וכך נהג האדמו"ר ממונקאץ' בכותרת לפרשת מצורע שבספרו, חיים ושלום, שם

כתב "פרשת זאת תהיה". יעו"ש באורך במאמרו הנפלא.

ובספר עלי תמר (עמ' נ"ג) הביא שהרס"ג בסידורו (עמ' ש') קורא לפרשת מצורע בשם "וזאת תהיה", וכן מבואר ברש"י בפרשת תזריע (פרק י"ג פסוק ח'), שקורא לה פרשת "וזאת תהיה". עכ"ד.

ועלה ונסתפ'ק ברעיוני, איך השתנה המנהג היום והכל קוראים לפרשה זו בשם "מצורע", ומצאתי בספר במסילה נעלה (עמ' קפ"ד) לרב שמואל דוד מונק, שעמד בזה וז"ל: מנהג האשכנזים לקרא לאחת מפרשיות התורה פרשת מצורע, אבל הספרדים קורין לה פרשת טהרות. ולכאורה יש לתמוה על מנהג האשכנזים, כי מצורע הוא שם מגונה, ונלענ"ד דמעיקרא היה שם הפרשה "טהרת המצורע", ובפי ההמון שקיצרו נשתייר השם "מצורע", וגם הספרדים קצרו, ונשתייר טהרת, ומפני שהוא נסמך ואין לו טעם בפני עצמו, שינו וקראו לה טהרות. עכ"ל.

וכן בקודש חזיתי, לרבי מילובביץ' זצ"ל, בספר ליקוטי שיחות חכ"ב (עמ' 78) שהואיל באר, שרק בדורות האחרונים החלו לקרא בשם מצורע, משום שזהו דור המשיח שנשאר לתקן רק את החיצוניות ואת העור. יעו"ש ובטעמו.

והנלענ"ד הדלה, שטעם השינוי, מדוע החליפו מטהרות למצורע, הואיל והמדפיסים חששו שהקוראים לא יבדילו, בין פרשת טהרות שבתורה, לבין סדר טהרות שבמשנה, ולשם כך כינו את הפרשה בשם מצורע, כדי ליתן הבדל בין הדברים.

והאל נותן התורה, יזכנו לשמירת הטהרה, ולהרים קרן התורה, בתפארת עוז וגבורה.

עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ניסן התשע"ה

כבוד מעלת הרב הגדול שמו בישראל, איש חיל מקבציאל, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מספר שאלות בפרשת טהרות:

א', מדוע נכתב "זאת תורת המצורע" בה' הידיעא. הנה כבר עמד בזה בספר כותנות פסים הירש (פרשת מצורע), וכתב, המצורע הידוע בלשון הרע, יש לו תקנה בלימוד תורה, וכמ"ש בעירובין (סה:): א"ר חמא בר חנינא מה תקנתם של מספרי לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה. ע"כ.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, "המצורע", הידוע, כי כולם יודעים עליו שנצטרע הואיל "וטמא טמא יקרא" (פרק י"ג פסוק מ"ה), וקורא בקול להזהיר ולהודיע לרבים שנצטרע, כדי שיבקשו רחמים עליו, ולבל יתקרבו אליו וכמבואר בגמרא מו"ק (ה.). אי לכך הכל יודעים שנצטרע.

ב', מדוע בפרשיות תזריע וטהרות מופיע פעמים רבות "הכהן", בה' הידיעא.

הראי"ה קוק זי"ע בספר שמועות ראייה (עמ' כ"ז) כותב שאצל שם בן נח היתה כהונה, אך ללא השפעה על הזולת, ולכן נכתב אצלו "והוא כהן", ללא ה' הידיעא, אך הכהן מבני אהרן מכפר ומכשיר את העם לקדושה להשפיע על העם, ועל כן נאמר "הכהן". ע"כ. ומעין זה כותב בספר דרושים לחפציהם (עמ' קס"ט) הכהן הידוע כצדיק שעליו נאמר "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. ע"כ.

והנלענ"ד לבאר בס"ד דהואיל והצרעת היא מחלה, יש אדם שילך אל הרופא, בכדי לקבל איזו תרופה, אך כאן התורה מלמדת שזו מחלה רוחנית, ועל כן יש ללכת אל הכהן שילמדנו אורחות חיים להשמר מעבירות אשר

מביאות לידי הצרעת, ושמא יאמר המצורע שילך לרופא אשר הוא גם כן כהן, על כן הדגישה התורה ואמרה "והובא אל הכהן", דהיינו, אל הכהן הידוע שעושה כסדר האמור בתורה, ולא מסתפק בתרופה גרידא.

ואל רופא רחמן, ירפא עם לא אלמן, מחולי כצרעת נעמן, ועובדי ירח וחמן, וצרים כאדום ותימן, וחומות ירושלים יחיש להקימן, ולבנות מקדשו תמן. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ניסן המלומד בניסים התשע"ט

כבוד מעלת הרב מלא דעת וחכמה, אבן צדק שלימה, בתורתו התמימה. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת מצורע (פרק י"ד פסוק ל"ד) מבואר ברש"י בשם המדרש, שנגעי צרעת הבאים בבית, הם בשורה טובה, שמצאו שם את אוצרות האמוריים ומטמוניהם שהטמינו בקירות בתיהם. ע"כ. ומאידך גיסא, חז"ל למדונו שנגעי צרעת באים על צרות עין ולשון הרע, ולפ"ז איך יתכן שזו בשורה טובה.

והנה כבר עמדו בזה המפרשים וכתבו פירושים רבים, ומובא בשם הראשונים רבינו פלטיאל ועוד, שיש שני סוגי נגעים, יש נגע חוזר הטעון נתיצה וזו בשורה טובה, ויש נגע שאינו חוזר ואין טעון נתיצה, וזה בא בעוון צרות עין.

ויש שתירצו שהנגע הראשון כשבאו לארץ ומצאו שם מטמוניות, הוא בשורה טובה, אך אח"כ כבר בפעמים הבאות, לא מצאו אוצרות, ומימלא זהו עונש (ראה ספר אהלי שם פרץ ח"ג עמ' ק"ח).

והנלענ"ד להוסיף ולתרוץ, שאם פרח נגע צרעת בכותל המפריד בין שני שכנים, מצווה התורה להרוס את אותו כותל, וכמבואר בנגעים (פרק י"ב משנה ו'), ויתכן שיהיו שני שכנים, האחד צדיק וירא ה', וימצא אצלו

האוצר בצד של קירות ביתו, ואילו השכן שהוא בעל לשון הרע וצרות עין, לא ימצא האוצר בחלקו, וכבר אמרו רבותינו מצא בכותל ישן, הרי אלו שלו (בבא מציעא כה:), וא"כ, לשכן האחד זוהי בשורה טובה, שזכה במטמון, ואילו לשכן השני זהו עונש, שסתרו קירות ביתו.

ואת חג המצות, תחוגו בדיצות. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת אחרי

בעזה"י שלהי אייר התשפ"א

לכבוד הרב הנעלה, זאת תורת העולה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע חזרה התורה וכפלה "אחרי מות שני בני אהרון בקרבכם לפני ה' וימותו", (ויקרא פרק ט"ז פסוק א'). אם נאמרו הדברים "אחרי מות", מימלא למה שבה וחזרה "וימותו".

והנה בזה"ק ח"ג (דף נז), עמדו על שאלה זו, ואמר רבי יצחק ששני מיתות היו בשני בני אהרון, האחד, שמת גופם, והמיתה השניה שלא היו להם בנים, וכל מי שלא זוכה לבנים חשוב כמת. ב"מ. עכ"ד.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר בס"ד, שכידוע נשמת נדב ואביהוא נדבקה בפנחס הוא אליהו, וכמבואר בזה"ק (פנחס דף רי"ז), ומימלא רק גופם מת, אך נשמתם עדיין היתה חיה וקימת אצל פנחס הוא אליהו, ועל כן אמרה התורה "אחרי מות" לציין יציאת נפשם, וחזרה התורה וכפלה "וימותו", לאות ולחזיון הדבר, להורות שמתו רק בעולם הזה אך נשמתם נכנסה בפנחס הוא אליהו. ולמען ידעו שמת רק גופם בעוה"ז אך לא נשמתם.

ועפ"ז ביארתי בס"ד במקום אחר, מדוע גם לא הזכיר שמות בני אהרון נדב ואביהוא, ורק אמר "שני בני אהרון", כי נשמתם היתה עדיין קיימת אצל פנחס הוא אליהו, שלקחם לעצמו, ועל כן הזכיר רק "שני בני אהרון". וה' רועה ישראל מעודי, אל שדי עמדי, זכות אליהו הגלעדי, יגאל ישראל כי כבר קצרה ידי, ויבנה בית מקדשו מפואר כעדי, ושם נגיל ונשמח זה רעי ודודי. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת אמור

בעזה"י אייר התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

מח"ס גם אני אודך.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נאמר בפרשת אמור (ויקרא פרק כ"ג פסוק ט"ו) "וספרתם לכם ממחרת השבת", ולמה נקטה התורה בלשון "השבת", ולא "המועד", או "יום טוב", ובזה היתה סרה המחלוקת הידועה עם הצדוקים.

וראיתי בזה תירוצים רבים. והנלענ"ד לבאר, ע"פ מה שטועים העולם וחושבים שיום הכיפורים חמור יותר משבת, וניתן לראות רבים מעם ישראל הנזהרים בכבוד יום הכיפורים ובכל איסוריו, ומתפללים בבית הכנסת ביראה ובפחד, עטופי טלית ולבושי לבן. אך ביום השבת נוהגים בו קלות. ולא מבינים ששבת חמורה יותר, כי עונשה בסקילה. וה' הטוב יכפר במחילה.

ועל כן ציינה התורה בכל מקום "שבת", כדי להורות על חומרתה, ואף

במועדים ציינה שבת שבתון, להורות על חומרת השבת ולכל יזלזלו ויקלו ראש בה.

וזכות יום השבת הקדושה. נזכה לבנין אבן הראשה. ולמנורת זהב וגולה על ראשה. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אייר התשע"ו

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת השבוע, פרשת אמור נאמר: "וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב קדוש יהיה לך" (פרק כ"א פסוק ח'). ושאלני כת"ר מדוע הוסיף תיבת "לך".

פרש"י קדוש יהיה לך. נהוג בו קדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון בסעודה. ע"כ. וביאר בספר בבינת הלב מנג'ר (פרשת אמור), שדבר זה נלמד מתיבת "לך", כלומר, שלא יהיה קדוש רק לדברים שבקדושה, אלא גם "לך", ר"ל, גם לחולין שלך כגון לפתוח בו ראשון וכו'. עכ"ד.

ובאור החיים הקדוש (שם), כתב "לך", שלך הוא שהנך רשאי לכופו על הדבר. ע"כ.

ומרן החיד"א בספרו לחם מן השמים (אמור), כתב, הוסיף תיבת "לך", מכאן שכהן יכול למחול על כבודו. ע"כ.

ובספר קריאת ספר קליין ח"ג (אמור עמ' צ"א), כתב, לך, שהוא נצרך לך להקריב קרבניך לך קדוש יהיה לך, היינו לטובתך. ע"כ.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, "לך", לטובתך ולהנאתך, שהרי אתה נהנה מברכותיו, בברכת כהנים. ועוד י"ל בדרך רמז, ע"פ מה שאמרו בגמרא

בחולין (כד.), ת"ר כהן משיביא שתי שערות, עד שיזקין כשר לעבודה, בן לוי מבן שלושים ועד בן חמישים כשר לעבודה, ושנים פוסלים בו. כמה דברים אמורים, באוהל מועד שבמדבר, אבל בשילה ובבית עולמים אין נפסלין אלא בקול. ויש לרמז הדבר "כי את לחם אלהיך הוא מקריב", "הוא", בגימטריא עם הכולל שלוש עשרה, ללמד שכהן רשאי לעבוד מרגע שיביא שתי שערות, ועד מתי עד שיזקין, ובגמרא שם אמרו, עד שיהיו רגליו מרתתות, וזה הרמז "הוא מקריב", דהיינו עד שיכול לעמוד על רגליו ולהקריב ללא רתת. ולגבי הלוי, "יהיה", בגימטריא שלושים, "לך", בגימטריא חמישים, רמז שהלוי משרת משלושים עד חמישים.

וה' יזכנו לראות כהנים בעבודתם, ולויים מנגנים כדתם, אחד חכם ואחד תם. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אייר התשע"ו

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת אמור (פרק כ"ב פסוק י"ח) נאמר: "איש איש מבית ישראל ומן הגר בישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם" וכו'. והקשה כת"ר, מדוע הוסיפה התורה "הגר בישראל", ומאי רבותא בתיבת "בישראל".

הנה כבר עמד בזה הנצי"ב מוולוז'ין בביאורו העמק דבר (שם) וכתב, לא כתיב מן הגר בתוכם, אלא הגר בישראל, שכבר נתגדל בקרב ישראל והשיג מעלת ידיעת אלוקים. עכ"ד.

ובספר כף חן וויינטרויב (עמ' ה'), כתב, זהו שאומרים שיהודי לא משתמד וגוי איננו מתגייר, רק ניצוץ קדוש נפל בקליפה, ותמיד משתוקק לצאת משם, ולכן כתיב, "ומן הגר בישראל", ולא "מן הגר הגר בישראל", כי

באמת הגר הוא מישראל. עכ"ל.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שה' יתברך, "קורא הדורות מראש" (ישעיהו פרק מ"א פסוק ד'), ידע שיבואו ימים, עיתים וזמנים, ויהיו אנשים שירצו לערוך גיור מזוייף בחו"ל, על ידי אינשי דלא מעלי, גיור שאיננו כדת וכדין, וגיור שיש בו הקלות, ופרצות בחומת הדת. ועל כן פרטה התורה ואמרה: "ומן הגר בישראל", דהיינו, שערך גיור כדת וכדין על ידי חכמי ישראל, ולא גיור רפורמי או קונסרבטיבי בחו"ל, ובתיבת "בישראל", הזהירה התורה והדגישה להזהר מגיורים שכאלו. [וכבר אירעו מעשים שבכל יום, באנשים תמימים שבאו להנשא, והבחורה ספרה שהינה גיורת, ועברה גיור כהלכה, ובעת הרישום לפתיחת תיק ברבנות, התברר שהגיור נעשה שלא ע"פ הדין, בבתי דין בדויים, והבחורה גויה גמורה לכולי עלמא, וכל מסמכיה הנם חספא בעלמא ולא ראויים אפילו לצור על פי צלוחיתו, והמזהיר והנזהר, שלומים ירבה כמי נהר].

וה' יתברך יגדור הפרצות, ויגאלנו בראש כל חוצות, בשמחה גילה ודיצות. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אייר התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע השתמשה התורה בלשון קדושה כאשר מצווה לכבד את הכהן וכמ"ש "וקדשתו כי את לחם אלוהיך הוא אוכל" (ויקרא פרק כ"א פסוק ח'), וכפי שביארו רבותינו שהוא קודם לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון (נדרים סב:).

הנה פשט לשון "וקדשתו", הוא מלשון הבדלה והפרשה, כי ע"י כבוד שחולק לו, מבדילו משאר שבטים, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ד מהלכות כל המקדש ה"א), אך בסמ"ג (עשה מצוה קע"א), משמע שלשון "וקדשתו", היא קדושה ממש, כי מקדימו לכל דבר שבקדושה. יעו"ש.

והנלענ"ד, שטעם הדבר שנקטה התורה בלשון קדושה, כי ע"י שמכבד את הכהן זוכה להתקרב אליו, ללמוד מתורתו ומעשיו הטובים, וכבר נאמר בשבט הכהונה "יורו משפטיך ליעקב ובריתך ינצורו" (דברים פרק ל"ג פסוק ט'), וזו מטרתם לקדש את העם וללמדו תורה יראה מצוות ומעשים טובים. ואח"כ מצאתי שכן פירש בחידושי רבינו יוסף נחמיה על התורה (פרשת אמור), שיש לקדש את הכהן ולכבדו כי קדוש אני ה' מקדשכם, וע"י קרבתכם אל הכהן יזכה להתקדש, וכפי שאמרו רבותינו (כתובות קי"א:), ידבק בתלמידי חכמים כדי שילמוד ממעשיהם. עכ"ד.

ועוד יש לומר, מה שנקטתה התורה בלשון קדושה, כיון שמזכה את הכהן לאכול בקדושה מתנות כהונה כגון תרומות ומעשרות וזבחים. ובזה גורם לכהן להתקדש.

וה' יזכנו להתקדש בקדושתו, ויתן בלבנו אהבתו ויראתו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת בהר

בעזה"י ליל ט"ו באב הרחמן התשע"ד

כבוד ידידי הנעלה, לשם ותהילה. חכם לבב, יתר וחובב.
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס גם אני אודך.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלת ע"י כת"ר, ליישב מספר פסוקים:

בפרשת בהר נאמר "ונתנה הארץ פריה, וכו', וישבתם לבטח עליה" (פרק כ"ה פסוק י"ט). ובפרשת בחוקותי נאמר "וישבתם לבטח בארצכם" (פרק כ"ו פסוק ה'). ובפרשת ראה נאמר: "והניח לכם מכל אויביכם מסביב וישבתם בטח" (דברים פרק י"ב פסוק י'). והקשה כת"ר מדוע בפסוק אחד נאמר "לבטח עליה", ובשני "לבטח בארצכם", ובפסוק השלישי "וישבתם בטח".

והנלענ"ד לבאר בס"ד החונן לאדם דעת, ע"פ מה שאירע בשנים האחרונות במלחמות ישראל ובתקומתו על אדמתו. הפסוק הראשון, מדבר על היהודים היושבים בארצם ועל אדמתם, ומורה להם התורה לבל יחששו שמא מתחת לאדמה מתחבאים מחבלים טרוריסטים צמאי דם, החופרים מזימות ומחילות, ומנסים לצאת ממאורתם לפגוע ולהשמיד, ולשם כך בירכה התורה: "וישבתם לבטח עליה", היינו גם כשתשבו עליה, והמחבלים יהיו למטה בעובי האדמה, אין לכם ממה לחשוש, כי הקב"ה ישמור עליכם ותשבו לבטח עליה.

ובפסוק השני מדובר על כלל ישראל היושבים על אדמתם אותם ברכה התורה "וישבתם לבטח בארצכם".

ובפסוק השלישי המדובר הוא על חיילי עם ישראל העומדים על המשמרת למען הגנת העם והמולדת, ולפעמים אף יוצאים מגבולות הארץ בכדי להלחם, אותם בירכה התורה "והניח לכם מכל אויביכם מסביב וישבתם בטח".

והאל היושב במרומים, הוא ישמח נפשות עגומים, ויגאלנו בשובה בנחת וברחמים. עבד לאל אדון. כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי סיון התשע"ו

כבוד מעלת הרב הנעלה, לשם ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת בהר מוזכר שהמצוות נאמרו "בהר סיני", ואילו יש מצוות שמופיע בהם שנאמרו "במדבר סיני". מה ההבדל ביניהם?

הנה כבר עמד בזה האלשיך הקדוש (ויקרא פרק ז' פסוק ל"ח), וכתב, שקדושת ההר גדולה מקדושת המדבר, כי מה שנצטוו בהר סיני, מעלתו גבוהה ממה שנצטוו רק במדבר סיני. ועוד שמצוות שנאמרו בהר סיני, נתנו לפני חטא העגל, ומה שניתן במדבר סיני, ניתן לאחר חטא העגל לתקן החטא. יעו"ש.

והנלענ"ד לתרץ ע"פ מה שכתב רבינו אפרים (פרשת במדבר), שמיום שיצאו עם ישראל ממצרים, היו נוסעים בקטטה, עד שבאו למדבר סיני, ושם השלימו כולם יחד שנאמר "ויחן שם ישראל נגד ההר", ובדרך רמז "במדבר סיני" בגמטריא שלום. עכת"ד.

ולפי זה יש לומר שמצוות שנאמר בהם "במדבר סיני", הם מצוות הגורמות שלום בין אדם לחבירו, ומצוות שנאמר בהם "בהר סיני", הם מצוות הבאות כדי להתקרב לפני המקום ב"ה, וכדרך שאומרים בהגדה של פסח "קרבתנו לפני ה' סיני", וכן משה רבינו קבל תורה מסיני בזכות התקרבותו לפני ה' יתברך.

וה' יזכנו למאור תורה, היא לנו עוז ואורה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אייר זיו התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת בהר (ויקרא פרק כ"ה פסוק מ"ד) נאמר "ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגויים אשר סביבותיכם". והקשה כת"ר, מדוע פתח בלשון יחיד "ועבדך ואמתך", וסיים בלשון רבים "מאת הגויים אשר סביבותיכם".

והנלענ"ד לבאר בסייעתא דשמיא, שרצתה התורה ללמדנו שאין ראוי להרבות עבדים ושפחות, וכפי שאמרו במשנה באבות (פרק ב' משנה ז') "מרבה שפחות מרבה זמה, מרבה עבדים מרבה גזל". (וכבר מצאנו בקרח שהיו לו הרבה עבדים ושפחות מצריים כושים וכנענים והכל ירד לטמיון שאולה. ראה רמב"ן במדבר פרק ט"ז פסוק ל"ב). ועל כן פתחה התורה בלשון יחיד. וכידוע, פרשת עבד עברי נאמרה עוד במצריים (ירושלמי ר"ה פרק ג' הלכה ה'), בהיות הגויים סביבותיהם, ונאמרה לפני עם ישראל קבל עם ועדה, ועל כן סימנה התורה בלשון רבים, כי גויים רבים היו סביבותיהם באותה שעה.

ומהרה יראו עינינו וישמח ליבנו בבניין בית מקדשנו ותפארתנו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כ"ח באייר התשפ"א לסדר "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך"

כבוד מעלת הרב המרומם ומלא תהילות, רב ברכות בתשובות ושאלות.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות יע"א

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת בהר נאמר "וכי ימוך אחיך ומטה ידו

עמך והחזקת בו" (פרק כ"ה פסוק ל"ה), ומדוע נכתב לשון "בו", והלא אולי יותר ראוי היה לכתוב "אותו".

וראיתי תירוצים שונים בדבר וכולם אהובים וטובים. והנלענ"ד להוסיף, שאם היה נכתב "אותו", הו"א אולי רק אותו בלבד צריך לעזור, אך אין חיוב לעזור לאשתו ולבניו ולשאר קרוביו, ועל כן אמרה התורה "בו", היינו בכל התלויים בו.

ועוד יש לומר ע"פ מה שנהגו בקהילות ישראל לאסוף כסף עבור עניים שאין ביכולתם לשלם הוצאות הברית מילה, והיו עוזרים ומסייעים לילודת ולאבי הבן, (ראה ערוך השולחן הלכות צדקה סימן רמ"ט סעיף ח', כתר כהונה לרבי רחמים חי חויתא הכהן דרוש ל"ג עמ' ככ"ו, וקובץ לובביטש עמ' 562). וגם היו קוראים לעניים לבא ולסעוד בסעודת המילה (ראה אוצר הברית ח"א עמ' ר"מ סעיף ד'). ועפ"ז יש לומר בדרך רמז "בו", בגימטריא שמונה, ורמז לשמונת ימי מילה שעוזרים ותומכים בעניים.

ופעם ראיתי, שחוקרי התנהגויות וטבעי בני אדם, הלבישו אדם בבגדים ישנים ומטולאים, ועשה עצמו כעני, וזרק עצמו ברחוב, כאילו נפל, ועברו על ידו אנשים רבים, ואף אחד לא רצה להרימו להקימו ולהחזיק בו, ואפילו לא שאלו ודרשו לשלומו, ועברו ומהרו למצא חפצם ולדרכם, עד שבאו קבוצת יהודים וסייעו לו לקום. וכששאלו את אותם אנשים, למה לא סייעו לו, ענו שנגעלו מליגוע בו ובבגדיו. ומחמת מאיסותא ברחו ממנו. ורק היהודים רחמנים בני רחמנים, היו מסוגלים לעזור לו. וכבר אמרו בגמרא בכתובות (ע"ז:), על רבי יהושע בן לוי שהיה נכרך עם בעלי ראתן, ללמוד עמם תורה. וע"פ האמור יש לומר בדרך צחות, שלכך אמרה התורה "והחזקת בו", היינו בו ממש, שלא תפחד או תחשוש מליגוע בו מחמת מאיסותא של בגדיו, אלא ברגע שנופל חס ושלום, תחזיק בו ממש.

וה' אלהי ישראל אשר נתן לנו תורה וחוקה, יראה זכות העוסקים בחסד וצדקה, ויגאל עמו ישראל משוחה עמוקה, ויצילנו מכל מכאוב ומועקה,

ולא ישמע שוד ושבר צעקה וזעקה, ויבנה בית מקדשינו אשר נשרף בדלקה, בהוד והדר וברוב פאר יצוקה. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת בחקתי

בעזה"י שלהי אייר התשע"ה

כבוד מעלת החכם הנבון, עיניו ברכות בחשבון.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת השבוע נאמר "אם בחוקותי תלכו" (ויקרא פרק כ"ו), ומאידך מצאנו במקומות רבים שנאמר לשון ללכת על "דרך", כגון "אם תלך בדרכי" (מלכים א' פרק ג'), והקשה כת"ר מה ההבדל בין ללכת בחוקים וללכת בדרך.

וראיתי שתירצו בזה תירוצים רבים, והנלענ"ד לבאר ע"פ מה שידוע שיש בדרכים תמרורים המציינים להיכן ניתן להכנס ולהיכן אסור, ואם יחליט אדם להכנס ע"פ דעתו יענש בקנס, כי הדבר מעוגן בחוק המלכות. ואף אם יסביר מדוע לפי דעתו מותר להכנס באותה דרך, לא ישמעו לדעתו כי זהו חוק ותם ונשלם, ושאר דבריו בהבל כל פיהו.

ויש דרכים שאינן מסומנות והבוחר יבחר אם להכנס או לאו, והדבר נתון לשיקול דעתו, כי יש דרך עפר ויש דרך משובשת ויש דרך המלך, ולפי הדרך שיבחר כך תהיה דרכו נינוחה או שוכה דרכו בסירים.

וכך הדבר בעבודת ה', "אם בחוקותי תלכו", יש דרך שהיא חוק, ללא טעם, וחייב ללכת רק על פיה, ומי שאינו שומע לחוק, עתיד להיענש. ויש עוד הרבה דרכים שאינן מסומנות כגון בהשקפה מחשבה ומידות, וגם

כאן צריך ללכת בדרך ה', ומי שאינו הולך בדרך הנכונה, יתעה במדבר לא דרך, אך לא יענש ממש כמו מפיר חוק.

וה' יעזרנו ללכת בדרכיו ואורחותיו, בחורף בקיץ באביב ובסתיו. ויריק עלינו ברכותיו, ברכות שמים באורותיו, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אייר התשע"ג

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה, זאת התורה העולה.

כש"ת הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע אמרה התורה "ונתתי גשמיכם" (במדבר פרק כ"ו פסוק ד'), גשמיכם בלשון רבים.

והנה עמד בזה התרגום יונתן, וכתב כנגד יורה ומלקוש, וכ"כ לפרש בספר משכיל לדוד. יעו"ש. ובספר הכתב והקבלה הואיל באר, לפי שהמטר מינים רבים, ולדשאים שאינם מזריעים זרע וגדלים על כל מים, די להם בגשמים דקים כשעירים, והעשבים המזריעים צריכים רביבים, ומפני כך אמר "גשמיכם" בלשון רבים. יעו"ש.

ובספר צרור המור לרבי אברהם סבע תירץ, שעם ישראל יודעים להוריד גשמים בתפילתם, ומפני כך קרא "גשמיכם", כי הגשם שייך לכם, וידוע מעשים רבים בזמן עצירת גשמים שרק ע"י תפילות הצליחו להורידו. יעו"ש.

והאברבנאל כתב, גשמיכם, לפי שהמטר מינים רבים וכל אחד יבא בכוחו באופן שתתן הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו. יעו"ש. וכוונתו, כי ידוע שיש פעמים שהגשם יורד במדבר או במקומות שאין צורך לנטיעות

ולשדות, ועל כן אמר "גשמיכם", דהיינו, שהגשם ירד במקומות שלכם הנצרכים, וירדו גם "בעתם", באופן שתתן הארץ פריה ועץ השדה יתן פריו.

והנלענ"ד להוסיף ולתרוץ, כאן אמר "גשמיכם", כי כאן הברכה היא שיהיה גשם רב עד כדי שיהיה ממנו גם לשתייה לאדם ולבהמה, גם למלאות ממנו שיחין ובורות, גם לרחצה וגם להשקות ממנו היבול ועץ השדה. והיינו לכם לכל צרכיכם. ומשום כך אמר בלשון רבים.

והאל השולח מים על פני חוצות, יקבץ נדחינו מכל ארצות, דחיות מדוכאות ונפוצות, וישמחנו בבנין מקדשו בעליצות. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ר"ח כיסלו התשע"ג

לכבוד ידידנו החכם המופלא, פלג אלקים מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי מכת"ר מה טעם פירטה התורה "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד" (ויקרא פרק כ"ו פסוק ו'), הלא אם יש שלום בודאי ישכבו ללא פחד.

ועל אתר השיבותיך את אשר עיננו רואות בעשרות שנים האחרונות, כאשר באים כל מיני מנהיגים וראשי מדינות ומספרים כאילו כביכול הגיע שלום לארצנו ולאזורנו, וכביכול חותמים על הסכמים וחוזים ומוסרים שטחי ארץ ישראל, ועל אף כל הסכמי שלום מדומים אלו, מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, ולדאבון ליבנו באו והתרגשו עלינו דקירות חרב, חטיפות חיילים ואנשים, פיגועי ירי ופיגועי אוטובוסים, ירי רקטות ודריסות טרקטורים ומכוניות, רציחות וגניבות, וכל מיני חבלה, בר מינן,

לא תקום פעמיים צרה, וכל שומע תצלינה אוזניו מצער יושבי בת עמי.

ולסבר את האוזן, אספר כי אחת מאחייניותי הקטנות [בת אחי] אשר גרה בדרום בעוטף עזה, בכל פעם ששומעת רעש אופנוע או קול רעש אחר, מיד מסתתרת מתחת לשולחן מפחד, שמא זו רקטה, ומרוב שרגילה לשמוע אזעקות חדשים לבקרים. ועד היכן חומרת פני הדברים מגיעים... ומעין זה אירע לאנשים רבים במלחמת המפרץ, אשר קול עלה נידף וקול מקל שנפל או רכב, היה נדמה בעיניהם כטיל סקאד, ורק הפחד הבעית את ליבם, והכרתי אשה אחת שלקתה בלבה מחמת כן, בר מינן.

ומעשים מעין אלו, הם לחם חוקם של כל יושבי הארץ, מעשים שבכל יום, מי מיושבי הצפון אשר ספגו במלחמות לבנון, ומי מיושבי המרכז אשר ספגו במלחמת המפרץ, ומי מיושבי הדרום אשר ספגו במלחמות חומת מגן ועופרת יצוקה, ומי מיושבי ירושלים ותל אביב אשר ספגו פיגועי תופת, בר מינן לתקפ"צ, ובכל אלו מי יכל לשכב ואין מחריד, ופעמים אשר עלינו לישון על יצועינו בלילה וכבר בבוקר שמענו על אירוע חבלני ופיגוע, והאל אשר אמר לעולמו די, יאמר לצרותינו די.

ועל כן מבטיחה התורה ואומרת שאם נלך בחוקות ה' ובמצוותיו, "ונתתי שלום בארץ", הוא עצמו יביא שלום לארץ, לא שלום מדומה, אלא שלום אמת, ואז "ושכבתם ואין מחריד", תשנו לבטח ללא פחד, כי שלום שיתן ה' יתברך הוא שלום אמיתי ללא חת ומורא ופחד ובשלום כזה יתקיים "ושכבתם ואין מחריד", ולשם כך פירטה התורה את הדברים.

עוד יש לתרץ, כשיש שלום בארץ אזי יש עושר ושפע רב, ומעושר זה יכול אדם לדאוג לעשרו ונכסיו, ולא ישן טוב, וכפי שאמר שלמה המלך בחכמתו (קהלת פרק ד' פסוק י"א) "והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון", ועל כן מברכת התורה ואומרת "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד", שתשכבו לישון ללא דאגות.

ואל עילום, יברך את עמו בשלום, וירב עושרנו כספיר ויהלום, ובשוב ה' ציון היינו כחלום, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אייר התשע"ה

כבוד הרב הגדול, מעוז ומגדול.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס גם אני אודך.
רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת השבוע, פרשת בחוקותי נאמר "ואכלתם בשר בניכם, ובשר בנותכם תאכלו" (פרק כ"ו פסוק כ"ט). והקשה כת"ר למה נאמר פעמיים "בשר", והיה לו לומר "בשר בניכם ובנותיכם".

יש לומר שהקללה בר מינן היא שמרוב הרעב ירצו לאכול בשר בניהם, אך הואיל ובשר בניהם כחוש ורזה מן הרעב, ואיננו משביע, יצטרכו לאכול בשר הבנות אולי ישביע. וה' ישמור ויציל.

ובדרך ברכה יש לבאר הפסוק ע"פ מה שראיתי בעיני לאבא אחד שבהיותו משתעשע עם ילדיו, היה מנשקם וסיים בנשיקות פיהו ועבר לנשיכת בשרם ולחיכתם, והכל מרוב אהבה ואחוה, והיה נושך בשרם, והילדים היו צוחקים ומשתעשעים מכך, וכשעבר לידו חכם אחד אמר בזה קיימת "ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו". שתשתעשעו עם הבנים והבנות. (וכן שמעתי ביאור לפסוק מתמיר עדן הי"ו, מעיה"ק צפת ת"ו).

וה' יריק עלינו ברכות שמים, ויראנו בטוב ירושלים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת במדבר

בעזה"י תמוז התשע"ג

כבוד ידידנו החכם הכולל, בישראל להלל, שמו הטוב בישראל, רבינו גמליאל, מבני ברק, עיר התורה, זכה וברה, כש"ת הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א.

רוב שלום טובה וברכה,

נתבקשתי מכת"ר לכתוב רמז אודות שם הנשיא גמליאל בן פדהצור, משבט מנשה. והנה כבר כתבו רבים וטובים ממני רמז' ואין מספר על שמו הקדוש והטהור, ובס"ד אמרתי אענה חלקי גם אני.

כידוע נשיאי ישראל היו שוטרי בני ישראל, שמינו נוגשי פרעה המצרים בשעבוד, כן הובא במדרש במדבר רבה (פרשה י"ב סימן ט"ז), ובספרי (פרשה ז' סימן ב'). וכן הביא רש"י בספר במדבר (פרק ז' פסוק ב'). והקב"ה נתן שכרם מושלם, הואיל והוכו שוטרי בני ישראל, וספגו המכות במקום העם, כמ"ש "ויוכו שוטרי בני ישראל (שמות פרק ה' פסוק י"ד), משום כך נתמנו לנשיאים.

ועוד ידוע שעם ישראל נמשלו לצורים וכמו שאמרו רז"ל במדרש אסתר רבה (פרשה ז' אות י'), שנאמר "כי מראש צורים אראנו" (במדבר פרק כ"ג פסוק ט'), ועוד, כי הם כסלעים החזקים בפני האומות שנמשלו לחרס ושוברין אותם. יעו"ש.

ועפ"ז נראה לבאר, השם גמליאל בן פדהצור, שבזכות שפדה עם שנמשלו לצור, לבל יוכו ע"י המצרים, בזכות זה, גמלו האל, ונתמנה לנשיא.

ועוד יש לרמז, גמליאל, ששם גבו כגמל לכבוד האל ולכבוד עם ישראל, לקבל מכות מידי המצריים, ובלבד שעם ישראל לא יוכו, פדהצור, ששם

עצמו כצור, לקבל המכות ובלבד לפדות את עם ישראל.
והאל אשר אין בלתו, יגאל עמו ונחלתו, בבנין מקדשו וביתו, אכ"ר, עבד
לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אייר התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו על שאלותיו המחכימות בפרשת במדבר:

א', "מטה זבולון" (פרק ב' פסוק ז') מדוע לא כתב "ומטה זבולון", כפי
שנאמר בשאר השבטים "ומטה".

בעל הטורים עמד בזה וכתב בשם המדרש תנחומא שזבולון היה מפרנס
ליששכר, שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא, ונותן לתוך פיו של יששכר
לפיכך לא רצה הכתוב לעשותו טפל לו, לומר ששכרו גדול כמותו. ולכן
חשוב הכל כמטה אחד וכאילו אמר "יששכר מטה זבולון. יעו"ש.

והנלענ"ד בס"ד לבאר שעל אף ושבט זבולון היו בעל פרקמטיא ומצליח
מאוד בעשרו (מגילה ו. וראה בפירוש רבינו בחיי שמות פרק כ"ח פסוק
י"ח, שמפני כך היתה אבנו בחושן אבן יהלום לרמז על עשרו והצלחתו
של שבט זבולון). אך אעפ"כ לא התגאה בעשרו והרגיש שהוא "מטה
בלבד", ללא כל תוספות תוארי כבוד.

ב', "ואלה תולדות אהרן ומשה" (פרק ג' פסוק א'), מדוע הקדים אהרן
למשה.

במדרש רבה (פרשה ב' סימן כ'), מובא כיון שהלך אהרן ליחסן אמרו לו
ישראל עד שאתה מיחסנו יחס אלעזר בנך למי הוא נושא, לא לבתו של

פוטנציאל?, כיון שראה הקב"ה שהיו מזלזלין בו, הקדים כבודו של אהרן לכבודו של משה. ע"כ.

ובמדרש ואלה תולדות מובא, ללמד ששניהם שקולים. ע"כ.

וכתב המהר"ם מרוטנבורג, לפי שהיה אהרן זקן ממנו, וכשמונה התולדות מונה לפי השנים ולא לפי החכמים. יעו"ש.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר בס"ד, ע"פ מש"כ הרמב"ן (שמות פרק ד' פסוק כ"ז), שאהרן נשק למשה, כי משה העניו נהג כבוד באחיו הגדול, ולכן לא אמר "וישקו איש לאחיו". יעו"ש. וכן כאן משה רבינו נהג כבוד באחיו אהרן והקדימו.

ג', "כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל (פרק ג' פסוק י"ג). מדוע אמרה התורה בלשון יחיד "בכור", ולא "בכורים" בלשון רבים.

הנלענ"ד לבאר ע"פ מה שכתב בהגדת רבי אליעזר אשכנזי (עמ' קפ"ד), שמזל טלה שהוא ראש וראשון למזלות היה משפיע טוב על הבכורות, וכשבא הקב"ה להכות את הבכורות התיש כוחו והרג את בכוריהם, וכמ"ש "ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור ובאלהיהם עשה ה' שפטים", וכך כתב הרמב"ן על הפסוק "ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים" (שמות פרק י"ב פסוק י"ב), שעשה שפטים בשרי מעלה של אלהי מצרים. וקודם עשיית המשפט באלוהיהם, מזל טלה, היה מגיע גם לבכורי ישראל שפע טוב ממנו, וכתוצאה מהתשת כוחו נבע להם חסרון, על כן הבטיחם הקב"ה שיהיו נשפעים מאיתו יתברך, ותחת שהיו עד עתה תחת ממשלת מזל טלה הקדישם לו, ובזה ביאר את הפסוק "ביום הכותי כל בכור", שלא היניחם יום אחד להיות מושפעים ממזל טלה, שהותש כוחו. עכ"ד.

ובזה יש גם לבאר מדוע אמר בלשון יחיד "בכור", וגם במכת בכורות נאמר "וה' הכה כל בכור בארץ מצרים" (שמות פרק י"ב פסוק כ"ט), כי

כל בכור ובכור מבכורי מצרים היכה אותו ה' באופן אישי, ולהבדיל, כל בכור ובכור מבכורי ישראל קידש אותו ה' באופן אישי. ובזה גם סתם טענות המינים, ובמכה זו גילה ה' לכל שהוא מצוי ומשגיח לכל אחד ואחד בהשגחה פרטית, ולא כפי טענתם האוילית שהקב"ה לא מכבודו להשגיח (ראה במלבי"ם שמואל א' פרק ב' פסוק ב').

ד', "כל בא לצבא" (פרק ד' פסוק ג'), מדוע רק אצל קהת נאמר "כל בא", ולא "כל הבא", כפי שנאמר אצל גרשון ומררי.

רבים מן הפרשנים עמדו ותירצו בזה תירוצים רבים ונפלאים (ראה לרבינו חיים בן עטאר ולנצי"ב בפירושו העמק דבר ועוד).

ואמרתי בס"ד אענה חלקי גם אני, והנלענ"ד לתרץ ע"פ מה שאמרו על קרח שהיה מנושאי הארון (במדבר רבה פרשה י"ח סימן ב'), ועל כן כשהזכיר בני קהת ועבודתם, אמר "כל בא", ולא "כל הבא", כי על אף שזכה במשרה מקודשת זו לשאת את הארון, דבר זה לא הספיק לו, ורצה יותר, ועל כן אמר "בא", שרמז לקורח שהיה חסר. וכדרך שרגילים מנהלים לומר לפועלים בדרך מליצה "אתה בא לעבוד או בא לעבודה". שיש פועל הבא לעבוד ויש היושב כל היום בעבודה ללא מעש. ולהבדיל קורח זכה למשרה מכובדת, ודבר זה לא הספיק לו והוא "בא", ולא "הבא".

עוד נלענ"ד הואיל ובני קהת היו נושאים את הארון ושם מונחים לוחות ושברי לוחות. רימז כל "בא", ולא "הבא", כי לוחות ראשונים שבורות היו.

וה' יאריך ימינו ושנותינו בטוב ובנעימים, ללמוד וללמד בחסד וברחמים, ויגאלנו מהרה גאולת עולמים, בבנין מקדשו ולו יקהת עמים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אייר התשע"ו

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת במדבר במפקד השבטים אומרת התורה "מבן עשרים שנה ומעלה כל יוצא צבא" (במדבר פרק א' פסוק ג'), ופרש"י שם, מגיד שאין יוצא בצבא פחות מבן עשרים. ע"כ. והקשה כת"ר מדוע חוזרת התורה על כך בכל פעם שמזכירה "מבן עשרים שנה", והלא די היה לומר כן בפעם הראשונה, ודי בפעם אחת.

הנה כבר עמד בזה רבינו חיים בן עטאר זי"ע, בפירושו אור החיים, וכתב, ללמד שכל אחד מכל הבאים לכלל מספר, כולם היו ראויים לצאת בצבא בכלל "גבורי כח", וכל האנשים מבני כ' ומעלה היו בריאים לצאת לצבא. עכ"ד. והגר"א שם בספרו אדרת אליהו ביאר, שיהיו יוצאי צבא, לאפוקי הזקנים והחלשים. ע"כ.

והנה הרמב"ן שם, נתן טעם לדבר, שדווקא מבן עשרים שנה יוצא לצבא, בעבור שאיננו חזק למלחמה בפחות מעשרים. וכ"כ רבינו בחיי. ולפ"ז יש לומר לפי טעמו, שאולי היינו סוברים ששבט מסויים חזק דיו למלחמה מגיל צעיר, ועל כן הדגישה התורה בכל שבט ושבט שאיננו יוצא לצבא אלא מגיל עשרים.

ועוד י"ל בס"ד, שבכל שבט ושבט הדגישה התורה "מבן עשרים שנה ומעלה כל יוצא צבא", כי כשבאו הילדים הקטנים להמנות מכל שבט ושבט, אמרו להם, בעזרת ה' כשתהיו בני עשרים נמנה אתכם, כי אז תהיו ראויים לצאת בצבא. ובזה ייעדו את הילדים לגדולה. ועל כן חזרה התורה וכפלה כן בכל שבט ושבט "כל יוצא צבא", ללמדנו לימוד לכל הדורות, שיש ליעד את הילדים לגדולה עוד מגיל קטן, ולומר להם, בעזרת ה' תהיה עבד ה' רב ומורה צדק לרבים, והדבר פועל בנפש הילד.

וה' יעזרנו לחנך בנינו ובנותינו על אדני התורה, ויראת שמים טהורה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י סיון המוכתר בכתר תורה התשע"ט

כבוד מעלת הרב הגדול, מעוז ומגדול,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות יע"א,

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בתחילת פרשת במדבר מופיעים שמות הנשיאים, וכל שמותם מופיעים בטעם זקף גדול, חוץ משלושה שהם בזקף קטון, והם בנימין נפתלי ויששכר, ובקשני לברר מה הטעם בדבר.

הנה כבר עמד בזה רבי רחמים בוכריס בספרו פרדס רימונים (עמ' ש"ה), וכתב, ששלושתם בזקף קטון, כי בנימין הוא קטן שבשבטים, ונפתלי אחרון בדגלים, ויששכר מצוייר על דגלו צורת ירח, שנקרא המאור הקטון, ועוד שהיה ממצט עצמו. עכ"ד.

וכן בספר אורחות חיים לרבי אליהו הכהן זצ"ל מחכמי ג'רבה וטריפולי (עמ' קי"ד), כתב, שיששכר זכה לתורה בזכות הענוה, ונתנאל בן צוער נקרא בשם זה על שם שנתן לו הקב"ה את התורה בזכות שציער עצמו עליה, והקטין עצמו. ובנימין שהיה קטן שבשבטים, ואבידן בן גדעוני, נקרא בשם זה על שם שזכה לאב המלוכה שהוא שאל שדן את ישראל, ובן גדעוני, על שם שיצאו ממנו מרדכי ואסתר שגדעו את עמלק, ונפתלי היה נותן אמרי שפר וזכה לזה ע"י שהקטין עצמו. עכ"ד.

והנלענ"ד ששלושתם מופיעים בטעם זקף קטון, על שם שנתמעטו והקב"ה גדלם, כי שבט בנימין כידוע נתמעטו במעשה פלגש בגבעה כמבואר בספר שופטים (פרק כ"א), ובשבט נפתלי היו הבנות מרובות מן הבנים (ראה רבינו בחיי פרק א' פסוק מ"ב), ובשבט יששכר לא היו בהם

גיבורים, ועל כן היו צריכים לשלם מס למלך ישראל שלא יבואו הגוים להלחם בהם (ראה ראב"ע בראשית פרק מ"ט פסוק ט"ו), ובשלושתם מזקף קטון, ועם קטון, הקב"ה גדלם וחזקם.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע מספר מנין השבטים היה מנין שלם ללא מספר אחדים.

הנה כבר כתב רבי צבי הירש בספר נפלאות מתורת ה' (עמ' 148), שמנין הפקודים היה מנין שלם ללא מספר אחדים, להורות שהכל בהשגחה פרטית וה' השגיח על עם ישראל, ודחה את דעת הסוברים שעגלו מספרים. יעו"ש.

והנלענ"ד שמאת ה' היתה זו, בכדי שלא יטעו במנין כי במספר שלם יוכלו לחבר מספר כל שבט ושבט, ולדעת מספר כל עם ישראל.

וה' ישמור עמו כרועה עדרו, ועליו יציץ נזרו, ויאיר עליו מאורו, לטהרו ולשמרו, אכי"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת נשא

בעזה"י סיון המוכתר התשע"ה

כבוד מעלת החכם חובר חיבורים, נרדים עם כפרים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס גם אני אודך.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע בברכת כהנים ברכת השלום "וישם לך שלום", נאמרת אחרונה, ולכאורה היתה צרכה להיאמר ראשונה, שהרי לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל כמו השלום.

הנה כבר עמד על שאלה זו הרב שמואל לאניאדו זצ"ל, בספרו כלי חמדה (במדבר פרשת חוקת), וכתב שהשלום בא בסוף ברכות התפלה ובסוף

ברכת כהנים, והביא את דברי חז"ל במדרש, שאין הברכות מועילות כלום, אלא אם כן שלום עמהם, שאין חותם כל התפילה וברכת כהנים אלא השלום, וביאר הטעם לדבר, כי השלום הוא הכלי שמחזיק ומקיים את כל הברכות, וכמו מלח ותבלין, שאין מניחים אותם בראש, אלא לאחר נתינת האוכל, שאם לא כן, לא יורגש היטב, כך השלום ניתן בסוף. עכ"ד.

ובספר עוללות אפרים ח"ג (עמוד י' מאמר שע"ג) כתב, שהמאחר חביב יותר משלפניו, שכל הקודמים צריכים להשלמתו, והאחרון אינו חסר מאומה, ואין דבר בא אחריו להשלים דבר שנחסר בו, נמצא שאחרון הוא השלם שבכולם, ובאיחורו תגלה ותראה מעלתו. עכ"ד.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שבברכת כהנים מתברך האדם בכל הברכות ובכל השפע, וכמו שמבואר במדרש ובפרשנים, מתברך בעושר בבנים ובבנות במשא ומתן באריכות ימים ושנים בבריאות ובקיבול תפלות ועוד ועוד. וכל זמן שאדם פשוט עני ומסכן, אף אחד לא מנסה להלחם ולריב איתו, כי מה ריוח יצא מן עני ודלפון, וחכמת העני בזויה, לא כן כשאדם מתעשר אנשים רבים מנסים להלחם בו ובנכסיו, ולאחר שנתעשר צריך ברכת השלום, וכן מי שבניו מרובים, בן פורת יוסף, צריך שלום לחלק נכסיו ללא תככים ומריבות, וכן במשא ומתן צריך שלום, וכן על זה הדרך בכל אחת ואחת מן הברכות צריך שיעשה הדבר בשלום, ועל כן נתברך בשלום בסוף כל הברכות להורות שלאחר שנתברך זקוק לשלום.

ועוד יש לומר ע"פ מה שהובא במדרש אגדה "וישם לך שלום", שיפטר מן העולם בשלום ובשיבה טובה, שנאמר "ואתה תבא אל אבותיך בשלום תקבר בשיבה טובה". ע"כ. ולפ"ז ברכת השלום היא אחר אריכות ימים ושנים שיפטר מן העולם בשלום, ועל כן הופיעה בסוף כל הברכות.

וה' יאריך ימינו ושנותינו, ונזכה מהרה לבנין בית מקדשינו ותפארתנו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י סיון המוכתר בכתר תורה התשע"ו

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א. רוב שלום טובה וברכה.

בפרשת נשא נאמר: "וידבר ה' אל משה לאמר נשא את ראש בני גרשון" (במדבר פרק ד' פסוקים כ"א - כ"ב). והקשה כת"ר, מדוע נאמר כאן "לאמר", והלא הציווי היה למשה רבינו בלבד לשאת את בני גרשון, ולא שייך להזכיר כאן "לאמר", כי למי נצטווה לומר.

וראיתי בזה מספר תירוצים.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ המובא במדרש במדבר רבה (פרשה ג' סימן ט'), והובא ברש"י (במדבר פרק ג' פסוק ט"ז), אמר משה לפני הקב"ה: אתה אומר לי שאמנה אותן מבין חודש, וכי יכול אני להיות מחזור ומסבב בחצרותיהם ובתוך בתיהם ולספור כל אחד ואחד שאתה אומר לי: "כל זכר מבין חודש ומעלה תפקדם"? אמר לו הקב"ה למשה: אתה עושה את שלך ואני עושה את שלי, אמר רבי יהודה הלוי בן רבי שלום: היה משה הולך ועומד לו על פתח אהליהם והשכינה מקרבת ואומרת לו: חמשה תינוקים יש בבית הזה, חמישה תינוקים יש באוהל הזה, עשרה תינוקים יש באוהל הזה. עכ"ד. וכן בפסיקתא דרב כהנא (פיסקא ב') אמרלו משה להקב"ה, וכי יכול אני לחזור בחצרותיהן ובפיתחיהן לספור כל אחד ואחד, אמר לו הקב"ה, מספרם כמנין לגיון המלאכים שלי. אמר רבי ברכיה הכהן, שנים ועשרים אלף מלאכים ירדו ביום מתן תורה כמחנה לויה, שהן שנים ועשרים אלף. עכ"ד.

ולפ"ז י"ל תיבת "לאמר", היינו שהקב"ה אומר לה לשכינה לאמר לו למשה רבינו את מספרם. ועוד תיבת "לאמר", היינו לומר למשה רבינו את המנין שהוא כמנין לגיון המלאכים שירדו ביום מתן תורה.

ואת חג הקציר, תחוגו בשמחה ובשיר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת שלח לד

בעזה"י סיון המוכתר בכתר תורה התשע"ג

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה. מיחדי סגולה, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר אודות מה שמובא בפרשת שלח לך, כאשר משלח משה רבינו ע"ה את המרגלים הוא אומר להם לבדוק "היש בה עץ אם אין" (פרק י"ג פסוק כ'), ופרש"י בשם המדרש, אם יש בהם אדם כשר, שיגן עליהם בזכותו. והקשה כת"ר וכי בזכות אותו אדם, תיבטל מהם חס ושלום הבטחת ה' וזכות האבות לכבוש את הארץ.

הנה עמד בזה בספר חשבון עולם (עמ' 156) וכתב שאם היה אדם כשר שיגן עליהם, היו מוציאים אותו משם, כדי שלא יעשה להם נס בשבילו וינצלו מידי ישראל. יעו"ש. ולפ"ז מובנת שליחות משה רבינו לדעת אם יש שם אדם כשר כדי לדעת אם צריך לדאוג להוציאו משם.

ובספר עיוני רש"י (עמ' קצ"ז) עמד על לשון "אדם כשר", וכתב שכשר אינו מחייב שצדיק, כי אין הבטחה שלא יחזור בו, דכשר הוא שאינו עושה עבירות, כמו בהמה כשרה דאינה טריפה, וכפי שמצינו בברכות (טז:): שאמר ר"ג על טבי עבדו כשר היה, אף שעבדים חשודים על הגזל, מ"מ טבי כשר שאינו בעל עבירה. יעו"ש. ולפ"ז מובנת היטב שאלת משה רבינו על "אדם כשר", ולא "אדם צדיק", כי זכותו של אדם כשר מעורערת ובקל ובנקל יכול לחטוא, ורק בזמן כשרותו יכול להגן עליהם, וכשיחטא תבטל זכותו ויוכלו לכבוש.

ובספר זכרון איש (עמ' קנ"ה) תירץ הרב צבי ויספיש שליט"א, שכוחו של אדם כשר לעכב השעה, ולדחות את זמן כניסתם, ולכשילך מן העולם רק

אז יוכלו להכנס לארץ. וכ"כ בספר שלמי שמחה (עמ' קכ"ד).

והנלענ"ד להוסיף ולתרוץ, שדבר ה' יקום לעולם, ומה שהבטיח לאבות ולעם ישראל, הבטחה זו לא תתבטל אף אם יש שם אדם כשר, אלא זכותו יכולה להגן עליהם במלחמה, אך לא יכולה זכותו להפקיע הבטחת ה' יתברך לאבות ולעם ישראל. וכן הדבר מדוקדק מלשון רש"י "שיגן עליהם בזכותו". והיינו הגנה בלבד.

עוד נלענ"ד לתרוץ, שאילו היה שם אדם כשר, היו משה רבינו ועם ישראל מרבים בתפילות בתחנונים ובזכויות, כדי לבטל זכויותיו של אותו אדם כשר, ואח"כ מצאתי שכ"כ בספר קול יהודה קליין (עמ' ר"ט) אף אם יש שם אדם כשר המגן עליהם, אל תראו אלא "והתחזקתם", תתחזקו ביראת ה' ותנצחו. ע"כ. וב"ה שכונתי לדעתו הגדולה.

והאל אשר אין בלתו, יגאל עמו וצאן מרעיתו, על ארצינו ונחלת אבותינו. בברכת התורה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי סיון המוכתר התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא

רב מעלות, כולל תהילות.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בנ-ברק ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו על שאלותיו המחכימות בפרשת שלח לך:

א', "וידבר וכו' שלח לך אנשים" (פרק י"ג פסוק ב'), פרש"י לדעתך ע"כ. ואם כן היה לו לומר "ויאמר", באמירה רכה ולא בדיבור קשה.

הנלענ"ד בס"ד, דהנה המתבונן בספר דברים (פרק א' פסוק כ"ב) וברשי שם, יראה שמעשה זה התחיל מתביעת העם "ותקרב אלי כולכם ותאמרו

נשלחה אנשים לפנינו", והואיל ונעשה הדבר בתביעה קשה ובדיבור עז, על כן נאמרו הדברים בלשון "וידבר", ולא "ויאמר", באמירה רכה.

ב', מדוע אמר "שלח לך אנשים", וסיים "תשלחו" (שם).

במדרש ילקוט הראובני (דף י"ח), כתב כל הי"א מרגלים היו בשליחות ישראל, ועל כן אמר "תשלחו", בלשון רבים. ע"ש. והיינו שמשם רבינו שלח את המרגלים שהיו ממונים מטעם ישראל.

ובספר ארן עדת (שלח לך) ביאר שה' ציוה לשלוח רק ב' מרגלים, והכוונה היתה על יהושע וכלב, ושאר האנשים זו היתה רשות, שאם תרצה לשלוח תשלח. ובזה ביאר "שלח לך", ב' אנשים. "תשלחו", שאר המרגלים אם תרצה.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שמשם רבינו נצטוה לשלח מרגלים, וזהו "שלח לך", ואח"כ אמר "תשלחו", היינו ללוות אותם לדרך, וכדרך שמלווים את האורח או אדם הנפרדים ממנו.

ג', התורה אומרת "ואלה שמותם" (שם פסוק ד'), ומדוע אח"כ אומרת "אלה שמות האנשים" (שם פסוק ט"ז).

כבר עמד בזה הראב"ע וכתב להודיע כי אלו היו שמותם מעולם, ולא נשתנו כיהושע. ורבינו חיים בן עטר זצ"ל, ביאר בפירושו אור החיים הקדוש, לומר, שמשמותם השכיל משה מעשיהם הרעים, ולכך הוצרך להתפלל על יהושע.

ורבינו יוסף משאש זצ"ל בספרו נחלת אבות (חלק ה' כרך א' עמ' קמ"ח) ביאר, שדרך המרגלים לשנות שמם בכל מקום, כדי שלא יכירום, ועל כן העיד הכתוב, שאלה שמות האנשים בשעה ששלח אותם משה, אבל אח"כ שנו שמותם כמה פעמים בשמות נכרם כדי שלא יכירום וכדרך מרגלים. עכ"ד.

ועוד הנלענ"ד בס"ד, שהעם עצמו שלח את המרגלים כל שבט ושבט מטעמו, וכמ"ש בפרשת דברים (פרק א' פסוק כ"ב) "נשלחה אנשים

לפנינו" והשבטים הם אלו שהכריזו על שמות האנשים שרוצים לשלוח, וכנגד קריאת השבטים אמר "ואלה שמותם", ואח"כ משה רבינו עצמו זימנם וקרא להם וכנגד משה אמר "אלה שמות האנשים".

ד', "ראשי בני ישראל המה" (שם פסוק ג'), מה החידוש בתיבת "המה". הנלענ"ד בס"ד, ע"פ מה שידוע בדרך הסוואת המרגל, שכל מרגל עושה לעצמו כפיל הדומה לו בדמותו ובצורתו, כדי שלא יתפש, ויש הפושט צורה ולובש ומתחפש לכל מיני דמויות אנשים, אך המרגלים ששלח משה, לא פשטו צורה או התחפשו או שלחו כפילים, אלה "המה", הם ממש היו ולא אחר.

ה', מדוע חזר פעמים רבות על המילה "ארץ", "וראיתם את הארץ", "ומה הארץ".

הנלענ"ד בס"ד שמשה רבינו רצה להלהיב ליבם להשתוקק אל הארץ לראות אותה ולעלות אליה, שכך דרך האוהב משהו חוזר על שמו פעמים רבות ומדבר עליו כל הזמן, וגם כאן המילה המנחה היא "ארץ" מאהבתו אותה.

ו', "אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה" (שם פסוק כ"ו). מדוע פירט.

הנלענ"ד בס"ד, להורות כיצד לא נתעצלו המרגלים ללכת אל כל אחד ואחד ולספר לשון הרע על הארץ, הלכו אל משה ואל אהרן, ואל כל העדה. ואל כל אחד ואחד, והכל לדבר בגנות הארץ, ובשל כך פרטה התורה ללמד כיצד לא נתעצלו לספר לכל אחד מהם.

ז', ויהס כלב (שם פסוק ל'), פירש"י וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם. ע"כ. והקשה כת"ר, מדוע לא הזכיר שמו.

הנה כבר עמד בזה הגאון ר"י מליסא בספרו נחלת יעקב (שם) וביאר, כי ידוע שאם אוהבים מישהו קוראים אותו בשמו, ואם לאו, לא מזכירים

שמו, ועל כן אמר "בן עמרם", וכדי שישמעו דבריו עשה כן. יעו"ש.
ובספר מרגליות הש"ס (סוטה ל"ה ע"א), הביא דוגמאות נוספות לדבר יעו"ש.

עוד יש לומר שדרך זילזול יש בדבר, כי כשבא בפעם הראשונה לומר לעם ישראל על הגאולה, לא הכירוהו בשם משה, אלא בשם "בן עמרם", כי עד אותה העת היה במדין, ובזה היה לשון זילזול, כי מי בכלל מכירו בשם משה וכשבא לפנינו הכירוהו בשם בן עמרם, ומהיכן בא. ועוד יש לומר שבא להזכיר את המעשה בעמרם שפירש מאשתו, ובכלל כמעט ולא נולד, ובזה כנהו בשם "בן עמרם" כדי שישמעו דבריו.

ח', "וילוננו על משה ועל אהרן" (פרק י"ד פסוק א'), מדוע אמר על משה ועל אהרן. די היה לומר "על משה ואהרן".

והנלענ"ד בס"ד שלכל אחד היתה תלונה גם על משה וגם על אהרן בנפרד, והתלונות לא היו שוות, כי על משה התלוננו למה העלה אותם וכו', ועל אהרן התלוננו על נשיהם וטפם שיהיו לבז וכו', ובשל כך הפריד "על משה ועל אהרן".

ט', "לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו" (שם פסוק ב'). מדוע חזרו פעמיים "לו מתנו".

הנלענ"ד שכך דרך הבוכה ומיבב לחזור בכפל דברים על דבריו, וכך הם עשו. ועוד יש לומר שמפני כך השתמשו בלשון "לו" פעמים רבות כיון שלשון זו נשמעת כבכיה וכיבוב.

ועוד יש לומר, שהם באו וטענו, לו מתו בארץ מצרים, ע"י המצרים, ואילו לא מתו בארץ מצרים, היו מתים במדבר, מחום המדבר ופגעיו, ואילו לא מתו בזה ולא בזה, לו מתו סתם כך בלא טעם מחולי או דבר אחר.

י', מדוע נענשו המרגלים דווקא בעונש כזה שנשתרבה לשונם ונפלה על טבורם (סוטה לה). מדוע בלשון ארוכה ועד הטבור, ומדוע לא היה די בפה.

הנה כבר עמדו בזה האלשיך הקדוש והכלי יקר, וביארו שארץ ישראל נקראת טבור כי היא טבור הארץ, ועל כן נענשו בשירכוב לשונם עד הטבור מידה כנגד מידה.

והרי"ף על עין יעקב ביאר, שרצה הקב"ה להורותם שנוח היה להם שלא יצאו לאויר העולם, כי בעוד הולד במעי אימו הטבור פתוח כי משם הוא ניזון, והפה סתום ועכשיו היו תולעים יוצאים מלשונם ונכנסים בטבורם, שנפתח פי הטבור כאשר היו בבטן אימם. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, הואיל והוציאו מלשונם "ונהי בעינינו כחגבים (שם פסוק ל"ג), ופירש"י, שמענו אומרים זה לזה, נמלים יש בכרמים כאנשים. ע"כ. מפני כך מידה כנגד מידה, נשתרבה לשונם בה דברו, ויצאו ממנה תולעים, והואיל ואמרו "אנשי מידות", גם לשונם נעשתה לכלי מידות. והואיל ואמרו "ארץ אוכלת יושביה" (שם ל"ב), וביאר בספר מנחה בלולה, שהאוכל שם בדוחק. יעו"ש. מפנ כן נתארכה לשונם עד הטבור, מקום הכרס, והכל נעשה מידה כנגד מידה. ובכדי שיראו זאת כולם נעשה הדבר דווקא בלשון ארוכה ולא בפה בלבד, כי אם היה נעשה בפה סגור לא היה ניכר הדבר לעיני כל.

י"א, "ויקריבו אותו וכו', אל משה ואל אהרן ואל כל העדה" (פרק ט"ו פסוק ל"ג), מדוע אמר "אל" בכל פעם.

הנלענ"ד בס"ד, שרצו להראות לכל אחד מהם שמצאו מקושש. ועוד י"ל, שהואיל ולא ידעו כדת מה לעשות עמו, מפני כך הקריבוהו לפני משה ואח"כ לפני אהרן, ואח"כ לפני כל העדה כדי לדעת מה לעשות

י"ב, "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (פרק ט"ו פסוק ל"ט). מדוע פירט "אחרי", והלא זה די לומר "אחרי לבבכם ועיניכם".

והנלענ"ד לבאר בס"ד שיש אדם סומא שאינו תר אחרי עיניו כי אינו רואה אך יכול לתור אחרי ליבו, וכן בשעה שאדם עוצם עיניו או ישן שאינו תר אחרי העיניים, אך יכול לתור אחר מחשבת הלב. ובשל כך אמר

”אחרי לבבכם ואחרי עיניכם”.

והאל הנקדש בקדושות שלושה, יחיש לגאול ארץ הקדושה, מיד כף מעוול ויוקשה. ומהרה תהיה לאבן הראשה. אכי”ר. עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס”ט.

בעזה”י שלהי סיון התשע”ו

כבוד מעלת החכם המופלא, פלג אלוקים מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט”א,

שלום לכבודו ולכל הסובבים הודו.

נשאל נשאלתי ע”י כת”ר, מדוע שלח יהושע רק שני מרגלים, ולא י”ב בדרך ששלח משה רבינו.

הנה כתב האלשיך הקדוש בתחילת פרשת שלח לך שיש שני סוגי מרגלים, יש מרגלים שנשלחים כדי לראות אם כדאי לכבוש את המקום או לא כדאי, ואיך להכנס לאותו מקום. ויש סוג שני שהם תיירים הבאים לראות אם הארץ טובה או לא, ויהושע שלח רק ב’ מרגלים ולא י”ב, בכדי שיוכלו לראות ולרגל את הארץ ויוכלו להציל זה את זה. ע”כ. וכן כתב מעין זה הנצי”ב בפירושו העמק דבר (שלח לך פרק י”ג פסוק י”ז), בהבדל שבין תייר למרגל. יעו”ש.

ורבינו בחיי (שלח לך) כתב, ומה שהיו המרגלים שנים עשר, ולא שנים או שלשה כמו אצל יהושע, לפי שרצה הקב”ה שתהיה השליחות בהסכמת כל שבטי ישראל, איש אחד מכל שבט, שאם יצליחו בשליחותם, כולם יהיו שותפים. ע”כ.

וכיו”ב כתב הרב שמואל בן עמרם זצ”ל, בספרו אורה ושמחה (שלח), שכל שבט שלח את בן שבטו כי לא בטחו אחד בחבירו, וכל סיעה בחרה באנשיה, ולא היתה אחדות ביניהם, ולכך נכשלו. אולם כשיהושע שלח

מרגלים, לא שלח אלא שנים כסימן לאחדות ואימון, ולכך הצליחו. ע"כ. והנלענ"ד לתרץ בס"ד ע"פ מה שהובא במדרש (במדבר רבה פרשה כ"ג), כשבאו המרגלים והוציאו דבה על הארץ, כעס עליהם משה. אמרו לו כל ישראל: "משה רבינו, אילו היו המרגלים שנים או שלשה בדין הוא שנאמין שנאמר (דברים פרק י"ט) "על פי שני עדים או שלשה עדים". ע"כ. ועל כן למד מכך יהושע לקח ושלח רק ב' מרגלים.

ועוד יש לומר, שיהושע למד כן ממשה רבינו ששלח את כלב ופנחס בכדי לרגל את יעזר (כמבואר בתרגום יונתן סוף פרשת חוקת, פרק כ"א פסוק ל"ב). ולכך שלח דווקא שני מרגלים, כדרך שעשה רבו, ודווקא את אותם המרגלים.

ועוד יש לומר, ע"פ המובא ברש"י (יהושע פרק ב' פסוק ד') על הפסוק "ותצפנו", בשם המדרש תנחומא, שלא נאמר ותצפנם, אלא ותצפנו, כי פנחס מלאך היה, ולא ראווה. ע"כ. ולפ"ז יש לומר, שמשה רבינו ויהושע שלחו דווקא שני מרגלים אלו, אחד גשמי ואחד רוחני, כדי לבדוק את גשמיות הארץ ורוחניות שבה.

ויהי רצון מלפני שוכן ערבות, יזכנו ליישב ארץ חמדת אבות, בשוכה ונחת ובשמחת לבבות, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת קרח

בעזה"י סיון המוכתר בכתר תורה התשע"ג

כבוד הרב המהולל, יקר כזהב קלל, חריף ובקיא, משנתו קב ונקי, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מספר שאלות בפרשת קרח, וזה החלי, בעזר צור גואלי,

אהרן הכהן היה כידוע אוהב שלום ורודף שלום, ומדוע לא ניסה להשכיך שלום בינו לבין קרח.

הנה כבר עמד בזה הרמב"ן (פרק ט"ז פסוק ד'), וכתב וז"ל: ויפול על פניו, ולא ויפלו, כי אהרן במוסרו ובקדושתו לא ענה דבר בכל המחלוקת הזו, ויהי כמחריש וכמודה שמעלת קרח גדולה ממעלתו, אבל הוא עושה כדבר משה ומקיים גזירת מלך. עכ"ל.

והנלענ"ד להוסיף בס"ד, דאהרן הכהן היה יכול להשכיך ולהרבות שלום במחלוקות של אחרים, אך במחלוקת קרח וכל עדתו, לא יכל, הואיל ואין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, ובמחלוקת זו שמו מוזכר בדבר, וכל טענה שיאמר בכדי להרבות שלום, יחשבו שבא להתווכח ולהתמקח עמם, ומגן על עצמו לכל יטלו את משרתו, ונמצא שלא הרבה שלום, אלא הוסיף ריב ומדון. ולכך בחר במידת השתיקה.

עוד שאל כת"ר על הפסוק "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתייהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש" (פרק ט"ז פסוק ל"ב). מה בא לרבות כל "את", שבפסוק.

אשיבו בס"ד על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון:

"את פיה", הספורנו כותב, שהארץ נתרחבה עד מקום בתייהם, ולפ"ז "את פיה", בא לרבות התרחבות הארץ,

והגאון רבי יוסף משאש זצ"ל, בספרו נחלת אבות ח"ה (כרך א' עמ' רס"ג) כותב שנוסף למה שנפתחה האדמה, היא נעשתה כמו פה של חיה רעה נוראה, והקב"ה נתן בפיה רוח חיים וכח המריח והמושך, והיה פיה מתנועע ומתארך לכאן ולכאן ומריח ריח רע של נכסי קרח וחבריו ומושכם אצלו. עכ"ד. ולפ"ז "את פיה", לרבות בקיעת הארץ המוזכרת בפסוק לפני "ותבקע האדמה אשר תחתיהם", וגם פתחה הארץ את פיה, ומשכה אותם לתוכה.

והנלענ"ד "את פיה", לרבות פתחו של גהינם שגם הוא נפתח לקבלם.

"ואת בתיהם", כתבו בספר העקידה, וכ"כ הראב"ע, לא בתים ממש, שהרי גרו באוהלים, אלא שם כולל לנשיהם ובניהם וטפם. [נראה באוזניים לתורה, שהכופרים שאמרו "אף לא אל ארץ", בנו בתים ממש, ולשאר ישראל היה אוהלים]. ולפ"ז "את", בא לרבות הנשים הבנים והטף.

והנלענ"ד ואת בתיהם", בא לרבות בית גנזיו.

"ואת כל האדם", בספר תורה שלימה (אות רכ"ח), הביא בשם ספר ילקוט מאור האפלה, אלו בניו הקטנים, יעו"ש. והחזקוני כתב, כל האדם, היינו הנשים והטף עבדיו ושפחותיו. יעו"ש, והרמב"ן כותב, עבדיו ושפחותיו מצריים וכנענים שקנה, וגם עבדים שלו מישראל. ולפ"ז "את", בא לרבותם.

והנלענ"ד להוסיף, ע"פ ירושלמי (סנהדרין פ"י ה"א), שאף שמותיהן פרחו מן השטרות. ולפ"ז "את", בא לרבות אפילו שמותם.

"ואת כל הרכוש", במדרש במדבר רבה (פרשה י"ח אות י"ג) כתוב, אפילו מחט שהשאילו נבלעה. וא"כ "ואת כל הרכוש", בא לרבות אפילו מחט.

והנלענ"ד "את" בא לרבות גם את עושרו המובא בגמרא בפסחים (ק"ט.ט.) המפתחות של בית גנזיו, והאתונות עליהן היה נושא את המפתחות, וכל עושרו, גם הם נבלעו באדמה. והיינו "ואת כל הרכוש", לרבות מה שמשמר את רכושו, והם המפתחות האתונות והתיבות, וכיו"ב.

ואל עילום, יזכנו לרדוף שלום, ולחפשנו כמטמונים ויהלום, אכי"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי סיון המוכתר בכתר תורה התשע"ד

כבוד מעלת, הילת ותהילת.

החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת השבוע, פרשת קרח (פרק ט"ז פסוק ו'), מבאר רש"י, מחתות, כלים שחותין בהם גחלים, ויש להם בית יד. ע"כ. והקשה כת"ר, מדוע רש"י ביאר כאן את המילה מחתה, ולא ביאר בפרשיות המשכן, שם כבר הוזכרה מילה זו.

הנה ראיתי שכבר עמדו על שאלה זו רבים וטובים, ותירצו תירוצים שונים. חדשים גם ישנים. והנלענ"ד בס"ד לבאר, שבשום מקום מכלי המקדש, לא במנורה ולא במזבח. לא מבואר שהניחו במחתה דבר אש ממש. ואפילו במלאכת יום הכיפורים, נאמר אצל הכהן הגדול "ולקח מלא המחתה גחלי אש" (ויקרא פרק ט"ז פסוק י"ב), ולא מפורש במקרא שאלו גחלים חמות, אלא גחלי אש, ויתכן ועוממות, ועד כדי שחז"ל (פסחים עה:) אמרו יכול עוממות, ת"ל גחלי אש, הא כיצד מביא מן הלוחשות. וא"כ אין זה מפורש בקרא. ובירושלמי (פ"ד ה"ד) אמרו, במחתה של יום הכיפורים היה שם נרתיק של עור סביב יד המתכת, כדי שלא יכווה, וקבעוהו במסמר. יעו"ש.

ואילו כאן בפרשת קרח, מפורש להדיא בקרא "קחו לכם מחתות וכו', ותנו בהן אש" (שם פסוקים ו'- ז'). וא"כ שמו על המחתות אש ממש, והאיך לא נשרפו ידיהם, ולכך ביאר רש"י דווקא כאן, כלים שחותין בהם גחלים, ויש להם בית יד. והיינו, אם תשאל האיך לא נשרפה ידיהם, התשובה היא, כי היתה למחתה בית יד. ודבר זה לא היה שייך לבארו ולפרשו בכלי המשכן. וכן ראיתי למוה"ר הרב אהרן שטיימן שליט"א שכתב בספרו אילת השחר (קרח שם), הידית של המחתה נעשתה מעץ, דאם יהיה ממתכת, יתחמם מהגחלים, ואי אפשר לאחוז המחתה, ומה שאמרו שאין עושים כלי שרת מעץ, צריך לומר ידיית אפשר גם מעץ וביומא (לז). איתא דמונבו עשה כל ידות הכלים דיוהכ"פ מזהב. עכ"ד. ודברי פי חכם חן.

והאל אשר אין בלתו, ונפרע מקורח ועדתו, ירחיקנו ממחלוקות ויקרבנו לעבודתו. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תמוז התשע"ה

כבוד מעלת החכם חובר חיבורים, נרדים עם כפרים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס גם אני אודך.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מי ששאל בגדים מקרח ועדתו, האם נבלעו בהיותו לבוש בהם, והאיך נותר ערום ללא צניעות.

במדרש (במדבר רבה פרשה י"ח סימן י"ג), הובא, אפילו מחט שהיתה שאולה ביד ישראל מיד קרח ועדתו, אף היא היתה נבלעת שנאמר: "וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה". וכן אמרו בירושלמי (סנהדרין פ"י), אפילו הכלים ביד הכובס או מחט שהיתה שאולה בידי ישראל מידי קרח ועדתו היתה נבלעת.

והנלענ"ד ששאלת כת"ר לא היתה בנמצא, כיון שלא הוצרכו כלל וכלל לשאול בגדים זה מזה, כיון שגדל לבושם עמהם כמבואר ברש"י (דברים פרק ח' פסוק ד') על הפסוק "שמלתך לא בלתה מעליך". נויש להקשות לכאורה מדוע הוצרכו לתת בגדיהם לכובס, והלא הענן היה מכבס בגדיהם, אלא שכתמים שרצו שהענן יכבס, היו מתכבסים, וכעין נס המן שטעמו בו איזה טעם שרצו לטעום (ראה ספר בחגוי הסלע עמ' שפ"ח), ויש עוד לומר, שלא היה מכבס אלא בגדים שלבושים בהם, אך המקופלים לא כיבס הענן, ולכך ציום משה רבינו לפני מתן תורה לטהר עצמם, ולכבס בגדיהם, והיינו אף המקופלים].

ואף אם תמצא לומר, שאדם שאל בגדיו מקורח ועדתו, ודאי שלא נותר ערום בלא צניעות בעת שפתחה האדמה את פיה, ובלעה את רכושם, כי הקב"ה אשר תפר לאדם ולאשתו כתנות עור והלבישם, ודאי הלבישו לכל יתבזה רבים.

והאל העושה שלום במרומים, יבנה בית מקדשו רם על כל רמים, ויגאלנו בישועה וברחמים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי סיון התשע"ו

כבוד מעלת החכם הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע בפרשת קרח, פעם אחת נאמר לשון "משכן" אצל קרח (פרק ט"ז פסוק כ"ד), ופעם לשון "אוהל" (פסוק כ"ו), ופעם לשון בית (פסוק ל"ב).

הנה עמד בזה בספר אמרות ה' השלם (עמ' ק"ח), והביא את דברי האבן עזרא, שהיה לו לקרח אוהל לאנשיו ולרכושו, רחוק ממחנה הלויים והיה יחד עם אהלו אהלי דתן ואבירם, ע"כ. ועפ"ז ביאר דקרח דתן ואבירם היו עשירים, ועשו משכן שיעמדו שם המאמים וחמישים מקריבי הקטורת, והזהיר את העדה שיעלו ממשכן זה, דהוי כעין במה נגד משכן ה', ואח"כ הזהיר שיעלו מאהליהם. ע"כ.

והנלענ"ד בס"ד לבאר, "משכן" מלשון שכן, שבזה הזהירם להתרחק מעל קרח ושכניו המחזיקים עמו במחלוקת, אוהל אלו הנשים (חולין קמא.), שהיו שם נשים שהחזיקו במחלוקת קרח, ובראשן אשת קרח, ועליהם הזהיר להתרחק מאהליהם, ובית אלו הבתים ורכושם כמבואר בספר העקידה ובראב"ע.

ועוד יש לומר בדרך רמז ודרש, שבזה רמז כל החורבנות שנעשו בעקבות מחלוקות תככים וחטאים, "משכן", רמז למשכן שילה שנחרב, "אוהל", רמז לבית ראשון שנחרב בעוונות, שנאמר "באוהל בת ציון שפך כאש חמתו" (איכה פרק ב' פסוק ד'), ובית, רמז לבית שני שנחרב בעוון שנאת חנם, ונקרא שמו בית כמ"ש בדברי הימים ב' (פסוק ל"ז) "בית בירושלים". כן נזכה לבנינה כאור החמה שבעתיים. ולעלות למקדש ברגליים. בקול זמר שיר ומצילתיים. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תמוז יה"ל התשע"ח

כבוד מעלת אחי נועם, טוב דעת וטעם,

הרב הכולל, אור הגולל.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר בפרשת קרח נאמר "וישלח לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב" (במדבר פרק ט"ז פסוק י"ב), ולכאורה מדוע הזכיר שוב יחוסם שהם בני אליאב, והלא כבר הוזכר הזכיר הכתוב כן בתחילת הפרשה.

הנה כבר עמדו בזה כמה מחכמי ישראל, ואציגה נא עמך מהם, בספר שבט מיהודה גרינוואלד (עמ' קפ"ג), כתב, מה ששלח אליהם משה, עשה כן מפני שחס על כבוד אבותם, ולכך הזכיר יחוסם.

ובספר ברכת יצחק פרקש ח"ד (עמ' רכ"ו), כתב, משה רבינו בקש מהשליח שלא יקרא בשמם, שאין ראויים הם שיזכירו בשמם, כי אין קוראים בשמות הרשעים, (כמבואר ביומא ל"ח), ובמקום זאת יקרא להם "בני אליאב", וכן הביא גם בספר שופריה דיעקב זריהן (עמ' פ"ג).

ובספר אוהב ישראל מאפטא (במדבר שם), כתב, שמשה רבינו רצה לעורר מעלתם שהם בני אליאב שהיה צדיק, וכן אליאב הוא אלי-אב, ולרמז על הקב"ה יתעלה שמו לעד, ולגרום להם לשוב בתשובה. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר, שמרגע שהחלה מחלוקת קרח, החלו דתן ואבירם לעלות בעיני בעלי המחלוקת, עד כדי כך, שהם עצמם הקימו עדה משלהם, וכן מבואר מהפסוק בתהילים פרק ק"ו) "ותכס על עדת אבירם", ועוד אמרו במדרש (ילקוט שלח סימן תשמ"ד, ובמדרש שוחר טוב פרשה ק"ו), נמנו ישראל למנות דתן ואבירם במקום משה ואהרן. ע"כ. ומאותו רגע החלו להיות להם עוזרים ופקידים ומשרתים, וכל אחד מהם החל לקרא לבנו

בשם דתן או אבירם, ועל כן שלח משה רבינו לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב דווקא, ולא לעוזרים או פקידים שנקראו בשמם, וכן שלא יביאו לפניו תינוק שנקרא בשמם כדי לצחוק עליו, שהביאו את דתן או אבירם, שנקרא בשמו, אלא ביקש את "בני אליאב" ממש, הם בכבודם ובעצמם.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, מה טעם חזר וכפל "והמגפה נעצרה" (פרק י"ז פסוק ט"ו), והלא אמר לפני כן "ותעצר המגפה" (פסוק י"ג).

רבינו חיים בן עטר זי"ע (שם ביאר), אף אחר ששב אהרון למשה, וכלה ענן הקטורת, נעצרה המגפה, ונותרה עצורה. ועוד ביאר, שהמשחית רצה להמשיך ולנגוף, ולכן הלכו לבי"ד והסכים לעצור המגיפה. יעו"ש.

ובפירוש האברבנאל (שם), ביאר שאהרון המתין שם עד שהמגיפה נעצרה לגמרי. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, כידוע כאשר יש מגיפה ל"ע החולי יכול לגרום לאחרים להדבק במחלה זו ב"מ, ואף אם נעצרת המגיפה יכולה להמשיך ולהדביק אחרים, בעקבות התפרצות הנגיף, ועל כן אמר בתחילה "ותעצר המגיפה", היינו שהפסיקו למות, "והמגפה נעצרה", שלא נדבקו ממנה כלל.

וה' רופא רחמן ונאמן, יתמיד בריאותינו בכל זמן, ויראנו בבנינו מוכן ומזומן. אכי"ר עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי סיון התשע"ט

כבוד הרב הגדול, מעוז ומגדול,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מספר שאלות בפרשת קרח:

א', רש"י בתחילת הפרשה כותב: "וקרח שפיקח היה מה ראה לשטות

זו" (פרק ט"ז פסוק ז'), ומנין למדו שקרח פיקח היה.

הנה כבר עמדו בזה גדולי רבותינו, ואזכיר מעט מדבריהם: בספר פרדס יוסף ח"ח (עמ' תרפ"ו), הביא בשם האמרי אמת, הואיל ולקרח היה מעות, מימלא "בצל החכמה בצל הכסף" (קהלת פרק ז'), ועל כן פיקח היה. ע"כ.

ובספר אורח לחיים מזלטשוב (עמ' רצ"ט), כתב שקרח מנושאי הארון היה, ובזכות כך זכה לחכמת התורה, ונפקחו עיניו לראות מראות אלוקים. יעוש"ב.

ובספר אוזנים לתורה (שם) ביאר, שקרח לקח עמו ראשי סנהדרין ואנשים רבים, ואם ידע לשכנע, מימלא היה פיקח. יעו"ש.

ובספר זכרון נפתלי לייזק (עמ' תי"א) כתב, שהארון היה מכלה מי שלא ראוי לשאתו, ומימלא אם קרח נשא את הארון סימן שראוי ופיקח היה. ע"כ.

והנלענ"ד שהמתבונן במקור דברי רש"י, במדרש תנחומא (סימן ה'), יראה שפקחות קרח ועדתו היתה במה שהתרה בהם משה רבינו ואמר להם "רב לכם בני לוי", והם לא טפשים היו, וקרח שפקח היה עינו הטעתו. עכת"ד. ולפ"ז המדרש סובר שקרח פקח היה, וראיה לדבר, ממה שמשה רבינו התרה בו ובעדתו, כי אם לא היה פיקח לשם מה להתרות בו, ואיש חכם מבין דברי התראה ומקבל, אלא שעינו הטעתו.

ועוד יש להוסיף ביאור בדבר, ע"פ מה שמספרים על ג'וחא שחמד לצון מן הבריות וברוב טיפשותו לקח בוץ, ויצר ממנו כדורים, והחל להכריז ברבים "מי רוצה כדורי שכל", כל מי שבא לטעום, טעם ואמר "זה בוץ"... נענה ג'וחא ואמר: "ראית, רק טעמת וכבר קבלת שכל"... ועל פי זה יש לבאר, שקרח היה יודע לטעון טענות כה רבות, ומימלא מי שיודע לטעון פיקח הוא...

ב', עוד נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נענש משה רבינו כאשר אמר "שמעו נא

המורים" (פרק כ' פסוק י'), ואילו במטה אהרן נזכר שהניחו לפני העדות למשמרת "לאות לבני מרי" (פרק י"ז פסוק כ"ה), ולא מופיע שנענש.

תחילה וראש, ציווי הנחת המטה היה ע"י הקב"ה, שהוא אמר למשה להשיב את המטה לפני העדות למשמרת, שאם חלילה יהיו בני מרי, יראו ויזכרו. מה שאין כן אצל הסלע, משה רבינו מעצמו כינה את העם בשם "המורים", ועל כן נענש.

ג', "משה רבינו אומר "ואם בריאה יברא ה'" (פרק ט"ז פסוק ל'), והלא פי הארץ כבר נברא בין השמשות.

ראה ברש"י שם, בשם רבותינו בגמרא בסנהדרין (ק.י), אם בריאה, פה לארץ מששת ימי בראשית, מוטב, ואם לאו יברא ה', ר"ל יברא ה' הפה לכאן. עכ"ד.

ויש לומר ע"פ דברי הרשב"ץ (כפירושו למסכת אבות מגן אבות פרק ה' משנה ו') שלא נברא האיל עצמו, אלא נגזר עליו בין השמשות שיהיה נאחז בסבך בקרניו. יעו"ש. וגם כאן אמנם פי הארץ כבר נברא בין השמשות, אך משה רבינו התפלל שיגיע כעת הזאת למקום הזה.

וה' יתן בליבנו אהבתו, ועל פנינו תהיה יראתו, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי סיון המוכתר בכתר תורה התש"פ

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה.

ראה ראיתי לכת"ר שהקשה מדוע חזרה התורה וכפלה "והמגפה נעצרה", (פרק י"ז פסוק ט"ו), לאחר שכבר נאמר קודם "ותעצר המגפה" (שם פסוק י"ג).

וראיתי לרבים מגדולי המפרשים שעמדו בזה וביארו הטעם לכפילות ללמדנו, שהמגפה נעצרה לגמרי, או שנרפאו החולים במגיפה, וכן שהמלאך הסכים לעצור המגפה לאחר שהלכו לבית דין הגדול (ראה רבינו בחיי האברבנאל אור החיים הקדוש הספורנו והמלבי"ם).

ובספר לוח ארז (פרשת קרח) ביאר, שאע"פ שנעצרה המגפה, הפחד לא נעצר מהעם, כי כידוע בימים ששולטת מגפה, הפחד מכלה יותר מן המגפה עצמה, והרפואה היא להתחזק, ומטעם זה רץ אהרון הכהן אל תוך הקהל לחזק את העם, כי אע"פ שנעצרה המגיפה, לא עזבם לגמרי הפחד, ועל כן רץ בכדי לחזקם מהפחד בו היו שרויים, ורק שנעצרה לגמרי עזב את המחנה יעו"ש. [ועפ"ז אמרתי בס"ד, לבאר מה החילוק בין לשון "העדה" לבין לשון "הקהל", כי אהרון נצטווה לרוץ אל "העדה", ונאמר "וירץ אל תוך הקהל". כי העדה הם אלו שנפגעו במגיפה, והקהל הם אלו שנקהלו לעמוד על נפשם מרוב פחד המגיפה, ואליהם רץ אהרון הכהן לעודדם ולחזק רוחם].

ויש עוד לומר, שכידוע במגיפה, אע"פ שנעצרת, מכל מקום יש עדיין הדבקות אחד מן השני, וכן המתים שמתו מחמת המגיפה עלולים חלילה להביא מחלות בר מינן, ועל כן חזרה שוב התורה וספרה "והמגפה נעצרה", להורות שנעצרה כליל ולא נדבקו מן החולים או מן המתים, אלא היתה להם רפואה וחיים.

וה' ימנע מנחלתו מגפות ומחלות, וישלח רפואות ישועות ותעלות, ונהללו בשיר ותהילות, בבית מקדשו יחד עם כל קהילות. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת חקת

בעזה"י ברביעי בשבת ו' לחודש תמוז יה"ל התשס"ה

כבוד מעלת ידידי הרב גמליאל הכהן רבינוביץ הי"ו, מח"ס "גם אני אודך".

שלום רב לאוהבי תורתך,

הנני להשיבך, אודות מש"כ רש"י בפרשת חוקת (פרק י"ט פסוק כ"ב) וז"ל: ויקחו אליך, משלהם. כשם שהם פרקו נזמי הזהב לעגל משלהם כך יביאו זו לכפרה משלהם: פרה אדומה. משל לבן שפחה שטינף פלטין אמרו תבוא אמו ותקנח הצואה כך תבוא פרה ותכפר על העגל (תנחומא ח') : אדומה. על שם אם יאדימו כתולע (ישעיה פרק א' פסוק י"ח) שהחטא קרוי אדום: תמימה. על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין, תבוא זו ותכפר עליהם ויחזרו לתמותם: לא עלה עליה עול. כשם שפרקו מעליהם עול שמים: אל אלעזר הכהן. כשם שנקהלו על אהרן שהוא כהן לעשות העגל. ולפי שאהרן עשה את העגל לא נתנה לו עבודה זו על ידו, שאין קטיגור נעשה סניגור (ר"ה כו.). עכ"ל. ושאל כת"ר דאם אין קטיגור נעשה סניגור היה לו להביא פרה לבנה ולא אדומה המזכירה את החטא, ועוד היה לו להביא פרה שעלה עליה עול ולא פרה "אשר לא עלה עליה עול" ומזכירה את חטא העגל.

הנה כבר עמד על כך רבי אליהו מזרחי בפירושו (חוקת שם פרק י"ט פסוק כ"ד), וכתב, מה שלא אמרו בפרה אדומה אין קטיגור נעשה סניגור לפי שעבודתה בחוץ, וכלל זה שייך רק בפנים כדאיתא בר"ה (כו.), ומעשה הפרה נעשה ע"י אלעזר ולא ע"י אהרן, לפי שבדבר שהוא בעצמו הקטיגור והסניגור, ולא שהוא מכשיר ותשמיש בלבד של הקטגוריה וסנגוריה, אפילו בחוץ אין הקטיגור נעשה סניגור, ולכן הואיל והפרה באה לכפר

על העגל שנעשה ע"י אהרן, אין אהרן עצמו יכול להיות המכפר. ע"כ. ופירוש בגור אריה ושפתי חכמים (שם) כתבו דשאני אהרן דעבירה היתה ע"י עצמו, אבל בפרה, זו לא אותה פרה שהיתה בעגל אלא מינה היתה. יעו"ש.

וע"פ תירוצו זה של הרא"ם תירץ מרן החיד"א בספרו יעיר און (מערכת א' אות ע"ט) מדוע כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו דאין קטיגור נעשה סניגור, הא לא שייך כלל זה אלא בפנים. ע"ש. ובמשכיל לדוד (פרשת חוקת) כתב דבפרה אדומה אין שייך הכלל של אין קטיגור נעשה סניגור כדרך שאמרו בר"ה (שם) גבי דם פר הואיל ואישתני אישתני, וכן הכא הואיל ואין מראית הפרה ניכרת כי נשרפה והפכה לאפר אין בזה קפידא. ע"ש. ובספר די באר (עמ' רל"ח) הקשה דאם פרה אדומה מכפרת על חטא העגל היתה צריכה הפרה להיות לגמרי כמו החטא ותהיה אדומה, לא תמימה ולא עלה עליה עול, או שתהיה נגד החטא לא אדומה עם עול ותמימה, ותירץ, דהואיל והפרה באה לקנח צואת בנה גם בה נתפס הענין שנעשה ע"י העגל, אבל פגם לא חייל בה, ומהאי טעמא ליכא בה את החסרון של אין קטיגור נעשה סניגור, כי היא מכפרת ולא העגל, ועל כן יש לה יחס לחטא וצריכה להיות אדומה ובלא עול, ומצד שני בעל כרחא בלא פגם ותמימה, מצד החיסרון בקשר עם העגל, ושפיר יש בפרה גם את ענין החטא עצמו באדומה ובלא עול ואלעזר עושה, ומצד שני בעל כרחא תמימה, דרק ע"י תמימותה יכולה לבוא כפרה. ע"ש. וי"ל עוד דהפרה חייבת להיות תמימה ככל הקרבנות, שהרי גם היא נזרק דמה, ומכאן סרה הקושיא למה תמימה].

והנראה לעניות דעתי להסביר בס"ד, כדרך שעושים ברפואה כשרוצים לחסן מפני וירוס, לוקחים את הוירוס עצמו ומקטינים אותו ומזריקים אותו לגוף, והגוף עצמו מייצר נוגדנים המנצחים את הוירוס, וכך הגוף מחוסן מפני הוירוס, יוצא א"כ שהתרופה נמצאת במחלה עצמה, וחייבים להזריק לגוף כמה ממאפיני המחלה כדי לקבל תרופה. וכן הדבר גם בפרה

אדומה כדי לקבל את הרפואה מחטא העגל יש להביא ממאפיני החטא עצמו שהם הופכים לרפואה. וכיו"ב גם נחש שהכיש מרפאים את המוכש ע"י ארס הנחש עצמו, וכן מצאנו בפרשת חוקת שרפואת עם ישראל מן השרפים היתה ע"י נחש הנחושת. וה' יתמיד בריאותינו כל הימים, ובבנין מקדש רם על כל רמים, ובביאת משיח צדק ולו יקחת עמים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תמוז יה"ל התשע"ג

כבוד ידידנו החביב, ונוגה לו סביב,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע מופיעה המילה "מדמה", מספר פעמים בתחילת פרשת חוקת, בענין פרה אדומה, "ולקח אלעזר הכהן מדמה, וכו', מדמה שבע פעמים וכו', ואת דמה" וכו'. (פרק י"ט פסוקים ד' - ה').

והנלענ"ד לתרץ ע"פ מה שהובא בתוספות יו"ט (פרה פ"ג מ"ט), בשם הספרי, להורות על כל הזאה טבילה, וצריך לטבול אצבעו על כל הזיה, דשיירי הדם שנשארו באצבע פסולין. ע"כ, ולפ"ז יש לומר שמפני כך רמז בכפילת תיבת "מדמה", שלא רק בפעם הראשונה צריך טבילה באצבעו מדמה, אלא גם שאר שבע הזיות צריכות טבילה מדמה על כל הזיה.

עוד נלענ"ד לתרץ ע"פ הגמרא בזבחים (כה). שאם נשפך הדם על הרצפה ואספו פסול, כי נאמר הדם, דמיירי בלקיחה דוקא מדמה ולא מהרצפה. ולפ"ז מובן מדוע נאמר "מדמה", כי יש לקחת מהדם ממש.

וזכות התורה, מפנינים יקרה, יאיר לנו אורה, ובעגלא ומהרה, נזכה לשריפת הפרה, ולרוח טהרה, בבנין מקדשו בתפארה. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תמוז יה"ל התשע"ג

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה, מיחידי סגולה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר על הפסוק "ודברתם אל הסלע ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע" (פרק כ' פסוק ח'). והקשה כת"ר, מדוע שינה בלשון ואמר, "ודברתם", בלשון רבים, "והוצאת", בלשון יחיד.

והנה כבר עמד בזה בתרגום יונתן בן עוזיאל ופירש, ששניהם, משה ואהרן ידברו עם הסלע, ואחר שידברו אל הסלע, אם יסרב, ימחה משה לבדו במטה שבידו ויוציא להם מים. יעו"ש.

והאלשיך הקדוש תירץ, שהציווי היה לתקן מה שפגעו בכבוד משה ואהרן, היינו על שניהם ביחד, אבל כיון שהוסיפו לריב בפרטות עם משה כמ"ש "וירב העם עם משה", על זה אמר השי"ת למשה רבינו "והוצאתם להם מים", כלומר כי מתחילה "ונתן מימיו", שהוא השיעור שהיה מנהג הבאר ההיא לתת, אך אח"כ תוסיף אתה לבדך לדבר ולהראות כבודך בפרטות ולהוציא להם מים בריבוי. יעו"ש.

ורבינו יוסף חיים זצ"ל בספרו בן איש חי דרושים (פרשת חוקת), כתב, שגם משה וגם אהרן דברו, כי בדיבור של משה רבינו, יצאו מים להשקות את העדה, ובדיבור של אהרן, יצאו מים להשקות את בעירם, ובזה ביאר "ונתן מימיו" שני חלקי מים, "והוצאת להם", לצרכם, "והשקית את העדה", בזכות דבורך, "ואת בעירם", בזכות חלק אהרן. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר ע"פ מה שכתב בספר כלי יקר בשם החזקוני, למה לא אמר "מטך", אלא "את המטה", בה"א הידיעא, להורות שהמדובר הוא במטה אהרן, שהונח למשמרת לפני העדות אחר שהוציא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים, וביאר הכלי יקר, שידברו אל הסלע ויאמרו כשם שהוציא

ה' מים מן עץ יבש אשר לא היה בו לחלוחית מים כלל, והוציא פרח ויציץ, כך יעשה גם הסלע. יעו"ש. ולפ"ז הואיל והיה זה מטה אהרון, משום כך גם אהרון היה צריך לדבר אל הסלע ואל העם דברי תוכחה, כי זהו מטהו, והוא עצמו בעל המעשה, שכאשר עוררו על כהונתו, פרח המטה, ובזה שהוא עצמו ידבר בנוסף למשה רבינו, יזכיר לכולם את המעשה. ובזה מובן מדוע נצטוו שניהם לדבר, ורק לתת את המים נצטוו משה לבדו, מפני שהוא המנהיג, והוא ראוי לו ליתן לעם.

וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו, ויגאל את ישראל עמו, ויקבץ נדחים אל תוך כרמו. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי סיון התשע"ו

כבוד מעלת הרב הנעלה, לשם טוב ותהילה, מיחידי סגולה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

בפרשתינו מוזכר "וישמע הכנעני וכו' כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל" (במדבר פרק כ"א), והקשה כת"ר מדוע מוזכר שם ישראל כמה פעמים, "כי בא ישראל", "וילחם בישראל", "וידר ישראל" ועוד.

הנלענ"ד לתרץ בס"ד ע"פ מה שהובא בירושלמי (פ"א ה"א), כשבא הכנעני להלחם בישראל, בקשו ישראל לחזור למצרים ונסעו לאחוריהן שמונה מסעות, ורץ אחריהם שבטו של לוי והרג ממנו שמונה משפחות, ואף הם הרגו ממנו ארבע, לעמרמי ליצהרי לחברוני ולעוזיאל. עכ"ד. ולפ"ז יש לתרץ קושייתו מדוע חזר וכפל "ישראל" מספר פעמים, כי למרות המלחמה הפנימית נשארו עם ישראל מאוחדים, ועל כן גם דיבר בלשון יחיד "וידר ישראל", "בידי", "והחרמתי", "ויחרם", "ויקרא", להורות על האחדות. ולפ"ז יש גם לומר מדוע נאמר "וילחם בישראל",

ולא "עם ישראל", כי גרם מלחמה בישראל, בינם לבין עצמם. (וראה עוד בזה בפירוש אוה"ח הקדוש).

ואל עילום, תן ביננו שלום, וכל שונאינו תהלום, ובנה בית מקדשך כספיר וכיהלום. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת בלק

בעזה"י תשרי התשע"ב

כבוד ידידי היקר מזרע הכהונה. ויהי ידיו אמונה. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני ברק.

רוב שלום טובה וברכה,

רש"י בפרשת בלק (פרק כ"ב פסוק ה' ד"ה ארץ בני עמו) כתב וז"ל: ואם תאמר מפני מה השרה הקב"ה שכינתו על גוי רשע, כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים, והם פרצו גדר העולם, שבתחילה היו גדורים בעריות, וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות. עכ"ד. והקשה כת"ר למה כתב רש"י "גוי רשע", והיה די לכתוב גוי, שכבר בזה יש לשאול למה השרה שכינתו על גוי.

הנה כבר נחלקו הרמב"ם ורבי יהודה הלוי, האם נבואה ניתנת לגויים או לאו, דעת הרמב"ם נבואה ניתנת לגויים וכראיה הביא את איוב ושלושת רעיו וכן בלעם. (יעויין באגרת תימן).

ולעומת זאת רבי יהודה הלוי כותב בספר הכוזרי (מאמר א' אות קט"ו) שאף גר שנתגייר שווה לא ישווה לנו, שהרי אין שכינה שורה אלא על משפחות מיוחדות שבישראל, ולגבי גוי מפורש בספרי על הפסוק "נביא מקרבך מאחריך יקים לך ה' אלוקיך" (דברים פרק י"ח פסוק ט"ו) - ולא נוכרים.

ואם כן מה שהוסיף רש"י תיבת גוי, לפי הרמב"ם ליכא קושיא כלל, שהרי

נבואה ניתנת לגויים. ולפי ריה"ל הסובר שאין נבואה ניתנת לגויים, יש לבאר, שאף ובלעם קבל נבואה, הוא לא השתנה והפך להיות אדם טוב יותר, אלא אדרבה, הוסיף רשע, וכן אמרו במדרש (במדבר רבה) (פרשה כ') וז"ל: וירא בלק בן צפור, זה שאמר הכתוב (דברים ל"ב) "'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט"' לא הניח הקב"ה לעובדי כוכבים פתחון פה לעתיד לבא לומר שאתה רחקתנו, מה עשה הקב"ה? כשם שהעמיד מלכים וחכמים ונביאים לישראל כך העמיד לעובדי כוכבים, העמיד משה לישראל ובלעם לעובדי כוכבים, ראה מה בין נביאי ישראל לנביאי עובדי כוכבים? נביאי ישראל מזהירין את ישראל מן העבירות, שנא' (יחזקאל ג') ואתה בן אדם צופה נתתיך וגו', ונביא שעמד מן הגוים העמיד פרצה לאבד את הבריות מן העולם, ולא עוד אלא שכל הנביאים היו במדת רחמים על ישראל ועל עובדי כוכבים שכן ירמיה אומר (ירמיה מח) לבי למואב כחלילים יהמה וכן יחזקאל (יחזקאל כ"ז) בן אדם שא על צור קינה, וזה אכזרי עמד לעקור אומה שלימה חנם על לא דבר, לכך נכתבה פרשת בלעם, להודיע למה סלק הקב"ה רוח הקדש מעובדי כוכבים, שזה עמד מהם וראה מה עשה". עכ"ל. ומבואר אם כן שהנבואה לא הפכה אותו לאדם טוב, אלא נשאר ברשעו, ובזה מתורצת גם הקושיא, הלא עדין יש לגויים פתחון פה לומר שקבלו נביא רשע כבלעם ולא צדיק כמשה, ונביא כזה לא יוכל החזירם בתשובה לעבודת ה', אלא במה שנתן ה' לגויים את בלעם, אשר נשאר ברשעו, מכאן שלא די בנבואה אלא צריך הכנה ראויה לכך. (רבי דוד לבנון נ"י).

והאל אשר אין בלתו יגאל עמו ונחלתו, ויראנו בביתו, אכ"ר.

עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תמוז התשע"ה

כבוד מעלת ראש השואלים, פריו קודש הילולים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א. מח"ס פרדס יוסף החדש
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, כיצד לא התעלפו בלעם בלק ושרי מואב מרוב
פחד כאשר דברה האתון אל בלעם.

הנה כבר עמד על שאלה זו בספר איל וצבי (עמ' ע"א) והביא בשם אביו,
שכשם שנתן הקב"ה כח לאתון לדבר אל בלעם, כך נתן כח לבלעם לשמוע
דבריה, ואם היה מתעלף או מת מהפחד, מה היה מועיל נס פתיחת פי
האתון. יעו"ש.

ובספר תורת גבריאל מרגליות (בלק). הביא בשם הילקוט ששרי מואב
היו תמהים שראו נס שלא ראו כמותו בעולם, והוא אמר להם מה תתפלאו
על זה, כי לא דבר חדש אצלי, כי תמיד היא מדברת עמי, וכאשר שמעה
האתון את הדברים האלה, הוכיחה אותו בפני השרים, כי הוא כזבן
ושקרן. ע"כ.

ובספר דרך שיחה מתשובות הגר"ח קניבסקי (עמ' תמ"ד) הובאה תשובת
הרב שליט"א וז"ל: אמר הרב, הרי היה צריך בלעם מיד להתעלף מרוב
פחד ואימה, אלא שגאוותו היתה כה גדולה שהראה עצמו כאילו הוא
כבר רגיל בזה ואינו מתפעל מכך. עכ"ל. והן אמת שכבר מצאנו כדברי
הרב שליט"א, בספר שמואל, כאשר נחרב משכן שילה ונשבה ארון ברית
ה' בידי פלישתים הם החזירו את הארון לאחר שנענשו קשות על כך,
והניחו את הארון על גבי עגלה נהוגה על ידי פרות, ואמרו רבותינו בגמרא
בעבודה זרה (כד:): "וישרנה הפרות בדרך על דרך בית שמש", נעשה נס
ואמרו הפרות שירה לה' כנגד ארון האלהים. וביאר בספר דגל המוסר
ליבמן (פרשת בחוקותי) למרות שראו הכל בחוש, לא הפסיקו להיות
פלישתים, או לבא אל ישראל להתגיר, כי היו עם קשיות עורף. עכ"ד.

והנלענ"ד לתרץ שאלתו, שהיו בלק ובלעם רגילים בכישוף, וכמ"ש רבינו חיים בן עטר זי"ע, [שהשבוע חל יום הילולתו], בפירושו לתחילת הפרשה עה"פ "בלק בן ציפור", שהיתה לו לבלק ציפור וע"י כישוף היתה מדברת ומגלה לו כל מה שקורה בעולם. יעו"ש. וגם שרי מואב היו עוסקים בכישוף כמבואר ברש"י (פסוק ז' ד"ה וקסמים בידם), ועל כן לא היה הדבר חידוש בעיניהם.

ויש עוד לומר שהקב"ה הקשה עורפם והכביד ליבם בכוונה, בכדי שילכו לנסות לקלל יראו ויתבדו במעשיהם, וכעין זה כתב האור החיים הקדוש (פרק כ"ב פסוק ל"ה) עה"פ "לך עם האנשים", שלא יאמרו שה' מפחד שכשילך יצליח לקלל נגד רצון ה'. יעו"ש.

ואלהי המערכה, אשר הפך הקללה לברכה, כן יברכנו כדת נסוכה, ומשאת וארוכה. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תמוז התשע"ו

כבוד מעלת החכם הנפלא ומעולה, בכתר שם טוב עולה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א

רוב שלום טובה וברכה,

בקובץ מרי"ח ניוח (בלק התשע"ו), הביא כת"ר את הקושיא, מדוע לא פושטת הגמרא בקידושין (לג:): האם רכוב כמהלך דמי, או לאו כמהלך דמי, ממקרא מפורש בפרשת בלק "ויחר אף אלהים כי הולך הוא" (במדבר פרק כ"ב פסוק כ"ב), והלא בלעם לא הלך אלא רכב על אתונו. והביא כת"ר כמה תירוצים בדבר.

והנלענ"ד שאין מביאין ראיה מאתון זו, שהרי בלעם היה עושה כשפים עם אתונו ומקבל רוח טומאה ממנה, וכמבואר בזוה"ק (פרשת חיי שרה דף קכה:), וכן ביאר בפירוש כתם פז (שם), וראה עוד בש"ע הזוהר (סימן

יקרה ובביאור אבן יקרה שם ס"ק תל"ח). ויתכן שאותו רשע היה רוכב על אתונו ובכח הכישוף היה מאיץ בה ליסוע מעל הטבע בזריזות, ולכך אין ראייה מכאן אם הוא כרכוב או כמהלך, אע"פ שמופיע בקרא להדיא "כי הולך הוא".

וה' יתברך אלהי המערכה, אשר הפך קללת בלעם לברכה, כן יראנו במקדש מלוכה. ובא לציון גואל ומשאת וארוכה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כסלו התשע"ח

כבוד מעלת הרב הגדול רב מעלות, בתורה ובמידות נעלות.
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, האם מותר להשתמש בביטוי "רבים ונכבדים" לגבי רבנים, שהרי ביטוי זה מוזכר גבי שרי בלק (במדבר פרק כ"ב פסוק ט"ו).

הנה בכל ספרי רבותינו, הן בהלכה הן במוסר ואגדה והן בדרושים, מצאנו שהשתמשו בלשון זו כלפי רבנים וגדולי ישראל, ועל אף שביטוי זה מוזכר לראשונה אצל שרי בלק שהיו גויים, לא ראינו שחששו בזה כלל. והטעם לדבר, מפני שפירוש תיבות "רבים ונכבדים", הוא גדולים, או מרובים (ראה אבן עזרא, רשב"ם, ואור החיים הקדוש שם). ולשון זו יכולה להיות גם על יהודים רבנים וגדולי ישראל, ואין בזה משום חסרון כבוד.

וראיה לדבר, ממה שמצאנו בגמרא בחולין (עו:), ובשבת (נג:), ששמואל נקרא בשם "אריוך", על שם אריוך מלך אלסר, ועל אף שהיה מלך גוי, ופרש"י, שהיה שמואל בקי בדיני ממונות, והשופט על הארץ נקרא ריכא. והתוס' בשבת (שם), פירשו מפני שיש בו רמז ללשון ארי, והיה שמואל

אריה בדינים. ע"כ. והערוך ביאר שבלשון פרסית פירושו נאמן רוח ואוהב דת. ע"כ.

ומכאן יש ללמוד, שמותר להשתמש בלשון שנאמרה אף אצל גויים, אם יש בה משמעות טובה וחיובית, ואין כל פסול ושמץ איסור בדבר. וה' אשר רוממנו מכל עם ולשון, יזכנו לשמירת הלשון, וינצור עמו כבבת ואישון, ויבנה לנו מקום מקדשנו ככראשון. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי תמוז יה"ל התשע"ט

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו בס"ד על שאלותיו המחכימות בפרשת בלק:

א', "ותלחץ אל הקיר, ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר" (פרק כ"ב פסוק כ"ה), מה באה תיבת "את" לרבות.

בחומש עם ביאור אתין שבתורה פסין כתב לבאר ע"פ הרשב"ם תיבת "את" באה לרבות כח הלחיצה שהיתה כל כך בחזקה וממנה נעשה חיגר. יעו"ש.

ויש להוסיף ולבאר ע"פ מש"כ בספר העקידה שבלעם חטא ודחק רגלי השכינה באמרו לשלוחים "לינו פה הלילה" וראוי למכה רבה. יעו"ש. ולפ"ז "את", בא לרבות רגלי השכינה, שהיו בצער מחמת שדחק רגלי השכינה.

ב', בפסוק הנזכר מדוע מופיעה תיבת "קיר" פעמיים.

הנה הואיל באר בספר תורת המצרף ראטה (עמ' רי"ג), לדייק מפירוש רש"י, פשט הדברים

שהיו שם שתי גדרות, זה כנגד זה, במקום צר, ועל כן כשראתה האתון את מלאך ה' עומד לנגדה וחרבו שלופה בידו, לחצה היא את עצמה מצד אחד אל קיר אחד, ומפני שהכה אותה בלעם לחצה את רגל בלעם לקיר שמצד שני שכנגדה. ובזה תירץ מדוע הוזכר פעמיים לשון קיר. יעו"ש.

והש"ך על התורה (שם) ביאר בדרך רמז, ב' פעמים "קיר", בגימטריא תר"ך, כי ישראל מוכתרים בכת"ר תורה, שהם תרי"ג מצוות של תורה, ושבע מצוות דרבנן, והם כת"ר, ובלעם נכרת על ידם. עכ"ד.

והנלענ"ד לבאר, ע"פ מה שהובא בכתבי המקובלים שלבן התגלגל בבלעם, ולפי שהיה כוחו בפיו ע"י שהיה מקלל, לכן כשהרגו פנחס נתגלגל באבן דומם, ולאחר מכן נתגלגל בנבל הכרמלי, וכשאחז גם הוא בדרכו ופגע בדיבור לשון הרע על דוד המלך, חזר ונתגלגל שוב באבן. (ראה שער הגילגולים הקדמה כ"ט, וכן עשרה מאמרות ח"ב סימן א'), ולפ"ז יש לומר שפעמיים הוזכר "קיר", בכדי לרמז על אותם פעמיים שנתגלגל באבן.

ג', "במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאול" (שם פסוק כ"ו), מדוע תיבת "שמאול" מלאה בו'.

הנלענ"ד שאות ו' באה לרמז על ששה משפחות שנחסרו על הזנות בעצת בלעם אחת לשמעון וחמש מבני בנימין וכמבואר במדרש במדבר רבה (פרשה כ"א סימן ח') והובא ברמב"ן (דברים פרק ו' פסוק כ"ד) על הפסוק "יחי ראובן". ועוד בא לרמז על ששה דברים שהובאו במשנה באבות (פרק ה' משנה י"ט) עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע.

ד', מדוע בשדה צופים בנה בלק מזבחות מעצמו, ואילו בכמות בעל, ובראש הפעור, בלעם בקש שיבנה לו.

הנה עמד בזה בספר טעמי מסורת המקרא לרבי יהודה החסיד, וכתב, שבשני המקומות הראה לו שעתידים ליפול שם בע"ז ולכך בקש שיבנה.

יעו"ש.

וכן עמד בזה בספר כסף ישיב שינפלד (עמ מ"ו), וכתב, שבמות בעל וראש הפעור היו שם ע"ז שעבדו להם, ועל כן אמר בלעם לבלק "בנה לי בזה", דהיינו שלא יבנה לשם ע"ז, אלא לשם אלוהי ישראל, אך בשדה צופים, שלא היה שם ע"ז, לא היה צריך לפרש לו כן, וכן הביא בספר שפתי צדוק יוסטמאן ח"ד (ע'מ 146).

ובספר אור עינים לוויין (פרק י"ח) כתב, בלק בנה מעצמו את שבעת המזבחות בשדה צופים, כי הוא היה רגיל בעבודת אותו כוכב שנבנה לשמו ועל כן לא הוצרך לצייוי. יעו"ש. ובספר לב רחב בוכרים (ע'מ רנ"ד) כתב, בפעם השלישית לא היתה סבלנות לאותו רשע ועל כן לא חיכה לצייוי ובנה מעצמו. ע"כ.

ויש לומר בס"ד, ששדה צופים היה מקום גבוה, ששם היו עומדים הצופים לשמור אם יבוא חיל על העיר. וכדפרש"י (פרק כ"ג פסוק י"ד), ועל כן לפני שומרי העיר, לא בקש בלעם "בנה לי בזה שבעה מזבחות", כי היו כולם צופים עליהם, ומתבוננים במעשיהם, ולא נאה שיראו את בלק המלך מקבל ציווי מבלעם המכשף, ועל כן בנה ללא אומר ודברים.

ה', "פר ואיל במזבח" (פרק כ"ג פסוק ב'), מדוע מוזכר בלשון יחיד.

הנה בספר דיוקים על התורה וולף (שם), ביאר או שם קיבוצי כאילו אמר "פרים ואילים", וכן אפשר לפרש פר ואיל בכל אחד מהמזבחות כמבואר בראב"ע (שם). ע"כ. וראה עוד בצפנת פענח על התורה (שם), ובפרדס יוסף על התורה (שם).

ויש להוסיף בס"ד, שהמקומות והמזבחות היו גבוהים, עד שנצרך בלק להעלותם אחד אחד ולא בבת אחד מפני כובדם וגובה המקום, ובפרט שבלעם היה חוגר והיה קשה לו לעמוד על רגליו.

וה' אשר הפך קללת בלעם לברכה, כן יתן לנו משאת וארוכה, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת פנחס

בעזה"י תמוז יה"ל התשס"ה

כבוד מעלת ידידי הרב גמליאל הכהן רבינוביץ הי"ו, מעיה"ת בני - ברק
תיכובב"א

רוב שלום טובה וברכה !

הנני להשיבו תשובה מאהבה וחיבה. בשאלותיו על פרשת פנחס :

בפרשת פנחס (במדבר פרק כ"ו פסוק א') פירש"י וז"ל: ויהי אחרי המגפה וגו', משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן והוא מונה אותם לידע מניין הנותרות. עכ"ל. והקשה כת"ר, מדוע אם כן לא בכל המגפות שהיו לעם ישראל מנה אותם ?

הנה כבר על קושיה זו הרב יהודה לייב ר"מ ואב"ד בריסק, בספרו מנחת יהודה (פרשת פנחס) וז"ל: ומקשים העולם לפי טעם זה שפירש"י משל לרועה, למה לא מנה אותם אחר המגפה דקרח, או תבערה, או קברות התאוה. וי"ל דבמעשה עגל לא חטאו כל ישראל אלא עיקר החוטאים היו ערב רב, כמו שפירש"י גבי "רד כי שחת עמך", ומנה מישראל שחטאו, וכן גבי חטא דפעור, עיקר החוטאים היו שבטו של שמעון, כמו שפירש"י לקמן, משום הכי מביא משל לרועה שהצאן חביבים עליו שלא חטאו ושלא פשעו, משום הכי מנה אותם וכן הוא הכא וגבי מעשה עגל, משא"כ גבי קרח דכתיב "ויקהל עליהם קרח את כל העדה", וקברות התאוה שחטאו כל ישראל, משום הכי לא מנה אותם כי לא עליהם נאמר המשל ודו"ק נ"ל. עכ"ל.

והנראה לענ"ד בס"ד לבאר דהזאבים אלו המדינים שנכנסו לתוך עם ישראל והחטיאו אותם בבנותם, ומנאם כדי לידע צאן הנותרות. ולפ"ז משל הזאבים מתאים רק למגפה זו שבאה בגלל הגוים ולא לשאר המגפות שבאו בחטאם.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, במה שנאמר "וידבר משה אל ה' לאמר" (פרק כ"ז פסוק ט"ו), ופירש"י ד"ה לאמר, אמר לו השיבני אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו. עכ"ל. והקשה כת"ר מדוע הוצרך משה לבקש מהקב"ה שיודיעו, הרי יכל לראות אם שגורה תפילתו בפיו סימן שנתקבלה תפילתו, וכמו שאמרו בברכות (לד:) על רבי חנינא בן דוסא.

והנה תחילה וראש, יש לדעת שמקור דברי רש"י הוא מספרי, והוקשה לו לרש"י מדוע נכתבה תיבת "לאמר", וכי למי יש לו להקב"ה לומר, ועל כן פירש שיודיע לו למשה אם ממנה פרנס אם לאו. [ובמדרש הראובני ביאר, לאמר, היינו להכריז בבית דין של מעלה. ע"כ. ויש עוד לפרש, לאמר, היינו לדבר עם אותו פרנס ולחזקו שימשיך בדרך התורה, וכפי שחזק הקב"ה את יהושע בן נון בתחילת דרכו וראה עוד ברכינו בחיי שם, ועוד יש להוסיף את דברי הט"ז בפירושו לתורה (שם), שהטעם לבקשת משה רבינו, "השיבני אם אתה ממנה להם", משום שאמרו בגמרא במגילה (טו.) אין משיבין על הקלקלה, וכאן יש קלקלה מחמת מיתת משה ויהיה אחר תחתיו, והוא אמינא שלא ישיב לו הקב"ה כלום, על כן ביקש משה שישביב לו. ע"כ. ולפ"ז היה טעם מיוחד לתפילתו זו שישביב לו אם ממנה להם].

ולגבי שאלתו, כידוע משה רבינו אדון לכל הנביאים, זכה לדבר עם הבורא יתברך שמו, "פה אל פה", באספקלריא המאירה, וודאי שלא היה זקוק כלל לדעת אם שגורה תפילתו בפיו, או לאו, ותפילתו היתה בבחינה אחרת לגמרי מתפילת כל נברא. וגם רבי חנינא בן דוסא זכה למעלה מיוחדת, שלא כל אחת זוכה, וכפי שכבר כתב הצ"ח בפירושו לברכות (כט: ד"ה המלך) לא כל אדם זוכה למה שזכה רבי חנינא בן דוסא שישגיחו עליו מן השמים להודיעו מיד אם נתקבלה תפילתו, ואצל שאר אדם אף אם אין תפילתו על החולה שגורה בפיו אין זה סימן רע, ואף אם היא שגורה בפיו אין זו ראיה לטובה. עכ"ד. והנלע"ד דדבר זה זכה לו רבי חנינא בן דוסא כמעט הוא לבדו, שהוא הראשון המוזכר שידע לפי תפילתו אם שגורה או לאו, אם נתקבלה ולא מצאנו במשה רבינו ובשום נביא שידע על פי

תפילתו אם נתקבלה או לאו, והיא הנותנת להביא ראיה ממה שביקש משה רבינו מהקב"ה להודיעו ולהשיבו אם ממנה להם פרנס, שלדבר זה לא זכה משה רבינו, כי דרגתו היתה גדולה יותר, שהקב"ה דיבר עימו פה אל פה. ועל כן לא הוצרך לראיה זו.

עוד שאלני כת"ר, אודות מה שפירש"י ד"ה יפקד ה' (פרק כ"ז פסוק ט"ז) כיון ששמע משה שאמר לן המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו אמר הגיעה שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי אמר לו הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני כדאי הוא יהושע ליטול שכר שימושו שלא מש מתוך האוהל וזהו שאמר שלמה "נוצר תאנה יאכל פריה". עכ"ל. ודבר זה לכאורה סותר מה שפירש"י בפרשת חוקת (פרק כ' פסוק כ"ה) "קח את אהרן" בדברי נחומים אמור לו אשריך שתראה כדרך נתון לבנך מה שאין אני זכאי לכך. עכ"ל. וא"כ מבואר שידע משה רבינו שלא ירשוהו בניו ולמה רצה לתבוע שירשוהו בניו.

הנה כתב בספר פנים יפות (שם) דמשה רבינו ידע שאין בניו הגונים למלוך על ישראל אבל ביקש "אלהי הרוחות לכל בשר", כלומר בידך להשרות רוח הקודש על כל בשר, ויכול אתה להשרות על בניי, ועל כך השיבו הקב"ה "קח את יהושע בן נון איש אשר רוח בו", כלומר שכבר יש בו רוח קצת, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות נה.). יהיב חכמה לחכימין, ועליו ינוח רוח הקודש. יעו"ש.

ובספר מגלה עמוקות (שם) כתב בשם ילקוט הראובני שמה ידע שיהושע יאכל פרי, אולם ראה משה בעולם שהכל נבראו זוגות, וכן בדור התנאים היו זוגות, וכך התכוון משה שיהיו שני מנהיגים איש על העדה אשר יצא לפניו למלחמה, ואיש אשר יצא בתורה להיות יושב אהלים ללמוד, ואשר יביאם בזכויותיו, והשיבו הקב"ה "צו את יהושע", שיהיה מלך ואב"ד בישראל וחכם בתורה, וחזקהו שישתמשו בכתר אחד. יעו"ש.

ומדרש זה שהביא רש"י שביקש משה שבניו ירשו כבודו, המובא במדבר רבה (פרק כ"א י"ד) ובתנחומא (י"א), סותר למה שאמרו באבות

דרכי נתן (פרק י"ז) בשעה שראה משה רבינו את בניו שאין בהם תורה שיעמדו בנשיאות אחריו, נתעטף ועמד בתפילה, אמר לפניו הודיעני את מי יכנס את מי יצא בראש כל העם הזה וכו'. אך ניתן ליישב ולבאר שני המדרשים, ולהסביר כי אינם סותרים, כי בתחילה חשב אולי בניו ראויים לעמוד אחריו, אך ראה שאין בהם תורה וביקש "יפקוד ה' " וכו', ושתי הפעולות נעשו גם יחד, גם חשב על בניו אולי ירשוהו וגם ביקש "ה' אלוהי הרוחות" וכו'. ומה שלא הזכיר את יהושע מיד, כי ידע שאינו חפץ להיות מנהיג שהרי כאשר התנבאו אלדד ומידד במחנה "משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ" (רש"י במדבר פרק י"א פסוק כ"ח ע"פ הגמרא בסנהדרין יז.), אמר יהושע "אדוני משה כלום", משום שאינו חפץ במנהיגות, ומשום כך חשב משה אולי בניו מתאימים למנהיגות.

עוד נראה לבאר בס"ד, דיתכן שמשה לא ידע שבניו לא ירשוהו ומה שכתוב אצל אהרון כשנחמו אמר לו, אשריך שתראה כדרך נתון לבנך מה שאין אני זכאי לכך, יכול להיות גם פירושו אשריך שתראה כדרך נתון לבנך בחיך, מה שאין אני זכאי לכך בחיי כי משה ידע שיפטר לפני כניסתו לארץ, ולא יראה בניו מכניסים, ואם כך, יתכן ומשה לא ידע שאין בניו יורשים, ובא לתבוע שירשו בניו.

והאל ברוב חסדו. יתן עלינו מהודו. ויפקוד עמו וצאן ידו. ויעזרנו תמיד לעבדו. וברכתי לידידי וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו. ידידו ומכבדו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אב הרחמן התשע"ט

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת פנחס (במדבר פרק כ"ו פסוק א')

פירש"י וז"ל: ויהי אחרי המגפה וגו', משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן והוא מונה אותן לידע מניין הנותרות. עכ"ל. ולפ"ז מדוע ממשיכה התורה ומונה ומספרת לנו על "ער ואונן", בני יהודה, "וכן על דתן ואבירם", בני אליאב, והלא הם לא נותרו.

והנלענ"ד בס"ד, על דרך המשל הנזכר, כשיש רועה שבא למנות את מנין הצאן הנותרים, הוא גם נזכר באותם כבשים וטלאים שלא שמעו לקול הרועה, ולא שמרו על עצמם, ונתרחקו מן העדר, ובשל כך באו עליהם הזאבים, והם אלו שגרמו לשאר הצאן להטרף על ידם, ועל כן מונה גם אותם, כי נפקד מקומם, ובשל כך באה הרעה הזאת על שארית הצאן.

וגם כאן, המגיפה שבאה, היתה בשל עוונות, מחלוקת וחוסר אמונת ה', ועל כן הזכיר משה רבינו את "ער ואונן", שמתו בעוונם, וכן את "דתן ואבירם", שמתו בעקבות מחלוקת וחוסר אמונת ה', ועל כן נזכרו גם הם בשמותם, כי הם וכיוצא בהם, אלו שהביאו את הזאבים והכניסום לתוך העדר, במעשים שעשו מעין מעשיהם של ער ואונן דתן ואבירם. וראה מעין זה בפירוש אור החיים הקדוש על הכתוב "הוא דתן ואבירם" (פסוק ט'), שפרסם הרשעים שהם הסיבה לרשע הנעשה. יעו"ש. וכן בפירוש מאור האפילה על הכתוב "וימת ער ואונן" (פסוק י"ט), להזהיר ולהזכיר שלא ילך אדם בדרכם, שלא היה להם חטא אלא זה. יעו"ש.

והאל אשר אין בלתו, יגאל עמו וצאן מרעיתו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אב הרחמן התשע"א

לכבוד ילד השעשועים, משכיל ונעים, מפרחי כהונה, עם חכמה ותבונה, שלמה הכהן נ"י, בן ידידנו הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי את שאלתו, מדוע לא מוזכרים בני משה בסדר מנין עם ישראל,

והן אמת שכבר עמד בזה המהר"ל בספרו גבורות ה' (פרק י"ט) וכתב שמשה רבינו לא היה אדם פרטי, אלא שקול כנגד כל ישראל, ועל פי זה ביאר את הטעם שנשא משה רבנו ע"ה גיורת, כי לא היה כאדם פרטי שראויה לו אישה פרטית. ומטעם זה לא הזכירה התורה את משפחתו, אולם טרם הגיע למעלה זו, דהיינו לפני מעמד הר סיני כשלא עלה לאותה מדרגה עליונה של דיבור עם ה' פה אל פה, נזכרו בניו ומשפחתו, שמותיהם, והמעשה בהיותו בדרך במלון, אך משקיבל את התורה ופרש ממשפחתו, אינם מוזכרים יותר. יעו"ש.

ונלענ"ד להוסיף טעם נוסף, הואיל ובני משה לא ירשו אותו, וכדי ללמדנו שהתורה אינה ירושה, על כן לא נזכרו, וכפי שהובא במדרש (שמות רבה פרק ב'), בקש משה שיעמדו ממנו כוהנים ומלכים א"ל הקב"ה "אל תקרב הלום" כלומר לא יהיו בניך מקריבין שכבר מתוקנת הכהונה לאהרן אחיך. וכן הביא רש"י (במדבר פרק כ"ז על פסוק ט"ז) "יפקד ה'" - כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר הגיע שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי. אמר לו הקב"ה: לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל. ע"כ.

עוד נלענ"ד ליתן טעם נוסף, מדוע לא נזכרו בני משה, הואיל ונכדו יצא כומר לעבודה זרה, על כן לא הזכירה התורה את יוצאי חלציו, כדי לא לביישו, וכפי שמובא בגמרא בבבא בתרא (קט:): "ויהונתן בן גרשום בן מנשה הוא ובניו היו כוהנים לשבט הדני עד יום גלות הארץ" (שופטים י"ח, פסוק ל'), וכי בן מנשה הוא, והלא בן משה הוא, דכתיב ובני משה גרשום ואליעזר, אלא מתוך שעשה מעשה מנשה תלאו הכתוב במנשה".

וברכתי לכת"ר שימשיך לעלות ולגדול על אדני התורה והיראה, ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח. בברכה רבה, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תמוז התשע"ד

כבוד מעלת, החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בתחילת פרשת השבוע, פרשת פינחס אומר הקב"ה למשה רבינו "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כיליתי את בני ישראל בקנאתי". והקשה כת"ר מדוע חזר וכפל תיבות "בני ישראל פעמיים".

הנה ראיתי רבים אשר עמדו על שאלה זו, וכבר כתב בספר אגרא דכלה על התורה (פרשת פנחס), חזר וכפל "בני ישראל", להורות שהיה בתוך בני ישראל, ועמד לפניהם, ולא התבייש מפני המלעגים, ולנוכח פניהם עשה מעשה. יעו"ש. וכ"כ בספר משנת רבי אליעזר (פנחס עמ' רנ"ז) שכל הי"ב ניסים שנעשו לפנחס השנויים במדרש במדבר רבה (פרשה כ' אות כ"א), הכל נעשה לעיני בני ישראל. יעו"ש.

והנלענ"ד לתרץ שזמרי בן סלוא, וכן מי שחטא עם בנות מדין, חשבו שאולי בשביל "השלום", עם הגויים, כדאי להתבולל עמהם, וגם בנות מדין בזה השפיעו על בני ישראל, להכנס לאוהליהם והיו אומרות להם "כלום אין אנחנו בני אב אחד, תרח אבי אברהם, ולמה השנאה הזאת שבנינו, הרי אנו אוהבים ומוקירים אתכם". וכפי שהובא בילקוט מעם לועז (במדבר פרק כ"ה פסוק ב'). יעו"ש. וזו הסברא שאומר כל מתבולל, "מה ההבדל בין יהודי לגוי, ולמה לא להתחתן עמהם". ולכך חזרה התורה וכפלה "מעל בני ישראל", "ולא כילית את בני ישראל". להזכיר שאנו עם ישראל ואסור לנו להתבולל עם הגויים, כי דבר זה מביא חמה וכליון. ואלהינו שונא זימה.

עוד י"ל בס"ד שיש בזה תשובה מוצ'את לטעת הנוצרים החושבים באיוולתם, כאילו הקב"ה חס ושלום עזב את עם ישראל, מפני שכעס

עלינו, ובחר באומה אחרת, ולכך חזר הכתוב על תיבת "בני ישראל" פעמיים להורות שאע"פ שהיתה חימה, וח"ו גזירת כיליון, הם נשארו "בני ישראל", ונשארו הבנים שלי, ולא המירם ח"ו באומה אחרת.

והאל אשר נתן בריתו שלום, יגאלנו בשוב ה' ציון והיינו כחלום, וירב עושרנו כספיר ויהלום. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת מטות

בעזה"י שלהי תמוז התשע"ו

כבוד מעלת הרב הנעלה, לשם טוב ותהילה, מיחידי סגולה, הרב
גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
רוב שלום טובה וברכה,

בפרשתינו נאמר "ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאוד" (במדבר פרק ל"ב פסוק א'), והקשה כת"ר מדוע הפסיק באמצע הפסוק "לבני ראובן ולבני גד", ולכאורה היה מתאים יותר לכתוב "ומקנה רב ועצום מאוד היה לבני ראובן ולבני גד".

הנה עמדו בזה האלשיך הקדוש, הנצי"ב בפירושו העמק דבר, ובספר תכלת מרדכי (עמ' קמ"ד), ובעוד ספרי פירושים, וכתבו שלבני ראובן היה מקנה רב ביחס לשאר השבטים, אך לבני גד היה מקנה במספר עצום מאוד, ולכך הפסיק, "ומקנה רב היה לבני ראובן", אך "ולבני גד עצום מאוד". יעו"ש.

ובספר אור תורה מג"ר (עמ' של"ו) פירש שהיה לבני ראובן ולבני גד מקנה רב מימי עולם בהיותם אנשי מקנה מעת רדתם למצרים, ועתה במלחמת מדין נתעצם יותר, כי קנו חלק אנשי הצבא, ולכן חילק הפסוק "ומקנה רב", שהיה מאז ומקדם, וע"י המלחמה נעשה עצום, ולכך גם לא נכתבו יחד "רב ועצום", אלא חלוקים זה מזה. יעו"ש.

ובספר כלי יקר (שם) כתב שלראובן היה מקנה רב בכמות ולבני גד עצום מאוד באיכות, ועל כן גם לא פחדו לשבת בקצה הישוב בספר, כי צאנו היה שומר מפני אויבים ושאר טורפים. והובא בספר אשר על הפרשה (עמ' 338). יעו"ש.

ובספר מאור האפילה (עמ' תנ"ז), כתב, שהמקום מרעה בככר הירדן היה בו דשא ונחלים, והוא היה עצום מאוד. ולטעמו, תיבות "עצום מאוד", מיירי על המקום מרעה. יעו"ש.

ובספר אהבת שלום (פרשת מטות שם), ביאר שיעקב אבינו אמר "יש לי כל", ואילו עשיו אמר "יש לי רב", והרשעים להוטים להרבות ממון רב, וגם בני ראובן ובני גד אחזו במידה זו להרבות ממון וזהו ביאור תיבת "רב", ואח"כ נתעצמו במידה זו בממון בבחינת "עצום מאוד", לעזוב רצון ה' ח"ו, ואולם באמרם "ואנחנו נחלץ חושים", נשתעבדו במסירות נפשם ותקנו המעוות. יעו"ש. וכעין זה כתב המלאך רפאל בספרו מי מנוחות (שם).

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מה שהובא בחומש רב פנינים (פירוש נקמת ומלחמת מדין), ע"פ הזוה"ק על הפסוק "והוא כזרע גד" (שמות פרק ט"ז פסוק ל"א), שבני גד חבבו את המן ביותר, ולא אכלו שום דבר ואפילו בשר, אלא רק מן, ומאחר ולא שחטו בהמותיהם לאכילה, היה מקניהם עצום. יעו"ש.

והנה ידוע שהמגדל מקנה, יש לו עבודה רבה לרעות הצאן, ולחלוב מחלבם, ולגבן החלב לגבינה, ולגזוז הצאן, לנפצו ולטוותו, ולשחוטו כדי לאכול בשרו, ולנקר הבשר ולמלחו ולהכשירו ולבשלו או לצלותו, ולעבד עורם. ועוד מלאכות.

ולפי זה יש לומר, "ומקנה רב היה לבני ראובן", "רב" מיירי על העובדים, שהיו עובדים רבים העוסקים במקנה, מחמת צאנם הרב [ובדרך מליצה יש לומר "רב", שהביאו הרבה רבנים לשחוט לנקר ולהמליח], אך בני

גד שלא אכלו את מקנם ועיקר מאכלם היה המן, היו צריכים עוד יותר עובדים "עצום ורב", יותר מבני ראובן, כי צאנם נועד למלאכות רבות, ולא רק למלאכת השחיטה בלבד.

וה' יזכנו לבנין מקדשו המאיר ככוכבים, ושם נקריב מנחות פרים וכשבים, תור וגוזל וגדיים טובים, ונעלה לרגל נערים עם שבים, ויחדש ימינו כקדם כיעלת אהבים, וברכה מרובה כטל ורביבים. עבד לאל אדון. כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת מסעי

בעזה"י אב הרחמן התשע"ח

כבוד מעלת הרב המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאלתי ע"י כת"ר, בגמרא במכות (יא.) מובא שאמותיהן של כהנים גדולים מספקות מים ומזון למי שרצח בשוגג, והקשה כת"ר, למה דווקא האמהות ולא הכהן גדול עצמו, או בניהם ובנותיהם או אחיהם.

הנה כבר עמד על כך בפירוש תפארת ישראל על המשניות (מכות פרק ב' משנה ו'), וכתב שיתכן והכהן ממלא מקום אביו, ולכן לא הזכיר האב, ומה עוד שאם הכהן הגדול בעצמו יבוא ויביא להם מים ומזון, היה הדבר נראה כשיוחד, שמכיון שלא התפלל על דורו קרה מקרה שכזה, ולכן נותן להם מים ומזון להשתיקם, ועוד שנשים רחמניות יותר, ועוד שלא יברחו לשם עניים בכדי שיפרנסם הכהן הגדול. יעו"ש. [ובספר אוצר חיים צוקרמן במדבר עמ' קצ"ב האריך לבאר את הטעם האחרון בשם ספר מעייני החכמה, שלא יבואו לערי מקלט גם עניים שלא הרגו, למען תסופק להם שם פרנסתם, אלא כשהאמהות מספקות את המזון יחששו

העניינים שמא האם הזקנה לא תאריך ימים וישארו בלי לחם. יעו"ש].

ובספר באר יצחק טיקטינסקי (עמ' קצ"ב), כתב, שהאמא מחבבת את בנה באהבה אמיתית בלי שום פניה או סיבה, ועל כן האמא דווקא מגיעה ולא משהו אחר מבני המשפחה. יעו"ש.

ובספר גחלי אש (סימן ט') כתב, שהזכות של הכהן לשמש ככהן גדול, היא בזכות מעשי אמו, כמו המעשה בקמחית, ועל כן היא דווקא מביאה מים ומזון לרוצחים בשגגה, שלא יצא לעז עליה ח"ו, אם ימות, שמעשיה גרמו. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שתינוק הנולד דומה ליוצא מבית האסורים, ועל כן אומרים בשעת המילה "הודו לה' כי טוב", כיוצא מבית האסורים, המברך ברכת הגומל, וכמבואר בספר אור זרוע (הלכות מילה סימן ק"ז), ובמהרי"ל (הלכות מילה עמ' תע"ח), ומשום כך, באה האמא ונותנת מים ומזון ליושבים בעיר מקלט, ומרמזת להם שגם בנה היה בבית האסורים בהיותו ברחמה, ותהילות לאל יצא לאור גדול לאחר תשעה ירחי לידה, וגם הם עוד יצאו לחיים טובים ולשלום, ורק ינהגו בסבלנות.

ועוד י"ל, שהאמא עצמה מגיעה ומראה לכל היושבים בעיר מקלט, כמה היא זקנה ובאה בימים, וכשרואים כן הרוצחים מבינים שהכהן הגדול, יזכה לאריכות ימים כאמו, ואם כן אין מקום להתפלל עליו שימות חלילה, וכבר אמרו במדרש (ויקרא רבה פרשה כ"ו סימן ט'), למה נקרא שמו כהן גדול, שהוא גדול בה' דברים, בחכמה, בכח, בנוי בעושר ובשנים. יעו"ש. ומבואר אם כן שהכהן הגדול זוכה לשנים רבות, ומראה האם גורם להם יותר לאמיתות הדברים ולחיזוקם, ומונע מהם להתפלל עליו שימות, כי מבינים שיאריך ימים בעזר ה' ובישועתו.

ועוד יש לבאר במליצה, ע"פ דברי רבותינו שכהנים קפדנים ורגזנים הם (ב"ק ק"ס: , קדושין ע:), ואם הכהן הגדול, יש לה מידת סבלנות גדולה, גם עם בעלה הכהן, גם עם בניה, וגם עם נכדיה, שכולם כהנים, ועל כן

היא מרמזת לרוצחים שגם הם ינהגו בסבלנות, ומן השמים ירחמו עליהם ויצאו לחיים טובים ולשלום לביתם בעיתו ובזמנו. ועל כן היא נותנת להם מים ומזון, כי כך היא מרגיעה את הכהנים בני ביתה, כפי שרגילים העולם לומר, מי שכועס שישתה מים קרים, יאכל משהו וירגע, וגם היושבים בערי מקלט, תשתו מים, תאכלו מזון ותרגעו, ותלמדו מהאמא הגדולה הזו מידת הסבלנות...

וה' יאריך ימינו בטוב ושנותינו בנעימים, ובנין ה' יהיה כאור שבעת הימים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת דברים

בעזה"י שלהי תמוז התשע"ה

כבוד מעלת הרב הגדול, מעוז ומגדול
טוב ונעים, חכם דעים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס פרדס יוסף החדש
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע פרשת וספר דברים נקראים בשם זה ולא נקראים "הדברים" כי הלא בפסוק נאמר "אלה הדברים" ולא "אלה דברים".

הנה כבר כתב הרב גבריאל פרוידנשטיין בקובץ המעין (כרך ל'), מאמר אודות שמות פרשיות התורה כפי שנזכרים בגמרא ברש"י ובתוס', ובפרשת דברים ציין לפרש"י (במדבר פרק ל"ב פסוק י"ז) שם כותב רש"י פרשת "אלה הדברים", וכן הוא בפרש"י (חולין ס: ד"ה ליתו וליפקו), וכן נקרא הספר "אלה הדברים", כמוזכר בפרש"י בראשית (פרק כ"ט פסוק ל"ד), וכן בתוס' שבת (פט. ד"ה מדבר צין), וכן ברשב"ם פסחים (קכד: ד"ה בשאר), וכן מופיע במנחת שי. עכ"ד. וכן מצאתי לראב"ע בפרושו

על התורה (שמות פרק י"ח פסוק כ'), וכ"ע הרב אליהו מזרחי בפרשת בראשית (פרק א' ד"ה משום כח), וכן כתב הרשב"א ח"א (סימן תט"ו). נמצאנו למדים מכל האמור שספר ופרשת דברים היתה נקראת בפי הראשונים "ספר אלה הדברים", ו"פרשת אלה הדברים", והנלענ"ד שהמדפיסים קצרו הלשונות ובמקום לקרותם באריכות קצרו וקראום "דברים" בלבד, וגם ה' הידיעא השמיטו כדי לחסוך בתיבות ומילים, וכך נשתקע הדבר והונהג בכל בית ישראל לקרות הספר והפרשה בשם "דברים" בלבד, ויש עוד לומר שקראו הספר והפרשה בשם "דברים" ולא "הדברים", כדי להוציא מליבותיהם של המינים והכופרים לבל יאמרו שאלו הדברים שנאמרו על פי השכינה ושאר התורה ח"ו לא, ולכך שינו לומר "דברים", היינו כשאר כל דברי התורה שמשה אמת ותורתו אמת. וה' יגאלנו גאולת עולמים, ויבנה בית מקדשו רם על כל רמים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת ואתחנן

בעזה"י אב הרחמן התשע"ה

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר שאלות בפרשת ואתחנן, וזה החלי בעזר צור גואלי.

א', "את גודלך ואת ירך החזקה" (פרק ג' פסוק כ"ד). לכאורה נראה הפסוק ככפל לשון.

הנלענ"ד שאין הדבר כפל לשון, שהרי יש דבר שהוא גדול אך איננו חזק, ויש חזק שאיננו גדול, כדוגמת דחליל המונח בערוגות הגינה ובא להפחיד

את הצפורים, הוא יכול להיות גדול, כי ממלאים אותו בבלויי בגדים וכדומה, אך הוא איננו חזק, כי הוא רק בובה. ויש חזק שאיננו גדול, כדוגמת מנוף קטן מימדים שיש בו כח להרים דברים כבדים. ולהבדיל אלף אלפי הבדלות, הקב"ה גם גדול וגם חזק.

ב', לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ (פרק ד' פסוק כ"א), מדוע חזר וכפל פעמיים, בלתי עברי ולבלתי בא.

במדרש פטירת משה רבינו, וכן בתנחומא ישן (ואתחנן), וכן במדרש דברים רבה פרשה ט' סימן ט') מובא, שמשה רבינו בקש להכנס לארץ כחיות השדה, או כעוף הפורח או כדג שיעבור את הירדן, או יניחנו על כנפי העננים ויראה את הארץ, או יחתכו לאיברים איברים וישליך את אבריו אל עבר הירדן ושם יחייהו לראות את הארץ, ובכל הדברים הנזכרים סירב הקב"ה, ולפ"ז י"ל מכל האפשרויות הנ"ל, יש אפשרות שיבא בלי לעבור כמו ציפור או בעננים, או חתיכות חתיכות, שאיננו עובר את הירדן ביבשה, אלא באויר, ויש שיעבור בלי לבא בדמותו ממש כגון חיות השדה, אך הקב"ה לא הסכים לא לעבור ולא לבא, ולכך כפל פעמיים לבלתי עברי ולבלתי בא.

וזכות משה רבינו, נזכה לבנין בית מקדשנו ותפארתנו, על ארצנו ונחלת אבותנו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת עקב

בעזה"י שלהי אב ה'תשס"ז

כבוד מעלת ידידי היקר והחביב. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א רוב שלום וברכה. כשמש נסוכה. ומשאת וארוכה.

הנני להשיבו על שאלותיו המחכימות בפרשת עקב, בעזה"י החונן לאדם דעת.

א'. כת"ר שאל מדוע בפרשת "והיה אם שמוע" (דברים פרק י"א פסוקים

י"ד - י"ז) כתובות הברכות בלשון יחיד, כגון: "ואספת", "בשדך", "ואכלת", "ושבעת" וכו', והקללות כתובות בלשון רבים כגון: "וחרה אף ה' בכם", "ואבדתם" וכו'.

ויש לומר שכל ישראל ערבים זה לזה, ואם חס ושלום יהודי חוטא ובאה בגללו פורענות חס ושלום, כל ישראל נענשים בעבור זה, והצדיקים בתוכם, ואפילו בראשם, וכמו שאמרו בגמרא בשבת (נה.) על הפסוק ביחזקאל (פרק ט') "וממקדשי תחלו", תני רב יוסף אל תקרי מקדשי אלא מקודשי, אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מאלף ועד תיו. ע"ש. ועל כן דיבר בקללה בלשון רבים. אולם בברכה, כל אחד ואחד מקבל מה שמוכן ומזומן לו מן השמים, ואין נוגע במה שמוכן לחבירו, ומה עוד שכל אחר מקבל ברכתו לפי מעשיו, ועל כן בברכה דיבר הכתוב בלשון יחיד.

ב'. עוד שאל כת"ר מדוע בפסוק "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך" וגו'. פתח בלשון רבים "ולמדתם", "בניכם", וסיים בלשון יחיד "בשבתך בביתך ובלכתך" (שם י"ט).

ומצאתי בחפיש'ה בספר לקוטי בתר לקוטי שהביא בשם ספר שפתי כהן שכתב שכתב להסביר שאם מלמד את בניו או תלמידיו לדבר בם, אזי ע"י הבנים או התלמידים זוכה הוא עצמו לדבר בם בשבתך בביתך בשבתך בביתך בעוה"ז, ובלכתך בדרך, והלך לפניך צדקך, ובשכבך, שפתותיך דובכות בקבר, כל זמן שהבן או התלמיד לומד, וכן ובקומך, בזמן התחיה, ולכן נאמר בלשון יחיד יען מוסב על המלמד, ולכן גם נאמר "לדבר בם", ולא נאמר "ודברת בם", שע"י הבנים או התלמידים יהיה נחשב לך כאילו דברת אתה. עכ"ד.

ובספר לבוש יוסף ביאר, שהתורה רצתה ללמדנו שהדוגמה האישית היא החינוך הגדול ביותר, ועל כן רמזה התורה, אם רוצים אתם לקיים את "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם", ראשית כל "בשבתך בביתך", דהיינו, אתה האבא תשב ותלמד ותהיה לדמות חינוכית בביתך, וכל

דבריו בנחת יהיו נשמעים, וכן הביא בשם האדמו"ר מויזניץ שהחינוך המועיל ביותר הוא התנהגות האב. ע"כ.

והנלענ"ד לבאר "ולמדתם אותם את בניכם", בניכם אלו תלמידכם וכמו שאמרו בגמרא בקידושין (ל.), וא"כ זהו המלמד שמלמד את כל תלמידיו יחד ועל כן פתח בלשון רבים, אך אם רואה שאחד התלמים קשה עליו לימודו יביאו אל ביתו ויישן אצלו וילמדנו וזהו "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך". בלשון יחיד. עוד יש לומר "ולמדתם אותם את בניכם" זהו ציווי על האבא והאמא יחד ללמד לבניהם את התורה, אך לפעמים האבא אינו בבית, או האמא אינה בבית, ולכן כאן מצווה האב לבדו או האם לבדה, "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך". עוד יש לומר שפתח בלשון רבים "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בס' מופנה אל ראשי הקהל שאם יודעים על יתום או נזקק שאינו יכול ללמוד תורה חובה עליהם לדאוג לו ועל כן פתח בלשון רבים, ועל דבר זה ידאג כל אחד מראשי הקהל "בשבתך בביתך" וכו' ועל כן סיים בלשון יחיד.

ג. עוד שאל כת"ר מדוע בפסוק "ונתתי מטר ארצכם וכו' ואספת דגנך" (י"א פסוק י"ד) פתח בלשון רבים "ארצכם" וסיים בלשון יחיד "ואספת", ובקודש חזיתי בספר נפש החיים (שער א' פרק ח') כתב שדיבר בלשון יחיד הואיל ולכתחילה צריך ללמוד תורה ורק היחיד שאינו יכול ללמוד קובע עצמו לפרנסה. ע"ש.

ובספר דעת סופרים עמד בזה וכתב שהואיל ועבודת האדמה לא היתה נחלת הכלל, לכן דיבר בלשון יחיד. ע"כ. גם בספר תוספת ברכה לרב אפשטיין עמד בזה וכתב לבאר ע"פ הגמרא בברכות (לה:): שדיבר בלשון יחיד "ואספת" כנגד "והגית בו" ללמדנו שגם בהיותו חורש וזורע יקבע עיתים לתורה. ע"ש. ובספר אזנים לתורה לרב סורוצקין זצ"ל הביא כמה תירוצים בזה, תירוץ א' – ואספת דגנך – דגנך ולא שיגזול של אחרים, מאחר שרוב הרועים מקילים לעצמם לרעות בשדה אחר. תירוץ ב' – שמא יאמר אדם מאחר ורוב ישראל הולכים בדרך ה' ושומרים מצוותיו, ממילא

מובטח שיהיו גשמים בעיתם לכן דיברה התורה בלשון יחיד ללמדנו שכל אחד יקבל כדרכיו וכפרי מעלליו וחלקה אחת תמטר וחלקה אחת לא תמטר. תירוץ ג' – באה התורה להוציא מחשבת הרכוש השיתופי כגון "קדירא דבי שותפי" ולכן נאמר ואספת דגנך. ע"ש באורך וברוחב.

ובספר לך דוד לרבי דוד הכהן זצ"ל מהעיר דבדו שבמרוקו ביאר שאפילו היחידים שאינם עושים רצונו של מקום ופורשים מן הרבים המקיימים "לאהבה את ה' אלהיכם", מ"מ גם הוא יתקיים בו "ואספת דגנך" בזכות הצדיק, וכיו"ב ראיתי שכן פירש בספר אמרי יחזקאל לרבי יחזקאל הכהן זצ"ל.

וראה עוד בספר נועם אלימלך (פרשת עקב) שביאר בזה ע"פ החסידות. יעו"ש ויערב לך.

וגם הלום ראיתי לרבי יוסף משאש זצ"ל בספרו נחלת אבות ח"ה (כרך ב' עמוד נ"ז) שעמד בזה וכתב וז"ל: והטעם שנקט בלשון רבים, נראה לקוצ"ד, שאם היה אמרו בלשון רבים, היה משמע שאף אם לא יאספו כולם רק רובם, הרי קי"ל רובו ככולו, ולא חיישינן למיעוטא, לכן כתיב בלשון יחיד, לומר שכל אחד ואחד יאסוף את תבואתו, אחד מהם לא יהיה נעדר מזה. עוד טעמא אחרינא שבא להורות שלא יצטרכו זה לזה, וכ"ש לעם אחר. עכ"ל.

וה' יתברך יזכנו לכל הברכות האמורות בתורה, ויבנה לנו בית הבחירה, וישלח גואל מהרה, וליהודים היתה אורה, בברכה רבה, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אלול המרוצה התשע"ח

כבוד מעלת החכם השלם בתורה, ויראת שמים טהורה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בפרשת עקב (דברים פרק ז' פסוק י"ג) נאמר: "וברך פרי בטןך ופרי אדמתך", והקשה כת"ר, מדוע הזכירה התורה כל פרי בנפרד "פרי בטןך ופרי אדמתך, ולא כללה אותם יחד "פרי בטןך ואדמתך".

הנה בספר כלי חמדה (שם) ביאר שאדם שיש לו בנים והוא עני, ואין לו במה להאכילם, הוא שרוי בצער גדול. ולכן אמרה התורה "וברך פרי בטןך ופרי אדמתך", דהיינו יהיו לך פירות של בנים ובנות, וגם כלכלה בהרחבה, וכדרך שאמר דוד המלך "וישגב אביון מעוני וישם כצאן משפחות... עכ"ד. וכן ביאר בספר אוזניים לתורה (שם), ללמדנו שאין על האדם לכבוש מעיינו ולהגביל את פרי בטנו כאשר אין לו פרי אדמה ופרנסה, אלא יבטח בה' הזן ומפרנס עולמו. עכ"ד. ולפי זה יש לומר שעל כן הפריד "פרי בטןך ופרי אדמתך", כל אחד בנפרד, להורות שתהיה לו ברכה גם בילדיו, וגם בפרנסתו, כל אחד בנפרד ובכמות הראויה לו.

ועוד יש לומר בס"ד, שהפריד בין פרי הבטן לפרי האדמה כי כל אחד יבוא בעיתו ובזמנו, כי אם פרי הבטן, יצא לפני תשעה חודשי העיבור, אין זה בזמנו, וכן אם יפול הפרי בעודו בוסר, אין זה בזמנו, ולכן ציין ברכת כל אחד בנפרד להורות שכל אחד יגיע בזמן הראוי לו.

ועוד יש לומר בס"ד, שיש עצי סרק הנותנים פירות אשר אינם ראויים לאכילה, ועל כן, ציין פרי הבטן בנפרד לפרי האדמה, שלא יהיה פרי הבטן כדרך אותם פירות סרק שלא ראויים לאכילה, אלא כל בניו יהיו מבוררים יפים וטובים במראם ויראת ה' על פניהם.

ועוד יש לומר שאם היה כוללם יחד, "פרי בטןך ואדמתך", היה הדבר נשמע בר מינן כקללה, שיתברכו חס ושלום באדמה. ועל כן הפרידם, לסימן טוב, ולאריכות ימים ושנים, דשנים ורעננים.

ויהי רצון ונזכה כולנו כאחד, לזרע קודש ומיוחד, בעלי תורה ומידות גם יחד. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת ראה

בעזה"י שלהי אב הרחמן התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ'
שליט"א, מח"ס פרדס יוסף על המועדים.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נאמר בתחילת פרשתינו "ראה אנכי נותן
לפניכם היום ברכה". ומדוע אמר בלשון "אנכי", ולא אמר "אני", או
"הנני".

הנה כבר כתבו המפרשים (הובא במלבי"ם וברש"ר הירש בכמה מקומות,
וכן כתבו כמה מפרשים), שתיבת אני נאמרת במי שהוא איש זר, ואין
מכירים אותו כלל, ולא שמעו ממנו מעולם, ובא ואומר "אני איש מעיר
פלונית", אך תיבת "אנכי", נאמרת על מי ששמעו שימעו מפורסם ומוכר.
ועל כן גם כאן אמר לשון "אנכי", כי כבר מכירים את משה רבנו.

ומצאתי לסבא דמשפטים, דורש כל את"ם. הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל,
בספרו אוצר המכתבים (סימן תשפ"ב) שעמד בזה, וכתב שיש הבדל בין
אני לאנכי, וז"ל: ולדעתי המעט נראה לחלק ביניהם על פי נוהג שבעולם,
שהמודיע שהוא עשה או אמר איזה דבר בין בעבר בין בהווה בין בעתיד,
אם הוא מדבר ברגש הוא מדגיש דבריו ומוסיף להניח כף ידו על חזהו
להראות את עצמו שהוא הוא ולא אחר, ולא ע"י שליח אלא הוא בעצמו,
לא כן המדבר בלא רגש ובלא הדגשה, הוא אומר רק בפיו ואינו מראה
בכף ידו, וא"כ נוכל לומר כי אנכי בכל מקום היא אמירה ברגש ובהדגש,
ולכן הוסיף בה אות כ"ף להורות כאלו מראה עצמו בכף ידו שהוא הוא
ולא אחר, ואני בכל מקום היא אמירה פשוטה בלא רגש ובלא הדגש וכבר
אמרתי חלוק זה לחכם מדקדק גדול אשכנזי עובר אורח פה והתבונן היטב

בענין ואמר ישר וכתבו אצלו משמי. עכ"ל. ולפ"ז כאן נאמרו הדברים בהדגשה.

והנלענ"ד בס"ד להוסיף על דבריו, שתיבת "אנכי", היא מלשון "חומת אנך" (עמוס פרק ז' פסוק ז'), דהיינו, חיבור של משקולת המאזניים, ותיבת "אנכי", נאמרת בדבר כבוד משמעות. ולעומת זאת תיבת "אני" היא מלשון "אניה", כמו אניה השטה, ותיבת אני נאמרת בדבר קל לשמיעה. וגם כאן הואיל ונאמרו דברים כבדי משקל בין הבחירה בין הברכה לקללה. על כן השתמש בלשון "אנכי".

ותיבת "הנני", פירושה הריני מוכן, ובספר אספרה כבודך (עמ' ל"ה), כתב שתיבת "הנני", מורכבת משנים "הן אני", דהיינו אני מוכן. ע"כ. וודאי שלא שייך לאומרה במקום זה.

וה' הטוב מקור הברכות, ישלח לנו משאות וארוכות, מאירות ומזהירות כשמש נסוכות. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אלול המרוצה התשע"ה

כבוד מעלת הרב המפואר, ישראל אשר בכ אתפאר, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס פרדס יוסף החדש, החונה בעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בתחילת פרשת ראה נאמר "את הברכה אשר תשמעו" והקשה כת"ר, מה באה לרבות תיבת "את".

הנה רבים מן הפרשנים כתבו "את", לרבות שכר העולם הזה, נוסף למה שמקבל שכר מצוות בעולם הבא (ראה חסד לאברהם שפירא עמ' צ"ט).

ובספר גנזי שערי ציון (עמ' קל"ה) כתב "את", לרבות התענוג שבשמיעת התורה שהיא מחיה את הנפש.

ורבי יעקב חיים סופר זצ"ל, בספרו ישמח ישראל (עמ' רפ"ט) כתב בא לרבות מחשבה טובה שאם בא לעשותה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה, [והיינו שתיבת "את", באה לרבות תיבות "אשר תשמעון", לענין קיום המצוות].

ובספר שלחן מנחם מונדר (פרשת ראה) כתב, "את", לרבות תלמיד חכם, שאם תתחבר לתלמידי חכמים גם תקבל את ברכתו של ה' יתברך.

והנלענ"ד דתיבת "את" באה לרבות את הברכה שתבא לבני ביתו ולרכושו של האדם, שאם הוא ישמע אל מצוות ה' יתברך, הוא יתברך וכל מעשי ידיו מתברכים, וכן נזכה לחיים טובים ארוכים ומבורכים, ממקור הטוב נסוכים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי כסלו התשס"ח

כבוד הרב המפואר. ישראל אשר בך אתפאר. הרב אהרון גדליה בן הרב חסידא ופרישא. מלא צנא דדובשא. ראש וראשון לכל דבר שבקדושה. שר בית הזוהר והקבלה. לתפארת שם ותהילה. הרה"ג רבי יחזקאל בינג שליט"א.

רוב שלום וברכה. כשמש נסוכה. ומשאת וארוכה.

נשאל נשאלתי שאלתו, על ידי הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס גם אני אודך, במש"כ בפרשת ראה (פרק ט"ו פסוק ח') "כי פתח תפתח את ירך לו", ופרש"י אפילו כמה פעמים. ושם (פסוק י') "נתון תתן לו" פרש"י אפילו מאה פעמים. ע"כ. ומדוע כאן פרש"י כמה פעמים וכאן מאה פעמים.

תחילה וראש, יש לידע דמקורו של רש"י הוא מהספרי (פרשת ראה) שם אמרו, ומנין שאם פתחת פעם אחת אתה פותח אפילו מאה פעמים, תלמוד לומר כי פתוח תפתח את ירך לו. ועוד אמרו שם ומנין שאם נתת

פעם אחת נותן לו אפילו ק' פעמים, ת"ל נתון תיתן. והגר"א בגירסתו שם כתב: ומנין שאם פתחת פעם אחת שסופך לפתוח הרבה פעמים. ע"כ. ואם כן נמצאנו למדים דרש"י העתיק מגירסת הספרי שהיתה לפניו, שהיא כגירסת הגר"א, ובפתח תפתח כתוב כמה פעמים, ובנתון תיתן כתוב אפילו מאה פעמים, ואילו ע"פ גירסת הסיפרי שלפנינו נמצאת בשניהם כתוב אפילו מאה פעמים. וכן מצאתי במדרש תנאים (דברים פרק ט"ו פסוק ח') שהגירסה היא מנין שאם פתחת פעם אחת פתח אפילו מאה פעמים ת"ל כי פתוח תפתח. ע"כ.

ומ"מ מצוה עלינו לבאר דברי רש"י הקדושים ע"פ הגירסה שהיתה לפניו. ומצאתי בחפשיה למלבי"ם בפירושו לתורה - התורה והמצוה (שם) שכתב לבאר דברי הספרי שהוא הבטחה שאם לא יקפוץ ידו ויפתח פעם אחת אז תלבשהו רוח נדיבה ויפתח תמיד, ולא רצו לפרש שהוא ציווי שיפתח כמה פעמים, דהא אומר אח"כ נתון תיתן. ע"כ. וא"כ לפי דבריו פירוש פתוח תפתח הוא המשך לפסוקים הקודמים שם נאמר "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון", ואם יפתח כמה פעמים סופו לפתוח הרבה פעמים, ולדעתו כאן מדובר במעשה הצדקה, ואילו מצות הצדקה מופיעה ב"נתון תיתן", ושם יתבאר שיש לתת אפילו מאה פעמים. וכן ראיתי לרבי מילובביץ זצוק"ל (מובא בליקוטי שיחות כרך ל"ד עמ' 82) שעמד על דברי רש"י הנ"ל ופירש דהפסוק הראשון נוטה ללבו של הנותן לבל יאמץ ופתוח יפתח, ואילו הפסוק נתון תיתן מדבר על מעשה הנתינה, ובזה תירץ דברי רש"י שבפסוק השני כשמדובר על נתינה בפועל שייכת נקיבת מספר "אפילו מאה פעמים", אולם בפסוק הראשון עיקר ההדגשה היא על האדם, שעליו להתגבר על יצרו אפילו כמה פעמים. ע"ש בדבריו ותרווה נחת.

וכדברי המלבי"ם הנ"ל כן מצאתי בעמק הנצי"ב שמפרש גם בגירסה הישנה שלא בתורת מצוה קאמר דזה מבואר בב"מ (לא). דמפתוח נפקא, אלא בתורת הבטחה אשר אח"כ יקל עליו וימול ערלת לבבו. ע"ש.

וראיתי לאחד מחכמי המערב רבי ברוך טולידאנו זצ"ל בספרו ברוך טעם (פרשת ראה) וז"ל: עוד ראיתי לבאר פה מה שאמרו רז"ל נתון תיתן לו, אפילו מאה פעמים, מנא להו זה, אם מהכפל נתון תתן, די למרבה בעשרה פעמים, ואם כווננו לומר שתמיד צריך ליתן הצדקה ואין לו פטור ממנה בשום זמן הוה להו למימר עד לעולם. ועוד מילת לו שני פעמים תתן לו, ואל ירך לבבך בתתך לו, משמע דעל עני אחד קאי, ולאחד אין מחויב כ"כ דאין מצוה לעשרו. אך נראה לפרש כוונתם ע"פ מעשה בחסיד אחד ששמע על תלמיד חכם אחד כי הוא דחוק מאוד, וילך לביתו ויאמר לאשתו כי הוא ותלמידיו רוצים לסעוד אצלם למחר בצהרים, ועתה הגד לי מה את צריכה ומה את חסירה, ותאמר לו אדוני הכל חסר. מיד הלך והביא לה מחצלאות לקרקע הבית, אח"כ הביא לה כרים וכסות שלא היה לה כלום מרהיטים של הבית, והביא לה הכל, סדינים מטפחות גדולות וקטנות, קערות מחבתות מרחשות כוסות בקבוקים, שולחן גדול וקטן מעטפות רדידים וכו' וכו'. אח"כ הביא כל צרכי הסעודה, קמח בשר תרנגולות וכו' פירות וירקות וכו' וכו' עד שנראה לו שאין חסר להם שום דבר גדול וקטון, והיה הכל בשפע רב שיעור המספיק לחודש ימים לעשרה אנשים ולמחר בא בבוקר קודם שתתחיל לבשל ואמר לה שהוא ותלמיד אחד דווקא באים, אמרה לו רבי ומה אעשה בכל הנשאר, אמר לה את כל הנשאר יהיה לכם לימים אחרים, גם את הרהיטים וכל הכלים יהיו לכם לצרכיכם מכאן ואילך. למחר בא הוא ואחד מתלמידיו וישבו עמהם על שולחן הערוך להם, אותו תלמיד חכם בעל הבית הוא ואשתו ובניו ושמוחו אותם כיד ה' הטובה, ובעת צאתו נטל עשרה דינרי זהב ונתנם לו, אמר לו רבי האם לא הספיק כל החסד שעשית עמי די אדוני אין צריך יותר, בעל הגמול ישלם גמולך, אמר לו הרב, ידידי כל מה שעשיתי כבר לא קיימתי בו מצות צדקה עד עתה באלו הדינרים, כי כל מה שעשיתי לך היו מצד הרחמנות בראותי כי אתם חסירים והיה ליבי הומה עלי למה לא תהיה אתה כמוני, ומצד רחמנות עשיתי הכל. וכן אמר ה' ברוך הוא בתורתו הקדושה, נתון תיתן לו, אפילו אם יהיה חסר מאה דברים, עד

שתגיע שלא תרע עינך ולבבך עליו מצד הרחמנות ואז אם תיתן לו אח"כ הוא נחשב לצדקה אשק בגללה וכו'. עכ"ל. וע"פ דבריו מוסבר שהנתינה צריכה להיות אפילו מאה פעמים עד שלא יחסר כלום ועד שיגיע למידת הנתינה שלא מחמת הרחמים אלא מפני המצות צדקה, ועל כן בנתון תיתן פירשו חז"ל אפילו מאה פעמים. וראה עוד בספר תוספת ברכה (פרק ט"ו פסוק י"ד) שכתב שמה שפירשו חז"ל אפילו מאה פעמים אינו אלא דרך גוזמא והפרזה, והוכיח דבריו מכמה מקומות. ע"ש.

והנלענ"ד להסביר דבפסוק "פתוח תפתח" לא מיירי בעני מסוים אלא במצות הצדקה בכללותה ולכן פרש"י הכפילות "פתוח תפתח" כמה פעמים, ואילו בפסוק נתון תיתן לו מיירי בעני מסויים הבא אליו כמה פעמים שיתן לו אפילו מאה פעמים, ובזה הדיוק במילה "לו", וב"פתח תפתח" אפילו כמה פעמים, בא ללמדנו על מצות הצדקה שאינה כמו מצות קידוש בשבת ויו"ט שמקדש פעם אחת ויוצא ידי חובת המצוה וכן כמה מצות שעושה ויוצא ידי חובת המצוה, אלא בצדקה המצוה היא כמה פעמים בפתיחת ידו בכל פעם מחדש ולזה כפל פתח תפתח ללמדנו אפילו כמה פעמים.

וראוי להזכיר נשמת סבתי המנוחה, גאולה סימי ע"ה, שהיתה בעלת נתינה גדולה עד למאוד, ובימי השבעה מצאו במגירותיה, קבלות לרוב של מעשי צדקה וחסד, וסבתי עסקה במלאכת התפירה, והיתה תופרת לתפארת במרוקו, וגם כאן בארץ הקודש עסקה במלאכה זו, ולאחר פטירתה ספרו עליה שכשראתה שאחיה ובני משפחתה עולים ממרוקו לארץ הקודש, וידעה שהמצב הכלכלי היה קשה מאוד באותם ימים בארץ ישראל, מיהרה לתפור להם חליפות ושמלות, בכדי לקבל את פני ארץ הקודש בכבוד ובהדר, והזהירה אותם שלא יפתחו את הכיסים רק כשיבואו לארץ, כי סגרה ותפרה אותם, הדק היטב וחזרה על כך מספר פעמים, וכשהגיעו לארץ הקודש, לבשו את החליפות והשמלות, ובלבשם פתחו את הכיסים, ומצאו בהם הרבה שטרות וכסף, והבינו שהיא דאגה

להחביא ולתפור בכדי שלא יפלו בנסיעה... וכידעה שאחיה יתקשו בפרנסתם ומחיייתם בארץ הקודש, על כן דאגה וחשבה עליהם מראש בדרך מקורית וחכמה, ובלי שיתביישו לקבל, ואשרי משכיל אל דל....

ועפ"ז יש לבאר בדרך צחות, "פתוח תפתח את ידך לו", היינו שתדאג שיפתח את התפירות של החליפות, וזאת ניתן לעשות כמה פעמים. אך "נתון תתן לו", כשפתחו ומצאו את השטרות והכסף הרב, יכלו להתפרנס אפילו מאה פעמים....

וברכתי לכת"ר שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה. ברבות הטובה. עדי זקנה ושיבה. בברכה רבה, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אב הרחמן התשפ"א

כבוד מעלת החכם החשוב, בשאלותיו ותשובותיו רצוא ושוב.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בתורה בפרשת ראה נאמר "כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום" (דברים פרק י"ג פסוק ב'), והקשה כת"ר, מדוע הדגישה התורה "בקרבך".

והנלענ"ד לבאר בדרך צחות, שכידוע רבים מהחלומות מגיעים ממאכלים שאדם אוכל, כי אידי המאכל עולים אל המוח, וגורמים לחלום (ראה תשב"ץ ח"ב ס"ק כ"ח, ורבינו בחיי בראשית פרק מ"א פסוק א', וליקוטי מוהר"ן תנינא סימן ה' אות י'), וכבר אמרו בהלצה "כל החלומות הולכים אחר הפה", היינו לסיבת המאכלים שאכל החולם.

ולפי זה יש לבאר, "כי יקום בקרבך", שאם בא חולם חלום, תבדוק בקרביים אולי החלום והנבואה באו ממאכלים שבקרבינו... ועל פי זה יש גם לבאר את הפסוק: "צהלי ורוני יושבת ציון כי גדול בקרבך קדוש

ישראל" (ישעיה פרק י"ב פסוק ו'). שעם ישראל המכניסים לקרביהם מאכלים כשרים וטובים זוכים להוציא מתוכם אנשים גדולים וקדושים. ומהרה נחזה בבית קדשי הקדשים, לעלות ולהקריב קרבנות ואישים, על מזבח ה' יהיו מוגשים, ושם נשמחה בשבתות וחודשים, זקנים עם נערים צעירים וישישים. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת שופטים

בעזה"י אלול המרוצה התשפ"א

כבוד מעלת הרב היקר בכבודו ומעלתו, הכל נהנים מספריו ותורתו.
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך.
רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי בספר שכל טוב (עמ' תקמ"ד) להגאון ר"נ דיין שליט"א, שכתב להשיב לכם בטוב טעם ודעת, על שאלתכם, מדוע בפרשת שופטים כתוב "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (פרק י"ז פסוק י"א), בלי האות ו' במילה שמאל, ואילו בפרשת כי תבא נאמר "ולא תסור מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום ימין ושמאל" (פרק כ"ח פסוק י"ד), בתוספת האות ו'.

והנלענ"ד להוסיף בדרך רמז, ע"פ מה שאמרו בגמרא בפסחים (מט:)
ששה דברים נאמרו בעמי הארץ, ולכך הוסיף את האות ו', לרמז על אותם ששה דברים שנאמרו בעמי הארץ, שאפילו אם יבואו עמי הארץ יעמדו וינסו לשנות את התורה אסור לסור ממנה ימין ושמאל. ויש ללכת בדרך ה' האמיתית, דרך ישראל סבא ובמסילה העולה בית אל.

וה' יחדש עלינו ועליכם שנה טובה ומבורכת, אור בכנפיה נוסכת. בברכה רבה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת כי תצא

בעזה"י אלול המרוצה לתשובה התשע"ב

כבוד ידידנו עצום ורב, המלמד ידיו לקרב,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

הברכה החיים והשלום !

הנני להשיבו על שאלתו המחכימה, מאירה ככלה בהינומה

וזו תשובתי, בעזר אלהי ישועתי.

מדוע נאמר בפרשת כי תצא (פרק כ"א פסוק י"ג) "ובכתה את אביה ואת אמה", ומה באה לרבות תיבת "את".

הנה ראש וראשון, עמד בזה רבינו סעדיה גאון, אשר תרגם בתרגומו לתורה, בוכה את דת אביה ואמה שעוזבתם. ולפי זה תיבת "את" באה לרבות את דת אביה ואת דת אמה.

ועל ידו השני, עוד נלענ"ד להוסיף ולבאר, תיבת "את" באה לרבות את אחיה ואחיותיה, שגם עליהם בוכה, או לרבות את ידידיה ובני עירה.

ושלישים תעשנה, עוד נלענ"ד שהגויים ידועים ששטופים בזימה ובזנות, וגם מי שנראה אב או אם, אין זה אלא על דרך האפשר, כי יתכן ונתעברה האם מאחר, או נתחלפה ביתה זו באם אחרת, מחמת שהיתה בושה בביתה זו שנתעברה בה בזנות, וכפי שדברים אלו ידועים ומפורסמים בקורות עולם אצל האומות, ועל כן אומרת התורה "את" אביה "ואת" אמה, לרבות את הוריה הביולוגיים והוריה המאמצים.

ובארבעה אשיבנו, עוד יש לומר "ובכתה את אביה ואת אמה", לרבות נכסי אביה ונכסי אמה, שכעת היא מנושלת מירושתם.

ובתר החתימה, הנני מברכו, המקום יהיה בעזרו, וימשיך לזכות הרבים בדברו, ולחדש בטובו חידושים במאמרו, ותתחדש עליו ובני ביתו השנה החדשה, טובה ומתוקה כאשישה, כה דברי ידידו, המוקירו ומכבדו, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ב

כבוד ידידנו, מאיר עינינו, הכהן הגדול, מעוז ומגדול, ותרב חכמתו כחול, מימין ומשמאל, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א מעיה"ת בני ברק. רוב שלום טובה וברכה,

באשת יפת תואר מצוה תורתנו הקדושה, "והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר לא תמכרנה בכסף לא תתעמר בה תחת אשר עניתה" (דברים פרק כ"א פסוק י"ד), ושאלני כת"ר מה דינו של הגיור שעשתה, האם נשארת בגיורה, או חוזרת לבית אביה כנעוריה.

והנה אמרו בספרי (תצא פסקא רי"ד) ושלחתה לנפשה. ולא לבית אלהיה, ע"כ. וכתב הרמב"ן וז"ל: "ושלחתה לנפשה" - אמרו בספרי (תצא י"ד) ולא לבית אביה ולא ידעתי אם לומר שהיא יהודית ואין מניחין אותה לעזוב תורת ישראל ולשוב אל עמה ואל אלהיה או לומר שלא ישלחנה לבית אביה על ידי שלוחים כי יסייע ידי עובדי עבירה אבל הוא יוציאנה מביתו לגור באשר תמצא כי אולי תשאר בארץ ותלך אחרי הבחורים ותנשא לאחד מהם. עכ"ד. יוצא א"כ שהסתפק בזה הרמב"ן.

והרמב"ם (פרק ח' מהלכות מלכים הלכה ט') כתב וז"ל: יפת תואר שלא רצתה להניח ע"ז אחר השנים עשר חדש, הורגין אותה. ע"כ. וביאר דבריו בעל האור שמח (רמב"ם הלכות מילה פרק א') שאם איננה פורשת מעבודת גילולים, מוכרח ומצוה להורגה כיון שהיא תחת ידו וברשותו היא, והביא שהרמב"ם למד דבר זה מהספרי הנ"ל, יעו"ש. וראה עוד בזה בפירוש רבי דוד פארדו על ספרי (שם). וא"כ מבואר מדבריהם שהאשת

יפת תואר דינה כגיורת לכל דבר, ועל כן נהרגת אם ממשיכה בעבודה זרה. וכתב המלבי"ם (שם) וז"ל: והיה צריך לומר "ושלחתה למקומה" או "לארצה" או "ושלחתה" סתם, ואמר "ושלחתה לנפשה", ר"ל שלא תחזור אל בית אבותיה, ששם עובדים עכו"ם, כמ"ש הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה, כי היא ישראלית גמורה. עכ"ל. ומכאן תשובה מוצאת שדינה כישראלית גמורה.

וברכתי המרובה, לידידי הדגול מרבבה, שימשיך בכוחו זה, אשר מחזה שדי יחזה, להגדיל תורה ולהאדירה, בעוז וגבורה, לשם ותפארה, כפליים לתושיה, ויחזו עיניו בירושלים הבנויה, וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו. ידידו ומכבד"ו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אלול המרוצה התשע"ח

כבוד מעלת החכם הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בתחילת פרשת כי תצא נאמר "כי תצא למלחמה על אויביך" (דברים פרק כ"א פסוק י'), והקשה כת"ר, לכאורה היה לו לומר "באויביך", או "עם אויביך".

והנה כבר עמד על שאלה זו רבי צמח הכהן מג'רבא בספרו חולת אהבה (כי תצא), וכתב שאין אומה נופלת מלמטה, אלא אם כן נופל שרה מלמעלה, ועל כן כי תצא למלחמה "על אויביך", דהיינו "על" אותו שר שמלמעלה. יעו"ש באורך בדבריו ותרווה נחת.

והרבי מילובביץ' זי"ע, עמד על שאלה זו ותירץ שאין זו מלחמה שווה בין שני צדדים, כי ישראל הם למעלה מן האויבים מחמת דרגתם (ראה ספר תורת מנחם תשמ"ט ט' אלול).

וכן עמד על כך רבי שלום משאש זצ"ל בספרו וחס השמש (כי תצא עמ' 714), וכתב, מלחמה "על אויביך" ממש בדרך ישרה, ולא בדרך פוליטיקה או עקלתון. עכ"ד.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שידעה התורה שיבואו ימים אשר ימציאו בני אדם מטוסים וחלליות וטילים ושאר כלי טייס, וינסו להלחם עם ישראל דרך השמים, ועל כן אמרה התורה "על אויביך", שאפילו יעלו לשמים עם ישראל ינצח בזכות ה' יתברך.

וכבר אירעו דברים מעולם, שעם ישראל נלחם בשמים, וכמבואר במדרש (הובא ברש"י מטות פרק ל"א פסוק ז'), שבמלחמת מדין, בלעם אמר שם של טומאה, ופרח לשמים והפריח עמו את חמשת מלכי מדין, ופנחס אמר שם של קודש, ופרח לעומתם לשמים, והראה להם את שם הקודש שבציץ, והם נפלו הישר אל חרבותיהם השלופות של עם ישראל.

ועוד יש לבאר בס"ד, ע"פ מש"כ רש"י בתחילת פרשת כי תצא, לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. ויצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו, אין יכול לו (סוכה נב:), ועל כן "על אויביך", דהיינו היצר הרע מתגבר על האדם, אך אל דאגה "ונתנו ה' אלוהיך בידך ושבת שבי".

והאל אשר אין בלתו, יגאל עמו וצאן נחלתו, ויחדש עלינו שנה טובה נגילה ונשמחה בישועתו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אלול המרוצה התשע"ט

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בתורה נאמר "כי תבנה בית חדש, ועשית מעקה לגגך, ולא תשים דמים

בביתך כי יפול הנופל ממנו" (דברים פרק כ"ב פסוק ח'), ונשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נקטה התורה בלשון "כי תבנה בית חדש", וכי המצוה רק על הבונה בית חדש, והלא גם בית ישן חייב במעקה, ומדוע ציינה התורה דוקא "גגך", והלא עוד מקומות חייבים במעקה.

הנה כבר הובא בספרי (פסקא קצ"ד), ובמדרש הגדול שם (שם), היורש או לוקח או מקבל בית במתנה חייב במצוות מעקה שכן נאמר "ולא תשים דמים בביתך" מכל מקום. יעו"ש.

ובספר שלחן שלמה צדוק (עמ' רס"ח), כתב, דברה התורה בהווה, ולזרז את הבונה שלא ישהה בעשיית המעקה כדרך שמשתהים לסיים עבודות בנין, ומה עוד שמסתמא אין בית ישן שאין בו מעקה. יעו"ש. וכ"כ בספר נתיבות יושר (עמ' ר"ט).

ובספר ואתה תחזה אלבום (עמ' ל"ח) כתב, "כי תבנה בית חדש", פתחה התורה בברכה, שבזכות מצוות מעקה נזכה לבנות בתים חדשים. יעו"ש. והנלענ"ד שהתורה ציינה לשון בנין "כי תבנה", וכן "בית חדש", הואיל והבונה, מצוי אצלו יותר פגעים בר מינן מחמת עבודת הבניין, וכן מצויה סכנת החלקה, ובפרט בבית חדש, כאשר הבנין לעיתים חלש והיסודות טרם נתחזקו דיו, על כן זרזה התורה את הבונה בית חדש, יותר מבית ישן, ועל אחת כמה וכמה, כאשר הפועלים והבנאים מצויים אצלו בשעת הבניה, ואין מקום להתעצל במלאכה זו. (וראה עוד בזה בהעמק דבר שם).

ומה שציינה התורה "לגגך", הנלענ"ד שהגג שימש בזמנם את האנשים ללינה בעת החום, וכן מצאנו מעין זה בדוד המלך שהתהלך לעת ערב על הגג, (ראה שמואל ב' פרק י"א פסוק ב'), וכן היו רגילים לשטוח פירות על גבי הגג לייבשם (ראה ביצה לה:), ועל כן ציינה התורה "לגגך" הואיל ושמשם שימוש רב.

וה' יצילנו מכל נזק ומחלה, וינהל גדודינו כקדם וכבתחילה, וימהר לגאלנו השתא ובעגלא. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת כי תבא

בעזה"י פורים דמוקפין התשע"ג

כבוד ידידי הנעלה, לשם טוב ולתהילה,

הרב המפואר, ישראל אשר כך אתפאר.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע בתחילת פרשת כי תבא נאמר "וירישת וישבת בה", והלא אם ירשו אותה ודאי ישבו בה.

והנלענ"ד לתרץ, ע"פ מה שאירע בשנת תש"ח, לאחר מלחמת העצמאות, כאשר נפגשו מפקד החטיבה הירושלמית, משה דיין, עם מפקד הליגיון הירדני בירושלים, בבית במוסררה, ושרטטו על גבי מפה, כל אחד את הקו אליו הגיעו כוחותיו. דיין שרטט את עמדות כוחותיו הקדמיים בעפרון שעווה ירוק (צ'יינוגרף) בעובי של שלשה מילמטרים, והישמעאלי סימן את עמדות כוחותיו הקידמיים בעפרון שעווה אדום. כך נוצרו שני קוים, האחד מול השני, הקוים ששורטטו היו עבים, והשטח שעל הקו נקרא "עובי הקו", ובשל כך השטחים בהם שורטטו הקוים נקראו "שטחים מתים", ו"שטחי הפקר", ויצרו רצועה של כמה עשרות מטרים שאינה בבעלות אף אחד מהצדדים, ואליהם לא יכלו להכנס כלל אף אחד מהצדדים, בשטחים הללו שכללו עשרות מטרים, היו בתים, ולא היה ברור למי שייכים הבתים הללו. בעיות נוספות היו, שהמפה שורטטה על הרצפה והעיפרון זו, ועוד שבמשך הזמן הצבע של הקוים דהה, וכל אלו היוו בעיה כאשר ניסו במהלך הזמן ליישב מחלוקות בין הצדדים בעזרת המפה.

[מכאן גם מגיע שם הגבול "הקו הירוק", על שם אותו עפרון ירוק. קטע הגבול הירושלמי הזה זכה לכינוי הקו העירוני, כיום תהילות לאל נוסעת

בו הרכבת הקלה בירושלים, לאות ולמופת כי זכינו לכבוש את ירושלים ולשבת בה].

ועל כן ע"פ מעשה זה נקל למבין, שאין זה ברור שכאשר יורשים את הארץ גם מתישבים בה, כי במלחמת העצמאות, ירשו שטחים שלמים, אך בגלל עפרון ירוק בו סומן הגבול, לא יכלו להתיישב בהם.

עוד עיננו הרואות את השטחים הרבים בנגב וכן בגליל, שזכינו בחסדי שמים לרשת אותם במלחמות ישראל, אך הם שאות ושממה כארץ ציה מבלי יושב, ורק מידי פעם זעיר שם זעיר שם רואים בדואיים, הגוזלים אדמותינו ורכושינו, ונתקיימו דברי הסליחות, "יפי אדמתינו לזרים, כוחנו לנכרים", והלב רואה כואב ודואב, ומי יבנה ומי יישב את המקומות הללו, ומי יקיים דברי הנביא ישעיה (פרק ל"ה פסוק א') "יששום מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח כחבצלת".

וכמה מקומות יש אשר ירשנו אותם, אך לדאבונינו לא ניתן לשבת בהם מחמת סכנת האויבים הפורעים שלא נותנים לנו מנוחה לשבת על ארצנו ונחלת אבותינו. ועפ"ז מובנת ברכת התורה "וירישתה וישבת בה", שנזכה גם לרשת וגם לשבת.

ומהרה יראו עיננו וישמח לבנו, ותגל נפשנו בישועתך מלכנו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תשרי התשע"ד

כבוד מעלת החכם הנהדר, כולו עוז והדר, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"כ ת"ר, מדוע נאמר בפרשת כי תבא "לא בלו שמלותיכם מעליכם ונעלך לא בלתה מעל רגלך" (דברים פרק כ"ט פסוק ד').

"שמלותיכם" בלשון רבים ואילו "נעלך" בלשון יחיד.

הנה כבר עמדו בזה גדולי הדורות ואזכיר מעט מתירוציהם:

בספר אור החמה קרוזר (שם), כתב, שלכולם היו מלבושים, אך נעליים היו רק למיעוט שבהם, שהם הזקנים.

ובספר ברוך שאמר אפשטיין (הגדה של פסח עמ' נ"ד) כתב, אין דרך לנעול מנעל אחד, ועל כן שני נעליים כחד חשיבי, משא"כ במלבושים, אין אחד משועבד לחבירו, כי אי אפשר ללבוש כל אחד לעצמו. יעו"ש.

והגר"א נבנצל בספרו ירושלים במועדיה שבת ח"ב (עמ' רפ"א), הביא בשם הרוגאצ'ובי, "שמלותיכם", אחד לחול ואחד לשבת, "ונעלך", לשון יחיד, כי אין צורך ליחד נעליים לשבת. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שהיו לובשים עם ישראל מספר שמלות היינו הבגד העליון והתחתון ועל שניהם אמר "שמלותיכם", והיו השמלות מכסות את הרגליים, וגם את הנעליים, עד שהנעליים לא היו ניכרות, והיו מבצבצות מבעד השמלות רק קצות הנעליים, עד שהיו ניראות כנעל אחת מפני שבזמן העמידה הן צמודות אחת לשניה, ומפני כך אמר "נעלך בלשון יחיד.

וה' יטיב לנו החתימה, שתהא צרופה ותמימה, ככלה יפה בהינומה, וידינו רמה רמה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אלול המרוצה התשע"ה

כבוד מעלת הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שלט"א, החונה בעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע בפרשת "כי תבא", נאמר הציווי בלשון יחיד, "והיה כי תבא אל הארץ", ולא "כי תבואו" בלשון רבים.

הנה כבר כתבו מפרשים רבים שמצווה על כל יחיד ויחיד לעלות ולבא אל ארץ ישראל, והנלענ"ד לבאר ע"פ מה שאמרו רבותינו (בראשית רבה פרשה מ"ב) אין והיה אלא לשון שמחה, ולפ"ז נאמר "כי תבא", בלשון יחיד, כי הקב"ה שמח בכל יהודי ויהודי העולה ובא לארץ ישראל.

עוד שאל כת"ר מדוע נאמר (פרק כ"ח) "והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך וכו'", ואח"כ חזר ואמר "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול ה' אלהיך", ומדוע חזר ואמר שוב "כי תשמע בקול ה' אלהיך", והלא כבר אמר "והיה אם שמוע תשמעו".

הנה הנצי"ב (שם) פירש "כי תשמע", שאפילו בעת שעוסק בתורה, ודעתו כלל איננה על מסחר ורווח והבלי העולם הזה, אפילו הכי בזמן הזה תרדוף אחריו הברכה ותשיגו. ולפי דבריו "כי תשמע", היינו בעת שעוסק בתורה.

ובספר שפת כהן לרבי מרדכי הכהן מצפת (פרשת כי תבא עמ' ס"ט) עמד בזה ותירץ שהברכות הן על השמיעה לבד ולא על העשייה, כי המעשה אין לו ערך ושכר בעולם, וכדברי חז"ל, שכר מצוות בהאי עלמא ליכא. יעו"ש.

ובספר שמחת אבי (כי תבא) פירש, אע"פ שכבר שמע פעם אחת, בכל פעם שישמע יהיה הדבר מחודש בעיניו. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר הכפילות והחזרה "כי תשמע בקול ה' אלהיך", היינו אע"פ שבאו עליו כל הברכות ונעשה אדם עשיר וחשוב יזכור את הקב"ה אשר נתן לו את העושר, ולא ירד בעבודת ה' בתורתו ובמצוותיו אלא עדיין יהיה עובד ה' "כי תשמע בקול ה' אלהיך".

בברכת שנה טובה ומבורכת, כשמש בכנפיה סוככת, וקרני אור נוסכת, עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אלול המרוצה התשע"ח

כבוד מעלת הרב הגדול בתורה, וביראת שמים טהורה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

איישר חיליה דמר על תירוציו הנפלאים מדוע אנו אומרים בראש השנה "שנהיה לראש ולא לזנב", והלא כשיהיה לראש, מימלא לא יהיה לזנב. ובשפלינו זכ"ר לנו, בתירוצן שהעלתי בס"ד.

ובעת קראי השנה בתורה את פרשת כי תבא, בהגיעי לפסוק "ונתנך ה' לראש ולא לזנב, והיית רק למעלה ולא תהיה למטה" (דברים פרק כ"ח פסוק י"ג). עלה ברעיוני בעזה"י תירוצן נוסף, על פי מה שידוע אצל משפחות מרובות ילדים, [בן פורת יוסף כן ירבו וכן יפרצו], אשר דרים בדירה קטנה וצרה, ובכדי לחסוך מקומות לינה, הינם נוהגים להשכיב את הילדים בשנתם, שני ילדים במיטה אחת, הראשון למעלה והשני למטה, ונקרא בלשון העם "ראש וזנב". וכשגודלים הילדים, מביאים מיטת קומותיים כדי שאחד ישן למעלה והשני למטה, וכך חוסכים מקומות לינה בהיות שקצר המצע מהשתרע, והדירות קטנות וצרות. (ומעין זה מובא בגמרא בסוכה כ: , שהיו ישנים מתחת למיטה). ועל כך מברכת התורה את עם ישראל שיהיו להם בתים מלאים כל טוב, גדולים ורחבים, וירחיב גבולם באופן שלא יצטרכו לצמצם מקומות לינה, "ונתנך ה' לראש ולא לזנב", שתישן בראש טוב, ולא ישן עמך משהו נוסף כמו זנב. וכן "והיית רק למעלה ולא תהיה למטה", שתישן במיטה טובה למעלה, ולא תצטרך למיטת קומותיים גם למטה.

וברכת שנה טובה ומבורכת, אור בכנפיה נוסכת, ות'הא ש'נת ע'ין ט'ובה, מעם ה' דגול מרבכה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אלול המרוצה התשע"ט

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נאמר: "והיה כי תבוא אל הארץ" (דברים פרק כ"ו פסוק א'), ולא נאמר "והיה כי תכנס אל הארץ", וכן מדוע לא נאמר: "והיה כי תירש את הארץ" והלא עיקר הביאה אל הארץ בכדי לרשת אותה.

הנה הדבר ידוע שיש כמה רבדים בלשון הקודש, לשון מקרא ולשון משנה, כדוגמת "עץ" בלשון המקרא ו"אילן" בלשון המשנה, ולעולם לשון "בא", הוא בלשון המקרא, ו"כניסה", הוא מלשון המשנה, ולא תמצא לעולם במקרא תואר כניסה בהוראת ביאה. וכך מצאנו דוגמא לדבר, כשהקב"ה אמר אל נח "בא אל התיבה" (בראשית פרק ז'). ועוד דוגמאות רבות יש לדבר. והאריך בזה הרב רפאל בנימין פוזן בקובץ זבח משפחה (עמ' 239), ובספרו פרשגן (עמ' 174). ועל כן אמר "כי תבא", ולא "כי תכנס". ומה שנאמר בקהלת (פרק ג' פסוק ד') "עת לפזור ועת לכנס", לכנס פירושו לאסוף, ולא מלשון להכנס.

ועוד יש לומר, שלשון כניסה מזכיר כינוס לאחר פיזור, וכעין מה שמצאנו בקהלת (פרק ג' פסוק ה') "עת להשליך אבנים, ועת כנוס אבנים, ופרש"י, שיוציא הקב"ה את עם ישראל לגלות, דרך השלכה, ואח"כ יכניסם מן הגלות. יעו"ש, ויש לומר דעל כן לא נכתב "והיה כי תכנס אל הארץ", כי מזכיר לשון כנוס לאחר שישליכם לגלות, ויחזור ויכנסם חזרה.

ולגבי שאלתו מדוע לא נאמר "והיה כי תירש את הארץ", יש לומר על דרך הצחות, שיש יהודים הבאים לארץ ישראל, ורוכשים כאן בתים ואדמות, ומיד לאחר מכן חוזרים לגולה, ומבקרים בבתי שרכשו בארץ ישראל, בחגים ובמועדים, ובזה מסתפקים, ועל כן פירטה התורה ואמרה

"והיה כי תבוא אל הארץ", צריך לבוא, אל הארץ, אך לא די בכך, אלא "וירישת וישבת בה", שצריך לרשת את הארץ וגם לשבת בה ולא לברוח חזרה לגולה.... ועל כן לא הסתפקה התורה בירישת הארץ, אלא אמרה גם לבוא גם לרשת וגם לשבת בה.

וה' אלהי המערכה, יברכנו בשנה טובה ומבורכה, שמורה בכל וערוכה, ובאור תורה נסוכה, בפרד"ס תורתו ובהלכה, וצניף משיח במלוכה, ובית מקדשו מושלם בכל מלאכה, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אלול המרוצה התשפ"א

כבוד ידידנו הנעלה, לשם ותהילה

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות יע"א

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נאמר "ארור האיש אשר יעשה פסל" (פרק כ"ז פסוק ט"ו), ובכל הארורים לא נאמר "האיש", אלא רק בזה.

והנה ראיתי לרבי צגייר עשור זצ"ל, מחכמי תוניס בספרו עץ החיים ח"ב (עמ' רנ"ב), שכתב, וז"ל: לא אמר "אשר יעבוד פסל", אלא "אשר יעשה", ולרמז שאפילו העושה פסל למכור ולהסתחר קאי בארור, כמבואר בגמרא בע"ז (נב.), ובמשנה תורה להרמב"ם חלק מדע (הלכות עבודת כוכבים פרק ג' הלכה ט'), ועיין בשו"ע הלכות עבודת כוכבים ובסימן קנ"א. עכ"ד.

ויש לומר גם על פי דבריו, שעל כן נאמר "ארור האיש", היינו גם זה שעושה פסלים למכור ולהסתחר, שהוא כביכול איש מיוחד האומן לעסוק במלאכה זו חרש וצורף, וסוחר שגם הם בכלל הארורים. וה' בורא כל יצורים, יפתח לנו כל השערים, ויחדש עלינו שנה טובה ומתוקה כדבש יערים, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת האזינו

בעזה"י באחד בשבת ב' בחשון התשס"ח

כבוד מעלת ידידי עוז, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
רוב שלום וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר על מאי דכתיב בפרשת האזינו "ומות בהר אשר אתה עולה שמה וגו' על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי מריבת קדש "וגו' (פרק ל"ב פסוקים נ' – נ"א) והלא איתא בזוהר פרשת יתרו (דף פ"ט ע"א) וז"ל: ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא, בגין למנדע דלא בדינא אסתלק. [ובזה הרצון הסתלק משה נביא הנאמן כדי לדעת שלא בדין הסתלק]. עכ"ל. והקשה כת"ר והרי מבואר כאן שנסתלק במידת הדין על מי מריבה.

ותחילה וראש יש לדעת שהזוהר הנ"ל פירושו "דלא בדינא" הוא שלא בזמן שליטת הדין אלא בעת רצון, וכן נראה הפירוש מדברי הזוהר שנאמרו קודם, בא וראה, בכל ששת ימי השבת, כשמגיע שעת תפילת המנחה, דין שולט, וכל הדינים מתעוררים, אבל ביום השבת, כשמגיע שעת תפילת המנחה, רצון הרצונות נמצא, ועתיקא קדישא מגלה הרצון שלו, וכל הדינים נכנעים, ונמצא רצון ושמחה בכל, וברצון הזה נסתלק משה, רעיא מהימנא הקדוש, מן העולם, כדי לדעת שלא נסתלק בדין. וא"כ פשט הזוהר מיירי בזמן סילוקו שלא נסתלק בדין, אלא בעת רצון. ולאפוקי מפירוש "בדין" שהוא בעונש.

ועל אף גם זאת, ניתן לפרש דברי הזוהר כהבנת כת"ר, שמשה רבינו נסתלק בזמן תפילת מנחה, שהוא רעוא דרעוין כדי לדעת שלא נסתלק בדין, דהיינו מפני העונש על חטאו, ומש"כ בפרשת האזינו "על אשר מעלתם ביי" וכו', הנה כבר כתב בזה הרמח"ל בהנהגת המזל וז"ל: כי

אפילו בזמן שהאדון ב"ה רוצה לנהג את עולמו בהנהגת המזל שזכרנו, הנה הוא מחזיר ומסבב הדברים, שאפילו מה שצריך לבוא לפי המזל, יגיע מתוך דרכי הנהגת השכר והעונש. וכענין זה מצאנו יסורין של רבי, שאמרו ז"ל (ב"מ פה.) על ידי מעשה באו ועל ידי מעשה הלכו ובאמת לא היו היסורין ההם אלא מיסורי הצדיקים, אבל כך היא המידה, שהקב"ה מרכיב שתי ההנהגות האלה ביחד, ואף גזירות המזל לא יבואו אלא על ידי ענין מה המתיחס אל השכר ועונש שיוכלו ליתלות בו, שהרי אגביו יתגלגל כל הצריך להתגלגל, אף על פי שבעצמו לא יהיה אלא דבר קטון. עכ"ד. ויסוד זה ביאר גם המהר"ל בספרו גבורת ה' (פרק ט') על דברי רז"ל (נדרים ל:) שגלות מצרים נגזר על זרעו של אברהם משום ששאל "במה אדע", וכתב לבאר דלא יקשה בעינינו משום מה להביא על זרע אברהם עונש גדול מפני חטאו של אברהם, וביאר שדבר זה נגזר מאיתו יתברך, ודבר זה צריך רק חטא מעט וקטן להכריע. עכ"ד. וכן הדבר גם אצל משה רבינו ע"ה שנגזרה הגזירה מאיתו יתברך שלא יכנס לארץ, ובשביל להוציא לפועל גזירה זו היה צריך רק חטא מעט וקטן להכריע, וא"כ משה רבינו לא בדין אסתלק, דהיינו לא מפני חטאו בלבד אלא כך גזרה חכמתו יתברך, וכדי לדעת זאת נסתלק בזמן רעוא דרעוין לרמז על כך. עוד יש לומר דאב המעניש את בנו עושה זאת בפנים זועפות ורוח זלעפות, ומענישו במילים קשות ונזיפות. ומשה רבינו ע"ה כאשר נסתלק נלקח בעת רצון ובמיתת נשיקה, והשי"ת דיבר עמו בדרך כבוד כמבואר במדרשים, וכל זה להורות שלא בדין הסתלק, דהיינו שאין זה עונש הבא בדרך דין אלא בעת רעוא דרעוין. וזכות משה. אשר לא ינשה. רעיא מהימנא. ויהי ידיו אמונה. ישלח ה' משיח. ונקריב קרבן נוחח. על אדמתינו ונחלתינו. יראו עינינו וישמח ליבנו. בברכה רבה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פרשת וזאת הברכה

בעזה"י שלהי תשרי התש"פ

כבוד מעלת הרב החשוב, בתורת ה' רצוא ושוב.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בפרשת וזאת הברכה (פרק ל"ג פסוק כ"ט) נאמר: "אשריך ישראל מי כמוך, עם נושע בה'". וראה ראיתי לכת"ר שהקשה, לכאורה היה לו לומר "עם נושע מה'", ולא "בה'".

וראיתי לרבים שעמדו ופירשו פירושים רבים וטובים, והנלענ"ד להוסיף, ע"פ מה שאירע לאחר מלחמות ישראל, לתקפ"צ, שרבים מעם ישראל הרחוקים מתורה ומצוות, באים ושבים לכור מחצבתם, וחוזרים בתשובה, ומקבלים על עצמם עול תורה ומצוות, והקרוכים לעבודת ה' מוסיפים עוד בתורה ויראת שמים.

ועל כן אמר: "אשריך ישראל, מי כמוך, עם נושע בה'", דהיינו אשרי עם ישראל, ומי כמוהו שכאשר מקבלים ישועה, מיד נדבקים "בה'" ובתורתו ושבים בתשובה.

וה' פועל ישועות, יראנו תשועות, אכי"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר יהושע

בעזה"י סיון המוכתר בכתר תורה התשס"ט

כבוד מעלת ידידי היקר הרב גמליאל הכהן רבינוביץ הי"ו מעיה"ת בני-ברק

רוב שלום וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע ביהושע פרק ב' מובא שהמרגלים נשלחו לרגל את הארץ, ונאמר למלך יריחו "הנה אנשים באו הנה הלילה מבני ישראל לחפור את הארץ" (פסוק ב'), וכאשר בא מלך יריחו אל רחב הוא בא ואומר לה "כי לחפור את כל הארץ באו" (פסוק ג'). ומדוע הוסיף בדבריו "כל הארץ"?

הנה ראיתי בספר מעם לועז (יהושע עמ' ל"ד) שהביא על המרגלים שעשו עצמם כמוכרי קדרות, ולכן נכנסו לביתה של רחב, כי בהיותה פונדקאית היתה צריכה לכלים, ובכך לא יחשדו בהם שהם מרגלים. ורחב הודיעה כי זה שבאו היה כדי לחפור את הארץ, היינו להוציא עפר לעשות בו קדירות, ואילו המלך אמר לה, לא כן הדבר אלא לחפור את כל הארץ באו, ואם בשביל כלים לא צריכים את כל הארץ, ואין זאת אלא כי מרגלים הם. עכ"ד.

ומשום כך הוסיף המלך בדבריו "כל הארץ", כי ראה את המרגלים שמוציאים עפר מכל מקום בארץ, ובשביל כלים אין צורך להוציא עפר מכל מקום ודי במקום אחד, ואם כן ממה שחופרים את כל הארץ משמע שהם מרגלים.

וכן ראיתי למקובל רבי ראובן טמסטיט זצ"ל בספרו מנוחת שלום (עמ' ס"א) שעמד בזה וכתב שמלך יריחו כיוון בזה לומר לרחב שלא תסמוך על ביטחונם שאם הבטיחו לעשות חסד עמה ועם בית אביה, לא יעשו

עמהם טובה אחר כיבושם את הארץ כי לחפור את כל הארץ באו, לרבות ביתה ובית אביה שגם היא בכלל הרעה אשר יעשו עם יושבי הארץ. עכ"ד. גם בפירוש דעת מקרא עמד בזה וכתב שהמלך הוסיף "כל" להשמיע שהסכנה גדולה מאוד.

ואענה חלקי גם אני, ידוע שכאשר מספרים דבר איש לרעהו, רעהו יוסיף עוד בדברי חבירו, וגם כאן באו ואמרו למלך שיש מרגלים אשר באו לחפור את הארץ, והוא הוסיף בדבריו לחפור את כל הארץ.

ועוד נלענ"ד שפנחס הוא אליהו והוא בארבע עפיתו יכל להגיע לכל הארץ, וידוע מה שאמרו רז"ל שמשום כך נאמר שם "ותיקח האשה את שני האנשים ותצפנו", שהצפינה רק את כלב, כי פנחס הוא אליהו, ולא היה נראה. וידוע כי אנשי יריחו היו בעלי כשפים (כמובא במעם לועז שם עמ' ל"ו), ומשום כך הטמינתם בפשטי העץ כי בפשתן לא שולט כישוף, ואנשי יריחו בכישופם יכלו לדעת היכן נמצאים, ומשום כך הוסיף מלך יריחו "לחפור את כל הארץ באו", כי היה מכשף ובכישופו ידע שפנחס הוא אליהו הגיע בעפיתו לכל הארץ, ושאר האנשים שדיברו עם המלך לא ידעו שחפר כל הארץ.

וברכתי לכת"ר שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה ברבות הטובה וברכה, כשמש נסוכה ומשאת וארוכה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ד' בתשרי התשס"ח

לכבוד ילד השעשועים. חביב ונעים. מפרחי כהונה הקדושים. אראלים ותרשישים. גזע ישישים. שלמה הכהן רבינוביץ יצ"ו, בן ידידי הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני-ברק.

רוב שלום וברכה,

הנה שאל כת"ר על הפסוק "ויאמר יהושע בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם

והורש יוריש מפניכם את הכנעני ואת החתי ואת החוי ואת הפרזי ואת הגרגשי והאמורי והיבוסי" (יהושע פרק ג' פסוק י'), ומצאנו בכולם הזכיר "את" ובאמורי והיבוסי לא זכר מילת "את".

וחיפשתי בזה בספרי הפרשנים. חדשים גם ישנים. ולא מצאתי שדברו בזה. והנלענ"ד לפרש בזה בעזר השי"ת החונן לאדם דעת, דידוע הכלל שלימדונו רבותינו שמילת את באה לרבות, ובכל העממים הזכיר את לרבות רכושם, ועל כן כפל בדברו "הורש יוריש" להורות על החוזק ותקיפות הדבר שהקב"ה יעזור לעם ישראל להוריש את ארצם ואת רכושם, ואם כן בכל האומות הוריש השי"ת לעם ישראל את ארצם ורכושם, לבד מן האמורי שהם הגבעונים (וכמו שהביא במעם לועז ספר יהושע פרק ט' פסוק ח'), שעשו שלום עם ישראל במרמה, וא"כ לא ירשו את ארצם ורכושם, ורק היו חוטבי עצים ושואבי מים.

וכן היבוסי לא יכלו להורישו עד זמן דוד (כמבואר בספר יהושע פרק ט"ו פסוק ס"ג), וגם רכושם לא ירשו כי שלחו את העיר באש (שופטים פרק א' פסוק ח'). [ואף שגם יריחו לא ירשו את רכושם, מ"מ זה בגלל החרם שהחרימו לה', אך מתחילה גם רכושם הגיע אליהם].

זה הנראה לתרץ לדעתי. בעזר צור ישועתי. וקח נא את ברכתי. ויהי רצון ותהיה לגברא רבה. ולעבד ה' ביראה ואהבה. ותתחדש עליך ועל משפחתך שנה טובה. ותזכו לכל מילי דמיטב מידו הרחבה. בברכה רבה, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי סיון המוכתר התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא

רב מעלות, כולל תהילות.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע בהפטרת השבת מבקשת רחב להחיות את משפחתה, ומיד נענים לה עם ישראל בחפץ לב.

התוס' (סוטה לה: ד"ה לרבות כנענים. הקשו האיך קבלו לרחב, שהרי היא היתה מהכנענים שבתוך ארץ ישראל, ותירצו שהיה ע"פ הדיבור, ועוד תירצו שהואיל ורחב ובני משפחתה קבלו עליהם את התורה קודם שהתחילו במלחמה, מפני כך היה מותר להצילם. יעו"ש.

ובפירוש הגר"א על ספר יהושע (פ"ב פסוקים י"ג, י"ד), ביאר שההצלה היתה מדין הכרת הטוב.

ובספר שמחת הגיון פלטרוביץ (הפטרת שלח) כתב שאם לא היו מצילים את משפחתה, היתה מצטערת באבדן מולדתה ובית אביה, מה שאין כן אם צילו גם את משפחתה, שאז החסד שעשו עמה הוא אמת בלי שום צער ודאגה. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר, ע"פ מה שידוע אצל הגויים בדורות שעברו, ועד היום בחלק מהמדינות, שמי שפשע בבגידה כנגד המדינה, מענישים אותו, וגם בני משפחתו וקרובו נענשים, ונלקח מהם ממונם. [ומעין זה ראה בשו"ת ציץ אליעזר (חט"ז סימן ס"ד) שבפנקס מדנת ליטא כתוב, שהתה גזירת גירוש על כל משפחת החוטא] ועל כן בקשה רחב הצלה גם בעבור בני משפחתה וגם בעבור ממונם.

והאל הנקדש בקדושות שלושה, יחיש לגאול ארץ הקדושה, מיד כף מעוול ויוקשה. ומהרה תהיה לאבן הראשה. אכ"ר. עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר שופטים

בעזה"י ער"ח סיון המוכתר התשע"ד

כבוד ידידי הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה.

בספר שופטים (פרק י"ג פסוק ג'), במעשה לידת שמשון, נאמר "וירא מלאך ה' אל האשה", ושאלני כת"ר מדוע התגלה המלאך אל האשה ולא אל מנוח.

הנה במדרש במדבר רבה (נשא פרשה י' סימן י"ד), הובא, "ואשתו עקרה ולא ילדה", מלמד שהיתה מחלוקת בין מנוח לאשתו, הוא אומר לה עקרה את, ולכך אינך יולדת, והיא אומרת לו, עקר אתה לכך לא ילדתי, ולא היה מנוח עקר. ע"כ. וכתב בספר כסף מזוקק למהר"י פינטו (דרוש א' לפרשת נשא), מפני כך לא נגלה המלאך אל מנוח, כי אם היה אומר, אשתך עקרה, היתה מתחזקת ביניהם המחלוקת, ולכן כדי לתמוך השלום ביניהם, נגלה אל האשה. ע"כ.

וכן עמד בזה רבי יצחק אברבנאל (שופטים שם), וכתב, שהאשה היתה יותר מוכנה בשכלה ובחכמתה, וכן יש לראות ממה שדברו ביניהם שלא ימותו על שראו את המלאך. ועוד תירץ, אליה בא המלאך כי אליה בא הציווי לשמור עצמה מאכילת דבר האסור לנזיר, ולא לבעלה. יעויין שם. ובספר כלי יקר לאניידו שם, הוכיח דבריו מתוך המדרש רבה שם, מלמד שצדקת היתה. יעו"ש.

ובמעם לועז שם, כתב בשם חכמי האמת, מפני שהיה שמשון עתיד ליפול בידי אשה, ולמות מיתה משונה בלא עיתו, לכך נתבשרה האשה דווקא. ע"כ.

ובספר אילה שלוחה וילהלם (שופטים) כתב, זכתה האשה בזה, כיוון

שהיא היתה עקרה, והאלהים יענה נרדף. ע"כ.

והנלע"ד להוסיף ולבאר, ע"פ המובא במדרש רבה הנזכר, שם הובא טעם להתגלות ע"י האשה, כדי לחבבה בעיני בעלה, והטעם שהיה צריך לחבבה, מפני המחלוקת שהיתה ביניהם מי עקר, האם היא או הוא. והיה יכול מנוח לפטור המחלוקת, ולגרשה ולשאת אשה נוספת, או להוסיף עוד אשה על אשתו, וממנה להביא ילדים. ולכך היתה אשת מנוח בצער, כי נתגנתה בעיני בעליו, ולכך היה צריך לחבבה בעיני בעלה, כדי שלא יגרשנה ולא יוסיף אשה על אשתו. כי כשישמע שזכתה לגילוי מלאך, יכיר מעלתה, יעריכנה ויכבדנה בגדולתה, ויאהבנה יותר מעתה, ולכך נתגלה דווקא אליה בכבודו אותה.

ואת חג הקציר, תחוגו בשמחה ושיר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר שמואל

בעזה"י תשרי התשע"ט

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה.

ביום ראש השנה זכיתי ללמוד בספרו פרדס יוסף החדש על ראש השנה, וקראתי בו עונג ליום טוב, וראיתי לכת"ר, בעמ' ת"פ, שעמד על השאלה מדוע הקריבה חנה דווקא שלשה פרים, וציין לרד"ק (שמואל א' פרק פרק א' פסוק כ"ד), שרק פר אחד הקריבה חנה, והשאר היה לאכילה. ובספר נגינות לדוד (עמ' פ"ג), פירש, שהיות וידעה שנפקדה בראש השנה, לכן הביאה פרים כמספר הקרבים בראש השנה, פר אחד לעולה, ושני פרים לראש חודש. ע"כ. ועוד הוסיף לבאר, שהקריבה שלשה פרים כדי להודות

לה' על שלושתם, על אלקנה, על שמואל ועל חנה. עכ"ד.

ובס"ד אמרתי להוסיף לכת"ר עוד כמה טעמים לדבר, הנה הרב משה וואלי זצ"ל, מתלמידי הרמח"ל, כתב בספרו מושיע חוסים (שמואל שם), שחנה הביאה שלשה פרים, כנגד שלושה אבות, יעו"ש. ובספר דברי טובה (שם), כתב, שכאשר גמר שמואל לינוק, נכנס לשנתו השלישית, ועל כן הביאה שלושה פרים. ע"כ.

והנלענ"ד בס"ד לבאר, שכידוע שמואל הנביא נגמל בגיל שנתיים, וחנה לא עלתה לרגל כל אותם שנתיים, (ראה בזה בספר סדר עולם פרק י"ג), כי אמרה עד יגמל הנער, ולאחר שנגמל עלתה והביאה שלושה פרים, שניים לתשלומין על אותן שנתיים שלא עלתה לרגל, ופר נוסף לרגל אותה שנה נוכחית. [ודבר זה הוא מוסר ותוכחה לראש השנה, שמה שלא הספיק בשנה שעברה ישתדל להשלים השנה בבחינת יזיף ופרע].

וזכות תורתו התמימה, יפה כלבנה וברה כחמה, וספריו הניצבים כחומה, בפאר הדר וקומה, תטיב לכם החתימה, בפרנסה טובה ובריאות שלימה, חוסן וחיל כחומה, ורוב נחת מזה ושמה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ר"ח אייר זיו התשע"ה

כבוד מעלת הרב המוכתר בנימוסו, דעת ובינה בקולמוסו, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, אודות מה שנאמר בהפטרת "ויאמר לו יהונתן מחר חודש" (שמואל א' פרק כ'), באיזה חודש אירע המעשה.

והשבתיך על אתר, דהנה כבר הביא בספר מעם לועז (שם פסוק כ"ז) על הפסוק "ויהי ממחרת החודש השני", בשם חכמי אשכנז, דיש מפרשים

ראש חודש אדר השני היה, וזהו שמתרגם "והוה עיבור ירחא". עכ"ד.
 ובדרך רמז יש להוסיף בס"ד, "מחר חדש", עם הכולל עולה חמש מאות
 שישים ושש, כמנין "א' אדר שני". ועוד יש להוסיף ולרמז דשם בהפטר
 נאמר "קחנו ובאה" (פסוק כ"א) "ובאה" נוטריקון א'דר ב' ה'תחדש ו'בא.
 ואתה שלום, עבד לאל אדון כפר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אייר זיו התשע"ג

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ
 שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.
 רוב שלום טובה וברכה,

בספר שמואל ב' פרק ה', מסופר על דוד המלך ע"ה, שמעלה את הארון
 לירושלים. ופרק זה אנו קוראים בהפטר שבת שמיני, ונשאל נשאלתי
 ע"י כת"ר מדוע, מוזכר וחוזר שם פעמים רבות שמו של דוד המלך "ודוד
 מכרכר", "ודוד חגור", "ודוד וכל בית ישראל". והנה כבר עמד על
 קושיא זו בספר כתב אמת ח"א (עמ' שכ"ח) וכתב שדוד כל כך כרכר
 ורקד, עד שכל מקום שהסתכלו ראו את דוד. יעו"ש.

עוד נלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מה שכתב הרלב"ג (שם) שמרוב שמחה
 היה דוד מרקד ומפזז לפני ה' כאילו לא היה מלך. ע"ש, וכ"כ בספר שער
 בת רבים (הפטר שמיני) שדוד המלך החשיב עצמו כאדם פשוט בכל
 מעשה ומעשה "ודוד מכרכר בכל עוז", הוא עצמו רקד, ולא כשאר שרי
 החיל המהדרים בריקודם בסדר נכון. "ודוד חגור אפוד בד", במלבוש
 פשוט שאינו תואם למלך. ומה עוד דוד לא הביא להקנת מנגנים, אלא די
 היה לו בתרועה ובקול שופר. יעו"ש. וכ"כ המלבי"ם (שם) שדוד המלך
 עצמו רקד עם כל בית ישראל, ללא נכל הבדלי מעמדות. יעו"ש.

ולפ"ז מובן מדוע מוזכר פעמים רבות השם דוד, הואיל ולא החשיב עצמו

כמלך אלא כאדם פשוט.

והאל הבוחר בשירי דוד עבדו, ישלח משיחו ואליה על ידו, ויבנה מקדשו אשר נוגה הודו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אב הרחמן התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

בשירת דוד (שמואל ב' פרק כ"ב פסוק ל"ח), הנאמרת בהפטרות שביעי של פסח, אומר דוד המלך "ארדפה אויבי ואשמידם ולא אשוב עד כלותם", ופסוק דומה לזה מובא בתהילים (פרק י"ח), והקשה כת"ר, מדוע אמר "ולא אשוב עד כלותם", והלא כבר אמר לפני כן "ארדוף אויב ואשמידם".

והנה כבר עמד בזה רבי יהונתן איבישיץ זצ"ל, בספרו אהבת יונתן (הפטרות שביעי של פסח), וכתב, שדוד המלך קיבל על עצמו שלא ישוב מן המלחמה עד שיהרגו באבדן גמור, שלא כמו שנכשל שאול המלך והשאיר את אגג. ועוד אמר דוד המלך, שלא יהרגם מיד, אלא יצערם "ואכלם ואמחצם", כדי שימותו ביסורים. ע"כ.

ובפירוש כנסת ישראל על תהילים (שם) הביא ביאור בשם ספר דגל מחנה אפרים, אמר דוד המלך מתחילה, ארדוף את אויבי ואשיגם, אך אם לא אוכל להשיגם, ולא, אשוב, היינו אעשה תשובה עד שאכלה אותם בכח התשובה.

ובספר מעין גנים (עמ' מ"ב) כתב, על אף שהיה מלך ויכל לחזור לביתו לנוח מעט, לא אשוב עד כלותם, לא חזר עד שהכרית את כולם.

ומרן הראש"ל רבינו מרדכי אליהו זצ"ל, היה אומר בדרך רמז: "דוד

המלך אומר בתהלים: "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם". לא כתוב "עד כלוא אותם" אלא "עד כלותם". כי לא די בזה שכולאים אותם בבית הסוהר...

והנראה לעניות דעתי לבאר בס"ד, על פי מה שידוע בספרי ההיסטוריה, שהיו האויבים מתחפשים בכל מיני תחפושות בכדי להפתיע במלחמה, ולבל יגלום, ובכדי לברוח, וכפי שעשה עמלק שהתחפש למלך ערד (במדבר פרק כ"א פסוק א' בפירש"י), ומפני כך נצטווה שאול המלך להרוג החיות והבהמות במלחמת עמלק, מפני ששינו עצמם בדרך כישוף לבהמות (שמואל א' פרק ט"ו פסוק ג' בפרש"י). וכן להבדיל בין הטמא ובין הטהור, כך נהג אחאב המלך אשר התחפש במלחמתו נגד ארם, כדי שלא יכירוהו (מלכים א' פרק כ"ב). ולדאבון כל לב, גם במלחמות ישראל עם קום המדינה, היו אויבינו מתחפשים בתחפושות תמימות, לאנשים תמימים כביכול, כמו רועי צאן, או חולים מדומים הבורחים באמבולנסים, בכדי להפתיע את חיילנו, ביודעם כי עם ישראל רחמנים בני רחמנים, ולא יפגעו בחפים מפשע, ואותם הנלווים בקרבם ישימו אורכם, ובתחפושתם זו פוגעים לרעה, וחרבם תבא בליבם, וכל קשתותם תשברנה. וכבר אירע לאחרונה, שבאו ישמעאלים וביימו מעין חתונה, והביאו חתן וכלה ומוזמנים ועימם שיירת מלווים וקול צהלה, ותכננו לפגוע ח"ו, ויד ה' היתה בם להומם, ונסו כרגע ממקומם.

וכך גם היה עם דוד המלך, כי האויבים בראותם שנוצחו ע"י דוד וחיילותיו, היו מתחפשים לכלות, בקול צהלות, וידעו שלא יפגעו בהם לרעה, ודוד וחיילותיו היו תופשים את האויבים מחופשים לכלות, והיו האויבים מתבזים כיפליים בכל חטאותם, על פחדם ועל התחפושת שבחרו להתחפש.

ועל כך אמר בדרך רמז "ארדוף אויבי ואשמידם", מתחילה ניסה לרדוף אחריהם ולהשמידם, אך לאחר מכן כשהתחפשו האויבים לכלות "ולא אשוב עד כלותם", שב על המלחמה, ותפש אותם מחופשים לכלות, ועם

התחפושת השמידום.

וכימי דוד כן אויבנו ישפלו, רעדה תאחזם ונבהלו, וינוסו בלי נעלים
ינעלו, וחיילינו פניהם יצהלו, וכימי צאתנו ממצרים יגאלו. אכי"ר. עבד
לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר מלכים

בעזה"י אדר א' התשע"ד

כבוד מעלת החכם לבב מלא מגדים, אוצר בלום מלא מחמדים,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלת ע"י כת"ר, מדוע בהפטרת שבת שקלים (מלכים ב' פרק
י"א), מוזכרות פעמים רבות המלים "בית ה'". והנלענ"ד בס"ד לתרץ בזה
מספר תירוצים:

א', בניה של עתליה המרשעת פרצו את בית ה', ועשו את קודש בית ה'
לבעל ולעבודה זרה. כמובא בדברי הימים ב' (פרק כ"ד), ובכדי לתת
תוקף לבית ה', ולמען יתרמו לבדק הבית, משום כך חזר יהוידע הכהן על
המילים "בית ה'", בכל פעם ובכל הזדמנות.

ב', הרמב"ם (סוף פרק ז' מהלכות בית הבחירה) כותב שאחת לשבע שנים
היו נכנסים לעליית בית קדש הקדשים לבדוק אם צריך לחזק את בדק
הבית. יעו"ש. והואיל ואותה העת הגיעה שנת השבע, לכן חיזק יהוידע
את המודעות לבניין המקדש ובדק הבית.

ג', יהוידע הכהן ואשתו החביאו את יואש בקודש הקדשים, כדי שעתליה
לא תהרוג אותו, ואחת לשבע שנים היו מפנים את קודש הקודשם, והיו
משלשלים את האומנים בתיבות, ולכן לא יכלו עוד הצפינו שם שלא ידעו

האומנים ויגלו את הסוד (ראה מעם לועז שם). והואיל והכניסו את יואש לצורך שעה לשמרו בעלית קודש הקדשים, יכלו העם לחשוב כאילו נפרצה היריעה ומותר להכנס שם, מפני כך חיזק יואש את תוקף בית ה', והאיסור להכנס לקודש הקודשים.

ד', יהוידע הכהן כרת ברית עם העם להאמין בה', והם נתצו את המזבחות והצלמים והרגו את מתן כהן הבעל. והואיל והעם היו שטופים אחר העבודה זרה באותה העת, לאחר שעזבו את העבודה זרה, רצה שיחזקו את בנין ועבודת בית המקדש.

וה' יתברך יבנה לנו בית המקדש, אשר בימינו יחודש, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר ירמיה

בעזה"י תמוז יה"ל תשפ"א

כבוד ידידנו הנעלה, לשם ותהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי לכת"ר, שהקשה מדוע נאמר "זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמיה פרק ב' פסוק ב'). ולכאורה מדוע כתוב "במדבר", והיה צריך לומר, "למדבר".

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שאם היה אומר "למדבר", היה ממעיט במעלה ובשבח של עם ישראל, כי "למדבר", היינו בצאתם ממצרים בלבד, אך "לכתך אחרי במדבר", היינו משך ארבעים שנה יום ביום במסירות נפש, ובפרט ע"פ דברי הרמב"ן (במדבר פרק ט' פסוק י"ט), שעם ישראל נסעו במדבר ע"פ רצון ה', כי לעיתים האריך הענן על המשכן, ורצו כבר לנסוע אך לא נסעו ע"פ ציווי ה', ולעיתים היו יגעים ורצו לנוח, ולעיתים עמדו

לילה אחד, אך לא זזו אלא ע"פ רצון ה'. יעו"ש.

ועוד יש לומר, ע"פ מה שהובא בתרגום יונתן (שמות פרק י"ט פסוק ד'), על הפסוק "ואשא אתכם על כנפי נשרים", שהקב"ה לקח את עם ישראל על גבי העננים למקום המקדש בירושלים, ושם עשו את הפסח. יעו"ש. ומימלא יכלו עם ישראל לבקש שהקב"ה ישא אותם על העננים הישר אל ארץ ישראל, אך הם לא בקשו זאת והלכו אחריו יתברך "במדבר" ממש "בארץ לא זרועה". ועל פי האמור יבואר מדוע נכתב "במדבר", כי זה השבח של עם ישראל שהלכו במדבר ממש בארץ לא זרועה ולא בקשו לבוא אל ארץ ישראל בעננים וכדומה.

וכימי צאתנו ממצרים, כן יראנו בבנין ירושלים. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר יחזקאל

בעזה"י איסרו חג פסח התשע"ד

כבוד מעלת ידידנו הנעים, חכם דעים.

הרב גמלאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס פרדס יוסף על המועדים.
רוב שלום טובה וברכה,

בהפטרת קדושים לפי חלק ממנהגי אשכנז קוראים את הפטרת "התשפוט" שבספר יחזקאל (פרק כ"ב). והקשה כת"ר למה נאמר שם פעמיים "התשפט התשפט את עיר הדמים".

הנה בתנא דבי אליהו (אליהו רבה פרק ה') עמד בזה, וכתב, מאי תלמוד לומר, "התשפט התשפט", ב' פעמים, אלא כך אמר הקב"ה ליחזקאל, בן אדם לי ולך נאה להוכיח את ישראל. ע"כ.

ובספר מדרש הביאור אלדמארי (עמ' קל"ה) כתב, אחת על עבודה זרה, ואחת על שפיכות דמים. ובילקוט מדרשים שואל ומשיב (עמ' 195)

הובא, אחת על ביטול ברית מילה, ואחת על עבודה זרה. יעו"ש.
ובספר נשמת חיים משאש (עמ' ק"ז) כתב שכפל הדבר לחיזוק הענין.
יעו"ש.

ובספר אלף המגן (עמ' תל"ט) כתב, שיש שני מיני משפט על עבירות
קלות וחמורות, והרואה את חברו נענש על עבירות קלות, ידאג מעבירות
חמורות שבידו, ודבר זה בא לרמז בכפל דבריו "התשפט התשפט".
יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר "התשפט התשפט", אתה ה' יתברך תשפט את המשפט
ואת השופטים, שמצדדים בשפיכת דמים. עוד נלענ"ד, שבא לרמז, שאף
אם בא לשפוט ולישב על כסא דין, ישב וישפוט על כסא רחמים.
ומלך אוהב צדקה ומשפט מישרים. יבנה ביתו על אחד ההרים. עבד לאל
אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר הושע

בעזה"י שלהי אלול המרוצה התשע"ג

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה, מיחידי סגולה, הרב גמליאל
הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר על מה שנאמר בהושע (פרק י"ד פסוק י"ט)
"יכבוש עוונותינו, ותשליך במצולות ים כל חטאתם", מדוע משליך
דווקא למצולות, וכן אם כובש העוונות, למה צריך להשליך למצולות ים
כל חטאתם.

על שאלתו הראשונה, הנה עמד בזה האלשיך הקדוש בפירושו לתורה
(פרשת אחרי מות פרק ט"ז), על הפסוק "ארץ גזירה, וכתב שמצולות ים
הוא מקום ששם יש גזירה שלא נפקד ולא נזכר, וכמו המדבר שגם הוא

נקרא "ארץ גזירה", שלעומת ארץ החיים ששם הולכים בני אדם. וכך העוונות לא יזכרו ולא יפקדו. יעו"ש.

עוד נלענ"ד לבאר ע"פ מה שמובא בגמרא בבבא בתרא (עד:) אמר רב, בשעה שבקש הקב"ה לבראות את העולם, אמר לשר של ים, פתח פיך ובלע כל מימות שבעולם. אמר לפניו רבונו של עולם, די שאעמוד בשלי. מיד בעט בו והרגו, שנאמר "בכוחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב" (איוב פרק כ"ו פסוק י"ב), א"ר יצחק ש"מ שרו של ים רהב שמו, ואלמלא מים מכסין אותו אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו שנאמר "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, וגו', כמים לים מכסים" (ישעיה פרק י"א פסוק ט'), אל תקרי לים מכסים, אלא לשרה של ים מכסים. ע"כ. ובשער הפסוקים (נחמיה) מובא "רודפיהם השלכת במצולות", ראשי תיבות, רה"ב. יעו"ש. ועפ"ז יש לבאר "ותשליך במצולות ים כל חטאתם", היינו תשליך הכל על שר הים אשר ממנו למדו לא לשמוע ולהקשיב להשי"ת. ועל כן משליכם למצולות.

עוד יש לבאר ע"פ מה שאמרו בגמרא בעירובין (יט.) ג' פתחים יש לגהינם, אחד במדבר, ואחד בים, ואחד בירושלים, ועל כן מצאנו שכנגד שלושתם משליכים למירוק העוונות. כנגד המדבר – משליכים שעיר לעזאזל, כנגד הים – הקב"ה משליך למצולות חטאתם. וכנגד ירושלים – בשעה שגזר הקב"ה על בית המקדש שיחרב, אמר לו למלאך גבריאל טול ב' גחלים והטל על ירושלים, ולקח גבריאל שני גחלים וציננס. וכמבואר בגמרא ביומא (עז.). ועל כן הקב"ה משליך העוונות למצולות ים, כנגד פתחו של גהינם.

וגבי שאלתו השניה, אם כובש עוונות, למה צריך להשליכם למצולות, הנה גם בזה עמד האלשיך הקדוש (שם), וכתב, שע"י התשובה, הקב"ה מתיש רוב כח העוונות כדחוקים תוך מכבש, ועושה אותם שגגות הנקראות חטאות, אך הואיל ונשאר רושם משליכם במצולות ים מקום שלא יזכר ולא יפקד עוד. יעו"ש.

ובספר שיטות קמאי (קידושין לט:), הביא, כובש עוונות, פירושו מעלים את העוונות, וכפי שתירגם "ואם העלם יעלימו" (ויקרא פרק כ' פסוק ד'), מכבש יכבשון. ופירושו שכובש את העוון וגונזו. עכ"ד. ולפי דבריו, הקב"ה יעלים את העוונות ע"י שישליכם למצולות ים.

עוד נלענ"ד שידוע כי הדבר הקל דרכו לצוף במים, והכבד דרכו לשקוע, ולשם כך משליך הקב"ה את החטאים למצולות ים, להורות שאף אם החטאים כבדים מאוד, שעד כדי כך שוקעים למצולות ים, אע"פ הקב"ה כובש את העוונות ומוחל וסולח לעם ישראל.

עוד ידוע, אחר שמכים בברזל או משייפים אותו, הוא הופך להיות חם ומקררים אותו במים. ובגמרא בקידושין (ל:), המשילו את יצר הרע לברזל, ועל כן אחר שהקב"ה כובש את העוונות, צריך להשליכם במצולות ים כדי לקרר חומם.

ובזה אמרתי גם לבאר בס"ד מדוע טחן משה רבינו את העגל עד אשר דק, וגם זרה אותו על פני המים, כדי לקרר את החום של הזהב אחר שטחנו והתחמם, ובזה גם רצה לרמז את הקירור של חום העבירה.

וה' יתברך יזכנו לשנה טובה, בלי גבול וקצבה, שנת גאולה וישועה, ששון וישועה משמיעה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י יום שמחת כהן התש"פ

כבוד מעלת הרב הגדול, מעוז ומגדול.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

בהפטרת שובה נאמר "שובה ישראל עד ה' אלהיך, כי כשלת בעוונך" (הושע פרק י"ד פסוק י"ב), ונשאול נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נאמר "שובה", ולא "שוב", וכן מדוע לא אמר "שובה בני ישראל", ועוד ידוע

שישראל נקראים בשם ישראל כשם המעולה, ובשם "יעקב", כשמזכיר הפחותים שבעם, ועוד מדוע הזכיר "ה' אלוקיך", במידת רחמים ומידת הדין. ואשיבו בעזה"י על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

"שובה ישראל" ולא "שוב", הנה ידוע שיש בלשון הקודש עתיד מוארך, ונכתבת האות ה' בסוף התיבה, להבעת שאיפת רצון ומשאלה, כגון "אלכה" ועוד. (ראה רש"ר הירש בראשית פרק י"ב פסוק ה', ודעת מקרא בראשית עמ' תק"ג הערה 23 על הפסוק אלכה נא). וגם כאן אמר "שובה ישראל", להורות על הרצון וההשתוקקות של הקב"ה החפץ בתשובת עם ישראל.

"שובה ישראל", ולא "שובה בני ישראל", הנה הנביא הושע דיבר אל עשרת השבטים טרם גלו, ועל כן קרא להם בשם ישראל, כי על עצם הפרדותם ממלכות יהודה וכינון מלכות ישראל יש לשוב בתשובה, וראה במדרש תלפיות אות יו"ד ענף יעקב בשם זרע ברוך, ששם ישראל מורה על מעלה ושררה, ויעקב על שפלות. יעו"ש. ולפ"ז יש לומר שעל כך נקט לשון ישראל, להורות שישוּבו בתשובה על שנחלקו והקימו מלכות ושררה משלהם. ועוד יש לומר, שהנביא קרא אף למשוכחים ומעולים שבעם, שאף הם צריכים לשוב בתשובה, ולא רק פשוטי העם.

"עד ה' אלהיך", הנה כבר הובא בפירוש רש"י (שם), תני בשם רבי מאיר, שובה ישראל בעוד שהוא ה' במדת הרחמים, ואם לאו אלקיך מדת הדין, חס ושלום. יעו"ש. ועוד יש לומר שרימז למנשה אשר היה קודר אזכרות וכותב שם עבודה זרה תחתיהם (סנהדרין קג:), ועל כן הזכיר שני שמות ה', כי אם לא ישוּבו בתשובה יגיעו חלילה למצב ששם ה' יתבזה ו"עד ה' אלהיך", דהיינו עד שם ה' שיתקדש שמו ברכים.

ותטיב לכם החתימה, בשנה טובה ונעימה, כזוהר החמה, ובאור תורה תמימה, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי סיון המוכתר התשפ"א

כבוד ידידנו הנעלה, לשם ותהילה, ומתרץ כל קושיא ושאלה
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בהפטרת שובה וכן בתפילה, אנו מזכירים
"ונשלמה פרים שפתינו" (הושע פרק י"ד פסוק ג'), ולכאורה מדוע הזכיר
"פרים", ולא "כבשים או בני יונה".

וראיתי לרבים מגדולי הדורות שתירצו תירוצים רבים ויפים כיד ה' הטובה
עליהם.

והנלענ"ד שהכבשים או בני היונה קלים לתפיסה ולשחיטה וכן למליקה,
אך הפרים דורשים מאמץ רב, ועל כך אנו מייחלים שנתאמץ בתפילה
מלב שלם כשחיטת פרים, הדורשת עמל ויגיעה יתירה.

ועוד יש לומר ע"פ מה שהובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ה), לאחר
שעבדו עם ישראל לעגל, טחן משה רבינו את העגל עד אשר דק, ויזר
על פני המים, והשקה אותם מן המים, וכל מי שעבד לעגל ונשקו בכל
לבו, נעשו שפתיו דומות לזהב, והרגוהו שבט לוי. ע"כ. ועפ"ז יש לומר
שאם על עגל אחד של עבודה זרה נהפכו שפתי עם ישראל לזהב, על כל
הפרים שהקריבו עם ישראל כל השנים, שפתותינו כשושנים לפני המקום
ברוך הוא, וישלם לנו שכרנו מושלם, שהרי רבה מידה טובה ממידת
פורענות, והוא לימוד זכות על עם ישראל שהקריבו פרים לפניו, וכתיקון
לחטא העגל על כן הזכיר דווקא פרים, ומהרה נזכה לבנין רם ונשא בראש
ההרים. בברכה רבה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר יונה

בעזה"י אלול המרוצה התשע"ג

כבוד ידינו הנעלה, לשם טוב ותהילה, מיחידי סגולה, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נכתב בספר יונה "כי ידעו האנשים כי מלפני ה' בורח כי הגיד להם" (פרק א' פסוק י'), היכן נזכר שהגיד להם, ואם ידעו, מדוע הגיד להם, ומה פירוש משמעות הלשון הזו "הגיד", ולא "אמר".

הנה במצודת דוד שם, כתב שמצירוף כל הדברים שאמר להם עד עתה הם הבינו וידעו שהוא בורח, ולפי דבריו כי ידעו האנשים, מדבריו שהגיד להם.

ובספר מעם לועז (עמ' רע"ג) ביאר בשם מדרש האיתמרי, שבזמן שנתן שכר כל הספינה כולה, כדי ליסוע עמם, נתן להם הטעם, מפני שבורח מלפני ה'. וזהו כי מלפני ה' הוא בורח, שהגיד להם שהוא בורח כשאמר לבא עמם תרשישה.

ובספר תורת חיים בלומנפלד (עמ' נ"ג) כתב "כי הגיד להם", שעד אותה העת האמינו האנשים לעבודה זרה שלהם, וזעקו איש אל אלהיו, והוא הגיד להם מיהו ה'.

ובספר גביע הכסף ריבלין (עמ' 22) כתב, שכשהגיד להם שהוא עברי, וירא את ה' אלהי השמים אשר עשה את הים ואת היבשה, ותמהו למה לו לילך בימים במקום סכנות, והיה לו לבטוח בה' אלהיו שיזמין לו פרנסתו בביתו, ומזה ידעו שמלפני ה' הוא בורח, ואפשר ששאלוהו והוצרך להגיד

להם, וזהו "כי ידעו", קודם, ואח"כ, "הגיד להם", שהודה לדבריהם. עכ"ד. וכתירוץ הזה כתב בספר חמדת אברהם רפפורט (עמ' 99) שירא ה' בוטח וישב במקומו, ואינו מסכן נפשו בשביל פרנסה, ומזה ידעו כי הוא בורח. ע"כ.

והנלע"ד בס"ד, שלשון הפסוק "הגיד", ולא "אמר", כי כל אחד דיבר בשפה אחרת, ויונה הוצרך לרמז לכל אחד ואחד בידיו ובאצבעותיו, והיה קשה עליו הדיבור, כי הוא מדבר בלשון הקודש, והם כל אחד ואחד בשפתו. וזהו "כי ידעו האנשים וכו'", כי הגיד להם", ידעו אחרי שהגיד להם בשפת סימנים וברמזים שבידיו ואצבעותיו. "והגיד", בלשון קשה ולא באמירה רכה, כי היה קשה להסביר לכל אחד ואחד, כדי הבנתו.

ואל עילום, יכתבנו בספר החיים והשלום, עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר מלאכי

בעזה"י שבט התשע"ג

כבוד הרב הנכבד, ככהן לבוש בגדי בד,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע בפסוק "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות" (מלאכי פרק ג' פסוק ד'), כופל הנביא יהודה וירושלים.

והנלענ"ד לתרץ דפסוק זה מיירי בקצירת העומר במוצאי יו"ט של פסח, דאיתא במשנה במנחות (פרק י' משנה ג') כל העיירות הסמוכות לשם מתכנסות לשם כדי שיהא נקצר בעסק גדול. וכולם היו עונים ביחד על שאלותיו, בא השמש אומרים הין, מגל זו אומרים הין, וכו'. ואם כן,

אותה מנחת העומר שהיו מביאים אותה יחד אנשי יהודה וירושלים, היתה עריבה לפני ה' יתברך, הואיל והובאה בעסק גדול באחדות ובקול אחד. ועל כך מתנבא הנביא מלאכי ואומר שכך תערב לה' אותה מנחה, שתוקרב לעתיד לבא בבית השלישי, "כימי עולם", כימים בהם כך נהגו בבית הראשון והשני, וגם "כשנים קדמוניות", אף קודם לכן לפני בנין בית המקדש, כך נהגו, וכפי שמובא במדרש רות רבה (פרשה ג' אות ו'), על הפסוק "ותהום כל העיר עליהן", שבאותו היום קציר העומר היה וכולם נתכנסו לשם כדי שיהא נקצר בעסק גדול. ומוכח מכאן שאף קודם בית ראשון כבר אז היה נקצר העומר בעסק גדול. ובזה היתה עריבה מנחת אנשי יהודה ואנשי ירושלים, שהיו שניהם גם יחד באים ונאספים לקצור את מנחת העומר.

עוד יש לפרש ע"פ המובא במשנה במנחות (פרק י' משנה ב') מצות העומר לבא מן הקרוב, לא בכר הקרוב לירושלים מביאים אותו מכל מקום. ועפ"ז יש לבאר את הפסוק "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים", היינו מנחה שהיו מביאים מיהודה הקרובה לירושלים ומירושלים עצמה, והקדים יהודה לירושלים שע"פ רוב השדות הנמצאות בה מעטות, הואיל ואין נוטעים, ואין זורעים בירושלים (כמבואר בגמרא בבבא קמא (פב). ובתוספתא דנגעים (פרק ו' הלכה ב'). ומה עוד שכבר אמרו רבותינו, אין עומר בא אלא מיהודה מפני אביב שבה (סנהדרין יא,; וירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב).

והמשנה ממשיכה ומספרת, שפעם אחת הביאו עומר מגגות צריפין, ושתי הלחם מבקעת עין סוכר, ובגמרא מנחות (סד:) אמרו, שמעשה זה אירע כשצרו מלכי בית חשמונאי זה על זה, והיתה מלחמה בין האחים הורקנוס ואריסטובלוס, והגייסות החריבו סביבות ירושלים, והוצרכו להביא עומר ממקום רחוק. ועפ"ז יש לבאר המשך הפסוק "כימי עולם וכשנים קדמוניות". "כימי עולם", כפי שהיה מאז ומעולם שהביאו את העומר באהבה ואחוה ולא במלחמה, "וכשנים קדמוניות", כפי שהביאו

כל השנים מיהודה וירושלים, ולא הוצרכו להביא מן הרחוק.
וה' יום ליום יביע אומר, יזכנו להקריב מן העומר. ע"י משיחו רם ונישא
כתומר. אכי"ר. בברכה, עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מגילת רות

בעזה"י שבט התשע"ה

כבוד מעלת החכם הכולל, אין גומרין עליו את ההלל.
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נעמי אומרת לנשים: "אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי- המר שדי לי
מאד. אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ה', למה תקראנה לי נעמי ויהוה
ענה בי ושדי הרע לי (רות פרק א' פסוק כ'), והקשה כת"ר, מדוע לא
נענשה נעמי, כדרך שנענש יעקב אבינו כשהשיב לפרעה על שנות חייו
"מעט ורעים" (פרק מ"ז פסוק ט'), ונחסרו מחייו ל"ג שנים, כמבואר
בבעלי התוספות שם.

הנה המתבונן בספר רות בפרשנים שם, יראה, שנעמי לא התרעמה על
הקב"ה, כדרך שעשה יעקב אבינו, אלא אמרה את הדברים כוידוי דברים
על חטאיה, וכמבואר ברש"י ובאלשיך הקדוש שם, ועל כן לא נענשה.

והנלענ"ד שנעמי מזכירה שם ה' בדבריה, ויודעת שהכל מאת ה', ואילו
יעקב אבינו לא הזכיר שם ה' בדבריו, והיה הדבר נראה חס ושלום
כחיסרון, בדרגתו הרמה של יעקב אבינו, ואם כן יש חילוק והבדל רב בין
יעקב אבינו לבין נעמי.

ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום. עבד לאל אדון, כפיר ברוך
מבורך דדון ס"ט.

מגילת איכה

בעזה"י תמוז התשע"ג

כבוד ידידנו בנן של קדושים, אראלים ותרשישים, גזע ישישים, חכם חרשים, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר על הפסוק המובא בספר איכה (פרק א' פסוק ב')
"בכה תבכה בלילה ודמעתי על לחיה", מה טעם פירט הנביא "ודמעתי
על לחיה", הלא ידוע שהדמעה על הלחי.

והנה כבר אמרו במדרש איכה רבתי (פרשה א' סימן כ"ה) בשעה שנכנסו
טמאים לירושלים, כפתו לבחורים את ידיהם, והיו הדמעות יורדות על
לחיהם, ולא יכלו לקנחם, ונתייבשה הלחי כצרבת השחין, וזהו שאמר
הכתוב "ודמעתי על לחיה", דבר אחר, על שלא קיימו הלוחות, דבר
אחר, על שלא נתנו מתנות כהונה, זרוע לחיים וקיבה, דבר אחר, על שהכו
הנביאים על הלחי. ובמדרש שם עוד ביארו, על הכהנים, על הגיבורים
ועל השופטים. יעוש"ב.

ובפירוש לחם סתרים למקובל ר" טייטצאק, ביאר על פי דברי המדרש
הנזכר, כי ביום לא היו יכולים ישראל לבכות מחמת היראה, כי לא היו
מניחים לישראל לבכות, כי הדמעות והבכי מרגיעים, וכשאנו יכול לבכות,
יש לו כאב גדול בלב, ובלילה כשהיו בוכים, לא היו יכולים לנקות ולטהר
הדמעה, כי היו ידיהם אסורות, ומחמת חמום הדמעה, היתה מולידה
אבעבועות בלחיים, והיו יוצאים מכאב אחד, ונכנסים בכאב אחר. עכ"ד.

והאלשיך הקדוש פירש "ומעתי על לחיה", שהדמעות נשארו תלויות
על לחיה, ולא נתקבלו בשמים. יעו"ש. ורבים מבעלי המוסר הוסיפו על
דבריו, שהדמעות נשארו רק על לחיה, ולא נכנסו ללבבות לעורר בתשובה.

ובספר עטרת ישועה (ליקוטים) ביאר, "בכה תבכה בלילה", בוכים בגלות הזו הדומה ללילה, אך מדוע לא נענים, כי "ודמעתה על לחיה", אין בוכים על עיקר הישועה בגלות השכינה, אלא רק על הפרנסה שלועסים עם הלחיים. עכ"ד. והביאו בספר מבשר טוב (עמ' ש"ז).

ובספר ברכת מועדיך (עמ' ת"ב) כתב, שבמקום לקיים בעצמם, "נאו לחייך בתורים", וכפי שדרשו חז"ל ב' תורות, תורה שבכתב, ותורה שבעל פה, לחייהם עסקו בדברי שקר לשון הרע וחנופה, ולזה אמר, "ודמעתה על לחיה", והיינו דכתיב "מלכה ושריה בגויים אין תורה". עכ"ד.

ובספר ספרא חדתא (עמ' 270) הביא בשם רבי יעקב מליסא, כשהעם בכו על דברי המרגלים, בכו בלילה, אך הדמעה הזו של בכיית המרגלים עדיין נותרה בלחיים של הדור הזה, דור דור ומרגליו ובכיותיו, ועל כן אמר "בכו תבכה בלילה", על עסקי אותו הלילה, "ודמעתה", אותה דמעה של אז נותרה "על לחיה" של שאר הדורות. עכ"ד.

ובספר שיח שדך (עמ' שנ"ה) כתב ע"פ מה שאמרו במדרש רבה (פרשת כי תשא) על הפסוק "לוחות אבן", כל מי שאינו משים לחייו כאבן, אינו זוכה לתורה, והיינו "ודמעתה על לחיה", על עוון הלחיים שלא עסקו בתורה. עכ"ד.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר, כי כשהיו עם ישראל בארץ ישראל ובירושלים, היו שבעים ודשנים מ טוב חלב הארץ, ולחייהם היו שמנות, ואולם בגלות, היו חיים בכפן וברעב, ונראו רזים, עד שהלחייהם נראו כלחי אחת, ועל כן נכתב "ודמעתה על לחיה", בלשון יחיד, ולא בלשון רבים "לחיים", כי היו נראים בעלי לחי אחת, מפני הרעב.

עוד נלענ"ד להוסיף ולבאר, שבשעה שאדם מתבייש גוון וצבע לחייו משתנה, ובזה נענשו ב"דמעתה על לחיה", על לחיה, והיינו על בושת פנים שגרמו בין אדם לחבירו, אשר הביאה לצערינו לחורבן הבית.

ואל חי נעלם, יבנה דביר ואולם, ובית מקדשו יכון לעד לעולם. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אב הרחמן התשע"ה

לכבוד הרב המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמלאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס פרדס יוסף החדש.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נכתב בתחילת מגילת איכה "איכה ישבה בדד", בלשון עבר, ולא "איכה יושבת", בלשון הווה.

פשט הדברים, דמגילה זו נאמרה ע"י ירמיהו הנביא עוד טרם החורבן, והזהירם שכך יאמרו עם ישראל לעתיד לבא כשתחרב ירושלים "איכה ישבה", ועל כן הזהירם לשוב בתשובה.

ועוד תירוצים רבים נאמרו בדבר, והנלענ"ד לפרש בס"ד, דהנה כידוע ירושלים ובית המקדש קדמו לעולם, וכדאיתא בפסחים (נד.) אמר רבי עקיבא, שבעה דברים קדמו לעולם, וכו', ובית המקדש. וכן אמרו בבראשית רבה (פרשה נ"ו אות ט"ז) ובמדרש שוחר טוב (תהילים פרק ע"ו) בשם רבי ברכיה, מתחילת ברייתו של עולם עשה הקב"ה בירושלים סוכה, והיה מתפלל בתוכה, יהי רצון שיהיו עושין בני רצוני, כדי שלא אחריב ביתי ומקדשי. ע"כ.

ולפ"ז י"ל שלכך הוכיחם הנביא ירמיהו בלשון עבר, להזכירם "איכה ישבה בדד", דהיינו הזכירו איכה ישבה ירושלים לפני בריאת העולם, מבלי בניה בתוכה, "העיר" שהיא עכשיו "רבתי עם" והזהירם שכך תהיה העיר אם לא ישובו בתשובה.

ואנכי הדל כדת שואל, יהי רצון ונזכה מהרה לביאת גואל, ולבנין בית מקדש ואריאל, אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מגילת אסתר

בעזה"י ערב ר"ח סיון המוכתר בכתר תורה התש"ע

כבוד מעלת ידידי היקר הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
רוב שלום טובה וברכה,

עמך הסליחה על איחור מכתבי מכמה חבילי טרדין, נשאלתי מכת"ר כמה שאלות על מגילת אסתר, וזו תשובתי בעזר אלהי ישועתי.

א', נאמר במגילה "ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך וכו'", ואת דתי המלך אינם עושים "וגו' (אסתר פרק ג'). אמאי פתח בלשון נוכח "מלכותך", וסיים בלשון נסתר "דתי המלך", והיה לו להמשיך על פי דברו "ואת דתי מלכותך אינם עושים".

וראיתי לאלשיך הקדוש (שם) שהסביר בזה שהמן אמר "מלכותך" לומר שאף אם יאבד את היהודים הנמצאים שם, בכל זאת יהיו מצויים אנשים אחרים שם, ואין מלכות אחרת תחת שלטונה, ולכן כשתאבדם לא תקרא מלכותך מלכות קטיעה, וזהו הדקדוק בלשונו "מלכותך" לומר שתשאר מלכותך. ע"כ.

ובספר דעת מקרא (שם) ביאר שהמן דיבר בשטנה על היהודים שאינם מכירים בשלטון המלך אלא מתנהגים ע"פ חוקיהם, כאילו עומדים ברשות עצמם, ולכן אמר "המלך", דהיינו יש מלך אך הם לא שומעים לו. ע"ש.

ונלענ"ד לבאר ע"פ הגמרא במגילה (יג:) "ישנו" עם אחד, שישנו מן המצוות, וביאר המהרש"א שם או מלשון שינוי שמשנים מן המצוות, או מלשון שינה, שישנים מן המצוות, ובזה יבואר יפה המשך דברי המן שהיהודים הנמצאים בכל מדינות מלכותך משנים מן המצוות וישנים מן

המצוות, והמשיך בקטרוגו על ישראל "ואת דתי המלך" - הוא מלכו של עולם, "אינם עושים" שאינם שומרים תורה ומצוות, ובזה מבואר השינוי בלשון מלכותך והמלך.

ב', עוד שאל כת"ר מדוע שלחה אסתר "לדעת מה זה ועל מה זה" למרדכי רק לאחר שסירב להסיר שקו מעליו, ולא שלחה מיד כששמעה על אבלותו לדעת מה ראה לנהוג כך.

וראיתי למלבי"ם (שם) שכתב לבאר ששליחת הבגדים היתה על מנת שיוכל להכנס בשער המלך ויסיר שקו, וכך תשמע ממרדכי מדוע אבל, וכשלא קיבל הבגדים שלחה את התך, ומשום כך לא שלחה מיד לדעת מה זה ועל מה זה. יעו"ש.

ונלענ"ד לתרץ בזה ע"פ שני מעשים שראיתי, בדידי הוא עובדא, מעשה בהיותי בחור פעם אחת הורדתי את משקפי, על מנת לתת מנוחה לעיני, והנה בבואי לבית הכנסת תפסני יהודי אחד בשם חיים אורנשטיין ז"ל, ואמר לי, קח ממני כסף לקניית משקפים, ואני עניתי לו, יש לי משקפים, והוא שוב אמר לי, ראיתך בלי משקפים וחשבתי שנשברו, הודתי לו מאוד והסברתי לו שהורדתי את משקפי כדי לתת מנוחה לעיני בלבד, אך משקפי לא נשברו, והיהודי הטוב הזה מלבו הטהור כבר חשב כיצד ואיך לעזור בלי לשאול מה קרה. [נולצערי הרב, כאשר עליתי לבית העלמין בקרית גת בסיום השבעה על מור אבי, ראיתי את קברו, והצטערתי והזדעזעתי לשמוע על חיים הנזכר, שנהרג במיתה משונה, ב"מ, ויהיו דברים אלו לע"נ הטהורה].

עוד אספר מעשה נוסף, בקהילות תוניס נהגים לאכול יונים בשבת פרשת יתרו, ועושים סעודה הנקראת סעודת יתרו. ופעם אחת, יהודי אחד הלך לשוחט עם היונים על מנת שישחט לו אותם, אחר השחיטה באה יהודיה אחת מבנות אתיופיה ונתנה לו כסף, שאל אותה היהודי לשם מה הכסף? ענתה לו, ראיתי שאין לך עופות לשבת ובמקום זאת אתה שוחט יונים על כן לך ותקנה בכסף זה עופות לשבת עד שהסביר לה היהודי שכך

מנהגם... כך חשבה היהודיה הטובה הזו מלבה הטהור לעזור ליהודי בלי לשאול אומר ודברים.

וכך עשתה אסתר שהיתה בת ישראל ואהבה עשיית חסד, וחשבה לעשות חסד עם מרדכי לשלוח לו בגדים, כי חשבה שאולי אין לו בגדים או אולי נהיה עני, רק אח"כ שלא קיבל באה ושאלה.

ג', עוד אדוני שאל ממני. אני עני. מה שכתוב במגילה "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי" (פרק ב' פסוק כ"ב), וכי לא גרם הדבר לאחשורש להבין שיש קשר בין מרדכי לאסתר.

ומצאתי במדרש לקח טוב שכתב וז"ל: ויגד לאסתר המלכה ע"י שליח. ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי. פה אל פה. עכ"ל. ובזה סרה הקושיא, שהרי מרדכי לא דבר פה אל פה עם אסתר, אלא שלח שליח, ורק אסתר היא באה ודברה אל המלך פה אל פה ואמרה לו בא שליח אלי בשם מרדכי, ואמר לי שמבקשים לשלוח יד במלך, ובודאי שבזה אין למלך במה לחשוד, שהרי בכל יום ויום השליחים אתי ואזלי. וכן בקודש חזיתי לרבי יוסף משאש זצ"ל בספרו נחלת אבות ח"ו (עמ' רצ"ה) שכתב שאסתר עצמה היתה מוכרחת בעל כרחיה לומר רק בשם מרדכי, שהרי אמרו בגמרא במגילה (יג:), שבגתן ותרש היו טרסיים, ודברו בלשון טרסי שלא יבין אדם, ולא ידעו שמרדכי מיושבי לשכת הגזית הוא, והיה מבין בשבעים לשון. ולכן אסתר לא היתה יכולה להגיד בשם עצמה, כי כאשר ישאליה המלך מאין ידעה לא תמצא מענה, כי בלשון המדינה אי אפשר להם לדבר ואפילו לרמוז על רציחת המלך, והם בשער המלך, גם אסתר כבודה פנימה ומי הביאה לשער המלך לשמוע שריקות היושבים בשער, כי כן היתה מוכרחת במעשיה לומר רק בשם מרדכי. עכ"ד. ודברי פי חכם חן.

ומה עוד שכתב בפירוש יוסף לקח הביאו במעם לועז על אסתר (פרק ב' פסוק כ'), שאסתר גילתה שנתגדלה בביתו של מרדכי, אך לא גילתה שהיא קרובתו, וכן מרדכי אמר שנתגדלה בביתו, וכלם ראו את מרדכי

נכנס ויוצא לפני חצר בית הנשים, וכן במעשה בגתן ותרש סיפרה אסתר למלך בשם מרדכי, והמלך היה שואל בודאי מה ראה מרדכי להגיד לך ולא לי, ועוד שעל ידה נעשה דיין וישב בשער המלך, ע"ש. ובזה הדבר מתורץ.

ויהי"ר ונזכה לנתינת התורה, ואת חג הקציר, תחוג בשמחה ושיר. בברכה רבה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אדר הנאדר התשע"ב

כבוד ידידנו עוז, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

הרמ"א (סימן תר"צ סעיף י"ז) מביא בשם הגהות מיימוני פ"ח, כל בו ואבודרהם, את המנהג לומר בקול רם ד' פסוקים של גאולה בקריאת המגילה, והקשה כת"ר מה גאולה יש בפסוק "איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי" וכו'. (אסתר פרק ב' פסוק ה').

הנה בספר הפרדס הביא בשם רבינו קלונימוס הטעם לאמירת פסוקים אלו משום שמחת התינוקות, והואיל באר המנהג וטעמו בכה"ח (שם ס"ק ק"ו) בשם ספר מטה משה, שהתינוקות בראותם שינוי בקריאת הפסוקים בקול ישאלו מה זאת, ומתוך כך יבא לספר גבורותיו של הקב"ה למען ישמחו ולמען ילמדו ליראה אותו כל הימים. ע"כ. ולפי טעמו פסוקים אילו לאו דוקא משום שיש בהם משמעות של גאולה, אלא כדי לעורר התינוקות לשאול.

ובאבודרהם הוסיף ליתן טעם כדי לעורר הלב אם יתנמנם אחד מהם שלא ירדם, ואומרים אילו הפסוקים מפני שהם כתובים גבי מרדכי, ומשום כבודו ושענין הנס היה על ידו. ע"כ. ולפי טעמו יש משמעות באמירת אילו הפסוקים דוקא מפני שבאילו הפסוקים מוזכר כבודו של מרדכי

וענין הנס שנעשה על ידו. ולפי טעמו מבואר היטב מדוע אומרים הפסוק "איש יהודי 'וכו', הואיל ובו מוזכר כבודו של מרדכי.

ונלענ"ד להוסיף טעם של גאולה בפסוק זה, שנס גדול עשה ה' יתברך עם ישראל כדי לגאול אותם מיד המן הרשע, כי הלא גלות יכניה קדמה לגלות צדקיה י"א שנה, וכל זה עשה הקב"ה כדי שיקדימו חכמי ישראל מגלות יכניה להקים ישיבות בבבל, כדי שאחיהם אשר באו מגלות צדקיה ימצאו ישיבות ותורה מוכנים, ולא תשתכח תורה מישראל, וכמבואר בגמרא בגיטין (פח.). וזו הגאולה הראשונה המופיעה בפסוק זה, שגלו בגלות יכניה כדי להקדים ישיבות ותורה בבבל.

ועוד יש לומר הגאולה המצויה בפסוק זה היא, שמאת ה' היתה זו ומרדכי הגיע דוקא לשושן ולא לשאר מדינות, וכמ"ש המהר"ל בספר אור חדש (אסתר פרק ב' פסוק ו'), שמרדכי לא הגיע לשושן על דעת עצמו, אלא הוגלה מן הארץ. ודייק דבר זה מן הפסוק "אשר הגלה", ולא יצא לחו"ל מדעתו, ועוד הוסיף המהר"ל לבאר שם, שמרדכי היה קרוב למלכות נבוכדנצאר, וכאשר התבטלה מלכותו על ידי מלך פרס, מיד לקחוהו יועציו וחכמיו של נבוכדנצאר עמם לשושן עכ"ד. ובתרגום שני וכן בגר"א (שם) מובא ששלוש פעמים מוזכרת המילה "גלות" בפסוק, ללמדנו ששלוש פעמים גלה מרדכי, פעם ראשונה בימי יכניה, ואז שוב חזר לארץ ישראל מחמת אהבתו לארץ, ושוב גלה בעת חורבן הבית י"א שנה לאחר מכאן. ושוב חזר לארץ כאשר כורש התיר ליהודים לעלות לארץ ישראל, ואז התחיל בניין ביהמ"ק, אבל זמן קצר לאחר מכן ביטל כורש את הרשיון, ושוב גלה מרדכי והגיע לשושן. ע"כ. ויד ה' היתה בדבר על מנת להציל עם ישראל משמד, ולהביא על ידו נס, ומשום כך הביאוהו דוקא לשושן ולא למקום אחר.

ועוד יש לומר ע"פ דברי הגר"א בביאורו למגילת אסתר, וכן במדרש לקח טוב, שאחשורוש בקש מאומנים שהיו בשושן, שיבנו לו כסא כדוגמת

כסא שלמה המלך, וכיון שלא הצליחו להרימו משך את כל מלכותו לשושן, יעו"ש, ובמקום אחר הארכתי להביא את כל המעשה. ונס עשה ה' יתברך, עם עמו ישראל, אשר הקדים רפואה למכה, ומרדכי היהודי היה בשושן הבירה. [ויעויין עוד במה שתירצנו עפ"ז במק"א בנוסח על הניסים מדוע ציינו את שושן הבירה].

ואת חג הפורים, תחוגו בשירים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אדר הנאדר התשע"ג

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה, הכהן המרומם מעם, גבוה נשא ורם.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א מעיה"ת בני ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר כמה שאלות במגילת אסתר, והנני להשיבו בעזה"י החונן לאדם דעת.

א', מדוע אמר מרדכי "כי אם החרש תחרישי וכו'", ואת ובית אביך תאבדו" (אסתר פרק ב' פסוק י"ד), והלא היתה יתומה, ומה יש לבית אביה להאבד.

הנה פשט הדברים הוא, שהזהירה מרדכי שאם לא תציל בני עמה, שמא היא ובית אביה יאבדו מספר דברי הימים, כי מי ירצה לזכור ולהיזכר במי שהיה בידו להציל ולא הציל. וכדוגמא לדבר, עד היום הזה, אנשים רבים מוזכרים לדראון עולם, כאשר היה בידם להציל חלק מיהודי אירופה בשואה האיומה, ולא הצילו. וגם כאן, הזכיר בית אביה, שמא יאבדו כליל מספרי דברי הימים, ולאחר שהצילה את עמה, מוזכרת אסתר בסוף המגילה בשם אביה "ותכתוב אסתר בת אביחיל" (פרק ט' פסוק כ"ט).

ובספר בי חיי (עמ' קע"ב) כתב ע"פ דברי המדרש אסתר רבה (פרשה ו'

סעיף י"ב) שתפשה אסתר מידת השתיקה מאבותיה, שרחל שתקה ובנימין שתק, ושאול שתק. ועפ"ז ביאר שאם תחריש בעת הזאת, לתפוש מדת השתיקה שלא בעת ובזמן, תאבדי את מידת בית אביך, ותהפוך מידה זו לגנאי. יעו"ש.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר, שהואיל אסתר לא הגידה את עמה ואת מולדתה, הזהיר אותה מרדכי, שאם חס ושלום תצא לפועל גזרת אותו רשע, יקחו לה את הבית שנפל לה בירושה מבית אביה, וכדרך שבסיעתא דשמיא, ונהפוך הוא, ולהיפך, נתן המלך את בית המן למרדכי, ובזה יש לרמז "ואת ובית אביך תאבדו", את שלא מגלה את זהותך, בית אביך יאבד, כי ילך לרכוש המלך.

ב', בפסוק האחרון שבמגילה נאמר על מרדכי "דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו", מדוע לעמו דורש ולזרעו דובר. הנלענ"ד לבאר כאשר משנה למלך רוצה לבקש דבר כללי בעבור כל העם, הוא עושה זאת קבל עם ועדה, דורש ומבקש ברבים, לפני כל השרים, אך אם רוצה לעזור לאחד מבני משפחתו, אין צריך לדרוש ברבים, אלא פונה לשר ומושל הממונה בדבר.

וכך מרדכי אשר היה משנה למלך אחשוורוש, לעיתים היה צריך לדרוש מהמלך טובות בעבור עמו, ועל כן, לפני המלך היה דורש טוב, שיהיה טוב לעם, ולא יחסר כלום, והדבר היה נעשה בדרך דרישה קבל עם ועדה. אך לזרעו לא היה צריך לדרוש מהמלכות בפני רבים, ובקול רם, אלא די היה בדיבור קל עם שר או ממונה ועל כן לזרעו היה דובר.

או עוד יש לומר שכאשר פונים למשנה למלך, לא היו פונים אליו ישירות, אלא ע"י מזכירים ועוזרים, ועל כן לעם היו דרישות שנשלחות ע"י שליחים, אך זרעו ומשפחתו של מרדכי היו פונים אליו ישירות ומדברים עמו, וזהו החילוק בין "דורש טוב לעמו" "ודובר שלום לכל זרעו".

עוד יש לומר ע"פ מה שדרשו רבותינו בגמרא במגילה (טז:) רצוי לרוב

אחיו", "ולא לכל אחיו, מלמד שפרשו ממנו מקצת סנהדרין", ועל כן לעם היו הדברים בבחינת דרישות, ולא היתה בניהם שיחה ודיבור, אך לזרעו שאהבו וכבדו היו מדברים עמו "ודובר שלום לכל זרעו".

ג', בפסוק הנ"ל מדוע לעמו דורש טוב ולזרעו דובר שלום.

הנה כבר עמד בזה הרבי מילובביץ' זצ"ל, בפורים התשכ"ה, ותירץ, לעם היה צריך מידי פעם לתת תוכחה, ועל כן לעם היה הדבר בבחינת דורש, אך לזרעו, כגון תינוקות, היה מוכיחם באופן של "דובר שלום", שהוכיחם בנחת, באופן ששמאל דוחה וימין מקרבת (הובאו דבריו בספר ונשמע פתגם המלך עמ' 62).

והנלענ"ד לתרץ שאחר פטירת מרדכי היו העם בהספד דורשים עליו טוב, במידותיו ותכונותיו ומעלותיו, אך לזרעו אשר השאיר אחריו, לא היה די בדורש טוב, כי הוא השאיר אחריו ממון עצום ורב, ומפני כך גם עוד בחיים חיותו דאג שיהיה "דובר שלום לכל זרעו", היינו שזרעו לא יתוכח ויריב על ירושתו וממונו. וענין זה אני רגיל לדרוש בהרבה בתי אבליים, להיות "דובר שלום לכל זרעו", ולא לריב אחר פטירת הנפטר. והאמת והשלום אהבו.

ואת חג הפורים, תחוגו בשמחה ובשירים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אדר ב' הנאדר התשע"ד

כבוד מעלת ידידנו הנעים, חכם דעים, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מספר שאלות במגילת אסתר, וזה החלי, בעזר צור גואלי.

א', "ויספר המן לזרש אשתו ולכל אהביו את כל אשר קרהו ויאמרו

לו חכמיו וזרש אשתו" (פרק ו' פסוק י"ג). מדוע פתח באוהביו וסיים בחכמיו.

הנה עמד בזה האלשיך הקדוש (שם) וכתב שכל הטעם שאהבו את המן, לא היה אלא בשביל ממונו, ומרגע שסיפר על הירידה שלו, שאינו עוד אדם מכובד כפי שהיה, אלא נגזר עליו שירכב את מרדכי וביתו זרקה עליו אשפה, מיד האנשים הללו חדלו מלהיות אוהביו, ובטלה האהבה והפכו להיות רק חכמיו. יעו"ש.

ובספר מנות הלוי (שם) ביאר, יען כולם הסכימו בדעתם לענות מענה רע, לכן לא קרא להם אוהבים, כי אם חכמים, כאילו החכמה הבריחתם לענות ככה, ולא כאוהבים. יעו"ש.

ובספר עתרת שלום הארטמאן (דף קו:) הביא, בסיפור צרותיו לא היה שייך חכמה, אלא אהבה, אך כנפילתו לא תועיל אהבה לעודדו, אלא חכמה. יעו"ש.

והנלענ"ד לתרץ בס"ד, כי אוהביו של המן היו אנשים קלי דעת, פוחזים וסובאים, ואהבו את הצחוק והליצנות, אך גם ביניהם היו קצת חכמים, ועל כן כשסיפר המן לכל אוהביו, ענו לו החכמים שבין אותם אוהבים קלי דעת דברי חכמה.

ב', "ויתאפק המן" (אסתר פרק ה' פסוק י'), איך התאפק ועבד על מידותיו. הנה בתרגום כתוב "ויזדרז המן", שהזדרז לקרא לאשתו ולאוהביו, ולפי דבריו ליכא כלל קושיא, כי לא התאפק בבחינת עצירת רוח, אלא הזדרז. ורבותינו הראשונים נחלקו בהבנת המילה "ויתאפק". רש"י פירש, נתחזק לעמוד על כעסו כי היה ירא להנקם בלי רשות. ובספר כתבוני לדורות (שם) ביאר ע"פ דברי האבן עזרא, שלא גילה סודו לאדם שהוא נמכר לעבד למרדכי כמובא בגמרא מגילה (טו.).

ובספר הכתב והקבלה (בראשית מ"ה) ביאר, שיוסף התאפק כי היו אנשים רבים סביבו בפרסום, ולא יכל להוציא מפיו מה שהיה ברצונו לומר.

יעו"ש. וכן ש לומר, להבדיל בין הטמא ובין הטהור על המן שהתבייש מפני רבים אשר סבבו אותו, כי היה זה בזיון בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו.

ובספר דברי יחזקאל מאב"ד שינאווא (פרק ח' פסוק י"א), כתב שלשון "שמח וטוב לב", שייך בקדושה, כי כשזמנה אסתר את המן למשתה, אכל מסעודת אותה צדקת באה ללבו הארה, ומפני כך גם עצר ברוחו והתאפק, מה שאין מדרך הסטרא אחרא לעצור ברוחם, וזאת עשה מפני שנהנה מסעודת אסתר והיה לו כח להתאפק. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, כי המילה "ויתאפק", היא מלשון אופק, כי הסתכל לכיוון האופק ולא לכיוונו של מרדכי כדי לא לראות שאינו כורע ומשתחוה לו.

ועוד יש לומר, כי מצביעותו של המן עשה כן, כי יצא לפני כולם שמח וטוב לב, אך משראה את מרדכי מיד התמלא חמה, והתאפק כדי שלא יחשדוהו האֵיך מיד השתנו פניו ובין רגע הפך לכעסן ורגזן.

ג', "ביום ההוא נתן המלך אחשורוש לאסתר המלכה את בית המן וכו', ותשם אסתר את מרדכי על בית המן" (אסתר פרק ח'). למה שמה את מרדכי על בית המן אחר שקבלה אותו מאחשורוש.

באגדת אסתר (פרק ח' סימן ב') כתב, מנתה אותו אפוטרופוס על הבית להכניס ולהוציא. ולפי דבריו, מטרתה היתה כדי שיהיה ממונה על הבית לדאוג לכל צרכיו.

והמהר"ל בספרו אור חדש (עמ' קצ"ו) מבאר, כשראתה שנתן המלך את טבעתו למרדכי, וחביב בעיניו, אם כן גם זה חביב יהיה בעיניו לתת לו הבית של המן. יעו"ש.

ובספר שמן ראש (עמ' תקכ"ג) הביא בשם הרבי מסאטמאר זצ"ל, אם היה הקב"ה מזמין למרדכי אמצעים לבנות בית לעצמו, היה בונה בית קטן כדרך הצדיקים, ולכן סובבו מן השמים שבית המן ינתן למרדכי הצדיק.

והנלענ"ד לבאר, ע"פ המבואר בפרק דרב אליעזר (פרק נ') שהעץ הגבוה חמישים אמה נטלו המן מבית קדש הקדשים. ובביאור הרד"ל (שם אות כ"ז), כתב שהמן ממחריבי בית המקדש היה, והיה בחילו של נבוכדנצר, והוא בעצמו עקר את העץ מבית קדשי הקדשים. יעו"ש. ועפ"ז ניתן לומר, שהיה המן מתפעל מביתו, ומתרברב שבית המקדש עומד בחורבנו, וביתו בנוי לתלפיות, ומפני כך לקחה אסתר את בית המן, ובאותו בית בו השתמש להתרברב, אותו נתנה למרדכי מיושבי הסנהדרין, ובזה גלתה את נצחוננו של מרדכי, ולעין כל כולם ראו שלא במותו יקח הכל וביתו נלקח ממנו וניתן למנצחו, ובזה יזכרו גם היהודים בחורבן הבית ויעלו לארץ ישראל כדי לבנותו.

ואת חג הפורים תחוג בשמחה ובשירים. עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י פורים דפרזים התשע"ה

כבוד מעלת החכם הנאדר, לובש עוז הדר.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר אודות מה שנאמר במגילת אסתר (פרק ז' פסוק ט') "ויאמר חרבונה, אחד מן הסריסים לפני המלך, גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי אשר דיבר טוב על המלך עומד בבית המן". מדוע חזר ואמר "בבית המן", והיה לו לומר "עומד בביתו, ותירץ כת"ר, שהוסיף תיבת "המן", כדי להשלים למנין חמשם וארבע פעמים שמוזכר שם המן במגילה, כנגד "מחה תמחה", מחה עם הכולל כמנין חמישים וארבע וכמ"ש בספר מטעמים (עמ' קמ"ב אות ד').

והנלענ"ד לומר בפשיטות דאילו אמר "עומד בביתו", לא ידענו על איזה בית קאי, האם על בית מרדכי או על בית המן, כי הזכיר לפני כן "עשה

המן למרדכי", ועל כן חזר וביאר "בבית המן".

ועוד יש לבאר בס"ד, ע"פ מש"כ בספר דברי אליהו בלייער (עמ' ס"ז), שהחוק בבית פרס ומדי היה, שאחד משרי המלך שנתחייב מיתה, היו מעמידים לו את העץ בפתח ביתו, וזו העצה שנתנו זרש ואוהבי המן, להכין עץ בפתח ביתו, וכולם ישאלו אודות העץ, ויעללו על מרדכי שהכינו להמן מפני ששונאו, וודאי כשישמע זאת המלך, יגזור לתלות את מרדכי עליו, והמן עשה כעצתם, אך בא חרבונא וגילה את הסוד שהמן הא עצמו עשה את העץ, והכינו למרדכי, וראה לדבר שעומד בבית המן והיה לו להעמידו בבית מרדכי, וכשראה המלך הרמאות מיד צוה לתלות את המן על העץ. עכת"ד. ולפי זה, מפני כך הדגיש בדבריו "עומד בבית המן", כי זו הרמאות שהעץ עומד בבית המן.

ועוד יש לבאר בס"ד, שהעץ היה גבוה חמישים אמה, והיו רואים אותו מהארמון, ועל כן הצביע עליו ואמר "הנה העץ", ורק לא ידעו היכן מקומו והיכן מונח כי נוף העיר שושן הסתיר, ועל כן הסביר ואמר "בבית המן".

ועוד יש לומר שלהמן היו כמה בתים, כדרך השרים, בית שהתגורר בו ובית נוסף שהשכירו, ובית שבו קבל אורחים, ועל כן הדגיש "בבית המן" ולא אמר "בביתו", סתם, היינו הבית בו התגורר, ולא בית השרד או ביתו מושכר.

ועוד י"ל שביתו היה יפה ומהודר, כדרך בתי השרים המקושטים עם גינות ועצי פרי לרוב, ורק העץ שפתאום העמידו כיצר את הבית וכולם ראו והבינו שעץ זה אין מקומו שם, ולכך פירט ואמר "עומד בבית המן", שעומד שם ולא מתאים לבית. ובזה בא לזלזל בין היתר בהמן שלא מבין בתיכנון בית, ואיך יעמוד בראש מדינה, ועל כן הזכיר שמו שוב כדי לקרא בשמו בזלזול. [ומעין זה כתב הגר"ח קנייבסק שליט"א בספרו טעמא דקרא שם, שהמן החריב אכסדרא שלו כדי ליטול עץ גבוה חמישים אמה, ועל כן אמר "עומד בבית המן", דהיינו עומד בביתו ממש ולא בחצר. ולהראות כמה היה מוכן להרוס ולהחריב ובלבד לתלות מרדכי].

עוד יש לומר, ע"פ מה ששמעתי שפירוש השם "המן" בפרסית עתיקה הוא דווקא "בעל המחשבה הטובה". "וזהו מִנָּה", [וכעין זה רגילים לקרא לאדם בעל רחמים ובעל לב טוב "הומני"], ולפ"ז יש לומר ש"עומד בבית המן", נאמר בלשון זלזול על "האיש שנקרא "בעל מחשבה טובה", וכי זו מחשבה טובה? ! וכנגד אותו איש הנקרא "בעל מחשבה טובה", אמר "ישוב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו" (פרק ט' פסוק כ"ה).

וכימי הפורים, כן יגאלנו לדור דורים, ויבנה מקדשו בראש ההרים. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אדר התשע"ה

כבוד ידידנו הנעלה, לשם ותהילה, מיחידי סגולה, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מספר שאלות במגילת אסתר, וזה החלי, בעזר צור גואלי.

א', "ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל" (פרק ד' פסוק ד'), למה שלחה לו בגדים, וכי חשבה שהוא מחוסר בגדים?

הנה כבר הואיל באר הגר"א בביאורו למגילת אסתר שם, שכשאסתר שמעה שמרדכי יוצא לרחוב העיר בלבוש שק, נחרדה למאוד ורצתה לידע תיכף מה אירע, ולכך שלחה לו בגדים כדי שיכנס עמהם אצלה לומר לה מה אירע, שכן היא לא יכלה לצאת אליו מפני כבוד המלכות, ומרדכי בלבוש שק אינו יכול להכנס אל שער המלך, ועל כן שלחה לו אסתר בגדים להלבישו מיד, ולבל ימתין לילך לביתו להחליף שם שקו, ויכנס אצלה תיכף כדי לברר מה אירע, אך מרדכי לא קיבל ולא רצה

לקחת את הבגדים ממנה כי לא רצה להבדל משקו ותעניתו אפילו לרגע אחד. יעו"ש.

ונאמרו בדבר עוד תירוצים רבים, ואמרתי אענה חלקי בס"ד החונן לאדם דעת, והנלענ"ד, שחוק ודבר ידוע בכל מלכות, שהמקבל אות מלכות מן המלך או המלכה, זכאי להכנס לארמון המלכות בכל עת, ואסור לפגוע בו. ועל כן כאשר שמעה אסתר שמרדכי לבוש בגדי שק, חשבה שמשהו רוצה לפגוע בו בלבד, ולא ידעה שנגזרה הגזירה על כל עם ישראל, ועל כן שלחה לו בגדי מלכות עם אות מהמלכה, ובזה תהיה לו שמירה, לבל פגעו בו, אך מרדכי שידע כוונתה סירב לקבל את הבגדים, כי הגזירה לא רק עליו, וכשבא התך בשליחותה לפני מרדכי, הסביר לו פשר הגזירה.

ב', הגמרא במגילה (טז). מספרת על המן שעבר לפני ביתו, כאשר הולך את מרדכי ברחוב העיר, ובאה בתו ושפכה עליו עביט שופכין, והקשה כת"ר, מדוע הוצרך המן לעבור לפני ביתו, והלא אין בזיון גדול מזה, ובנוסף מדוע נקטה הגמרא (שם), בלשון "כי הוה נקיט ואזיל בשבילא דבי המן", מה פירוש "בשבילא דבי המן".

והנלענ"ד דרחוב העיר, הוא הרחוב הראשי וממנו עוברים כל הרחובות המשניים, ומפני שהתחייב למלך להרכיבו ברחוב העיר, הוצרך בעל כרחו לעבור ליד ביתו, אך מפני הבושה, עבר "בשבילא דבי המן", דהיינו, בשביל צדדי, לבל יתבזה ויתבייש ליד ביתו. אך למרות הכל התבזה מעביט של שופכין.

וכימי הפורים, כן יראנו נפלאות לדור דורים, ונהיה שמחים ומאושרים, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התשע"ו

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
 רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נכתב בתחילת מגילת אסתר "ויהי בימי אחשורוש", ולא נכתב "ויהי בימי מרדכי ואסתר".

הנה נכתבו בדבר תירוצים רבים, והנלענ"ד לתרץ בס"ד, ע"פ מה שאמרו רבותינו בגמרא בסוטה (מט.) אמר רשב"ג בשם רבי יהושע מיום שחרב בית המקדש, אין יום שאין בו קללה, ואמר רבא בכל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו. וכן מובא בזוהר הקדוש (מקץ דף קצ"ו:) מיום שחרב בית המקדש נסתלק אור השמש, שנאמר "חשך השמש בצאתו" (ישעיה פרק י"ג), ובאותה העת בה אירע מעשה המגילה היה בית המקדש בחורבנו, ואותו רשע נשתמש בכליו, וליהודים לא נחשבו הימים כלל, ולכן לא נכתב "בימי מרדכי ואסתר", כי הימים נחשבו ללילות בעיניהם. ואולם כאשר נבנה בית המקדש השני, ותקנו אנשי כנסת הגדולה את נוסח "על הניסים", שם נכתב "בימי מרדכי ואסתר", כי כבר בית המקדש היה עומד על תילו, והימים חזרו להיות כתקונם.

והרחמן יבנה לנו את בית הבחירה, ויחזו עיננו בשובו לציון מהרה, ובעבודת הכהנים ולויים בשירה, וישראל במעמדם בעיר הבירה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אדר התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
 רוב שלום טובה וברכה.

במגילת אסתר (פרק ה' פסוק ו') נאמר "ויאמר המלך לאסתר במשתה

היין מה שאלתך וינתן לך". ואילו אח"כ (פרק ז' פסוק ב') נאמר "ויאמר המלך לאסתר גם ביום השני במשתה היין, מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך". והקשה כת"ר, מדוע ביום השני הוסיף את התואר "אסתר המלכה", מה שלא מצאנו לפני כן ששם קראה בשם "אסתר" בלבד.

הנה כבר עמד בזה רבי אברהם סבע, בספרו אשכול הכופר על מגילת אסתר (שם), וכתב, אמר כאן המלכה, מה שלא אמר למעלה, לפי שלמעלה היתה שאלה קטנה שיבואו לשתות עמה, ולא היתה שאלת מלכה, אלא שאלת אסתר, אבל כאן היתה שאלה גדולה באמרה, "תנתן לי נפשי בשאלתי", וזו שאלה ראויה למלכה. וכן אמר לה מלכה, להורות גודל מעלתה ומלכותה שהיה לה לב רחב, והתחזקה כמו מלכה להסתיר דבריה שלושה ימים. ועוד שאולי היה בלב המלך עליה ביום הראשון על שנכנסה שלא ברשות, ועל כן לא קראה בשם המלכה, אך כאן ביום השני נשאה חן בעיניו, ולא היה שום טינה בלבו. עכ"ד.

והאלשיך הקדוש (שם) ביאר, שאחשורוש נתעצב אל לבו שהזמינה את המן, והוא עיקר, ועל כן ביום הראשון קראה בשם אסתר, אך אחר שכבדה אותו קודם, גם הוא כיבדה וקראה בשם "אסתר המלכה". עכ"ד.

ובספר נחלת דוד להגאון רבי דוד טעביל (עמ' נ'), כתב שהזכיר "מה לך אסתר המלכה", כי מי יבקש רעה לנפשך בהיותך מלכה. ע"כ.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שהטעם לדבר, כפי שמובא בגמרא במגילה (טו:), אמר רבן גמליאל אחשורוש מלך הפכפך היה. וכך מבואר בפסוקים שפעם היה מכבד את אשתו בשם "מלכה", ופעם קורא לה בשמה הרגיל סתם. שהרי כאשר נשאה חן בעיניו (פרק ה' פסוק ג'), קראה בשם "אסתר המלכה", וכאשר המן יושב לפניו יחד עמו במשתה, שוב קורא לה בשם אסתר סתם (שם פסוק ו'). ושוב כאשר המן לפניו במשתה הפעם קוראה בשם אסתר המלכה (פרק ז' פסוק ב'). ומבואר שהפכפך היה.

ועוד יש לומר שידוע כי הפרסים היו עובדי אלילים הבל וריק, והאמינו בתפללותם באלילה הנקראת בשם "אסתהר", שהיא מלכת השמים ומביאה מזל, וגם אחשורוש היה מאמין בע"ז ובין היתר האמין גם בה,

(וכמבואר בגמרא במגילה ט"ו: שהיה שם בית צלמים), וכל פעם שהזכיר "אסתר המלכה", אולי התכוון לשם האלילה הנזכרת, להביא על עצמו מזל, וכשהזכיר אסתר סתם, התכוון לאשתו, אך מן השמים כיוונו את השם אסתר כשמות הצדקניות שהסתירה את מעשיה, ואסתר מן התורה מניין. וקריאת שמה הביאה תועלת לעם ישראל כהזכרת שמות הצדיקים, שמן השמים למדו זכות עליהם שצדקת זאת עומדת בתענית ותפילות, ונהפך מזל הגויים וגבר ישראל. ובמיוחד כאשר קראה אחשוורוש בשם "אסתר המלכה", היה הדבר ללימוד זכות שמלכה מבית ישראל מוסרת נפשה למען עמה.

ואור המגילה, כן יאיר עלינו בגילה, ברינה ובצהלה, תוך עם סגולה, אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אדר הנאדר התש"פ

לכבוד החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, במגילת אסתר (פרק ד' פסוק י"ד) נאמר "כי אם החרש תחרישי בעת הזאת וכו'", והלא אסתר לא אמרה שלא תבוא לפני המלך כלל, אלא רק אמרה שלא נקראה זה שלושים יום, ובודאי שעוד תבוא אל המלך, ומדוע א"כ הקפיד מרדכי?

הנה כבר עמדו בזה בספר אילת השחר טננבוים (שם) ובספר מחוקק ספון בלוך (עמ' עח) וכתבו, שמרדכי ידע שכבר נגזרה גזרה משמים, והבין שהצלחתם תהיה רק ע"י שמופיע אור הגאולה בזמן הפסח, ועל כן הקפיד שתלך עכשיו. יעו"ש.

ובספר אוהל משה פארהנאד (עמ' רס"ח), כתב שמרדכי הבין שכוונתה לדחות אותו, ואינה רוצה ללכת, ועל כן הקפיד. יעו"ש. [ויש להוסיף על דבריו, שכך דרכם של פוליטיקאים רודפי כבוד ושררה, לעכב ולדחות

אנשים בבקשתם, ולהראות שעסוקים וטרודים מחמת גאוותם, ואין להם פנאי לרדת אל העם ואל האנשים הפשוטים, וכדרך שעשה בלעם לזקני מדין וזקני מואב, שדחה אותם בתשובה למחרת בבוקר (ראה אוה"ח הקדוש במדבר פרק כ"ב פסוק י"ד), ועל כן חשש מרדכי שמא אסתר הגיעה למלכות, והפכה לפוליטיקאית, ולמדה לדחות אנשים, ומשום כך הוכיחה בדברים "כי אם החרש תחרישי בעת הזאת", שתשיב לו תשובה בעת הזאת ולא תדחהו לזמן אחר...

ומעין זה מספרים בהלצה על יהודי שהיה קונה ככר לחם בכל יום, וכשהיה אוכלו, היה מגלה שהלחם יבש, יום אחד פנה למוכר ושאל האם יש לו לחם טרי מהיום, ענה לו המוכר: תבוא מחר...].

וה' יגאלנו כעת הזאת, ויעשה עמנו לטובה אות. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר תהלים

בעזה"י תשרי התשע"ה

כבוד מעלת החכם הנעלה, לשם טוב ותהילה,

חכם דעים, נחמד גם נעים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע בתהילים (מזמור כ"ד פסוק ז') בתחילה אמר "שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם". ואילו לאחר מכן (פסוק ט') נאמר: "ושאו פתחי עולם". בתחילה אמר על פתחי עולם "והנשאו", ואילו לבסוף אמר "ושאו".

הנה עמדו בזה כבר גדולי הדורות: הרב שמואל לאניידו בספרו תרועת מלך (עמ' כ"ה) כתב, בהתחלה כשהתחלות קשות צריך שינשאו ע"י

זולתם, והינו והנשאו ע"י בני אדם ומעשיהם והתעוררות ליבם לדבק עם הקב"ה, ואח"כ בנקל "ושאו" פתחי עולם להנשא מאליהם. יעו"ש.

וכעין זה כתב הרש"ר הירש (שם), שהמדובר הוא בשערים, הם חיי החברה האנושית, שקשה להם לקבל עליהם עול מלכות שמים, ולכן באה הקריאה "והנשאו" בבנין נפעל, היינו בעל כרחכם, ואח"כ "ושאו", כי העולם כבר יבין מאליו, אחר המלחמות והחורבן, שה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה. יעו"ש.

וכ"כ כעין זה בספר תהילים עדות ביהוסף גרגי (שם) הראשון "והנשאו", והשני "ושאו", לרמז כי האדם הוא עולם קטן, ואם יתעורר לשכן השכינה בתוכו, מימלא "ושאו" פתחי עולם, מן השמים יעזרוהו. יעו"ש. וכ"כ מהרי"ץ בספר עץ חיים ח"א (דף ע"א ע"ב). יעו"ש.

וראיתי לרב משה חיים לאו שליט"א, בספרו ויבן משה (עמוד מ') שכתב לבאר, יש שפותחים את השערים להראות לפני מלך הכבוד, עליהם נאמר "והנשאו פתחי עולם", אך החוטא שחטא והרחיק מעל ה', אין הוא נידון לריחוק, אלא "ושאו פתחי עולם" – ניתנת לו האפשרות להפתח לפניו כדי שיוכל לשאול "מי הוא זה מלך הכבוד". ע"כ.

והנלענ"ד לבאר בדרך רמז, ע"פ מה שאמרו רז"ל "האדם עולם קטן" (אבות דרבי נתן פרק ל"א), וא"כ פתחי עולם, הם איש ואישה אשר מתחתנים ובונים בית, ועליהם אמר בתחילה "והנשאו פתחי עולם", "והנשאו" מלשון נישואין. ולאחר שבנו את ביתם, וזכו להנשא זה עם זה, זוכים בזרע של קיימא ומתקיים בהם "ושאו פתחי עולם", לשאת את התינוקות שנולדו להם בשעה טובה, כאשר ישא האומן את היונק.

והי רצון ונזכה ויפתחו שערים, ובית מקדש יהיה נכון על אחד ההרים, ונקריב לפניו כבשים כיקר כרים. וברכת גמר חתימה טובה ומוצלחת, כשמש זורחת, ואת כל ונוכחת. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשע"ג

כבוד ידיד הנעלה, לשם טוב ולתהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"כ ת"ר, מדוע אמר דוד המלך ע"ה בתהילים "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך" (תהלים פרק נ"א פסוק י"ז), ולא אמר "ופי יאמר תהילתך", הלא "יגיד", הוא מלשון דברים קשים כגידין.

הנה עמדו על כך רבים מהפרשנים, ובס"ד אזכיר מדבריהם, בספר הסכת ושמע (עמ' פ"ח) הביא בדרך דרש בשם הגרב"צ אבא שאול זצ"ל, היות והרגיש דוד המלך ע"ה, שקשה לו לדבר לפני הקב"ה, ואינו מדבר בחופשיות ובבטחון, לכן אמר "יגיד", הואיל והרגיש שחלש הוא וחסר אונים לדבר לפני ה' יתברך, ואם דוד המלך הרגיש כך, על אחת כמה וכמה, כל אדם צריך להרגיש כך. עכ"ד.

ובספר זכרון מאיר על התורה (עמ' ס') ביאר שבתפילה אומרים הרבה שבחים להשי"ת אע"פ שאין אנו במדריגה גדולה, כי מי פתי לדמות דבקותינו בה' כמו האבות, ואעפ"כ אנו אומרים "אלהי אבותינו", ומי יכול לומר שעובד את ה' ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, וכן אומרים "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך", ועל כן דברים אלו הרי הם קשים כגידין לאומרם בתפילתו. ע"כ.

ובספר צלותיה דאברהם (עמ' ל') ביאר ששפתי הם כמו גיד, שאי אפשר לפתוח אותם אילולי תעזור לי ה' להניעם ולהזיזם כגיד. ע"ש.

והנלענ"ד לבאר, ע"פ מה שהביא הרב מנחם כשר בספרו תורה שלימה (שמות יתרו עמ' ס'), בשם רש"י (שבת פז.), וכן מושב זקנים, גידין פירושו עשב מר ששמו גיד. ובמדרש שכל טוב כתב גידין הוא לענה. ע"כ. ולפ"ז אמר דוד המלך "ופי יגיד", מפני המרירות שהיתה בפיו על

צרותיו, עוד יש לומר, שעל אף שהיה דוד המלך מלא במרירות, עם כל זאת "ופי יגיד תהילתך", דהיינו, עמד ואמר שבח לה' יתברך לפני שהתנה צרותיו לפניו, וזו גדולתו של דוד המלך שעל אף כל צרותיו, טרם כל עמד ואמר תהילות לפני השי"ת.

ומלך הבוחר בשירי זמרה, יבנה לנו בית הבחירה, ויגאלנו מהרה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י חשוון התשע"ה

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, דוד המלך מבקש בספר תהילים "אל תשליכני לעת זקנה" (פרק ע"א פסוק ט'), מה לשון "לעת זקנה", והיה לו לומר "בעת זקנה".

הנה עמד בזה בספר טהרת ניסן טלושקין (עמ' ק"ד), וכתב, יש זקנה מדרך הטבע, אבל יש זקנה שקופצת על האדם בהיותו צעיר, ולכן מבקש דוד המלך, אל תשליכני פתאום שלא בזמן לעת זקנה. יעו"ש.

עוד יש לומר, שיש אנשים הדואגים תמיד מה יהיה כשיהיו זקנים, ומה יאכלו, ומה יעשו, ומי ידאג להם, ולכך אמר "אל תשליכני לעת זקנה", שלא אחשוב על העת הזו, אלא תמיד אייחל להאמין בכך כי אתה מבטחי.

עוד יש לומר שיש אנשים זקנים אשר משתעממים ואין להם מה לעשות, ומנסים למלאות את זמנם בכל מיני תעסוקה לבל יתבטלו. ולכך ביקש דוד המלך "אל תשליכני לעת זקנה", שלא אהיה כמו אותם זקנים שעיתותיהם בטלות, אלא תמיד אהיה עסוק בלימוד תורה ובתקון עולם.

ועוד יש לומר שזקן קשה לו לעשות דברים כמו שהיה צעיר, ולכך ביקש שאהיה כמו צעיר "ואל תשליכני לעת זקנה", ובדרך רמז אמרתי בס"ד,

בספר קוהלת (פרק א'), מופיעים כל העיתים "עת ללדת וכו'", ושם לא מוזכר "עת להזדקן", ובקש דוד המלך "אל תשלכני לעת זקנה", אל תשליך אותי לעת כזו שלא נזכרה שם. אלא תמיד אשאר צעיר בעבודת ה'. וה' יתן לנו ולכם חיים ארוכים, טובים ומבורכים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אלול המרוצה התשע"ד

כבוד החכם הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס גם אני אודך
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע בפסוק "וכנה אשר נטעה ימינך" (תהילים
פרק פ' פסוק ט"ז), הכ' רבתי.

הנה תחילה וראש פשט הפסוק בדברי דוד המלך ע"ה, הוא, שמבקש
שיפקוד את הגפן הזאת, וכנה אשר נטעה ימינו. וכוונתו שיפקוד את עם
ישראל.

ונחלקו הפרשנים בפירוש המילה "כנה", רש"י מפרש מלשון כן ובסיס.
ור"י אבן גאנח הראב"ע והרד"ק, מפרשים, מלשון "גינה", וגימ"ל
מתחלפת בכ"ף. ועוד פירש הרד"ק, מלשון נטיעה רכה.

ועתה אלכה ואשובה, להשיב על שאלתו הרמתה, מדוע במילה "וכנה",
הכ' רבתי, הנה במסורה הובא ביאור, כ' רבתי לפי שיקראו ישראל ע'
שמות, הוסיף עליהם שם ונקראה כנה.

ובפירושי התוס' על התורה (בראשית פרק "ב פסוק ד'), הובא, "ואברם
בן חמש שנים", זה שכתוב, וכנה אשר נטעה ימינך, כנה בגמטריא ע"ה,
ולכן באה כ' של וכנה רבתי, לרמז על אברהם שהיה אחר כ' דורות. ע"כ.

ובספר אוצר השמות רוזנברג (ערך כנה) הבא בשם הריב"ל פירוש למילה

כנה, מלשון קנה, וכוונתו לסוכה העשויה קנים, היינו בית המקדש, והתפלל על ישראל המכונים גפן ועל בית המקדש. ע"כ. והוסף בשם בעל המסורה שכדי שלא יטעו לקרא "ובנה", בב', משום כך כתבו בכ' רבתי. ע"כ. [והנלענ"ד דכוונתו שלא יטעו לקרא ובנה על אותו האיש יש"ו שר", שלא יטעו אחריו. עוד נלענ"ד מה שהביא בשם הריב"ל, דבאור המלה כנה הוא סוכת קנים, י"ל בס"ד בדרך רמז, שמפני כך כתובה כ' גדולה, כי סוכה הגבוהה למעלה מכ' אמה פסולה].

ובספר תפילות ישראל ברוין (תהלים שם) כתב שעד כ' שנים אין אדם בר עונשין ומבן עשרים דעתו מושבת ומכוונת. ובזה רמז אות כ' גדולה, ועל בן אמצתה לך, היינו אין אומץ וחוזק עד כ' שנה. יעו"ש.

ובספר אוהל מועד ח"ח (תהילים שם) הביא בשם אבן יחייא, רמז לביהמ"ק הכן והבסיס של עם שראל ששרוף באש, ורומז לחורבן הבית בשנת כ' למאה החמשית מבית השני. ועוד הוסיף רמז לאברהם אבינו שהיה בדור עשרים אחר היצירה. ע"כ.

ובספר החזן (עמ' י') כתב שאות גדולה נקראת עם המילוי, וכנה אשר נטעה ימין, כ' גדולה, לרמז על מילוי הכ' שהוא מאה, כי המקדש מאה אמה. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מה שהובא בגמרא בר"ה (לא). עשר מסעות נסעה שכינה, וכנגדן עשר מסעות גלתה סנהדרין. ואם כן עברו ישראל בסך הכל עשרים מסעות עשרה מסעות שכינה ועשר גלויות סנהדרין. ובזה יש לרמז את הכ' רבתי, של "וכנה", והיינו שהתפלל על עשרים פעמים הללו, ובקש שתהיה השכינה שרויה וקבועה בישראל. וישיב שופטינו כבראשונה. ובבנין עיר ציון נאמנה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי טבת התשע"ד

כבוד החכם הנעלה, על כל ברכה ותהילה, עסיק בתורה ומסלסלה, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מספר שאלות בספר תהילים, וזה החלי בעזר צור גואלי.

מדוע בפסוקים הנאמרים בהלל בתהילים (פרק קי"ח פסוקים ב'–ד'), אומר דוד המלך: "יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו, יאמרו נא בית אהרן וכו', יאמרו נא יראי ה' כי לעולם חסדו". בישראל אמר בלשון יחיד "יאמר נא", ואילו בבית אהרן וביראי ה' אמר בלשון רבים "יאמרו נא".

וראיתי שרבים מהפרשנים עמדו וביארו בזה, והנלענ"ד שהכהנים בני אהרן וכן יראי ה', היו מלומדים ויודעי קרא וכתוב, ועל כן הם עצמם יכולים לומר ולקרא כולם יחד, ועל כן אמר בלשון רבים "יאמרו נא", אך בעם ישראל יש רבים שאינם יודעים קרא וכתוב, ושומעים מן השליח צבור בלבד, אשר הוא מוציאם ידי חובה [וכן מצוי עד היום הזה אנשים שאינם יודעי קרא וכתוב והחזן קורא בקול את התפילה על מנת להוציאם ידי חובה]. ועל כן אמר בישראל בלשון יחיד "יאמר נא ישראל", כי כאן רק הש"צ אומר.

דוד המלך מבקש, "שלח ידיך ממרום פצני והצילני ממים רבים מיד בני נכר" (פרק קמ"ד פסוק ז'), מדוע אמר "מיד", ולא "מידי", בלשון רבים, כי הלא בני נכר רבים.

והנלענ"ד שהגויים על אף שמסוכסכים מחולקים ומפורדים זה עם זה, כאשר באים להלחם נגד עם ישראל, עושים כולם יד אחת נגד ישראל. וכדרך שעשו מואב ומדין שלום בניהם על אף שהיו מאז ומעולם שונאים את ישראל, והכל בכדי להלחם נגד ישראל, וכמבואר ברש"י פרשת בלק (פרק כ"ב פסוק ז').

עוד נלענ"ד שיש אומות שאינם יכולות לפגוע בישראל ושולחות יד ארוכה לעשות זאת במקומם, וכפי שענינו רואות עם אירן וחיזבולה שר"י, אשר שולחות מפגעים מטעמים, ועוזרים ומסייעים לחמס וג'יהד ושאר ירקות מרעין בישין, לפגוע בישראל, ובעם היושב בציון, וחרבם תבא בלבם וכל קשתותם תשברנה. ועליהם התפלל דוד שה' יצילנו מאותה יד של בני נכר.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר בס"ד, שלפעמים הגויים מושיטים יד אחת לשלום, ועל כך בקש דוד המלך שיצילו מאותה יד אחת שמושיטים לשלום, כי ביד השניה אווזים גם בחרב להרגם, ועל כך אמר המגיד: והקב"ה מצילנו "מידם", היינו משתי ידיהם, גם מזו המושטת לשלום, וגם מזו המונפת למלחמה.

וה' יצילנו מפני כל אויב וצר, יבושו ויכלמו וידם תקצר, ויביאנו אל עיר מבצר, כל כלי חמדה ובית האוצר. והאל יושב תהילות, יראנו נפלאות גדולות, ויגאל עמו גאולות, ומושיעים בהר ציון לעלות, ושם נהללו בכל מילות, ובכל קרבנות ועולות, בשיר שבחה והילולות. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי שבט התשע"ה

כבוד מעלת ידידנו הנעים, חכם דעים, תורתו שעשועים, ופריו מתוק וטעים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בספר תהילים (פרק קמ"ד פסוק ח'), נאמר: "אשר פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר", ולכאורה הלא זו כפילות דברים.

והנלענ"ד לבאר, כי כידוע מנהג ישראל מקדמת דנא, היה להתחייב

התחייבות משפטית בתקיעת כף, והדבר נעשה כאות לקיום וגמר הקנין, ובזה יש לבאר את הפסוק, שאותם המדברים שווא, לא מסתפקים בדיבורים, אלא אף נשבעים בתקיעת כף בימינם, אך הכל בשקר יסודו.

ולדאבון כל לב, כבר ראינו כעין זאת את רב המרצחים, ערפאת שר"י, בהסכמי אוסלו אשר נחתמו בשנת התשנ"ג, הבטיח לחדול מכל פעילות טרור, ולחץ ידיים נתעבות בשקר וכזב, ועל אף כל זאת, המשיך לשפוך דמם של יהודים בריש כל חוצות, ולעין כל אוטובוסים התפוצצו ע"י מחבלים מתאבדים ארורים, ואבנים נזרקו על ידי יהודים שנסעו בדרכים, ויהודים נדקרו בדרכם לביתם, ודמינו נשפך כמים, והיינו ללעג וקלס לכל סביבותינו, ועוד עברנו תלאות רבות ורעות, לא תקום פעמיים צרה. ולצערינו התקיים הפסוק כפשוטו, שפיו דיבר שוא, וימינו היתה בהבטחות שקר.

וה' ימגר אויבינו, וכל המבקשים רעתינו, ומהרה יחיש לגאלנו, ולידידי היקר ברכה מרובה לראש משביר, ליבו גיבור כאביר, כאדון וגביר, שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה, ברבות הטובה לתפארה. אכי"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י חנוכה התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בספר תהילים (פרק ע"ח פסוק ל"ח), נאמר "והוא רחום יכפר עוון וכו', ולא יעיר כל חמתו". ומדוע מבקשים שלא יעיר "כל", חמתו, ומשמע שקצת חמתו כן יעיר.

הנה במדרש ילקוט תהילים (שם), הובא, כל חמתו אינו מעיר, אבל מעיר

הוא מקצת חמתו. ע"כ. והנראה לבאר דברי המדרש ע"פ הגמרא בברכות (ז.), שהקב"ה כועס בכל יום, ועל כך מבקשים שיעיר קצת מחמתו ולא הכל.

ורש"י והאלישיך הקדוש (שם) ביארו שהקב"ה איננו מעורר את כל החימה הראויה לבא על החוטא, ולא מעורר כל חמתו בפעם אחת, אלא מעט מעט. יעו"ש. וביאור לדבר כתב רבי אברהם מונסה זצ"ל בספרו פדה את אברהם ח"ב (עמ' ח'), בדרך משל, למלך שנשבע בכעסו לזרוק אבן גדולה על בנו יחידו, שהמרה את פיו, וכשוך חמתו, יעצו לו חכמיו, שלא יהרוג את בנו, אלא יפורר את האבן לאבנים קטנות, ושליך על הבן, ונמצא שהשבועה קיימת ובנו נשאר חי וקיים, וזוהי הכוונה למתק ולרכך את הדין, ולא לבטלו. עכ"ד. וכך נוהג עמנו הקב"ה ברחמים.

וביאור נוסף כותב האבודרהם (תפילת ערבית), "ולא יעיר כל חמתו", שלא יעיר כלל, והוא מלשון "ולרש אין כל". ולפירושו, "ולא יעיר כל חמתו", תיבת "כל", פירושה כלל. ע"כ.

וביאור נוסף מובא בספר שמחה בליבי חירארי (עמ' שכ"ה), ע"פ הגמרא בר"ה (יז.), אמר רבא כל המעביר על מדותיו, מעבירין לו על כל פשעיו, וזהו "והוא רחום יכפר עון, ולא שחית. למי?, למי שגם הוא הרבה להשיב אפו, ולא יעיר כל חמתו. ע"כ.

ועוד יש לבאר בס"ד, שהאדם חוטא ופושע ועובר עבירות, ולמרות הכל הקב"ה מוחל וסולח וזהו ביאורו "והוא רחום יכפר עון וכו'", ולא יעיר כל חמתו. דהיינו על אף שיש עוון, אחרי הכל ולמרות הכל, לא מעיר חמתו.

וה' יאריך ימינו ושנותינו בטוב ובנעימים, ויגאלנו בישועה וברחמים, וישלח משיחו ולא יקהת עמים, ואת ימי האורים, תחוגו בשמחה ובשירים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שבט התשע"ט

כבוד מעלת ידידנו המפואר, בישראל יתפאר, חכם נעלה, לשם ותהילה, מוכתר בכתרי תורה וכהונה, ושם טוב בכל זוית ופינה. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום לו, ולכל אהלו, ולבני ביתו והיכלו.

שמח ליבי ויגל בהולדת נכדו חביבו, לבנו אהובו, הרב שלמה שיחיה, ובהכנסו לבריתו של אברהם אבינו ע"ה, ונקרא שמו בישראל פנחס משה הכהן רבינוביץ' נ"י, ויהי רצון ויזכה לעוד נכדים, לבתים לבדים, יראי ה' כידידים, בבית ה' עומדים, ויראה בשמחתם, וכל רואה אותם, יכיר גזרתם, ביראת ה' ושכינתם, לאות ולחותם, אכ"ר.

ואשריו שזכה לברכת דוד המלך ע"ה בתהילותיו "וראה בנים לבניך שלום על ישראל" (תהילים פרק קכ"ח פסוק ו'), וכבר הקשו המפרשים, מה הקשר בין הרישא של הפסוק, לסיפא, וכי מה עניין ראיית בני בנים, לבין שלום על ישראל, וביאר החתם סופר (שמות קי"ג), שכשרואה בנו ותלמידיו ממשיכים דרכו במעשים טובים, אזי שלום על ישראל, כי יזכה לאורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לו, מחמת השמחה שיש לו. עכ"ד בתוספת נופך.

ושמעתי בדרך המליצה ביאור מהרב אליהו ביטון שליט"א, רב הישוב ביריה, שכשאדם מגדל בנים, הוא עמל וטורח ומתייגע בהם, אך כשמגדל נכדים, באים לבקר רואה אותם, "ושלום על ישראל"....

ויש לומר בס"ד, ע"פ מה שאמרו במדרש איכה (פרשה א'), שעם ישראל נושאים אשה בגיל מוקדם, וגם בניהם נושאים מוקדם, ולא היה מגיע לגיל עשרים ושש עד שהוא רואה בנים לבניו. ע"כ. והדבר ידוע שכשנושא אשה בצעירותה, על פי רוב מסתדר עמה בשלום אהבה ואחוה, כי גדלים יחד, משא"כ כשנשאת מבוגרת, וכבר עצבה את אשיותה, שאז בניין הבית קשה יותר, ולפ"ז יש לומר שכשנושא אשה מוקדם, מרויח בכיפליים,

כי זוכה לראות נכדים בגיל צעיר, וגם מביא שלום על ישראל בשלום בית אמיתי...

ועוד יש לומר, שכשנישא מוקדם, זוכה לנכדים בגיל צעיר, ובגילו הצעיר, זוכה להמשיך ולהביא עוד ילדים לעולם, ומימלא, נכדיו ובניו באותם גילאים, והינם ידידים טובים, וזוכה ומביא שלום על ישראל, וכך ראו עיננו בדורות שעברו שהיו נכדיהם ובניהם באותו גיל ובידידות רבה, ושלמא רבה מן שמיא.

ויש עוד לבאר על דרך המליצה, שידוע שהדורות מתמעטים, וכפי שהיה אומר הרב ניסים יגן זצ"ל, האב שומר תורה ומצוות, הבן שומר מסורת, והנכד שומר משקל... ולעיתים הסב שהוא ירא ה' מרבים, יושב עם בנו ועם נכדיו, ומתחילים להתווכח בעבודת ה', ובעניני השקפה, כי הבן עודנו יש בו לחלוחית שמירת תורה ומצוות, אך הנכדים ל"ע כבר פרקו עול, ועל כן מברכים שיראה את נכדיו וישב עמהם, וימשיכו באותה דרך התורה ומצוותיה ויראת ה', ומימלא כשישבו יחד, יהיה שלום בניהם, ללא מריבות ומחלוקות "וראה בנים לבניך שלום על ישראל".

ואברכו שירחיב ה' גבולו, ותשרה השכינה בזבולו, ושמחת עולם בהילו. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזהי שלהי שבט התשע"ט

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע בספר תהילים פרק ע"ח לא מופיעות המכות כינים שחין וחושך, ולעומת זאת בפרק ק"ה חסרות המכות דבר ושחין.

הנה כבר עמדו בזה גדולי המפרשים וביארו לפי ענינם: בפרק ע"ח (פסוק מ"ד), כתב האלשיך הקדוש, הטעם שלא הזכיר כינים שחין וחושך, הואיל והם סוף כל המכות ולא נאמרה התראה בהם. ע"כ. והמלבי"ם (שם), ביאר ששלושת מכות אלו, לא באו לאותות כמו שאר המכות, למען ידעו כי אני ה', ורק הכה אותם ללא התראה, דרך בזיון על שלא שמעו. עכ"ד. ובפרק ק"ה (פסוק ל"ב), כתבו הראב"ע והמלבי"ם, לא הזכיר הדבר והשחין, כי לא בקש פרעה ממשה להסיר המכה כי תלאם במקרה. ע"כ.

ובספר גבול בנימין ויטאלי ח"א (עמ' 509) כתב, לא כתב בפירוש הדבר והשחין, אלא נזכרו ברמז "אש להבות בארצם", כי הדבר הוא אש שורף, וגם השחין בא מהאש "פיח כבשן". ועוד שכל מכה במצרים היה הדבר מממשש ובא עמה, וכמבואר בשמות רבה (פרשה י'). ועוד שהדבר היה בבהמות ובפרק זה הזכיר "שמו בס" דווקא, והשחין עיקרו היה בחרטומים. ובפרק ע"ח לא הזכיר כינים שחין וחושך שהיו בלא התראה, לפי שבכולם כתיב "ישלח", דהיינו שהתרה בהם. עכ"ד.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר בס"ד, מדוע לא מופיעות המכות כינים שחין וחושך בפרק ע"ח, כי בשלושתם אפילו החרטומים האמינו שיד ה' היא, שכן מבואר בכינים "אצבע אלוקים היא (שמות פרק ח' פסוק ט"ו), ובשחין לא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה מפני השחין (שם פרק ט' פסוק י"א), וכן היה במכת החושך (ראה תנחומא קרח סימן ה'), ומה עוד שבמכת כינים באו עמה שחין וחושך כמבואר בראב"ה ודעת זקנים מבעלי התוספות, והגהות מימוניות על הרמב"ם והובא בספר תוספות השלם (שמות פרק ח' פסוק י"ב). ומימלא במכת כינים קבלו יחד עמה שחין וחושך והאמינו שאצבע אלוקים היא, ועל כן לא הזכירם דוד המלך בפרק זה בתהילים (פרק ע"ח), כי שם מובאות שאלות ותמיהות באמונה כגון "וינסו אל בלבבם, אמרו היוכל אל לערוך שלחן במדבר" (שם י"ח-י"ט).

ועוד יש לומר, מדוע לא מוזכרות המכות דבר ושחין בפרק ק"ה, ע"פ

מה שאמרו בגמרא ביומא (כב:) ששה חודשים נצטרע דוד המלך ופירשו ממנו סנהדרין ונסתלקה ממנו שכינה, (והיה הדבר בעוון בת שבע, ראה בזה לרב אברהם סתהון בקובץ מקבציאל גליון ל"ב עמ' צ"ד), וכן מסופר בספר שמואל ב' (פרק כ"ד), שלאחר שחטא דוד המלך, ומנה את ישראל, אמר לו הנביא גד בשם ה', שיחליט איזה עונש לקבל, חרב רעב או דבר, וענה דוד המלך ואמר "נפלה נא ביד ה'", והעדיף מכת דבר, שאם יבחר חרב, יאמרו שבוטח על גיבוריו, ואם יבחר רעב, יאמרו שבוטח על אוצרותיו, ועל כן בחר דבר שהכל שוים בו (מדרש שמואל פרשה ל"א), וה' נתן דבר ומתו מן העם שבעים אלף איש, אך לאחר מכן הפסיקה המגיפה ודוד המלך בנה מזבח לה' בירושלים.

ופרק ק"ה, אמרו דוד המלך כשהעלה הארון לעיר דוד, כמבואר ברד"ק (פרק צ"ו), ולפ"ז יש לומר שלכך לא רצה דוד המלך להזכיר השחין והדבר בעת העלאת ארון ברית ה', ובעת שמחה שכזו, כי שני המכות מזכירות גם את עוונותיו, השחין מזכיר את הצרעת שנצטרע בעוון בת שבע, והדבר מזכיר את איסור מניין עם ישראל.

והאל יושב תהילות, יראנו בגאולות, בכל תפוצות וגלילות, כשיר וקול מחולות, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון.

ביאור על הפסוק ימי שנותינו בהם שבעים שנה

בעזה"י אדר א' תשע"ט

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

שמח ליבי ויגל בשמעתי כי האדמו"ר מקרטשניף רחובות, יחשל"א, בשעת מזל והצלחה, הגיע לגיל שבעים, בברכת אורך ימים ושנות חיים,

ולא יעדיה זיויה ויקריה. אכי"ר. וכבודו בקשני הגיג אחד לכבוד המאורע החשוב, וידועים דברי דוד המלך בספר תהילים (פרק צ' פסוק י') "ימי שנותינו בהם שבעים שנה", והקשו המפרשים מדוע הוסיף תיבת "בהם", והיה די לומר "ימי שנותינו שבעים שנה", ובספר תרחם ציון (עמ' 9), פירש מילוי אותיות "אדם" – אל"ף דל"ת מ"מ, בגימטריא של האותיות האמצעיות שבעים, לרמז ששנות האדם "בהם" שבעים שנה. ע"כ.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שיש אדם שאפילו בהיותו צעיר, מרגיש כבן שבעים מחמת חולשה חלילה, ובימי שנותיו עצמם בהם מתנהג כבן שבעים שנה, ועליו התכוון המשורר בזמירותיו "ימי שנותינו בהם שבעים שנה". ולעומת זאת, יש אדם צדיק וירא ה' המלא וגדוש בתורה ויראת שמים טהורה, וכבר בהיותו צעיר מוקף בתלמידים וחסידים הצמאים לתורתו, ועוד לפני שהגיע לשבעים שנה, כבר אז בהם שבעים שנה, בתורה ויראת שמים טהורה, וה' מחזקו ומחליף כוחו להאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים. וראויים הדברים להיאמר על האדמו"ר החשוב, המלא בתורה ויראת שמים, ומעמיד תורה בכל מקום ואתר, מצעירותו ועד הנה. ויזכה עוד להרבות תורה וחסידות בדרכי אבותיו הקדושים. אראלים ותרשישים. יחד עם כל חסידיו החוסים בצילו, ונר ה' בהילו. כזהב ונחושת קלל, עד ועד בכלל. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אייר התשע"ט

כבוד מעלת החכם המפואר, פאר הדר ותואר

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע בספר תהילים (פרק קכ"א פסוקים ד'–ח'), נאמר: "ה' שומרך, ה' צלך על יד ימינך וכו', ה' ישמרך מכל רע

ישמור את נפשך, ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם". ומדוע חזר וכפל בכל ענין את שם ה', והיה די לומר "ה' שומרך וצלך על יד ימינך וכו'".

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שידוע על עובדי האלילים הקדמונים, שהאמינו בשתי רשויות, האל הטוב והאל הרע, האל הטוב כולו אור, והאל הרע כולו חושך, האל הטוב ברא את הפה, ועוזר להכניס מאכלים ומשקים טובים, והאל הרע ברא את הנקבים המוציאים ודוחים. ובכדי להוציא מדיעה זו, על כן תקנו רבותינו ברכת "יוצר אור ובורא חושך", להודיע שה' יתברך הוא ברא את האור והחושך והוא לבדו מנהיג את הטוב ואת הרע. (וראה בזה עוד בספר נחלת אבות משאש ח"א דרוש י"ח, ובספר דברי מנחם פרידמן עמ' קנ"ב).

ועפ"ז יש לבאר, שלכך חזר וכפל דוד המלך את שם ה' במזמור כדי להורות שה' יתברך הוא השומר לבדו, ולא חלילה כדברי הכופרים, הסוברים שיש אל טוב ואל רע, וגם אם יש חושך וצל ה' הוא נותן את הצל ועומד על יד ימינך, וה' שומר מכל רע, וה' גם שומר צאתנו ובואנו, והיציאות היוצאות מגוף האדם, וגם את המביא אל פיו לאכלו, ולכך חזר וכפל להורות שהוא לבדו מנהיג הטוב והרע.

והאל אשר אין בלתו, ואפס זולתו, יגאל עמו וחבל נחלתו, לגאלנו גאולה שלימה מאתו. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אב הרחמן התשע"ט

כבוד מעלת הרב הנכבד, קדוש ה' מכובד,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בספר תהילים (פרק קמ"ה פסוק כ') נאמר:

"שומר ה' את כל אוהביו, ואת כל הרשעים ישמיד", ולכאורה מדוע לא כתב "ואת כל שונאיו ישמיד", שהרי ההיפך מאוהב הוא שונא.

וראיתי לגדולי המפרשים שעמדו בזה ותירצו כל אחד לפי דרכו בקודש. והנלענ"ד לבאר, ע"פ מה שאירע לפני מספר שנים בפוליטיקאי אחד, שעמד הצר והציק לעולם התורה עד בלי גבול, ובגללו נסגרו מוסדות תורה רבים, ואברכים רבים הגיעו עד כדי פת לחם, וגדולי הדור ועימם רבנים וראשי כוללים מפורסמים נאלצו לפשוט יד ולבקש תרומות מנדיבי עם, ועל אף כל זאת, אותו פוליטיקאי מרשיע לכת היה עומד ודורש מעל כל גבעה נשאה, בגנותם של הדתיים והחרדים לדבר ה', ובגנות עולם התורה. וכשפעם מישהו שאלו מדוע מפריע להם ומדוע שונאם עד ללא קץ ותכלה, – הוא ענה שאיננו עושה כן משנאתם, אלא מכח זכויות האזרח, ובכדי לעזור להם להתקדם בחיים, ועוד תירוצים נבובים וחלולים כמותו.. ובכל עת היה חוזר ושונה שאיננו שונא אותם כלל... ותהילות לאל אשר הצילנו מידו ומיד רעיו וחבריו, וכולם נאבדו מן העולם הם ומפלגתם, ולא נותר בארץ גזעתם, ועם כל שנאתם, רעתם וקלקלתם, עולם התורה פרח וגדל בכפל כיפליים, כן ירבה וכן יפרוץ בעדי עדיים!

ועל כגון דא, יש לרמז מה שאמר המשורר בזמירותיו: "שומר ה' את כל אוהביו", דהיינו, ה' שומר את כל אוהביו אשר חפצים בתורתו ומצוותיו. "ואת כל הרשעים ישמיד", דהיינו, אותם רשעים המפריעים להכעים, ומכריזים שלא עושים כן משנאה, אלא מאהבה, אי אפשר לקראם בשם "שונאים", אלא רשעים, ואותם ה' ישמיד...

וה' ירים קרנם של לומדי התורה, וליהודים היתה אורה, אכי"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אלול המרוצה התשע"ט

כבוד מעלת ידידנו הנכבד, קדוש ה' מכובד.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נכתב "בכסה ליום חגנו" (תהילים פרק פ"א פסוק ד'), ולכאורה היה צריך לומר "ביום חגנו".

ראה ראיתי לרבי יוסף דוד בן שבתי מחכמי שאלוניקי בספרו ימי דוד (עמ' פ"ו), שעמד על שאלה זו, וכתב, שדוד המלך לא הוצרך להשמיענו מצוה הכתובה בתורה, לתקוע בראש השנה, אלא בא להשמיענו כפי שהובא בתקנת פרקי דרבי אליעזר, שהיו תוקעים בשופר בחודש אלול, ועל כן אמר "תקעו בחודש שופר", לתקוע בחודש אלול, "בכסה ליום חגנו", בזמן הסמוך ליום חגנו. עכ"ד.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מה שאמרו רז"ל, בכסה, ביום שהלבנה מכוסה ואינה נראית (ר"ה ח.), ועל כן אמר "ליום חגנו", ולא "ביום חגנו", כי ביום בין כך וכך לא נראית הלבנה. ועל כן אמר "ליום", דהיינו ליום שלמחרת העת בו מתכסה הלבנה.

ועוד יש לומר שאם היה אומר "ביום חגנו", היינו חושבים שיש רק יום אחד בלבד ראש השנה, ועל כן אמר "ליום", דהיינו לאותו יום שנקבע על ידי חכמינו, בין יום אחד ובין שני הימים.

ועוד יש לומר שבכל ראש חודש תוקעים בחצוצרות בבית המקדש, וכמבואר בפרשת בהעלותך (במדבר פרק י'), ועל כן אמר "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו", כי התקיעה בשופר בראש השנה היא ציווי נפרד, "ליום חגנו", מחמת יום חגנו, ולא מחמת ראש חודש, וכן יש שינוי בין ראשי חודשים לראש השנה, כי בראש השנה התקיעת היא בשופר, ואילו, בראשי חודשים בחצוצרות. ועל כן גם הזכיר שופר.

ועוד יש לומר, שכידוע לא מכריזים על ראש חודש תשרי, ומעלימים אותו, מפני השטן בכדי שלא יקטרג (לבוש סימן תכ"א סעיף א'), וכן איך נזכיר ראש חודש, ולא נזכיר ראש השנה בהכרזה (ערוה"ש סימן תי"ז סעיף ט', ושער הציון שם), ועל כן אמר "בכסה ליום חגנו", ולא "ביום חגנו", היינו לאותו יום מכוסה ונעלם. ולא "ביום", כי איננו מכריזים עליו.

וה' מקור הברכה, יחדש עליו שנה טובה ומבורכה, מלאה בכל טוב וערוכה, ובדת תורה נסוכה, אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי ניסן המלומד בניסים התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות יע"א
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר בספר תהילים (פרק ל' פסוק י"ג) נאמר "למען יזמרך כבוד ולא ידום", ולכאורה, אם יזמר ודאי שלא ידום, ולשם מה חזר וכפל.

וראיתי תירוצים רבים בדבר, והנלענ"ד לבאר על דרך הצחות, שיש בכל מקום ואתר, תקנות וסדרי משמעת לפי מנהג המדינה, כל אחד לפי כבודו ומעלתו, ויש מקומות שאסור להרעיש בין שתיים לארבע אחה"צ, או לאחר השעה אחת עשרה בלילה, ואם ירעיש או ישמיע קול זמר ושירה, מיד יזמינו לו משטרה, ואף יכול להקנס בסכום כספי.

וכבר סיפרו בהלצה, על אדם אחד שעצר איש ברחוב ושאל "מה השעה?" והאיש השיב: "אין לי שעון"..

"אז אם כן, מה אתה עושה כשאתה צריך לדעת מה השעה?" שוב שאל

בפליאה. והלה השיבו: "פשוט מאוד, אני משתמש בשופר".

"בשופר ? ? , מה כוונתך ?"

"הדבר פשוט מאוד, אני פותח חלון, תוקע כמה תקיעות חזקות בשופר, כל השכנים פותחים את החלונות, וצועקים "מי עושה רעש כזה בשתיים בלילה", ואז אני יודע ששתיים בלילה...]

ועפ"ז יש לומר שלעתיד לבוא כשיראו כולם את כבוד ה' בעולמו, כולם ישתוקקו לשמוע דבר ה', בשירות ותהילות לה' יתברך, ומי שיזמר או ישיר או ימסור שיעור תורה ברבים, לא ישתקוהו, אלא אדרבה יבקשו שימשיך עוד ועוד, ויתקיים "למען יזמרך כבוד", שכשנזמר להקב"ה כולם יראו שהדבר נעשה בכבוד, "ולא ידום", שלא יזמינו משטרה להשתיק או להפריע לזמרה, גם אם יהיה בין שתיים לארבע, או בשעות ערב, ויקויים "ה' אלקי לעולם אודך"...

וה' ינחנו בדרך אמת, בדברי תורתו הנאמרים באמת. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תמוז יה"ל התש"פ

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
שלום שלום בכפליים, וראה בטוב ירושלים.

ראה ראיתי לכת"ר בספרו הבהיר "גם אני אודך" על התהילים (פרק קל"ז), שהאריך לבאר מפי ספרים וסופרים, בביאור הפסוק "שם ישבו גם בכינו", ומה באה לרבות תיבת "גם". ודברי פי חכם חן.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר בס"ד, שכידוע יש צמח הנקרא בשם "גם", והוא הנקרא בלשון המקרא בשם גומא, ובלשון המשנה בשם גמי, וממנו עשו סלסלאות, רצועות וחבלים, וחוטים שזורים. (ראה כלים פרק י"ד משנה

ח'), וכן בבכורים, הרוואה תאנה שביכרה, היה כורך עליה גמי (בכורים פרק ג' משנה א'), וכן מי שנזקק לרפואה היה כורך על המכה גמי, כי היה מועיל לרפואה (עירובין פרק י' משנה י"ד, וראה בפרש"י עירובין קג:, ובפירוש הרב"ע).

ולפ"ז יש לומר, שכשהגיעו לנהרות בבל, ראו שם הרבה מצמחי "הגם", וישבו על גבם ולידם, והניחו על מכותם לרפואה, וגבר בכיים כי נזכרו שהשתמשו בצמח ה"גם" במקדש לכהן שלקה באצבעו, כמבואר בעירובין (שם), וכן למצוות ביכורים, וכפל צערם.

וה' יראנו בנחמת ציון ובבנין מקדש, במהרה יחודש, ושמו יתברך ויתקדש. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אלול המרוצה התש"פ

כבוד מעלת החכם הנעלה, לשם טוב ותהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי לכת"ר שהקשה על הפסוק בתהילים (פרק קכ"א פסוק ד') "הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל", ולכאורה אם לא ינום מימלא ודאי שלא ישן.

וראיתי תירוצים רבים בדבר, וכן בקודש חזיתי לגר"נ דיין שליט"א בספרו הבהיר אש תמיד (עמ' פ"ד), שהשיב לכת"ר תשובה בדבר, בטוטו"ד.

והנלענ"ד להוסיף בסייעתא דשמיא, שיש כידוע בעלי חיים שבשנתם מנמנמים בעין אחת ובעין השניה ישנים, וזו שנתם לשם הגנה ושמירה, והדבר מצוי בכמה ציפורי לילה ויונקים שבמים.

ומימלא עפ"ז יובן הפסוק, "הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל", כי הקב"ה עיניו פקוחות על עמו ישראל, ולא צריך לנום בעין אחת ולישון

בעין שניה לשם שמירה והגנה. ומעין זה הובא בזה"ק (שמות רל"ו).

נורק הצבי מיוחד שכשישן סותם עין אחת, ופותח אחת (ירושלמי שבת פי"ד הלכה א' וקרבן העידה שם), ואמרו במדרש שיר השירים רבה (פרשה ח' סימן ט"ו) הצבי כשישן עינו אחת פתוחה ועינו אחת קמוצה, וכך ישראל בשעה שעושים רצונו של הקב"ה מביט אליהם בשתי עיניו, שנאמר "עיניה' אל צדיקים" (תהילים פרק ל"ד), ובשעה שאין עושים רצונו מביט אליהם בעינו אחת שנאמר "שם ל"ג), "הנה אל יראיו". יעו"ש.]. ושומר ישראל, יראנו בבנין אריאל, ותבוא עלינו שנת גואל אכ"ר. עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי סיון המוכתר התשפ"א

כבוד הרב המופלא נעלה ונשגב, בספריו גם אני אודך כנבל ועוגב,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, המשורר בנעים זמירותיו אומר: "אז ימלא שחוק פיננו" (תהילים קכ"ו פסוק ב'), ולכאורה מדוע השתמש בלשון שחוק, ולא בלשון ששון או שמחה.

הנה שחוק הוא חיצוני ושמחה היא בלב (ראה מלבי"ם שם ומשלי פרק י"ד פסוק י"ג), ולפי זה, יש לומר שגם בגלות יש שמחה וששון בלב אך לא ניתן להוציאם בפה, מחמת דוחק וצער הגלות, ולעתיד לבוא נוציאם ממש גם באופן חיצוני וימלא שחוק פיננו.

ועוד ביארו ששחוק יש בו תוספת על השמחה, ועל כן נקרא בשם שחוק, על שם טופח שוחק, שמדת השמחה נוספת על הרגיל ועודפת יותר (ראה רד"ק בספר השורשים בשם ר"י ג'אנח), ולפי זה לעתיד לבוא, בזמן הגאולה, יהיה שחוק לעם ישראל, יותר משמחה וששון רגילים.

ועוד ביארו, שחוק מלשון שחוק ומפורר, כמו "ושחקת ממנו הדק" (שמות פרק ל' פסוק ל"ו), ועוד פסוקים. (ראה בספר לקוטי אמרים להרה"ק ממזריטש אות ר"מ), ויש לומר שאנו עם ישראל, שחוקים מפוררים ועייפים מהגלות, ומימלא כשתבוא הגאולה נתמלא בשמחה יתירה, בשחוק פינו ממה שיערה עלינו הקב"ה משמי מרומים, וברחמים מרובים, ומיד נתמלא בכוחות מיוחדים לחדש כנשר נעורינו. וכדרך שמשמחים אדם עייף ומוכה, ומיד מתמלא בשמחה, ומוצא תקווה בחיוך שמוציא מפיו, וכך נהיה לעתיד לבוא.

ותהילות לה' יתברך, על כל חסדיו, כשעמדתי לפני החופה, נגש אלי מורי ורבי, הרב גד מימרן שליט"א, ואמר לי: "תחייך כל הזמן, כדי שיראו אותך מחייך בתמונות....". וכך אני רגיל לומר בעת סידור חופה וקידושין לחתנים, בעת שחותמים על הכתובה: "תחייכו לצלם, כדי שיראו שלא התחתנתם בכפיה ובכח, אלא רק משמחה....", והם שומעים זאת ומיד מחייכים...

וכך סיפר הרה"צ רבי ישעיה קרישבסקי זצ"ל הי"ד (הובא בספר דרושי שמחה (עמ' ר'): פגשתי אברך חדש, כמה שבועות אחרי חתונתו, ושאלתי לשלומו. ענה הלה: אני רוצה להיות צלם!

שאלתי: למה, משום מה?

והשיב האברך: כי אני זוכר, שבחתונה כל מה שהצלם ביקש הכלה עשתה זאת מיד, ועוד עם חיוך... עכ"ד.

ועל פי האמור, יש לומר ברמז: "אז ימלא שחו"ק פינו", שחו"ק נוטריקון: ש'מחת ח'ופה ו'קידושין, שכמו שעומדים בחופה וקידושין עם שמחה וששון וחיוך, כך לעתיד לבוא בגאולה השלימה, ימלא פינו שחוק, ויקבץ גאולים מרחוק, וחטאותינו ימחול וימחוק, וישמרו תורה ומצוות וחוק, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר משלי

בעזה"י ניסן התשע"ה

כבוד מעלת הרב המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ'
שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע שלמה המלך במזמור "אשת חיל", לא
שיבח את האשה על צניעותה?

הנה שבח האשה במזמור "אשת חיל" בענין צניעותה, לא מופיע
במפורש, אך מרומז בפסוקים רבים, וכמו שנאמר "עוז והדר לבושה",
וכן כתב רש"י על הפסוק "צופיה הלכות ביתה", דאפילו היא בביתה,
נותנת לב על צרכי בני ביתה איך יתנהגו באמת ובצניעות. עכ"ל, וכן
פירש מצודת דוד. ואציגה נא עמך כמה מעט מזער מן רמזי רבותינו על
הצניעות במזמור: "אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה", כתב הרב
בוגיד סעדון זצ"ל, בספרו מגיד חדשות ח"י (דרוש מ"ה), אשת חיל מי
ימצא, כלומר, מי ימצאנה כי אינה יוצאת, ואפילו כשהיא צריכה לצאת,
יוצאת בכבוד, מכוסה וצנועה מכף רגל ועד ראש. עכ"ד.

וכן פירש בספר ים שמחה פריעד (בשלח עמ' קע"ב), אשת חיל מי ימצא
ורחוק מפנינים מכרה, מי היא אשת חיל, זו המרחיקה עצמה מפנינים
מבגדים ותכשיטים שאינם בדרך ישראל סבא, ואז בטח בה לב בעלה, כי
בעבורה "ושלל לא יחסר", שבזכותה יש פרנסה לרוב. עכ"ד.

ובספר זאת זכרון להרה"ק מלובלין (פרשת חוקת) כתב, "אשת חיל", מהו
חיל, שנלחמת עם יצרה על ידי צניעותה, וזוכה בזכות כך ל"מי ימצא",
היינו בנים צדיקים, שהצדיק נקרא "מי".

וגבי שאלתו, הנלענ"ד דהטעם שלא שיבח שלמה המלך את האשה במפורש על צניעותה, כי דורו של שלמה המלך היו כולם צדיקים ומזומנים לחיי העולם הבא, וכמו שמובא במו"ק (ט.), וודאי היו הנשים כולן צדקניות וצנועות, ולא שייך לשבח על דבר הידוע ומפורסם בפי כל, ולדוגמא, מי שיספיד אשה ויאמר שאשה זו הקפידה לדבר אך ורק בלשון הקודש, לשוטה יחשב, הלא מה דבר שבח יש בזה, הלא כולם מדברים בארץ ישראל בלשון הקודש, אך בחו"ל, יש דברי טעם בשבחו, כי שם מדברים בלשון לע"ז, והכא נמי, בדורו של שלמה היתה הצניעות דבר פשוט, ולא הוצרך כלל לשבח בזה.

וזכות צניעות הנשים, נזכה לבנין קודש הקודשים, להחיות לבבות חלשים, וישראל הפזורים ונטושים, להביאם לציון הר קדושים. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי תמוז יה"ל התשע"ט

כבוד מעלת הרב הגדול, מעוז ומגדול,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נאמר במשלי בפרק "אשת חיל", "גמלתהו טוב ולא רע" (פרק ל"א פסוק י"ב), אם האשה גומלת טוב, מימלא ודאי שלא עושה שום רע חלילה, ומה טעם לכפילות.

הנה כבר ביאר המאירי (שם, והובא במעם לועזעל משלי), שאם יעשה לה הבעל טובה, היא תגמול לו טוב, וגם אם גורם לה חלילה מפח נפש, לא תגמול לו רע. יעו"ש.

ובספר קול יעקב שכנזי (עמ' קל"ד), ביאר ע"פ הגמרא בעירובין מא (:), שמי שיש לו אשה רעה, אינו רואה פני גהינם, נמצא דאפשר שהאשה

תגמול לבעלה טוב, ע"י שתעשה לו רע, ותציל אותו מגהינם, ולכן אמר כאן בשבח אשת חיל, שהיא גומלת לבעלה טוב מצד עצמה, ולא ע"י שעושה לו רע. עכ"ד.

ויש לבאר בס"ד, שיש אשה המתכוונת לעשות טוב, אך יוצא לה ממעשיה רע, וכגון מעשה שאירע באשה אחת שהפתיעה את בעלה וקנתה מזרנים חדשים לבית, אך בעלה מיד כשראה שזרקו את המזרנים הישנים, נפל ליבו בקרבו, כי מתברר שהיה מחביא את כל כספו, תחת המזרן, ומיד רץ לחפש את המזרנים הישנים ולהציל כספו... וכן מעשה נוסף באשה אחת שהיתה מבשלת מטעמים ומעדנים לבעלה, אך בעלה היה סובל מהמאכלים, בצרבות וכאבים אשר ירדו חדרי בטן, מחמת השמן שהיה מצוי בהם, ומחמת החרף שהיתה מניחה בתבשילים, ובסתר לבל תרגיש ותפגע, היה הבעל שוטף את המאכלים מחמת השמן הצף והחריף, תחת ברז מים.. ואם כן האשה מתכוונת לעשות טוב, אך פועל יוצא ממעשיה, היה רע, ועל כך אמר שלמה המלך "גמלתהו טוב ולא רע", שהיא גומלת רק טוב שאין בו שום דבר רע שיוצא חלילה.

ועוד יש לומר שאין "טוב", אלא תורה (ברכות ה.), ויש אשה השולחת את בעלה ללמוד תורה, אך כשחוזר מהלימוד, מיד נותנת לו מטלות רבות, להשלים את מה שלא הספיק לעשות בזמן שלא היה בבית, ותולה דבריה במה שפינתה לו זמן ללמוד... ועל כך אמר שלמה המלך "גמלתו טוב", אם שלחת אותו ללמוד תורה, אל תעשי לו רע...

ויש עוד לומר בס"ד, "גמלתו" מלשון גמל, כי הגמל בעת סופת חול, סוגר עיניו וממשיך בדרך, ורואה את הכל כרגיל, וכך האשת חיל, כמו הגמל, רואה רק טוב ולא רע, אף בעיתות סופה וחול...

וזכות נשות החיל, נזכה לגאולה כאור יום וליל, ובבית מקדשו נקריב פר ואיל, ונשיר לפניו באון וחיל. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מִלֶּתָּה דֹּאגְדָּתָא

מדוע יש כפילות בנוסח הקדיש "בעגלא ובזמן קריב". הלא בעגלא, פירושו במהירות, והוא גם בזמן קרוב

הנה הובא בספר אדרת אליהו (דברים פרק ל"ב פסוק ל"ה) בשם הגר"א, שהגאולה מורכבת מתחיית המתים וגוג ומגוג, ולכן כופלים בעגלא על הגאולה עצמה שתהיה במהרה, ובזמן קרוב על כל הענינים התלויים בה, שאף הם יהיו במהרה זה אחר זה ללא עיכוב. יעו"ש.

ובספר ברוך שאמר (עניני קדיש) ביאר, ע"פ מה שאמרו בגמרא בסנהדרין (צז.) משיח בא בהיסח הדעת, וכך תבא הגאולה בפתע במהירות, אך בזמן קרוב. יעו"ש.

ובספר שמעה תפילתי (קדיש) כתב בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א, לבאר שאם לא בעגלא, לפחות בזמן קרוב. ע"כ.

והנלענ"ד בס"ד, שיש מהר אך לא בזמן קרוב, ויש בזמן קרוב אך לא מהר, כי הנוסע ברכב יכול לראות מרחוק את מקום היעד, ואף שהוא אומנם נוסע מהר והמקום נראה לכאורה קרוב, הוא לא יגיע בזמן קרוב, כי המקום עוד מרוחק. ואם כן יוצא, שיש מהר אך לא קרוב. ומי שנוסע באליקפטור או מטוס הוא מגיע בזמן קרוב, אך לא מהר, כיוון שצריך לנחות, ועד שנוחת ומדמם את המנוע לוקח זמן רב. ואם כן יוצא שיש בזמן קרוב אך לא מהר. אך על הגאולה אנו מתפללים שתהיה גם בעגלא וגם בזמן קריב, וה' יתן שלום בינינו ויסיר כל ריב, ונזכה לבית מקדשו ושם לפניו להקריב. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מדוע "בנשמת כל חי" לא הזכיר אוזן ריח ומשוש

הנה נלע"ד שכללם בדבריו באמרו "על כן אברים שפלגת בנו" – ובזה

כלל כל האברים כולה שלא הזכיר, וביניהם האוזן, וכן באומרו "וידינו פרושות" – הזכיר הידיים שבהן תלוי חוש המישוש, וכן בואמרו "ורוח ונשמה שנפחת באפינו" הזכיר האף שבו תלוי חוש הריח, וידוע שהריח הנשמה נהנת ממנו והגוף אינו נהנה ממנו (ברכות מג:). וזה דרכו של הפייט לקצר במקום אחד ולהאריך במקום אחר בשבחיו של השי"ת (וראה במעדני יו"ט על הרא"ש ברכות פרק חמישי סימן ט"ז אות ו').

ועינינו מאירות כשמש וכירח

בעזה"י תשרי התש"פ

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בנשמת כל חי אנו אומרים: "ועינינו מאירות כשמש וכירח", ולכאורה הירח לא מאיר מעצמו, אלא מאור השמש ומדוע נקט "וכירח".

וראיתי לגדולי וחכמי ישראל לדורותיהם, שעמדו בזה ותירצו איש לפירושו וביאורו כפי שחננו השי"ת. והנלענ"ד בעניותי לבאר בס"ד, ע"פ מה שידוע אצל חוקרי הטבע, שיש בעיניים אישונים, והאישונים מתכווצים ומתרחבים בהתאם לכמות האור. במהלך היום, כאשר האור רב, האישונים מתכווצים, ובלילה, כאשר האור מועט, וכן במקומות מוצלים וחסוכים, האישונים מתרחבים. [נדבר זה הוא מנפלאות הבורא יתברך, כי על ידי זה נשמרת העין מנזקי קרינת השמש, כי ע"י הכיווץ, נכנסת פחות קרינה, וענין זה כבר מרומז בפרשת האזינו "יצרנהו כאישון עינו" (פרק ל"ב פסוק י'), וביאר הספורנו, שהקב"ה כשיצר את האדם הקיפו בכתנות עור בכדי שהאישון לא יפסד. יעו"ש. וראה עוד בפירוש

בכור שור שפירש שנקרא אישון על שם שמכסה את העין כשהאדם ישן, וגם על שם שמחשיך את העין. יעו"ש].

ועל פי האמור יש לבאר "ועינינו מאירות כשמש וכירח" דהיינו, מאירות כמו השמש שאז יש אור חזק, ואז האישונים מתכווצים, ועל ידי כך חלילה אור עינינו לא נפגע או נפגם. וגם כמו אור הירח, כשאז יש אור עמום וחלש, שאז האישונים מתרחבים, ובכך נשמר אור העיניים אף בחשיכה, ועל כך אנו מודים לה' יתברך.

וה' יאיר עינינו בתורתו התמימה, כאור לבנה חמה וכימה, ועמהם כל כוכבי רומה, להגדיל תורה ולהעצימה, עדי מזרח צפונה וימה, ותטיב לנו החתימה, בשנה טובה ונעימה, לשמח לב ישראל ולהחלימה, ולבית מקדשו לפני ולפנימה, וכהן גדול באבני חושן ואחלמה, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מדוע במשנה "אלו דברים" הנאמרת בתפילת שחרית הנוסח "הכנסת אורחים" ו"ביקור חולים" בא בלשון רבים, ואילו "הכנסת כלה" ו"לויית המת" בא בלשון יחיד

והנלענ"ד לתרץ בזה דהכנסת אורחים וביקור חולים באים בהמון, דהיינו שע"פ רוב באים כמה אורחים יחד לביתו, וע"כ אמר בלשון רבים הכנסת אורחים, וכן בביקור חולים כשהולך לבקר חבירו השוכב בבית חולים על הדרך מבקר עוד חולים הנמצאים שם בביה"ח יחד עם חבירו באותו חדר, וכן כשמבקרו בביתו, מעודד על הדרך גם את בני ביתו שגם הם נכאי רוח, ועל כן באו בלשון רבים. אולם בהכנסת כלה ולויית המת, הם אינם באים ע"פ רוב ביחד שהרי יש כלה אחת הנישאת ועוזר לה להוצאות החתונה, וכן יש מת אחד המלווה אותו. ועוד יש לומר שהכנסת אורחים וביקור חולים יכול בפעם אחת להכניס כמה אורחים ולבקר כמה חולים הנמצאים כולם במקום אחד, אולם להכניס כלה וללוות המת אינו יכול כמה בפעם אחת, ולכן נקט לשון יחיד.

בעזה"י ניסן המלומד בניסים התשע"ח

כבוד מעלת הרב הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

תנן במשנה בריש מסכת פאה (הנאמרת בתפילת שחרית לפי נוסח אשכנז),
 "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן, וכו', וביקור חולים והכנסת כלה,
 ולויית המת". ונשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נכנסה "הכנסת כלה",
 באמצע, בין "ביקור חולים", ל"הלווית המת". ועוד הקשה כת"ר, מדוע
 לא נכנס כאן עניין ניהום אבלים.

הנה כבר הביאו בשם גדולי הצדיקים, שמצוות הכנסת כלה בכוחה להרחיק
 בין "ביקור חולים" ל"הלווית המת", ולרפא את האדם, וסגולה גדולה
 לרפואת החולה לעסוק בהכנסת כלה, כתריס והגנה ורפואה שלימה.
 ומפני כך נכנסה מצוות "הכנסת כלה" באמצע. (בית יצחק מוורקא עמ'
 קנ"ו, ספר נחמד מזהב להרה"ק מקוזמיר דף מ"א, חלקת יהושע פתיחה
 עמוד ל"ט, אורחות רבינו ח"ג עמ' קכ"ט, ועוד).

ועוד יש לבאר בס"ד, ע"פ מעשה שאירע בדורינו בכלה, שאמה היתה
 חולה ונוטה למות ב"מ, ומיהרו לערוך לה חופה, לפני מטת חוליה של
 האם, והסדירו לכלה את כל האישורים הנצרכים, כדי שתזכה לראות
 בחופתה, ובאו כולם לפני האם ועודדוה בעת החופה ובירכוה, ומימלא
 קיימו גם מצוות ביקור חולים, ואחר זמן נפטרה האם לבית עולמה, וסייעו
 לכלה הצעירה בלווית המת. ומימלא זה הסדר שנתקיים, ביקור חולים,
 הכנסת כלה ולווית המת, וכך היו מסייעים בכל קהילות ישראל לחתנים
 וכלות, שהוריהם היו זקוקים לרפואה. וכשהיו באים אנשי הקהילה
 לערוך ביקור חולים, בבית החולה, מימלא היו רואים את בת החולה,
 והיו מייד מייעדים אותה לשידוך לאחד מבני הקהילה, ומקבלים עליהם
 לבוא לעזרתה, ואח"כ לאחר לוויית המת, היו מחתנים אותה. ועל כן נקט

בסדר זה.

ועוד יש לומר בדרך מליצה, שרווק אשר לא מצליח למצא את זיווגו, נחשב כחולה מחמת צערו וייאושו, וכשמשוהו חושב עליו, לשדך לו, הרי זה כביקור חולים לחתן, וזוכה גם לקיים מצוות הכנסת כלה, לאותה כלה רווקה, ולהחיות מתים, כי עד אותה העת גם החתן וגם הכלה, ששניהם היו בודדים ונחשבים כמת וכעת מלווים אותם לחופתם, וזוכה להחיותם...

ומה שהקשה עוד כת"ר, מדוע לא הוסיף התנא "ניחום אבלים", הנה כבר כתב הרמב"ם בפירוש המשניות שם שבכלל גמילות חסדים, מצוות ניחום אבלים. יעו"ש. ולפ"ז מובן מדוע לא הזכיר ניחום אבלים, כי הרי זה בכלל גמילות חסדים.

ועוד יש לומר, שכשהיו חוזרים מקבורת המת, היו עומדים בשורה ומנחמים את האבל, וכמבואר במשנה בברכות (פרק ג' משנה ב'), ולפ"ז מצוות לויית המת בכללה מצוות ניחום אבלים.

וה' יאריך ימינו ושנותינו בטוב ובנעימים, כימי אברהם זקן בא בימים, ונזכה לראות בביאת משיח צדק ולו יקחת עמים, ובבנין אריאל רם על כל רמים, ונקריב לפניו שני כבשים בני שנה תמימים. אכ"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מדוע בברכת "אהבת עולם" אומרים ודבק "לבנו" במצוותיך ויחד "לבנו" לאהבה ויראה את שמך. ומדוע נקט "לבנו" בלשון יחיד ואח"כ אמר ויחד "לבנו" בלשון רבים

הנה עמד בזה רבי ברוך הלוי עפשטיין זצ"ל (בעמח"ס תורה תמימה) בספרו ברוך שאמר על התפילה (עמ' ק') וביאר ע"פ הגמרא בב"ב (יב:) דשם לבב מורה על שני לבות, והוא ציור על יצר טוב ויצר רע, ומבקשים כי ייחד השני לבבות לאהבה וליראה את שמך, והיינו שירחיק את הרע ויקח יצר הטוב על מקומו, ועוד פירש שיאחד את לבבנו ללב לאהבה וליראה

את שמך. ע"ש. ואחר המחילה הרבה, תירץ לשון לבכנו ולא תירץ מדוע פעם אחת אמר לבנו ביחיד, ופעם אחת אמר לבכנו בלשון רבים. והנראה לעניות דעתי לתרץ בזה ע"פ מה שאמרו בגמרא בב"ב (יב:) א"ר אבדימי שמן חיפה קודם שיאכל וישתה יש לו שתי לבבות, לאחר שאוכל ושותה אין לו לב אחד שנאמר "איש נכוב ילבב" (איוב י"א) וכתוב "נכוב לוחות" (שמות כ"ז) ומתרגמינן חליל לוחין. ע"כ. והנראה לומר דמיירי קודם שיאכל וישתה במזון רוחני שהוא לימוד התורה, יש לאדם שתי לבבות וכן יש להוכיח ממה שהביא ראיה מלוחות הברית. ואחר שאדם לומד תורה יש לו לב אחד לאבינו שבשמים. ועפ"ז יש להסביר מ"ש בתפילה "והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך" – שע"י שעוסק בתורה נדבק לבו ללב אחד למצוות "ויחד לבכנו לאהבה וליראה את שמך" – שהוא המשך "לדבק לבנו" ומפרט דבריו ואמר שע"י לימוד ועסק התורה נדבק הלב במצוות, ללב אחד, ומתאחדים הלבבות לאהבה וליראה את שמך. ובזה מוסבר מה שפתח "ודבק לבנו" וסיים "ויחד לבכנו" שע"י עסק התורה הלב הופך משני לבבות ללב אחד, בקיום המצוות, ופרט וכפל דבריו שמתאחדים הלבבות, ע"י התורה והמצוות לאהבה את ה' יתברך.

ברכת "אתה חונן"

בעזה"י אייר התשפ"א

כבוד מעלת ידידנו הנכבד והנעלה, לשם טוב ותהילה

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

הנה הקשה כת"ר מה נשתנתה ברכת "אתה חונן", משאר ברכות העמידה, שכל הברכות מיד מתחילות בתפילה ובבקשה, כגון: השיבנו אבינו, סלח לנו, רפאנו, ועוד. מה שאין כן בברכת אתה חונן, המתחילה בשבח "אתה חונן", ורק אח"כ מתפללים ומבקשים "וחננו מאתך".

וראיתי לרבים שעמדו ותירצו תירוצים רבים ושונים, כולם אהובים ומשוננים. והנלענ"ד שבברכת "הנותן לשכוי", הנאמרת בברכות השחר, נחלקו הראשונים האם שכוי זהו הלב (טור סימן מ"ו בשם הרא"ש), או ביאורו תרנגול (רש"י ברכות ס:), ומימלא לא מבואר דיו האם ברכה זו מתכוונת על לב האדם, או על התרנגול, היודע להבחין בין יום ובין לילה. ולכך בברכת חונן הדעת מקדימים לשבח את הקב"ה על הדעת שנותן לאדם, והוסיפו דברי שבח לפני הבקשה, להורות שהקב"ה הוא החונן "לאדם" דווקא.

וה' החונן לאדם דעת, יבנה מקדשו כגן בעץ הדעת, ושם יעבדו כהנים כבגדים ובמגבעת, ושירי לוי ינעמו באוזן שומעת, וישראל במעמדם עם כל ברוך כורעת. אכ"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

כפילות בברכת רפאנו

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע בברכת רפאנו יש כפילות, הלא אם הקב"ה ירפא בוודאי נתרפא, ואם יושיענו ודאי נוושעה.

הנה תחילה וראש המקור לנוסח ברכת רפאנו הוא מספר ירמיה (פרק י"ז פסוק י"ד), שם הובא הפסוק "רפאני ה' וארפא הושיעני ואושעה". ורבים מן הפרשנים עמדו על הכפילות המובאת בפסוק, וראה בזה בזהר חדש (במדבר דף נ"ד).

והנלענ"ד לבאר ע"פ מה שידוע בדרך הרפואה, שאע"פ שאדם מבריא ממחלתו ב"מ, אף אחר כך לוקח תרופות כדורים ושאר סממנים כדי שלא תחזור המחלה ובכדי לחזק גופו מן המחלה שעברה עליו. ועל כן אמר הנביא "רפאני ה' וארפא", רפאנו רפואה שלימה שנרפא כליל אף מן התרופות ושאר מיני כדורים.

ועוד מצוי שאם יש חולה וצריך לקחתו באמבולנס או לאשפזו בבית רפואה, לאחר שמבריא קופצים עליו כל מיני נושים המבקשים שישלם

הוצאות האמבולנס האשפוז והתרופות, ורבים מקבלים מיני אגרות מס ומכתבים, כלים מכלים שונים ומוסיפים מס בריאות, ושרי מיסים למען ענותו בסיבלו, ומציעים לו כרטיס ביטוח מושלם משלים וסיפורי משלים. ושאר ירקות. ונמצא אותו חולה שרק עכשיו הבריא, חושב מחשבות בזהב ובכסף איך לשלם לנושיו את כל החובות הנזכרים, ועד שהבריא ממחלתו, סובל מכאבי ראש. ועל כיו"ב אמר "הושיענו ונושעה", שתושיע אותנו מתחילה וראש מרופאים ובתי חולים, "ונושעה", ונושע מכל ההוצאות המיותרות הללו, ולא נצטרך לשלם כספים וחובות. כמדבר ערבות.

ועוד י"ל בס"ד, ע"פ מה שהובא בזהר הקדוש (וישלח קע:), שלאדם יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים, רמ"ח אברים כנגד רמ"ח מצוות עשה, ושס"ה גידים כנגד שס"ה מצוות לא תעשה. ובתנחומא (פרשת כי תצא ב'), הובא, שכל איבר ואיבר מכריז ואומר, עשה עימי מצווה כדי שאחיה ואאריך ימים. ובספר שבט מוסר (פרק י"ד אות י"ח) הובא, שכאשר אדם מקיים מצווה, מתקן עמה את האיבר שמכוון אליה, ואם יש איבר שחטא בו, נגזר יסורין על אותו איבר, ובוזה מתכפר לו העוון, ונמצא שבעת עשיית מצוות מרפא את כל איבריו, ונותן לו חיים. ע"כ.

וכן הובא מעשה בזה בשער המצוות (פרשת עקב) בתלמיד האר"י, וכן בספר שבחי הבעש"ט (עמ' קכ"ג).

ולפ"ז י"ל, "רפאנו ה' וארפא", רפאנו ה' מחולי שבגוף באותו איבר, וארפא מאותה עבירה המכוונת אליו, "הושיענו", מיצר הרע המחטיא, "ונושעה", מכל תחלואינו, ונזכה לרפואה שלימה ותמידית.

והאל רופא רחמן, ישלח רפואה כרופא נאמן, לכל חולה השוכב כאלמן, ישמרהו ויחייהו כצננצנת המן, וכנביא ריפא לנעמן. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בנוסח ברכת ההודאה הנאמר בתפילה "בכל עת ערב ובוקר וצהריים", ולכאורה, אם נאמר "בכל עת", למה הוסיף "ערב ובוקר וצהריים".

והנלענ"ד לבאר בס"ד, בכל עת, היינו, כל רגע ורגע גוף האדם פועל בצורה מופלאה ללא לאות, ודוגמא לדבר מערכת הנשימה, ופעולת הלב, ומערכת העיכול, והמוח והעצבים, וכל זה נעשה בכל עת, ואפילו ללא מרגש.

והוסיפו "ערב ובוקר וצהריים", כי הניסים ונפלאות שנעשים בערב, שונים מהבוקר והצהריים, כי בערב אינו נופל בהלכו בחשיכה, ואפילו בלי משים לב שנעשה לו נס, ובבוקר קם ממטתו והשמש זורחת ומאירה את העולם בהלכו, ובצהריים השמש איננה שורפת את הגוף בשיא חומה, וכן על זה הדרך בכל יום ויום ובכל עת ושעה, ניסים ונפלאות, ללא לאות, ונזכה לגאולה וסוף התלאות. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מה ההבדל בין "גויי הארצות" ל"משפחות האדמה", הנאמרות ב"עלינו לשבח"

הנלענ"ד לבאר בס"ד, אברהם אבינו התברך "ונברכו בך כל משפחות האדמה" (בראשית פרק י"ב פסוק י"ג), ויצא ממנו ישמעאל, ובירך את זרעו של יצחק שיתברך בתוך בני ישמעאל, ויצחק עצמו התברך "והתברכו בזרעך כל גויי הארץ" (בראשית פרק כ"ו פסוק ד'), ויצא ממנו עשיו, ובירך את זרעו של יעקב שיתברך בתוך בני עשיו, הם הנוצרים. ולפי זה "משפחות האדמה", הם הישמעאלים, וגויי הארצות", הם הנוצרים בני עשיו.

וסמך לדבר שבני ישמעאל נקראו "משפחות האדמה", ממה שבקש אברהם אבינו מן האורחים לרחוץ רגליהם כי היו ערביים, והיו משתחווים

לאבק שעל רגליהם (ב"ר פרשה נ' אות ד'), ובתוספות השלם על התורה (בראשית פרק י"ח פסוק ד') כתבו "ורחצו רגליכם" מאבק, אבק בגימטריא מחמוט [כוונתם למוחמד] והוא אלוה של הישמעאלים. עכ"ל. וא"כ לפ"ז "משפחות האדמה", הם הישמעאלים.

ועוד יש להוסיף שיום אידם של המוסלמים הנקרא "רמדאן", פירושו אפר, כי בזמן זה החול והאפר חם מחום השמש, וא"כ הם תולים יום אידם בחול אפר ואדמה, וראוים הם לכנוי "משפחות האדמה".

וגויי הארצות הם בני עשיו, הנוצרים, ונקראים גויי הארצות, על שם שדרכם לכבוש ארצות, ונתקיימה בהם ברכת יצחק "על חרבך תחיה. וכמ"ש הרמב"ן (בראשית פרק ל"ו פסוק ל"א), וכ"כ באוצר הדרושים בראשית א', אדום הוא עשיו שנאמר בו "על חרבך תחיה", ודרכו לכבוש ארצות ולקחת רכושם וממונם. ע"כ. ועוד יש להוסיף שהנוצרים שלחו שליחים מיסיונרים לכל ארצות העולם בכדי להמיר דתם לנצרות. ולפי זה גויי הארצות הם הנוצרים וגויים שהתנצרו על ידם.

ועל שניהם אנו מודים להקב"ה ומשבחים שלא עשנו כגויי הארצות ולא כמשפחות האדמה, כי שניהם משתחווים להבל וריק ואל אל לא יושיע, וה' יתברך מושבו ברקיע, ועל הארץ יקרו מופיע. כן יגאלנו במפגיע, וקול ישועה משמיע. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ניסן המלומד בניסים התשפ"א

כבוד מעלת החכם הנעלה, לשם טוב ותהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

ראיתי לכת"ר, שהקשה, בכל מקום בסדר הקרבנות, כגון בתפילות המוספים בשבת ומועדים, נזכר משה רבינו בשם "משה עבדך", ורק

בפיטום הקטורת נקרא בשם "משה נביאך". ומה טעם לשינוי בדבר.

וראיתי תירוצים רבים וטובים, והנלענ"ד לענות חלקי גם אני בס"ד, שכידוע כשעלה משה רבינו למרום, כל אחד מהמלאכים מסר לו דבר במתנה, ואף מלאך המוות מסר לו למשה רבינו את סגולת פיטום הקטורת שבכוחה להציל בשעת המגיפה, וכמבואר בגמרא בשבת (פט.), ולפ"ז יש לומר שמשום כך הדגישו "משה נביאך בקטורת", להזכיר שקיבל את כוח סגולתה בנבואה בשמי מרומים.

ועוד יש לומר שמשה רבינו קיבל את נבואתו הראשונה בסנה, ולפי דעת החוקרים השיח המופיע בקטורת "מעלה עשן", הוא הסנה, (ראה טבע וארץ בתנ"ך פליקס עמ' 42), ולשם כך ציינו "משה נביאך", בקטורת להזכיר נבואתו של משה רבינו, בתוך עניין הקטורת, ולהזכיר שוכן סנה בתוך ענין זה לזכות ולתועלת עם ישראל.

וה' אלוקינו שוכן סנה, מהרה יגאל עם מדוכה ומעונה, ונשאר לפליטה המחנה, ובית מקדשו יבנה, ועל קרבן פסח נתמנה, אכ"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בקדושה ובטהרה

בברכת "על המחיה" הנוסח הוא "ונברך עליה בקדושה ובטהרה", ומקדימים את הקדושה לטהרה, ובספירת העומר יש נוהגים לומר יהי רצון, ושם הנוסח "ואטהר ואתקדש", וכן "לטהרנו ולקדשנו", וכאן מקדימים את הטהרה לקדושה, והקשה כת"ר מה טעם לדבר.

והנלענ"ד הואיל ובברכת על המחיה מבקשים "והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה ונברך עליה בקדושה ובטהרה", והואיל ומבקשים על בנין וישוב הארץ, מעלתה של הארץ לקדש את עוליה בונייה ומיישביה, ומיד עם עלייתם מתקדשים בקדושתה, אך כדי להמשיך להתקדש בקדושתה הינם חייבים ולטהר עצמם תמיד, ומשום כך הסדר בברכת "על המחיה"

הוא "בקדושה ובטהרה". מה שאין כן בימי הספירה כאשר מטהרים עצמינו מנ' שערי טומאה, ורק ביום החמישים זוכים כולי האי ואולי רק למעלת קדושה, ומשום כך הנוסח ביהי רצון שבספירת העומר טהרה ואח"כ קדושה.

עוד יש לתרץ שבברכת על המחיה המדובר הוא באכילה, וכאן הסדר הוא קדושה לפני טהרה, כי יש לאדם לקדש עצמו לפני אכילתו, ואח"כ יזכה לדרגת טהרה, משא"כ בספירת העומר שאין היא דבר גשמי כדוגמת אכילה, אלא מצוה רוחנית, כאן אדם צריך לטהר ולהכין עצמו כדי להרגיש בקדושת המצוה, כי לפי ההכנה שיכין עצמו לפני המצוה, כך תהיה כוונת נפשו במצוה, בבחינת "והכינו את אשר יביאו", וכן "היו נכונים", וכבר דברו בזה רבות בעלי המוסר, ועל כן שונה כאן הנוסח וקודמת הטהרה לקדושה.

"אנו מודים לך ומברכים את שמך"

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע בנוסח הברכה השניה של ברכת המזון יש כפילות מילים "אנו מודים לך ומברכים את שמך", ולמה פירט "מודים לך", "ומברכים את שמך".

וראיתי שרבים מגדולי ישראל עמדו בזה ותירצו תרוצים שונים, כלים מכלים שונים, והנלענ"ד בס"ד לבאר, ע"פ מה שידוע שאם אדם עושה לחבירו טובה, משורת הדרך ארץ והכרת הטוב, מיד הוא יודה לו ואף יכול להוסיף ולברכו. אך אם לא עשה לו חבירו טובה, ורק פוגשו ברחוב, מיד הוא ישאל בשלומו, ויכול אף להוסיף ולברכו, אך לא יודה לו, כי אין לו על מה להודות לו.

וכאן אנו גם מודים וגם מברכים לה' יתברך שנתן לנו מזון וארץ טובה ורחבה ובנין ירושלים, גם מודים וגם מברכים, כי דברים אלו הם מתנות טובות, ובזה לא שייך רק להודות בלי לברך. וגם לא שייך לברך בלי להודות. ועל כן כפל הדברים.

ועוד יש לומר שאם מודה לחבירו וגם מברכו, הברכה מקבלת משנה תוקף, ולעומת זאת ברכה בלי הודאה הרי היא טפילה, וכדוגמת משהו שהסיע את חבירו למקום מסויים, אם יודה לו ויברכו, הדברים ישמעו ויתקבלו יפה ובטוב טעם. ולעומת זאת, אם רק יברכו בלי להודות לו. הדבר חסר. ועל אחת כמה וכמה מלך מלכי המלכים שיש להודות לו ולברכו.

ברכת האורח

בעזה"י סיון המוכתר התשפ"א

כבוד מעלת הרב מלא מגדים, בדבריו המחכימים מפז נחמדים,
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי לכת"ר שהקשה, בברכת האורח מברכים "הרחמן הוא יברך את בעל הבית הזה בבנים שיחיו ובנכסים שירבו", ולכאורה מדוע מברכים אותו בנכסים, והלא כבר אמרו חז"ל: מרבה נכסים מרבה דאגה (אבות פרק ב' משנה ז').

ויש לומר על דרך הצחות וההלצה שמברכים "בבנים שיחיו ובנכסים שירבו", בחדא מחתא, ומימלא הואיל ועסוק בגידול הבנים שיחיו, מימלא כל דאגותיו יהיו עליהם וגם כשירבו נכסיו לא יהיו לו דאגות עליהם, כי דואג לבנים שיחיו לחנכם לתורה ולכל מחסורם, וגם לחלק את הנכסים כן ירבו ביניהם, ומימלא אין דאגות על הנכסים כלל...

ועוד הקשה כת"ר מדוע מבקשים "ויהיו נכסיו ונכסיו קרובים לעיר", והלא אם מבקש על בעל הבית ונכסיו, מדוע מבקש גם על עצמו "ונכסיו".

ויש לומר בדרך צחות כאשר האורח אומר בברכתו "ונכסיו", מיד העשיר המארח תמהה אל ליבו, וכי יש לאורח נכסים, ואולי אומר כן בכדי לפתוח פה לטובה, וכשמברר ושומע שאין לו כל נכס, והוא עני

מרוד ונזקק, פותח את ידו לתת ולעזור לו, ומשום כך הוסיפו "ונכסינו", בתוך ברכת האורח, בכדי לרמז לו לעשיר המארח לתת לאורח דבר מה, כי לעני אין כל, וכל שכן שאין לו שום נכס, וכששומע זאת, מיד ממחרת לתת לו כדרך רחמנים בני רחמנים...

וזכות מצוות הכנסת אורחים, יבנה לנו ה' מקדשו המלא בריח ניחוחים, ועל נחלת אבותינו נהיה בטוחים, ויגן עלינו מכל אויבינו כשושנה בין החוחים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ברכה על שירה ונגינה

בעזה"י טבת התשפ"א

לכבוד ידידנו המרומם, כאחד הגדולים בשמם

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, הנה ידוע שאסור להנות מהעולם הזה בלא ברכה (ברכות לה.), ולפי זה מדוע לא קבעו ברכה על שירה ונגינה, שנהנים ממנה.

הנה כבר ביארו הראשונים דאסור להנות מהעולם הזה, כל זה מיירי רק בהנאות הנכנסות לגוף, וגופו נהנה, אך שאר הנאות שרי להנות בלא ברכה, (ראה רמב"ן ברכות ריש פרק ח', וכן הרא"ה שם נג. וריטב"א שם, ותוס' פסחים נג: ד"ה אין) ועוד. וכן כתב הרמ"א בדרכי משה (סימן רט"ז) ע"פ התוס', שזהו הטעם שאין מברכים על הקול, כי הקול אינו הנאת הגוף ממש כאכילה, ואינו דומה לריח שמברכים עליו, כי בריח הפרי או הבושם הוא מגופו ועצמותו של הפרי או הבושם, וקול האדם או קול הכלי אינו מגופו ועצמותו, אלא מצד כח המנשב בו. יעו"ש.

ועוד יש לומר שהנאת הנגינה והשירה היא נגינה רוחנית שמקורה

מהעולמות העליונים (ראה לבנת הספיר מקץ דף סב. וברית מנוחה דרך הב' דף י"א), וכן כתב רבי שלמה אלקבץ זצ"ל בספרו מנות הלוי (אסתר א', ח'), שתינוק אוהב ניגון ומשקיטין אותו בכך מתוך בכייתו, כי נפשו מורגלת בקול הנגינה של מעלה, ומתקשר בעונג של מעלה ונשקט. יעו"ש. ולפ"ז מה שאמרו שאסור להינות מהעולם הזה בלא ברכה, היינו בהנאות שמקורם בעולם הזה, אך הנאת השירה והנגינה שמקורה בעולמות העליונים ובהיכל הנגינה, אולי לא חייבו ברכה.

ועוד יש לומר, שבברכת "הבוחר בשירי זמרה", שאנו אומרים בתפילת שחרית, אנו מודים על כל השירות ונגינות ששומעים במהלך היום.

וה' יזכנו לשמוע קול לוי בשיר המעלות, ונקריב לפניו קרבנות ועולות, בשירות זמירות ותהילות, תוך עם חוגג במקהלות, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

"אתה קדשת את יום השביעי לשמך"

בתפילת ערבית של שבת אנו אומרים "אתה קדשת את יום השביעי לשמך", ומה כוונת המילה "לשמך".

הנה כבר עמדו בזה רבים מחכמי ישראל ובארו, "לשמך", היינו שהקב"ה קידש את השבת כדי שלא יהיה האדם מוטרד, אלא רק יעסוק בתורה ויעבוד את ה'. (ראה באגרת הטיול לרבי חיים בן בצלאל עמ' נ"ה). וכן מובא בטור (או"ח סימן ר"צ) אמרה תורה לפני הקב"ה, רבונו של עולם, כשיבאו בני ישראל לארץ, יהיה כל אחד עוסק, זה בגפנו וזה בתאנתו, אני מה תהא עלי, אמר לה הקב"ה, נתתי להם יום שבת שיעסקו אז בתורה. יעו"ש. (וראה עוד בזה בספר פרי טוב לרבי יעקב חיים סופר שליט"א סימן כ"א). ועוד נאמרו בזה ביאורים נוספים.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר, כי הנה לצערינו, בני ישראל אשר רחקו מן התורה והמצוות בשגגתם, לא יודעים במעלת ובכבוד השבת, ורבים

מהם מעבירים את יום שבת קודש בדברי הבל וריק טיולים שחוק חוכא והיטלולא. ובנוסף מכנים את יום השבת בכל מיני כינויים כדי לבטאות את "היום כיף" שמעבירים בו.

יש אנשים המתכנסים ביום שבת לענייני תרבות ושיחות נפש בענייני דיומא, ואצלם מכנים את יום השבת בשם "שבתרבות". יש אנשי בטחון וצבא המקבלים בימי חמישי שישי ושבת חופש, ומכנים את ימים אלו בראשי תיבות "חמשוש", כי בימים אלו מבליים ונופשים. ויש שקוראים "שבת ללא הפסקה", או אנשים המעבירים את השבת בקניות מכנים את השבת בשם "שופינג שבת", ויש עוד כל מיני כינויים ושאר ירקות, ועל כולם השבת זועקת שאינה חפצה בשמות גנאי אלו. ועל כך יש לרמז את דברי התפילה "אתה קדשת את יום השביעי לשמך", הקב"ה קידש את השבת לא לכנות לה שמות המבטאים חילול שבת ויום הוואי, אלא "לשמך", לשם שמים ולשם הבורא יתברך. וכידוע שהשבת נקראת בשבעים שמות, וכל שמותיה שמות קודש ולא סתם כינויי גנאי (וראה בספר שלוש אגרות השבת לרב לוינ נח זצ"ל, שם מנה את כל שמותיה).

וזכות יום שבת מנוחה, נזכה לברכה והרווחה, שובע שמחות השקט ובטחה, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

לעיני כל חי

בכתר במוסף של שבת אנו אומרים "וישמיענו ברחמיו לעיני כל חי", ולכאורה היה צריך לומר, "לאוזני כל חי".

הנה כבר נאמרו מספר תירוצים על שאלה זו, והנלענ"ד לתרץ ע"פ מה שכתב האבן עזרא בשמות (פרק ה' פסוק כ"א) ובעוד כמה מקומות, שכל חמשת החושים מתחברים אל מקום אחד, כמו "וכל העם רואים את הקולות" (שם), ראייה היא בעיניים, וקולות הם באוזניים. וכן "ומתוק האור" (קהלת פרק י"א פסוק ז'), לאור אין טעם ולא שייך לומר עליו

מתוק, כי הלא הוא בחוש הראיה ולא בחוש הטעם שבחיך, אלא שניתן להשאיל ולהחליף שמות החושים זה בזה. יעו"ש. וגם כאן החליף החושים זה בזה.

עוד נלענ"ד לתרץ ע"פ מה שנאמר בישעיה (פרק י"א פסוק ג') "ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח", וביאר האבן עזרא (שם) שלפעמים הרגשת האוזן תטעה, שתשמיע ואין קול, וגם העין תטעה שיראה לה הנח שהוא נע, ורק הרגשת הריח לא תטעה. יעו"ש. ולעתיד לבא בימות המשיח, גם העין וגם האוזן יראו וישמעו ללא טעות שזו הגאולה "הן גאלתי אתכם אחרית כראשית".

עוד יש לבאר, שידוע כי המרחק בפרצוף בין העין לאוזן, הוא מרחק קצר, וכך לעתיד לבא בגאולה, תראה הגלות כקצרה והגאולה הראשונה והשניה יראו כאילו מחוברות "הן גאלתי אתכם אחרית כראשית".

ויהי רצון ויראו עיננו, ותשמענה אוזנינו, בבנין בית מקדשנו ותפארתנו. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

"ועננו בורא עולם"

בעזה"י שלהי טבת התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בתפילת "עננו בורא עולם" הנאמרת בקהילות אשכנז בעת עצירת גשמים ל"ע, בתוך שומע תפילה, הוסיפו מתקני הנוסח הרבה בקשות על דברים נוספים, ומה ראו להוסיף כן, והרי עיקר הבקשה היא על הגשם.

הנה מקור הנוסח ואמירתו, הוא מרבי אליעזר אשכנזי, והובא בטור

(או"ח סימן תקע"ט). והנלענ"ד, שכל הבקשות הנזכרות בנוסח זה קשורות לגשם, כי כשמגיע גשם, מימלא מגיע עת רצון לקיבול תפילות, הן בדברים רוחניים והן בדברים גשמיים, וכמבואר בגמרא בתענית (ז).

ואנו מבקשים "להודיע גדלו והדרת כבודו", שבזכות תפילותינו על הגשם יורדים גשמי ברכה, ובזה יהיה קידוש ה' בעולם, שבכח תפילותינו זכינו לגשמי ברכה. והמתבונן יראה שכל הדברים הנזכרים בנוסח קשורים לגשמים, כי בזכות הגשמים יש שבע בעולם ברכה ביבול עושר ופרנסה, וסרים מן העולם דבר ורעב, כי הגשם גם בכוחו לטהר את האויר מחולאים רעים ב"מ, וכשיש שבע, מימלא אין רעב ח"ו. וכן אין חרב, כי כשאין גשם אנשים לוקחים אוכל מזון ומים בכח, ויכולים לקחת בשבי בני אדם, ולבזוז ממון, וכן חיות רעות משוטטות גם הן לחפש מזון. ויצר הרע גם הוא משוטט, כי כשיש גשם אנשים לבושים בצניעות וספונים בביתם, ולא הולכי רכיל, או ברחובות בראש כל חוצות, וגם לא ממהרים ללכת לדבר עבירה מחמת גשם רוח וקור. ועל כן הוסיפו מתקני הנוסח את הדברים הנזכרים, כי כולם קשורים בגשמי ברכה משמי מרומים, להחיות נפשות עלומים, ולהשקות שדות וכרמים, ולשמח דכאים ונעלמים, וכן ישמחנו בבנין קדומים, בעולות זבחים ושלמים, ושם נעלה ונראה בריח בשמים. אכ"ר. עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

כמה תשובות בעניני נוסח "על הניסים" הנאמר בפורים

"בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה" מה ראו אנשי כנסת הגדולה להוסיף, "בשושן הבירה"

הנה עמד בזה בספר בני יששכר (מאמרי חודש כסלו טבת) וכתב, בנוסח דחנוכה לא פרט מקום הנס, ובכאן פרט, לרמז דברי חז"ל משום דאין אומרים שירה על נס שבחון לארץ. ע"כ.

עוד מתרצים קושיא זו, בשם המהרי"ל דיסקין והרבי מצאנז זצ"ל, שארץ

ישראל הוא מקום השראת השכינה "ועיני ה' אלהיך בה" (דברים פרק י"א פסוק כ"ב), וודאי שיעשה בה נס, אך בשושן שהיתה חו"ל, נס ופלא הגדיל ה' לעשות עמנו להצילנו מאויבנו, וזהו החידוש שבזה רמזו "בשושן הבירה", ולכן קבעו יום מיוחד למוקפות חומה, המורה על ארץ ישראל (ר"ן מגילה פ"א ד"ה ויש כאן), לסימנא מלתא על הנס שעשה עמנו ה' כאילו היינו בארץ ישראל. ע"כ.

עוד ביאר בספר נחלת דבש (עמ' ת"פ), ע"פ מה שמסופר במדרש לקח טוב, וכן בפירוש הגר"א על מגילת אסתר (פרק ב' פסוק ה') שכסאו של המלך אחשוורוש היה זהה לכסאו של שלמה המלך. שכאשר עלה אחשוורוש למלכות, ביקש להראות את גדולתו ואת מלכותו, וציווה לבנות לו כסא מפואר בדמותו של כסא שלמה. עבדי אחשוורוש פנו לחפש את האמנים שיוכלו לבנות כסא כזה, ולאחר חיפוש מייגע נמצאו אנשי מקצוע בעירה קטנה בשם שושן. הם החלו בעבודה, וכאשר סיימו התברר כי לא ניתן להעביר את הרהיט הכבד והגדול לעיר הבירה של אחשוורוש. אחשוורוש כעס וקצף, ואז הכניס בו הקב"ה רוח שטות והוא חש כי עלה בידו פיתרון. הוא יהפוך את שושן לעיר הבירה, ואז יוכל לשבת על כסא מלכותו בעיר הבירה. מאותה שעה הפכה העירה הקטנה והנידחת שושן, לעיר הבירה של האימפריה הפרסית ששלטה על מאה עשרים ושבע מדינות. וכך מסיים הגר"א, "לב מלכים ושרים ביד ה'" - כל זאת סיבב הקב"ה כדי להקדים רפואה למכה, שהרי: "איש יהודי היה בשושן הבירה, ושמו מרדכי..." ועל ידו רצה ה' יתברך לסובב את נס הצלתם של עם ישראל. ע"כ. ומפני כך ציינו חז"ל בשושן הבירה, להזכיר את השגחת הבורא יתברך בעבור עמו ישראל.

והנלענ"ד לבאר שהואיל ועם ישראל נהנו מסעודתו של אותו רשע שהיתה בשושן, מפני כך בדרך תוכחה הזכירו שושן בעל הניסים, לזכור שבשל כך נגזרה אותה גזירה, ויזכרו לעלות לארץ הקודש, וגם הלום ראיתי שכיוונתי לדעתו הגדולה, של הקדוש הרב מאיר כהנא הי"ד בספר

צופה ומנהיג ח"א (עניני המגילה), שהעונש שבא על היהודים בשושן בא בגלל ששכחו שהם בגלות, והפסיקו להתאבל על ירושלים ובית המקדש והלכו לארמון של אחשורוש. ע"כ.

עוד נלענ"ד שהטעם שהזכירו שושן הבירה, להזכיר דברי רב שמואל בר יהודה, בתחילה קבעוה בשושן, ולבסוף בכל העולם כולו. (מגילה ז.), ולזכור שקביעת ימים אלו החלה בשושן.

מדוע יש כפילות לשון "הפרת את עצתו וקלקלת את מחשבתו", הלא אם הפר עצתו מימלא קלקל מחשבתו

בספר מועדי ה' (עמ' ר"ח) ביאר ע"פ פירוש הגר"א שלהמן היו עצה ומחשבה, עצה להרוג את עם ישראל, ומחשבה לעוקרם מן התורה והמצוות, והוכיח כן בהוכחות שונות, ובזה ביאר כוונת הלשון הפרת את עצתו, שהפר העצה להרוג את ישראל, ולשון הפר הוא ביטול דבר שנעשה, הואיל ונחתמה גזרה זו בשמים, והקב"ה הפר עצתו. וקלקל מחשבתו, שחשב לעקרם מן התורה והמצוות, וקלקל פירושו בדבר שלא יחול כלל. ע"כ.

ובספר אוהל מושה (עמ' תק"ע) ביאר ע"פ דברי הגר"א (אסתר פרק ט' פסוק א'), אויב הוא הרוצה לעשות רעה בעצמו, שונא הוא השמח ברעתו, אך אינו עושה כלום. ולכן מבקשים כלפי השונאים "בטל מחשבות שונאינו", וכלפי האויבים "הפר עצת אויבינו", כי אצל השונאים ליכא רק מחשבה, ואינם עושים בפועל, ואצל האויבים המחשבה יוצאת לפועל, ובזה ביאר כפל ההודאה בתפילת על הניסים "הפרת עצתו וקלקלת מחשבתו", כי במגילה לא רק שרואים את הישועה עצמה מגזירת המן, אלא גם איך כל מחשבותיו עצמם נהפכו לתשועת ישראל, והאריך להביא ראיות בזה מביאור הגר"א. יעו"ש.

ובספר ילקוט ציוני הדרך (עמ' ס"א) כתב שסדרו ההודאה כנגד ג' דברים, מחשבה דיבור ומעשה, מחשבה המן חשב "וימלא המן חמה ויבקש להרוג". דיבור, "ויאמר המן ישנו עם אחד". מעשה "ונשלוח ספרים"

"ויעש העץ". וכנגד זה "הפרת עצתו" דבור. וקלקלת מחשבתו", מחשבה. והשבות לו גמולו בראשו, מעשה. עכ"ד. ובזה מתורצים כמה קושיות.

וראה ראיתי לרב הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א בספרו טוב להודות ח"ב (עמ' ו') שביאר, הפרת עצתו זו העצה שקבל לתלות את מרדכי. עכ"ל. ואחר המחילה הרבה מהדרת גאונו, לפי זה הול"ל, הפרת עצתם, כי עצה זו נתנה לו להמן ע"י חכמיו וזרש אשתו, ולא עולים דבריו בקנה אחד עם לשון ההודאה.

ואענה חלקי גם אני ע"פ הנלענ"ד בס"ד, הפרת עצתו, זו העצה שנתן אליפז לבנו עמלק, להרוג את עם ישראל, וכמובא בילקוט (פרשת חוקת אות תשס"ד, ובעוד מקומות), וקלקלת מחשבתו, מיירי במחשבת המן.

עוד נלענ"ד להוסיף ולבאר כי הנה ראינו ברעת עמינו בימי השואה האיומה של יהדות אירופה, כאשר אותו צורר רשע וארור איים להרוג את העם היהודי, ועשה עצה, ואף קיים מחשבתו, לדאבון לבנו. ועד היום הזה יש עוד הממשיכים בדרכו לאיים על עם ישראל. ואף בגרמניה עצמה יש המכנים עצמם כממשיכי דרך אותו צורר, לתקפ"צ, וחרבם תבא בליבם.

ואך אצל המן הפרת את עצתו, להרוג את עם ישראל, וגם מי שחשב בפרס לעשות כן במקומו, קלקלת מחשבתו, שאף אחד לא אהין לעשות כן, כי נפל פחד היהודים עליהם. ומשום כך כפל הדברים.

"ותלו אותו ואת בניו על העץ והשבות לו גמולו בראשו", אם תלוהו ודאי השיבו גמולו בראשו ומדוע הכפל דברים. וכן מה באה המילה "את" לרבות [למ"ד שמרבין אתין שלא רק בתורה, אלא גם שבתפילה].

הנה תחילה וראש הגמרא במגילה (טז.) אומרת על הפסוק "והמן נדחף לביתו אבל וחפוי ראש", אבל על ביתו וחפוי ראש על שאירע לו. שביתו של המן ראתה אותו מוביל את מרדכי וחשבה שמי שמוביל זה מרדכי, ושפכה עליו מי שופכין, וכיון שראתה שזה המן היא נפלה ומתה, וגם הוא לא רחץ מטינופו, ומיד הבהילוהו לבא אל המלך, וכמ"ש רש"י

בגמרא שם. ולפי זה, יש לבאר, והשבות לו גמולו בראשו, זהו המי שופכין. וסידר הדברים גמולו בראשו בסוף, משום שזה היה בזיון רב נוסף למה שתלוהו, שגם נתלה עם המי שופכין בראשו. ובזה יש לתרץ "את", לרבות המי שופכין.

עוד יש לומר ע"פ מש"כ בפירוש מגילת אסתר לרמב"ם, שטרם תלו את המן הסירו מצנפתו, ומרטו זקנו, וכבלוהו בכבלים והוציאוהו עם עשרת בניו. ע"כ. ובזה יש לומר שהשיבו לו גמלו בראשו, היינו שהורידו לו המצנפת מהראש, ומרטו זקנו, ו"את" בא לרבות בנוסף למה שתלאוהו גם בזוהו בדברים הנ"ל.

וגם הלום ראיתי בספר שערי בינה לבעל הרוקח שכתב "ויתלו את המן", לרבות שתלאוהו בבגדיו החשובים שיהא ניכר וגלוי לכל. ע"כ. ודפח"ח.

ובמקום אחר ביארתי בס"ד את הפסוק "ואת עשרת בני המן תלו" (פרק ט' פסוק י"ד), "ואת", מה בא לרבות. אלא שנוסף למה שנהרגו גם תלאום אח"כ, וכמבואר ברש"י ובמהר"י קרא שם.

ומהרי"ל דסקין (מגילה טו.) מבאר, שאסתר בקשה מהמלך לתלות עשרה מבני המן נוספים על העשרה שכבר מתו ביום הראשון. יעו"ש.

ויש עוד לומר, ע"פ מה שהובא ברש"י (אסתר פרק ט' פסוק י'), ע"פ סדר עולם, שאותם עשרת בני המן, כתבו שטנה לבטל בנין בית המקדש, יעו"ש.

ועוד הוסיפו על העץ שכבר נתלה בו המן, יחד את בניו, (כמבואר בספר מעם לועז אסתר עמ' רי"א בשם ר"א מגרמיזא), ולפ"ז "ואת", בא לרבות את המן שכבר היה תלוי.

וי"ל שיחד עמם גם תלו את כתב השטנה. וכדרך שנתלה המן יחד עם כל גנזיו שהיו חקוקים על לבו, ונתלו עמו, וכמבואר בספר מעם לועז אסתר עמ' רי"ב).

ועוד י"ל, ע"פ מה שהובא בספר מעם לועז (שם) שעמדו י"א יורים וירו בלבם של המן ובניו י"א יריות ויצאו נשמותיהם כאחד. יעו"ש, ולפ"ז נוסף למה שתלו גם ירו בהם.

והאל אשר אין מבלתו, יגאל עמו ונחלתו, ויראנו מהרה בבנין ביתו, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

כפיוט לפורים, "שושנת יעקב", נכתב "בראותם יחד תכלת מרדכי", והקשה כת"ר, מה פשר תיבת "יחד"

ופשט הדבר, שכל יהודי העיר שושן נתקבצו יחד לראות את מרדכי היהודי, וכולם צהלו לראותו לבוש בבגדי תכלת ומלכות. וראיתי שרבים וטובים אחרונים גם ראשונים, כלים מכלים שונים, עמדו לבאר ולפרש ביאורים שונים. בביאור תיבת "יחד", שבפיוט. ואנכי הדל הנלענ"ד להוסיף ולבאר "בראותם יחד", "יחד", מלשון "ויחד יתרו", ששמחו והתרגשו עד שנעשה בשרם חידודים חידודים. ובפרט כאשר ראו צורת ירושלים על חרבו של מרדכי, כפי שהובא בתרגום, על הפסוק "ומרדכי יצא מלפני המלך" (פרק ח' פסוק ט"ו), שהדבר הפעים כל לב יהודי.

גבי שאלתו השניה מדוע אמרו חז"ל (שבת פח.) "הדר קבלוה בימי אחשורוש" ולא בימי מרדכי"

הנה עמד בזה בספר ויוסף אברהם חלק ב' (מגילת אסתר), וכתב לבאר ע"פ הגמרא במגילה (יד.) גדולה הסרת הטבעת ע"י אחשורוש ונתינתה להמן, יותר ממ"ח נביאים וי"ז נביאות שעמדו להם לישראל, ועל כן תלה הזכות באחשורוש שהחזירם למוטב.

והנלענ"ד לבאר, ע"פ מה שכתב הרמ"ע מפאנו (גילגולי נשמות אות ו') וז"ל: ושתי נתגלגלה בההיא פרה שמכר אותו חסיד, ולא היתה רוצה לחרוש בשבת, היא ושתי כי היא היתה רוצה שיעשו בנות ישראל מלאכה בשבת, ואותו חסיד היה מכירה כדי שלא להנאותה גם כן מכרה, ולחש

באזנה כמו שלחש אליהו לב' פרים, ואותו גוי המתגייר על זה הוא אחשורוש, ואז היה תיקונה. עכ"ל. דהיינו "הדור קבלוה בימי אחשורוש", כאשר חזר אחשורוש בגילגול, וראה את אותה פרה שאינה חורשת בשבת, חזר ונתגייר, ועימו נהיה גם קדוש ה' לעם ישראל בשמירת שבת וקיום מצוות, ואתי שפיר תיבת "הדור קבלוה", שחזר בגלגול.

ואת חג הפורים, תחוגו בשמחה ובשירים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט

בעזה"י אדר הנאדר התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

בגמרא במגילה (טז.), מסופר, כאשר הגיע המן ליד ביתו, שפכה בתו על ראשו מן הגג עביט שופכין, בחשבה שהוא הרכוב על הסוס, ומרדכי הוא הקורא ברחוב העיר, וכשהרים המן עיניו למעלה, והבינה ששפכה על אביה, הפילה עצמה מן הגג ומתה. ע"כ. והקשה כת"ר, איך לא הבחינה הבת בקולו של אביה.

הנה כבר עמד על קושיא זו רבינו יוסף חיים זי"ע, בספרו בן יהוידע (שם), וביאר שמרוב שהמן צעק לאורך כל הדרך, מימלא הוחלש קולו ונהיה צרוד, ועל כן לא הבחינה בקולו של אביה. יעו"ש.

ובספר ברכת אברהם (שם) תירץ, שהמן לא עבר על יד ביתו, אלא רק בכדי להחזיר את מרדכי לשער המלך, שהוא מקום מרדכי, וביתו של המן היה סמוך ונראה לשער המלך, ולא עבר שם כלל בכדי להוליכו ברחוב העיר, ועל כן לא היה עליו חיוב ההכרזה שם, ומימלא בתו לא שמעה את אביה כלל. ועוד שבתו של המן ידעה גודל גאוותו של אביה, שמסוגל

לשבת על הסוס, ושרים ירוצו לפניו והוא עצמו יכריז על עצמו, ולכן אף ששמעה אותו מכריז, חשבה שהוא על הסוס. ומה עוד שלפי תרגום שני על מגילת אסתר, הלכו לפני מרדכי כ"ז אלף נערים, והכריזו גם הם ככה יעשה לאיש, וא"כ פשוט שלא היה קולו ניכר. יעו"ש. (והובא בספר מאורות המגילה עמ' שכ"ה).

ויש לומר בס"ד, שבתו של המן הרשע סברה שאביה רגיל לדבר בנחת כדרך המכובדים ולא לצעוק, אך מרדכי כולם שמעו את קולו צועק וזועק כמ"ש "ויזעק זעקה גדולה ומרה" (אסתר פרק ד' פסוק א'), וחשבה אותה מרשעת בלבה, כמובן שמי שצועק זה מרדכי הרגיל לצעוק בפני כל, אך אביה המן הרשע, מדבר בכבוד ולעולם לא צועק.. (וראה עוד בפירוש הגר"א על מגילת אסתר שם "אל רחוב העיר", להודיע שלא היה בוש לצעוק ברחוב העיר לפני שער המלך).

ועוד י"ל שבתו של המן שמעה את קולו של אביה צרוד מרוב צעקות, ואמרה אותה מרשעת בלבה, כנראה שזהו קולו של מרדכי שצעק צעקה גדולה ומרה, וקולו צרוד עתה מכל הצעקות שצעק לפני וצועק גם עכשיו...

ועוד יש לומר, ע"פ מש"כ הרה"ק מאפטא זי"ע, (הובא בליקוטים חדשים בסוף ספר אוהב ישראל), ששטר המכירה של המן נכתב בלשון הקודש. יעו"ש. ולפ"ז הכיר המן הרשע בלשון הקודש, ורצה לבזות את מרדכי שיוליכו ברחוב העיר ויקרא לפניו בלשון הקודש "ככה יעשה לאיש", כדי שיבינו כל היהודים שמרדכי ח"ו כפוף להמן, וישמעו את קולו, אך נהפך הכל על ראשו, וכשהולך את מרדכי הוצרך לקרא "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו", בלשון הקודש, כי כן ציוה לו המלך, וכן הדבר מדויק בפסוק "ויאמר המלך להמן, מהר קח את הלבוש ואת הסוס, כאשר דברת, ועשה כן למרדכי היהודי, היושב בשער המלך, אל תפל דבר מכל אשר דברת" (פרק ו' פסוק י'), "מכל אשר דברת", היינו, כפי שדברת בלשון הקודש, לקרא לפניו, ככה תקרא באותו הלשון. ומימלא,

כאשר קרא המן ברחוב העיר בלשון הקודש, בתחילה זיהו את קולו שזהו המן הרשע הקורא בלשון הקודש בלעג לשון, אך אח"כ כאשר נחלש קולו ונהיה צרוד ודיבר בלשון הקודש, מימלא לא זהתה בתו את קולו של אביה. וזה סופו של אותו גוי רשע שניסה לדבר בלשון הקודש בלעג ובוז, ולהרים קולו על עם ה' בכרוז, שהבהילוהו אבל וחפוי ראש בזירוז, ותלו אותו ואת בניו על עץ גבוה בבוז, וליהודים היתה אורה ושמחה כאור הגנוז, כן יהיה לנו ולכל ישראל בשירה בפיוט ובחרוז. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

וואחרי כתבי כל זאת העירני הרב ריחמ"א שליט"א, שבפירוש הרמב"ם על מגילת אסתר מובא, שהמן היה מכריז בלשון סורי: "כדין יתעביד לגברא די מלכא צבי ביה ליקרותיה". ואיישר חיליה].

"ולפי שהוציא עצמו"

הנה הקשה כת"ר בהגדה של פסח מובאים דבריו של הבן הרשע "ולפי שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר". לכאורה הנוסח היותר מתאים הוא "לפי שכפר בעיקר הוציא עצמו מן הכלל", שהרי התהליך הוא שקודם האדם כופר רח"ל בהקב"ה, ולאחר מכן הוא מוציא עצמו מן הכלל. ומדוע א"כ סדר הדברים כפי שמובא בהגדה שונה.

והנלענ"ד לתרץ הדבר ע"פ מה שמספרים על מספר נערים "נושרים" משיבות, שבכדי לחזקם ולהחזירם למוטב הפגישו אותם עם הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א בביתו, הרב הגאון, רבי חיים שאלם מה הביא אותם לסור מדרך הישר, והנערים השיבו, כי היו להם שאלות אמוניות שהציקו להם ולא נתנו מנוח לנפשם, הרב הגאון בקשם שישטחו לפניו את שאלותיהם, ולאחר שסיימו שאלם אם יש להם עוד שאלות נוספות, משהשיבו כי אלו השאלות, בירך אותם בברכת ברכה והצלחה ושיזכו לחזור בתשובה, אחד מהנערים, הרהיב עוז בנפשו ושאל את הרב מדוע

אין הוא משיב לשאלותיהם, ענה לו הרב בסיפור: הרבי מבריסק הלך פעם אחת ופגש בתלמידו שהתקלקל וסר מן הדרך, התלמיד שחש לא בנוח לפגוש במורו ורבו, התנצל בפני רבו באומרו, כי סר מן הדרך בשל שאלות באמונה שהיו לו. מששטח אותם בפני הרב, הוא ציפה לתשובה, אולם הרב בירכו והמשיך בדרכו, שאלו התלמיד מדוע אינו משיבו תשובות, ענה הרב, אני עונה על שאלות ולא על תירוצים. סיים הגר"ח קנייבסקי שליט"א את הסיפור ופנה אל שלושת הנערים ואמר להם, "החלטתם לפרוק עול מאחר שלא שלטתם ביצרכם, ומצאתם לכך תירוץ שיש לכם שאלות, ועל תירוצים אני לא עונה תשובות" סיים הגר"ח ובירכם שוב שיזכו לשוב בתשובה שלימה. ע"כ.

ועל פי זה מבואר הדבר היטב, שהרשע קודם מוציא עצמו מן הכלל, ואחר כך מוצא תירוצים וסיבות מדוע פרק עול, אך אלו אינם אלא תירוצים בלבד.

והאל הדגול מרבבה, הבוחר בעמו ישראל באהבה, יחזיר עמו ישראל בתשובה, ואת חג המצות, תחוגו בדיצות. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מדוע אין אומרים בהגדה של פסח "מה נשתנה הלילה הזה וכו', שהלילה הזה אומרים הלל ואומרים אותו ב' פעמים"

והנלענ"ד בס"ד לתרץ כמה תירוצים, א', שאלת הילד נעשית בתחילת הסדר ואין הוא יודע שכבר אמרו הלל בבית הכנסת, כי ע"פ רוב אין הילדים באים לבית הכנסת, וגם מי שאשתו שואלת אותו, גם היא אין דרכה לבא לבית הכנסת בלילה, ועל כן אין מקום לשאלה זו.

ב', הואיל והשאלות נעשות בתחילת הלילה, אין הילד יודע שעתידין לומר הלל בסוף הלילה. ועל כן לא סידר המגיד שאלה כלל על ענין ההלל. ואחר כתבי כל זאת, שמחתי כמוצא שלל רב, שכיוונתי מעין זה, לדעתו הרמתה של יוסף הוא המשביר, כמוה"ר רבי יוסף משאש זצ"ל,

בפירושו להגדה של פסח (עמ' 78) וז"ל: גם שאלה על שינוי קריאת ההגדה בלילה הזה מכל הלילות, לא שייך למתני, כי קריאת ההגדה, היא תשובה על דברי השואל מה נשתנה, וכל עוד שלא שאל, אינו יודע שחובה עלינו לקרות ההגדה בלילה הזה, שישאל מה נשתנה, אך אחר שישאל מה נשתנה וכו', אנחנו משיבים לו עבדים וכו', ומגידיים לו כל הענין. עכ"ל. וברוך רחמנא דסיען.

ג', גם כאשר בית המקדש היה קיים והיו אומרים הלל עם עשיית קרבן פסח ועם אכילתו, וכמבואר בגמרא בפסחים (צה. :), אין הדבר הראה שינוי כל שהוא, שהרי הגמרא שם אומרת גבי פסח שני הטעון הלל בעשייתו, ואין טעון הלל באכילתו, אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן ואין אומרים הלל. ופרש"י, ד"ה, אפשר, דכיון דדבר מצוה הוא טעון הלל. ע"כ. ומבואר מרש"י שעל כל דבר מצוה רגילים לומר הלל, ועל כן אין הילד מרגיש בזה שינוי כלל, כי יודע שכך הדרך לומר הלל עם עשיית מצוות כמו לולב, וכך נהגו גם בעת אפיית המצות לומר פרקי הלל, וכמ"ש בספר נהגו העם (עמ' מ"ה). ומשום כך גם לא שאל המגיד שאלה מענין ההלל. ומטעם זה גם אומרים הלל בלילה זכר למקדש בימינו יחודש, שאז היו אומרים הלל על קרבן הפסח, ועפ"ז מובן גם מדוע לא נקבעה שאלה מדוע אומרים הלל בלילה, כי הדבר נקל למבין שזהו זכר למקדש ולקרבן פסח.

וכימי צאתנו ממצרים, כן יזכנו לראות בבנין ירושלים. ובנחמת ציון ככפלים. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מדוע הנוסח "מה נשתנה", ולא "למה נשתנה"

בעזה"י שלהי אדר השני התשע"ו

כבוד מעלת החכם הכולל, אין גומרין עליו ההלל.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו

רוב	שלום	טובה	וברכה,
-----	------	------	--------

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בהגדה של פסח, שואלים בלשון "מה נשתנה", והקשה כת"ר מדוע לא שואלים בלשון "למה נשתנה" שהוא נוסח מדויק יותר, וכך היה לו לכתוב לפי כללי הלשון. הנה תירצו רבותינו תירוצים רבים בדבר, ואזכיר כמה מהם:

בערוך השלחן (סימן תע"ג סעיף כ"א), ובהגדה שלימה (עמ' י'), כתבו שמסדר ההגדה נקט בלשון הכתוב (שמות פרק י"ג פסוק י"ד) "והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת", ועוד לשון "מה" מביעה התפעלות של הבן מן השינויים, וכמו שמצינו "מה טובו אוהליך", ועוד שלשון "למה", משמעותו שאינו רוצה לקבל מה שרואה לפניו, כמו "למה אמרו הגויים", אבל "מה", משמעותו שמקבל הדבר, אלא שרוצה לדעת הטעם. יעו"ש. וכ"כ בספר אתה בחרתנו וילהם (עמ' פ"ט).

ובספר בית אהרון פרלוב מקרלין (עמ' 156), כתב שלשון "מה", הוא בדבר שלא ניתן להשיג ממנו כלום, כמו "מה אדם ותדעהו", וכדרך שאמר משה רבינו "ונחנו מה", וכן "ואמרו לי מה שמו", ועל כן סידר בעל ההגדה הכל בלשון "מה", "חכם מה הוא אומר", "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה", ועוד ביאר, אד"ם בגימטריא מ"ה, וכשעושה האדם מעשיו בתחתונים, משיג בחינת מ"ה שזהו שמו הקדוש כתפארת אדם. יעו"ש.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, הנה שאלות אלו נתקנו לבניו או לאשתו על מנת שישאלו, וכמ"ש בגמרא בפסחים (קטז.), מזגו לו כוס שני, וכאן הבן שואל, חכם בנו שואלו, ואם אינו חכם אשתו שואלתו. ועל כן מסדר ההגדה נקט בלשון שתינוקות ונשים יכולים לדבר בהם, כי יותר קשה לילדים לשאול בלשון מדוע, וקל יותר לומר מה, ומטעם זה גם נקט בשאר השאלות בלשון עממית ולא לשון מדויקת וכדוגמת "מכל הלילות", ולא "משאר הלילות", וכן "שתי פעמים", ולא "פעמיים", וכן "הלילה הזה", ועוד. וכל זה בכדי שיוכלו לשאול בשפה פשוטה וקלה לילדים ולנשים.

ואת חג המצות, תחוגו בדיצות, עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פסח מצה ומרור

בעזה"י אייר התשע"ה

כבוד מעלת החכם הכולל, אין גומרין עליו ההלל.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני ברק ת"ו
 רוב שלום טובה וברכה,

איתא בהגדה של פסח, אמר רבן גמליאל כל שלא אמר שלשה דברים בפסח, לא יצא ידי חובתו ואלו הן, פסח מצה ומרור. והקשה כת"ר, מדוע הסדר "פסח מצה ומרור", ולכאורה היה לו להקדים, מרור שהרי קודם מיררו את חייהם, ואח"כ פסח שעשו במצרים, ורק לבסוף מצה שלא הספיק בצקם להחמיץ.

ותירצו רבותינו תירוצים רבים בדבר.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מה שכתבו הכוזרי (מאמר א'), וכן המהר"ל (נצח ישראל פי"ג), שהבריא נחלקת לארבעה יסודות: דומם, צומח, חי מדבר. ויש דרגה נוספת הנקראת ישראל.

ועל כן סידר רבן גמליאל "פסח מצה ומרור", להורות על השיבוש בין הסדר של הפסח שהוא חי, לבין מצה שהיא דומם ומרור שהוא צומח, כי כל כוחות הטבע בטלו ושובשו במכות מצרים, בפני הקב"ה ששיבש מערכות עולם, לכבודם של ישראל, ולהורות שהוא הקב"ה מעל כוחות הטבע, כנגד אמונת המצרים. והקדים "כל שלא אמר", לרמז על דרגת ישראל, כי יהודי המדבר בכוח לימוד תורתו ודיבור שבפיו יכול הקב"ה לשנות בשבילו כל כוחות הטבע.

וכימי צאתנו מחנס, כן יראנו פלא ונס, לגאלנו נס להתנוסס. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ובשלהי אדר שני התשע"ו, התחדש לי בס"ד, רמז נוסף, מדוע נקט התנא

כסדר הזה, כי הנה יש אנשים שבלילה אינם אוכלים מאומה, כי אומרים שהדבר מפריע לעיכול וגורם להשמנת יתר, ובפרט מושכים ידיהם כלל וכלל בלילה מבשר או דבר הקשה לעיכול, ועל כן נקט התנא כסדר הזה "פסח מצה ומרור", שהוא מן הקשה לעיכול עד לקל לעיכול, וזה סדרן, פסח שהוא בשר וקשה לעיכול, ואח"כ מצה שהיא קשה פחות מבשר אך גם כן קשה לעיכול מחמת שעשויה מקמח, ולבסוף מרור שהוא ירק הקל לעיכול, ובכולם סדרן התנא מהקשה לקל, להורות את הקושי והנסיון בדבר, ובדרך מליצה יש להוסיף, שיש המושכים ידיהם ממאכל מסויים וכשאומרים לו לבא ולאכול מאותו מאכל עונים: "אל תתן לי ממאכל זה", ומחמת סלידתם ממנו, אפילו לא רוצים להזכיר שמו על לשונם, ועל כן אמר רבן גמליאל לכל החוששים לאכול ממאכלים הללו בלילה, לאכול מהם בליל פסח ולא לחשוש כלל ובפרט בלילה הזה המשומר מן המזיקין, וכנגד אותם האנשים שלא רוצים להזכיר שם מאכל שאינם מחבבים, ציוה לומר שמותם בפה מלא פסח "מצה ומרורים", ולחדול מאלו הדיבורים, כי ה' יתברך שומר עם הנבחרים, ולא תכאב בטנם כעקיצת דבורים, ובפרט בלילה הזה אשר הוא ליל שימורים, ומהרה נזכה לעלות לבית מקדשו בראש ההרים, ולאכול מן הזבחים ומן הפסחים המובחרים. עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

"ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עונותינו"

בעזה"י ראש חודש ניסן המלומד בניסים התשע"ד

כבוד מעלת ידידנו הנחמד ונעים, חכם דעים, מבני אהרן המיודעים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מח"ס פרדס יוסף על המועדים.

רוב שלום טובה וברכה,

בהגדה של פסח, נכתב "ולא בנה לנו את בית הבחירה דיינו", ואח"כ בסדר "על אחת כמה וכמה מופיע "ובנה לנו את בית הבחירה לכפר

על כל עוונותינו". ושאל כת"ר, מדוע מופיע "בית הבחירה", ולא "בית המקדש", ומדוע בסדר "על אחת כמה וכמה" מופיעה התוספת "לכפר על כל עוונותינו" מה שלא הופיע לפני כן. והנני להשיבו בעזר ה' יתברך החונן לאדם דעת.

הנה הואלתי באר לבאר בכמה מקומות, שסדר ההגדה המופיע בידנו כעת, סודר ונחתם בזמן הגאונים, והוסיפו עליו עוד נדבכים בזמן תור הזהב אשר בספרד (ראה בספר אור הפלאות קאופמן עמ' ל"ח, ובהגדה שלימה לרב כשר). וסדר דיינו הנזכר, תוקן בזמן הגאונים, בערך בשנת ארבעת אלפים ארבע מאות חמישים ואחת (691 לספירת הנוצרים), ובעת הזו שלט הכובש הערבי, אשר בנה על מקום חורבות בית מקדשנו את מסגד עומר. ולכך, כדי שלא לעורר לב האומה הערבית על הבעלות בהר הבית, ובמקום המקדש, ובפרט בשנים הללו בהן היו הערבים פוגעים ביהודים, במקומות מושבותיהם. מפני כך שינו את הלשון וקראו למקום "בית הבחירה", ולא "בית המקדש" שלא לעורר לב האומות עלינו.

ובדבר שאלתו השניה, הנה בהגדת הגאונים והרמב"ם (עמ' רמ"ו), וכן בהגדה שלימה הנזכרת לעיל, הובאה פסקה מיוחדת שלא מצאנוה בנוסחאות אחרות, אלא מופיעה בהגדת כתב יד (קמברידג'), ושם נאמר: "אילו בנה לנו את בית הבחירה, ולא נתן לנו כהן גדול דיינו". ובנוסחא זו גם בסדר "על אחת כמה וכמה", מופיע "בנה לנו את בית הבחירה, נתן לנו כהן גדול לכפר על כל עוונותינו". ולפ"ז יש לבאר, שהסיומת "לכפר על כל עוונותינו", היא שארית הפליטה מהנוסח הנזכר, כי הנוסח "נתן לנו כהן גדול" הושמט כליל מההגדה.

והנה הואלתי באר לבאר בס"ד, מדוע השמיטו ענין כהן גדול מההגדה, הואיל וכת השומרונים, אשר טוענים באיוולתם שמקום המקדש בהר גריזים שבשומרון, בנו שם מקדש, והיו עושים שם סדר קרבן פסח עם הכהן גדול משלהם, והכל בטעות יסודם, ועד היום הזה, כך הם עושים במקום מושבותיהם אשר בשומרון בכל פסח. וגדולי הדורות, במלחמתם

נגד השומרונים והקראים אשר עוותו את פסוקי התורה, ומחששם הרב שמא ישמע באמרם "כהן גדול", כי כוונתם על הכהן הגדול של השומרונים, מפני כך בטלו את שמו כלל בסדר דיינו, לבל ישמע כי אנו מחזיקים במנהגם התפלים.

והאל הנורא, יבנה לנו בית הבחירה, ועיננו תחזינה מהרה, בבא לציון ברינה ובשירה. ואת חג המצות, תחוגו בדיצות. עבד לאל אדון, כפר ברוך מבורך דדון ס"ט.

"והיא שעמדה"

בעזה"י שלהי ניסן התשע"ז

כבוד מעלת חכם לבב, מבני חובב

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א,

מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום,

הנני קורא עונג בספריו הנפלאים, גדושים ומלאים, ובחכמה נפלאה מסולאים, ערוכים ומסודרים כמפקד שאול בטלאים. ובפרט הספר פרדס יוסף החדש על הגדה של פסח, שמלא בפירושים נפלאים על ההגדה ועניני הפסח.

ולתוספת ברכה, הנה מה שמובא בשם הגדת פראג (שנת רפ"ז), שם הובא מנהג שבעת אמירת, "מרור זה שאנו אוכלים", מנהג יש בעולם שהבעל מצביע על האשה, להורות על מה שנאמר "ומוצא אני מר ממות את האשה". (קהלת פרק ז'). ע"כ.

ומספרים על אחד מחכמי מרוקו, שכשקרא את מנהג זה מאחת ההגדות, קיבל על עצמו להצביע על אשתו בעת אמירת "והיא שעמדה", ושאלוהו בני ביתו, מדוע מצביע על אשתו, והשיב בטוב טעם, היא שעמדה וטרחת

להתכונן לחג, זה חודש ימים, ובזכותה הכל ערוך מוכן ומסודר, ובזכות נשים צדקניות נגאלנו ממצרים...

בברכת יגדיל תורה ויאדיר, בכל אתרא ובכל עיר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ניסן המלומד בניסים התש"פ

כבוד מעלת הרב הגדול, מעוז ומגדול.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי לכת"ר שהקשה, בנוסח ההגדה של פסח אנו אומרים: "אשר גאלנו וגאל את אבותינו", ומדוע הקדים את גאולתינו לגאולת אבותינו, והלא אבותינו נגאלו לפנינו.

והנלענ"ד לבאר, ע"פ המובא בפרשת בא, כאשר פרעה היה מוכן לתת לעם ישראל ללכת ולעבוד את ה' במדבר, הוא שואל את משה ואת אהרן "מי ומי ההולכים" (פרק י' פסוק ח'), ועונה לו משה רבינו: "בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו בצאננו ובבקרנו נלך כי חג ה' לנו" (שם פסוק ט'). ולכאורה מדוע הקדים את הנערים לזקנים, והלא מדרך הכבוד והדרך ארץ להקדים את הזקנים לנערים.

ויש לומר שידע משה רבינו שפרעה ישאל איך אתה לוקח עם שלם למדבר, מקום ציה וצלמוות חיות רעות וסכנות, וכלשונו "כי רעה נגד פניכם". ועל כן הקדים משה רבינו את הנערים, להורות, שהם בכוחם הרב ילוו יעזרו וסייעו לזקנים, וילכו לפני המחנה לנחותם הדרך, בכדי לסלק כל מכשול וכל תקלה. וכדרכם של עם ישראל לעזור לחלושי כח, מבוגרים וזקנים ולקיים מצוות והדרת פני זקן. (וראה עוד בספר המסולאים בפז עמ' קנ"ב, שהביא עוד תירוצים מדוע הקדים הנערים לזקנים).

וא"כ נמצאנו למדים שהנערים יצאו ראשונים ממצרים לפני הזקנים, ולפ"ז מובן נוסח הברכה "אשר גאלנו וגאל את אבותינו", כי הקדים לגאול את הצעירים שהלכו לפני המחנה בראש, ואח"כ הוציא ממצרים את הזקנים.

וכימי צאתנו ממצרים בנפלאות, כן יעשה עמנו לטובה אות, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מתנות טובות

בגמרא בברכות (ה.) תניא רבן שמעון בר יוחאי אומר, שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורים, ואלו הן, תורה וארץ ישראל ועולם הבא. וכן בגמרא בביצה (טז.) אמרו, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה.

והקשה כת"ר, מה פירוש "מתנה טובה", וכי יש מתנה שאינה טובה.

וראיתי שרבים עמדו על שאלה זו, והנראה לעניות דעתי לבאר בס"ד, "מתנה טובה", פירושה מתנה שימושית, כי יש מי שמקבל מתנה ואינו זקוק לה כלל, כי לא משתמש בה כלל. ודוגמא לדבר, מי שיתן מזגן לאסקמואי הגר בשלג, אויל יחשב, כי אין לו צורך בזה כלל, כי כל ימיו חי בשלג, או אם יתן תנור חימום ליושבי המדבר, יהיה ללעג וקלס בפיהם, כי תמיד חום שורר בביתם, ומי צריך תוספת חום.

אך כאן הקב"ה מבטיח "מתנות טובות", כי תורה ארץ ישראל ועולם הבא, הם נצרכים לישראל. וכן השבת היא מצווה חיונית לישראל.

עוד יש לומר בס"ד, יש אדם המקבל מתנה, ונראה למקבל, שהיא איננה טובה, כי יתכן ומשומשת, או ישנה ויש חדישה וטובה ממנה, וכן על זה הדרך, והנותן משכנע את המקבל שהיא מתנה טובה. וכך הקב"ה משכנע את עם ישראל, תראו שאלו "מתנות טובות", כי נראה חס ושלום, שהתורה

היא מכבידה על עם ישראל, ונקנית על ידי יסורים, ולשם מה צריכים אותה, ולכך קרא לה "מתנה טובה". ונראה חס ושלום שארץ ישראל יש ארצות טובות ממנה, ונקנית ביסורים, ולשם מה צריכים אותה, ולכך קרא לה "מתנה טובה". ונראה חס ושלום כי עולם הבא נקנה ביסורים, לכך כינהו "מתנה טובה". וכן השבת חס ושלום נראית כטורח, והיה טוב יותר להינות לטייל ולכייף בה, ולשם מה לשבת בבית. לכך קרא לה "מתנה טובה" והשבת היא מתנה טובה בבחינת "טעמו וראו כי טוב ה'".

"והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות או בשמחה"

בעזה"י אייר זיו התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות יע"א,

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, אודות השינוי בין המשניות באבות: שמאי אומר, הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. (פרק א' משנה ט"ו). ואילו רבי ישמעאל אומר, הוי מקבל את כל האדם בשמחה. (פרק ג' משנה י"ב). ומה ההבדל בין "סבר פנים יפות" ל"בשמחה". ועוד הקשה כת"ר מדוע אמרו התנאים "האדם". בה"א הידיעא.

כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (שם פ"ג), ראוי שתקבל בני האדם כולם, קטנים וגדולים, בן החורין מהם והעבד, כל איש ממין האדם, בשמחה ובטוב לבב, וזהו יותר ממאמר שמאי בסבר פנים יפות. עכ"ד. ולפי דבריו מבואר ש"בשמחה" מעלתו יותר מ"סבר פנים יפות", ועוד מבואר מדבריו "האדם", פירושו כל אדם גם קטן או גדול עבד או בן חורין.

ובספר מעם לועז (אבות עמ' קל"ז) הביא בשם ספר מי שלמה, שיתכן והאדם מראה לחבירו פנים שוחקות, ובלב פנימה אינו שמח בו, ועל כן

הזהיר התנא לקבל כל אדם בשמחה.

והנלענ"ד לבאר בס"ד, שלא נחלקו התנאים כלל, אלא שמאי דיבר על המארח, ואילו רבי ישמעאל דיבר על המתארח, וכוונתו, שיש לקבל את כל האדם בסבר פנים יפות, אך לא סתם בסבר פנים יפות, אלא יקבלו עד שאותו האדם יהיה בשמחה. ובזה השלים רבי ישמעאל את דברי שמאי.

וגבי שאלתו השניה מדוע אמר "האדם", בה"א הידיעה.

הנה כבר הוזכרו לעיל דברי הרמב"ם בפירוש המשניות, שכתב "האדם" לרבות קטנים וגדולים, בן חורין ועבד. ובפירוש תפארת ישראל (שם פרק א'), כתב, האדם לרבות גוי.

ובספר אבני אהרן (עמ' כ"ג) כתב, לא רק את חבירך, אלא כל האדם, וזהו ה"א הידיעה בתיבת האדם.

ובספר אמירה נעימה (עמ' ק') ביאר ע"פ התוס' בבא קמא (לח. ד"ה אלא) דישראל נקראו אדם, ואומות העולם נקראו האדם. יעו"ש. ובזה ביאר שאם יבא גוי להתגייר תקבלו אותו בסבר פנים יפות.

והרב עזרא הדאיה זצ"ל, בספרו נחלת עזרא ח"ג (עמ' 32) כתב "האדם", פירושו האדם המאמין בה', משא"כ מי שרע ובליעל.

והנלענ"ד לבאר "האדם", לרמז על אדם הראשון, שאע"פ שחטא, הואיל ושב בתשובה, הקב"ה סלח לו וקבלו בסבר פנים יפות ובשמחה. ובזה רמז, גם אם אדם יחטא לך, או יפגע בך, אם ביקש סליחה, והצטער על מעשיו תסלח לו ותקבלו בסבר פנים יפות ובשמחה, כמו שהקב"ה סלח לאדם הראשון.

והשנה (תש"פ), עלה ברעיוני בס"ד לתרוץ תירוץ נוסף בעקבות הנגיף המשתולל בר מינן, והצורך לחבוש מסכה על האף והפה במקומות ציבוריים, וכאשר אדם נפגש עם רעהו לא יכול לחבקו או לנשקו, ואף לא ללחוץ ידיים, והמתבונן בפני חבירו איננו יודע אם שמח לראותו או

לא. כי מכל הפנים נראים העיניים והמצח, ועל כן אמר התנא שמאי, "והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות", היינו בזמן רגיל כאשר ניתן לראות את הפנים, ואז רואים חיוך בפה ובעיניים "חכלילי עיניים מיין ולבן שיניים מחלב". אך התנא רבי ישמעאל אמר "מקבל את כל האדם בשמחה", היינו בשעות שלא נראות הפנים, כגון השתא, ואז תקבל את חברך בשמחה בניפוף היד ובקידת הראש... וה' יאיר לנו פנים, ומהרה נראה בעבודת הכהנים, ובכהן נכנס לפני ולפנים, ונאכל שם מעדנים, בבגדי משי וארגמנים. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אייר זיו התשפ"א

לכבוד ידידנו הנעלה לשם טוב ותהילה

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, במסכת אבות (פרק ו' משנה ט'), מסופר, א"ר יוסי בן קיסמא, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום, והחזרתי לו שלום, אמר לי רבי, מאיזה מקום אתה, אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני, אמר לי רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואני אתן לך אלף אלפי דינרי זהב וכסף, אמרתי לו אם אתה נותן לי כל כסף שבעולם, איני דר אלא במקום תורה, שכך כתוב בספר תהילים וכו', שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים. וכו'. עכ"ד. והקשה כת"ר, ולכאורה, הלא יכל היה הרב להסכים לו, ולפתוח בתי מדרש, ולשבת שם על אדני התורה בישוב הדעת וללא כל חשש צרכי פרנסה, ומדוע סירב.

והנלענ"ד שאותו אדם שאל "מאיזה מקום אתה", והיינו האם אתה עומד

במקום, או ממשיך לעלות מעלה מעלה במעלות התורה, והשיב לו רבי יוסי בן קסמא "מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים", עירו היא עיר גדולה בה נמצאים חכמים וסופרים, ודרך בני תורה לעלות ולהתעלות במעלות התורה, ולא להשאר במקום, ואותו האיש בקש והציע לו "רצונך שתדור עמנו במקומנו", היינו שיבא ויהיה אצלם רב, אך "תדור עמנו במקומנו", תשאיר אותנו באותו מקום, בלי להוכיח אנשים, ובלי לחזקם, וישארו באותו מעמד רוחני שנמצאים, והשיב לו רבי יוסי בן קסמא שאפילו בעד כל הון שבעולם לא יהיין לעשות כן, כי מה שמלוה את האדם ביום פטירתו הם רק התורה והמצוות והמעשים הטובים שעושה, ומשום כך רב צריך לחזק בני קהילתו ולא להשאירם במקומם בו עומדים, בלי שיוסיפו בתורה ויראת שמים, ומשום כך סירב ולא היה מוכן ללכת עמו.

ובענין זה, אזכרה ימים מקדם כד הוית טליא, בהיותי מתפלל בבית כנסת "ברית שלום" בקרית גת, יחד עם הדיין המצויין רבי משה עטיה זצ"ל, מח"ס מעט מים, שכיהן כרב בכמה קהילות במרוקו, שהיה דואג לרומם את קהל עדתו, ולהפכם מבעלי בתים לבני תורה, ופעמים שראה דבר ששוגים בו ולא איחר ללמדם ולהורותם הדרך ילכו בה.

וכך אירע פעם אחת בערב שבת, שהניחו מטלית בכניסה לבית הכנסת, והיו דורכים עליה העוברים ושבים, ומחוסר ידיעה עברו על איסור סחיטה בשבת, והרב בראותו זאת, מסר שיעור בעניני סחיטה בשבת ולימד בני קהילתו הלכות אלו על בוריין.

ופעם נוספת שהתווכחו שני פייטנים באמצע פסוקי דזמרה, ועמד הרב לאחר חזרת הש"צ והסביר חומרת המשווח באמצע פסוקי דזמרה.

ושבת אחת היה חום גדול בבית הכנסת, ובאותם ימים היו מתפללים ללא מזגנים וללא מאוררים, ועמד אחד המתפללים והוציא את החלון מהמסילה בשביל שיהיה אויר, והרב בראותו זאת, עמד והסביר וביאר לקהל המתפללים מהו בונה וסותר.

וכן כשהניחו צורת אריות על גבי הפרוכת, הואיל לבאר להם מחלוקת הפוסקים בזה.

וכך הלכו והתעצמו בני הקהילה בתורה ויראת שמים ויצאו משם אברכים ובני תורה אוהבי התורה לומדיה ומכבדיה. וזו מעלתו של הרב, הזוכה ללמד ולהורות את בני הקהילה, ולא משאירם על כנם כמות שהם.

וה' ירומם קרן התורה, לכבד לומדיה לעבדה ולשמרה, ויערה עלינו ממרום רוח טהרה, ונזכה לראות בבנין בית הבחירה, ביופי תואר הדר וצורה, ונשמח ביום חג מתן תורה, כנתינתה בסיני בקולות ובגבורה, תוך המון חוגג בשירה ובזמרה, עם עולי רגלים אל עיר הבירה, בששון ובשמחה וליהודים היתה אורה, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

האם ראש השנה יום שמחה או יום דין

איתא בירושלמי ר"ה (פרק א' ה"ג) ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו, וכי איזו אומה יש כאומה זו, בנוהג שבעולם אדם שידוע שהוא נצב למשפט, הוא לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו, מפני שאינו יודע היאך יוצא משפטו, אבל ישראל אינם כן, אלא לובשים לבנים ומתעטפים ומספרין זקנם ואוכלים ושותים ושמחים, ויודעים שהקב"ה עושה להם נסים וכותבם לחיים טובים. ע"כ. ויש להקשות ממה שאמרו בגמרא בר"ה (לב:) למה לא אומרים הלל בר"ה, א"ר אבהו, אמרו מלכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בר"ה וביוה"כ, אמר להם, אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה. דא"כ חזינן דמאידך גיסא, יום ר"ה הוא יום דין ואין אומרים בו הלל.

הנה עמד בזה הט"ז (סימן תקפ"ד סק"א) וכתב אהא דאין אומרים הלל בר"ה, שאע"פ שאנו בטוחים שהשי"ת יוציא את עמו ישראל זכאים בדין, מ"מ צ"ל יראים וחרדים מאימת הדין, וע"י כך נמצא זכאים לחיים טובים

ולשלום. ע"כ. ורבי שלמה קלוגר בהגהתו לש"ע (שם) כתב שלא מיירי כאן כלל בדין הפרטי שיש לכל אחד ואחד, שבזה ודאי צריך לפחוד טובא. אלא בכל שנה ושנה בימי הדין יש דין כללי בין ישראל ובין אומות העולם, על בחירת ישראל, ועל דין זה אנו בטוחים. ע"ש. וכן תירץ בשו"ת בית דוד (חאו"ח סימן שע"ט) דמה שאין הקב"ה רוצה שיאמרו לפניו שירה בר"ה, היינו מפני אומות העולם שנגזר עליהם מיתה, כי אין הקב"ה עושה נסים אלא לישראל שהם בניו, וכיון שאמרו במגילה (י:): הוא אינו שש אבל אחרים משיש, לא שייך לומר שאנו לא נשמח ולא נאכל ונשתה בר"ה מפני אבדן האומות, לכן אנו אוכלים ושותים ושמחים. ע"ש. ובלבוש (שם) ביאר, דשאני הלל שהוא שירה וזמרה, ואין זה דרך מוסר לעמוד לפי הדין בשיר וזמרה קודם שיצא דינו, אע"פ שיודע שיזכה בדין, משא"כ ברחיצה או חתיכת צפרניים, שאינם דברים של שמחה אלא שמראה שאינו מתעצב ואינו דואג מאימת דינו, מפני שיודע שיזכה בדין. ע"כ. ובשיחות הגר"א נבנצל שליט"א לר"ה (עמ' קצ"ו) כתב לחלק שעל כל יחיד יש דין, ועל כלל ישראל יש דין, וכל יחיד צריך להיות מודאג בר"ה על עצמו, שמא חלילה לא יצא זכאי בדינו, אך במשפט של כלל ישראל אנו בטוחים שיצא כאור דיננו ונצא זכאים בדין. ע"ש.

ובעזה"י אענה חלקי גם אני ואשא משלי, מעשה בכן מלך אחד, יפה תואר וטוב ראי, והיה אהוב ונחמד אצל אביו, וגם כל עבדי המלך ושרי המלך העריצוהו ואהבוהו, ובפרט בהיות לו נעימות קול, ובכל עת וזמן היה עומד לפני אביו והשרים, והיה מזמר ומנעים בקולו לפניהם, לימים גדל הבן ויצא אל אחיו, והיה מנעים קולו בשמחות וגיל, וכל העם שמעוהו ונהנו מקולו הערב, ובהיות הבן עם דלת העם ריקים ופוחזים, החל לנהוג מנהגיהם ולעשות כמעשיהם, וישב עם בני קידר וערב, וגידל פרע שער ראשו וזקנו, וילבש בגדיהם וינהג כמעשיהם. ויום אחד נתפס בגנבתו ע"י המשטרה ולקחוהו ונתנוהו בבית הסוהר, ובהיותו בן המלך נהגו בו כבוד גדול, וקבעו לו מועד למשפט בעוד ארבעים יום, וכל אותם הימים שהיה נתון בבית הסוהר עשה תשובה, והרהר על כל מעשיו הרעים, והיה שר

ומזמר שירי סליחה ומחילה לאביו, ואביו המלך היה מגיע לבית הסוהר לשמוע את שיריו וזמירותיו, ואף שכעס על בנו, על שעזב את הארמון והרבה לחטוא ולפשוע, החל אביו למחול ולסלוח לבנו, והבין שניחם על מעשיו, וביום הארבעים לפני המשפט בא אחד מעבדי המלך ויגלח ויחלץ שמלות בן מלך, כדי שיוכל לעמוד לפני המלך, כי אין לבא אל המלך בלבוש שק ובפרע ראש, ובזמן שהיה העבד מגלחו ומספרו ורוחצו, היה הבן שר ומשורר ושמח מאוד, ושאלו העבד לשמחה זו מה עושה, וענה לו הבן שכיון שהוא בן מלך הוא יודע שאביו יוציאו זכאי במשפט, ועל כן הוא שמח. הוליכו הבן והביאוהו למשפט לפני אביו המלך והיו שם שרים מימינו ומשמאלו, וגם סנגורים וקטגורים, ולפני המלך היו פתוחים ספרים בהם כתובים כל מעשי בנו, הביאו הבן לפני דוכן הנאשמים, ובאו והתיצבו כל השרים והעבדים לפני המלך ובקשוהו שיאשר לבנו לשורר לפניהם בנעימות קולו, והמלך ענה להם: ספרי המשפט פתוחים לפני ואתם רוצים שישיר בני, אין זה הזמן הראוי שישיר עכשיו לפני. וכשעמד הבן לפני אביו, שמח המלך לראות את בנו שפשט מעליו בגדים הצואים, והסתפר וגילח שערו, וראה לפניו את דמות בנו, כמו שהיה מקודם, והבין שבנו ניחם ועשה תשובה על מעשיו, ואחר ששמע כל אותם ארבעים יום את השירות וזמירות של סליחה ששר בבית הסוהר, והוציאו זכאי במשפט, ואחר כך עשה משתה ושמחה שבעת ימים עם כל שריו ועבדיו, ובהם היה הבן שר ומשורר ואביו שירות ותשבחות והבן הלך והצליח.

והנמשל הוא לעם ישראל, שהוא בן המלך, והוא נחמד ונעים אצל השי"ת והמלאכים, בהיותו שר ומזמר לפני השי"ת שירות ותשבחות, ובמשל כל השנה מרבה לחטוא ולפשוע, ואז באים 40 ימי אלול, בהם הבן שר ומזמר לפני השי"ת שירי סליחה ומחילה, ואחר 40 יום מסתפרים ומתגלחים ולובשים בגדים נאים, כדי לעמוד לפני השי"ת בדרך כבוד ולרמז כי פשטנו מעלינו בגדים הצואים, ובעמדנו למשפט מבקשים המלאכים לשמוע שירת עם ישראל, והקב"ה עונה שאין זה הזמן הראוי, הואיל וספרי חיים ומתים פתוחים לפניו, ומוציאנו זכאים בדין, ואחר יום

הדין אנו עושים שבעת ימי חג הסוכות ימי שמחה ומשתה בהם שרים ומשוררים לפני השי"ת.

בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה

איתא בר"ה (י:) בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה. ופרש"י שם (יא. ד"ה נפקדה שרה) בא זכרונם לטובה ונגזר עליהם הריון. עכ"ל. ומאי הרבותא וכי מי לא נפקד ביום זה.

תחילה וראש יש לדעת דרש"י בא לבאר פירוש המילה נפקדו לבל נחשוב פירושה ספירה ומניה מלה"כ "ויפקד את העם" (יהושע ח' י'), או התמנות מלשון "ויפקד שר הטבחים את יוסף" (בראשית מ' ד'), או מלשון נתינת פקודה, או מלשון חסרון, מלה"כ "ולא נפקד" (במדבר ל"א מ"ט) או מלשון הפקדה, ועוד כיו"ב, ועל כן לאפוקי מפירושים אלו בא רש"י וביאר דברי הגמרא נפקדו בא זכרונם לטובה ונגזר עליהם הריון.

ומה ששאל כת"ר מאי הרבותא אצל שרה רחל וחנה והלא כל העולם כולו נפקד בר"ה כקטון כגדול, עני ורש. והנלענ"ד, דאין הכי נמי כל העולם כולו נפקדים וביניהם גם שרה רחל וחנה שנפקדו לטובה ונגזר עליהם הריון, והרבותא היא שגזירת ההריון היתה בזכות יום ראש-השנה, וכמו שאמרו בזוהר ח"א (דף לז.) בראש השנה עקרות נפקדות מנלן דבראש השנה הוה דכתיב וה' פקד את שרה וה' דייקא דא ר"ה וכו'. ע"ש.

עליה לרגל בראש השנה

בעזה"י שלהי תשרי התשע"ו

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

חובר חיבורים, מאירים ומזהירים.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

שמח ליבי ויגל בקבלי ספרו הבהיר "פרדס יוסף החדש על ראש השנה", וכולו אומר כבוד, וביום ראש השנה קראתי בו עונג מתחילתו ועד סופו. ולחיבת הקודש אמרתי אוסיף לכבודו, כמה הגיגים בענין עליה לרגל בראש השנה אשר הזכיר בדרך דרש בספרו (עמ' תע"ט).

הנה בהפטרות ראש השנה (שמואל פרק א') נאמר "ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה להשתחות ולזבוח לה' צבאות בשילה", בתנא דבי אליהו רבה (פרק ח') כתב, שאלקנה היה עולה לשילה ארבעה פעמים בשנה, שלשה מן התורה, ואחת שקיבל עליו בנדבה. ובספר פנים יפות (סוף פרשת פנחס) הוכיח לדעת רש"י דבזמן משכן שילה היתה מצות עליה לרגל. יעו"ש. והרלב"ג כתב בפירושו לספר שמואל (שם) שמנהג אלקנה היה לעלות עם כל בני ביתו כולל הטף והנשים פעם בשנה, ובשני הרגלים האחרים היה משאיר את נשיו וטפיו בבית. וכ"כ המלבי"ם, יעו"ש. וכ"כ בספר אהבת יונתן (הפטרות ראש השנה) שהיה חיוב עליה לרגל במשכן שילה. וראה עוד בזה בספר מועדים וזמנים ח"ז (סימן רמ"א).

ואולם הרד"ק (שם) כתב לבאר הפסוק "משנה לשנה", שלא היתה מצוות עליה לרגל בשילה. וכ"כ בספר כבודה של תורה בארי (דברים עמ' צ"ו), כיון שיש מצות "לשכנו תדרשו", דהיינו, לעלות לפקוד את המקום, לאו דווקא מדין עליה לרגל, אלא מדין בקור, ועל כן עלה אלקנה בר"ה אע"פ שאין מצוה של עליה לרגל, כדי לדרוש את ה' גם ביום ראש השנה. יעו"ש. והנלענ"ד להוסיף שכל זמן שהותרו הבמות, ורק קורבנות צבור נעשו במזבח, לא טרחו העם לעלות לרגל עד למשכן שילה לנב וגבעון, והעדיפו להקריב בביתם, ולכך היה היה אלקנה מסבב בערי ישראל, ומלמד את העם מצות עליה לרגל, וכמבואר בתנא דבי אליהו (שם), ודבר זה מדיוק מלשון הכתוב "ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה להשתחות ולזבוח וכו'". ובראש השנה מטרת העליה היתה לראות את זבחי הציבור המוקרבים בראש השנה ולהשתחות לפני ה', ולא כפי שמוזכר בעליה

לרגל "שלוש פעמים בשנה יראה" שהמצוה היא להיראות.
וברכתי לכת"ר שימשיך בכוחו זה להגדיל תורה ולהאדירה, ולהוציא עוד
חיבורים וספרים לאורה. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אלול המרוצה התש"פ

כבוד החכם היקר נכבד ומעולה, בפז לא יסולה,
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי קושייתו, בנוסח "ונתנה תוקף" הנאמר במוסף של ראש
השנה, מובא: כמה יעברון וכמה יבראון", ולכאורה, מדוע הקדים "כמה
יעברון" לפני "כמה יבראון", ולא אמר "כמה יבראון וכמה יעברון".

וראיתי לגר"נ דיין שליט"א, בספריו דן ידין (סימן קכ"ג), ובספר ידיד
נפש (מאמר צ"ב), שהשיבו תשובה בהירה.

ויש עוד להוסיף, מש"כ בספה"ק תפארת שלמה (סוף עניני יוהכ"פ) בשם
הרבי מאפטא, שפירש, כמה יעברון, כמה יתעברו בשנה זו, ויפקדו בזרע
של קיימא, וכמה יבראון, שיהיו בריאים לעשות רצונו ית"ש. והן אמת,
שבמחזור כל בו פירש, כמה יעברון בבית דגושה, היינו מלשון עיבור.
יעו"ש. ולפי זה אתי שפיר, כי עיבור קודם ללידה.

ויש עוד לומר, "כמה יעברון", היינו שקודם ביאת הנשמה לעולם הזה,
מעבירים אותה לפני הקב"ה, ומוליכים אותה בכל העולמות, ומראים לה
חלקה בגן עדן אם תלך בדרך ה', וחלקה חלילה בגהינם (ראה תנחומא
פקודי ג', וזוהר ח"א רל"ג ע"ב, וח"ג יג', וזוהר חדש שיר השירים דף
ס"ט), ובשם הרבי מרוז"ן אמרו, שמעבירים את הנשמה לפני כל נשמות
ההורים, שראויים להולידה ולהביאה לעולם, והיא הולכת הלך ושוב,
ולבסוף בוחרת באב ואם שלה, כי רואה שבוודאי יאהבו אותה... (הובא

בספר פתחו שערי הלב עמ' 194). ובזה יש לבאר "כמה יעברון", ואח"כ "כמה יבראון", כי קודם עוברת הנשמה ואח"כ נברא האדם.

וה' יחדש עלינו ועליכם שנה טובה ומתוקה, ויסיר מתוכינו כאב וכל מועקה, שנאה ותחרות וצעקה, נגף מחלה וזעקה, קלקול ושוחה עמוקה, וירחיב גבולנו בחיקה, לעבדו כראוי בתשוקה, ונחזה בשוב ה' ציון ושביה בצדקה. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אלול המרוצה התשפ"א

כבוד מעלת הרב הנעלה, לשם ותהילה

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי בספר מקור מים (עמ' קל"א) לגר"נ דייך שליט"א שכתב להשיב לכת"ר תשובה מאהבה בטוטו"ד, מדוע אין אומרים "ברכי נפשי", בראש השנה, והשיב, בטעם לשבח, בכדי לערבב את השטן שלא ידע שהוא יום ראש השנה. יעו"ש.

ויש עוד לומר בס"ד, ע"פ המובא בספר הזוהר (וירא ל"ז:), שבכל ראש חודש הקב"ה הולך ומטייל עם נשמות הצדיקים בגן עדן, והן מברכות ומשתחוות לפניו, וזהו מה שנאמר "ברכי נפשי", וראה עוד בספר טעמי המנהגים (עניני ראש חודש).

ויש לומר שבראש השנה אין הנשמות מטיילות, שהרי ספרי חיים ומתים נפתחים (ר"ה לב:), וכן הביא החת"ס בדרשותיו (פרשת נצבים דף ש"נ:), שהנשמות באות מעולם העליון להתפלל עמנו. יעו"ש.

ועל פי כל האמור אין שייך לומר "ברכי נפשי", בראש השנה, כי טעם אמירתו בראש חודש לא שייך הכא, שהרי הנשמות לא מטיילות בגן עדן, מחמת יום הדין, ונמצאות עמנו בתפילותינו.

עוד נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מדוע נאמר בראש השנה "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר פרק כ"ט פסוק א'), ולא "יום תקיעה יהיה לכם".

הנה ראיתי לגדולי המפרשים שעמדו על שאלה זו, והנלענ"ד לבאר בס"ד, שכידוע נסתפקו האם תרועה היא יבבה או גניחה (ר"ה לג:), ועם ישראל הצדיקים עושים את שניהם כדי לצאת ידי חובת כל השיטות, וידעה התורה שיבואו ימים שיסתפקו מהי התרועה, ועל כן קראה ליום ראש השנה "יום תרועה", לזכות את ישראל בדקדוק בעשיית המצוות, שנזהרים גם בגניחה וגם ביבבא, (ובפרט ע"פ הסוד ששניהם מעיקר הדין ראה זוהר פנחס רל"א:), וגם ללמד בזכותם של ישראל הנזהרים במצוות התורה, ובזה יוציא לאור דינם לאורה, לשנה טובה זכה וברה, ונזכה לגאולה במהרה, בברכת שנה טובה ומבורכת, אור בכנפיה נוסכת, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אלול המרוצה התשפ"א

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה

אהוב ונערץ בספריו הרבים, המבורכים כטל ורביבים

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי לכת"ר בספרו הבהיר גם אני אודך מתשובות הרב רן יוסף חיים אבוחצירא שליט"א ח"א (סימן כ"ט), שהשיב לכת"ר בטוב טעם ודעת, על הפיוט "ותנה תוקף", מדוע לא מופיע שם "מי בשבי". ותירץ הרב ריחמ"א, שאולי הדבר כלול בתוך המילים "מי בחרב", כי במלחמה לוקחים גם בשבי. ע"כ.

ויש עוד לומר בס"ד ע"פ המובא בספר אור זרוע (סוף הלכות ראש השנה ס"ק רע"ו), שכידוע פיוט זה יסד אותו רבי אמנון ממגנצא, על מה שאירע

לו, ועל פי המעשה המפורסם, שנרצח כשסירב להתנצר, וכשהיה אצל הגויים, הם קצצו פרקי אצבעות ידיו ורגליו. יעו"ש.

ועפ"ז יש לבאר, דעל כן לא הזכיר לשון "שבי", בפיוט, כי רבי אמנון ידע שהגויים הארורים, בעת ששובים יהודים, אין הם מרחמים עליהם כלל, ומתאכזרים עד למאוד. ה' יצילנו. ובפרט בזמנו בארצות אשכנז, בעת מסעי הצלב וגזירות השמד, שלא רחמו הגויים בעת ששבו שבי, וכבר מצאנו מעין זה בשאול המלך שהעדיף למות ולא ליפול בשבי אצל הגויים (שמואל א' פרק ל"ד פסוק ד'). יעו"ש. ועל כן רבי אמנון בצערו, לא הזכיר שבי כי עדיף המוות, מאותם התעללויות של בני הנכר. וה' אשר מצילנו מידם, יקבץ נדחנו ויהי כזית הודם, וירחיב גבולם בהונם ומאודם, יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם, ויבנה מקדש ועיר ציון בכבודם אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תשרי תשפ"א

כבוד מעלת כהן שדעתו יפה, בפרד"ס התורה ובהשקפה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי לכת"ר בספרו הבהיר פרדס יוסף החדש על ר"ה (עמ' תכ"א), שעמד על נוסח התפילה אבינו מלכנו זכור כי עפר אנחנו, ומה הבקשה בלשון "זכור" וכבר דשו בזה רבים, וכת"ר הביא דב"ק.

והנלענ"ד שלשון זכור, היינו שכבר הזכרנו בסוף תפילת העמידה "ונפשי כעפר לכל תהיה", ומימלא מבקשים שנזכה לקיים זאת, ובזה יתורצו כמה קושיות, וכמה שינויי ניקוד.

ומלתא אגב אורחא, הואיל ועסקינן בתפילת "אבינו מלכנו", אמרתי בס"ד על דרך הצחות "הרם קרן ישראל עמך", שאנו מתפללים על עמך בית ישראל יושבי קרנות, שירים אותם הקב"ה ויחזירם בתשובה שלימה

לבל ישבו בבטלה המביאה לידי שעמום וחטא, ויזכו להיות מיושבי בתי כנסיות ובתי מדרשות...

ובדרך זו עוד יש לומר בצחות "הרם קרן משיחך", שכידוע חסידי חב"ד עומדים בקרנות הרחוב, ומניחים תפילין ליהודים ומזכים אותם בארבעת המינים ובשאר מצוות, ומכריזים בכל מקום ואתר על האמונה בביאת משיח צדקנו, וגם על המשיח מתפללים שירום שמו, ונזכה לקבל פני קדשו ברחובה של עיר ברוב עם והדרת מלך, ולא רק לשמוע שמעו בקרן הרחוב...

בברכת גמר חתימה טובה ומוצלחת, כשמש זורחת, ואת כל ונוכחת, אכ"ר, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מדוע חג הסוכות ולא חג ארבעת המינים

בעזה"י תשרי התשע"ג

כבוד ידידנו, אשכול הכופר, הנותן אמרי שפר, מושך בקס'ת סופר,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נקרא חג הסוכות בשם זה ולא נקרא בשם "חג ארבעת המינים". וזה החלי, בעזר צור גואלי.

תחילה וראש, הנה כבר עמד בזה בספר שער הכוונות (דרושי חג הסוכות דרוש ד') וז"ל: ולפי שעיקר החיבוק בימין הוא ע"י אלו המקיפין דחסדים דאימא לכן אין חג הזה ולא הימים האלו נקרא חג הלולב או ז' ימי הלולב רק חג הסוכו' וז' ימי הסוכות. עכל"ק.

והנלענ"ד להשיבו בס"ד, הואיל ומצות סוכה היא כל שבעה בין בבית המקדש, והן במדינה, ואולם מצוות נטילת לולב, מן הדין נוהגת במקדש שבעת ימים ובמדינה רק ביום הראשון, ורבן יוחנן בן זכאי תיקן לאחר

חורבן הבית גם במדינה כל שבעה, וכמבואר בגמרא בסוכה (מא:). ועל כן לא נקרא שמו של החג "חג ארבעת המינים", הואיל ואינו נוהג במדינה אלא יום אחד.

ועוד, דגם בבית המקדש אינו נוהג אלא פעם אחת ביום, ורק אנשי ירושלים מנהגם היה לצאת וללכת עם הלולב בידיהם, וכמבואר בגמרא שם, אך מצות סוכה היא תמידית ללא הפסקה, כל שבעת ימים, לשבת לאכול וללמוד שם. ועל כן לא נקרא שמו של החג "חג ארבעת המינים".

עוד נלענ"ד לבאר ע"פ המחלוקת המובאת בתורת כהנים (ריש פרשה י"ב), אם שבעת ימים של ישיבה בסוכה הם שבעת ימי נטילת לולב, ושמא שני חגים שונים הם, וכשהוא אומר "חג הסוכות שבעת ימים לה'", הרי שבעה ראשונים ולא אחרונים. יוע"ש. ונלענ"ד דלכך לא קראה התורה בשם "חג ארבעת המינים", כדי שלא נחשוב ששני חגים שונים הם.

עוד יש לבאר ולומר שאף רבותינו לא השתמשו בשם "חג ארבעת המינים", כדי להרחיקנו ממנהגי הנוצרים, הואיל ובספרם השיקרי, מסופר על אותו האיש שנכנס לירושלים על אתון והמון העם זעק "הושע נא בן דוד". [וודאי הכל חלומות באספמיה, כי מי יצעק לו "הושע בן דוד", ושמא צעקו עליו, לומר הזהירו מן התימהוני הזה, לבל תלכדו בשחיתותיו]. ועד היום מנהגם של חלק מן הנוצרים לעשות תהלוכה עם לולבים וענפים וכיו"ב, לזכר אותו מאורע, וקוראים הם ליום אידיהם זה "חג הלולבים", ומעין זה ראו עיני בבחרותי בלומדי בעיר העתיקה בתוככי ירושלים ת"ו, את מנהגם הלז. ויהי רצון ויהפכו הלולבים בידיהם לחרבות שלופות כנגד ליבם, וכנגד כל שונאי ישראל. ולפי זה על כן לא קראו רבותינו לחג זה "חג הלולב", או "חג ארבעת המינים", כדי להתרחק ממנהגם הלז של הנוצרים.

והאל אשר אין בלתו, יגאל עמו ונחלתו, ובחג האסיף, כן ירבה וכן יוסיף, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי תשרי התשע"ו

לכבוד הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, החונה בעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מדוע נקרא חג הסוכות בלשון רבים ולא חג
הסוכה בלשון יחיד.

הנה תירוצים רבים נאמרו בדבר, ואציגה נא עמך מעט מהם, בספר בני
יששכר (חודש תשרי מאמר ט'), כתב לעתיד לבא זוכים הצדיקים לישב
בסוכת עורו של לויתן, ואין סוכה אחת דומה לחברתה, ולכך נקרא בשם
"חג הסוכות" בלשון רבים, ועוד להורות לנו הלכות הדפנות והסכך מן
לשונות סוכות הנאמרות הרבה פעמים בתורה. ע"כ. ובספר חידושי תורה
(עמ' ע"ט) הובא בשם הרב יואל טייטלבוים זצ"ל שנקרא חג הסוכות
לכלול שני מיני סוכות שהיו לישראל ענני כבוד וגם סוכות ממש. ע"כ.

והנלענ"ד לתרץ ע"פ מש"כ רבינו בחיי בספרו כד הקמח (ערך סוכות)
שהיו מוקפים ישראל בשבעת ענני הכבוד, ואותם שבעה עננים נקראים
סוכות, ועליהם נאמר (תהילים פרק י"ח) "סבבותיו סוכות". ע"כ. ולפי זה
יש לומר שעל כן נקרא בשם "חג סוכות", ולא "חג הסוכה", כיון שחג זה
הוא זכר לענני הכבוד שנקראו בשם סוכות.

והרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת, וארץ אבותינו להיות נוחלת,
עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י מר חשוון התשע"ח

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה.

הנה בפסיקתא רבתי (פיסקא ג') מובא, שרחל אמנו נפטרה בין פסח

לעצרת בזמן שהארץ מנופה ככברה, (והביאו רש"י בבראשית פרק מ"ח פסוק ז', ד"ה כברת ארץ). ומאידך, בילקוט שמעוני (שמות קס"ב), מובא, שבנימין נולד בי"א מר חשוון (כשמתה רחל). יעו"ש. והקשה כת"ר כיצד ניתן ליישב המדרשים.

הנה כבר דברו בזה רבות גדולי המדקדקים והמפרשים, וכתבו שזו מחלוקת מדרשים, שהרי במדרש רבה (וישלח פרשה פ"ב סימן ז') מובא, וז"ל: ויסעו מבית אל, ויהי עוד כברת ארץ, אמר רבי אליעזר בן יעקב בשעה שהארץ חלולה ככברה והבר מצוי, ורבנן אמרי, כבר הבר מצוי ועונת הגשמים עברה ועדין השרב לא בא. עכ"ל. דהיינו לדעת רבי אליעזר בן יעקב נפטרה רחל בעונת האסיף, לפני בא הגשם וכדברי האומר בנימין נולד בי"א במר חשוון. ולדעת חכמים נפטרה רחל בעונת הקציר, וכדברי האומר שנפטרה רחל בין פסח לעצרת. וכבר כתב בבני יששכר (מאמרי חודש אייר בהערה) שישנם דרכים שונים בזמן לידת השבטים. יעו"ש.

ושמעתי באומרים לי, דמש"כ י"א בחשוון יום לידת בנימין, היינו יום עיבורו, ולפ"ז אתי שפיר, כי השבטים נולדו לשבעה חודשים, (ראה חזקוני בראשית פרק ל' פסוק כ"ה). וילדה אותו בעונת הקציר שאז נפטרה. ואולם לדעת הסוברים שהוא כפשוטו, היינו בי"א בחשוון נולד בנימין, והם מדרשים חלוקים.

וכבר ידוע בקהילות ישראל שיום שנתקדש ע"י ישראל להזכיר את שם הצדיק ולעשות הילולתו, קדשוהו שמים. ומשמיא קא זכו ליה, וכך מקובל בכל עם ישראל להזכיר את יום י"א בחשוון כיום הילולת רחל אמנו, זכותה תגן בעדינו, ובעד כל ישראל אחינו. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

עני שבישראל

נשאל נשאלתי מעם כת"ר מדוע המשנה במסכת פסחים (פרק י' משנה א') אומרת "ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב ולא יפחתו לו מארבע כוסות", מה החידוש "שבישראל", והול"ל "ואפילו עני" ודי בזה.

והנלענ"ד בזה בעזר ה' החונן לאדם דעת, לתרץ כמה תירוצים:

א', עניי אומות העולם, אם אין להם אוכל הם חוטפים גוזלים וגונבים ומסוגלים להרוג ולרצוח, והעיקר להביא טרף לפיהם ומאכל לביתם, וכפי שרואים בעליל אצל האומה הנקראת צוענים, וכן אצל הכושים שבאמריקה, ועוד אומות אחרות, אך לא כן עם ישראל, שאף אם יהודי הינו עני, מכל מקום הוא נוהג בהגינות וביושר ואינו גונב ומלסטם את הבריות, אלא מבקש מישראל רחמנים בני רחמנים לעזור, ועם ישראל שמחים לעזור, ומשום כך הדגישה המשנה "עני שבישראל", להורות על דרכם של עניי ישראל שנוהגים בענווה ובחן ולא בפראות.

ב', כבר אמרו רבותינו במקומות רבים, שכל יהודי ואפילו הכי פשוט הרי הוא כבן מלך, וכדאיתא בגמרא בשבת (קכ"ח). כל ישראל בני מלכים הם. ועל כן אמרה המשנה "עני שבישראל", להורות ולהזכיר שאע"פ שעני הוא מכל מקום הרי הוא מישראל, וראוי לכבדו כבן מלך, וכדתנן במשנה (בבא קמא פרק ח' משנה ו') אמר רבי עקיבא אפילו עניים שבישראל, רואין אותם כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם, שהם בני אברהם ויצחק ויעקב.

ג', ישנם שנים תהילות לאל שהמצב הכלכלי בכי טוב ובשפע, כן ירבה, והעניים מסתדרים באופן כל שהוא, ומה עוד שבכל עת ועת העניים אינם באותה צורת עניות, כי הלא בעבר העניים היו חסרי כל, ואף מלבוש לעורם לא היה, והיום ב"ה יש לעניים מקרר אך אין להם במה למלאות אותם, ועל כן דייקה המשנה ללמדנו ואמרה "עני שבישראל", היינו באותה העת הנמצאת בישראל, אף אם היא עת שפע, מכל מקום יש לעזור לו במצבו, ולא לומר זה אינו עני כי עני הוא כמו עניי העבר שהיו חסרי כל, אלא עני הוא לפי העת הנמצאת כרגע בעם ישראל.

ד', עיננו הרואות פעמים רבות בעת חלוקת קמחא דפסחא, שעולים ובאים יחד עם הנצרכים גם ערבים ונוצרים המבקשים צורכי מזון, ובעבר היו

לעיתים גויים שמתחפשים כדי לבא ולסעוד בבתי ישראל כליל הסדר, ומשום כך אמרה המשנה "עני שבישראל", ללמדנו שיש להקפיד לתת צורכי עם ישראל לפני הגויים.

ה', ישנם עניים המקפידים לאכול דוקא סוכר חום וקמח מלא ואוכל אורגני, וכו', וכל המוצרים הללו יקרים מאוד, ואם בא עני ומבקש שיתרמו לו דוקא מוצרים כאלו, יש לומר לו "עני שבישראל", דהיינו הנך מקבל מה שכל עם ישראל ובפרט העניים רגילים לאכול, ואינך יכול לדרוש יותר. [וכבר דנו בזה האחרונים בדין עני המבקש מצות שמורות בלבד], ולשם כך הדגישה המשנה "עני שבישראל".

ו', הגויים אפילו אם הם עניים מרודים, מראים עצמם תמיד בדרך חירות וכאילו עשירים מופלגים, לא כן עני שבישראל דאינו רגיל לשבת דרך חירות בהסיבה, ואין הדבר מורגל עליו, ועל כן אמרה התורה "ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב".

ז', העני שבישראל רגיל בפת קיבר ומעט ירק, ואינו רגיל בשתיית יין, לא כן עניי אומות שמיד בראותם יין ושיכר שותים לשכרה, ועל כן אמרה המשנה "עני שבישראל", להורות שאף וקשה עליו שתיית היין מכל מקום "לא יפחתו לו מארבע כוסות".

והאל אשר אין בלתו, יגאל עמו ונחלתו, ויראנו בבנין ביתו, ושם נקריב פסחים וזבחים לעולתו. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

חזרו למערכתכם

בעזה"י שלהי אייר התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בגמרא בשבת (לג:) מסופר על רשב"י, ושם

מופיע הלשון "חזרו למערכתכם" וכן "צאו ממערכתכם". ולכאורה מדוע נקראה המערה על שמם והול"ל "חזרו למערה" וכן "צאו מן המערה".

והנלענ"ד לבאר בס"ד, ע"פ מ"ש בגמרא בפסחים (נד.) מערתו של משה רבינו נבראה בערב שבת בין השמשות. ע"כ. ולפ"ז יש לומר שגם מערה זו נבראה לכבודם למען יסתתרו ויעסקו בתורה, ושם הכינו לכבודם מעין ועץ חרוב, ועל כן נקראה על שמם.

ועוד יש לומר שמערה זו ספגה קדושה ויראת שמים, בכח תורתם וקדושתם, וכבר מצאנו בגמרא בסנהדרין (צח.) שרבי יהושע בן לוי פגש את אליהו הנביא על פתח מערה זו, וביאר המהר"ל בספרו חידושי אגדות (שם) ובספרו נצח ישראל (פרק כ"ח), שכחו של רשב"י שנטמן במערה זו, זכתה לדבר קדושה אלוקית, שיפגוש ריב"ל את אליהו הנביא דווקא על פתח מערת רשב"י. יעו"ש. ועפ"ז יש לבאר, שנקראה מערה זו בשם "מערכתכם", כי קדושה בתורה ויראת שמים.

ועוד יש לומר ע"פ המבואר בגמרא בשבת (שם) שהיה גופם של רשב"י ורבי אלעזר בנו, מכוסה בחול, עד שנעשו סדקים בגופם מחמת החול, ויוצא אם כן שעור גופם הטהור נתעכל בחול שבמערה, והמערה נהפכה לחלק מגופם ממש. ועל כן נקראה בשמם.

וזכות רשב"י ורבי אלעזר בנו, יעמוד לפני בורא עולם והמונו, ויבנה לנו בית מקדש על מכונו, ונזכה לראות בשמחת בנינו, וגדול יהיה כבוד הבית בתיקונו, ולהקריב קרבנות ושלמים כענינו, כהן בעבודתו ולוי על דוכנו, וישראל שמחים במעמדו ובקורבנו, ולעלות לרגלים איש בכשרונו, כמתנת ידו בבקרו וצאנו, בתוף ובכינור ושירים מגרונו, כתבואת יקב וכתבואת גורנו, ואשרי איש העושה נחת לקונו, ועובדו כראוי איש ככחו במותנו, ובשמחה רבה עושה רצונו, כאיש חיל וכנחל באיתנו, וכן ירחיב גבולו וממונו, וישמרהו האל כאישון עינו, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

אי לאו ההוא יומא, ומאכלי חלב בשבועות

בעזה"י סיון המוכתר בכתר תורה התשע"ד

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. מעיה"ת בני- ברק ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

א', בגמרא בפסחים (סח:) מסופר על רב יוסף שאמר לבני ביתו שיכינו לשבועות עגלה משולשת, כי אם לא אותו יום של קבלת התורה כמה יוסף יש בשוק. והקשה כת"ר מדוע נקט בלשון "שוק" ומה חידוש יש בשוק.

הנה ראיתי רבים מגדולי עולם, אשר עמדו בזה ותירצו תירוצים רבים כלים מכלים שונים, חדשים גם ישנים, והנלענ"ד לתרץ בס"ד דהמתבונן בשוק יראה את הרוכלים והסוחרים צועקים ומכריזים בקולי קולות על סחורתם. כדי לשכנע את העוברים ושבים לרכוש ממרכולתם. ולעומת זאת בבתי מדרש גם התלמידי חכמים מרימים קולם לומר סברתם, ודברי תורתם, ועל כך אמר רב יוסף, אילו לא היה יום שבועות, הייתי יכול להיות כמו הרוכלים הללו בשוק הצועקים למכור סחורתם, ותהילות לאל שהנני רב יוסף בבית המדרש אשר אומר בקול את תורתי.

ב', המשנה ברורה (סימן תצד ס"ק י"ב) הביא טעם לאכילת מאכלי חלב בשבועות, הואיל ובני ישראל קבלו את התורה, אכלו מאכלי חלב כיוון שהם לא היו ערוכים לאכול מיד בשר, שדורש הכנות רבות כמו שחיטה ומליחה. ע"כ. והקשה כת"ר, והלא היה להם מן לאכול, ומדוע הוצרכו לבשר וחלב.

הנה כבר הקשה את קושייתו הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל, בספר אוצר המכתבים ח"ב (סימן רמ"ד), הלא כבר מט"ז באייר התחילו לאכול רק את המן, ולעניין השחיטה, הלא כבר נצטוו עליה במצרים, "ושחטו אותו", וכו', "ושחטו הפסח".

ועוד הקשה בספר לדעת חכמה ומוסר עטיה ח"ב (עמ' של"ט), והלא בגמרא בשבת (פו:) אמרו דכולי עלמא מודו שהתורה נתנה בשבת, וא"כ האיך יכלו לשחוט ולהמליח ולהכשיר הבשר, והלא שבת. אלא מסתבר שבגלל שהיה שבת, ולא יכלו להגעיל הכלים, וטעם זה מתאים בפשטות עם הסוגיא, ודברי המשנ"ב צריכים עיון. וישיב ע"פ היעבץ בשבת (שם) שרבי אלעזר בן עזריה ס"ל שלא נתנה התורה בשבת, אלא בערב שבת. ואולי ע"פ דעה זו יתיישבו דברי המשנ"ב. עכ"ד.

ומצאתי בספר צפנת פענח חדש יוסף ב"ר משה ז"ל (ערך גאולה ודוד דף כ') כתב שהקב"ה האכיל את בני ישראל מלחמו, הוא לחם המן, אחר מתן תורה, אך קודם מתן תורה, לא אכלו. יעו"ש. וקצת קשה על דבריו, שהרי מבואר בגמרא בשבת (פז:) שביום ט"ו לחודש אייר הגיעו ישראל למדבר סין, ושם האכילם מן. יעו"ש. ויתכן וטרם מתן תורה אכלו עם ישראל מן אך לא שבעו ממנו, ורק אחר מתן תורה אכלו מן לשובע (ראה בזה בשלחן הטהור מאמר אמונה ופרנסה עמ' ס"ו ע"פ הזוהר הקדוש פרשת בשלח דף ס"ב וס"ג). ובזה יתורצו דבריו, וגם תתורץ קושיית כת"ר, מדוע הוצרכו למאכלי חלב, והלא אכלו מן, אלא שהמן אשר ירד בבוקר יום מתן תורה ירד קודם שקבלו את התורה ולא שבעו ממנו.

עוד יש לומר ע"פ מה שכתב החיזקוני בשם מדרש אגדה, "ובשלו בפרור" (פרק י"א פסוק ח'), אלו הרשעים, שבישלו את המן, יעו"ש, ומה יש להם לבשל במן, והלא הוא עשוי, ומוכן לאכילה, אלא ש"בטן רשעים תחסר", והמן לא השביעם, ומפני כך הוצרכו לאכילת בשר ולאכילת חלב, וכפי שמוכח בפסוקים שלעיל בפרשת בהעלותך, במה שהתאוו לבשר.

ואת חג הקציר. תחוגו בשמחה ובשיר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

שמות הצומות

בעזה"י תמוז יה"ל התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי לכת"ר בקובץ עיון הפרשה (קכ"ד עמ' קל"ה), שהקשה מדוע נקרא "יום תשעה באב", ולא נקרא "יום החורבן", וכמו שקוראים "יום כיפור", ולא קוראים "עשירי בתשרי". ותירץ שהיום גרם מחמת שבכו בו בכיה של חינום. וכתב שעדיין צריך ביאור שהרי גם צום י"ז בתמוז וצום י' בטבת, שלא נקראו על שם החורבן, ומאידך צום תענית אסתר וצום גדליה, לא נקראו בשם צום י"ג אדר, וצום ג' תשרי. עכת"ד.

וראה ראיתי בספר כרם בית ישראל (עמוד ל"ז), בשם האדמו"ר בעל קדושת אהרון מסדיגורא, שעמד על שאלה זו, והקשה, מדוע לא נקראו ימי צומות האבל על שם המאורע: יום בקיעת העיר, יום החורבן, אלא נקראו על שם התאריך, שבעה עשר בתמוז, תשעה באב. והסביר, כי מהרה יבנה בית המקדש, ויהפכו ימים אלו לששון ולשמחה כפי שהיה בימי בית שני, ולכן לא יתכן לקרותם על שם האבל. ע"כ. והוסיף שם, שתענית אסתר שנקרא על שם המאורע אינו תענית אבל, וצום גדליה אינו יכול להקרא על שם התאריך, כיון שהוא נדחה. כי גדליה נהרג בראש השנה ותיקנו את הצום למחרת החג. ע"כ.

ויש עוד להוסיף מה שכתב בספר מגיד מישרים (פרשת ויקהל), שהטעם לתענית אסתר הוא להכניע כח השטן מלקטרג על מה שאוכלים שותים ושומחים בפורים. יעו"ש. ולפי זה אף לעתיד לבוא לא יתבטל צום תענית אסתר (ראה בזה באריכות בספר אגרתא דחדוותא ח"י עמ' כ"א).

וכן לגבי צום גדליה, מובא בשם רבינו האר"י בספר פרי עץ חיים שער ר"ה פ"ב, שהתענית מפני תוקף הדינים המצויים. יעו"ש. ולפי זה תענית

אסתר וצום גדליה נקראו בשם מיוחד מפני שנוסף לטעם הפשוט, טעמם הנוסף הוא ללא קשר למה שאירע ביום זה.

והנלענ"ד שהטעם ששינו את שמות הצומות, ונקראו על שם התאריך, ולא על שם החורבן, בכדי שלא ישמחו הגויים ואויבי ישראל ביום הצום, ויעלזו בשמעם את שם הצום, "יום החורבן", וכן "יום בקיעת העיר", ועל כן העלימו והסתירו זאת מפני הבושה, [ורק הריגת גדליה שהיה ענין פנימי בין היהודים הותירוהו בשמו לאות ולזכרון בזהירות בחיי אדם ושנאת חינם]. ויש לומר שלזאת כיוון דוד המלך באמרו: "זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים, האומרים ערו ערו עד היסוד בה", שה' יתברך יזכור את יום החורבן שהעלימו את שמו ונקרא רק בשם התאריך לבל ישמחו הגויים בחורבן ירושלים.

ועוד יש לומר, שנוסף לבקיעת העיר, וחורבן בית המקדש אירעו בימים אלו הן ב"ז בתמוז והן בתשעה באב עוד דברים נוספים כמבואר במשנה בתענית (פרק ד' משנה ו'), וכן ביום עשרה בטבת אירעו עוד דברים כמבואר במגילת תענית, ואם היו נוקטים בשם מסויים היו מראים שזה עיקר הטעם לצער באותו היום, ושאר הדברים אשר אירעו בו אינם עיקר. ועל כן קבעו שם היום על שם התאריך.

וה' יגאלנו בישועה וברחמים, ויבנה בית מקדשו רם על כל רמים, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בית שני שהיה בו תורה

בעזה"י שלהי תמוז יה"ל התשפ"א

כבוד מעלת הרב המופלג בתורתו, ביראת שמים ובחכמתו, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו שפעת שלומות, וברכות שמים ממעל ומרומות, בבריאות וחילוף עצמות ראה ראיתי לכת"ר שהקשה, בגמרא ביומא (ט:) אמרו, בית שני נחרב על

שנאת חינם, ומאידך הגמרא מספרת שם שבית שני היה בו תורה מצוות וגמילות חסדים, ולפ"ז אם היתה תורה וגמילות חסדים, איך יתכן שיש שנאת חינם. ובספר גם אני אודך מתשובות הרב חלויה שליט"א חי"ג (סימן ס"ג), שכתב להשיב לכת"ר, בטוב טעם ודעת.

והנלענ"ד להוסיף ולבאר ביאור ע"פ לשון הגמרא "בית שני שהיה בו" דהיינו בבית המקדש עצמו היה בו תורה מצוות וגמילות חסדים, אך מחוץ לבית מקדש היתה שנאת חינם. ודבר זה מצוי לצערינו גם אצל אנשי שלומי ישראל, שמרבים תורה וחסד בבית הכנסת ובחצרות בית ה', אך מחוץ תשכל חרב השנאה בר מינן.

ועוד יש לומר, שבבית שני היו מרבים בתורה ובחסד, אך בד בבד ויחד איתם, היו מספרים: "פלוני אני לימדתי אותו, ואלמוני אני עשיתי איתו חסד, ופלמוני אכל אצלי"... וא"כ היו מרבים בתורה ובחסד, ואולם אח"כ מספרים לכולם על אותו האיש מה אכל ומה שתה, ומרבים שנאה בעולם, ולא הועילה תורתם וחסידותם אחר אומר ודברים ושנאה שהוסיפו, ועל פי האמור, יכולים להיות יחד גם תורה וגמילות חסדים וגם שנאת חינם. וה' בורא נפשות וחסרונם, יגן על עמו ישראל אשר רבו יגונם, בכובד גלות צערם ושאונם, היה למרמס ולא יהגו בגרונם, ומרוב עול רבו זדונם, וישלח גואל לציון הנה הינם. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

חינוך בנחת

איתא בגמרא בקידושין (לב.) רב הונא קרע שיראי באנפי רבה בריה, אמר איזול איחזי אי רתח אי לא רתח, ודלמא רתח וקעבר אלפני עור לא תתן מכשול, דמחיל ליה ליקריה, והא קעבר משום כל תשחית, דעבד ליה בפומבייני, ודילמא משום הכי לא רתח, דעבד ליה בשעת רתחיה. והקשה כת"ר מדוע שואלת הגמרא והא קעבר משום כל תשחית, והרי כוונתו לחנך את בנו.

הנה נראה מדעת התוס' (שם) דחזינן ממעשה זה דלא התירו לקרוע בגד או להשחית מנא בדרך השחתה, אף במקום חינוך, וכ"כ בספר החינוך (מצוה תקכ"ט), שהחכמים ששעשו כן, שבכדי לייסר בני ביתם השליכו מידם שום מאכל או שום דבר, השגיתו שלא ישליכו דבר שיהיה נשחת בזה. ע"ש. וכן פסק בש"ע הרב הלכות שמירת גוף ונפש (סעיף י"ד) המשבר כלי או קורע בגדים עובר בלא תעשה, ואפילו כוונתו להראות כעס וחימה להטיל אימה על בני ביתו שאינן נוהגין כשורה. ע"ש. וכן מובא בגמרא בשבת (קה: (שלמטרת חינוך שברו כלים שבורים, וכן מבואר במהרש"א שם, שדווקא כלים שבורים, אך לא כלים שלמים, משום כל תשחית. יע"ש. וא"כ נמצאנו למדים שאסור להשחית כלים או בגדים, אף בדרך חינוך.

והנלע"ד דרב הונא לא נתכוין לחנך בנו, ורק רצה לדעת אם טבועה בבנו מידת הכעס או לא טבועה בו מידת הכעס, ואח"כ ישב עם בנו וילמדנו בדרכי נועם ובתוכחת כמרקחת, להסיר מידה זו מלבו, שהרי אותה העת בה אירע המעשה היתה שעת ריתחה ולא היה שייך לשבת עמו ולחנכו בדברים, אלא הדברים נעשו לאחר מכן.

ועוד בא ללמדנו שכאשר מחנכים ילד או מענישים אותו, צריך לעשות זאת אך ורק לשם חינוך ולא כפורקן לזעם, כי כאשר הילד מקבל שבט אביו מתוך כעס או פורקן זעם אין זה מחנך. וכך נהג רב הונא עם בנו כשרצה לבחננו אם טבועה בו מדת הכעס תחילה וראש מחל לבנו ומסתמא לא כעס ורק אח"כ קרע הבגד בנחת ובסבלנות ורק הראה לבנו פנים כועסות, וכך צריך לנהוג עם הבנים כשמחנכים אותם להוכיח עם הרבה אהבה וסבלנות ורק להראות כעס הפנים אך לא כעס הלב, ומשום כך גם לא שאלה הגמרא והתוס' איך קרע והרי השובר כלים בחמתו כאילו עובד עבודה זרה, כי לא עשה זאת בכעס, ורק שאלה הגמרא והא קעבר משום כל תשחית, שהרי סוף סוף קרע בגד.

וכך מסופר על גדולי ישראל שנהגו בחינוך הילדים, הגאון רבי אליהו

לאפיאן זצ"ל מעולם לא ייסר את בניו תיכף כשראה אותם בקלקלתם כי חשש שמא יוכיחם מתוך כעס, ורק כשהיה בטוח שאין בלבו כעס ורוגז היה מוכיח ומייסר. פעם אחת קרה שאחד מילדיו עשה עוולה גדולה, וחיכה רבי אליהו שבועיים ימים עד שהרגיש בעצמו שלא נשאר בלבו אפילו שמץ של כעס, ורק אז ייסר אותו.

וכך אמר הגאון הרב יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל, כשמכים את הילד יש להכות קצת, ולא בשעת כעס, שכתוב באגרת הגר"א שהכאה בשעת כעס יש בזה צד איסור. (פניני רבנו הקהלות יעקב ח"ב).

ואף אי נימא שנתכוין לחנכו שלא יכעס, מ"מ יכל לעשות זאת בלא לקרוע ולהשחית הבגד אלא להכעיסו במילים, ומדוע קרע בגד משי יקר, ועל כן מקשה הגמרא והא קעבר משום בל תשחית, ומתרצת הגמרא דעבד ליה בפומבייני.

וה' יזכנו לחנך בנינו ובנותינו אל אדני התורה והיראה.

מלמדי תינוקות

בפסחים (מט:): איתא לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם, לא מצא וכו', לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות ולא ישא בת עמי הארץ, ומבואר כאן שמלמדי תינוקות היא הדרגה הכי פחותה, וקשה מהגמרא ב"ב (ח:): ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו מלמדי תינוקות.

עיי' בתוס' (פסחים מט: ד"ה לא מצא), שכתבו משמע דגבאי צדקה עדיפי ממלמדי תינוקות והא דאמרינן בפרק השותפין והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע אלו גבאי צדקה ומצדיקי הרבים ככוכבים אלו מלמדי תינוקות צ"ל דזוהר הרקיע עדיף מזוהר כוכבים. עכ"ד. וכ"כ התוס' ב"ב (ח: ד"ה ומצדיקי הרבים).

ונלענ"ד להסביר דהן אמת מלמדי תינוקות דרגתם גבוהה בזיכוי הרבים

יותר מן הכל, וכדאיתא בב"ב (שם) ובב"מ (פ"ה:;) גבי גדולים מעשי חייא, אולם לישא בת מלמדי תינוקות לעומת שאר בעלי מעלה המופיעים בגמרא בפסחים (שם) זו הדרגה הכי פחותה, משום שאף שהוא עוסק בתורה רמת לימודו היא של תינוקות, ועוד שפעמים רבות מלמדי תינוקות אינם מוסיפים עוד על לימודם, אלא נשארים באותה דרגת לימוד, וגם הבת לומדת שזו דרגת הלימוד שצריכה להיות.

ועוד שמלמדי תינוקות מתפרנסים מכך לעומת שאר בעלי מעלה המופיעים בפסחים (שם) שע"פ רוב אינם מתפרנסים מכך, והבת כשרואה את אביה מתפרנס רוצה שגם בעלה יתפרנס וירויה, ולא תהא מוכנה שיהיה בעלה מחובשי בית המדרש ממית עצמו באהלה של תורה וחי בצמצום עם פת במלח ומים במשורה.

ועוד שמלמדי תינוקות מעלתם גדולה בזיכוי הרבים, אך גם עבודתם קשה ומפרכת וכי שהגמרא בב"ב (שם) מספרת שרב שמואל בר שילת שלש עשרה שנים לא עבד בגינתו מפני לימוד תינוקות, וא"כ מפני שמלמדי תינוקות טרודים כל זמנם בעסק החינוך, גם לא יצליחו לחנך כל כך טוב את בנותיהם ועל כן זו הרמה הפחותה מכל שאר בעלי המעלה.

ונוסף גם הוא, שמלמדי תינוקות מותשים ויגיעי כח מעבודה זו, וכמו שמספרים על האבן עזרא ששלח מכתב פעם אחת לבני ביתו וכתב להם אני מ"ת, באו ושאלו את ידידי לדעת מה פשר המכתב, והם שידעו את חריפותו אמרו להם שאל להם לפחד ומ"ת הוא נוטריקון מ'למד ת'ינוקות.

וכן היו אומרים חכמי המערב בלשון ערבית: "שיר תנאי אמזרי ומא תקרא אדרארי", דהיינו לך ותעבוד בניקוי הביוב ולא בלימוד התינוקות, וכל זה מחמת קושי העבודה בחומר ולבנים. ללמד הבנים. בהיותם דשנים ורעננים.

האיך מקבלים עדות משום אדם שבעולם, והרי קימ"ל ביומא (יט:) כל השח שיחה בטילה עובר בלאו, ואין לך שום אדם שנזהר בזה

איתא ביומא (יט:): אמר רבא השח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר (דברים פרק ו' פסוק ז') "ודברת במ" במ ולא בדברים אחרים, רב אחא בר יעקב אמר עובר בלאו שנאמר (קהלת פרק א' פסוק ח') "כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר" ופרש"י ולא בדברים אחרים שיחת הילדים וקלות ראש. ע"כ. וא"כ אין הפירוש לדיבורים שיש בהם צורך ותועלת. אלא לשיחת הילדים וקלות ראש. ומ"מ הרמב"ם ושאר מוני המצוות לא מנו הדבר בספר המצוות, ומלשון הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ב ה"ד) שכתב לעולם ירבה אדם בשתיקה ולא ידבר אלא בדברי חכמה או בדברים שצריך להם לחיי גופו, משמע שזו הנהגה טובה ולא איסור, וכן משמע מלשון הרא"ש בארחות חיים (אות ק"א) שכתב אל תרבה לדבר בדברים המועילים ובלא נזק כי אם בקוצר לשון, ע"כ וכן שם (אות קכ"ו) אל תדבר בלא עתו וגבר שאין בו תועלת ושמור פתחי פיך. ע"כ, שכל זה הנהגה טובה. אבל הרמ"א בש"ע יו"ד (סימן רמ"ו סעיף כ"ה) כתב בשם הגהמ"י (פ"ד) דאסור לדבר שיחת חולין. ועתה ראיתי באור שמח (הלכות ת"ת פ"א ה"ב) דלהלכה לא נקטינן כרבא ועיקר החיוב של ת"ת הוא אצל כל אחד ואחד לפי כוחו. ע"ש.

וכיו"ב כתב המהר"ץ חיות ביומא (שם), ובתורה תמימה (דברים שם) שאינו לאו ממש אלא על דרך אסמכתא. (ועיין בספר באר שבע סוף פרק קמא דתמיד, שפעמים תאמר הגמרא "עובר בעשה" ואינו אלא מדרבנן, וכן מובא בתלמידי רבינו יונה למסכת ברכות (טז: בדפי הרי"ף ויש להקשות) שמצאנו בהרבה מקומות בתלמוד שיאמר "עשה" או "עובר בעשה" לדבר שאינו אלא מדרבנן).

והמורם מכל האמור ששיחה בטילה אינה נחשבת ללאו ועשה ממש, דחייבים עליה מלקות או מיתת ב"ד. וא"כ השח שיחה בטילה אינו פסול לעדות דרק רשע שעבר עבירה שחייבים עליה מלקות ואצ"ל אם חייבים עליה מיתת ב"ד פסול לעדות וכמו שנפסק בחו"מ (סימן ל"ד סעיף ב'), ע"פ הרמב"ם (פ"י מהלכות עדות הלכה ב') שהרי התורה קראה למחוייב

מלקות רשע שנאמר "והיה אם בן הכות רשע" (דברים פרק כ"ה פסוק ב').

ומילתא אגב אורחיה מש"כ כת"ר דאין לך שום אדם שנזהר בזה, אציגה נא עמך מדברי הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א בספרו אורחות יושר (עמ' י') וז"ל: ויש להעיר, שאיסור דברים בטלים אין הכוונה לאסור לדבר אפילו תיבה א', מה שאינו ד"ת, שזה אינו אלא לבעלי מדרגה גדולה, כמו שאמרו על הגר"א שבשעת פטירתו אמר כמה רגעים בטלתי מן התורה, ומה שאמרו בגמ' השח שיחת חולין עובר בלאו ועשה, פרש"י דהיינו שחוק וקלות ראש, ואמרו בשם החזו"א זצ"ל שגדר דברים בטלים שאם מדבר עשרה דקות כבר צריך להיות איכפת לו, ומצאתי בהקדמת ספר בית אהרן להגר"א וולקין ז"ל, כותב בנו ששמע מאביו בשם הגר"א לבאר, הא דשנו ומנו חכמים (בפ"ו דאבות) לאחד ממ"ח דברים שהתורה נקנית בהן במיעוט שיחה שזה אינו בשלילה כפי המובן הפשוט, כלומר שימעט בשיחה לגמרי מבלי להוציא אף דיבור מפיו, רק הכוונה להיפך היינו לחייב מיעוט שיחה, שאם ילמוד אדם הרבה בלי הפסק דעתו תתבלבל עליו, וע"כ בכדי לאוקמי גירסא צריך הוא מזמן לזמן לשיחה קלה. עכ"ל. [וכ"כ בתפא"י שם וכעין זה כתב הרמב"ם בשמונה פרקים פ"ה], ובלבד שלא יהא בזה דיבורים אסורים כמובן, וגם לא יאריך בזה. עכ"ל. וכן מדויק מדברי ערוך השלחן ביו"ד (סימן רמ"ו סעיף ל"ה) שכתב, ואין לדבר הרבה בשיחת חולין שלא לצורך. ומשמע מדבריו שמעט שיחת חולין שלא לצורך מותר.

וגם הלום ראיתי להמאירי ביומא (שם) שכתב, לעולם יזהר אדם שלא להיות מיושבי קרנות, ושלא לדבר בשיחה בטלה, אלא כפי מה שיכריחנו הצורך, דרך צחות אמרו השח שיחת חולין עובר בעשה. ע"כ. ומלשונו משמע שאינו עובר בעשה ממש, אלא דרך צחות הוא. וכ"כ בשו"ת פני מבין (חיו"ד סימן שכ"ט) שאין זה איסור מעיקר הדין, אלא מנהג טוב. וכ"כ בשו"ת חות יאיר (סימן קל"ט). יעו"ש. ומשם בארה.

איך הוציא שקר מפיו

מובא בגמרא בביצה (כח. :) על רב נחמיה בנו של רב יוסף, שהיה עומד לפני רבא והיה משפשף סכין על פי הסל ביו"ט, ושאלו האם לחדד הסכין משפשף הסכין או להעביר שמנונית הסכין, ואמר לי להעביר שמנונית, וראיתי לדעתו שלחדד עושה, והוא סבר הלכה ואין מורין כן, וכן היה מעשה עם אביו, וכמובא בגמרא שם, והקשה כת"ר איך יתכן שהוציאו שקר מפיהם.

הנה הביא בספר אוצרות המוסר לרב משה צוריאלי שליט"א ח"א (עמ' 301) היתרים לשקר, ושם הביא שכאשר אדם רואה שהוא עלול להסתבך בויכוחים, במיוחד עם בעלי שררה או רבנים תקיפים ממנו, מותר לו להתכחש אל מה שאמר בעבר, וכן מצינו בר' יהושע שבא לבית המדרש ושאלו אותו אם תפילת ערבית רשות או חובה, שינה ממה שאמר בתחילה וכמובא בברכות (כז. :), וכן בב"ק (יא : יב.) הלכתא גובים מן העבדים אל רב נחמן אפילו מיתמי? לא מיניהו לבתר דנפק אמר עולא אפילו מיתמי. אמר ר"נ אישתמטין עולא, ופירש"י נשמט הוא לומר בפני ומתיירא הוא שמא אקפחנו בהלכות ובקושיות. ע"כ. וכן כאן רצו חכמים לברוח ממחלוקות וויכוחים ועל כן שינו.

עוד יש לומר שלפני אותם חכמים היו עוד אנשים עומדים ורצו לדעת גם הם מפני מה מחדדים הסכין, ובכדי שלא ילמדו מכך להלכה שמותר לחדד הסכין ביו"ט כדי לחדדה אמרו מפני שמנוניתה, וכן אמרה הגמרא דס"ל "הלכה ואין מורין כן", דהיינו שהיו עומדים אנשים שם ולא רצו שתצא מכך הוראה לרבים ועל כן שינו בדיבורם.

המתפלל בחלום

בעזה"י טבת התשע"ג

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה, מיחידי סגולה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מעיה"ת בני-ברק ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

בגמרא בברכות (נז). אמרו, המתפלל בחלום סימן יפה לו, והני מילי דלא סיים. והקשה כת"ר למה דוקא כשלא סיים, זה סימן יפה לו, דהא לכאורה אם סיים תפילתו, זהו סימן שהצליח לבקש כל מבקשו מהקב"ה, וצריך ביאור.

רש"י (שם) פירש, דלא סיים, שנעזר משנתו קודם שנסתלק סימן הוא שסמוך הוא אצל הקב"ה. ע"כ. וכ"כ בשו"ת אבני נזר (או"ח סימן ת"מ) שקודם שעקר רגליו בתפילה עוד לא נסתלק מלפני הקב"ה, ועל כן סימן יפה לו. ע"כ. וא"כ על פי דבריהם מובן הטעם דוקא כשלא סיים תפילתו, שמראין לו מן השמים שהוא חביב לפני ה'.

וכ"כ בספר עין ישראל, על עין יעקב (שם) בביאור דברי רש"י קודם שנסתלק, דהיינו קודם שגמר כל התפילה, ושהיה קודם עושה שלום, ואז ניעזר משנתו, וכאילו מראים לו כמה חביבה תפילתו עד שלא נתנו לו רשות ללכת. ע"כ. ויוצא עוד מדבריו שחלומו סימן יפה הוא לו, רק אם התעורר קודם שסיים "עושה שלום" ממש, אך אם התעורר לפני כן, לא. אך ניתן לפרש דברי רש"י גם באופן אחר, "שנעזר משנתו קודם שנסתלק", דהיינו גם באופן שעדיין לא גמר כל תפילתו, ולאו דוקא קודם "עושה שלום".

וכך מסופר על האדר"ת, כפי שכתב ברשימותיו, שלמחרת יוה"כ חלם שהתפלל מנחה כש"צ והתעורר בברכת "משען ומבטח לצדיקים", והבין מכך שה' יתברך יהיה לו למשען במעברו מפוניבז' למיר. (טל הראי"ה עמ' פ"ו). וכן מספר הרב מרדכי מילר זצ"ל, שבחלומו ראה חזן מתפלל לפני העמוד ובמקום "ולמלשינים אל תהי תקוה", אמר "ולבולשביקים אל תהי תקוה", והיה לו סימן טוב בעיניו (דברי מרדכי עמ' רצ"א). ובשני מעשי רב אלו, עמדו באמצע תפילתם, ולאו דוקא לפני ברכת עושה שלום, ואעפ"כ היה הדבר לסימן טוב בעיניהם. ועל כן אף אם ניעזר באמצע תפילתו בחלום סימן יפה הוא לו.

ומה עוד שבספר פתרון החלומות המיוחס לרב האי גאון כתוב, הרואה

עצמו מתפלל בחלומו טוב לו. וכאן לא חילק בין אם סיים או לאו. ויתכן שיש חילוק בין "סימן יפה לו" לבין טוב לו. ומ"מ אף אם סיים תפילתו, הרי דחלמא טב חזאי.

ומה עוד שאם ראה עצמו בחלום מתפלל בבית כנסת, גם בזה כתב רב האי גאון, הרואה בית כנסת בחלום טוב לו. ועל כן גם אם סיים תפילתו טוב לו, שהרי ראה עצמו בבית כנסת.

וכן אם אחז בסידור בתפילתו, מעלי טפי, וכמ"ש שם בספר פתרון החלומות הנזכר, דסימן טוב הוא לו, וימים טובים יוסיפו לו, והרס"ג בספר פתרון החלומות שלו כתב, דימים טובים יגיד. ועל כן אף בזה, גם אם סיים תפילתו בחלומו, מ"מ מועילים שאר הדברים שראה בחלומו לסימן טוב.

ובספר הפתגם השנון (עמ' ק"ו) כתב, בדרך מליצה, המתפלל בחלום סימן יפה לו, והחולם בתפילה, סימן רע לו. ע"כ. כי בכח התפילה לשנות כל חלום רע.

וה' יראנו חלומות טובים, כטל ורביבים, לנחנו בנתיבות שבים, לצעירים ולשבים, ולשמח נפשות כאובים, ויראנו נפלאות כימי קרובים. אכ"ר. עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

שאלה בפיוט "מה ידידות"

בעזה"י שלהי אדר א' הנאדר התשע"א

כבוד מעלת ידי"ן, כהן לאל עליון, מבני ציון, לו נמטיה אפריון, הרב הגאון, רבי גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת בני - ברק ת"ו.

ראה ראיתי את שאלתו בעלון היקר מרי"ח ניהוח (תרומה תשע"א), מדוע כתב הפייטן בפיוט "מה ידידות" כסדר הזה "ברבורים ושלו ודגים", והלא הרמב"ם למדנו בפרק ד' מהלכות דעות הלכה ז', לאכול קודם

המאכל הקל, ואח"כ המאכל הכבד, והיה לו לכתוב קודם הדגים. ע"כ. ונלענ"ד דבודאי כוונת הפייטן היתה לכתוב כן רק בשביל תועלת החרוז, וזה דרכו של הפייטן לקצר במקום אחד ולהאריך במקום אחר בשבחי של השי"ת (וראה במעדני יו"ט על הרא"ש ברכות פרק חמישי סימן ט"ז אות ו'), וכן הכלל כאן, וכבר הבאתי לכת"ר דוגמא לדבר במקום אחר בתשובתי לכת"ר, אך על דרך הרמז יש לומר, שבסעודה ראשונה אוכל ברבורים, ובסעודה שניה אוכל שליו, שהוא מלא שומן, וכמו שמספרת הגמרא ביומא (עה:) על שומנו של השליו, שעם שליו אחד אוכלים שלשה עשר כיכרות לחם, והכיכר האחרונה נאכלת עם תערובת של מזון מרוב שומנו. ע"ש, וזה מתאים לסעודת הבוקר של החמין, וכדברי רבינו זרחיה בעל המאור (דף ט"ז עמ' ב' בדפי הרי"ף למס' שבת), תקנת רבותינו היא לענג את השבת בחמין, וכו', ולענג את השבת ולהשמין, הוא המאמין, וזוכה לקץ הימין. ע"כ, ועם החמין אוכל את השליו שהוא מאכל שמן, ובסעודה שלישית אוכל את הדגים, וכן נוהגים רבים מעם ישראל לאכול בסעודה שלישית, דברים קלים כמו דגים וכיו"ב.

וברכתי לכת"ר שחפץ ה' בידו יצלח להגדיל תורה ולהאדירה, ברבות הטובה וברכה,

עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בשעה שהחכם יושב ודורש

בעזה"י שבט התשע"ג

כבוד ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה, מיחידי סגולה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר אודות מה שאמרו במדרש רבה (פרשת אמור) וכן במדרש שוחר טוב (משלי י') בשעה שהחכם יושב ודורש, והעם

שומעים לו, הקב"ה מוחל להם עוונותיהם. ע"כ. והקשה כת"ר, מדוע בזמנינו לא נוהגים שהחכם יושב, אלא ע"פ רוב החכם עומד והעם יושבים.

הנה כבר עמד בזה בספר הגדה של פסח מהר"י טיטלבוים (עמ' כ"א), וכתב שבעבר היתה הדרך שהיה החכם יושב ודורש ולוחש למתורגמן את דבריו, והמתורגמן שומע, עומד ומשמיע לעם את דבריו, ובימינו שאין מתורגמן, החכם בעצמו עומד. עוד פירש ע"פ דברי הגמרא במגילה (כא.) דברים רכים בעמידה, ועל כן הואיל ובימינו דורשים בדברים רכים, על כן נאמרת הדרשה בעמידה. יעו"ש.

ובספר אשיב אברהם (עמ' ס"ב) כתב, החכם "יושב", פירושו שהינו ענוותן, ולא עומד בקומה זקופה ובגאווה, אז העם שומעים לו להשפיע עליהם לשוב בתשובה.

ובספר באר שמואל (עמ' ר"ב) כתב שדברי המדרש מיירי בביתו שם יושב, ואולם בבית הכנסת ובית המדרש הדרך להיאמר בעמידה.

ובספר בן לאשרי (שבת הגדול עמ' צ"ג) ביאר יושב, פירושו מתעכב, כמ"ש "ותשבו בקדש ימים רבים" (דברים פרק א' פסוק מ"ו), שפירושו התעכבו. וכך גם החכם מתעכב בדרשתו, ובזכות עיכוב זה הקב"ה מוחל עוונותיהם.

ובספר שיחת חולין של ת"ח (עמ' ל"ב) כתב בעבר הדרשן היה דורש מדיליה, ולכן היה יושב, כי היה צריך ישוב הדעת לדבריו, ואולם היום הדרוש כבר כתוב בספרים ומשום כך עומד.

ובספר ודרשת וחקרת (פרשת וארא תש"נ) ביאר בדרך צחות, כי החכם זקן, ואין לו כח לעמוד, ואם עומד ודורש, הציבור יודע שיקצר ויגמור מהם דרשתו, אך אם יושב, יכול לדרוש ולדרוש ומי יודע מתי יגמור, אך אם בכל זאת שומעים, הקב"ה מחשב שכרם ומוחל להם עוונותיהם. עכ"ד. (ועל דרך זה שמעתי מהרב יוסף שריד שליט"א, רגילים העולם

לדרוש על שלושה דברים העולם עומד, על התורה, אם הדרשן דורש בטוב טעם ולא מאריך זו תורה, אך אם מאריך זו כבר, עבודה, ואם העם מקשיבים לו, זה משום גמילות חסדים...).

והנלענ"ד לתרץ תירוץ פשוט, בזמן חז"ל, וגם עד הזמן האחרון בקהילות המזרח, דרך הישיבה היתה שונה, מזמנינו, כי לא היו להם כסאות ושולחנות, אלא היו רגילים לישוב על הקרקע על שטיחים ומחצלאות, וגם כתיבתם כך היתה נעשית, וכך היו כותבים סת"ם, וגם אכילתם כך היתה ע"ג קרקע, ומשום כך בעת הלימוד החכם היה יושב עמם, ורק היו מגביהים קצת ישיבתו ע"י כרים וכסתות, אך לא היו יושבים ע"ג כסאות.

ואילו היה החכם עומד היו צריכים העם לזקוף ולהרים ראשם, וברך זו היה קשה להם להסתכל על החכם, ולפיכך היה יושב עימם, על מנת שיסתכלו עליו, אך בימינו שיש כסאות ושולחנות למכביר, ודרך העולם לישוב עליהם, משום כך החכם עומד ודורש ולא יושב.

והאל צבאות, יראנו מתורתו נפלאות, ונזכה לשם ישבו כסאות, במקדשו טוב מראות, וישלח רפואות, לעם בלוי מטלאות, ומספר שני תבואות, ויעשה עמנו לטובה אות. אכ"י.ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בני הזהר במלאכתך

ראה ראיתי לכת"ר בקובץ תורני אחד, שהקשה על דברי הגמרא בעירובין (י"ג.) תניא אמר ר' מאיר: כשבאתי אצל ר' ישמעאל אמר לי, בני מה מלאכתך, אמרתי לו לבלר אני. אמר לי בני הזהר במלאכתך, שמלאכתך מלאכת שמים שמא אתה מחסר אות או מיתר אות אחת, נמצאת מחריב את העולם כולו. והקשה כת"ר מדוע הזהירו דווקא על יתרות וחסירות, ולא הזהירו על חק תוכות או כסדרן או על אמירת לשם קדושת וכו'.

והנלענ"ד לתרץ קושייתו ע"פ הגמרא במגילה (י"ח:) אמר רבי יוחנן

אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב. מיתיבי אמר רבי שמעון בן אלעזר מעשה ברבי מאיר שהלך לעבר שנה בעסיא, ולא היה שם מגילה וכתבה מלבו וקראה, אמר רבי אבהו שאני רבי מאיר, דמיקיים ביה "ועפעפיך יישירו נגדך" (משלי פרק ד' פסוק כ"ה), אמר ליה רמי בר חמא לרבי ירמיה מדפתי מאי "ועפעפיך יישירו נגדך", אמר לו אלו דברי תורה דכתיב בהו "התעיף עיניך בו ואיננו" (משלי פרק כ"ג פסוק ה'), ואפילו הכי מיושרין הן אצל רבי מאיר.

והיינו, על אף שרבי יוחנן פסק שאסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב, אצל רבי מאיר היה שונה הדבר. כי אדם רגיל שרואה משהו, מיד כשמסיר את עיניו ממנו הוא מתחיל לשכוח, וכדברי הפסוק, "התעיף עיניך בו ואיננו". ואילו אצל רבי מאיר התורה נשארה אצלו כאילו היו מול עיניו תמיד, "ועפעפיך יישירו נגדך", ועל כן סמך על כך לכתוב גם שלא מתוך הכתב.

והואיל וכך נהג רבי מאיר, על כן הזהירו רבי ישמעאל דווקא על יתירות וחסירות, ולא על דבר אחר, כי ידע שמנהגו זה של רבי מאיר דורש זהירות רבה שלא לייתר או להחסיר מילה אחת מן הכתב.

וזכות התנא רבי מאיר תגן עלינו ועל כל עמו ישראל באלף המגן ! בברכה רבה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

הרואה ברכת כהנים בחלומו, מה פירוש החלום

איתא בגמרא בברכות (נה:) הרואה חלום רע ולא ידע מה חלם, יאמר: רבונו של עולם וכו', בעת ברכת כהנים. וכתב המדרש תלפיות (אות ה'), הטעם שברכת כהנים מבטלת חלום רע, כי ברכת כהנים היא בחינת נבואה לטובה, וחלום אחד משישים בנבואה, ולכן מבטל החלום הרע. יעו"ש. וכן הובא בחת"ס דרשות (דף רפט.) ובספר הקדוש נועם אלמלך (פרשת תרומה ד"ה וזה רמז). ועוד. וראה עוד בספר משנת החלומות (עמ' 245) טעמים רבים לדבר.

וטעם נפלא לדבר, ראיתי שהטעים הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א, ראש ישיבת כסא רחמים, בהקדמתו לספר ויזרע יצחק טייב, שיש שלושה סוגי חלומות: חלום טוב וחלום רע ב"מ, וחלום שצריך רפואה. וכנגדם תקנו חז"ל, את נוסח הטבת החלום. כנגד חלום טוב- אם טובים הם חזקם ואמצם כחלומותיו של יוסף הצדיק. וכנגד חלום שצריך רפואה, תקנו ואם צרכים רפואה, רפאם כמי מרה וכו'. וכנגד החלום הלא טוב, הוסיפו וכשם שהפכת וכו'. וכל זה נרמז במילת יברכך שבתחילת ברכת כהנים, כי יברכך עולה כמנין ג' פעמים חלום $3 \times 84 = 252$ והם כנגד שלושת החלומות הנ"ל. יעו"ש.

ועפ"ז י"ל שכשם שברכת כהנים מבטלת חלומות רעים, גם ברכת כהנים בחלום, היא בבחינת נבואה לטובה, וסימן טוב הוא לו שיתברך מן השמים.

ומצאתי בספר תולדות יצחק לרבי יצחק קארו, דודו של מרן הב"י (פרשת נשא), שהביא בשם המדרש, שברכת כהנים היתה חקוקה סביב למטתו, וזהו שאמר בשיר השירים (פרק ג' פסוק ז') "הנה מטתו שלשלמה שישים גיבורם סביב לה". שכל האותיות שבשלושת הפסוקים הם שישים והאותיות כגיבורים, וכולם כמו אחוזי חרב. שאפילו חלם אדם שחותכים לו ירכו, הולך ומשים עצמו כנגד הכהנים כשנושאים כפיהם, ינצל ויבורך. עכ"ד. ונמצאנו למדים שברכת כהנים היא שמירה גדולה, וגם מי שראה בחלומו ברכת כהנים, סימן יפה הוא לו ששמור הוא מן השמים.

ובספר הישר והטוב רוטשטרייך (עמ' נ"ג) סיפר שחלם על הרב דוד משה, האדמו"ר מטשארטקוב זצ"ל, שבקשו שיברכו ברכת כהנים, והניח שתי ידיו על ראש קדשו, ובירך בהתעוררות גדולה ומעומקא דליבא. והביא שם שאל יהא החלום הזה כפילא דעייל בקופא דמחטא, כי אמר ר' יהושע בן לוי, הקב"ה מתאוה לברכת כהנים (סוטה לה:), וגם בחלום אדבר בו. יעו"ש. וגם בספר ברית הלוי (עמ' ל"א) מסופר על הרב סעדיה נחמני זצ"ל, כשערך תיקון לאיזה נפטר, נגלה לבנו של אותו הנפטר ובירך ברכת

כהנים עטוף בטלית, וסימן טוב היה לו שנתקבל תיקונו. יעו"ש. ועל כן החולם ברכת כהנים, חלמא טבא חזאי, וסימן טוב הוא לו שמעשיו רצויים, והוא מבורך ושמור מן השמים. ואתה שלום, וביתך שלום וכל אשר לך שלום.

מה ההבדל בין "גם זו לטובה" לבין "כל מה שעושה ה' לטובה"

בעזה"י תשרי התשע"ו

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א,

החונה בעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מה ההבדל בין נחום איש גמזו שהיה אומר תמיד "גם זו לטובה" (תענית כ"א.), לבין רבי עקיבא שהיה אומר "כל מה שעושה ה' לטובה עושה" (ברכות ס:).

הנה תירוצים רבים נאמרו בדבר, והנלענ"ד לתרץ בס"ד, נחום איש גמזו חי בזמן בית המקדש בעת בה ראו כל דבר באור השראת השכינה, ולכך על כל דבר שאירע אמר "גם זו לטובה", כי שכינה היתה שרויה ביניהם וברכה שרויה במעשי ידיהם. אך רבי עקיבא חי בזמן חורבן הבית, בעת חסרון שכינה וליקוי המאורות ומעת שחרב הבית אין יום שקללתו אינו מרובה מחבירו (סוטה מט.), ונוסף לכך גם רדיפות גזירות ושמדות שעברו, ולכך היה צריך התבוננות חדה וחזקה בעת הקשה הלזו לומר שהכל לטובה ולא רק "גם זו" אלא "הכל". ובכך הוסיף רבי עקיבא על דברי רבו, נחום איש גמזו.

בברכת חתימה טובה בספר צדיקים, וברכות לצוארו כענקים, שבעתיים מזוקקים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בזכות מה זכה עמרם

בעזה"י אדר הנאדר התשע"ח

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו
 נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בזכות מה זכה עמרם לבנים צדיקים למשה
 רבינו, לאהרון הכהן ולמרים הנביאה.

הנה כבר הובא בספר תנא דבי אליהו (סדר אליהו זוטא פרק ג'), בזכות
 שעמרם נשא את יוכבד דודתו לשם שמים, זכה ויצאו ממנו משה אהרון
 ומרים, שהיו מושיעין את ישראל והיו מרבין תורה ומצוות בישראל.
 ע"כ. וביאר בפירוש זיקוקין דנורא שם, שעמרם לקח את יוכבד דודתו,
 ולא לקח אשה משבט אחר, או ממשפחה אחרת משום יפיה או גדולה
 או ממון, ואע"פ שעמרם גדול הדור היה, ויכל להתחתן עם גדול הדור
 אחר מהשבטים החשובים, כגון, שבט יהודה ויוסף וכדומה להם, והיו
 נותנים לו הרבה ממון ואשה יפת תואר, ואפילו הכי לא לקח אלא קרובתו
 מבטן, אע"פ שלא היה יכול להשיג עבורה שום גדולה יותר מאשר שהיא
 מבנות שבטו. עכ"ד, וכן כתב רבינו בחיי (פרשת אמור פרק כ"ד פסוק
 י"א), שבזכות שנשא עמרם הצדיק, את יוכבד הצדקת זכה ויצאו מהם
 בנים צדיקים. ע"כ. וכמובן שעמדה זכותה של יוכבד שמסרה נפשה
 בעת הגזירה למען הצלת ילדי ישראל, ובספר אוזניים לתורה (פנחס עמ'
 שי"א), כתב שעמרם גדול הדור היה, אך לא זכה לכל הגדולה הזו, אלא
 בזכות אשתו, וכפי שדרשו חז"ל, ויעש להם בתים, בתי כהונה ובתי לוויה.
 יעו"ש.

ויש עוד להוסיף על דברי תנא דבי אליהו הנזכר, שע"פ חשבון השנים,
 היתה יוכבד גדולה ממנו שנים רבות, ואעפ"כ לקחה לו לאשה לשם
 שמים, וכמבואר.

ומצאנו במדרשים ובדברי חז"ל ורבותינו מעלות רבות ושבחים לעמרם

בן קהת. עמרם גדול הדור היה. (סוטה יב.), מת בעטיו של נחש (שבת נה:), ראש החכמים וראש הסנהדרין היה (שמות רבה פרשה א' סימן י"ג), צנוע היה (זוהר ח"ב דף יט.), נטל חלק בשכינה וזכה בזכות זה להוליד למשה רבינו (זוהר שמות שם, וראה בזה בספר שם ונשמה עמ' ו' בביאור הדברים), נקרא בשם חסיד (תרגום יונתן שמות פרק ו' פסוק כ'), זכה לתקן חטא סדום ולעשות חסד עם כל ישראל (של"ה הקדוש יומא הלכות תשובה אות ט'), החזיר את השכינה לרקיע הראשון, לאחר שברחה ועלתה מחטאי הדורות (מדרש במדבר רבה פרשה י"ג סימן י"ב, ושיר השירים רבה פרשה ה'), זכה ללמוד תורה מפי לוי זקנו (ספורנו שמות פרק ו' פסוק י"ד), ובתורה שלימה ח"ח (עמ' נ"ב הערה ג', ושם עמ' נ"ו הערה י"ד, ושם עמ' ע"ג הערה פ"ג), הביא מדרשים רבים בשבחו, וכתב בשם ספרים קדמוניים שהיה בעל תפילה, ונכתבה תפילה ארוכה שהתפלל על בנו משה רבינו קודם שנולד, שלא יהרג בידי המצרים, וה' נגלה אליו והבטיחו שלא יאונה לו כל רע. ועוד שהיה עמרם מלמד את בנו ספר. יעו"ש. ואם כן זכות כל מעשיו הטובים עמדה לו וזכה להעמיד דורות ישרים וגדולי המאורות.

ומה שאמרו רבותינו "עמרם גדול הדור היה", יש לחשוב ולהתבונן בדבריהם ז"ל, כמה מסירות נפש נדרשה לעמרם להנהיג דור שהיה מעונה בעבודת פרך ולחזקם בעבודת ה' ובאמונה צרופה, וכמה עידוד ודברי חיזוק נדרשו לחזקם ברוחם ובגופם. ויש לומר שחזקם בפרט בשלושה דברים שנזהרו בהם מאוד עם ישראל בהיותם במצרים, שלא שינו לשונם שמותם ומלבושם (ויקרא רבה פרשה ל"ב סימן ד'), וכנגד שלושה דברים אלו זכה לשלושה ילדים מאירים בתורה. כנגד "לשונם" זכה למשה רבינו שנאמר בו "פה אל פה אדבר בו", כנגד "מלבושם" זכה לאהרון שלבש בגדי כהונה, וכנגד "שמותם" זכה למרים שממנה יצא דוד המלך (ראה שמות רבה פרשה א' סימן י"ז), ועל דוד המלך נאמר ששמו "כשם הגדולים" (ראה דברי הימים א' פרק י"ז פסוק ח').

וה' יתברך גדול ורם, יגאלנו בזכות עמרם, צדיק חסיד ומורם, ושכינתא מעפרא תורם, ויצילנו מיד אדום וארם, ישמאל ואלוף עירם, להכחידם לכלותם ולשברם, ונעלה לציון בראש מורם, ושיר יושמע בעירם, וקול בני לוי בשירם, בתפארת הודם והדרם, והיה זה שכרם, אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

פלגא עלי

בעזה"י ניסן המלומד בניסים התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה.

כת"ר נשאל ע"י הרה"צ רבי יעקב שמואל ברגר שליט"א, במדרש אסתר רבה (פרשה ז' סימן י"ג), מובא שאליהו הנביא זכור לטוב, רץ בבהלה אצל אבות העולם, בעת גזרת המן הרשע, וענו לו, אם עברו על דת הקב"ה ונחתמה גזירתם, מה אנחנו יכולים לעשות. ואילו בגמרא בשבת (פט:), מובא שלעתיד לבוא, אומר הקב"ה ליצחק, בניך חטאו, ויצחק אבינו ישיב אחר חשבון דין ודברים, פלגא עלי ופלגא עליך. ולפ"ז מדוע לא הגנה זכות יצחק גם שם בפורים.

הנה כבר כתב המהרש"א בשבת (שם ד"ה כמה חטאו), שיצחק אבינו היה מוכן לקחת את העבירות שבין אדם לחבירו, והקב"ה את העבירות שחטאו כנגדו. יעו"ש. ולפ"ז יש לומר, בפורים חטאו רק כלפי הקב"ה, ולא היה שייך כלל לקחת על עצמו עבירות שבין אדם למקום ב"ה.

ועוד יש לומר שאין מועילה זכות אבות בשעה שמורדים בתורה ובמעשה אבות, ועל כן לא הזכיר משה רבינו בתפילתו על המרגלים את האבות (ראה רמב"ן במדבר פרק י"ד פסוק י"ז). ולפ"ז הואיל ומרדו בה' יתברך,

לא הועילה זכות אבות.

ועוד יש לומר, שזכות אבות אינה עומדת בשעה שיוצא מן הארץ לחו"ל (ראה בבא בתרא צא.), ועל כן הואיל ויצאו עם ישראל לגלות בבל, מארץ ישראל, לא יכלה לעמוד זכות יצחק אבינו על גזירה שנגזרה בחו"ל, ובפרט שיצחק אבינו עולה תמימה, לא יצא כלל מארץ ישראל, ורק משה רבינו אשר נטמן בחו"ל, הוא לבדו יכל לתת עיצה לאליהו הנביא, שיבוא איש כשר כמרדכי היהודי, ויתפלל עליהם.

וראה עוד בספר פרסומי ניסא לרב דב קוק שליט"א (עמ' ט"ו), שהגזירה היתה מחמת עוון פגם עריות שבמשתה אחשורוש וכמובא במדרש, ועל כן הועילה רק עצת משה רבינו ע"ה, שנקבר אל מול בית פעור לתקן עוון העריות, וכמבואר בחז"ל. יעו"ש.

וה' יתברך שוכן ערבות, יגזור עלינו גזירות טובות, ואת חג המצות, תחוגו בדיצות. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

האם עץ הדעת היה תפוח?

בעזה"י סיון המוכתר בכתר תורה התשע"ח

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, האם יש מקור למה שרגילים העולם לומר שעץ הדעת תפוח היה?

רבותינו בגמרא בסנהדרין (ע:) ובברכות (מ.) הביאו מספר דיעות בזיהוי מין עץ הדעת: חטה, ענבים, ותאנה. ובמדרש בראשית רבה (פרשה ט"ו אות ז'), אמרו עץ שאכל אדם הראשון, אתרוג היה.

וסימן לדבר כתב הרב מאיר מאזוז שליט"א, ראש ישיבת כסא רחמים,

בשם הרב ינון חורי זצ"ל, (הובא בקובץ אור תורה ניסן התשס"א סימן פ"ה) שכל הפירושים, רמוזים במילה הדע"ת נוטריקון: ה'דר (אתרוג), ד'גן (חטה), ע'נבים, ת'אנה.

ומבואר אם כן, באר לחי רואי, שעץ הדעת כלל לא היה תפוח, ולא מוזכר שם תפוח על עץ הדעת בשום מקום. ולפני שנים רבות בהיותי יושב ולומד לפני מורי ורבי, הרב גד מימרן שליט"א, ציין אחד התלמידים שחזה נתנה לאדם לאכול מן התפוח, ומיד תקנו הרב, שלא מוזכר כלל תפוח, ודבר זה הוא משיבוש הנוצרים, שהיו מציירים את התנ"ך, וציירו את פרי עץ הדעת בצורת התפוח. אך אין כדבר הזה כלל במקורות רבותינו. וכן העיר בזה הרב מאזוז שליט"א באור תורה (שם), דמה שאומרים הנוצרים שעץ הדעת תפוח היה, טעות הוא, ונתחלף להם אתרוג בתפוח, עיין תוס' שבת (פח.). עכ"ד. וכן העיר בזה הרב צבי שכטר בספר עקבי הצאן (עמ' ע"ח). יעו"ש. והן אמת, דבתוס' תענית (כט: ד"ה של תפוחים), הובא פירוש, תפוחים, היינו אתרוגים. ע"כ.

ומ"מ מצאנו בכמה ספרי קבלה, שעץ הדעת היה עומד בגן עדן הנקרא "שדה תפוחים" (ראה זוהר חי בראשית עמ' רנ"א, וכן בספר אור פני משה מפשרסק פרשת שופטים). אך לא מופיע כלל שהפרי היה תפוח. וכמבואר לעיל.

ושמעתי באומרים לי, שמקור הטעות היה בתרגום שבעים הזקנים, כי שם תרגמו את השם "פרי", ביונית "פומה", (כפי שאומרים בהרבה לשונות לע"ז, בתור הגדרה כללית למספר פירות, כגון עגבניה נקראת בלשונות לע"ז "פומדור"), ותפוח אדמה נקרא בצרפתית "פומדוטר" (ועוד), ומתרגום השם "פומה", השתבש הדבר לפרי התפוח, וכן התפוח ביונית נקרא "מלון", ובלטינית מילה זו פירושה רע, והם טענו שהתפוח ממנו היה מקור הרע בעולם.

ומלתא אגב אורחיה, כידוע, הגרגרת היא תאנה, וגם הפיקה הנפוחה שבצואר, נקראת בשם "גרגרת", על שם צורת התאנה, (שגם היא לפי חלק

מהדיעות היתה פרי עץ הדעת), אך גם בזה שכשו הנוצרים, והם קוראים בלשונותם לגרגרת בשם "תפוח אדם", כי הם אומרים, שפרי עץ הדעת עמד בגרונו של אדם, ונותר שם, ולכן לכל גבר יש שם תפוח נפוח. אך כמובן שהכל הבל מעשי תעתועים, וברוך שהבדילנו מן הטועים והתועים, זרע משחיתים ומרעים, ונטע בנו חיי עולם כנטיעים, נחמדים להשכיל ומראם הנעים, ופרי למאכל טעים, ותורתו בליבנו כאומן שעשועים, וכן יגאלנו מהרה לרגעים, בבית מקדשו כשבת אחים מה טוב ומה נעים. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

"וראה בנים לבניך שלום על ישראל"

בעזה"י אדר הנאדר התש"פ

כבוד הרב המנורה הטהורה, שואל ודורש בחקירה, בש"ס בהלכה ובפסוקי התורה, וכהן המשמש בעזרה, ושם טוב כנפש יקרה, כש"ת הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות יע"א. שלום רב לאוהבי תורתך,

ראה ראיתי לכת"ר בהקדמתו לספרו גם אני אודך על עניני ברית מילה (עמ' י'), שביאר בדרך צחות את הפסוק "וראה בנים לבניך שלום על ישראל" (תהילים פרק קכ"ח פסוק ו'), שאם יש הרבה סבים בלי עין הרע, יכול חס ושלום להתעורר מחלוקת לגבי כיבודים בברית או בחופה, ולכן מברכים "וראה בנים לבניך", ויהיה "שלום על ישראל", ולא יבואו לידי מחלוקת חס ושלום. ע"כ.

ויש עוד להוסיף ע"פ מש"כ בספר כתבי מאה (עמ' ה'), בדרך בדיחותא, אין מוקדם ומאוחר בתורה (פסחים ו.), שמי שהולך בדרך התורה, אינו מקפיד אם מקדימים אותו או מאחרים אותו לאיזה דבר כבוד... עכ"ד. ואציגה נא עמך מה ששמעתי בדרך צחות, מהרב נתנאל פיטוסי שליט"א,

רב שכונה בפ"ת, שבכל ברית מילה יש כאלו הנפגעים מדוע לא כבוד אותם כיבודים שונים, ועל כן מזכירים בברכה שאחרי המילה: "צוה להציל ידידות זרע קודש שארנו משחת למען בריתו אשר שם בבשרנו", דהיינו צוה שנשאר ידידים ולא תפגע הידידות של אחד מהקרובים או האורחים, למען בריתו אשר שם בבשרנו...

והדבר ידוע שבכל דבר שבקדושה שטן מקטרג בראש, ומנסה לעורר מחלוקות ומדנים, וכבר אמרו חז"ל, על שמחת חתן וכלה, אין כתובה שאין בה תיגרא (שבת קל.), והוא הדין בכל שמחת מצווה. ועל כן חובה קדושה להבליג ולהעביר על מידותיו.

ועלה ברעיוני בס"ד בדרך רמז שיש כמה דברים שעל פי רוב רגילים ההורים לריב ולהתווכח עליהם בברית מילה והם: שם, דהיינו איזה שם לקרא לילד הנולד. כסא, את מי לכבד לשבת כסנדק. כיבודים, את מי לכבד בשאר מיני כיבודים שיש בברית מילה. הביתה, האם להשאיר בבית או ללכת לבית ההורים למען יעזרו בטיפול בתינוק הנולד. וסימן לדבר "וחמת המלך שככה" (אסתר פרק ז'), שככ"ה ראשי תיבות: ש"ם, כ"סא, כ"יבודים, ה'ביתה. ורמז שצריך לשכך חמתו וכעסו, ולהרבות שלום.

וה' יתן שלום בינינו, ונשמח בשמחת בנינו ובנותינו, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

נולד בן זכר מתרפאה כל המשפחה כולה, האם גם בבת שנולדה

בעזה"י מר חשוון התשע"ט

כבוד מעלת ידידנו הנכבד, כהן ה' מכובד.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, ידועים דברי רבותינו שאם נולד בן זכר בתוך

שנת האבל ל"ע, נתרפאת כל המשפחה, האם גם בת שנולדת גם מתרפאה כל המשפחה?

הנה מקור דברי רבותינו הוא בירושלמי מו"ק (פ"ג ה"ז), וכן במדרש בראשית רבה (פרשה ק' סימן ז'). נולד בן זכר, נתרפאה כל המשפחה כולה. וכן הובא בש"ע יו"ד (סימן שצ"ד סק"ד).

ובטעם הדבר, ביארו שבאותה שנה מידת הדין מתוחה, ואם נולד בן זכר ומכניסו לברית, דמי לקטורת שעוצרת את מידת הדין, ודם שהיה מיועד להריגה חלילה נהפך לדם מילה. והואיל והחרב שלופה, אם נולד בן זכר מימלא מגיע המלאך רפאל לרפאותו לאחר המילה, ועל הדרך מרפא גם את כל המשפחה כולה.. (ראה ספר דברות אש (עמ' כ"ב, וכן שבח נעורים עמ' ע"ח).

וטעם נוסף אומרים, שעל ידי לידת ילדים מתחזקת האמונה בתחיית המתים, וכדרך שאמרו בגמרא בסנהדרין (צא.) דלא הוי הוי, דהוי לא כל שכן, ופרש"י אותן שלא היו מעולם, נוצרים ונולדים וחיים, אותם שכבר היו לא כל שכן שיחזרו, ועל כן מימלא הרי זה גילוי חיבה למשפחה, להשפיע עליהם נחמה ורפואה, ובבן זכר מתחזקים יותר לזכור את בוראו, וכדאיתא בפסיקתא זוטא ריש תזריע, ועל כן הוי רפואה (ראה ספר נפשי חולת אהבתך (עמ' מ"ג), [ולפי טעמו גם בבת שיך ענין זה לתחיית המתים ורפואת כל המשפחה]. ושמעתי באומרים לי טעם נוסף, שאם נולד בן זכר, מימלא מגיע אליהו מלאך הברית לברית מילה, ומתרץ כל הקושיות והבעיות שיש לבני אותה משפחה בימי האבל, מדוע ואיך קרה לו שנפטר, ומשיב לב אבות על בנים, ומתרפאת כל המשפחה כולה...

ויש עוד לומר טעם נוסף שבאותה שנה עסוקה המשפחה בזכר הנפטר, ועולים וצפים זכרונות, והראש טרוד בעניני האבל, וברגע שנולד בן או בת לפתע כולם עסוקים בעניני הברית, ועסוקים בגידול הבן או הבת, ועל כן מתרפאת כל המשפחה.

וכן קורה לעיתים רבות שבעת השבעה מתחילים בני המשפחה לריב, על עניני ממונות או רכוש וכדומה, ואם נולד בן או בת באותה משפחה, כולם מתקבצים לרגל השמחה ושוכחים הכל, ומתפייסים, ומתרפאת כל המשפחה.

ואמרתי אשובה לדון אודות שאלתו, האם מתרפאת המשפחה דווקא בלידת בן, או גם בלידת בת, הנה כתב הפרישה (שם סק"ו), ע"פ הירושלמי והטור, שהדבר דומה לכיפה של אבנים, כיון שתוחבין אבן אחת במקום שנפלה, אזי ימלא החסרון, והכיפה תהיה חזקה כבראשונה. יעו"ש. ומדבריו משמע שעצם הלידה מרפאה, ולפ"ז גם בלידת בת מתרפאה כל המשפחה. ואולם לפי המהרש"ל בשו"ת (סימן ע'), המשפחה נתרפאת בברית מילה. וכן כתב בעץ יוסף על מדרש רבה (שם), דדוקא בבן זכר, משום מצוות מילה, ומשום שבא שלום לעולם, וכן הוא בספר חכמת אדם (כלל קס"ז דין ח').

ואולם בספר עלי תמר מועד קטן (עמ' ש"ס), כתב שבן משורש בנה, כי על ידו נבנית המשפחה, ונראה דנקיט בן, לסימן טוב, אך הוא הדין בבית, כי גם היא משורש בנה, ולשון "כל המשפחה", היינו גם באותם שאינם אבלים ממש שבעה ושלושים. יעו"ש. ולדבריו, גם בבת מתרפאת כל המשפחה.

ואנכי חזון הרביתי, שהדבר ידוע בזמן קדם, שכאשר היתה נולדת בת, היה אבי המשפחה דואג מאוד, כי צריך להוציא הרבה ממון על חופתה ושמחתה והוצאות הנדוניה וכדומה, ועל כן היה מצטער מאוד, (ראה ברשב"ם בראשית פרק ל' פסוק כ"א, וברד"ק ירמיה פרק כ' פסוק ט"ו). ועל כן נקטו רבותינו בלשון "נולד בן זכר נתרפאה כל המשפחה", ותיבת "כל", לרבות האב, שאיננו דואג בלידת הבן כל כך, אך כמובן שגם בלידת הבת מתרפאת המשפחה.

והן אמת שבמדרש רבה הנזכר, הנוסח שם שונה "א"ר אלעזר נולד בן זכר במשפחה מיד היא רפה", ויש לומר שגם לפי הנוסח הזה, לרווחא

דמלתא נקט בן, וגם בבת מתרפאה, אלא שבבן זכר "מיד" מתרפאה בזכות מצוות המילה. ומעין זה אומרים בשם הפני מנחם מגור זי"ע, שהיה אומר כשמכניסים חתן לבית, הרי זה כנולד בן זכר במשפחה ונתרפאה כל המשפחה... (דרש יעקב עמ' ר'). ולפי דבריו גם בבת גדולה יש רפואה לבני המשפחה.

ומלתא אגב אורחא, ראוי לציין שיש לשמוח ולהודות לה' יתברך בלידת בת, ולא כאשר ראו עיני ולא זר, אינשי דלא מעלי המצטערים צער רב בלידת בת, ובר מינן נהפכת ארשת פניהם כליל תשעה באב, ואוי לו לאב, האבל בלידת בתו ונכאב. ודברים אלו מקורן מהאיסלם, שכך כתוב בקוראן, שכאשר הערבים מתבשרים בלידת נקבה, מתכסים בשחורים בפנים כעוסות, ומסתתרים מפני האנשים. (ראה במבוא לספר בת ישראל לרב יואל שוורץ). וידועים דברי רבי אליעזר פאפו בספרו פלא יועץ (מערכת ב' ערך ב'), שכתב בדברי תוכחה נוקבים אודות העושים צחוק וליצנות במי שנולדה לו בת, עד שאינו מוצא מקום להיחבא, ויש שהגדילו להרע, לריב עם נשותיהם על כך שהביאו בנות. וסיים הרב, ואפשר שהבנות יהיו עדיפות מהבן, כאשר יהיה טוב מזלן, ומנת חלקן, וכאשר בעיננו ראינו באלו ששמחו בבת בין הבנים והיה מזלה ברוך מבנים. עכ"ד. וכן ספרו על הרב אברהם רפול זצ"ל, שכאשר עמד בחצר ישיבת פורת יוסף העתיקה הוא וחבריו, עבר איש אורח, ובישר כי נולדה בת לחכם עזרא רפול, וכששמע זאת איש זקן שהיה בין העומדים שם, נפנף בידו בתנועת זלזול, ולימים אותה בת התחתנה עם תלמיד חכם חשוב, ואמר רבי אברהם רפול, אילו אותו זקן היה כעת בחיים, לא היה מנפנף תנועת זלזול, כי זכו לחתן הגון... וכן מספרים על הגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל, שהיה מבקש מהקב"ה בנות, והטעים, שעל בנים צריך להשקיע הרבה חינוך, וספק אם יצאו ת"ח, ואילו בנות, אפשר לקחת תלמיד חכם מן המוכן... (לבוש יוסף תזריע עמ' 51).

וכן שמענו מפי קדשו של מרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצ"ל,

שכשנולדו לו בנותיו התאומות, באה אליו השכנה ופחדב וחששה איך להודיע לו את הבשורה, שנולדו לו שתי בנות, וכששמע זאת הרב, שמח שמחה גדולה, והלך לבית הכנסת להתפלל תפילת ערבית בשמחה ומנגינה עריבה, כי אלו שתי מתנות טובות שהקב"ה שלח.... וכאן הוסיף הרב דברי תוכחה על אלו שאינם מבקרים את נשותיהם אם יולדת בת, ואלו שוטים גמורים, הלא זו הבת שלהם, וממה שחננו ה', וכי היא הביאה את הבת? ויש בנות עשו חיל הטובות עשרת מונים מן הבנים, וכמ"ש רב חסדא (בבא בתרא קמא.), וכן יזכה לחתנים טובים, ועל כן יודה לה' במה שחננו. ומה עוד שבעבר כמו בבגדאד היו נותנים נדוניה גדולה לבת, ועל כן היה האב, מסתתר כשנולדת בת, מפני ההוצאה הכספית, אך היום חלק כחלק יאכלו, ונותנים לבן ולבת אותה נדוניה, ועל כן גם בלידת בת ישמח, ואם ישמח, ה' ישמחנו, ואם יצטער יצערוהו. (שיעורי הראש"ל ח"ד עמ' שס"ו).

וה' יאריך ימינו בימים ושנים, ונראה בשמחות בנות ובנים, כולם דשנים ורעננים, יראי ה' וזרע אמונים. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

האם מותר לכהן במקדש לשרת עם מסיכה

בעזה"י אב הרחמן התש"פ

לכבוד הרב ידיו אמונה, מזרע הכהונה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, כהן החובש מסיכה למניעת הנגיף ב"מ, האם מותר לו לעבוד בבית המקדש כשהמסיכה על פניו בעת זו.

איתא בגמרא בעירובין (דף קג:): כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי כדי

שלא תראה מכתו, והקשו ותיפוק ליה משום חציצה, ותירצה הגמרא שכרך בשמאל ושאינו כשר לעבוד בה, או בימין שלא במקום עבודה כגון על גבי האצבע. ובגמרא בזבחים (יט.) אמר ר"י בדר"ח לא שנו אלא גמי, אבל צלצול קטן (פרש"י איזור נאה), הוי יתור בגדים.

והנה לדעת הרמב"ם (פרק י' מהלכות כלי המקדש הלכות ח'–ט'), שלא במקום בגדים, מותר לכרוך בגד קטן שאינו חשוב. והראב"ד שם משיג וסובר שלא במקום בגדים, מותר לכרוך גם בגד חשוב. יעו"ש. וא"כ בין לרמב"ם ובין לראב"ד מותר לכהן לעבוד כשמסיכה על פניו, שהרי אין זה במקום בגדים, ומסיכה פשוטה חד פעמית, ואפילו רב פעמית מבד פשוט, אין זה נקרא בגד כל כך חשוב לענין יתור בגדים בעבודת המקדש.

וכן יש ללמוד מדעת הרשב"א ח"ה (סימן י"ב), לגבי תפילין, דהואיל ומסלקם כשנכנס לבית הכסא או בלילה, וכן בשעת השינה, מימלא לא הוי יתור בגדים. יעו"ש. והוא הדין בניד"ד שרגילים להסיר המסיכה בביתו, ורק כשעומד לפני בני אדם אחרים מניחה על פיו אפו וסנטרו, ומימלא לא הוי יתור בגדים.

ובב"ח (זבחים שם) כתב, דרש"י ס"ל שהגמי נעשה לרפואה, ולכן אינו חוצץ שכל לרפואה בטל לגוף הכהן. יעו"ש. וכל שכן המסיכה שעשויה לשמיה והגנה ולמטרה רפואית.

ועל כולנה דעת הרב הנצי"ב בשו"ת משיב דבר ח"ב (סימן צ"ט), דפסול יתור בגדים אינו אלא בבגדי קודש, ולא בבגדי חול, וכדנתיא בזבחים (יח.) וברמב"ם פרק י' מהלכות כלי המקדש בהלכה י'. יעו"ש.

ועל כן למסקנא דמלתא, מותר לכהן לשמש במקדש כשמסיכה על פניו. והאריכו בזה בספר שערי היכל ח"א (זבחים עמ' צ"ז), ובקובץ הערות (תתרמ"ג עמ' 7), ראה עוד מעין זה בשו"ת חבל נחלתו ח"ח (סימן ה') ובספר תורת הקרבנות (עמ' מ"ב). לגבי כהן המרכיב משקפיים האם מותר בעבודה.

וכל מה שכתבתי בעניותי, כפי מה שהשגתי בדעתי, הוא להלכה ולא למעשה, כי הדבר אשר יעשה, בימות משיח וגאולה, בהם תהיה רפואה ותעלה, ולא מכאוב ומחלה, לא נגע, ולא פגע, לא נגיפים, ולא שדופים, ועין בעין נחזה, מחזה אשר יחזה, ללא משקפיים, ועל אדום נשליך מגפיים.

וכל זה בבחינת דרוש וקבל שכרה, לבנין בית הבחירה, יבנה ויכונן בטהרה, ונעלה ונראה בשירה, בקול שמחה וזמרה, וכעת הזו יבנה מהרה, אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

טוב שברופאים

בעזה"י אב הרחמן התש"פ

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות יע"א
שלום עליכם טובה וברכה,

ראה ראיתי לכת"ר, בקובץ אספקלריא (האזינו תשע"ח), שהאריך לבאר בטוב טעם ודעת, וחכמתו לכל נשמעת, ביאורים מאירים, ופרפראות נפלאות, על מאמר חז"ל "טוב שברופאים לגהינם" (קידושין פב.).

ובס"ד עלה בדעתי לבאר, ע"פ מעשה שאירע לי, בעת שפעם אחת, הוזמנתי למול אחד מבני ידידי מהאברכים היקרים, מאירים ומזהירים, ולאחר הברית נגשתי לבדוק את התינוק, ואמרו לי שאחד הדודים, הוא רופא ילדים, ופנה אלי הלה והטיח בי דברי חידודים, ופער פיו כנגד מצוות המילה, שהיא מיוחדת לעם סגולה, ולא הפסיק מלטעון טענות, שונות משונות ומגונות. ולסיום דבריו הנלוזים, כנגיחת עיזים, אמר לי: "תחכו שבע עשרה שנה, ותנו לתינוקות להגיע לגיל שמונה עשרה, וכשיגדלו, יחליטו לבד, ואם ירצו ימולו את עצמם, אך אל "תתעללו" בתינוק חסר

ישע"..." ואנכי הדל עמדתי נבוך ונכלם, ונשאתי עיני לבורא עולם, ואבי הבן עמד ובקש סליחה, על אותם דברי תוכחה.

ומיד עלה בדעתי מאמר חז"ל "טוב שברופאים לגהינם", טו"ב בגימטריא שבע עשרה, רמז לאותו רופא שאמר לחכות שבע עשרה שנה, עד שיגיע התינוק לשנת השמונה עשרה, ואז ימול עצמו לבד אם יחפוץ... ורופא שכזה והסוברים כמותו נופלים לגהינם, כי אנו מלים בהגיע לשמונה ימים, כאשר ציוונו בורא עולמים !

ועוד מעשה אירע ברעייתי, בעת לידתה, שפנה אלי רופא ואמר לי את מין העובר, והחל ל"נחמני" במילים: לא נורא, התינוק יעבור שבע עשרה שנה, ובהגיעו לגיל שמונה עשרה יכול לשנות את עצמו...". ואנכי הדל, אחזתני רעדה, עד היכן הדעת ירודה, ועד עפר ירדה, שרופא בישראל מכריז על כך בראש כל חוצות, ועוד ממליץ ונותן עצות, כולן בעזות מצח יעוצות, וה' הטוב יכפר וישיב בתשובה שלימה בנים, ואת אותם רופאים דעתנים.

וגם עליו ניתן לומר "טוב שברופאים לגהינם", על אותה עצת סדום מדור עקשים, אשר נותנה לאנשים ולנשים.

וה' יזכנו מהרה, לראות בבנין בית הבחירה, ויערה עלינו רוח טהרה, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י שלהי אב הרחמן התש"פ

כבוד הרב הנכבד ונעלה, לשם טוב ותהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי לרב הגדול, מעוז ומגדול, רבי ניסים דיין שליט"א, בספרו זרע אמת (עמ' קי"ג), שכתב להשיב לכת"ר בטוב טעם ודעת, מדוע בסעודת

ברית מילה ונישואין הכל נוהגין בסעודת בשר, ואילו בסעודת בר מצווה לא כל כך מקפידים בדבר. ודפח"ח.

ויש להוסיף, ע"פ מה שנאמר בבן סורר ומורה "זולל וסובא" (דברים פרק כ"א פסוק ח'), ופירשו רבותינו משיאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין (סנהדרין עא.), אך אם אכל בסעודת מצווה אינו נעשה בן סורר ומורה, הואיל ועסוק במצוה, לא אתי לאמשוכי (שם ע.), וביאר הר"י מלוניל כיון שאינו מצוי לו בכל יום, וכן אולי מחמת שמחת המצווה אכל יותר מדאי ומקרה הוא, ובירושלמי מובא מיעוט "איננו שומע בקולנו", ולא כשהוא שומע בקולו של מקום, ולפיכך כשאוכל בסעודת מצוה, הרי זה שומע בקולו של מקום, ולא נעשה בן סורר באכילה זו. והאריך בזה בספר אוצר בר מצוה הכט (עמ' ע"ב), והביא בשם ספר לב בנים, שכתב להסתפק בבן סורר שאכל בסעודת "בר מצווה", הנחשבת לסעודת מצווה, ולכאורה יש לתלות נידון זה בשני הטעמים של הבבלי והירושלמי, דע"פ הבבלי הטעם שאולי מחמת שמחת המצוה אכל יותר מדאי ולא אתי לאמשוכי, ולפי"ז גם באכילת מצוה מחמת מנהג יש לומר סברא זו, אולם להירושלמי דנתמעט מקרא דאינו שומע בקולנו ולא שהוא שומע בקולו של מקום, יש לומר דבסעודה כעין זו, עדיין אינו נחשב שומע בקולו של מקום. עכ"ד. [נמלתא אגב אורחא, ראה עוד בספר חיי אדם כלל קל"ג ט"ז, שכתב להתיר לאכול בשר ולשתות יין בסעודת בר מצוה גם בתשעת הימים משום דהוי סעודת מצוה. יעו"ש ולפ"ז יש שנהגו באכילת בשר ושתית יין ביום הבר מצווה].

ועל פי האמור, יש לומר דהואיל והבר מצווה הוא יום קבלת עול מצוות של יהודי, על כן לא הקפידו דווקא באכילת בשר, שלא לחנכו לנהוג כבן סורר ומורה הזולל וסובא, ושלא להכנס לבית הספק האמור בחתן בר מצווה שאכל בשר ביום שמחתו.

וה' יזכנו, לחנך בנינו, בדרך אבותינו, כדת משה רבינו, אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י ניסן המלומד בניסים התשפ"א

כבוד מעלת החכם החשוב, בשאלותיו רצוא ושוב,
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בגמרא בשבת (ל:), מסופר על אותם שנים
שניסו להכעיס את הלל הזקן, ואותו היום ערב שבת היה. והקשה כת"ר,
מדוע לא ניסו לעשות כן בערב פסח, שיש טרדות והכנות מרובות.

א', הנה הנלענ"ד שאותו זמן היה בנמצא ערב שבת, ולא יכלו לחכות
עד ערב פסח, ומיד מיהרו לעשות כן, כי הזמן דוחק בערב שבת, ובפרט
בערבי שבת הקצרים, שממהרים לעשות הכל בזריזות, ובכוונה עשו כן
לעת עלותו מן הרחצה, בהיותו מתעטף ויוצא, לשם עלבון והקנטה, כיצד
נשיא שבישראל לבוש בבגדים אלו הראויים לבית המרחץ, ובכל זאת לא
כעס הלל ברוב צדקותו ומעלתו.

ב', מצוי יותר שהשטן מפריע ומקניט בערבי שבת יותר מערב יום טוב,
כי שבת ענינו אחדות ושלום, יום מנוחת שלום השקט ובטח, ומפני כך
מברכים בברכת שבת שלום. (ראה גיטין נב. החיד"א במורה באצבע אות
ק"מ, שיחות מוסר הגר"ח שמולביץ שנה תשל"ב מאמר ל"ג, כרם שלמה
עמ' מ"ז הובא בספר מרגליות הש"ס שבת לד.).

ג', בזמן הלל הזקן היה בית המקדש קיים, ומימלא בערבי פסחים היה
עולה למקדש לשם הקרבת קרבן פסח, וכן בערבי רגלים לשם עליה
לרגל, ואם כן לא היה שייך להפריעו בערבי פסחים, או בערב יום טוב, כי
היה עסוק בהכנות לעליה למקדש, ורוב הדברים כבר היו מצויים ומוכנים
בירושלים, ועל חת כמה וכמה שביום טוב מותר לשחוט ולבשל ולהכין
צרכי אוכל נפש, ופחות לחץ וטרדה היתה להם בהכנה, מה שאין כן בערב
שבת, שיש להכין הכל מראש.

וה' יתברך משמי מרומיו, יגן עלינו ברוב תעצומיו, וישמור עמו ובראשם

חכמיו, זכות הלל הנשיא וזקן בעמיו, ויראנו מקדש יוצא במימיו, בראש הרים ומה יפו פעמיו, הביאני המלך תוך חדריו ואולמיו, וברוב פאר והדר יזלו בשמיו, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים ומשלמיו, בשנות חיים בבריות ואורך ימיו, אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מה ההבדל בין החסידה לעכבר?

בעזה"י ניסן התשפ"א

כבוד מעלת ידידנו עז.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום.

נשאלתי ע"י כת"ר. מדוע החסידה נקראת על שם שעושה חסד עם חברותיה ואילו העכברים נקראים רשעים, על שם שמזמינים את חבריהם לאכול?

הנה העכברים דרכם להשחית גם דברים שאין להם בהם הנאה כמו היתד של העץ (ראה הוריות יג. בפרש"י). וכן כשרואים פירות רבים קוראים לחבריהם לאכול עמהם ולהגדיל הנזק (ירושלמי בבא מציעא פ"ג דף ט'). מה שלא מצאנו בחסידה.

ובספר דברי שמואל שמאי (עמ' שמ"א - שמ"ב), כתב, החסידה נותנת לחברותיה קודם שאכלה ואילו העכבר אחרי שאכלו ושבעו קוראים לחבריהם לאכול. והחסידה נותנת מזונותיה לחברותיה ואילו העכברים גונבים משל אחרים. ולא עוד אלא שקודם אוכלים ושבעים ואינם שמים לב לחבריהם הרעבים. עכ"ד.

ודבר ידוע הוא שהחסידה עוזרת ומסייעת לחקלאות כי אוכלת את המכרסמים ואת החרקים ואת משחיתי היבול, מה שאין כן העכברים שעושים ההיפך ומזיקים לחקלאות.

וה' יעשה עמנו לטובה אות. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

יש לו בית הכנסת בעירו

בעזה"י תשרי התשע"ג

כבוד ידידנו החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,

נרו יאיר, כאור הבהיר, מזהיר ומצהיר,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

מעיה"ת בני-ברק ת"ו

רוב שלום טובה וברכה,

בגמרא בברכות (ח.) אמר ריש לקיש כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל, נקרא שכן רע שנאמר "כה אמר ה' על כל שכני הרעים" וכו' (ירמיהו פרק י"ב). והקשה כת"ר מה לשון הגמרא "יש לו", ודי היה לומר "כל מי שיש בית הכנסת בעירו.

והנלענ"ד לתרץ, שיש אנשים רבים המשתמשים בבית הכנסת על מנת לעשות שם אירועים כגון, ברית, בר מצוה, חופות, ושאר שמחות, או לוקחים בהשאלה מבית הכנסת כסאות או שולחנות או משתמשים בחצר בית הכנסת לשמחותיהם, ולהבדיל מעת גיל ושמחה, גם משתמשים בבית הכנסת לעשות שם אזכרות, ויש מקומות ששם מנהגם להכניס מיטת המת לבית הכנסת, על מנת להספידו קודם הקבורה. [וכבר דנו בזה רבים מהאחרונים אי שרי למעבד הכי, ואכמ"ל].

אך לדאבון ליבנו רבים מאלו המשתמשים בבית הכנסת למטרות הנזכרות, אינם באים כלל להתפלל בבית כנסת, ולצערינו לא תמצאם כלל, לא בשחרית לא במנחה ולא בערבית, לא בשבתות ולא בימים טובים, ומדירים רגליהם כמעט כל השנה כולה מבית הכנסת, וחלקם אינם יודעים צורת סידור. וה' הטוב יחזירם בתשובה, ויקרבם לעבודתו באהבה, ויערה ממרום עליהם רוח נדיבה, כי בודאי שאינם עושים כן להכעיס בתועבה.

ועליהם אמר ריש לקיש לשון "יש לו" בית כנסת בעירו, דהיינו שיש לו בית כנסת כדי להשתמש בו לשאר דבריו הנצרכים, אך לא בא להתפלל בו, ועליהם גם קרא את התואר שכן רע. מהטעם הנזכר.

ואחר כתבי כל זאת, מצאתי שכן ביאר בספר עין ישראל על ביאורי אגדות שבש"ס, וז"ל: כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו, שכן הוא משתמש בבית הכנסת, והיינו שיש לו, אבל לא להתפלל. עכ"ד.

ועוד יש לומר בס"ד, בתי הכנסת שבזמנם היו בשדות, מחוץ לעיר, והיו כמה בתי כנסת שבכל זאת היו בעיר, ומי שיש לו אפשרות לבא לבית הכנסת שבעירו ללא עמל וטורח ודרך רחוקה, ואם לא בא נקרא שכן רע. ועוד י"ל בס"ד, "שיש לו", דהיינו שיש לו כסף לקנות מקום או לשלם דמי חבר ואיננו משלם, ובשביל זה איננו בא להתפלל שם בבית הכנסת, נקרא שכן רע.

וה' יתברך יזכנו לכבוד התורה, וליהודים תהיה אורה, ובחג האסיף, כן ירבה וכן יוסיף, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

אמירת הפסוק "הודו לה' כי טוב" בברית מילה

בעזה"י תמוז יה"ל התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מעיה"ת רחובות ת"ו
רוב שלום טובה וברכה,

ראה ראיתי לכת"ר בספרו הבהיר גם אני אודך עניני ברית מילה (עמ' קט"ז), שעמד על מנהג ישראל לומר בברית מילה את הפסוק "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", והאריך כיד ה' הטובה עליו מפי ספרים וסופרים, נודע שמם בשערים.

והנה המנהג מקורו טהור מהאבודרהם (הלכות מילה), על שם שהמילה

נקראת בשם "טוב", כדאמרינן בסוטה (יב.) "ותרא אותו כי טוב הוא", שנולד מהול, וזהו "הודו לה' כי טוב", שבזכות מצוות המילה ניצול מדינה של גהינם. עכ"ד. ובשלטי גיבורים על המרדכי (שבת ריש פרק י"ט, הובא בדרכי משה יו"ד סימן רס"ה ס"א), כתב, שמדמים תינוק הנימול, ליוצא מבית האסורים שצריך להודות בפני עשרה. יעו"ש.

ומ"מ יש להוסיף ולברר מדוע מנהג ישראל לחזור ולכפול פסוק זה פעמיים, ויש לומר ע"פ הטעמים הנזכרים, ע"פ הטעם הראשון, שתיבת "טוב", מכוונת על המילה, מודים על המילה ועל הפריעה, "כי לעולם חסדו", שמצוות המילה לעולם קיימת בבשרינו וזהו חסדו שעשה עמנו לעולמים. ועל כן כופלים פסוק זה פעמיים. וע"פ הטעם השני שהתינוק יצא מבית האסורים, יש לומר שמודים גם על החסד שעשה עם אמו בעת חבלי הלידה, ועל כן חוזרים וכופלים אחד כנגד התינוק שיצא ואחד כנגד אמו.

ויש עוד להוסיף, ע"פ מה שמקובל אצל עמך ישראל רחמנים בני רחמנים וגומלי חסדים, לעזור ליולדת ולתמוך בה, הן לפני הלידה והן לאחר הלידה, ויש שדואגים ומבשלים עוזרים סועדים ותומכים, ויש לומר שבפסוק זה "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", מודים לה' יתברך על חסדיו ששלח אנשים טובים לבוא ולעזור, הן לפני הלידה והן לאחר הלידה, וכידוע שמצוות החסד והצדקה עומדת לעד, "כי לעולם חסדו". ועל כן חוזרים וכופלים הפסוק להודות לה' על חסדיו שגומל עמנו, הן לפני הלידה והן לאחר מכן.

והאל אשר גומל עמנו חסדו, יגאלנו הוא לבדו, ונשבע מאוצרות ידו, בירושלים משכן כבודו. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

טעמי המנהגים

מה המקור למה שרגילים העולם לומר שהמאיים בסכין נטרף הסכין

הנה בינותי בספרים, חדשים גם ישנים, ולא מצאתי מקור לדבר, והוא סתם שיחת נשים, וברור שאין לזה כל תוקף הלכתי שהרי סכין שאיימו בה אינה צריכה הכשר כלל, לא הגעלה ולא ליבון ולא נעיצת קרקע, ומה שאומרים העולם יתכן כדי לסבר האוזן בחומרת מי שמאיים בסכין. וכבר אמרו בגמרא בגיטין (נז:): כל מילי לחזי איניש בנפשיה בר משחיטה. ופרשי בר משחיטה שמא יתחבנו בגרונו. ע"ש. ובמהרש"א (שם בחידושי אגדות) פירש שאם מראה בעצמו השחיטה כאילו פותח פיו לשטן. ע"ש. ולפי דברי המהרש"א אפילו אם מראה השחיטה ביד אסור, ובדרכי תשובה יו"ד (סימן כ' סק"א) הביא את דברי רש"י שמא יתחבנו בגרונו.

ויתכן מה שרגילים העולם לומר שהמאיים בסכין נטרף, מקורו ממה שחוששים העולם שבאותה הסתכלות הסתכל המאויים בסכין נכנס ארס בסכין, וכמ"ש המלבי"ם במשלי (כ"ג פסוק ו') שנצוצות רעים יוצאות מעין הרע, והם כזיקי מות על הדבר המובט, וכבר הזכירו, שבעל עין הרע הביט בקביעות על פת לחם ונמצא בו מות ומשכלת. ע"ש. וכן הביא בספר אוצר ישראל (ערך עין הרע) בשם ספר שער השמים שמובא שם בשם האר"י ז"ל, שאע"ג שהסתכלות העין אינו מורגש לבריות, מ"מ הוא דבר שיש בו ממש, והוא פועל הרבה בהסתכלות. ע"ש. ובאוצר ישראל שם הביא מעשה בזה שאסיר שנדון למות והרעיבוהו והניחו לחם לפניו מבלי שיוכל לגוע בו והסתכל בו ומצאו החוקרים בלחם רעל וארס חזק. ע"ש. והביא כל זה הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל בספרו מנחת יוסף (כת"י פרשת וישב). וכן הובא בספר תוספת ברכה עפשטיין (פרשת בלק עמ' 182).

וכן הביא בספר קב הישר (פרק כ"ו) בשם הזוהר הקדוש, שהאוכל מאכל אצל רע עין, אותה האכילה היא בנפשו של האוכל כמו סם המוות, ולכן לא רצה רבינו הקדוש לאכול משום אדם, כי היה מתיירא לנפשו שלא

יהנא ממי שהוא צר עין, ויבא בהכרח לידי חולי, רח"ל. עכ"ל.

ויתכן שגם כאן חוששים להסתכלות בסכין, שמא נכנס בו רעל וארס וצריך הכשר, אולם מן הדין אין בזה שום חשש. וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים ויצילנו מכל דבר רע.

מה טעם נהגו לתלות שום בפתחי הבתים לסגולה

הנה מובא בספר סגולות ישראל (מערכת ל' אות ח') בשם ספר סמוכים לעד טעם על שנוהגים רבים ללחוש על שום, יש לומר כי שום בגימטריא רצו"ן, ועל ידי זה מעורר מדת נוצ"ר חסד. והוא רעוא דרעוין עת רצון להסיר פגעים רעים ולהמשיך רחמים. עכ"ל.

ועוד י"ל על דרך מה שאמרו בגמרא בבבא קמא (פב.) על השום שמרבה את הזרע, וכך רוצים לרמוז ע"י תליית השום שנוזכה לפרות ולרבות. ועוד אמרו בגמרא שם שהשום מכניס אהבה ומוציא את הקנאה, ועל כן נהגו לתלות שום נגד עין הרע, שאם יסתכל אדם על ביתינו בעין רעה תכנס אהבה בליבו ותצא הקנאה, שממנה באה עין רעה.

ואנכי הדל ראיתי אנשים ברובע היהודי בירושלים, תיבובב"א, שתולים שום בפתחי הבתים אך לא משום סגולה, אלא כדי ליבשו בשמש, ויתכן שזה וזה גורם.

מה טעם לעשיית סעודות בברית מילה בר מצווה זכר הבת ובת מצוה

הנה הביאו בדבר טעמים רבים חדשים גם ישנים, כלים מכלים שונים, ואנכי הדל נלענ"ד להוסיף טעם לסעודה שעושים בברית מילה בבר מצוה, בזכר הבת וכן כאשר מגיעה הבת לגיל בת מצוה, ע"פ מ"ש ויקח יתרו חתן משה עולה וזבחים לאלהים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים" (שמות פרק י"ח פסוק י"ב) והביא בספר תורה שלמה (שם) בשם מדרש החפץ שזה היה קרבן גירות. ובהערה פד הביא בשם ספר צרור המור עולה וזבחים לאלהים ר"ת עול, להורות שקבל עליו עול תורה ועול מצות ועול מלכות שמים,

ונכנס במסורת הברית והמילה וטבילה והרצאת דמים. ובילקוט דוד בשם מדרש כתב שזו היתה סעודת ברית מילה. וכן הוא במדרש תלפיות (אות י'). וכן מובא בגמרא בסנהדרין (צד). אמר רב "ויחד יתרו", שהעביר חרב חדה על בשרו, ומל את עצמו. ע"ש.

וא"כ כן הדבר בסעודת ברית מילה בר מצוה, בזבד הבת ובבת מצוה, שעושים סעודה על השמחה הגדולה שעוד יהודי נולד ומקבל עליו עול תורה ומצוות וגם בת שנולדת און מגיעה לגיל תורה ומצוות אנו שמחים בה, שהרי זה עוד נדבך לבנין עם ישראל.

ורבינו בחיי (שם) כתב שסעודה זו עשאוה לכבוד יתרו שנתגייר במילה וטבילה, וטעם סעודה זו היתה כדי שתחול השמחה בנפש האוכלת ותשרה עליו רוח הקודש לפי שכחות הנפש נקשרים בכחות הגוף, ובהתעורר כוחות הגוף יתחזקו גם כוחות הנפש לאיזה ענין שיכון אליו האוכל. וזה גם הטעם בסעודת המטעמים ליצחק אבינו, וזה ענין הנביאים שהיו מנגנים לפניהם. ע"ש.

וא"כ אהרן והזקנים באו לשמוח עם יתרו ולסעוד עמו על שנכנס בעול התורה והמצוות, ואת כוחות הנפש של סעודה זו ושמחה זו לעורר אותה כדי לקבל רוח הקודש. וכן אנו שמחים ועושים סעודות בברית מילה בר מצוה זבד הבת ובת מצוה לשמוח שעוד יהודי נכנס בברית התורה והמצוות, ואת כח שמחה זו בסעודה ממשיכים עלינו לקבל עוד רוחניות ושנחה בעבודת ה'. ובה אנו גם מעוררים אצלינו ואצל התינוק או התינוקת הנולדים שמחה בעשיית המצוות כאשר רואים שעושים משהו ושמחה על עוד יהודי שמקבל על עצמו עול תורה ומצוות.

הדלקת נר לעילוי נשמת ולכבוד הצדיקים

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מה טעם למנהג ישראל בקהילות רבות, להדלקת נר לעילוי נשמת הצדיקים שלא ביום אזכרתם, אלא במשך ימות השנה. וזה אשר השיגה ידי יד כהה בעזר השי"ת.

איתא בגמרא בכתובות (ק"ג.) אחד הדברים שציוה את בניו יהא נר דלוק במקומו. וכתב היעב"ץ בהגהותיו (שם) אולי מכאן סמך למנהג, אכן יש לומר במקום ובעת שהיה צורך לנר כגון בלילה. עכ"ד.

וכן מצאנו בארחות חיים (הלכות ערב יום הכיפורים אות י"א) שהביא בשם רבינו אשר את המנהג להדליק נר בערב יום הכיפורים לכפר על אביו ואמו, כי כבוד הוא להשי"ת שנאמר באורים כבדו ה'. וכן הביא הכל בו (סימן ס"ח), וכן הביא הרמ"א בהגהתו לש"ע (או"ח סימן תר"י סעיף ב'), ומבואר אם כן מדבריהם שהמנהג להדליק נר לכבוד הוריו בערב יום הכיפורים, אע"פ שאין זה יום אזכרתם.

וכ"כ רבינו בחיי (פרשת תרומה) שהנשמה נהנית בהדלקת הנרות והיא מתהלכת בעידוני ההוד והשמחה, ומתפשטת ומתרחבת מתוך הנאת האורה מפני שהיא חתיכת אור חצובה מאור השכל ומן הטעם הזה נמשכת אחר האור שהוא מינה אע"פ שהוא אור גופני והנשמה אור רוחני זך ופשוט, ועל כן המשילה שלמה המלך עליו השלום לנר הוא שאמר נר ה' נשמת אדם. עכ"ל. וגם מדברי רבינו בחיי מבואר שתמיד יש הנאה לנשמה מאור הנר.

והן אמת שכתבו שיבולי הלקט (הלכות שמחות סימן כ"א) וכן בתניא רבתי (הלכות אבל סימן ס"ז) שנהגו להדליק נר נשמה בכל לילה בימי השבעה מקום שרחצו בו את המת על גבי הקרקע משום קורת רוח לנשמה שחוזרת ומתאבלת עימו כל שבעה. ומשמע מדבריהם שיש ענין בהדלקה דווקא בעיתים הללו, אך יתכן ולא דווקא אלא תנא ושייר, והראשונים הנ"ל הביאו רק המנהג להדליק בשבעה בכל לילה, ויודו שיש הנוהגים להדליק בעיתים נוספות.

ותבט עיני בשורי לרבינו יסף חיים בספרו תורה לשמה (סימן תק"כ) שהביא טעם נוסף להדלקת הנר משום שיש באור חמישה גוונים ידועים והם כנגד חמישה חלקי הנפש שהם נרנח"י, וכן יש לנשמה חמישה שמות, ועל כן יש הנאה מן האור הנדלק על שמה, וכתב שם שכל ענין הדלקת

הנר הוא דווקא תוך ז' בבית הנפטר, וכן תוך י"ב חודש בבית הכנסת וכן בכל שנה ביום האזכרה, וכן בקברי הצדיקים, אך אם מדליק סתם כך שלא בזמנים הנ"ל אין שום טעם בהדלקה, וכן הובא בספרו לשון חכמים (הלכות אבילות סוף סימן כ"ח) והביא דבריו הרש"ל רבינו עובדיה יוסף שליט"א [זצ"ל] בשו"ת יביע אומר ח"ד (עמוד שכ"ז) וכתב שאין לסמוך על דברי קבלה כאלה שאין להם יסוד מוסד בדברי חז"ל, והנוהגים כן יש להם על מה שיסמוכו, כמו הנוהגים גם כן להדליק נר נשמה לכבוד הצדיקים ולעילוי נשמתם. יעו"ש.

וראיתי לגאון רבי יוסף משאש זצ"ל בספרו רוח חיים ח"א (חאו"ח סימן ר"ז) כי רוח אחרת היתה עימו, וכתב שאין בהדלקה על קברי הצדיקים לא מצוה ולא כבוד לצדיקים, ומ"ש בש"ס דכתובות דק"ג ע"א על רבינו הקדוש שצוה לפני מותו נר יהיה דלוק במקומו, משום שהיה בא לביתו בכל ליל שבת, כמ"ש שם בגמרא, ופשוט שרק בלילה צוה להדליק הנר, משום שהיה בא בלילה, וכ"כ בפירוש הגאון יעב"ץ בהגהותיו שם. והעיד בשם אביו, רבי חיים משאש זצ"ל, שהיה מצוה לשכניו שכל השמנים והשעוות שרוצים להדליק על קברי הצדיקים עדיף ויתנו אותם לעניים וטוב להם. עכ"ד.

ואחר הקידה חמש מאות ומחילה הרבה מהרב זצ"ל, ע"פ המבואר באר לחי ראי בדברינו הנ"ל בוודאי שיש ענין רב להדלקת נר לכבוד הצדיקים ובפרט בקבריהם, וכ"כ בהדיא בשו"ת תורה לשמה הנ"ל, ויתכן שהרב זצ"ל בא לקעקע ולמחות על מנהג ההילולות שהיה נעשה בצפון אפריקה בחוסר צניעות ויראת שמים על קברי הצדיקים, ומרוב שיחו וכעסו דיבר עד הנה.

ומצאתי בחפיש'ה עוד מדברי רבותינו בענין הדלקת נרות לכבוד הצדיקים, כתב במדרש תלפיות (ענף אבידה) וז"ל: קיבלתי מי שמאבד דבר אם ינדור למאור אם אני ימצא אותה סך מסוים לעילוי נשמתו של רבינו מאיר בעל הנס, מיד מוצא האבידה. עכ"ד. ומבואר א"כ שיש ענין

בהדלקת נר לכבוד רבי מאיר בעל הנס והוא הדין בשאר צדיקים.

וכן כתב בספר אהבת חיים (סוף פרשת שמיני) מי שמדליק נר לכבוד התנאים והאמוראים, שמעתי שאותו הרגע אותו הצדיק בא מעולם האמת ומסתכל בפרצופו של אותו האיש, והולך הצדיק ושומר שמו וצורתו, ובמותו של אותו האיש בא אותו הצדיק ומדבר סניגוריא ואומר כמה האיש בזבז כסף והדליק נרות לכבוד הצדיקים, מאחר שלא ראה אותו ולא הכיר אותנו רק עבור האמונה שהיתה לו, מחפשים זכות עליו עד כמה שאפשר, וכל שכן הלומד ומזכיר שמותיהם תוך המשנה או המסכתא ששפתותיו דובכות בקבר, על אחת כמה וכמה שעוזרים לו. ע"כ.

ונלענ"ד להוסיף טעם למה שמדליקים נרות לכבוד הצדיקים ולע"נ הנפטרים, ע"פ מה שהובא בסמ"ג (עשין מ"ז) וכן בספר חסידים (סימן תתשמ"ז) שאיוב קילל יומו בחשיכה ואמר "הלילה ההוא יקחהו אופל יקו לאור ואין" (איוב פרק נ"ו), מכלל שהברכה שברך הקב"ה את השבת היא אורה, וע"כ מדליקים נרות בליל שבת. ע"ש. והוא הדין בנידו"ד הואיל והמוות הוא חושך ואפילה על כן לעילוי נשמת הנפטר ולכבוד הצדיקים מוסיפים אורה, ומדליקים נרות. ועוד שלעתיד לבוא יהיה אור הלבנה כאור החמה ולרמז על תחיית המתים וימות המשיח על כן מדליקים נרות לע"נ הנפטר ולכבוד הצדיקים.

ויש להוסיף את דברי קב הישר (פרק צ"ו) וז"ל: בכל הדלקת נר של מצוה נמשך בו קדושה עלונה, ומעורר למעלה הדלקת בוצינין קדישין, וכן מצינו בזהר ובתיקונים דקאי אליהו אחורי כתלי בית המדרש של רשב"י, אמר ליקום בוצינא קדישא וידליק בוצינין קדישן דלעילא. עכ"ל, ומכאן משמע דבכל הדלקה, אף שלא בזמן הילולת הצדיק, פועלים ישועות ע"י ההדלקה לעורר הדלקת נרות העליונים.

וכן ראו עיני מינקותי ועד הנה בקהילות צפון אפריקה ועדות המזרח שהיו מדליקים בכל עת צרה וצוקה וכן בעת מחלה ל"ע, נר לכבוד הצדיקים ומזכירים את שמו [וכמובא בתורה לשמה הנ"ל שיאמר בפיו שמדליק

לע"נ הנפטר כי הדיבור פועל], וכן המנהג פשוט עד היום הזה. [והנני רגיל לספר כי מפעל נר ציון לנרות שהוקם בעיר קרית גת, הוקם ע"י יהודי ניצול שואה שקיבל פיצויים, ועם הכסף הקים מפעל לייצור נרות, כי ראה שיהודי מרוקן מדליקים הרבה נרות לכבוד הצדיקים, וחשב שזה יהיה עסק מצליח- וכך היה].

והואיל עסקינן בעניני הדלקת נרות לע"נ הנפטרים, אבוא הע"ר להעיר על מה שנהוג היום לתרום נר זיכרון עשוי פלסטיק עם מנורת חשמל לבית הכנסת, אשר קובעים בקיר בית הכנסת ושם רשום שם הנפטר, דזה לא היה המנהג המקורי, כי מנהג ישראל היה להדליק נר תמיד בבית הכנסת כל י"ב חודש לע"נ הנפטר, וכך היה מנהג ירושלים, וכבר נזכר המנהג בספר מעבר יבוק (שפת אמת פט"ו), ובספר נווה צדיקים לרבינו יוסף חיים זצ"ל ח"א (בן איש חיל ח"ב), והמנהג המקורי היה לתרום כסף על מנת להאיר את בית הכנסת או בית במדרש, או לתרום נרות שמן, אך היום תורמים את אותו נר תמיד שעולה כסף רב עם הוצאות החשמל על הדלקתו, ותורם הנר אינו משלם את ההוצאות, אלא בית הכנסת או בית המדרש, ונמצא שגרם הוצאות יתרות לכספי ציבור, ובפרט אם נר זה גדול וצורך חשמל רב שההוצאות גדולות יותר, ועל כן העצה היעוצה שאם תורם נר חשמלי ישלם גם את הוצאותיו, ובזה יבוא על שכרו מושלם.

וצור ישראל וגואלו, יראנו בבנין אהלו, ונזכה לאור שבעת הימים. בבנין בית עולמים. בב"א.

מקום ששם מזג האויר קר, בין פסח לשבועות האם חייבים לקרא פרקי אבות בזמן זה

הנה נאמרו טעמים רבים לאמירת פרקי אבות בשבתות שבין פסח לשבועות, האבודרהם (סדר ימי העומר עמוד רמ"ה), כתב בשם הרב ישראל בן ישראל, לפי שהם ימים מנויים למתן תורה ולכך נמנה אלו הימים, כמו האוהב שהוא ממתין ביאת אהובו מן הדרך והוא מונה הימים והלילות עד שיבוא, ורוב עניני המסכת הם הזירוז על קריאת התורה,

ומעשה המצוות יעו"ש. ובפירוש מגן אבות עמ"ס אבות לרבי שמעון ב"ר צמח דוראן ממגורשי ספרד, כתב בהקדמתו, נהגו לקרות מסכתא זו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אחר תפלת המנחה בקיץ, שהימים ארוכים למשוך לב עמי הארץ לתורה, כי ראוי לסמוך קריאתה לזמן מתן תורה. יעו"ש.

והגאון רבי שמואל די אוזידה בהקדמתו לפירושו מדרש שמואל על מסכת אבות, כותב טעם לדבר, הואיל ובאותם הימים שביין פסח לשבועות מתחיל האדם לאכול ולשתות ולעסוק ברפואות כדי שיהיה בריא כל השנה, ורומזים לו, כשם שאדם חש לתקן את גופו ובריאותו, כך יחוש לתקן את נפשו על ידי מצוות ומעשים טובים, שהם התרופה האמיתית לנפש, שעל ידם יזכה לחיי העולם הבא. יעו"ש.

ובספר בני יששכר (מאמרי חודש אייר, מאמר א' אות ה'), כתב טעם נוסף, הואיל ובעצרת ניתנה התורה, והלומד תורה צריך קודם לדעת את דרך לימודה ואיך יתנהג בה אחר לימודה, לכן תיקנו ללמוד מסכת אבות קודם עצרת כדי שיהיה כל אחד מישראל מוכן לקבל את התורה בלב שלם ולהתנהג בה כדת וכשורה. יעו"ש.

ובילקוט מעם לועז (ויקרא עמוד רע"ז), ובהקדמתו לפירוש על מסכת אבות, הביא מספר טעמים למנהג, וביניהם כתב, הואיל וזמן זה היא עונת לבלוב האילנות והפרדסים, והאדם עלול להימשך אחר היצר האומר לו לטייל בגנות ובפרדסים ולאכול את הפירות שכבר גדלו, לכן קוראים פרקי אבות כדי לעורר את לב האדם לבל ימשך אחר עצת היצר הרע, וישתדל לרדוף אחר המצוות והמעשים הטובים, כדי שיזכה לעולם הבא ולגן עדן, שהם מקום העונג האמיתי, ולא ילך שולל אחר הבלי העולם הזה שאין נשאר מהם כלום. ועוד הוסיף טעם, כדי למשוך את לבו של אדם לתשובה בימים אלו ולטהרו מטומאת העבירות, כפי שניטהרו ישראל בצאתם ממצרים בתקופה זו (מפסח עד עצרת) מטומאת עבודה זרה. יעו"ש.

ולפי הטעמים המזכירים ימי חום וקיץ, לפיהם יש לקרא פרקי אבות דווקא במקומות חמים, שבהם שייך טעמים אלו, אך לפי הטעמים המזכירים את ימי פסח כהכנה לקראת מתן תורה, יש לקרא פרקי אבות בכל מקום, בין חם ובין קר. וכן המנהג פשוט לקרא את פרקי אבות בכל מקום, וכמו שהעיד הכל בו (סימן מ') שמנהג ארץ אשכנז לומר מסכת אבות בקיץ ובחורף. וכן בספר המחכים לרבי נתן בן יהודה אחד מראשוני אשכנז (עמ' 139), הביא מנהג באשכנז לומר מסכת אבות גם בחורף. וגם הרמ"א (ש"ע או"ח סימן רצ"ב) הביא מנהג לומר פרקי אבות בימות החורף. יעו"ש. וכן המנהג פשוט.

ויהי רצון ונזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה.

האם מועיל לעשות גילגולי שלג עם בגדים

המבואר בשער רוח הקודש תיקון ג' (דף י"ג ע"ב), שיש להתגלגל כל גופו ערום. ומוהר"ש ויטאל שם במקום העיר לפי גרסא אחרת שדי בישיבה בשלג. יעו"ש. ולפ"ז בפרט במקום צניעות יכול לסמוך על הגרסא השניה ויכול ללבוש בגד דק לגופו.

וכבר נשאל בזה בספר אוסרי לגפן ח"ח (אות שכ"ו), וכתב שעיקר התיקון תחת כיפת השמים להיות ערום ולהתגלגל ט' פעמים. אומנם מי שקשה לו ומכניס השלג הביתה ומרים חולצתו ומגלגל גבו על השלג, גם כן עושה תיקון בזה, ובפרט אם עושה עם הכוונות יעו"ש.

וברור שהדברים אמורים בגדרי התשובה, כל חדא וחדא לפום דרגא דיליה, ויש שעדיף ויתמיד בלימוד התורה תשובה תפילה וצדקה ושב ורפא לו. ולא נאמר לו לעשות גילגולי שלג סיגופים ותעניות, וכמבואר באגרת הגר"א "עלים לתרופה". וכן בשו"ת אגרות משה (חיו"ד ח"ג סימן צ"ו). יעו"ש.

מטבעות פדיון הבן לברכה ושמירה

נשאל נשאלתי מכת"ר, אודות מה שראו עיניו את הרה"צ מו"ר זקנו שיחיה [זצ"ל], הנוהג לחלק מטבעות מפדיון הבן שערך לתינוקות, לברכה ושמירה, ושאלני כת"ר אם יש מקור לכך.

הנה מנהג ידוע אצל החסידים שהרבי מענק מטבעות שטרות או ספרי קודש כדרך להעברת ברכה. ומקור המנהג ממה שאמרו בגמרא בבבא בתרא (טו:) כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך.

וכן נהג הרבי מלובביץ' זצ"ל, בכל יום ראשון לחלק דולרים בכדי לעודד אנשים לתת את הדולרים לצדקה, ולהוסיף תוספת אור אלוקי לעולם ע"י מצוה זו, ומי שלא רצה להפרד מן הדולר של הרבי שמרו, ונתן בתמורה סכום כסף משלו לצדקה, וכמ"ש בספר הראש מאיעסקי (עמ' 9).

וכן נהג הרבי מטאלנה, ובספר אמרתך חייתני (עמ' 276) הביא בשמו, שמי שמקבל מטבע מאדם צדיק מקבל דרכו גם את הברכה, והביא בשם בית אהרן לרבי מקרלין זצ"ל, איור"ב נוטריקון של א'ת ה' ו'יאמינו ב'ה'. את הכוונה לצדיק, וכמו שאמרו חז"ל, "את ה' אלהיך תירא", את לרבות תלמידי חכמים. שע"י האמונה בצדיק מגיעים להצלחה בפרנסה. יעו"ש.

ובמנהג זה נהגו צדיקים רבים, אצל חסידים ואנשי מעשה, ואף הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל, כאשר היה רואה חייל צה"ל יהודי, היה מתרגש ונותן לו מטבע לברכה ושמירה.

ומצאתי בפירוש עין אליהו (שבת דף ל) שהביא בשם המדרש (רות פרשה ה') "ויצבט לה קלי", זעיר בשתי אצבעותיו, שהברכה שרויה באצבעותיו של צדיק. וביאר, שנתברכה במה שנתן לה, והיה לשובע לה, אלמא מה שהצדיק נותן מתברך. עכ"ד. וראה עוד בסה"ק אוהב ישראל (פרשת משפטים) שאף הנוטל ממאכלו של צדיק מתברך.

וכל שכן כאן במנהג זקנו שיחיה, יש מעלה יתירה, במה שמחלק שיירי מצווה ממטבעות הפדיון, שהרי כבר אמרו חז"ל, (סוכה דף ל"ח.) "שיירי

מצוה מעכבים את הפורענות. ובפרט במצוה נדירה זו של פדיון הבן, ובמיוחד אם נוטל מן הכהן אשר הינו ת"ח, דכל זה חזי לאיצטרופי לברכה ושמירה בכיפליים. ויהי רצון ונזכה לעשות רצון אבינו שבשמים, ולעבדו כדת בבנין ירושלים, ובבית מקדשו אשר נחמד לעיניים. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

כתיבת ידי קדשם של צדיקים כסגולה לשמירה

בעזה"י טבת התש"פ

כבוד מעלת הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות יע"א,

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, בשם הגאון רבי יעקב שמואל ברגר שליט"א, מה המקור לכך שכתב יד קודשם של רבנים ואדמורי"ם הוא סגולה לשמירה והצלחה עליו ועל בני ביתו.

הנה ידוע ומפורסם אצל צדיקים חסידים ובעלי שם, שכתב יד קדשם של צדיקים ואדמורי"ם, הוא סגולה לשמירה רפואה ברכה והצלחה. (ראה אגרות קודש לאדמו"ר הרב יוסף יצחק ח"ב סימן תט"ו, על כתב יד קדשו של האדמו"ר הזקן, וכן כתב בספר קדשי יהושע ח"א תשמ"ז, על כתב יד קדשו של הרבי מצאנז זי"ע, וכן הביא בספר ילקוט יוסף גרוסמן עמ' ת"ב שכתב יד החת"ס הוא סגולה ליראת שמים, וכן הביא בספר משנת יוסף ליבמן דרשות ח"ג עמ' רע"ו, עובדא על הכתב וכ"כ בספר תנחומיך ישעשעו נפשי מטאלנה עמ' 108, ובספר רינה וישועה ח"ה עמ' 64 על האמרי אמת והלב שמחה שהחזיקו כתב יד קדשו של רבי יעקב אריה מראדיזימן, וכן הביא בספר מאמר מרדכי ח"ב אות ו', שרבי שמואל העליר, הניח למראשותיו מכתב בחתימת יד קדשו של הרה"ק מרוזין זי"ע, וכן ראו עיני אצל חכמי המערב שהיו מבקשים מהם לכתוב בכתב

יד קדשם את שם החולה לרפואה וברכה והצלחה, וכן נהג סבא דמשפטים רבי שלום משאש זצ"ל, והיה נעתר בשמחה לכל דורש ומבקש, וכן נהגו גם בבית צדיקי משפחת אבוחצירא ועוד).

ויש ליתן סמך ורמז לדבר, ממה שהביא הגר"ח פלאג"י בספרו נפש כל חי (מערכת ס' אות י'), בשם ספר שארית יעקב, שכל הכותב ספר תורה כאילו קבלה מהר סיני, והיינו כל הסגולות שהיו במעמד הר סיני, הן ברפואה וחירות ממלאך המוות, כולן חלים עליו. יעו"ש. וראה עוד בזה בספר הנחמדים מפז זביחי (עמ' ק"ו) באריכות.

ויש לומר שאותו חכם הכותב חידושי תורה, סגולת התורה כסגולת מעמד הר סיני בברכת התורה. וכן הביא מעי"ז הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א, בספרו אורייתא (עמ' מ"ג), בשם ספר מעיין חכמה, שכל ת"ח שיש לו יד לחדש חידושי תורה, יש לו כח לבטל גזירות רעות בתפילתו. יעו"ש.

וכבר ידוע שנהגו בקהילות ישראל לנשק ידי חכמים הואיל ויש באצבעותיהם קדושת התורה כתובה באצבע אלוקים (ראה לפתח הדביר ח"ג (סימן רס"ב אות ד'), וליעב"ץ בסידורו עמודי שמים, והביאם בספר כף החיים סימן רס"ב ס"ק טו"ב, ורבינו יוסף חיים בספרו עוד יוסף חי שופטים כ"ב, כתב שנישוק ידי ת"ח חשיב כנישוק ספר תורה. יעו"ש). ומימלא, כתיבת ידי קדשם חשיב כשיירי מצווה המצילין מן הפורענות. ורמז לדבר יש ליתן ממה שנאמר אצל יוסף הצדיק "ויפוזו זרועי ידיו מידי אביר יעקב משם רועה אבן ישראל" (פרק מ"ט פסוק כ"ד). שידי קדשם של הצדיקים מאירים כפז בקדושתם, ומשם אנו יונקים קדושת ישראל, דור אחר דור בכתיבת ידי קדשם לדור ולדורות. ועוד רמז לדבר ממה שנאמר "מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות" (שמות פרק ל"ב פסוק ט"ז), שכתיבת ידי קדשם של הצדיקים כנתינתן מסיני.

וה' לנו סוכת דוד יקים, זכות הצדיקים, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

סעודה ב"שבת בראשית" לקהל המתפללים

בעזה"י שלהי תשרי התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם טוב ותהילה,

יראת ה' היא אוצרו, ועליו יציץ נזרו.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מה מקור המנהג ב"שבת בראשית" ש"חתן בראשית" עושה סעודה לקהל המתפללים בבית הכנסת.

הנה בראשונים ובספרי המנהגים, וכן בטור (סימן תרס"ט), מבואר שעושים סעודת חתנים דווקא ביום שמחת תורה עצמו. וכן הביא הרמ"א בהגה (שם סימן א'), יעו"ש. ולא מוזכר כלל "שבת בראשית".

והנלענ"ד להביא כמה טעמים למנהג:

א', בגמרא ב"ב (דף קכא:) אמרו, יום ט"ו באב יום טוב הוא, משום שפסקו בו לכרות עצים למערכה, וכתב רבינו גרשום שם, שעד אותו זמן היו עסוקים בכריתת עצי מערכה, והתבטלו מלימוד תורה, ומט"ו באב פסקו ועשאוהו יו"ט שמכאן ואילך יכולים לעסוק בתורה. ע"כ. וגם כאן אנו שמחים שחוזרים מחדש לקרא בתורה וללומדה.

ב', ידועה השאלה מדוע קוראים בשמחת תורה את תחילת בראשית, האבודרהם כתב, כשם שזכינו בסיומה, כן נזכה בהחלתה, והטור (שם), כתב, כדי שלא היה פתחון פה לשטן לקטרג שכבר סיימו ולא רוצים עוד. יעו"ש. וי"ל, שמטעם זה עושים סעודה גם ב"שבת בראשית", כדי שלא יקטרג השטן ויאמר, כשסיימו שמחו, ואילו כשהתחילו לא שמחו, ועל כן עושים סעודה ב"שבת בראשית", להורות ששמחים גם בתחילת קריאת התורה.

ג', עוד יש לומר, ע"פ מה שראו עיני, שביום שמחת תורה היו עושים

שתי סעודות, האחת היה עושה "חתן תורה" והשני היה עושה חתן "בראשית", וסעודות אלו היו עושים החתנים בביתם, והיו מושכים את מתפללי בית הכנסת, ומבקשים מהם לבא ולסעוד בביתם, וכל מתפלל היה שואל "ואני אנא אני בא", כי ברצונו לכבד את חתן זה ואת חתן זה, ואנא יפנה ולאן ילך, ופעמים היו החתנים נפגעים, מדוע לא באו לכבדם בביתם, ואוכל רב היה נזרק לאשפה, ועימו גם הטרחה הרבה. ועל כן כדי להשכין שלום בין הבריות, קבעו תקנה, ש"חתן תורה", עושה סעודה ביום שמחת תורה, ו"חתן בראשית", עושה סעודה ביום "שבת בראשית", ובזה מכבדים גם את "חתן תורה", וגם את "חתן בראשית", והאמת והשלום אהבו.

ד', עוד נלענ"ד להטעים המנהג, ע"פ מה שנהוג בכמה מקהילות החסידים וחלק מיוצאי אשכנז, לערוך סעודה והתוועדות בכל "שבת מברכין", זכר לסעודות שהיו מכינים לעדי החודש כשהיו באים להעיד על הלבנה, בשביל שיהיו רגילים לבא. וכמבואר במשנה בראש השנה (פרק ב' משנה ה'). והנה "שבת בראשית" היא תמיד גם "שבת מברכין", ומימלא ממשיכים את שמחת התורה יחד עם סעודת "שבת מברכין", הנהוגה בקהילות ישראל, ומזה ומזה אל תנח ידך.

וראה עוד בזה בספר ביום חתונתו גרוס (עמ' תל"ט), ובקיצור דברי סופרים (עמ' תרל"ה), ובספר מדרש מליצה (עמ' 21), ובספר שמחת תורה וורשנר (עמ' ק').

ויהי רצון ונזכה לשמוח בשמחת התורה, היא לנו עוז ואורה, בבנין בית הבחירה, שם נדליק המנורה, וליהודים היתה ששון שמחה ונהורא. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י כיסלו התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה, מיחידי סגולה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר מה מקור המימרא "כיסלו אותיות כיס ולב"

הנה מקור מדוייק לא מצאנו, ואולם רבים מבעלי הרמז ודרש מרבים להשתמש בזה, והדבר הובא בשם רבי מאיר מפרמישלן זי"ע, בקובץ אז נדברו ויז'ניץ (שנת תש"ס), וכן הובא בשם הרבי מחב"ד (ליקוטי דברים י"ט כיסלו תרצ"ג דף כ"ה), והרב מימון מביא ששמע את הדבר בבריסק, שנאמר עליה שאין בה חודש כיסלו, כי כל מי שיש לו שם כיס, אין לו לב, ומי שיש לו לב, אין לו כיס. (קובץ סיני כרך ל"ד עמ' רע"ח). ועד כאן השיגה ידי, יד כהה.

עוד נשאלתי ע"י כת"ר, אודות מנהג החסידים הנקרא בשם "שבת קאפילוטש", בו נוהגים הבחורים להכות את החתן בשבת שלפני חתונתו על כובעו.

הנה הובא בספר נטעי גבריאל נשואין (פרק א' עמ' מ'), שבת שלפני החתונה נהגו להלביש לחתן את הכובע בפעם הראשונה. יעו"ש. ועוד הביא בספר נטעי גבריאל נשואין (פרק ט"ו עמ' קי"ד), בשם ספר דברי דוד מבוטשאטש (על עניני תפילה), שחתן ביום חופתו מלבישים אותו כובע המיוחד ליום כיפור, כי הוא יום כיפור שלו, והוא בבחינת "סכות לראשי ביום נשק", במלחמת היצר, לעשות אז תשובה. יעו"ש. ומ"מ לא מצאנו כזה מנהג שמכים את החתן על כובעו, ואולי ניתן ליתן טעם ע"פ דברי הגה"ק מבוטשאטש זי"ע, שהוא בבחינת "סכות לראשי ביום נשק", ורוצים לעוררו לתשובה ממחשבות שבראשו, ומנישואיו ואילך יוסיף בקדושה, וכדרך שכתב בספר תולדות יעקב יוסף (כי תצא), "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך", ותרגם אונקלוס מעקה תייגא, ופרש"י גדר ותיק, והראש הוא הגג. ויש לומר שמטעם זה מכים כובעו שהוא גדר

ותיק לראש, ולחזקו בטהרת המחשבה.

ומעין מנהג זה מצאנו בספר קושיות כתב יד לחכם מבית מדרשו של מהר"ם מרוטנברג, (אשר יצא ע"י הרב עקב ישראל סטל שליט"א), ושם באות י"א, הוא מציין מנהג שנהגו להכות את עדי הקידושין, וטעם הדבר כי למדנו קיחה קיחה משדה עפרון, ו"קיחה", בגימטריא קטטה, ולכן מכים העדים כדי שתכלה הקטטה בזה. ע"כ. ובקובץ אור ישראל מנסי חלק נ"ב (עמ' קנ"ה), עמד הרב ישראל דנדרוביץ שליט"א, על פשר המנהג והוסיף, טעם נוסף להכניע ליבם של העדים לתשובה כדרך שמלקים בערב יום הכיפורים אחר הטבילה. יעו"ש.

ובענין זה אמרתי ונתון אל ליבי אודות מנהג דומה, שהיו נוהגים אצל הספרדים ועדות המזרח בירושלים, הנקרא בשם "ספיחס" (שהוא שיבוש מידיש למילה צ'פחא, שפירושה בערבית עירקית "מכה על הראש"), שמי שסיים להסתפר, היה מקבל מכה בעורפו, והמכה היה מברך את המסתפר בברכת "נאצימאן", דהיינו, תערב לך התספורת. והנראה שמנהג זה היה קדום וכמובא בירושלמי (ברכות פ"ח ה"ח), שם מסופר מעשה בזה על רבי יסא, כאשר עלה לארץ ישראל הלך, והסתפר ובא לרחוץ בבית מרחץ של טבריה, ופגש אותו ליצן אחד ונתן לו מכה על צוארו, ואמר לו "עדיין צוארך יפה". יעו"ש הסיפור באורך, ואפשר שהטעם למכה זו, כדי שלא ילך בקומה זקופה ולא יגביהה עורפו (ראה ספר עלי תמר ברכות עמ' צ"ב מה שפירש בזה).

ועוד יש לומר ע"פ מה שכתב המהרח"ו (ליקוטי תורה מבוא שערים ש"ג ח"ב פט"ז), במקום שכלין שערות הראש, שהוא העורף, שם הוא לבן פנוי בלי שיער, והחיצונים והקליפות כל אחיזתם באחוריים ובפרט בעורף, וזהו כי עם קשה עורף הוא. עכ"ד. ועל כן מכים מקום אחיזת הדינם לאחר שמתגלה העורף.

וכל זה הוא רק בגדר לימוד זכות למנהג, אך כמובן שאין מקום לאלימות והרמת ידיים, ובפרט שהמרים יד על חבירו נקרא בשם רשע (סנהדרין

נח:), ואין לך דבר חמור מזה. וכל מה שעשו במנהגים הנזכרים לעיל, לא עשו בחזקה ובכוח, אלא ביד כהה רפויה וחלשה, ובחביבות ונעימה קדושה.

ועל כן גם מה שנוהגים אצל קהילות החסידים, בקרב חברים וידידים, אם מכים החתן בכובעו, ויכולים לבא לידי השחתת הכובע ותפירותיו, או לידי הפסד ממון הוריו, ועוגמת נפש החתן ע"י חבריו, כמובן שאין לעשות כן. ואין זה בכלל שמחת חתן, אלא איפכא מסתברא השתא, שזוהי הוללות והשחתה. ואין מקום לדבר זה כלל.

וה' יזכנו ללכת בדרכיו הנעלות, ובתורתו מורשה לעם סגולות, לשמח חתנים וכלות, בשמחות וגיל וקול מצהלות. אכי"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

זריקת הפתעות על החתן

בעזה"י אדר הנאדר התשע"ז

כבוד מעלת ידידנו הנעלה, לשם ותהילה, מיחידי סגולה, תורתו תורת אמת, ובספריו מפורסמת, לאות ולחותמת, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו. רוב שלום טובה וברכה,

הנה נשאלתי ע"י כת"ר, מה שנוהגים לזרוק מעזרת נשים מיני מתיקה בשבת, בעת העליה לתורה של החתן, האם ניתן לזרוק גם מתנות והפתעות. או שאין ענין בכך.

תחילה וראש, מצאנו שהיו ממשיכין יין בצינורות לפני חתן ולפני כלה, וזורקין לפנייהם קליות ואגוזים, וכפי שהובא בתוספתא שבת פ"ח, וכן בגמרא בברכות (נ:). ופרש"י שם משום סימן טוב. וברוקח (סימן שנ"ב) כתב שהוא לסימן שיפרו וירבו כחיטים, והביא מנהג נוסף שהיו זורקים

מלח, לפי שנאמר במלח ברית עולם. ע"כ. ובספר גימטריאות לרבי יהודה החסיד (סימן רפ"ו), וכן באבודרהם (סוף ברכת נישואין), כתבו טעם לזריקת חיטין על חתן וכלה, לרמז לשלום בית, שאין שלום בבית כשאין בתוכו תבואה, שנאמר, השם גבולך שלום חלב חיטים ישביעך. ע"כ. וכן מצאנו שהיו זורקים לפני חתנים וכלות מחרוזות של דגים וחתיכות בשר שאינם מבושלים שלא יהיו נפסדין, וכפי שהובא במסכת שמחות (פ"ח).

וכן מצאנו שהיו זורקים תפוחים ופירות לנערים בשמחת תורה (א"ר סימן תרס"ט ס"ק א', ופרמ"ג שם, וכן הוא במדרש שהיה הזמן מספר על היהודים כך לפני אחשורוש). וכן מצאנו שהיו זורקים צימוקים (משנ"ב סימן קע"א סקב"א).

ובקובץ אור ישראל חלק נ"ב (עמ' קנ"א), הביא בשם רבי יהודה ב"ר משה חלאוה, שנהגו לשפוך לרגלי הכלה יין, לסימן טוב שיהיו לה בנים ממנו, כדכתיב, אשתך כגפן פוריה. ובקהילות מרוקו נהגו לשפוך לשפוך חלב לרגלי הכלה, וכן נהגו לתת לה ביצה לשברה (ראה נתיבות המערב עמ' 131), ובשו"ת מים חיים משאש ח"א סימן רט"ו, כתב טעם לדבר, לרמז שתהיה פרה ורבה ומניקה את בניה. יעו"ש.

ועל פי כל האמור, ולפי הטעמים הנזכרים, כל הדברים האמורים לעיל נהגו לזרוק לפני חתן וכלה, לסימן טוב ולסימן ברכה, ולפ"ז אין מקום לזרוק מתנות והפתעות, שאיזה סימן ברכה מרמזים בזה? נואולי בדרך מליצה, לרמז לחתן שיקנה מתנות לאשתו, וכן הכלה תעשה הפתעות טובות לבעלה [...].

ואולם, מצאנו בספר המנהגים הקצר, שהיו מערבבים כסף בתוך החיטים שהיו זורקים לפני חתן וכלה בחופתם, והיו נוטלים אותם נערים עניים לאחר החופה (והובא בקובץ מבקשי תורה חלק כ"ז עמ' ע"ו). ולפי זה מטרת זריקת הסוכריות ומיני מגדים, היא לא רק לסימן טוב וסימן ברכה, אלא גם כדי לשמח את הנערים, שיהיו שותפים גם הם בשמחה זו. ועל כן, לפי טעם זה רשאי לזרוק גם מתנות והפתעות.

ומלתא אגב אורחא, סתם מתנה הניתנת בשבת, יש להקנותה מערב שבת לאותו אדם המקבלה, שלא יהיה כמקח וממכר, וכמבואר בפוסקים. ואולם הכא בנידון דידן, אם זורקים פרסים ומתנות מעזרת נשים, לעבר החתן, אין צורך להקנות, משום דהוי כהפקר, ולא הוי כמקח וממכר, ומפקיר מתנות אלו לכל מאן דבעי, ומי שיתפוש יזכה (וראה בזה בספר שמירת שבת כהלכתה פרק כ"ט סימן ל"ב).

וברכת מזל טוב בסימנא טבא, לנישואי בנו בר חביבא, רבי שלמה הכהן רבינוביץ' הי"ו, וברכות מלא חופן, ענבי גפן בעני הגפן, ובורא עולם בקנין, ישלם זה הבנין. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י טבת התשע"ח

כבוד מעלת הרב המופלא, וכבוד ה' מלא.

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א, מעה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, האם מותר לאסוף את שברי הצלחת ששוברים בעת חתימת התנאים, או את שברי הכוס מהחופה, ולעשות עמם יצירות אומנות וכיו"ב. או יש לזרקם.

הנה כבר הובא בפוסקים מספר טעמים לשבירת הכוס בעת החופה, או חתימת התנאים, ולא מצאנו שכוס זו נאסרת בהנאה לאחר שבירתה.

ואולם בספר כתר שם טוב גאגין (עמוד תר"כ) כתב, וז"ל: מנהג ארץ ישראל לקבור או לשמור שברי הכוס בשמירה מעליא, או משליכם באחד הבורות. ע"כ. ובהערה תשכ"ג כתב, שמעתי מזקני ירושלים כי המה מאמינים שיש לאל ידי המכשפים לחלוש על עצבי החתן שלא יקרב לגשת אל כלתו, ואלו המכשפים יעשו ופעלו להטיהם בשברי הזכוכיות

של כוס זה, ומשום זה אחר שנשבר הכוס מקבצים הרסיסים וקוברים אותם לבל ימצאו אותם אלו המכשפים, ולמען לבטל כשופיהם נותנים בתוך מנעלי החתן ובכיסי בגדיו מטבעות או תכשיטי זהב. וה' האיר את עיני ומצאתי סמך להזיה זו בתרגום יהונתן (דברים פרק כ"ד פסוק ו'), וז"ל: ולא יהיה גבר אסר חתנין וכלין בחרשין ארוס נפשא דעתיד למיפק מנהון הוא מחבל. עכ"ל. ואם כן מצאנו שהיו אוספים את שברי הכוס ומשליכים אותם כדי שלא יפעלו בהם כשפים, ולא היו משתמשים בשברי הכוס כלל.

ואולם, בדורות האחרונים לא חששו לזה כלל, ובפרט בארץ ישראל, שאין שולטת בה כשפים, (ראה זוה"ק ח"א דף ק"ח:; וח"ב דף קע"ג. ושם קמא.) והביאו רבי נתן שפירא מגורי האר"י ז"ל בספרו טוב הארץ (עמ' ג') ע"ש, וכבר ראינו אצל זוגות רבים הנישאים כדת משה וישראל, שאוספים את שברי הזכוכיות, ועושים מהם צורת הפסוק "אם אשכחך ירושלים", וממסגרים בתמונה, וכן יש העושים מסגרת לתמונה מהחופה, וכן יצירות אומנות למשמרת ולמזכרת, ואין שום פסול בדבר, וגם לחיישינן בדבר סכנה הנזכר, הכא פנים חדשות באו לכאן, ואין שטן ואין פגע רע, כי נשתנה מראה הכוס ולא קפדינן בהכי.

ומלתא אגב אורחיה, הואיל ואתא לידן, יש להזהר היטב כמה זהירויות בדברי סכנה בעת שבירת הכוס, תחילה וראש יש להזהר שתהיה הכוס עטופה היטב, כדי שלא יתפזרו הזכוכיות, וכן יזהרו שלא תהיה הכוס עבה, שמא יסתכן החתן ח"ו בעת שבירתו, ויזהר החתן לנעול נעל עם סוליה עבה, שמא יכנסו שברי הזכוכית לרגלו ח"ו, וכן ישבור רק בעקבו ולא בעובי הנעל, וכבר ראינו רבים אשר עברו ונכשלו בדבר, ובאו ח"ו לידי סכנה, והוצרכו לתפרים ברגלם בעת החופה. (וראה עוד בזה בשו"ת הב"ח סימן ס"ב, ובספר שולחן העזר דף מ"ט, ובספר שדי חמד אסיפת דנים מערכת ז' אות י"ב, ובשו"ת יביע אומר ח"ד סימן ט', ובש"ע המקוצר ח"ז עמ' שכ"ה).

ומספרים על רבי אליהו מקאליש, כשהיה לבר מצווה ועמד תחת החופה, שבר את הכוס, ומיד גחן ואסף את כוס הזכוכית ונתנם לתוך כיסי מעילו, וכששאלוהו מה ראה על ככה לאסוף את שבר הזכוכית, ענה ואמר: חששתי שמא ינזק בהם אדם, והייתי אני גורם בנזיקין... (סיני חמ"ו עמ' ע"ו). וכן יראה אדם להזהר בכל דבר סכנה ח"ו.

וה' יזכנו לשובע שמחות בגילה, בחופות ובריתות מילה, בר מצוה וזבד הבת כדת סגולה, וישמחנו מהרה בגאולה, ובנין מקדשו הנעלה. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

חופה במוצ"ש

בעזה"י טבת התשפ"א

כבוד ידידנו הנעלה, על כל שם ותהילה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס גם אני אודך
שלום רב לאוהבי תורתך,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, אודות חתן אשר בשל הסגר הנוכחי (לשמירה מהנגיף ב"מ), נאלץ להקדים חופתו למוצ"ש, והאם יש ענין שלא לערוך חופה במוצ"ש.

הנה הובא בש"ע (אהע"ז סימן ס"ד סעיף ג') בשם הרמב"ם הרמב"ן והר"י מיגאש, ע"פ הגמרא בכתובות (ז), בשם יש אומרים שלא לערוך חופות ביום שישי וביום ראשון מחשש חילולי שבת, ויש מתירין. והלכה כדברי יש אומרים בתרא להתיר.

וכבר פשט המנהג להקל לערוך חופות בימים הנזכרים, ורק נזהרים שלא לגרום לחילולי שבת (ראה ילקוט יוסף שובע שמחות (עמ' פ"ב), וגם במוצאי שבת מעיקר הדין מותר לערוך חופה וקידושין, אלא שכבר הונהג שלא לעשות, מחשש חילולי שבת המוניים מצד המוזמנים ומצד בעלי

האולמות העורכים והנגנים, ועוד. וכך הנהיג מרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצ"ל, בהיותו רב ראשי בתל אביב, שלא לערוך חופות כלל במוצ"ש מפני חילול שבת, ובעקבות דרכו בקודש הונהג הדבר בכל מקום ואתר (ראה ביתד המאיר תמוז תשס"ז שם הופיע מכתבו, וראה עוד בספר נופת צופים עמ' ס"ו).

ובנידון דידן, הואיל והיא שעת הדחק מפני הסגר, ניתן לערוך חופה וקידושין במוצ"ש, ורק יזהרו להכין הכל מבעוד מועד ולכל יגרם חלילה חילולי שבת. וכן הובא בקובץ מבית לוי לבעל שבט הלוי ח"ג (עמ' ס"ז), שלצורך יש להקל לערוך חופה במוצ"ש. יעו"ש.

ומלתא אגב אורחא, היה נהוג בכמה קהילות שלא לכתוב במוצ"ש (ראה לקט יושר מנהגי תרומת הדשן עמ' 58), והיו שלא חששו כלל בזה וכתבו כרגיל (ראה באורך בנשמת חיים ח"ב עמ' תרמ"א, ומשפט הכתובה ח"א עמ' קס"ז). וגם בעל תרומת הדשן לא מחה במי שכתב (לקט יושר שם). ומנהג זה רווח גם אצל גדולי חכמי הספרדים ועדות המזרח, אשר היו שנזהרו בזה, ומאידך, היו שלא הקפידו כלל וכתבו כרגיל.

וראיתי בספר נר המערב לרבי יעקב משה טלידאנו זצ"ל (עמ' ש"ו), שהביא מנהג זה שנהגו בו במרוקו שלא לכתוב עם דיו, בכדי שלא להתחיל את השבוע עם צבע שחור, ומטעם זה גם לא שתו קפה או כל דבר המהול בגוון שחור, למען לא תהיה התחלת השבוע בדברים שאינם לסימן טוב. יעו"ש. ולפי טעמו כל הקפידא היא דווקא בדיו שחור ואולי בשאר צבעים ליכא חששא כלל.

ועכ"פ גם מי שנזהר שלא לכתוב במוצ"ש ונאלץ לכתוב הכתובה בחופה הנזכרת, יש לייעץ לו לכתוב הכל מער"ש ורק יחתים את החתן והעדים, או שיתן למשהו אחר שלא מקפיד בזה לכתוב במוצ"ש, או שיכתוב בעט עם צבעים שונים לכל יראה הצבע השחור, ושומר מצווה לא ידע דבר רע.

וה' ישמיענו קול חתן וכלה, ויסיר מקרבנו כל נגף ומחלה, ויבנה ביתו כבתחילה. אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דודן ס"ט.

חתונת כסף או הזהב

בעזה"י תמוז יה"ל התשפ"א

כבוד ידידנו הנכבד והנעלה, מאנשי סגולה,

הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, נהוג בהרבה מקומות, וגם אצל אנשי שלומי ישראל, לערוך שמחה בהגיעם לכ"ה שנות נישואין, ונקראת בשם "חתונת הכסף", ובהגיעם לחמישים שנות נישואין עורכים שמחת "חתונת הזהב", ובתום ע"ה שנות נישואין עורכים "חתונת היהלומים", האם ראוי ונכון לעשות כמנהג זה?

הנה מנהג זה מצאנו לראשונה אצל נסיכים קיסרים ואנשי המלוכה באירופה, ולא מצאנו סימוכין למנהג במקורות עם ישראל. אך מכל מקום ראינו שגם אנשי שלומי ישראל בארצותם נהגו במנהג זה ולא חששו כלל לחוקות הגויים, וכך העיד מו"ר הרב סיני אדלר זצ"ל, בספרו בגיא צלמוות (עמ' 39), שהוריו חגגו חתונת הכסף באושוויץ בברכות ואיחולים. יעו"ש. וכן הוזכר המנהג בעוד ספרי חכמי ישראל ולא אסרוהו כלל. וכן משפחת מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל, חגגו לו ולרעייתו שנות נישואיהם, והרב הוכיחם במתק לשונו שהכל הבל ואין כמו לימוד תורה וכתבת ספרים שהם נשאים לדורות ולנצח נצחים (מלך ביופיו עמ' 117). וראה עוד בספר חזון יוסף סגל ח"א (דרוש לחג השבועות קצ"ח), יריעות שלמה פיש (עמ' 52), נאות דשא דיכובסקי ח"ב (עמ' קמ"ב).

וכבר האריך בזה בשו"ת אשר חנן ח"ח (חיו"ד סימן נ"ב), וכתב שאין בזה משום דרכי ומנהגי וחוקות הגויים, שהרי אין בזה שמץ עבודה זרה, וכן העלה בשו"ת תודיעני חיים ממו (יו"ד סימן ז'), ובשו"ת אבני דרך ח"ח (סימן תרע"א), ובשו"ת שואל ומשיב ח"ח (סימן קי"ג). יעו"ש.

והגדיל לעשות, הגאון רבי אליהו כץ זצ"ל בספרו באר אליהו (אהע"ז

סימן נ"ח), שכתב ללמד זכות על המנהג לחגוג חתונת הכסף, במלאות עשרים וחמש שנות נישואין, מנבואת יחזקאל שם מופיע רבות מספר עשרים וחמש, וכן על שם תיבת כה, המרמזת על ברכה, ושמחת הנישואין חשובה כבנין ירושלים ובית המקדש. יעו"ש. ובספר מראות הצובאות שמות ח"א (עמ' פ'), הביא הרב פוגל שפעם הוזמן למסיבת כ"ה שנות נישואין, הנקרא בפי ההמון, חתונת הכסף", ואמר בהלצה "ויפן כה וכה וירא כי אין איש" (שמות פרק ב' פסוק י"ב), שבמסיבה שכזו של כ"ה שנה ועוד כ"ה שנה של "חתונת הזהב", יש להתבונן "וירא כי אין איש", ומתקרב לקבר, וכן "וירא כי אין איש" שעדיין לא עשה תשובה, והעצה "ויך את המצרי" שהוא יצר הרע ויטמנהו בחול, לפני שיטמינו אותו בחול, והשי"ת יעזרנו. עכ"ד.

ויש להוסיף בדרך צחות על הפסוק הנזכר שלאחר שנות נישואין כה רבות, מצוי שיש משברים וויכוחים ומריבות, "ויפן כ"ה וכ"ה", כשמגיע לעשרים וחמש שנות נישואין וחמישים שנות נישואין, "וירא כי אין איש", בראותו שכבר הזדקן ולא נשאר איש צעיר כפי שהיה, "ויך את המצרי ויטמנהו בחול", יש להכות את כל המצרים ולשכוח כל מה שעבר בחיי הנישואין ויטמנם בחול, ולא יקפיד יותר ויוסיף באהבתו על רעייתו...

ועל כן הנראה לעניות דעתי, שאין אחר המנהג כלום, ורשאי לערוך מסיבה זו, ויש לעשותה בקדושה וצניעות ובדברי תורה והודאה לה' יתברך ושבחים שזיכהו להקים ולהעמיד בית נאמן בישראל, ויש בזה גם תועלת חינוכית לדור הבא, בראות הבנים הנכדים והנינים שאביהם ואימם מסתדרים יפה, וחיים שנים כה רבות, יזהרו גם הם לשמור על שלום ביתם וכבוד אשה לבעלה ובעל לאשתו, ויהיה הדבר לאות ומופת בעבור כלל בני המשפחה.

ויש רק להזהר שלא לערוך חופה וקידושין בברכות וכדומה, שהרי זו ברכה לבטלה, ורשאי לתת לרעייתו טבעת למתנה בבחינת "הרי את מחודשת לי", וקוי ה' יחליפו כח וחיים חדשים, בהגיעם לשנות נישואים

כה רבות, וכן רשאי לברך ברכת שהחיינו על טלית או חליפה חדשה. וה' יתברך לא ימנע טוב להולכים בתמים, וירבה כנהר שלומים. אכי"ר עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

מה המקור לכך שהעולה לגדולה כותב ס"ת

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, האם יש מקור לדבר שהעולה לגדולה לכהן ברבנות וכדומה, כותב ספר תורה לכבוד מעמד זה, הנה ענין זה הובא בספר חלקם בחיים להג"ר יוסף פלאגי (דרוש ל"א הספד על אביו הגר"ח פלאגי זצ"ל), שכשהיו עולים לנשיאות ורבנות היו כותבים ספר תורה כמו המלך דמאן מלכי רבנן. יעו"ש. וכן מצאנו בספרים קדמונים על תיעוד קהילות אשכנז, שמי שעלה בחלקו עושר וגדולה, היה כותב ספר תורה לעצמו. ואשרי חלקו של הזוכה ובא לידו.

ניגון מיוחד בפרשת המסעות

בעזה"י אב הרחמן התשפ"א

כבוד מעלת הרב החרוץ והחוקר, לא ינוח ערב צהרים ובוקר, מעיין מתרץ מקשה וסוקר, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.

רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מה מקור המנהג והטעם לקרא את פרשת המסעות בניגון טעמים מיוחד.

הנה מנהג קריאת סדר המסעות בניגון מיוחד, היה מצוי אצל רבים מקהילות אשכנז ובפרט אצל החסידים, כן הביא באוצר המנהגים ביאלא (עמ' קנ"ט), ובאור לנתיבתי בעלזא ח"ד (עמ' כ"ו), ובספר זכור לאברהם (עמ' קנ"ט), ובספר דרכי שלמה (עמ' קע"ג), העיד על מנהג אשכנז. ובספר אמונות עתיך ח"ב (עמ' קכ"ט), כתב טעם למנהג,

שהמסעות הם רמז לגלות, ואומרים אותם בנוסח השירה בכדי להאמין שכשיוצאים לגלות מאת ה' הוא. ובספר עלה יונה מרצבך (עמ' ש"ח) הביא שבזמן שהרימו את הארון למסעות אמרו שירה בכל מסע ומסע. ע"כ.

ואולם, בספר פסקי חת"ס (עמ' ל"ט) הביא שאצלם לא היו קוראים סדר המסעות בניגון. ובספר שאול בחיר ה' (עמ' ט') הביא, שאצל החתם סופר לא היו אומרים המסעות בקריאת התורה בניגון, והטעים טעם לדבר בשם מהר"ם שיק, הואיל ויש מחלוקת בין רש"י לרמב"ן, האם המסעות לשבח או לגנאי, ולפי הסוברים דהוי לגנאי לא היו אומרים בניגון. עכ"ד.

וכן אצל הספרדים עדות המזרח והתימנים לא מצאנו כל שינוי במנהג קריאת המסעות בניגון מיוחד, ויש לומר שהואיל ופרשת מסעי חלה בימי בין המצרים לא רצו להדר במנגינה המזכירה את שבת שירה ושבתות שמחה, ועל כן קראו בטעמים הרגילים. ועוד יש לומר דהואיל ועל פי רוב פרשיות מטות ומסעי מחוברות, על כן מחמת טורח ציבור, לא רצו להכביד עוד תוספת מנגינות המאריכה בקריאת התורה.

וה' המאסף לכל המחנות, יאסוף נדחינו מכל פינות, מקומות כפרים ומדינות, גדולות וגם קטנות, ונחזה במקדשינו כריח פרדסים וגנות, בברכת עולם ומלאו הגרנות, אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י אב הרחמן התשע"ט

פיוט לכבוד המילה

סימן ברוך מבורך חזק

עשה לך חרבות צורים, ושוב מול את בני ישראל שנית

(יהושע פרק ה' פסוק ב')

ב'רכות והודאות, לאלהי הצבאות, עשה עמנו לטובה אות,
למנצח על השמינית (תהילים פרק י"ב פסוק א').

ר'צונו בששונים, עושים אדונים, ואוכלים למעדנים, כדבש וחטי
מנית (יחזקאל פרק כ"ז פסוק י"ז).

ו'ברוכים העומדים, כמראה לפידים, לבתים לבדים, ומדדו את
תכנית (יחזקאל פרק מ"ג פסוק י').

כ'מה רמזים, בו נרמזים, ומחזה שדי חוזים, וכבר האריכו למענית
(תהילים פרק קכ"ט פסוק ג').

מ'ובחר הסנדק, חסיד ומדוקדק, עד אשר דק, ללא גבנונית
(תהילים פרק ס"ח פסוק י"ז).

ב'אים בהילולים, כל מוהלים, מובחרים ומעולים, בחרב ובחנית
(שמו"א פרק י"ז פסוק מ"ה).

ו'מלים ופורעים, מוצצים ונושעים, בעתות ורגעים, כימי עולם
וכקדמונית (מלאכי פרק ג' פסוק ד').

ר'אה הברכות, משאת וארוכות, כשמש נסוכות, תחפשנה
כמטמונית (משלי פרק כ"א פסוק ב').

כ'נס ישראל, ושלח הגואל, בכח ואל, בטחת על משענית
(מל"ב פרק י"ח פסוק כ"א).

חזק עמך, חתומים בשמך, דורשים ממך, אל תסב ליבם אחורנית
(מל"א פרק י"ח פסוק ל"ז).

בעזה"י שלהי סיון המוכתר בכתר תורה התש"פ

פיוט לבר מצווה

סימן ברוך מבורך חזק

ב'רוך שפטרני מעונשו של זה:

ר'אה בני זה החתן, הרבה שלומו כנהר איתן, בוא יבוא נא אל גינת ביתן.

מה נורא המקום הזה:

ו'תפילין לסימן ואות, בשבח והודאות, לעושה נפלאות.
הנה אלוקינו זה:

כ'שחר באור עולה, בני עלה יעלה, ובתורה עלה נעלה.
טוב אשר תאחז בזה:

מ'ה טוב ומה נעים, בבוא ילד שעשועים, תוך ידידים וריעים.
ומחזה שדי יחזה:

ב'א וקרא בתורה, בנועם שפה ברורה, לתהילה שם ותפארה.
כמלאך הקורא זה לזה:

ו'קודם קריאה תראה, מקום אשר יראה, וכבוד ה' אשתאה.
כתובים מזה ומזה:

ר'אה לברך בנועם, בחן ובטוב טעם, אשר בחר בנו מכל עם.
ומיד גוי מבזה:

כ'ל ימיך שמור, תורה ומצוות עד גמור, בשיר ומזמור.
כהיום הזה:

חזק והיית כאישים, בתוך עם קדושים, אראלים ותרשישים.
וישעך נחזה:

בעזה"י טבת התש"פ

פיוט

ברוך מבורך כפיר חזק סימן

לאל ברוך אנו מודים, הולידני במזל מאדים:

ב'ראני בעת דודים, ונתנני בין הבדים, תוך קהילות חסידים
יראים וחרדים:ר'ב למדני לימודים, אשר בחכמה מיוסדים, בקול תורה
מהדהדים, כדת משה ופקודים:ו'עוד תלמידים נועדים, כמלאכים ושרפים עומדים, אשר על
ראש העמודים, כטורי זהב מאופדים:כ'מה שחטנו עתודים, נקודים וברודים, בסכינים מחודדים,
ללא מורא ופחדים:מ'ילת ילדי החמודים, לשמונה הם ילודים, מזהב נחמדים,
ודמם כמי ורדים:ב'רוכים היהודים, אין בהם חרב כשדים, ולא דם הציידים,
כפחים ומצודים:ו'ברוך עם ידידים, רודפי החסדים, לעניים ומרודים, עוזרים
וסועדים:ר'צה בעם שדודים, וקבצם מנדודים, לבתים לבדים, בצבים
ובפרדים:כ'י הגוי במזל מאדים, שופך דם כגדודים, לא יהיו נמדדים
ובשרינו חידודים:כפרים עם נרדים, דרשות עם מגידים, וזקנים נכבדים, באורים
מכובדים.חזק עמנו תמידים, וקשטם ברבידים, בשמחה וריקודים,
כימי עולם ומועדים:

תם ונשום, שבה לבורא עולם

לעילוי נשמת דוד בן מסעודה לעילוי נשמת גאולה סימי בת תמו

תמונת המחבר (מימין) עם הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

סידורי שיר ציון

וספרים נוספים בהוצאת יודקה: yodke.co.il

סידור שיר ציון

הסידור החדשני הצבעוני
והמיוחד בנוסח הספרדים
ועדות המזרח עם כוונות ה'
עם תוספות רבות, עם דיוקים רבים
וכל מה שמתפלל צריך בכל יום.

הזמינו כעת: 054-2576038

יש לנו סידורים בנוסחי אשכנז וספרד על פי מנהגי ארץ ישראל וסידורים ללא כוונות ה' המותאמים
להוראת תלמידים וספרים נוספים ומאירים עוד ועוד בחסדי ה' יתברך! - בואו לראות באתר שלנו.

